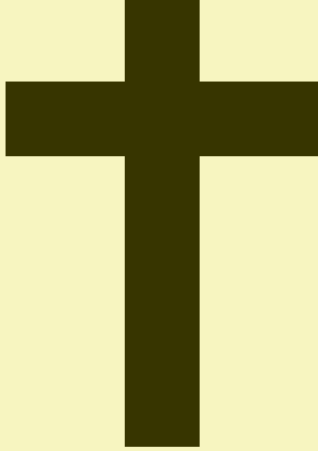

Naʼinbí Sedó Yôesiví Tɔꞥ / Nanbí Sedó Jôesiví

Tun

New Testament in Tewa (USA) (San Juan/Santa Clara)

Naʼinbí Sedó Yôesiví Tũũ / Nanbí Sedó Jôesiví Tun New Testament in Tewa (USA) (San Juan/Santa Clara)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tewa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Naʼinbí Sedó Yôesiví Tũũ (San Juan)/ Nanbí Sedó Jôesiví Tun (Santa Clara)

Copyright Information

© 2012, Bible League International. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tewa (USA)

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

f775bf1b-8c8a-5c5e-9288-3b9b00387997

Contents

MARK	1
LUKE	24
JOHN	63
ACTS	91
ROMANS	130
PHILIPPIANS	149
1 THESSALONIANS	154
2 THESSALONIANS	158
1 TIMOTHY	161
2 TIMOTHY	167
TITUS	171
PHILEMON	173
JAMES	174
1 PETER	179
1 JOHN	185
2 JOHN	190
3 JOHN	191

I Híwó^odi Tun Jesus Christ-Ví^ogedi Mark Ita^onandi^o

John i^o p'ó^op'oe^okandi^odi Jôesivi tun in t'owa ovâytunphadende^o

¹ Nã^oi-ân namuu i^o híwó^odi tun Jesus-ví^ogedi, i-á namuu i^o to^owí Jôesi Tádádí óesóge^oi^o t'owa ovây^oaywoenídí, i^obá Jôesi Tádávi ay ünmuu. ² Hân^ooe Jôesi Tádávi tukhe^obi^o, Isaiah gin nakháwã^oi^o, ita^onan háa Jôesi Tádá ivi ay itu^oannin, ginnân:

³ Ót^oôeyanbe, naví t'ôepã^oaa^oi^o uvi páadé wínsankhây^omáa.

I^odân ugi^o in p'ôe wónkhây^oami.

Oe ahkon deedi i^o t'ôepã^oaa^oi^o ûntuhkwintúuní,

"In p'ôe binkhây^oan i^o shánki natsonji^oigí^o."

Hã^oi p'ôe^oây-á wá^o igí^o binta^oge^oan."

⁴ John i^o p'ó^op'oe^okandi-ân i^o t'ôepã^oaa^oi^o namuu. Oe ahkon deedi Jôesivi tun in t'owa ovây^ot'ôekanhondi ovây^otumáa, "Unbí t'aywó^odi binjoe^oan, hedânho Jôesi Tádádí wovây^oowóje^o-ídí, ihaydânho naadi wây^op'ó^op'oe^oami." ⁵ Hedi hânho báyéki t'owa Judea nangewin hedá Jerusalem bú^owindá ee naji^o iwepiye dimáa, hedi in to^owên diví^oaywó^odihãätsi^oannin in Jordan p'o^ok'ay iwe ovây^op'ó^op'oe^oan.

⁶ John-bí aa kamãyo phódi ünpa^oan, hedá napújeba^oáamuu, hedi khowi^odá hedá thaawãä äp'o ishaa^oi-á ik'oe. ⁷ Hedi ginnân in t'owa ovây^otumáa: "Wí to^owí naví shánki tsonan, hedânho Jôesi Tádádí wovây^oowóje^o-ídí, ihaydânho naadi wây^op'ó^op'oe^oamíkhuu imáa^oi naví tí^oúuge napowagi^oo, hedi naa ihay híwó^odi wó^omuupi dáyt^oää-ídí ivi anto wânho dônmã^op'ãädi-ídí. ⁸ Naadã p'oe^odiã^o wây^op'ó^op'oe^oo^o, hewânbo i^odá i^o Yã^odãa^oi P'oe^owaahã^o wovâysankhây^omáa wí p'ó^op'oe^okan waagibá."

Jesus óep^oó^op'oe^oan

⁹ Ihayhãäbã Jesus oe Nazareth bú^odí napówã, Galilee nantaa búgedi, hedi in Jordan p'o^ok'ay iwe John-di óep^oó^op'oe^oan. ¹⁰ Hedi Jesus ee p'oe iwe^odi nats'anpee^oã^o ihaydi, makówã nakuu^odeemãndi i^o Yã^odãa^oi P'oe^owaahãã wí k'o^owee waagibã nawãndi imû^o, hedi ivi^odí isóge. ¹¹ Hedi wí tun makówãdí napeedi ginnân natú: "U-á naví ay wísígi^oi-ân unmuu. Hânho u^odí ohíhchan."

Penísendi ikhãäde Jesus óehíwóhpi^okannamídi

¹² Ihaydi i^o Yã^odãa^oi P'oe^owaahããdi Jesus ahkónupiye óeho^o. ¹³ Jónántã (40) thaa iwe naji^o, hedi Satan i^o Penísendi namuu^oi^o ikhãäde^o óehíwóhpi^okannamídi. Ihayhããdi wiyã to^owí i-á^odí wina^oãnpí, in ahkónuwin animãa hããwêndã^omân iwe diji^o, hewânbo in makówãwin t'ôepã^oaa^oi^ondi^oho óekhãge^onan.

Jesus-di jónu paawó^oin ovây^otu^ohkánnan i-á^odí dimú-ídí

¹⁴⁻¹⁵ John i^o p'ó^op'oe^okandi^odi Jôesi Tádávi híwó^odi tun in t'owa ovây^ot'ôekanhondi. Ovây^otumáa, "Nãã-ânho híwó^o diwe nanã, Jôesi Tádã nakhây^omuu wovây^osíghóenídí. Unbí t'aywó^odi binjoe^oan, hedã ná^oi Jôesi Tádávi híwó^odi tun bíwãýú."

¹⁶ Iwáy Galilee p'oe^okwí kingé Jesus naphademãn dihaydi, Simon-dã ivi tí^oúu Andrew-á^odí dãnpa^oakanunde^odi ovãnmú^o, indã paawó^oin damuudi. ¹⁷ Hedi ovãntu^oan, "Naa-á^odí bákã^ove. Nãã dãnpaahónde^o, hewânbo naagi^o dín^ot'owahóeni^oin wãnhã^oami." ¹⁸ Wesebo inbí pa^oakanu^oi dãnjoe^oandi i-á^odí damãã.

¹⁹ Wiyã hãý namãã ihaydi, James-á^odí ivi tí^oúu John-dá^odí ovãnmú^o, indã Zebedee-ví áy damuu. Inbí pa^oakanu^oi dãnkodí^oo^o inbí kophé iwe. ²⁰ Hedi ovãnmú^odi ovãntu^oan i-á^odí damú-í^oin, hedi inbí tãdã Zebedee ee kophé iwe in t'ôe^oindãdí ovây^ojoe^oandi i-á^odí damãã.

Jesus-di wí yã^odãapi^o p'oe^owaahãã wí senbí^owedi óekhehiye

²¹ Capernaum bú^oay dipówã, hedi i^o kaykhanwówã thaa nanã^o dihaydi Hudíyovi méesate^oay ee Jesus nats^oú, hedi in t'owa ovây^ohã^oan. ²² Háa Jesus-di ovây^ohã^oo waa ovây^ohãã^oan, gã in senã^o in Hudíyovi kuu dâyhã^oo^oin dívíhée^oan waagibã wí^oihe^oãnpídãn, hewânbo i^odã ovây^ohãã^oan ta^ogendi itsonkhuumãa waagi.

²³ Ihaydibã wí sen i^o méesate ee nats^oú, i-á wí yã^odãapi^o p'oe^owaahããdi óemãa, hedi ituwínú, ²⁴ "Ánpí dí^oan, u^o Jesus Nazareth bú^owi^o. Ti un^oãã dí^ot'ahããnú-ídí gáhãn? Naa dínhanginnã to^owí unmuu^oin. U-á i^o t'ãhki yã^odãa^oi^o unmuu, i^o Jôesi Tádádí wóesandi^o." ²⁵ Jesus-di i^o yã^odãapi^o p'oe^owaahãã óet^oe^oyandi óetu^oan, "Hãndã^odibo^o, ná^oi senbí^owedi óepeve." ²⁶ Hedi i^o yã^odãapi^o p'oe^owaahãã ituwínú^odãhá^o i^o sen óethãthãkannan ivi^owedi napee^oãdi.

²⁷ T'ähki in t'owa ovâyháa'an, hedi dívítu'an, "Hännan namuu ná'in? Wên ts'aamin háhkannän imáa, hedá itsonkhuumáa waa i'ó'. In yá'dáapi'in p'oweahhá wänbo ovâytsontmáa, hedi indi óe'a'gindo'." ²⁸ Hedi oe Galilee nange i'ge t'ähki t'owa ivi'gedi dit'oe.

Jesus-di báyéki t'owa ovâyhehkháa'an

²⁹ I' méesate iwedí dipee, hedi Jesus oe Simon-dá Andrew-ádi inbí tewhá iwepiye namáa. James-ádi John-dádi wá' damáa. ³⁰ Dipówá ihaydi Jesus óetu'an Simon-bí jahkwíjo úntsáwáp'ídehay'in. ³¹ Hedi i' kweevi' whohte iwepiye namáadi man diwedí óeyá'di óeshaa. I' tsáwáp'íde wesebo únhan, hedi ovâyhúujón.

³² Nathants'ú' dihaydi i' kaykhanwówá thaa naphade, hediho in t'owadi in dihay'in t'ähki hedá in to'wên yá'dáapi'in p'oweahhádi ovâymaa'indá wáy Jesus na'an diwepiye ovâyhúja'. ³³ In bú'wnmáa, hedi indi óe'a'gindo'.in t'owa t'ähki ee tewhá phódi dívíwé'ge'an. ³⁴ Hedi báyéki t'owa ovâyhehkháa'an, tobá náats' inbí hay dínmuu wänbo', hedá báyéki yá'dáapi'in p'oweahhá t'owavi'wedí ovâykhehiye. Hewänbo in p'oweahhá wi'ovâyhi'mágiipi, gá to'wi namuu'in dínhanginnándän.

Jesus wi'bo ijúusu'an

³⁵ Wa'déedi Jesus ishaa, hedi bú'dí napeedi oe händá' naná' diwepiye namáa, hedi iwe ijúusu'an. ³⁶ Simon-dá in wé'gen i-ádi diji'indádi dimáa óenuuwá-ídi. ³⁷ Hedi óeshaa ihaydi óetu'an, "T'owa t'ähki wóetu'wámáa." ³⁸ I'di ovâytu'an, "Jaho gimú-í o'i wé'ge'í bú' náwe tsowa naná' diwepiye, eeje wá' Jösi Tádávi tun dováy't'óe'amídi. Hangi'-ánkun o'áá."

³⁹ T'ähki Galilee nange i'ge Jesus namändi inbí méesate eeje Jösi Tádávi tun ovây't'óekanhon, hedá in yá'dáapi'in p'oweahhá t'owavi'wedí ovâykhehiyende'.

Jesus-di wi sen naphéetaymuu'i' ónehkháa'an

⁴⁰ Wí sen naphéetaymuu'i' Jesus-vi'piye na'áá, hedi idége'disógedi pín ta'gedi nakhäge'da'póe. Óetu'an Jesus, "Dínhanginná u-á úkodi'in ná'i phéetay dínjáa'amídi, unda'di." ⁴¹ Jesus ivi'piye hânho nasehkanápóe, hedi ikhóhtáadi ivi mandí óetáge, hedi óetu'an, "Naa oda'ákun wínhehkháa'amí'in. Unhehkháapúuwí!" ⁴² Wesebo i' phéetay únhandí nahehkháapóe. ⁴³⁻⁴⁴ Hedi Jesus-di óepunjón, hewänbo páadé kayingndi óetu'an, "Óet'óeyan, to'wi wänbo ná'i úpóe i'gedi wináat'óe'amípi. Moses ita'nan Jösi Tádávi ta'nin diwe, únkhây'á' wí háäwi i' owha'vi'piye bínhúuwí'in Jösi Tádá óemáandí, in t'owa ovâyhangin'ánnamídi ihehkháapóe'in. Náa ópün, ha'wáa ó'an." ⁴⁵ Hewänbo i' sen iwedí namáadi báyéki ihé'an ní'gedi, hedá háa únópóe'indá t'ámápiye in t'owa ovây't'óe'an. Háa i' sen i'annin namuudi Jesus wi'únkodipi kee'eedi i' bú' náats'únidí, hediho bú'dí já'wébo wáy tóebo nathaapi iwe iwóy'i'. Hewänbo ee na'an diwe in t'owa t'ámapha'gedi dipóya'.

2

Jesus-di wi sen ún'a'yákankodipi' ónehkháa'an

¹ Wí háyú thaa naphade ihaydi Jesus wíyá oe Capernaum-piye namáa, hedi ivi' na'ánnin in t'owa dínhanginpóe. ² Báyéki t'owa iwe diwé'gepóe, hediho winájanaanáhpí phódi nú' wänbo joe, hedi Jösi Tádávi tun ovây't'óe'an. ³ Wáy-á t'owa di'áá, hedi in diwedí jónu sená'di wí sen ún'a'yákankodipi' whohpa' k'éwéwé' óekán. ⁴ Hewänbo dit'owabá'yendi wá'dínkodipi Jesus-vi nú' óekáandí, hediho wha'k'aypiye dipeedi Jesus nawin dee ta'ge dáphokkídi, hedi whohpa' wóége i' sen ún'a'yákankodipi' oe áagépiye óewaje. ⁵ Dáywáyumáa'in Jesus-di ovâymu' ihaydi i' nahay'i' óetu'an, "Navi ay, uvi t'aywó'di ú'owó'jen."

⁶ Hewänbo wên Hudíyovi khuu dáyhá'o'in iwe dikw'ó'nin ginnän díví'ánshaamáa: ⁷ "Háadan ná'i sen gin ihí'máa? Jösi Tádáda'mán únk'óe t'aywó'di i'owóje-ídi, hediho gin ná'i sen ihí'máadi Jösi Tádá óe'a'ginhánunde'."

⁸ Wesebo Jesus wi'bo únhanginpóe háa kaadibo díví'ánshaamáa'in, hedi ovâytu'an, "Hedi háadan ha'wáa úvi'ánshaamáa? ⁹ Ná'i sen ún'a'yákankodipi' dótu'andá, 'Uvi t'aywó'di ú'owó'jen,' háa dótu'andá, 'Uvi whohpa'ay mánke'di ójýje, wé'i-an shánki wínabápu'wanpi hedánho bínmuundí háa ta'gendi dínkodí'in háa joe? ¹⁰ Náa háäwi dókháymáa wáykeeyamídi naa t'ähki t'owagi' o'aypuyá'i dínk'óe'in náa oepáa k'aydi t'aywó'di dováy'owóje-ídi wá'." Hedáhá' i' sen ún'a'yákankodipi' óetu'an, ¹¹ "Wítumáa, ówinú, uvi whohpa'ay mánke'di uví'piye unmu-í." ¹² Hedi i' sen wesebo iwínú, hedi ivi whohpa' iké'di napee. T'ähkídi bo óemú'di ovâyháa'andi ditú, "Wên háäwên gi'min wáymuu wänbo wí'áymú'pí," hedi Jösi Tádá kw'áayébo óemáa.

Jesus-di Levi óetu'an óeyuhúuwí'in

¹³ Jesus i' bú'dí napeedi oe p'óekwí kingépiye wíyá namáa. Báyéki t'owa ivi'piye dimáa, hedi ovâyhá'o'. ¹⁴ Hedi Capernaum-piye nawáymän dihaydi wí sen Levi gin nakháwá'i' óemú' i' phahsan chá' dáywé'ge'o'i tewhá'ay ee na'ándí, i-á Alpheus-vi ay únmuu, hedá

tax phahsandi-ân namuu. Jesus-di Levi óetu'an, "Naa-ádi ókã've," hedí iwínúdí Jesus-ádi namää.

¹⁵ Báyéki wáy-á tax phahsannin hedá wáy-á t'owa-á Jesus-ádi diji, ná'in wé'gen t'owa in Pharisees-di ováytumáa t'óeyanpí'in gin. Wí thaa Levi-ví tewhá ee ná'in t'owa Jesus-ádi ivi kháge'nindádi dívihúujo? ¹⁶ Hedí wên Hudíyovi khuu dáyhá'o'in sená, indá Pharisee t'owa iwedi'in dimuu'indi Jesus óemú' ná'in gi'min t'owa-ádi ihúujodi. Hedí Jesus-vi kháge'nin ováytika'yan, "Háađan ná'in tax phahsannindádi hedá ná'in t'óeyanpí'indádi ihúujo?" ¹⁷ Jesus nat'oeđi ováytu'an, "In dihay'inda'mân wí woekandi dintáy, in dihaypí'indá joe. Naa o'ää in to'wên t'aywóhkannin dimuu'in dínhanginná'nin dováytu'áamíđi inbí t'aywó'di dáyjoe'amíđi, in to'wên inbí wówátsi ta'ge dáyhon gin di'ánde'indá joe."

Jesus óetsika'yan haqđá i'gedi

¹⁸ Ihayháábá John i' p'ó'p'oe kandivi kháge'nindádi in Pharisee t'owavi kháge'nindádi díviháqđá'o', hedí wên t'owa Jesus únpowá'indi óetsika'yan, "Háađan John-bí kháge'nindádi in Pharisees-vi'indádi díviháqđá'o', uvindá joe?" ¹⁹ Jesus-di ováytu'an, "Dínkhótsaashánkí'eediná' dihaydi, ti i' soyingivi k'ema'in díviháqđá'o wa'di indádi najidibo?" Joe, há'to ha'wáa díví'ami wa'di indádi dín'ándi. ²⁰ Hewänbo owáy háqđi i' soyingi inbí'wedí óekhuwakhâymaa, ihayđânho díviháqđákhâymaa.*

Jesus-di ováythayyan in Húdíyovi hay owáydi' khuu-á hedá ivi ts'aqbi khuu-á wíđänwóndepi'in

²¹ "To'wí wänbo wên to khannin deedi wên aa'ay ts'aamin wí'ti'k'úya'pí. Ha'wáagi i'ándá, dáy'owíđidi in aa'ay nat'i'k'óe'in nats'úuni, hedá shánkí wänbo-á in to-á nasivedee-í. ²² Hedí to'wí wänbo wí úuva p'oe ts'aqbi wí'ikuudepi wí k'úwá khowa p'oemúu khandi eeje. Ha'wáagi i'ándá, i' úuva p'oe nakaypodegi nasódegi i' p'oemúu napáni, hedá i' méena-á nacha'dee-í. Úuva p'oe ts'aqbi-á p'oemúu ts'aqbi eejân únkuukhá'ä'."

Jesus óetsika'yan kaykhanwówa thaa i'gedi

²³ Wí thaa, kaykhanwówa thaa naná'di, wí táhtân nava i'ge Jesus-ádi ivi kháge'nindádi dimân, hedí in kháge'nin dáyták'éthehondi dáykoehon. ²⁴ Hedí in Pharisee t'owadi Jesus óetu'an, "Háađan uvi kháge'nin ha'wáa díví'o'? Háa díví'o'in kaykhanwówa thaa naná' diwe nakhák'óe."

²⁵⁻²⁶ Jesus-di ováytu'an, "Hewänbo bintunnapí'an háa David hán'oe i'annin, Abiathar na'owha'p'ó'déđi'ân dihaydi. David-dá hedá in sená' i-ádi diji'indádi diháhséndi wí háäwi dáyk'o'i'in wíđâymaapi, hedího Jöesi Tádávi tewhá ee dits'ú, hedí i' pává ee nasaa'i David ihógiđi ik'oe, hedá in sená' i-ádi diji'indá wá' ováymági, tobá i' pává Jöesi Tádági' únwiesaa wänbo, hedího in owha'qá'mân dínk'óe dáyk'o'íđi. ²⁷ Jöesi Tádági t'owa ováyhjíe i' kaykhanwówa thaa dáywánpí'a'geenidá joe, hewänbo i' kaykhanwówa thaa-á t'owa ováymági ováyhkáge'namíđi. ²⁸ Hedího naa, t'ähki t'owagi' o'aypuyá'i' omuu'i dínk'óe otúñidí háa t'owa kaykhanwówa thaa iwe wänbo dínkodí'in díví'amíđi."

3

Kaykhanwówa thaa iwe Jesus-di wí sen namant'aamuu'i' ónehkháa'an

¹ Jesus i' Hudíyovi méesate'ay ee wiyá nats'ú, hedí wí sen wáyhángedí namant'aamuu'i' iwe na'ân. ² Hedí in t'owadi Jesus áyngidí óemünde', tigúba kaykhanwówa thaa i' sen ónehkháa'ami, hedí ónehkháa'ándá ónt'e'p'éeđe-í. ³ Jesus-di i' sen namant'aamuu'i' óetu'an, "Ná'in t'owavi páadépiye ówínú."

⁴ Hedáhá' Jesus-di ováytika'yan, "Kaykhanwówa thaa wé'i-an gínk'óe ivi'amíđi: Ti wí to'wí áyhkáge'namí háa áywa'ami? Ti gínkhây'ä' wí to'wí wí wówátsi áy'aywoeni'in háa áyháyji'in?" Indá háabo wíđitúhpi. ⁵ Hedí Jesus íbedí tyngidí óemünde', tigúba k'aygi ováymünde', gá wídisígítaachanpoe'opidân, hedí wídisehkanápoe'pidí óewa'an. Hedáhá' i' sen óetu'an, "Ókhóhtää." Hedí ikhóhtäädi ivi man únwówadi páadédi únmuu waagibá únpoé. ⁶ In Pharisee t'owa dipee, hedí wesebo Herod-vi k'ema'in ováyhée'an wên hí' dáyk'úuwíđi háđidí Jesus óeháyi'in.

Báyéki t'owa oe p'oe kwí kóngépiye Jesus-ádi dimää

⁷ Jesus-ádi ivi kháge'nindádi iwedi dívijáa'an, hedí oe p'oe kwíngépiye dimäädi báyéki t'owa dínwóemää. Ná'in t'owa di'ää oe Galílee nangedí, Judea nangedá, ⁸ Jerusalem bú'qá, Idumea nangedá, Jordan p'o' p'ánná, hedá Tyre bú' Sidon bú' tsowadá. Ná'in t'owa-á háa i'o' i'gedi dit'oeđi ivi'piye dimää. ⁹ Hedí Jesus ivi kháge'nin itú'an wí kophé únkhâychaní'in, in báyéki t'owadi wí'óet'äämá'we-ípidí. ¹⁰ Báyékiho ováyhkháa'an, hedího náä-á t'ähki in

* 2:20 Jesus wí'bo ivi'gedi ihí'máa. I-á i' soyingi waagi'ba namuu, hedí ivi kháge'nindá i' soyingivi k'ema'in waaginbá-á dimuu.

dihay'in ivi⁷ piye divit'á⁷ t'á⁷ máa óetäägé-ídi. ¹¹ Hedi in t'owa in yá⁷ dáapi⁷ in p'oweahhâadi ovâymaa⁷ indi óemú⁷ di ivi páadépiye dividége⁷ dikw'ódi, hedi divitúwinú. "U-á Jôesi Tádávi ay-ân unmuu." ¹² Hewänbo kay⁷ indi in yá⁷ dáapi⁷ in p'oweahhâa ovâykhâk'ú⁷ wíditú⁷ be-ípidí to⁷ wí namuu⁷ in.

Jesus-di tá⁷ di wije senä⁷ ovâyde⁷ man ivi khäge⁷ nin dimúunídi

¹³ Jesus okú i⁷ piye namää, hedi in to⁷ wên nada⁷ in ovâytu⁷ hkanan, hedi ee naji⁷ iwepeye dimää. ¹⁴ In diwedi tá⁷ di wije senä⁷ ovâyde⁷ man i-ádi dimú-ídi, hedá ovây⁷ punjôenídi ivi tun in t'owa ovây⁷ tunphaadé-ídi. ¹⁵ Hedá in bá ovây⁷ k'ú⁷ in yá⁷ dáapi⁷ in p'oweahhâa t'owavi⁷ wedi ovây⁷ kkehpeeyé-ídi.

¹⁶⁻¹⁹ Ginnân in senä⁷ dikhâwâ: Simon (i-á Jesus-di Peter gin wá⁷ óekhâwâmâgi), James-á John-dá (ná⁷ indá Zebedee-vi áy ünmuu, hewänbo Jesus-di ovânkhâyá⁷ Boanerges gin, hedi ná⁷ in khâwâ Boanerges-á Greek-vi tundi "Kwahtaqa" gân namuu), Andrew-á, Philip-á, Bartholomew-á, Matthew-á, Thomas-á, James-á (i-á Alpheus-vi ay ünmuu), Thaddeus-á, Simon-dá (i-á in Zealot t'owa iwedi⁷ i namuuwän*), hedá Judas Iscariot-dá (i-á Jesus óekuphêkhâymaa⁷ i-á namuu).

Ditú Penísendi di Jesus óekhäge⁷ máa⁷ in

²⁰ Jesus wí tewhá ee nats'ú, hedi báyéki t'owa wíyá diwé⁷ gepóedí Jesus-á ivi khäge⁷ nindá húu wänbo wí⁷ ovây⁷ máhpi. ²¹ Hedi ivi maatu⁷ in háa ün⁷ poe⁷ o⁷ in dínhangin⁷ póedí ünkenmää. "Hádée ivi hangintan wí⁷ imáapi⁷" gin ditú⁷.

²² Wên Hudíyovi khuu dâyhá⁷ o⁷ in oe Jerusalem bú⁷ dí di⁷ ää⁷ in wá⁷ ditú⁷, "Jesus-á Penísendi óemää. In yá⁷ dáapi⁷ in p'oweahhâavi p'ó⁷ dédí⁷ dínmuu⁷ i, Beelzebul gin nakhâwá⁷ i⁷ dän óekhäge⁷ máa in yá⁷ dáapi⁷ in p'oweahhâa t'owavi⁷ wedi ovây⁷ kkehpeeyé-ídi." ²³ Hedi Jesus-di in t'owa ivi⁷ we ovây⁷ wé⁷ ge⁷ andi ná⁷ i hí⁷ wên ó⁷ gédi⁷ ay waagi⁷ bá namuu⁷ i⁷ ovây⁷ tu⁷ an ovây⁷ há⁷ amídi: "Hádídan Satan i⁷ Penísendi namuu⁷ i⁷ ün⁷ kodí wí⁷ bo ipikkehpeeyé-ídi." ²⁴ Tí wí⁷ unhanginnáhpí⁷ an wí⁷ nangewin t'owa wí⁷ bo diví⁷ pihân⁷ bodá, há⁷ to inbí nange dínkáypúuwí. ²⁵ Hedi t'owa inbí⁷ aygi ee wí⁷ bo diví⁷ piyá⁷ dedáho⁷, há⁷ to híwó inbí nange dín⁷ púuwí. ²⁶ Hedi hanbá Satan ivi khäge⁷ nindá⁷ iyándedá, há⁷ to nakây⁷ púuwí, hewänbo iwebo ivi kay ün⁷ háani.

²⁷ "To⁷ wí wänbo wí⁷ ün⁷ kodí⁷ wí sen nakay⁷ ivi tewhá ee nats'ú⁷ unídi ivi háäwí ónsänhóenídi, páadé⁷ i⁷ sen nakay⁷ i⁷ óewhisógepí⁷ díbo⁷. Óewhisógedí⁷ dá⁷ mánho ónsänhóeni ivi háäwí.

²⁸ "Ta⁷ gendi wây⁷ tumää, nakodí ovây⁷ owóje⁷ ídi t'owavi t'aywó⁷ di t'ähki hedá t'ähká inbí hí⁷ dí Jôesi Tádá óe⁷ a⁷ ginhân⁷ unde⁷ i-á. ²⁹ Hewänbo to⁷ wí i⁷ Yá⁷ dáa⁷ i P'oweahhâavi⁷ gedí a⁷ ginkhanudí ihí⁷ máadá, Jôesi Tádá⁷ há⁷ to hân⁷ hay wänbo ón⁷ owóje⁷ í. Wên t'aywó⁷ nin i⁷ o há⁷ to hân⁷ hay wänbo na⁷ owóje⁷ dee-í⁷ in." ³⁰ Ha⁷ wáagi Jesus ihée⁷ an gá in Hudíyovi khuu dâyhá⁷ o⁷ in ditú⁷ dän, "I-á wí yá⁷ dáapi⁷ p'oweahhâadi óemää."

Jesus-vi jíyá-á tí⁷ úuwindá ün⁷ pówá

³¹ Ihayhâábá Jesus-vi jíyá-á ivi tí⁷ úuwindá i⁷ tewhá wáy na⁷ an diwe dipówá, hedi já⁷ wé divítsikhawindi wí to⁷ wí Jesus ün⁷ tu⁷ hkanants'ú. ³² Báyéki t'owa ee na⁷ an dee dikw'ón, hedi óetu⁷ an. "Uvi jíyá-ádi uvi tí⁷ úuwindá⁷ di óe já⁷ wé diji⁷ hedi wóetu⁷ wámää." ³³ Jesus-di ovây⁷ tu⁷ an, "Wây-á t'owa diji⁷ jíyá-á tí⁷ úuwindá waaginbá dimuu⁷ in naagi⁷." ³⁴ Hedi in t'owa díbúukw'ó⁷ nin ovây⁷ béepuwámáadi natú, "Ná⁷ in wá⁷ naví jíyá-á naví tí⁷ úuwindá dínmuu. ³⁵ To⁷ wên háa Jôesi Tádá nada⁷ waa diví⁷ o⁷ innânho naví tí⁷ úuwindá naví jíyá-á dínmuu."

Jesus-di wên háhkangi⁷ in ó⁷ gédi⁷ ko⁷ ji i⁷ gedí in t'owa ovây⁷ tu⁷ an

4

¹ Jesus-di in t'owa oe p'oe⁷ kwí kíngé wíyá ovây⁷ há⁷ o⁷, hedi ee naji⁷ iwe báyéki t'owa divíwé⁷ ge⁷ andi wí kophé na⁷ an diwe itógidi isóge, hedi t'ähki in t'owa ee nange p'oe⁷ kwí kíngé divíwóyí⁷. ² Iwe ovây⁷ ó⁷ gédi⁷ an báyéki háäwí ovây⁷ há⁷ amídi. Wên ó⁷ gédi⁷ ovây⁷ tu⁷ annin ginnân namuu: ³ "Bit'óeyan. Wí ko⁷ jikwo⁷ i namää ivi ko⁷ ji wóegé, hedi ee nava i⁷ ge iko⁷ jiwáde. ⁴ Wáy wí ko⁷ ji in p'óe⁷ ay nava pínu nak'óe i⁷ ge najemu, hedi in tsíde dipówá⁷ di t'ähki dáyk'oe. ⁵ Wíyá ko⁷ ji-á nak'uumá⁷ deedá najemu, báyéki wínanankw'óhpí iwe, hedi wáphhade wínanank'aa⁷ náhpídi i⁷ nan nasúwádi wesebo natsijópúpoe. ⁶ Hewänbo i⁷ than napee ihaydi, t'ähki nat'aa⁷ dí óepahânú, ihay wínapútsiyedípidí. ⁷ Wíyá ko⁷ ji-á wáä⁷ i phé⁷ yávi jáa-á najemu, hedi i⁷ phé⁷ yávi nasóedi i⁷ ko⁷ ji óe⁷ ánhógi⁷ di háäbo wínapaapi. ⁸ Hewänbo wíyá ko⁷ ji-á híwó⁷ di nan diwá najemu, hedi napeedi nasóe, hedi wáy wí ko⁷ ji iwedi powintá ma⁷ kw'anukí shánki napaa, wíyá iwedi sígintá-á, hedá wíyá iwedá tágintá-á. ⁹ To⁷ wên naví hí⁷ dit'oe⁷ indá híwó diví⁷ óeyaani⁷ in dínkhây⁷ á⁷."

* **3:16-19** In Zealot t'owa-á Israel nange⁷ divíhänbo⁷ in Rome⁷ in ovây⁷ kkehpeeyé-ídi

¹⁰ Jesus wí'bo naji' ihaydi, iví tã'di wíje khãge'nindá hedá in wé'gen i-ádi diji'indá oetsika'yan hãnnan ná'in ó'gédi natunda'in. ¹¹ Ováythayyandi natú, "Jõesi Tádádi wovâyãmági ika'póewídi hádídí i'di náá t'owa ovâyisíghónde' í'gedi, hewãbo in wé'gen t'owa dika'powada'pí'indáho dovâyhá'odi ó'gédída' dovâytumáa hedãnho wídika'póewípídi. ¹² Jõesi Tádávi ta'nin diwe ginnãn inbí'gedi nata'muu:

Tobáháa háãdi wãbo t'ãhki dáy múnde wãbo

wídínkeepoe'opí,

hedá háãdi wãbo t'ãhki dit'oe'o

hewãbo wídika'póya'pí.

Dínkeepoe'odá hedá dika'póya'dá Jõesi Tádávi'piye dívíbee-í hedí i'di ovây'owóje'í."

Jesus-di ovâythyayan i' ko'ji i'gedi

¹³ Hedí Jesus-di ovâytsika'yan, "Ti ná'in háhkaní' in ó'gédi i' ko'ji i'gedi wí'ka'póya'pí'an? Hádídan i' wé'ge'i háhkaní' ó'gédi wáytumáa'í' ika'póewí? ¹⁴ Ná'í ko'ji i' sen ikoe'í Jõesi Tádávi tun waagi'ba namuu. ¹⁵ Wí ko'ji in p'óe'ay i'gepiye najemu nanankáymuu eedi, hedí wên t'owa ná'i nan waaginbá dimuu. Ná'í Jõesi Tádávi tun dit'oe'di wesebo i Penisendi Satan na'ããdi inbí'wedi ovâyhónde'. ¹⁶ Wiyá ko'ji-á nak'ununá' deedá najemu, hedí wáy-á wên t'owa-á ná'í wãphade k'aapi' nan waaginbá dimuu. Jõesi Tádávi tun dit'oe'di wesebo híhchandi dâysigí'o'. ¹⁷ Hewãbo wídípúmuupi waaginbá dimuu. Pin ta'gedi wídíwíwáyundepídi háy tãhki'da' diyããpoe'o. Dáy't'óephadededãhá' t'owadá ovâywã'o' ná'í Jõesi Tádávi tun namuúdi, hedího wesebo inbí wáyú hínhãnde'. ¹⁸ Wiyá ko'ji-á wãã'í phé'yávi jáa-á najemu, hedí wáy-á wên t'owa-á i' tun dit'oe'di ná'í nan waaginbá dimuu. ¹⁹ Báyéki háãwi náá oepãa k'aydiwídi ovây'áyingimã', hedí hãnho dáychã'sígídi in ta'gen namuu iwedi dívíhãnge'o', hedá báyéki wiyá háãwi-á dida', hedího i' ko'ji óe'ánhógi waagibá dínpo'e'o, indá Jõesi Tádávi hí' dáy'ódé'dedi wên híwó wãbo wí'ovây'ohpí. ²⁰ Wiyá ko'ji-á híwó'di nan deedá najemu, hedí wáy-á wên t'owa-á ná'í híwó'di nan waaginbá-á dimuu. Jõesi Tádávi tun dit'oe'odi dâysigí'o', hedí híwó'di háãwi díví'o'. I' ko'ji powintã háa sígintã háa tãgintã ma'kw'anuki shánki napaa waagibá, ná'in t'owa iwedi wáy wên shánki híwó díví'o wáy-á wênbí'wedi."

Jesus-di wên phakó i'gedi ovâytu'an

²¹ Hedí wá' ovâytu'an, "Ti wên phakó bints'úya' wên t'un napekíchá'nin pho' háa whohte pho' bínkëenídí? Joe, wên phakóbay-á dáyké'e'í wáy nakohkeet'oení iwepí'an. ²² Hedí hanbá t'ãhki háãwi náá nakaamuu wãbo nakeepúuwí, i díví'o'. I' ko'ji powintã háa sígintã háa tãgintã ma'kw'anuki shánki napaa waagibá, ná'in t'owa iwedi whedi háãwi náá naka'powamuupi wãbo-á naka'powadée-i. ²³ To'wên navi hí' dit'oe'indá dínkháy'ã' híwó dívít'óeyaaní'in.

²⁴ "Hewãbo áyingídi bit'óeyanbe. Wí híyããwãn úvít'óeyandáho', wí híyããwãn ika'póewí. Hewãbo híwó úvít'óeyandá híwó wá' ika'póewí, hedá shánká íhãhpúuwí. ²⁵ To'wí naka'pówá'í-á shánki óeka'powamããni. Hewãbo to'wí híwó naka'pówá'pí-á, i' waagibá, ná'in t'owa iwedi whíyãã naka'pówá'í' ónkaayãmí."

Wiyá wí ko'ji i'gedi ovâytu'an

²⁶ "Naadi wáythayyãmí háa Jõesi Tádávi háhkan únmuu waa. Ginnãn waaginbá namuu: Wí sen nava iwe iko'jiwáde. ²⁷ Khun waagi i' sen najókháyã', hedá hedén waagá ishaade'. I' ko'ji-á natsijópupuwamãndi nasõemãn, hewãbo i' sen wí'únhanginnãhpi háadi gin napoe'o'in. ²⁸ I' nan diwedi napípee. Páadé napee, hedá natútódee, hedá nakãypóe. ²⁹ Hedí nakãypóe ihaydá i' táhtsaa tsijódi its'ã', táhtsaa ihaydi nanãndi."

Mustard ko'ji i'gedi ovâytu'an

³⁰ Jesus-di wiyá ovâytu'an, "Naadi wáythkankhãymáa háawin Jõesi Tádávi háhkan únmuu'in. Ná'í háhkaní' hí' wáytu'amí wáythayyãmídi háa únwadedee-i'in: ³¹ Únpúuwí háa wí mustard tân únpo'e'o waagibá. Ná'í tãndá shánki hínhãã'í namuu i' wé'ge'í ko'ji t'ãhki'wí'wedi, ³² hewãbo óekoedi napee ihaydi, shánki nasõe'o i' wé'ge'í nako'ondíwí'wedi. Hedí nasõedi he'endi nawa'jáykhóepoe'o, hedá in tsídé'áy-á i' wa'jáykhóe eedá na'óhkhunná' deedi dáyããhpa'."

³³ In t'owa ovâyhá'odi báyéki háhkaní' ó'gédi'áy gi'bibá ovâytu'an, háyú dín't'óeyankodi ihay. ³⁴ Gi'bi hí'dída' ná'in t'owa ovâyhá'an, hewãbo wí'bo iví khãge'nindádi naji' ihaydi indáho i'di háãwí t'ãhki ovâythayjo'.

Jesus i' wãq hãnda' i'an

³⁵ I' thaabá nakin dihaydi iví khãge'nin itú'an, "Jaho gimú-í oe p'oe'kwí' p'ãnápiye." ³⁶ Hedího t'ãhki in t'owa ovâyjoe'andi in tã'di wíje khãge'nin i' kophé iwe dívítógídi indádi óeho'. Wáy-á kophé wá' iwe dikwó'. ³⁷ Hedí wí wãq hãnho kay'í napówa, hedí i' kophé búge

nap'o'ts'úya'di nap'ohpidemän. ³⁸ I' kophé tí'úupiye p'ónwédé eedi Jesus najókhawák'óe, hedi ivi kháge'nindi óejóhsandi óetu'an, "Háhkandi?, ti áyíngi wíwóemáhpí'an na'in díp'ot'akhānukhāy'o'?"

³⁹ Jesus ishaa, hedi kaygindi óehée'an i' waa, hedá i' p'oekwíndá óetu'an, "Ánpí ók'u'." Hedi i' waa nahándi t'áhkí nahángipóe. ⁴⁰ Hedi Jesus ivi kháge'nin itu'an, "Háadan íkhunwóeda"? Ti in wáyü wíwínmáapi'an?" ⁴¹ In kháge'nin hânho dikhunwóeda?, hedi dívítumáa, "Háawi sennan ná'i namuu? Wáadi wânbo p'oeđi wânbo-á óe'a'gindo'."

5

Jesus-di báyéki yá'dáapi'in p'oeqaahāa wí senbí'wedi ováykhepiye

¹ P'oekwí' p'ánāpiye diphadedi in Gerasene-bí nange iwe dipówa. ² I' kophé iwedi Jesus nawá' dihaydi, wí sen penibgedi napee óejay-ídi. Ná'i sendá wí yá'dáapi' p'oeqaahāađi óemáa. ³ I-á t'owápho eeje nathaa, wáy dāypeníkhā'kw'óe'ó iwe. Óewhí'owän, hebo wí nawhisogedee'ipí, kadénadi wânbo joe. ⁴ Háyanbo óekwák'ukhúwhi'an, hedá kadénadá óemanwhí'an, hewânbo i' kadéna itáđi its'ánde', i' kwák'ukhúto-á ithánde', hedi náa to'wí wânbo wí'únkodipí óesahāanú-ídi, iviwo nakaydi. ⁵ Khuy-á thaa-á penípho eeje hedá okú i'gá najidi ituwínúnde', hedá k'uudá ipits'ánde'.

⁶ Hedi Jesus kayi' najidi óemú'di ivi'piye i'ää, hedi ivi páadépiye idége'disóge. ⁷⁻⁸ Jesus-di i' yá'dáapi' p'oeqaahāa óetu'an, "Ná'i senbí'wedi ópeeve." Hedi kaygi ituwínúdi i' p'oeqaahāa natú, "Háadan ánpí wídi'ohpi, Jesus, u Jóesi Tádá i' shánki kw'áye na'ándivi ay unmuu'i'? Naadi Jóesi Tádávi páadépiye wída'máa, wídi't'óephadekannamipi." ⁹ Jesus-di óetsika'yan, "Hännan unkháwá?" "Gá Báyéki gán" gin natú i' sen, "gá na'indá báyéki gijidán." ¹⁰ Hedi kay'indi i' sendi Jesus óeda'máa ná'in yá'dáapi'in p'oeqaahāa wí'ováysaanipi ná'i nangedi.

¹¹ Iwe tsowa wáy báyéki pehtsude dihúuji' ee okú wáhkí, ¹² hedi in yá'dáapi'in p'oeqaahāađi Jesus kay'indi óedaa'an, "Na'in o'in pehtsudeví'ge dísän inbí tú' eeje ivitóenidi." ¹³ Háa dida'póe'in Jesus-di ováymági, hediho in yá'dáapi'in p'oeqaahāa i' senbí'wedi dipeedi in pehtsude eeje dívítógi. In pehtsude-á oe wáhkídi p'oekwí' diwepiye divi'ääwávedí divip'ot'ahánú. Ná'in pehtsude mađi wíje maapaasón (2,000) ihay diji'.

¹⁴ In dāypehtsude'áyínmáa'in dishavemää, hedi iwáy bú' hedá bú'dí já'wé-á háa napóe'in dáy't'óeho'. Hediho in t'owa dāymúunídi dimáa. ¹⁵ Jesus-vi'we dipówa ihaydi i' sen báyéki yá'dáapi'in p'oeqaahāa ivi'wedi ónkhepiye'i' óemú'. Náa-á na'aamuu hedá ivi hangintandá imáa. Óemú' ihaydi dikhunwóeda'póe. ¹⁶ In t'owa háa napóe'in dāymú'indi in t'owa dipówa'in ováyt'an i' senbí'gedi háa óe'annin, hedá háa in pehtsude dinpóe'indá. ¹⁷ Ihaydáhá' in t'owadi hânho kay'indi Jesus óedaa'an inbí nangedi ijáatā-ídi.

¹⁸ Jesus i' kophé iwe itohon dihaydi, i' sen in yá'dáapi'in p'oeqaahāa ivi'wedi ónkhepiye'i'đi pín ta'gedi óedaa'an, "U-áđi dípunmää." ¹⁹ Hewânbo Jesus-di wí'óepunmágiipi. Óetu'an, "Uvi'piye ópúndi uvi t'owa ováyt'óe'amí t'áhkí háa i' shánki natsonji'i'đi ugi' wón'annin, hedá háa uvi'piye nasehkanápóe'indá." ²⁰ Hediho i' sen i' nange Tā Bú'wí Nange gin dāytü'o' iwepiye namáa, hedi háa Jesus-di ón'annin ováyt'óe'an. T'áhkí in t'owa dit'oe'in ováyhāa'an.

Jesus-di wí kwee ún'únp'oepee'i' ónhekhāa'an, hedá wí a'yú nachuu'i-á óewówápa

²¹ Jesus i' kophé iwedi p'oekwí' p'ánādi nawáy'ää ihaydi, p'ó kíngé wáy naji' iwe báyéki t'owa diwé'gepóe. ²² Hedi wí sen, Jairus gin nakhāwá'i na'ää, i-á in Hudíyovi méesate'aywi p'ó'gedi' namuu. I'đi Jesus óemú'di ivi páadépiye idége'disóge óekhäge'daa'amídi, ²³ hedi pín ta'gedi óetu'an, "Navi ayúkáy dínchuwamää'á. Navi k'aygiye unmu-i hedi uvi mandí náatāgé-í, hedánho nawóewa-i hedá nawówáyēeni." ²⁴ Hediho Jesus i-áđi namáa.

Báyéki t'owa dánwóemää, hedi indi Jesus óet'á't'á'chānuhon. ²⁵ Wí kwee wá' únwóemän, i-á nap'óehaydi tá'đi wíje (12) paayo ivi ún'p'oe wí'únwóyí'dee'ipí. ²⁶ Ikháge'tuwámáadi ivi hááwi t'áhkí ikü'ch'áadáhá' ivi chá'dá ihánú, hewânbo in woekannindi shánki óewānpit'óephadekannan, hedi óekhäge'namívi'wedi shánka nahaypóe. ²⁷ Ná'i kwee-á Jesus-vi'gedi nat'oe, hediho ivi t'í'úuphá'gedi t'owa jáa nats'ü ivi k'ewé'in to óntāgé-ídi. ²⁸ Ginnán i'ánshaamáa: "Jesus-vi k'ewé'in to k'áygéđi wän dōntāgedibo owóewa-i." ²⁹ Hedi óntāgedi wesebo ivi ún'p'oe únwóyí'dee, hedi ivi tú' iwe nataachanpóe ivi tawá únhekhāapóe'in.

³⁰ Wesebo Jesus únhanginpóe ivi pínnándi to'wí nahekhāapóe'in, hedi in t'owa jáadi ibeéđi natú, "To'dan navi aa dīntāge?" ³¹ Ivi kháge'nindi óetu'an, "Ná'in báyéki t'owadi u' wóet'á't'á'chānumáadi ováymúndepí'an, hediho háadan untü', "To'dan naa dītāge' gin" ³² Hewânbo Jesus-á ibeemáa, to'dan óetāge'in óemúunídi. ³³ I' kwee únhanginpóe háa ún'póe'in, hedi nakhunwóeda'póedáhá' natháthapóe, hedi Jesus-vi'piye namáadi ivi

páadépiye idége?disóge, hedí óetu'an ta'gendi háa i'annin. ³⁴ Jesus-di óetu'an, "Naví ay, uví wáyu úmuudi unhowówa. Ánshaainpídíbo ópún. Unhehkháamúni-áhay."

³⁵ Wa'di ihí'máa ihaydíbo wén sená' i' méesatewi p'ó'dé'dí'ví'wedí dipówá, hedí óetu'an, "Janbo Jesus-á ibeemáa, to'dan irus, i' háhkandi ánpí ó'an, uví ayúkáy-á ho úchuu."³⁶ Hewänbo Jesus-di háa ditú' wänbo wí'ováy'áyingi'anpi, hedí ná'i tsondi óetu'an, "Wí'unkhunwóeda'ípi, ówänpiwáyú." ³⁷ Hedí Peter-á James-á hedá John-dá, James-ví tí'úu únmuu'í, indá' i-ádi ováypunmági. ³⁸ I' tsondivi tewhá já'wé napówa ihaydi hânho dintú'di nat'oe. Wáy wén disééji', wáy-á wéndá dívísíhtuwínunde'. ³⁹ Hedí nats'ú' dihaydi ováytu'an, "Háadan hânho úntú', háadan isééji'? I' ayúkáy-á wínachuupi, nawánpijókhawák'óe-á." ⁴⁰ In t'owadi ónwánpip'áhkaa. Hedího Jesus-di t'áhkí ováykhepiye, hedí i' ayúkáyví tádá'á jiyá-á in poje kháge'nindá i-ádi ováyhondi i' wée íve i' ayúkáy nak'óe ee dits'ú. ⁴¹ I' ayúkáyví man ónyá'di Hudíyoví tundi óetu'an, "Talitha kum." (Ná'i hí' ginnân natunda?: "Óshaa ayúkáy gân witumáa.") ⁴² Wesebo ishaadi ijíyé (i-á tã'di wíje paayo ihay'i namuu), hedí hânho ováyháa'an. ⁴³ Jesus-di kay'indi ováykháa'an to'wí wänbo wí'dáyhingin'ánnamípi'in háa napóe'in, hedí ováytu'an i' ayúkáy óehúujóeni'in.

6

Oe Nazareth bú' Jesus óejojéi'an

¹ Iwedí Jesus napeedí iví kháge'nindá'dí iví ówíngépiye namáa. ² I' kaykhanwówa thaa napówa ihaydi Hudyoví méesate'ay ee ováyhá'ó, hedí in báyéki t'owa iwe dikw'ó'nin dívít'óeyannin ováyháa'an, hedí ditú', "Wáhãã-an ná'i natú'di t'áhkí ûhanginpóe, hedí to'dan óehangintanmági? Hádídán ná'i pínán t'óe i'ó'?" ³ Ti i-á i' phé't'óe'i'da' wínamuupi'an, Mary-ví ay-á? Ti ná'in sená' James-á Joses-á Judas-á Simon-dá iví tí'úuwín wí'únmuupi'an? Hedá in kwiyá' iví tí'úuwín únmuu'in wá', ti na'indá'dí wí'díjhipi'an?" Gin in t'owa ditú' gá i-ádi híhchan wí'dínpóepídán.

⁴ Hedí Jesus-di ováytu'an, "Wí Jôesi Táavi tukhe'bi-á wáhãã wänbo t'áhkí óe'a'gin, hewänbo iví nange iwá joe, iví t'owa-á'dá joe, hedá iví k'aygi wänbo-á joe." ⁵ Hedí wén híy'á'dida' t'owavi'ndi imank'ú'di hehkháa ováymági, hewänbo wíyá pínán t'óe wänbo wí'únkodípi i'amídí. ⁶ Inbí wáyu'pídí óeháa'an.

Jesus iví tã'di wíje (12) kháge'nin isan iví t'óe díví'amídí

Ee bú'áy i'ge Jesus namándi ováyháhkanhon. ⁷ Hedá in tã'di wíje (12) kháge'nin iví'piye ováywé'getu'andi wí'jendi ováypuwa'an, hedí iví t'óe díví'amídí ováysan. Dimáápídíbo' i'dí ováy'k'ú' in yã'dáapi'in p'oweqahãã ováy't'aanídí. ⁸ Ginnân ováyjôn: "Ímân dihaydi uduphédã'mân bínhúuwí, wíyá hããbo-á joe – wí koe'gí' wänbo joe, hedíháa wí múu bínhããwíkuu-ígi' wänbo joe, hedíháa wí chã' únmuhto'ondi wänbo joe. ⁹ Unbí anto únto'onda' bínhúuwí, hedá wíje to-á wíwínhúuwípi." ¹⁰ Ováytu'an wá', "Wáhãã ímää wänbo", wí tewhá ee wováysígi'andi eebo úvíwóyí'ni, i' bú'dí ímää píhay. ¹¹ Hewänbo wáhãã wováysígi'anpídá, hedíháa wováy't'óeyanpídá, iwedi ípeemân dihaydi unbí anto iwedi bínnã'jeepéedi-i in t'owa dínhanginnã'ndí híwó wí'dí'ví'anpi'in."

¹² Hedího iví kháge'nin iwedi dimáadi in t'owa ováy't'óe'an inbí t'aywó'di dáyoje'amídí. ¹³ Báyéki yã'dáapi'in p'oweqahãã t'owavi'wedí ováykhepiye, hedá báyéki t'owa dihay'indá olive ka'p'oe-á ováy'áyu'di hehkháa ováymági.

John i' p'ó'p'oe'kandi óehay

¹⁴ Hedí Herod i' nangewí tsondi namuu'i' ûhanginpóe háa napuwamännin, in t'owa t'áhkí Jesus-ví'gedí dívíhí'máadi. Wén ditú', "I-á John i' p'ó'p'oe'kandi namuu nawáywówápóe'i', hedán kavée ná'i pínán t'óe i'ó'." ¹⁵ Wáy-á ditú', "Elijah-ân namuu." Hedá wáy-á wéndá ditú', "In wé'gen Jôesi Tádávi tukhe'min diwedí'i-ân namuu, in hân'oe'in tukhe'min waagi'ba namuu."

¹⁶ Hewänbo Herod nat'oe ihaydi, i-á natú', "John i' p'ó'p'oe'kandi-ân namuu, i' to'otsonpóe óek'é'ts'áa-i-ân nawáywówápóe." ¹⁷ Ha'wáa Herod natú' gá hánhay natsónpédán John óepankáyí'dí hedá pantewhá ee óewhisóe'ge-í'dí. Ivi kwee Herodias-gí' ginho i'an. Ná'innânho napóe: Herod wí tí'úu ún'an, Philip gin nakháwã'í', hedí tobá Herodias-á Philip-ví kwee únmuu wänbo', Herod-di óékhó'yã'. ¹⁸ Hedí John-di Herod óetumáa, "Híwó wínamuupi uví tí'úuvi kwee mánkáyí'dí." ¹⁹ Hedánho Herodias-di John óet'aydi nada' to'wí'dí óeháy'í'in, hewänbo wí'únkodípi, ²⁰ gá Herod-di John óekhunwóeda'dán. Herod-á ûhanginná John iví wówátsi ta'ge ihonnin hedá yã'dáa'i-á namuu, hedího ón'aywonde'. Herod óeh'án John-bí hí' óntóeyaanídí, hewänbo ónt'óeyandedí háa i'ánshaa'amí'in wí'ishaadepí.

²¹ T'óediwán híwó únpóe Herodias. Herod-ví aycha thaa únnândi ishánkí'eedipaa, hedí in tsonnindá in sunda'p'ó'dé'dí'indá hedá in kodit'owa sená' Galilee-wíndá ováyhúutu'an. ²² Hedí Herodias-ví a'yú' únts'úndi ováyjáde, hedí Herod-á in ováyhúutu'annindá ováyh'án

iví shađe. Heđiho Herod-di i' a'yú öetu'an, "Dídaa'an naa háäwí unda'í, heđi naadi i' wímääni." 23 Ivi tun imági Jöesi Táđávi páadépiye ginnán: "Hääwí unda'póe'í, naadáho wímääni, naví nan wänbo pingé hayđi wímääni." 24 Heđi i' a'yú napeedi iví jýá öetsika'yan, "Hää-an oda'púuwí?" Ivi jýáđi öetu'an, "Gá John i' p'ó'p'öekandivi p'ónnán unda'púuwí." 25 I' a'yú iwánáho'đi wesebo ee Herod na'án dee nats'ú, heđi öetu'an: "Naa oda' wesebo dimääni'in wén sá'wé pháagín diweđi John i' p'ó'p'öekandivi p'ón."

26 Herod nat'oeđi báyéki nachanpóe, hewänbo in senä' dikw'ó'ninbí páadépiye iví tun imági'in namuudibo winada'pi "joe" gin öetu'amí'in. 27 Heđiho wí sundađo áy'í'di' öepunjon John öek'é'ts'áa-ídi pan tewhá ee, iví p'ón önkáyjidi. 28 Heđi i' sundađo han i'andi John-bí p'ón wén sá'wé pháagín diweđi ömma. I' a'yú ö'n'andáhá' i a'yúdá iví jýá-á ö'n'an. 29 John-vi khäge'nin dínhanginpóe ihayđi di'ää i' peni dáykáyjidi, heđi dáykhá'k'ú'.

Jesus in p'ánú maapaasón (5,000) senä'dá in wé'gen t'owa-á ováyhúujón

30 Jesus-vi t'öekhuwa'in Jesus-vi'piye diwáy'ää, heđi t'ähki háa díví'an waa heđá háäwí t'ähki dáyhá'annindá öet'öe'an. 31 Báyéki t'owa di'ää'ädá dimää'ädá Jesus-á iví khäge'nindá húu wänbo wí'ováymähpi. Heđiho Jesus iví khäge'nin itu'an, "Jaho gimú-í oe hánda? naná? diwepiye wí'bo giyënení, heđi owe ivíkaykhanwówa'amí." 32 Heđiho kophé iweđi oe hánda? naná? diwepiye dimää.

33 Hewänbo dívijáa'andi báyéki t'owa i' bú'ây i'ge'indi ováymú', heđi ováytaa, heđi oe p'öekwí kینگé nangedibo díví'a'yúu'andi Jesus-vi páadébo dipówa. 34 Jesus i' kophé iweđi nawháve'ädi in báyéki t'owa ováymú', heđi inbí'piye nasehkanápóe gá wén k'úwa waagibá áy'í'dipidibo dijidán, heđiho báyéki háähwi ováyhá'an. 35 Nakinmán dihayđi iví khäge'nin iví'piye di'äädi öetu'an, "Náwe na'ahkonná, heđá náá-á nakinmán. 36 Ná'in t'owa ováypunjonbe i' nava háä tsowa nanán deejepiye heđá i' bú'ây eejepiyá, dáyháawíkuumá-ídi dívihúuyamídi." 37 Hewänbo Jesus-di ováytu'an, "Undiđanho bínhúujóni." Indi öetu'an, "Hádídan áy'amí? Ti unda? gimú-í'in wáygin tágintá (200) thaa t'öe díví'andi wá'áa áyháamú-ídi koegi' áykuumá-ídi, heđá áymääni dáy'lo'ídi?" 38 Jesus-di ováysika'yan, "Háyú-an koegi' bínmáa? Ja bínmú'dí." Háyú dáymaa'in dínhanginpóe ihayđi ditú, "P'ánú pává'ây heđá wíje pa'ây-á."

39 Heđi in t'owa t'ähki ováytu'an ee táa tsáwá eedi dívibóedíkw'öeni. 40 Heđi dívíwhaadíkw'ódi tágín tágindá (100's) heđá p'ánán tágindá (50's). 41 Jesus i' p'ánú pává heđá in wíje paa-á ihógi, heđi makówápiye ibeedi ikú'daa'andi i' pává-á heđá in paa-á iháve. Heđáhá' iví khäge'nin ováyan in t'owa ováypaadé-ídi. 42 T'ähki in t'owa dívihúuyandi dívishu'an, 43 heđi iví khäge'nin táđi wíje (12) t'un p'eedí i' dínphade'í pává heđá paa-á dáywé'ge'an. 44 In senä'dá'bo dívihúuyannin p'ánú maapaasón (5,000) ihay diji'.

Jesus p'oe kw'áayé naji'

45 Wesebo Jesus iví khäge'nin ijón i' kophé iwe dívítöeniđi, heđi ováytu'an oe p'öekwí' p'ánápiye dipaadémú-í'in, Bethsaida bú'ây naná? diwepiye. Hebo i-á iwebo iwóy'í in t'owa ováypunjonéi. 46 Heđi in t'owa ováyjoe'andi okú kw'áeyepiye namää ijúusu'amídi.

47 Nakhunpóe ihayđi i' kophé oe p'oe pinuđi namán, heđi Jesus-á wí'bo-á ee nan deedi naji'. 48 Hânho dívít'öekanhondi ováymú', i' waadı páadépiye wí'ováypunmähpidí. Hédenpiye naná? dihayđi p'oe kw'áayé naji' ováykáaniđi, heđi ováypaadékháymáawán. 49 In khäge'nindi p'oe kw'áayé najidi öemú', heđi wí p'öewáaháa i' namuu gin di'andi dívítúwínú dikhunwóeda' waa, 50 gá t'ähkiđi öemú'di dívípháädán. Hewänbo wesebo ováytu'an, "Unbí pí'ná khó'jé ikaymúuni. Naa Jesus-án omuu. Wí'ikhunwóeda'ípi." 51 Heđi i' kophé iwe indáđi ipitógi, heđi i' waq nahán. Hânho ováyháa'an, 52 gá dika'powakáymuudán. Wa'di wílika'póya'pi ta'gendi to'wí namuu'in, tobá i' páváđi wí pínán t'öe i'an wänbo.

Oe Gennesaret nange Jesus-di in dihay'in ováyhékháa'an

53 Oe p'ó' p'ánápiye diphadeđi Gennesaret nange dipówa, heđi i' kophé dáywhisóge. 54 I' kophé iweđi dipee ihayđi wesebo in t'owađi Jesus öetaa. 55 Wáyge naji'in dínhanginpóe ihayđi, in t'owa t'ähki díví'a'yúu'an in dihay'in inbí whohpa' wóege ováykáaniđi. 56 Wáhää Jesus namää wänbo', háa bú'ây i'ge, háa bú' he'endi i'ge, heđiháa bú' já'wé iwe in t'owađi ná'in dihay'in búu pingé iwe ováyk'wóe'ó, heđá pin ta'gedi óeda'ó' ivi to' k'áygéđi wän öntáage-ídi, heđi t'ähki in öetáge'in dihekháapóe.

7

In hán'oe'inbí hákhan

1 In Pharisee t'owa-á heđá wén Huđiyóvi khuu dáyhá'o'indá Jerusalem-di di'äädi Jesus-vi'we dívíwé'ge'an. 2 Heđi indi ováymú' Jesus-vi khäge'nin dívihúujodi dívíman'owí'dipidibo' in Huđiyóvi khuu waa.

³ Nǎ'in Pharisees-á heđá t'ǎhki in wé'gen Huđíyo-á wídívíhúujopí páadé dívíman'owídípídíbo?, háa in hǎn'oe'in Hudíyoví khou dínmuu waagi. ⁴ Heđi wáy dáyhǎawíku'ch'áade? iweđi di'ǎádi wídívíhúujopí páadé gin dívíman'owídípídíbo?; heđá báyéki hǎ'bi khou-á dáy'a'gindo?. Inbí k'éde-á p'onbay-á sǎnbáy-á dáy'owídinde háa namúuní waagi. Gin dínmuu inbí khou.

⁵ Heđi nǎ'in Pharisees-á nǎ'in Hudíyoví khou dáyhá'o'indá indi Jesus óetsika'yan, "Háadan uví khǎge'nin in hǎn'oe'in se'daaví khou dáy'a'ginnamíví'weđi, inbí húugi' dáy'k'o'wa? dívíman'owídípídíbo háa nakhǎy'ǎ' waagi?" ⁶⁻⁷ I'di ováytu'an, "Un paa waaginbá úv'jánúmaa'in ímuu'in, hǎn'oe híwó Isaiáh-di unbí'geđi ita'nan háawin t'owa ímúuní'in. Ginnǎn háa Jōesi Tádá natú'in ita'nan:

Nǎ'in t'owa híwó naví'geđi dívíhée'o sóphogedi,

hewǎnbo inbí pí'nǎdá han wídichǎpí.

Ditú' naa dí'a'gin, hewǎnbo wídinchǎ'muupí,

gá t'owaví hí'da' dáyhá'odǎn, heđá ditú' inbí hí'-á naví háhkan dínmuu.

⁸ Háa Jōesi Tádá natsonpóe'in bínjoegi'o?, heđi t'owaví khou-á bínhónde?.

⁹ "Íchanpóe hǎnho únhanginnǎn waa, háa Jōesi Tádá natsonpóe'in bínhange'odi unbí khou bín'a'ginnamídi. ¹⁰ Moses natúhpi'an, Unbí tádá'in jíyá'in bín'a'ginnamí.

Heđá wá' natú,

To'wí iví tádáví'geđi háa iví jíyáví'geđi híwóhpi ihée'andi, i-á óehájí.

¹¹⁻¹² Hewǎnbo undá ginnǎn itú': Wí to'wí ún'ǎ' iví tádá háa iví jíyá itu'ǎamí'in, 'Naví háǎwí j'geđi otú' Korban gin.' (Hudíyoví tundá Korban natunda?, 'Nǎ'i háǎwí-áho Jōesi Tádá dómági' gin.) Heđi tobá i' háǎwídi i' tádá háa i' jíyá óekhǎge'nami wǎnbo, nǎ'i to'wí gin natú'i háǎwí wǎnbo ingí' wívínkanmǎánípi. ¹³ Báyéki háǎwí hǎ'wáagi bín'o?, heđiho unbí khou bínhé'odi Jōesi Tádáví hí' wí'únchǎ'muupí waa bínkanmǎa."

I' háǎwí Jōesi Tádá natú'di yǎ'dǎapi' namuu'in

¹⁴ In t'owa wíyá ováywé'ge'an dihaydi, Jesus-di ováytu'an, "T'ǎhkiđíbo bit'óeyan, heđǎnho íka'póewí. ¹⁵ Háawi wí háǎwí namuu wǎnbo t'owa dáy'k'o'i'dá yǎ'dǎapi'in wídipoe'opí. Hewǎnbo háǎwí híwóhpi' inbí pí'nǎ khó'jé iweđi dínpee'i'dáho yǎ'dǎapi'in dipoe'o. ¹⁶ To'wí naka'powada'i-á únkhǎy'ǎ' it'óeyaaní'in."

¹⁷ In t'owa ováyjoe'an dihaydi iví tewhá ee nats'ú, heđi iví khǎge'nindi óetsika'yan nǎ'i hí' hǎnnan natunda'in. ¹⁸ Heđi ováytu'an, "Ti un wá' ka'powapí'in ímuu? Ti wí'únhanginnǎhpi'an wí to'wí yǎ'dǎapi' winapoe'opí wí háǎwí iví jǎ'wéđi ún'ts'úndidi, ¹⁹ gá nǎ'i háǎwí wí'ún'ts'úya'pídǎn iví pí'nǎ khó'jé, hewǎnbo iví see iwáho?, heđi iví tú' iweđi únwǎnphade'." (Nǎ'i ováytu'andi Jesus-di ováyhá'an t'ǎhki koegi'-á híwó'di namuu óek'o'ígí?).

²⁰ Heđáhá' ováytu'an, "Hǎǎwí wí to'wíwí pí'nǎdí únpee'i'dibáa yǎ'dǎapi' napoe'o. ²¹⁻²² Híwóhpi ánskaa wí to'wí iví pí'nǎ khó'jé imáadi i-á nasǎnda?; nat'owat'akhanuda?; wínakhótsaa'ǎnpí wǎnbo to'wí-ádi iwihokumáa; háa tobá nakhótsaa'ǎn wǎnbo?, wíyá to'wíwí kwee-ádi háa sendáđi iwihokumáa; háǎwí wé'gen t'owa dáymaa'i-á nada?; jǎnákikandi namuu; nahójo; háa nawǎnpida' waagi i'o?; nathúut'óe; t'owaví'geđi híwóhpi ihée'o?; ichǎa'o?; t'óeyanpí' namuu. ²³ Nǎ'i yǎ'dǎapi' háǎwí wí to'wíwí pí'nǎ khó'jé iweđi únpeeđi, i'dibáa yǎ'dǎapi' óepa'."

Wí kweeví wǎyu

²⁴ Jesus i' nange ijoe'andi Tyre bú' tswapiye namáa, heđi wí tewhá ee nats'ú. Wínada'pí to'wí wǎnbo únhanginnǎaní'in ee na'ǎnnin, hewǎnbo wí'únkodípí ikaayamí'in. ²⁵⁻²⁶ Heđi wí kwee Jesus-ví'geđi nat'oeđi wesebo ee na'ǎn deepiye namáa. Nǎ'i kwee-á Syrophoenicia-wi namuu, heđiho kodi Hudíyo wínamuupí. Iví ayúkáy wí yǎ'dǎapi' p'oweaahǎđi ónmáa, heđi Jesus-ví páadépiye idége'disogedi kaygindi óedaa'an i' yǎ'dǎapi' p'oweaahǎđi iví a'yúví'weđi ónkhehpeeyé-ídi. ²⁷ Jesus-di i' kwee óetu'an, "Naa wíntúkhǎy'ǎhpi in wé'gen t'owa dováykhǎge'nami'in, in Hudíyo t'owa dováykhǎge'nanpídíbo?. ²⁸ U' páadé wíkhǎge'nandá, in áyyǎǎví húugi' in tsé'áy dováymá' waagibá namúuní." ²⁸ I' kweedi óetu'an, "Nanbí Sedó, háa untú waa ta'gen namuu. Hewǎnbo i' pávatǎ máasa pho' in áyyǎǎ dínjemu'í in tsé'áy wǎnbo dáy'k'o'." ²⁹ Jesus-di óetu'an i' kwee, "Híwó wíntúhího naadi i' yǎ'dǎapi' p'oweaahǎđi uví ayúkáyví'weđi ónkhehpiye. Jaho uví'piye ópún." ³⁰ Heđi i' kwee iví' napówá ihaydi, i' a'yú whohte eedi nak'óedí óemú, heđi i' yǎ'dǎapi' p'oweaahǎđi ho únpee.

Jesus-di wí sen tunpí' namuu'í' ónhekhǎa'an

³¹ Tyre bú'đi Jesus napeedi Sidon bú' i'ge naphade, heđá iwedá Galilee p'oekwíngépiye nawáymáa, i' nange Tǎ Bú' Nange gin dáytu'o' iwe. ³² Heđi wí sen ojet'aa'i namuu'í heđá

tunpí-á ònkán, heđi pín ta'gedi óedaa'an i' sen óetäggé-íđi ònhèkháa'amíđi. ³³ Jesus-di i' sen in t'owavi'wedí wí'bo' óejáa'an, heđi iví mankhú i' senbí oje phóge itógi, hedáhá' imankhúsóp'o'andi i' senbí hán óntäge. ³⁴ Heđi makówápiye ibéedí kaygi ihâa'an, heđi i' sen óetu'an, "Ephatha" gin. (Ná'i tun Ephatha-á "nakhuudee-i" gân natunda' Hudiyóvî tundi.) ³⁵ Wesebo i' senbí ojepho ùnkhuudee, iví händá ùnjuđeđee, heđi thay'eedi ihéee'an. ³⁶ Heđi Jesus-di in t'owa ovâykhâa'an to'wí wânbo wíđây't'óe'amípíđi, hewânbo indá shánkí ovâykhâa'andá shánká dâyt'óe'an. ³⁷ In t'owa dit'oeđi hânho ovâyhâa'an, heđi ditú, "Hâäwí t'âhkí híwó i'ó". In ojet'aa'in wânbo dit'oe'o, in tunpí'indá dívihéee'ó."

8

Jesus-di in jónu maapaasón (4,000) t'owa ovâyhúujón

¹ Ihayhâábá wây-á báyéki t'owa diwé'gepóe, heđi hâäwí wânbo dâyk'o'ígi' wíđây máapi. Jesus iví khâge'nin itú'andi ovâytu'an, ² "Naa ná'in t'owavi'piye osehkanápóe. Poje thaa naa-áđi diji, heđi náa-á hâäwí koegi' wânbo wíđínphadepi. ³ Heđi diháhséndibo inbí'piye dovâypunjóndá, wáy p'ógebo hađi dikaanú-í, wáy wên kayi'đi di'ääđi." ⁴ Iví khâge'nindi óetsika'yan, "Wâhâa-an náa ahkon deedi wí koegi' âyhóeni, ná'in t'owa âyhúujóeniđi?" ⁵ Jesus-di ovâytsika'yan, "Hâyú pává-an bînmáa?" Ditú, "Tsé ihay."

⁶ Jesus-di in t'owa ovâytu'an ee nange dívíkw'óeni gin. Hedáhá' i' pává ihógidi ikú'daa'an, heđi iháveđi iví khâge'nin ovây'an in t'owa ovâyphaadé-íđi, heđi han díví'an. ⁷ Wên hâyú pa'ây wá' in khâge'nin dâymáa, heđi Jesus ikú'daa'andi in khâge'nin ovâytu'an dâypaadé-í'in. ⁸ In t'owa dívíhúuyandi híwó dívíshu'an, heđi in khâge'nin tsé ihay t'ún p'éedí i' dínphade'i' koegi' dâywé'ge'an. ⁹ Ná'in t'owa dívíhúuyannin mađi jónu maapaasón (4,000) ihay diji. ¹⁰ Heđi Jesus-di in t'owa ovâypunjónđi wesebo i' kophé iwe itógi iví khâge'nindáđi, heđi Dalmanutha nangepiye dimáa.

In Pharisee t'owadi Jesus óedaa'an wên pímnán t'óe i'amíđi

¹¹ In Pharisee t'owa dí'ää heđi Jesus óetuhánmáa. Óeda'máa wên taa makówáđi ovâykeeyamíđi, gá óetayi'ní'in dida'dân. ¹² Jesus kaygi ihâa'andi ovâytu'an, "Háađan un náawin t'owa wên taa bînmúuni'in ída'? Ta'gendi wâytumáa, un t'owa wí hâäwí ha'waa'gi-á wíwâykeekankhây máapi." ¹³ Heđi ovâyjoe'andi wíyá iví kophé iwe itógi, heđi iwâybun oe wáyhánápiyebá.

Jesus iví khâge'nin ihéee'an in Pharisee t'owa-á heđá Herod-á inbí háhkan ní'gedi

¹⁴ Jesus-ví khâge'nin dín'óde dâypáváhúuwíđi — wí wée páváđá' i' kophé iwe indáđi dâymáa. ¹⁵ I'đi ovâytu'an, "Bí'âyíngi'an há'in Pharisee-ví oewáaseedi, heđá Herod-ví'dá." * ¹⁶ Heđi in khâge'nin wí'ná táye dívítu'an, "Háađan gin natú? Gá mađi wí'âypávamaapíđân." ¹⁷ Háa ditú'nin Jesus ùnhanginpóe, heđi ovâytsika'yan, "Háađan ítú' wíwínpávamaapi'in? Tí háa otunda'in wa'đi wí'únhanginpo'e'opi'an, hediháa wa' wí'íka'póya'pí'an? Tí íka'powakâymuu? ¹⁸ Ítséemu, heđi háađan handi wí'únkeet'óepi? Heđá i'ojemu, heđi háađan handi wí'it'oe'opi? ¹⁹ Tí wí'ún'ánshaapi'an háa dáy'annin? Ná'i p'ánú pává in p'ánú maapaasón (5,000) t'owagi' dovâyháve ihayđi, hâyú t'únna in dínphade'i koegi' bînwé'ge'an?" Óetu'an, "Tá'đi wíje (12) ihay." ²⁰ "Heđá tsé ihay pává in jónu maapaasóngi'á (4,000) dovâyháve ihayđi, hâyú t'únna in dínphade'i koegi' bînwé'ge'an?" Ditú, "Tsé ihay." ²¹ Heđi ovâytu'an, "Heđi háađan wa'đi wí'íka'póya'pí i' oewáasee i'gedi wâytu'andi?"

Oe Bethsaida bú'ay Jesus-di wí sen tsí't'aa'i namuu'i' ònhèkháa'an

²² Oe Bethsaida bú'ay dipówá, heđi wên t'owadi wí sen tsí't'aa'i namuu'i' Jesus-ví'we óekán. Pín ta'gedi indi Jesus óedaa'an ná'i tsí't'aa'i' óetäggé-íđi ònhèkháa'amíđi. ²³ Jesus-di i' tsí't'aa'i' óepahké, heđi oe bú'đi já'wépiye óepaho'đi tséee eedi wí só'p'oeđi óe'âyú, heđá i'wí mandá óetägedi óetsika'yan, "Tí hâäwí úkeepoe'ó?" ²⁴ I' tsí't'aa'i' ipuwábéedi natú, "Pha'owa dijiđi dovây múnde', hewânbo hâäwí wí tay waagibá dínchaa." ²⁵ Heđi wíyá i' senbí tséee Jesus-di óntäge. Náa-á i' tsí't'aa'i' hânho ipuwâkhâđi nawówa, heđi wesebo hâä t'âhkí kee'eedi ùnkeepóe. ²⁶ Heđi Jesus-di i' sen iví'piye óepunjónđi óetu'an, "Hâä bú' wí'unwâyts'únnípi."

Peter natú to'wí Jesus ta'gendi namuu'in

²⁷ Jesus iví khâge'nindáđi i' bú'ây eeje Caesarea Philippi bú' tsowa eejepeye namáa. Dimán dihayđi iví khâge'nin itsika'yan, "To-an naa omuu gân ná'in t'owa ditú'?" ²⁸ Óetu'an, "Wên ditú' John i' p'ó'p'oe'kandi-án unmuu. Wây-a wéndá ditú' Elijah-án unmuu, heđá wa'đi wáyje wéndá ditú' wí Jōesi Tádávi tukhe'min diwedí'i-án unmuu." ²⁹ Heđi ovâytsika'yan, "Heđi undá, to-á naa-á omuu gân i'ánde'?" Peter-di óetu'an, "Gá i' to'wí Jōesi

* 8:15 Jesus "oewáasee" gin natúđi inbí háhkan ní'gedân ihí'máa, hewânbo in khâge'nin wíđika'pówápi.

Tádádí óesóge?i t'owa ovây'aywoenídí, i-ân unmuu." 30 Hedi kaygindi ovâykhak'ú? wiyá to'wí wänbo widâyhangin'ännamipídi to'wí namuu'in.

Jesus ihée'an it'öephadekhâymaa i'gedi hedá nachuwagi'o i'gedá
 31 Hedi ihaydi háa ünpuwagi'o i'gedi ovâyhée'andi ovâytu'an, "Ná'in nakhây'ä? napúuwí'in: Naa, t'ähki t'owagi? o'aypuyä?i? omuu?i báyéki dont'öephadekhâymaa, hedi in Hudíyoví tsonnindádi in owha? p'ó'dédi'indádi hedá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indádi wé'ge naa díjoegikhâymaadá widísigikaykhâymaapi. Dikhe'khâymaa, hewänbo poje thaa iwe owâywówapuwagi'o." 32 Ná'i háäwí thay'eedi ovâytu'an, hedi Peter-di óehänge'andi óetu'an, "Ha'wáa wí'untúnipi." 33 Jesus ibéedi in wé'gen khäge'nin ovâymundé?, hedi Peter óet'e'yandi óetu'an, "Satan, Penísendi?, naví?wedi óhádi. U-á t'owa waabá bi'ánshaamáa, Jösi Tádá i'ánshaa'o waagá joe."

Háa t'owa dínkhây'ä? díví'ami'in Jesus óeyuhúuwí'in dida'di
 34 Hedáhá? ivi khäge'nindá in wé'gen t'owa t'ähká ovâywé'ge'andi ovâytu'an, "To'wên naa-ádi dikä'äáda'indá widínkhây'ähpi háa diwänpida? waa díví'ami'in, hewänbo inbí phé'win dâyhúuwí, hedá naa-á diyúuhúuwí. † 35 To'wên inbí wówátsi dâywänpi'aywoeni'in dida'indá inbí wówátsi dipedeegi'o. Hewänbo to'wên inbí wówátsi naagi? hedá Jöngé Tádávi híwó'di tungí'-á dívímägi'in, indá inbí wówátsi dit'anpúuwí. 36 Tobá wí to'wí háäwí t'ähki náä oepáa k'aydi nakw'ó'di ihógi wänbo?, wé'innan wên híwó óekhâymaa ivi wówátsi iwâyho'di? 37 Wí to'wí wí'ünkodipi háäwí wänbo imäänídi ivi wówátsi nawáy'tanpúuwí. 38 In náäwin t'owa t'aywóhkannin dimuu'in Jösi Tádá dâyoegi'an, wí kwee ivi sen ijoe'gi'an wiyá pi'wíwí sendádi ithaayé-ídi waagibá. Naa t'ähki t'owagi? o'aypuyä?i? omuu?i náä oepáa k'aydiyiye owây'ä?, naví Tádávi sa'wó'di kohthay wógegé hedá in yä'dáa'in makówáwin t'öepa'äq'in wóegá o'ä?. Hedi to'wên náä naa díwóda'in hedá naví háhkandá dínwóda'indá, naadi wá? dovâywóda'khâymaa owây i' thaa owây'ä?i napowá ihaydi.

9

1 "Ta?gendi wâytumáa, Jösi Tádádi ivi kay ünmuu'in wovâykeeyami hedi bínpuwákhâymaa naa tsondi omuu'in. Ná'in napúuwí wa?di wáy wên náwe iji'in ihánpídi?o."

Háa Jesus ünchaq waa ün'egópóe
 2 Sí thaa naphade ihaydi Jesus-di Peter-á James-á John-dá i-ádi ovâyho?, hedi wên p'in tuwá'in kw'áeyepiye wí'bo dimää, hedi inbí páadépiye Jesus háa ünchaq'in ün'egópóe. 3 Ivi aa hânho ts'ä?i ün'ots'ápóe, tóebo há'to i' aa ihay ts'ä?i i'owéedi-i. 4 Hedi Moses-ádi Elijah-ádi tsikhagipi dakeepóe, hedi Jesus-ádi dínwí'máa. 5 Peter-di Jesus óetu'an, "Háhkandi?, híwó namuu náwe gikw'óndi. Jaho poje óhkun tewhá'ây äyk'wóeni, wêe u'gi?, wiyá Moses-gí'-á, hedá wiyá Elijah-gí'-á." 6 Moses-ádi Elijah-ádi dakeepóedi in khäge'nin hânho ovâypiháa, hedânho ha'wáa Peter natú, gá háa natú'uni'in wí'ünhanginnáhpídan. 7 Hedi wí okhúwá napowádi ovây'óhkunhan, hedá ná'in tun okhúwá jáadidi napee: "Ná'i-ân naví ay dínmuu donsigí'i? I' bint'öeyaaní." 8 Wesebo i'ge t'ähki díví'ée, hewänbo Jesus-dá'mân dâymú?, wiyá háäwí wänbo-ájoe.

Jesus óetsika'yan Elijah nawáy'ä? i'gedi
 9 Oe p'in kw'áeyedi diwhave'ä? ihaydi Jesus-di ovâytu'an, "To'wí wänbo háäwí bînmú'in wíwint'óe'amípi, owáy naa t'ähki t'owagi? o'aypuyä?i? ochuudi wiyá owâywówapóe pihay." 10 Ivi tun ón'a'gin, hewänbo wí'ná táye dívítsika'yan, "Hännan namuu ná'in tun, wiyá nawâywówapúuwí i'gedi?" 11 Hedi Jesus óetu'an, "In Hudíyoví khuu dâyhá'o'in ditú?, i' to'wí Jösi Táadi óesogekhâymaa?i? t'owa ovây'aywoenídí na'ääpídi?o? Elijah-á napowagi'o. Háadan ha'wáa ditú?" 12 Jesus-di ovâytu'an, "Ta?gendi Elijah páadébo na'ää-i'in nakhây'ä?-ákon, háäwí t'ähki ikhây'amídi. Hedi hännan nata'muu naa t'ähki t'owagi? o'aypuyä?i'v'i'gedi? Gá ginnân: Báyéki dont'öephadekhâymaa, hedá t'owadá díjoegikhâymaa. 13 Hewänbo naadi wâytumáa, Elijah ho na'ää-ákon, hedi híwóhpí óe'an in t'owadi háa dida? waagi. Jösi Tádávi ta'nin diwe ivi'gedi ün'ta'muu háa óekhâymaa'in." *

Jesus-di wí yä'dáapi? p'oweaqhâa wí enúkayvi?wedi ónkhehpiye
 14 Jesus-ví wé'gen khäge'nin diji? iwe tsowa dipówa, hedi báyéki t'owa búuk'úwáki diwindi dâymú?. Wên Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá hedá in khäge'nindá dívítuhánmáa. 15 In t'owadi Jesus óemú'di ovâyháa'an, hedi ivi'piye díví'äá óesengitú'ámídi. 16 Jesus-di ovâytsika'yan, "Háadan úvítuhánmáa?" 17 Ná'in t'owa jáagedi wí sendi óetu'an, "Háhkandi?, naví e'nú wínmaa, i-á wí yä'dáapi? p'oweaqhâadi óeamadá wí'ünhí'kodipi." 18 Hedi háädi wänbo ná'i p'oweaqhâa it'óe'andi i' e'nú oe nangepiye óekanunde?, hedi i' e'nú-á

† 8:34 Ná'in natunda?, dikhâymuuni dâyt'öepaadé-ídi, Jesus in phé'win deedi it'öepade waagibá. * 9:13 "Elijah" gin Jesus natúdi, John i' p'ó'p'oeekandivi'gedi ihí'máa.

nasó'okhópee'idá iwäpüts'indo', hedá taasuugi'bo-á napoe'o. Uvi khäge'nin dovâydaa'an nä'i p'oewaahâä ònkhepeeyé-ídi, hewänbo wídnkodipi." 19 Jesus-di ovâytu'an, "Un t'owa-á wäyupí'in ímuu. Häädi puwahay-an undádi oyéeni úvívääyú-ídi, häädi puwahay-an undádi dáyyää'amí? Ja' i' enúkáy navi'piye binmá?" 20 Hedi óemaadi i' p'oewaahâädi Jesus óemú'dibo nä'i enúkáy óethathakannan, hedi i' e'nú nakanudi íjánúmaa, hedá nasó'okhópee'i. 21 Jesus-di i' enúkáyví tádá óetsika'yan, "Häädi waabo-an gin únpoe'o?" I' tádádi óetu'an, "Gá híyää'i namuudibo-án. 22 Hedá háyän wänbo i' p'oewaahâädi phaa iwe hedá p'oe eewá óechänunde' óeháyídi. Úkodidáho nanbí'piye dísehkaná'an, háawin wén wänbo wén khäge' dí'an." 23 Jesus-di óetu'an, "Háadan dítumáa, 'Úkodidáho?' To'wí iwâyunde'i-á únkodi háäwí namúge i'amídi." 24 Wesebo nä'i enúkáyví tádá kaygindi natú, "Naa dáyyâyunde', díkhäge'nán wíyá shánkí dáyyääyú-ídi."

25 Jesus-di wáy-á báyéki t'owa a'yuuigi dívíkhádimá'dí ovâymu', hedi wesebo nä'i yä'dáapi' p'oewaahâä óet'e'yandi óetu'an, "Ú yä'dáapi' p'oewaahâä, u'di t'owa ovây'ojet'aa'o'i', tunpí'indá ovâypa'i, naadi wítumáa, nä'i enúkáyví wedi óepeve, hedi wíyá wí'unts'úunipi." 26 I' p'oewaahâä ituwínúdi ná'i enúkáy óekanudi háho óethathakannan, hedáhá' ívi'wedi únpee. I' enúkáy wí pení waabá únchaa, hediho in t'owadi óemú'di ditú, "I-áho nachuu." 27 Hewänbo Jesus-di i' enúkáyví man ónyá'di óekwinukhäge'nandi iwínú. 28 Hedi Jesus wí tewhá ee nats'lú, hedi ívi khäge'nindi wí'bo óetsika'yan, "Háadan na'in wígnokodipi i' yä'dáapi' p'oewaahâä áykhapeeyé-ídi?" 29 Jesus-di ovâytu'an, "Úvíjusu'odíqá'mán únkoedí-i wí yä'dáapi' p'oewaahâä gi'bibá bínkhepeeyé-ídi."

Jesus nachuwagí'o i'gedi wíyá ihé'an

30 Jesus-ádi ívi khäge'nindádi iwedi dimää hedi Galilee nange i'ge diphade. Jesus winadá'pí to'wí wänbo únhanginpuuwi'in wáhää naji'in, gá dimándibo ívi khäge'nin ovâyhánkhondän. 31 Ovâytumáa, "Naa t'áhkí t'owagí'o aypuyá'i' omuu'i wáy-á t'owavi mangepiye díkaani. Indáho díkhe'khâymaa, hewänbo poje thaa iwá wíyá owáywówápuwagí'o." 32 In khäge'nin ná'i háäwí Jesus-di ovâytumáa'i wídika'póya'pí, hewänbo díwóeda' óetsika'yámídi i'gedi.

To-an i' shánkí hay'i namuu?

33 Capernaum bú'ay dipówa, hedi wí tewhá ee dits'lú. Jesus-di in khäge'nin ovâytsika'yan, "Oe p'óegé gi'ádi háä i'gedan úvítuhánmaa?" 34 Indá hánda' dik'wó, gá oe p'óegé díjidi wé'i-angú in diwedi i' shánkí hay'i namuu i'gedi dívítuhánmá'dän. 35 Jesus isóge, hedi ná'in tã'di wíje (12) khäge'nin ovâywé'ge'andi ovâytu'an, "To'wí i' p'ó'dédi' namuuni'in nada'dá, i-á únkhây'á' tí'úuge'i namuuni'in, hedá t'áhkíví khäge'di-á." 36 Hedi Jesus-di wí ay óepahké'di inbí páadépiye óeho, hedáhá' ná'i ay óeba'aa'andi ovâytu'an, 37 "To'wídi naa dída'di wí ay ná'i ay waabá óesígikéndedi, naa wá' dísigikénde waabá i'o'. Hedi to'wí naa dísigikénde'i'dá naadq'ba wídísigikéndepi, hewänbo i' to'wí naa disandi' wá' óesígikénde'."

To'wídi Jesus-ví'piye háa nachaapi'á ívi'näpiye napoe'o

38 John-di óetu'an, "Háhkandi', tóewi sen áymú' yä'dáapi' in p'oewaahâä t'owavi'wedi ovâykhhepiyendedi úvi kháwá natú'di, hedi áytu'an han wí'i'amípi'in, na'in diwedi'i wínamuupídi." 39 Hewänbo Jesus natú, "To'wí gi'bi wíwínkhâ'ámípi. To'wí namuu'i navi kháwá natú'di ipínnánt'óe'andi-á wesebo híwóhpi navi'gedi wí'ihé'e'ámípi. 40 To'wí nanbí'piye háa wínachaapi'á nanbí'näpiyebá napoe'o. 41 Ta'gendi wáytumáa, to'wí wí p'oe wänbo wovâyswájöndi, navi'in ímuu'in únhanginnändi, i-á jóesi Tádádi óewa'áakhâymaa."

Jesus t'aywó'di i'gedi ihé'an

42 "Hedi to'wídi wéé wänbo ná'in hí'innin navi'piye dívíwâyunde'in diwedi óet'aywóhá'andá, shánkí híwó i' to'wí únpuuwiwän wa'di han óehá'anní'dibo wí k'uu kháa'i ívi k'áy eedi ónwhísóge-i'in hedi máap'oe iwe óecháänú-i'in. 43 Hedi wéhpéé mandí úvít'aywó'dodá, shánkí híwó namuu bints'áa-i'in, wíyá indi úvít'aywó'náamívi'wedi. Tobá wéhpéeda' ímanmuu wänbo', shánkí híwó namuu wówátsi nahándepi'in bínkáyídi, péyégepiye ímu-ívi'wedi wí'gin ímanmuudi. 44 Oe péyéga t'owa hánhay wänbo t'áhkí dáyt'óephadekhâymaa, hedá i' phaa hánhay wänbo napaa'api'dá ovâyphahkhanukhâymaa. 45 Hedi wéhpéé ändi in ta'ge'in p'óegédi wovâyhänge'odá, shánkí híwó namuu bints'áa-i'in wíyá indi úvít'aywó'náamívi'wedi. Tobá wéhpéeda' íánmuu wänbo', shánkí híwó namuu wówátsi nahándepi'in bínkáyídi, péyégepiye wovâychäänú-ívi'wedi wí'gin íánmuudi. 46 Oe péyéga t'owa hánhay wänbo t'áhkí dáyt'óephadekhâymaa, hedá i' phaa hánhay wänbo napaa'api'dá ovâyphahkhanukhâymaa. 47 Hedi wéhpéé tséedi híwóhpi háäwí wovâypuwá'odá, shánkí híwó namuu bínwhakáyji'in, wíyá indi úvít'aywó'náamívi'wedi. Tobá wéhpéeda' ítséemuu wänbo', shánkí híwó namuu oe makówápiye ímu-ídi, péyégepiye wovâychäänú-ívi'wedi wí'gin ítséemudi. 48 Oe péyéga t'owa hánhay wänbo t'áhkí dáyt'óephadekhâymaa, hedá i' phaa hánhay wänbo napaa'api'dá ovâyphahkhanukhâymaa."

⁴⁹ "To'wên t'âhki phaadi ovây' aayââkhâymâa. †

⁵⁰ Aayââ hiwó'di namuu, hewânbo í' aayââ na'âhândáho, há'to wiyá áhsââ'í napúuwí. Undá ûnkây'â' aayââ na'âhândepí' waaginbá ímúuní'in, hedi tsaaqinpidíbo wé'ge ítháani."

10

Jesus khótsaaqwiye í'gedi óetsika'yan

¹ Jesus iwedí ijâa'an, hedi Judea nangepiye namâadi Jordan p'o' p'ânäpiye naphade. Iwe wáy-á báyéki t'owa iví nú' díwíwé'ge'an, hedi háadi waa í'an waagi in wá' ovâyhá'an.

² Hedi wên Pharisee t'owa únpowádi óetsika'yan, "Ti híwó namuu wí sen nakhótsaa'ándi' iví kweeví'wedi ithaaweejé-ídi? Hân í' t'sontun natú'?" Gin ditú Jesus óetayi'nídi, tigúba híwóhpi natuhpee-í. ³ Jesus-di ovâytsika'yan, "Hân Moses-di wovâyjôn?" ⁴ Indí óetu'an, "Moses-di ná'in tun dínjoe'an: Wí sen wên khótsaaqwiye ta'nin ita'nami hedi handidi iví kwee ijoe'amí." ⁵ Jesus-di ovâytu'an, "Hewânbo Moses-di há'wáagi wovâyta'k'ú' gá t'óeyanpí'in ímuudán, unbí kwiyá' bínwânpijoe kanmáadi'bo. ⁶ Hewânbo oe ts'anpáde nanán diwe Jôesi Tádádi sendádi kwee-ádi ovánkhíjé. ⁷ Hedi natú wí sen ikhó'yá'dáho, iví tádá-á iví jiyá-á ijoe'amí'in ûnkây'â'. ⁸ Hediho í' sendá í' kwee-á wêe túu ún'poeda' dapoe'o, hediho wíje wídamuupi, wêeda' damuu. ⁹ Hedânho in to'wên Jôesi Tádádi ovánwónnindá to'wí wânbo wí'ûnkây'âhpi ovánweejé-í'in."

¹⁰ Í' tewhá ee díwáyts'úndi iví kháge'nindi ná'í hí' í'gedi óetsika'yan. ¹¹ Hedi ovâytu'an, "Wí sen iví kwee ijoe'andi wiyá kwee-ádi ikhó'yá'dá, iví kweeví'piye t'aywó í'o'. ¹² Í' kwee wá', iví sen ijoe'andi wiyá sendádi ikhó'yá'dá, iví senbí'piye t'aywó í'o'."

Jesus-di in hí'innin ovâysígíhógi

¹³ Wên t'owa inbí áyyââ Jesus-ví'we dáykán í'di ovâytaáge-ídi, hedi iví kháge'nindi in t'owa ovây'te'andi ovâytu'an há'wáa wídíví'amípi. ¹⁴ Hedi Jesus-di in kháge'nin háa díví'o'in ovâymu'di inbí'piye híhchan wínacháapi, hedi ovâytu'an, "In hí'innin áyyââ naví'piye binká'âamâa, wíwínkhâ'ámípi, gá to'wên ná'in áyyââ waaginbá dimuu'indá Jôesi Tádávi' in ímuudán. ¹⁵ Ta'gendi wáytumâa, to'wí wânbo Jôesi Tádávi' wínapúuwípi wí hínhâ'á'í ay waaginbá iwâyupídi." ¹⁶ Hedáhá' in áyyââ ovâyba'aahógidi wí'ínbo ovâytagedi ingí' ovâyjúusu'an.

Wí sen kodit'owa namuu'í' Jesus-ví'piye na'ââ

¹⁷ P'óegé wiyá Jesus nats'anmân dihaydi wí sen iví'weââ naví'piye binká'âapiye í'âákán, hedi idége'disógedi óetu'an, "Híwó'di háhkandi', hân dá'yámí hedânho in wówátsi nahánde'pí'in donkáyjidi?" ¹⁸ Jesus-di óetsika'yan, "Háadan naa híwó'di gin dítu'o'? Jôesi Tádáda'mân híwó'di namuu, wiyá to'wí-á joe. ¹⁹ Jôesi Tádávi' tson-tun ho mántaa. I-á natú wíwint'owat'aháanu-ípi, wiyá to'wíwí kwee-ádi háa sendádi wí'úvíwhokwomá've-ípi, wí'úví'sá'mamípi, t'owavi'gedi wí'úvíhójo'amípi, hójo waagidibo t'owavi háawi wíwínhóeni'pi, unbí tádá-á jiyá-á bín'a'ginmá've-í." ²⁰ Óetu'an í' sendi, "Háhkandi', naa enúkáy omuudibo' t'âhki ná'í t'sontun dó'a'gin." ²¹ Jesus-di sígídi ta'gebo óemúndegi óetu'an, "Wa'di wáy-á háawên útay bí'amí'in. Jaho ópùn, háawi úkw'o'di t'âhki mánkú'ch'áani, hedi í' chá' mánhógi'í' in t'owa sehkanáwó diwówaji'in ovâyamáni, hedânho oe makówa kodit'owa unmuunídi. Hedi náaku'ch'áada' ovâymagída naa-ádi óká've." ²² Ná'in nat'oe ihaydi í' sen nabo'aats'aypóe, hedi iví pí'ná khó'jé ûnkháapógedi íwedí namâa, gá báyéki háawi únk'w'ondán hediho wínakuchada'pi.

²³ Jesus ípwábeemâa, hedi iví kháge'nin itú'an, "Báyéki háy'in namuu wí to'wí nakodit'owamuu'í háa Jôesi Tádá natú waa díví'amídi hedânho ovây'aywoenídi." ²⁴ Ná'í hí'di in kháge'nin ovâyháa'an, hewânbo Jesus-di wiyá ovâytu'an, "Naví áy, ívíwo nabáapu'wan wí to'wí háa Jôesi Tádá natú waa í'amídi hedânho ón'aywoenídi. ²⁵ Nabáapu'wan wí kamáyó wên agúusa tsípho í'ge nats'úunídi, hewânbo shánki nabáapu'wan wí to'wí kodit'owa namuu'í háa Jôesi Tádá natú waa í'amídi hedânho ón'aywoenídi." ²⁶ Nábâa shánki ovâyháa'an in kháge'nin, hedi wí'ná táye dívítika'yan, "Gin namuudá to-an únkodi ún'aywondee-ídi?" ²⁷ Jesus-di ta'gebo ovây'aywoenídi, "To'wí wânbo wí'bo wí'únkodi'pi. Jôesi Tádáda'mân únkodi t'owa ovây'aywoenídi. Jôesi Tádá-á háawi t'âhki únkodi í'amídi."

²⁸ Peter-di óetu'an, "Úhanginná háawi t'âhki áy'joe'annin ú-ádi gimú-ídi." ²⁹ Jesus-di ovâytu'an, "Ta'gendi wáytumâa, naa omuudibo hedá Jôesi Tádávi' híwó'di tun únmuudibo-á, to'wí ijoe'andi iví tewhá, háa iví tí'úuwíndá pá'dâyíndá, háa iví tádá-á jiyá-á, háa iví áy-á,

† 9:49 Ná'í hí'-á káy'í namuu gíka'póewídi. Wáy wên t'owa dí'ánde ginnân natunda'in: Hân'oe in Hudíyo dá'y'anímáahánunde Jôesi Tádá óemááni'ídi, hedi dínhây'â' í' píví dá'y'aayââ'amí'in wínaha'dánpúuwípidi. In t'owa Jôesi Tádávi'piye dívímági'í'indá dáyt'óepháade-í, háawi phaadi ovâyphahánunde waaginbá, hebo ná'í t'óepháde namuudí shánki híwó'nin dímuuní.

háa ivi nava-á, ³⁰ i-tá ta'gendi tågintä (100) ma'kw'anuki shánki ihóeni, tewhá-á, tí'úuwindá pá'dây'indá, jiyá'indá, áy-á, nava-á – hedá it'óephadekhâymaa ivi wâyü unmuudi. T'ähki ná'i ihóeni wa' náá oepáa k'aydi nawówáji' ihaydi, hedá ivi wówátsi náá oepáa k'aydi únbo'wan dihaydá wówátsi nahándeipi'indá ikáyí. ³¹ Hewänbo báyéki t'owa náá p'ó'dédi'in dimuu waa dínchaa'indá tí'úugé'in dipúuwí; hedí báyéki t'owa-á náá tí'úugé'in dimuu waa dínchaa'indá p'ó'dédi'indá dipúuwí."

Powingí? Jesus ivi khäge'nin itu'an nachuwagi'o'in

³² In p'óegé dimän Jerusalem bú'piye, hedí ivi khäge'ninbí páadé Jesus namän. In khäge'nindá widínhanginnáhpí háa díví'ánshaa'amí'in, hedá in wé'gen t'owa ivi tí'úugé dimännindá dikhunwóeda'. In tá'di wíje khäge'nin ivi'piye wíyá ovâyhänge'an, hedí háa únpuwági'o'in ovâytu'an. ³³ Natú, "Bit'óeyan, náá-á Jerusalem-piye gimän, hedí naa, t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i' omuu'i' t'owadi dikáani in owha' p'ó'dédi'indá hedá in Hudíyovi khuu dáyhá'o'indá inbí mange. Indáho ditúuni naa dínkháy'ä' ochuu-i'in, hedá in Hudíyo dimuupi'in t'owavi mangá dikáani. ³⁴ Ná'indi dínphá'ákhaakhâymaa, hedá dí'ophphaykhâymaa. Púwhí'dí díwhá'dikhâymaa, hedá dikhe'khâymaa. Hewänbo poje thaa iwe owáywówápúuwí."

James-ádi John-dádi háäwi dada'póe

³⁵ Ihaydíba James-ádi John-dádi Zebedeé-ví áy damuu'in Jesus-ví'piye damää, hedí óetu'an, "Háhkandi', na'in háäwi gadapúuwí hedí u'di dín'amí'in gada'." ³⁶ Ovántsika'yan, "Hää-an dada' wän'amí'in?" ³⁷ Óetu'an, "Owáy untsondisogedee ihaydi, na'in uvi khóe gamúuni'in gada', wée ko'díngédi, wée-á yá'mängéda'." ³⁸ Jesus-di ovántu'an, "Undá widánhanginnáhpí háäwi dada'yan. Ti dánkodi dánt'óephaadé-ídi naa dont'óephadekhâymaa waabá? Hedí naa háäwi kháa'i donphadekhâymaa waabá, ti dánkodi dánphaadé-i'in?" ³⁹ Óetu'an, "Gänkodi-áku." Jesus-di ovántu'an, "Ta'gendi undá wá' dánt'óephadekhâymaa, hedá háäwi kháa'i dánphadekhâymaa, naa dínpuuwí waabá. ⁴⁰ Hewänbo naa widínk'óepi navi khóe wände'mami'in ko'díngéda' yá'mängéda'. Jóesi Tádádá'män únk'óe ovâyde'mamídi to'wên há'min dimúunídi."

⁴¹ In wé'gen tá khäge'nin James-á John-dá inbí hí' i'gedi dínhanginpóe ihaydi inbí'piye dit'ayyaapóe. ⁴² Hedího Jesus t'ähki ivi khäge'nin iwé'ge'andi ovâytu'an, "Unhanginná in Hudíyo dimuupi'in t'owavi tsonnin hángo ditsont'óe, hedá inbí t'owa-á ováytsomná've-i'indá diwánpida'. ⁴³ Hewänbo undá wí'únkháy'áhpí há'min ímuuni'in. To'wí un diwedí hay'i namúuni'in nada'dá, i-á unbí khäge'dida' namúuni'in únkháy'á'. ⁴⁴ Hedí to'wí p'ó'dédi' namúuni'in nada'dá, i-á wí pant'óe'i' un t'ähkígi' waagi'ba namúuni'in únkháy'á'. ⁴⁵ Naa wänbo', t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i' omuu-i-á o'ää t'owa dovâykhäge'namídi, indi naa dikhäge'namídi joe. O'ää ochuu-ídi, hedá navi wówátsi-á dáywá'áa-ídi t'ähki t'owa dínkoedí-ídi inbí t'aywó'di iwedí dima'p'ánídi."

Jesus-di wí sen natsi't'aamuu'i' ivi keetan óemägi

⁴⁶ Oe Jericho bú' Jesus ivi khäge'nindá báyéki t'owa-ádi dipówa, hedí iwedí dipeemän dihaydi wí sen tsi't'aa'i namuu'i' owáy p'óe hángé wáy naháäda'án, i-á Bartimaeus gin nakháwá, Timaeus-ví ay únmuu'i'. ⁴⁷ Bartimaeus-á nat'oe Jesus oe Nazareth bú'wi na'á'in, hedí ituwínú, "Jesus, u David-ví áy iwedí'i' unmuu'i', navi'piye óeshkanäpuwawe." ⁴⁸ Báyéki t'owadi i' sen óet'e'yandi óetu'an, "Hándá'dibo'." Hewänbo i-á shánki kaygá ituwínú, "U David-ví áy iwedí'i' unmuu'i', dísehkaná'an." ⁴⁹ Jesus iwóyí'dí ovâytu'an, "Bintu'an na'ää-ídi." Indi i' tsi't'aa'i' óetu'an, "Jesus-di wóetuhkánmaa. Ówínú, óhíhchanpuwawe." ⁵⁰ I' sen ivi k'éwé'in to ip'ádi, hedí wesebo iwínúdí Jesus-ví'piye namää. ⁵¹ Jesus-di óetsika'yan, "Hännan wín'amí'innan unda'?" I' sendi óetu'an, "Gá dínkeepúuwí'innän oda', Nanbí sedó." ⁵² Jesus-di óetu'an, "Ópün, uvi wâyü úmuudánkun unwówa." Hedí wesebo i' sen únkeepóedí Jesus-ádi namää.

11

Jesus oe Jerusalem bú' óesígiké'

¹ Jesus-á ivi khäge'nindádi Jerusalem bú' tswoa dipówa. Iwe wí okú nak'óe "Olive Okú" gin dáytu'o', hedí ná'i okú iwe nú' wáy ná'in wíje bú'áy daná, Bethpage-ádi Bethany-ádi. Hedí wíje ivi khäge'nin ovánsan dapáadémú-ídi. ² Ovántu'an, "Jaho bápün há'i bú'ay nanbí páadépiye nanän diwepiye, hedí dats'ú' dihaydá wí búdu'ay dánshaa-i nawhiwíndi, i-á wa' wáymuu wänbo to'wí wänbo wí'i'íhsógepi. Dánwhisuudi dänmá'i náwe. ³ Hedí to'wídi wovántsika'yandáho', "Háadan ha'wáa dän'o'?", ginnän dántu'amí: 'Gá Nanbí Sedó i' úntáydan, hedí háy napóedíbo wónwáymá'i'."

⁴ Damáadi wí búdu'ay p'óe hángé wên phódi nú' nawhiwíndi dánshaa. ⁵ Hedí dánwhisuudepi in t'owa iwáygé diwinníndi ovántsika'yan, "Hännan dän'o'?" Háadan há'i búdu'ay dánwhisuude'?" ⁶ In khäge'nin háa Jesus-di ovántu'an waa datú, hedího

ovännägi. ⁷I' búdu'ay Jesus óhno', heđi inbí k'léwé'in to dānp'āđidi i' búdu k'léwé ónpa'k'ú', heđi Jesus i'íhsóge. ⁸Hedi wáy Jesus óe'íhon ni'ge báyéki t'owa inbí k'léwé'i to oe te'p'óegé ónpa'kwohon, heđi wáy-á wé'gendá dāytaykhóepa'kwohon, i' nava iwe dāyts'á'i'. ⁹Hedi in to'wēn páadé dimānnindá heđá in t'í'ugé únwóe'ā'indá divítuhkwinuhon, "Wisigikénde?" "Nanbí Sedó Jōesi Tádáđi wóesan, heđiho híwó wóe'ā'amí." ¹⁰"Híwó úpúuwi gá untsondisogede-ídān, nanbí thehtáy pahpāa David natsondi'an waagibá." "Jōesi Tádá oe makówá na'āndi-á hay'i namuu."

¹¹Hedi Jerusalem bú'piye Jesus namāđi i' méesate hay'i ee nats'ú, heđi ibéemāđi háđwi t'āhki imunde'. Hebo nathi'émāndibin in t'á'di wije (12) khāge'nindáđi oe Bethany bú'aypiye namā.

In fig tay nabaymuupi'in

¹²Wíyá tháwān Bethany-di dipee, heđi Jesus nahāhséhpóe. ¹³Hây kayi' diwe wēn fig tay nachāndi imú' nakaamuđi. Iwepiye namā imúuníđi tigúba na-fig-muu'in, hewānbo iwe napówá ihayđi fig wānbo wí'ishaapi, wa'di na-fig-púuwi ihayđi wínanáhpíđi. ¹⁴Hedi Jesus-di in tay óetu'an, "Uv'íwedá to'wí wānbo wíyá wí'i-fig-k'o'ípi." Iví khāge'nin háa natú'in dit'oe.

Jesus i' méesate hay'i iweđi in dāyhāwiku'cháade'in ovāykehpiye

¹⁵Jerusalem bú'piye wíyá dimā, heđi Jesus i' méesate hay'i eepiye namā, heđi in t'owa dāyhāwiku'ch'áade'indáđi in dāyhāwikumānde'indáđi iweđi ovāykehpiye, heđi in dāyhā'egó'o'inbí máasa-á heđá in dāyk'o'weeku'ch'áade'inbí púwédé-á ovāyjanú. ¹⁶Hedi to'wí wānbo oe-á nāá-á ee méesate íve wí'ovāyphademāgipi inbí háwí wóegé. ¹⁷Hedi in t'owa ovāyhā'andi ovāyту'an, "Jōesi Tádá ivi ta'nin diwe ginnān natú'hp'i'an: Navi tewhá-á t'āhki nange'in t'owa divíjūusu'amíg'i' namuu, hewānbo undá bín'egó'andi sánmin divíkaakw'óeníg'i' napóe."

¹⁸In owaha' p'ó'déđi'indá heđá in Hudíyoví kuuu dāyhá'ó'indá háa natú'in dit'oe, heđi iweđi páadépiye háđiđi óeháyji'in dāyтуwāmáa, hewānbo óekhunwóeda', ivi hí'di in t'owa ovāyhā'odi.

¹⁹Nakin dihayđi Jesus-á ivi khāge'nindáđi ee bú'di dipee.

Háa in fig tay iweđi dihāhpóe waa

²⁰Hégéndi napóe ihayđi p'ó'egé dimāndi in fig tay Jesus-di óehé'e'annindá pú'dibo nat'aadí dāymú'. ²¹Peter háa Jesus natú'in ún'ānpówá, heđi óetu'an, "Hāhkandí, in tay untú'in há'to híwó napúuwi'in t'āhki nat'aa." ²²Jesus-di ovāyту'an, "Bíwáyú Jōesi Tádá-á háđ t'āhki i'amí'in únkodi. ²³Ta'gendi wāyтуmáa, to'wí ná'in p'in itu'andi, 'Ótége, oe māap'oe iwe ópichānú, heđi háa natú waa napúuwi gin iwāyundedá, ón'amí-ákun. Hewānbo pín ta'gedi iwāyú-í'in únkháy'á. ²⁴Hedān wāyтуmáa, úvívúusu'andi i' háđwí bindaa'andi ta'gendi bínhóeni'in úvívayundedáho', heđáho bínhóeni-áhe'. ²⁵Hewānbo háđđi úvívúusu'o' ihayđi, to'wíwí'piye híwó wí'ichaapíđi, i-á bín'owóje-í, heđānho unbí Tádá oe makówá na'āndi'di unbí t'aywó'di wá' wovāy'owóje-íđi. ²⁶Hedi wēn t'owa bín'owóje'píđá, Jōesi Tádá oe makówá na'āndi'di há'to unbí t'aywó'di wovāy'owóje-í."

Jesus óetsika'yan to'dan ónk'ú' ivi t'óe i'amíđi

²⁷Jerusalem bú' diwāypówá ihayđi i' méesate hay'i ee nats'ú. Iwe naji' ihayđi in owaha' p'ó'déđi'indá in Hudíyoví kuuu dāyhá'ó'indá heđá wáy-á in Hudíyoví tsonnindá ún'pówá. ²⁸Indi óetsika'yan, "Hāawinnan uví tsonkhuu úmuu háa bí'o waa bí'amíđi? To'dan in ta'gen wónk'ú' ná'i háđwí náa'amíđi?" ²⁹Jesus-di ovāyту'an, "Nāá-á naadá wá' w'wēhpēe tsika wāytsika'yamí, heđi dítu'andá, naadá wāyту'āamí to'wíđi in ta'gen dínk'ú'in ná'i háđwí dó'amíđi. ³⁰Dítu'an, to'dan John ónk'ú' t'owa ovāy'p'ó'p'oe'amíđi, ti Jōesi Tádáđi háa t'owadi ónk'ú'?" ³¹Hedi wí'ná taye divítumáa, "Jōesi Tádáđi John ónk'ú' gin gitúđáho', Jesus-di dítsikag'ó, 'Heđi háadān hāndi háa John natú'in wí'úvívayyupi?'. ³²Hewānbo wigitúnipi, 'T'owadíđá' ónk'ú' gin." (In t'owa dāykhunwóeda'dibo há'wāa dítu', gá t'āhki in t'owa divívayundedān John-dá Jōesi Tádávi tukhe'bi únmuu'in.) ³³Hediho indi Jesus óetu'an, "Na'indá wíginhanginnáhpí to'wíđi ónk'ú'in." Heđi Jesus-di ovāyту'an, "Heđáho', naadí wānbo wá' wíwāyту'amípi to'wíđi in ta'gen dínk'ú'in dó'amíđi ná'i háđwí dó'o'í'."

12

Jesus-di in yá'dáapl'in úuwa áaphāā áyí'ninbí'gedi ovāyту'an

¹Jesus-di in tsonnin ná'i háhkanđi'in ó'gedi ovāyту'an: "Wí sen i'úuwa'áakhāhsaa, heđi i' nava íphé'ahkhaayan, i' k'uu iwá íphoyāā i' úuwa íp'omapee-íg'i', heđi wí tewhá tuwā'í-á ik'ú' ivi nava i'áyi'namíđi. Heđáhá' i' nava wēn senā' úuwa áaphāā áyí'nin dimuu'in ovāypiémāgíđi wíyá pí'wí nangepiye namā. ²I' úuwa nap'e'yin dihayđiho wí t'óe'i' i' nava iwepiye óesan heđān in senā' dāynavapíyé'annindi i' úuwa nayāmu'i' óemānıđi. ³Hewānbo indi i' t'óe'i' óeyā'di óewhāđi, heđi mandá'dibo óewáybun. ⁴Hedi i' sendá wíyá

t'òe'i-á óesan. Indi i-á p'ó'dá óewhãdi, hedá jänäkí-á óe'an. ⁵ Hedá wíyá t'òe'i-á óesandi-á óehay. Hedá wáy-á wèn t'òe'indá ováysan. Wáy wèn in ováyhãdi, wáy-á wëndá ováyhánú. ⁶ Hedí iví aydá' ùnjoekandee, i' isígí'i'. Nã'ího t'ã'gediho in dáynavapiyé'anninbí'wepiye óesan. Natù, 'Madân naví ay-á dín'a'geeni'. ⁷ Hewänbo indá wé'ge divihée'andi ditù, 'Nã'i-änkun namuu ná'i häãwi t'ãhkí ùnjoepuwag'o'i'. Jaho äyhãjý, hedí ná'i häãwi nayãmu'i-á nanbí-á gínmúni'. ⁸ Hedího i' ay óeyã'di óehay, hedí i' nava iweđi óep'égi."

⁹ Hedí Jesus-di in t'owa ováysika'yan, "Hân ná'i nava iví' ùnmuu'i' i'amí? Gá namãädá in senã' dáynavapiyé'annin ováyhãnú-í, ihaydá i' nava-á wáy-á to'wëndá ováypiyémãni. ¹⁰ Bìntunnapí'an ná'i hí? Jòesi Tãdãví ta'nin diwe nata'muu'i':

I' k'uun in tewhãtehpaa'in dáyjoegi'andi-á,
nãá shánkí natáy'i k'uun tehpaá bé'dí napóe.

¹¹ I' shánkí natsonji'i gin i'an,
hedí na'in äymú'di díhãa'an."

¹² In Hudíyoví tsonnin dínhanginná Jesus-á ná'i hí? inbí'gediho ihée'annin, hedí dida' óepankáyj'i'in, hewänbo in t'owa dáykhunwòeda'mãadi wí'óepankê'pí, hedí iweđi dimãä.

Jesus tax wá'ãa i'gedi óetsika'yan

¹³ Tí'úugéđi in Hudíyo tsonnindi wèn Pharisee t'owa-á hedá Herod-ví k'ema'indá Jesus-ví'piye ováypunjon häãwi óetsika'yamidí. Dida' óekáyj'i'in híwó wí'ihí'mãapíđi. ¹⁴ Hedí ùnpówãđi óetu'an, "Hãhkandi', gínhanginná uví hí'-á ta'gen úmuu'in, u'dá t'ãhkí t'owa handã'bã ováymãa, háa t'owa dínwãnpichãq waa háabo wí'unmuupí, hedího ta'gendá Jòesi Tãdãví khuu i'gedá t'owa ováyhã'o'. Dítu'an, hãnnan nanbí tsonnun gíntú? Tí híwó namuu in Rome-winbí tsondi Caesar äy-tax-wá'ãa-íđi háa joe? Tí gínkhã'yã'ã' äywã'ãa-i'in háa joe óetsika'yamidí. Dida' é? ¹⁵ Hebo Jesus ùnhanginná gin óetsika'mãadi inbí anshaaho ta'ge wíđãymãapi'in, hedího ováytu'an, "Hãaðan dítayinde'? Wí denarius chã' dínmã' naa dómúuníđi." ¹⁶ Ónmaadi ováysika'yan, "To'ví ts'ay-an ná'i chã' eedi ùnk'óe, hedá to'ví khãwã-á?" Óetu'an, "Gá Caesar-ví'innãn." ¹⁷ Jesus-di ováytu'an, "Hedãho', häãwi Caesar-ví' ùnmuu'i' Caesar-bã binmãä, hedí wá' häãwi Jòesi Tãdãví' ùnmuu'i-á Jòesi Tãdã-á binmãä." Hedí iví hí'dí báyeki ováyhãa'an.

In Sadducees-di Jesus óetsika'yan in dichuu'in diwáywówápúuwí i'gedi

¹⁸ Nã'in Sadducee t'owa Jesus-ví'piye dí'ãä, häãwi óetsika'yamidí. (In Sadducees-á dívíwáyunde' in t'owa dichuu'in há'to wíyá diwówápúuwí.) ¹⁹ Indi óetu'an, "Hãhkandi', Moses-di ná'in tsonnun dinta'nan: Wí sen äypíđibo nachuudi iví kwee wa' ùnwówájíđá, i' senbí t'úu ùnkhá'yã' i' kwee-áđi ikhó'yãa-i'in, hedãhno dãn'aykw'óeníđi i' pá'dãvyí khãwã ónhúuwíđi. ²⁰ Hebo ginnã napóe: Tsé ihay tí'úuwin senã' dji'i'. I' shánkí páadé'i' ikhó'yã', hebo äypíđibo nachuu. ²¹ I' eedi'i-á wá' i' kwee-áđi ikhó'yã', hedí ná'i sen wá' äypíđibo-áho nachuu. Hedí i' powage'i-á hanbã ùnpóe. ²² Hedí handã' t'ãhkí in tséđi dji'i'in tí'úuwin dínpoe, t'ãhkí wí'ínbo i' kwee-áđi dívíkhó'yã'di wée wänbo wí ay wíđãysógepi. T'ã'gedá i' kwee-á wá' nachuu. ²³ Nã'in tsé ihay tí'úuwin i' kwee-áđi dikhóhãtãqkw'ónwãn, hedího dítu'an, owáy t'owa wíyá diwáywówápóe ihaydi, to'wíwí kwee-an ùnmúuní'?"

²⁴ Jesus-di ováytu'an, "Gindíđan ípedeekw'ó, wí'ùnhanginnãhpíđi Jòesi Tãdãví ta'nin háa ùntú'nin, hedá wá' wí'ùnhanginnãhpí Jòesi Tãdã-á hãhno nakay'in. ²⁵ Owáy in dit'ahãnnin t'owa diwáywówápóe ihaydi, senã'dá kwiyã'dá há'to wíyá dívíkhó'yãa-í, gá gindíđi in makówãwin t'òepã'ãq'in waaginbã dimúuníđan. ²⁶ In t'owa dichuu'in diwáywówápúuwí i'gedi ditsika'mãa, hewänbo bintunnapí'an háa Moses-ví ta'nin diwe ùnta'muu'in in wãä'i phé'yãvi nakoje' ni'gedi ita'nan diwe. Ihaydi Jòesi Tãdãđi ginnãn Moses óehée'an: Naa-ãn omuu Jòesi Tãdã,

Abraham-á Isaac-á Jacob-á inbí Jòesi omuu.

²⁷ Nã'in senã' dichuu wänbo ta'gendi diwówájí', gá Jòesi Tãdã-á in diwówájí'inbí Jòesi dínmuuđan, in dichumuu'inbí-á joe. Hedãnkun t'ãhkí ípedeekw'ó úvíváyundeđi in dichuu'in há'to diwáywówápúuwí'in."

In shánkí kay'in tsonnun

²⁸ Wí sen in Hudíyoví khuu dáyhá'o'in diweđi'i nat'oe dívíhí'mãadi, hedí Jesus-di híwó'nin hí' ováymãgi'in ùnhanginná, hedího Jesus-ví'piye namãadi óetsika'yan, "Wé'innan t'ãhkí Jòesi Tãdãví tsonnun diweđi in shánkí kay'in ùnmuu'?" ²⁹ Jesus-di óetu'an, "Nã'innãn in shánkí kay'in namuu:

Un Israel t'owa bí'tóeyan,

Nanbí Jòesi i' shánkí natsonji'i namuu'i' i' wèedã' Jòesi na'ãndi' namuu,

³⁰ hedí undá ùnkhá'yã' ná'i shánkí natsonji'i' unbí Jòesi ùnmuu'i-á pín ta'gedi bínsgí-i'in,
unbí pí'nã khó'jé-á, unbí hãä iwá, unbí anshaadã, hedá unbí kay t'ãhkíđá.

³¹ Hedí ná'indá in eedi'in tsonnundã namuu:

Háa un wí'bo úvípísígí waagibá

wé'gen t'owa wá' bínsíghúuwí.

Wáy-á tsontun ná'in wíjévi shánkí hay'in namuu'in wínak'óepí."

³² Ná'i Hudíyoví kxuu ováyhá'ó'i'di Jesus óetu'an. "Háhkandi', híwó bihée'an. In ta'gen namuu untú waa, wéedá' Jôesi na'án, hedí wíyá Jôesi-á wína'ánpi, i'áda'. ³³ Híwó namuu animáa áyhúuwí'in oe méesate eepiye áyphamáá-ídi Jôesi Tádá áymáánídi, hedá wíyá hááwí-á áymááni'in. Hebo shánkí híwó'nin namuu Jôesi áysígí-í'in nanbí pí'ná khó'jé-á, nanbí hangintandá, nanbí kay t'áhkídá, hedá wá' wáy-á t'owa-á áysígíhúuwí'in ívípísígí waabá."

³⁴ Jesus únhanginná ná'i sendi híwó'di hí' óemági'in hedí óetu'an, "U-á híyááda' útáy unkháymúunídi Jôesi Tádávi tsonkxuu mánsíglkáyjídí." Hedí iwedi t'áhkídíbo diwóeda'póe Jesus wíyá hááwí' óetsika'yáámídi.

I' to'wí Jôesi Tádádi óesóge'i' t'owa ováy'aywoenídi, to'ví ay-an únmuu'

³⁵ Jesus-di i' méesate hay'i ee ováyhá'ódi ováytu'an, "Heháadan in Hudíyoví kxuu dáyhá'ó'in ditú', i' to'wí Jôesi Tádádi óesoge'kháymáa'i' t'owa ováy'aywoenídi David-ví áy iwedi'i'áda' únmuu? ³⁶ I' Yá'dáa'i' P'owéwáaháadi David óehá'andi David-bo ginnán natú:

Nanbí Sedó Jôesi Tádádi óetu'an naví tsondi hay'i',

'Naví ko'díngedí ósoge,

hedí uví hánmin dováy't'aaní hedá uví mange wínkáani.'

³⁷ Ná'i to'wí Jôesi Tádádi óesoge'kháymáa'i' t'owa ováy'aywoenídi David-dibo iví tsondi hay'i gin óetu'ó'. Gin namuudá hádídanho David-ví áy iwedi'i'áda'mán únmuuní?"

Jesus iví kháge'nin itú'an in Hudíyoví kxuu dáyhá'ó'in waaginbá wídímúunípi

In báyéki t'owa híhchangídi dívit'óeyande Jesus-di ováyhá'ódi. ³⁸ Ováytu'an, "Ná'in t'owa Hudíyoví kxuu dáyhá'ó'in dimuu'inbí'wedí bí'áyingi'an. To whaa'di'in dito'ondu díji' dáykeeyamídi to'wén dimuu'in, hedá ováyhí'an t'owadi a'gindi ováysengitú'áamí'in i' bú' pingé i'ge díjidi, ³⁹ hedá wá' in Hudíyoví méesate eeje hedá nashánkí'eediná' díhaydá in tsonninbí soge eedí dívkw'óení'in dida'. ⁴⁰ Kwiyá' inbí sená' dínchuu'inbí tewhá ováykwéede', hedáhá' thaa t'áhki dívjúusu'ódi híwó'nin dimuu waagi dívípida'ó'. Gin dív'ódi Jôesi Tádádi shánkí ováyutuhchánukháymáa."

Wí kwee iví sen únchuu'i-á iví chá' t'áhki Jôesi Tádávi'piye imági

⁴¹ Jesus i' méesate hay'i íve i' chá' phébay nú' isógedi in t'owa inbí chá' dáykuu'gedí ováy'munde'. Báyéki in ko'dit'owa dimuu'indá báyéki dáychá'kuude'. ⁴² Hedí wí kwee iví sen únchuu'i sehkanáwó nawówáji-i-á napówadi wíje chá' pí'in itógi, híyááda' i' chá' namuu. ⁴³ Hedí Jesus iví kháge'nin iwé'ge'andi ováytu'an, "Ta'gindi wáytu'áamí, ná'i kwee iví sen únchuu'i sehkanáwó nawówáji wánbo i' chá' phébay íwe shánkí itógi t'áhki in wé'gen dáykúu'inbí'wedí. ⁴⁴ In wé'gendáho i' chá' dínphade iwedi dívímági, hewánbo ná'i kwee-á báyéki únkw'óhpi wánbo háyú' imáa'i' t'áhki itógi — iví wówátsi i'amígi' t'áhki imági."

13

Jesus iví kháge'nin itú'an i' méesate hay'i-á t'owa dáynayukháymáa

¹ Jesus i' méesate hay'i iwedi napeemán díhaydi, wée iví kháge'nin diwedi'i'ádi óetu'an, "Háhkandi', námú'dí ná'i sa'wó'di tewhá náwe nakw'ó'di', hedá i' sa'wó'di k'uudi napa'andi-á." ² Jesus-di óetu'an, "Ná'i tewhá he'endi náa náamunde'pi'an. Hewánbo t'áhki há'i-á t'owa dáynayukháymaa, hedí wée wánbo wí k'u'u há'i' tehpaa iwedi wínete'ídeegi'ópi."

Jesus-di ováytu'an báyéki t'óephade na'á'in

³ Jesus i' okú "Olive Okú" gin dáytú'ó' eedí napeedi wí'bo isóge, hedí p'ohuuge oná p'ánábo i' méesate hay'i imunde'. Hedí Peter-á, James-á, John-dá, Andrew-á dí'áadi óetsika'yan, ⁴ "Ti dítu'áamí, hánhay-an ná'i hááwí i'gedí dítu'andi napuwagi'ó? Háá-an nakeepúuwí hedánho gínhanginnánídi háádi' nats'anpúuwí'in?"

⁵ Jesus-di ováytu'an, "Bí'áyingi'an to'wídi wánbo piháa wíwováywáyú'amípidí.

⁶ Báyéki t'owa naví kháwá' i'gedí diká'áagi'ó, hedí wí'inbo dítu'uni innánho dimuu i' to'wí Jôesi Tádádi óesóge'i' t'owa ováy'aywoenídi. Gíndídi báyéki t'owa inbí hójo ováywáyukákháymáa. ⁷ Hewánbo t'owa tsowa díthaa'in háa kayi' díthaa'in dívínánbo' i'gedí it'óedá, wíwováy'áyingimáánípi. Nakhá'yá' ná'i hááwí napúuwí'in, hewánbo owáy napóe íhaydá i' t'á'ge'i' thaa wa'di wína'áhpi. ⁸ T'owa wée nangewin dívínánkháymáa wáy-á t'owa wíyá wée nangewindádi, hedá nangewin tsonnindá wá' dívínánkháymáa. Wáyjé t'áhki nanan'a'yápuwagi'ó, hedá báyéki díhaapuwagi'ó. Hewánbo ná'i hááwí-á wí kwee páadé na'ejehay waagi'ba namuu, wa'di shánkí napuwagi'ó.

⁹ Undá wí'bo bí'áyingi'an. Wováypankhonkháymáadá tunjó wháagépiyá wováyhúuwí, hedí i' Hudíyoví méesate eeje wováywhádkháymáa. Naa omuudi in nangewin p'ó'dédí'ínbí'piye hedá wé'gen tsonninbí'piyá wováyhúuwí, naví'gedí bínt'óe'ámídi. ¹⁰ Hewánbo wa'di i'

t'ä'ge'i thaa napówápíðíbo?, Jôesi Tádávi híwó'di tun t'ähki nange'in t'owa ovây't'ôe'amí'in nakhây'ä. ¹¹ Owáy wovâypanhógídi tunjó wháagé wovâykándi, wa' ípówápíðíbo wíwovây'âyíngimäänípi háa iwe ítúuní'in, hewänbo ihaydi i' hi' Jôesi Tádádí wovâte eeje wovâywháðikhâymaa. Naa omuudi in nangewin p'ó'dédi'inbí'piye hedá wé'aymägi'i-áho ítúuní. Undá wí'bo wí'úvípihí'khâymaapi, i' Yä'däa'i P'oweahhâadán wovâykhâgê'khâymaa bínhée'amídi. ¹² T'owa inbí t'í'úuwín páadé'in inbí hánminbí mangepiye ovâykáani ovâyháanú-ídi, hedí in tádá'indá hanbá inbí äy dâykhamáa, hedá in äy-á inbí tádá'in jiyá'inbí'piye dívihánsaadi tson diwe ovâykwokhâymaa ovâyháanú-ídi. ¹³ Báyéki t'owadi wovây't'aykhâdédi'inbí'piye hedá wé'ymáa naví'in íwánpímuudi, hewänbo in to'wên dívít'ôephadeyää'annin dichuu píhay, indá ovây'aywoeni."

Jesus-di i' Nahá'dänkant'ôe'iví'gedi ovâytu'an

¹⁴ "Jôesi Tádávi ta'nin diwe Daniel ita'nan i' Nahá'dänkant'ôe'iví'gedi, i' Jôesi Tádádí wänbo óet'ay'i'. (Bintunniwapi'an, hedí únkhây'ä' ika'póewi'in.) Owáy ee únkhây'ähpi'we nawindi bínmú'di, ihaydáho un Judea nange ikw'ó'nin únkhây'ä' oe okú i'piye íjáani'in. ¹⁵ Hedí wí to'wí iví wha'k'ay iwe naji'i' iwedi nawándi wí'únkhây'ähpi' ihayjée'amí'in i' tewhá ee nats'ítúunídi wí háäwí wänbo ikáyjidi. ¹⁶ Hedí to'wí nava iwe naji'i-á wí'ibuunípi iví k'éwé'in to wänbo ikáyjidi. ¹⁷ Owáy i' thaa napówá ihaydá, sehkaná in kwiyä' disáamuu'in hedá in dâ'y'äytsää'o'indá, gá ingi'-á nakáypúuwíðán dijáani. ¹⁸ Úvíjúusu'amí ná'i háäwí te'núdi wínapúuwípi, ¹⁹ gá báyéki t'ôephade na'ädán. Jôesi Tádá ná'i nan oepáa ikhíjé waabo t'owa dâyt'ôephadende', hewänbo owáy i' thaa napówá ihaydá shánkí báyéki dâyt'ôephadekhâymaa, hedí há'to wíyá ha'wáa dâyt'ôepaadé-í. ²⁰ Hewänbo in to'wên Nanbí Sedó Jôesi Tádádí ovâyde'mannin dimuudiho', in t'owa báyéki thaa wí'ovây't'ôephadepâkhâymaapi, gá imágídi to'wí wänbo há'to nawówayëñidán.

²¹ "Hedí ihaydá t'owa ditúdáho?, 'Binnmú'di, náäwán naji' i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoeni', hedíháa wáy-á ditúdá, 'Oe-än naji', háa ditú waa wí'úvíwäyü-ípi, ²² gá hójo'in t'owa dikä'äägi'odán hedí wên ditúuní innánho' i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoeni', hedá wéndá ditúuní Jôesi Tádávi tukhe'mindá dimuu. Ná'in hójo'indá wên pínnán taa-á dâykéeyami in t'owa ovâyháa'amídi, hedí inbí hójodibo in Jôesi Tádádí ovâyde'mannin in ta'gen namuu'in diwedi ovâyhänge'amí, ho nakodídi. ²³ Undá bí'âyíngi'an. Wâytumáa háäwí t'ähki napúuwí i'gedi wa' napóepíðíbo?."

I' to'wí t'ähki t'owagi' na'aypuyä'i nawáy'ä'

²⁴ "Hedí i' thaa naná' dihaydi há'in t'ôephade nahán dihaydi, i' than nakhunpuwagi'o, i' p'óethay wänbo wínakeepúuwípi. ²⁵ In agóyo-á makówádá dijajmú-í, hedá t'ähki oe makówá nasaa'i-á na'ä'yäpúuwí. ²⁶ Hedí ihaydi in t'owadi naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i' omuu'i' okhúwá jáa o'ädi dímúuní, báyéki pínnán kay wóegé hedá sa'wó'di kohthay wóegá o'ää-í. ²⁷ Hedí in makówáwin t'ôepa'aa'in dovâypunjöeni in dovâyde'mannin ovâywé'ge'amídi p'inpiyedá tsânpiyedá aakonpiyedá thanpiyedá, wéngé t'ähki náä oepáa k'aydi dikw'ó'nin deejedá ovâywé'ge'amí."

Jesus-di wên fig tay i'gedi ihé'an háäwí ovâyhá'amídi

²⁸ "Wên fig tay binnmú'di háäwí iháhpúuwídi. I' taykhóe'ây na'ohphuupoe'odi nats'antsáwäpuwamán dihaydi, únhanginná nata'ánpowa'ä'inpi'an. ²⁹ Hedí gindíðibá owáy ná'i háäwí i'gedi wáy't'ôe'an binnmú' ihaydá únhanginnáani púnú' naná'nin naa owáy'ää-ídi, phódi nú' owín waagi namúuní. ³⁰ Ta'gendi wâytumáa, t'ähki in náäwin t'owa há'to diháani wa'di ná'i háäwí t'ähki páadé nats'anpoe'opíðíbo. ³¹ Makówá-á hedá oepáa k'aydá t'ähki nakhangi'o, hewänbo naví tunda há'to dínháani."

Häädi Jesus nawáy'ä'in to'wí wänbo wí'únhanginnáhpí

³² "Hewänbo háädi ná'i háäwí napuwagi'o'in to'wí wänbo ta'gendi wí'únhanginnáhpí. In makówáwin t'ôepa'aa'in wänbo wíðínhanginnáhpí, hedá naa Jôesi Tádávi ay omuu'i wänbo-á wíðínhanginnáhpí. Jôesi Tádáda'mán únhanginná. ³³ Hedího bikhây'andá bí'âyíngi'an, háädi ná'i háäwí napuwagi'o'in wí'únhanginnáhpídi. ³⁴ Gin waagiba napúuwí: Wí sen iví tewhá ijoe'andi wáy kayi'piye namáadi iví t'ôe'in ovâyk'ú' iví háäwí ón'âyíngi'amídi hedá háa inbí t'ôe dâ'y'amí'indá ovâyjón, hedí i' phódi äyi'di' óetu'an nakhâymuunídi. In t'ôe'in wíðínhanginnáhpí háädi ná'i sen nawáy'ä'in. ³⁵ Ná'i sen waagi'bá naa omuu, hedího ikhâymuuní, wí'únhanginnáhpí háädi owáy'ä'in — hádeewáy kindi, háa khun pinúdi, háa hédénpiye, háa nathanpee'ä' ihaydi. ³⁶ Úví'âyíngi'andá wáy tsíkhagipi opówádi jío'kw'óndíbo wâyshaa-í. ³⁷ Háa un wâytu'an waa, t'ähki t'owa-än hanbá dovâytumáa: íkhâymuuní'in únkhây'ä'."

14

Wên hi' dâyk'û' Jesus óékáyídí

¹ Wa' wíje thaá úntáy in Hudíyoví shánkí'eedi Passover gin dâyt'u'o'í dínpóewídí, ihaydí i' pává oewáaseepí' dâyk'o'. In ow'ha' p'ó'dé'dí'índá hedá in Hudíyoví k'huu dâyhá'o'índá dâytuwámáa hádídí kaaqíbo Jesus óékáyí'índá óeháyídí. ² Dítú, "Náá-á wa'di ná'in shánkí'eedi napoe'odi wí'ívi'ámipí. Ha'wáa ívi'andá, wáy ná'in t'owadi ná'in díyáa-í."

Oe Bethany bú'ay Jesus sa'wó nasundi ká'p'oe ón'ewe

³ Ihayháqídíba Jesus oe Bethany bú'ay nají', hedí wí sen Simon gin nakháwá'ívi' ihúhuo', ná'í sendá naphéetaymuuán. Jesus nahúu'án dihaydí wí kwee wên p'onbay'ay imáadi nats'ú, indá k'uu ts'á'í'di únpa'an hedí wí ká'p'oe "nard" gin dâyt'u'o'í' únku'un. Ná'í ká'p'oe-á sa'wó'gí nasun hedá hânho-á nachá'muu. Hedí i' kwee in p'onbay'ay k'áy iháve, hedí ná'í ká'p'oe-á Jesus-ví p'ó'dé ón'ewe. ⁴ Wên t'owa iwe dikw'ó'nin dâymú'dí dit'ayjí', hedí wí'ná táye dívítumáa, "Háadan ná'í ká'p'oe-á ípedee'an? ⁵ Powin tágintá (300) thaá t'óe diví'andi wá'áadi nakuhchadee-íwán, háa maqí shánkí wánbo', hedí i' chá' in sehkanáwó diwówáji'in ovây máaniwán." Hedí i' kwee-á hânho óetunsúu'an. ⁶ Jesus-di ovâytu'an, "I' kwee ánpí bin'an. Háadan bint'aymáa? Híwóho sa'wó'gí naa dí'an. ⁷ Hâadi wánbo in sehkanáwó diwówáji'in t'owa undádi únkwó'ní, hedího háadi wánbo náwe háawí híwó wámí'in ída'dá, únkodi bin'amídi. Hewánbo naa-á náwe hánhay wánbo t'áhkí undádi wí'ochang'opí. ⁸ Ná'í kwee háyú únkodi ihay i'an. Wa'di in pení ovâykhá'kw'ódi pídíbo' inbí'di dâyka'p'oe'ewende', hedí hanbá i'di naa dí'an wa'di ochuupídíbo'. ⁹ Ta'gendi wáytumáa, wá'háa wánbo ná'in Jóesi Tádáví híwó'di tun ónphadende' eeje náa oepáa k'aydí t'áhkí, háa ná'í kwee i'annin ovây't'oe'ámí, ívi'gedí diví'ó'anshaa'áqamídi."

Judas nahíje Jesus óeku'p'âyni'dí

¹⁰ Hedí Judas Iscariot, wí in tá'di wíje kháge'nin diwedí'í namuu'í', in ow'ha' p'ó'dé'dí'ínbí'wepiye namáa Jesus óeku'p'âyni'dí. ¹¹ Hedí ná'in ow'ha' dit'oe ihaydí t'áhkí díhíchanpóe, hedí inbí tun Judas óemági chá' óewá'áa-ídi. Hedího iwedí Judas ítuwámáa hádídí Jesus inbí mange óekáani'in, háadi únkodi ihaydí.

Jesus-ádi ívi kháge'nindá'dí dimán i' Passover shánkí'eedi koegi' dâyk'o'ídi

¹² In Hudíyo díns'hánkí'eedípoe'o, i' oewáaseepí' pává dâyk'o'í'. I' páadé'í shánkí'eedi thaá in k'úwá'áay dáyhánunde', Passover koegi' gin dâyt'u'o'í dâyk'o'ídi. Hedí Jesus-ví kháge'nindi óetsika'yan, "Wá'háa-an ná'in gimú-í'in unda' háawí áykhây'amídi i' Passover koegi' áyk'o'ídi?" ¹³ Hedí wíje'di in kháge'nin ovánsan dán'amídi. Ovántu'an, "Oe Jerusalem bú'piye bápún, hedí wí sen wên p'onbay íhondi'di wovánjay-í. I-á'díba damú-í. ¹⁴ Hedí wáy í-á nats'undá i' sen ívi tewhá únmuu'í' dántu'áamí, 'Nanbí háhkandi'di dítu'an wítsika'yáamídi, Wé'í íve-an naagi' dínmuu, eewán naví kháge'nindá'dí ná'í Passover koegi' áyk'o'í?' ¹⁵ Hedí i' sendi wí wha'k'ay íve hay'í wovánkeeyámi, háa t'áhkí gíntáy'í nakw'óndi. Ee-áho i' koegi' dánk'hây'amí." ¹⁶ Hedího in kháge'nin damáadi i' bú' iwe dats'ú, hedí háawí t'áhkí háa Jesus natú waagiba dánshaa, hedího i' Passover koegi' dánk'hây'an.

¹⁷ Nakin dihaydí Jesus-á ívi kháge'nindá'dí i' tewhá eepiye dimáa. ¹⁸ Díhúukw'ón dihaydí Jesus-di ovâytu'an, "Ta'gendi wáytumáa, wée un naa-ádi úvíhúujo'in diwedí'í'di naa díkuhpekhâyáa." ¹⁹ In kháge'nin díháachanpóe, hedí wí'ínbo óetu'an, "Tí naa-án gin dâyt'ámí? Naa-á há'to'." ²⁰ Jesus-di ovâytu'an, "Wée un tá'di wíje iwedí naa-ádi ívi pává ná'í sáá iwe ip'óhtóen'í'í, i'dán díkuhpekhâyáa." ²¹ Naa t'áhkí t'owagi' o'aypuyá'í'í ochuwagi'o, Jóesi Tádávi ta'nin diwe nata'muu waagi. Hewánbo ná'í to'wí díkuhpekhâyáa'í-á t'óephade únpuuí. Shánkí híwó i' sen únpuuíwán na'aypuyápidí."

Jesus-ví t'á'ge'in kindí'in húukan

²² Dívíhúujo' ihaydí Jesus wí pává iké'di Jóesi Tádá óekú'daa'an, hedáhá' ihávedá ívi kháge'nin ovây mági, hedí ovâytu'an, "Binhó'gí, ná'í-á naví tú' dínmuu." ²³ Hedáhá' wên k'éde iké'di wíyá Jóesi Tádá óekú'daa'andi ovây mági, hedí t'áhkí'díbo wí dáysuwá. ²⁴ Hedí ovâytu'an, "Ná'í-á naví ún'p'oe dínmuu. Naví ún'p'oe-á t'áhkí t'owagi' doncha'gí'o, hedí owáy gin naa dáy'andiho Jóesi Tádávi tun imági'í ho únpuuí. ²⁵ Ta'gendi wáytumáa, há'to wíyá dóméenasúwá-í owáy Jóesi Tádávi naa dítsondísoge pihay, hedí ihaydá wíyá pí'wí méena waagiba dósuwákhâyáa." ²⁶ Hedí dâyt'u'usukha'wandi i' tewhá iwedí dipee, hedí oe Olive Okú gin dâyt'u'o' iwepiye dimáa.

Jesus-di Peter óetu'an, "Ú-á powin untú'umí naa wí'dítaapi'in"

²⁷ Dímáandi Jesus-di ovâytu'an, "Jóesi Tádávi ta'nin diwe únta'muu háa i' natú'in, ginnán: 'Naadi i' k'úwá áyi'di' dóháyí, hedí in k'úwá dívíwadegí'o."

Ha'wáabá un únpuwagi'ó. Naa díkhe'khâyamáadáhá? undá t'áhkídí díjoe'andi úvíwadekháymáa. ²⁸ Hedi owáy owáywówápóe ihaydá Galilee nangepiye unbí páadé omán." ²⁹ Peter-di óetu'an, "Tobá t'áhkídí wóejoe'an wánbo?, naadá há'to?" ³⁰ Hewänbo Jesus-di óetu'an, "Ná'in ta'gendi wítu'áamí: Nááavi ta'nin diwe únta'muu háa í' natú'in, ginnân:

'Naadi í' k'úwá áyí'dí' dóháyjí,
hedi in k'úwá dívíwadégi'ó.

Ha'wáabá un únpuwagi'ó. Naa díkhe'khâyamáadáhá? undá t'áhkídí ná'í khunbo?, wí dee sen wa'di wáygin íkinpídíbo? ú-á powin untúuní naa wídítaapi'in." ³¹ Hewänbo Peter-di shánki kay'indi óetu'an, "Tobá ú-ádi naa díhay wánbo?, naa há'to hánhay wánbo otúuní wíwítaapi gin." Hedi t'áhkí in wé'gen kháge'nin hanbá ditú.

Jesus oe Gethsemane ijúusu'an

³² Ná'í tay jáa iwe dipówá, Gethsemane gin dáytu'ó?, hedi Jesus iví kháge'nin itu'an, "Náwe bíkw'ó. Naaadáhá? undá t'áhkídí ó'áamú-í dáyjúusu'amídí." ³³ Hewänbo Peter-á James-á hedá John-dá í-ádi ováyho?. Ihaydí khunwóeda'dí óemáa hedá iví pí'ná únkháapóe. ³⁴ Hedi ováytu'an, "Naví pí'ná khó'jé hânho otaachanpo'e'odi hááwí ochuu-í waa ochaa. Náwebo úvítíkhakw'óení hedá áyíngidi bíkw'óbe." ³⁵ Wíyá háy namáadi iwe nange isee-whaa'dik'ú, hedi ijúusu'an ná'in nats'anpuwagi'ó'in wí'únpúuwípi, nakodídáho?. ³⁶ Ginnân ijúusu'an: "Naví Tádá, ú-á háá t'áhkí úkodi bí'amídí. In t'óephade donkhâyamáa'in naa oda' dínjáa'amí'in. Hewänbo tobá napúuwí háa ú-á unda' waa, háa naa oda' waaga'joe."

³⁷ Hedi in poje kháge'nin dikw'ón diwepiye nawáymáadi díjokháwákw'óndi ováyumú?, hedi ováyjóhsandi Peter óetu'an, "Simon, háadan unjóká? Ti wí háy táhki wánbo wí'úkodípi'an áyíngidi unchanídí? ³⁸ Áyíngiddí bíkw'óbe hedá bíjúusu'an, hedánho wováytayinde? ihaydí híwóhpi wí'úví'amípi. Pín ta'gedi híwó úví'amí'in ída', hewänbo unbí tú'dá wí'íkaypi."

³⁹ Hedáhá? nawáymáadi háa hánhay ijúusu'an waagibá wíyá ijúusu'an. ⁴⁰ Hedi iví kháge'ninbí'wepiye nawáy'áadi wíyá ováyjóhshaa, hânho dikayhándí, hedi wídínhanginnáhpí háa óetu'amí'in.

⁴¹ Hedi powingí? ijúusu'andi nawáy'áadi ováytu'an, "Ti wa'di íjók'kw'ó hedá úvíkaykhanwówá'ó? Háhaydá'díbo?" Ihaydího naná. Náá-á to'wídí in t'aywóhkanninbí mange díkáani naa, t'áhkí t'owagi' ó'aypuyá'í' omuu'í? ⁴² Bíwínú, gimú-ího?. Binmú'dí, í' díku'p'égi'í ho napówá."

Jesus óepanké'

⁴³ Wa'di ihí'máa ihaydí Judas napówá, í-á wêe in tá'dí wíje kháge'nin diwedí'í'ba namuu. Báyéki wáy-á t'owa í-ádi díji. In owaha' p'ó'dé'dí'indá hedá in Hudíyoví khuu dáyhá'ó'indá hedá in Hudíyoví tsonnindá ná'in t'owa ováysan tsijó phá'-á phé-á wóegé. ⁴⁴ Dípówápídíbo Judas, í' Jesus óeku'p'égi'í'di ho ováytu'an in t'owa, "Í' sen dóp'ohsáákhâyamáa'í-áho í' namuu. Bínpankáyjí hedi áyíngidi bínhúuwí."

⁴⁵ Hedi Judas wesebo Jesus-vípiye namáadi óetu'an, "Háhkandi?," hedi óep'ohsáá, ⁴⁶ hedi in t'owa'di Jesus óeyá'dí óepanho?. ⁴⁷ Wí Jesus-ví kháge'dí? iwe nú? nawindi iví tsijó phá' íwhahké'dí í' owaha' p'ó'dé'dí'ví t'óe'í? p'ó'dé óewhá'dí, hedi iví oje he'yinbo ónt'ó'ts'á?. ⁴⁸ Hedi Jesus-dí in t'owa ováytu'an, "Háadan tsijó phá'-ádi phé-ádi íkhehp'óa dípankáyjídí wí jánáikandi? omuu waabá? ⁴⁹ Thamuwaagi í' méesate hay'í ee naa undá'dí oji' wáyhá'odi, hedi wídípankê'pí. Hewänbo náá-á gin úví'ó?, háa Jóesi Tádáví ta'nin diwe úntú' waa napúuwí'dí." ⁵⁰ Hedi t'áhkí iví kháge'nindi óejoe'andi díján.

⁵¹⁻⁵² Wí e'nú wá? wên aa ts'á'indá? na'aamu'dí Jesus únwóejí?, hedi in t'owa'di óeyá?, hewänbo najándi in aadq' dínojéopóe.

In Hudíyo tunjowa'di Jesus iví'gedí óetsika'máa

⁵³ Jesus í' owaha' shánki p'ó'dé'dí'ví'piye óeho?. Eeba in wé'gen p'ó'dé'dí'in owaha'-á, in tsonnindá, in Hudíyoví khuu dáyhá'ó'indá dívíwé'ge'an. ⁵⁴ Jesus óehon díhaydí Peter-á t'úugá kay'ídídíbo-á nawóemán, hedi í' p'ó'dé'dí' owaha'ví tewhá tehpaá búge nats'ú, hedi in sundado áyí'nindá'dí ísoge ísúwá'amídí ee naphaa iwe. ⁵⁵ Oe íve in owaha'-ádi hedá in tunjowa' dímuu'indá'dí dáytu'wámáa wí to'wí híwóhpi Jesus-ví'gedí íhé'e'amídí, hedánho Jesus óeháyjídí, hewänbo wídáyshaapi. ⁵⁶ Báyéki t'owa iví'gedí dívíhójo'an, hewänbo handá? wídítúhpi.

⁵⁷⁻⁵⁸ Ihaydí wên hójo'in dívíwínú'dí ginnân ditú: "Git'oe natú'dí, 'Ná'í méesate hay'í t'owa dáytege'í dónayukháymáa, hedi poje thaa iwe wíyá méesate t'owa dáyk'ú'pí' naa dótegegi'ó.'"
⁵⁹ Hewänbo ná'in t'owa wánbo wí'ínbo handá? wídítú'pí.

⁶⁰ Hedáhá? í' owaha' p'ó'dé'dí' in t'owa t'áhkíví páadépiye iwínú'dí Jesus óetsika'yan, "Ti háabo wí'untúunípi'an ná'í hááwí indi wónchánunde? í'gedí?" ⁶¹ Hebo Jesus-á tunginpi nawindi háabo wí'óetu'anpí. Wíyá í' owaha' p'ó'dé'dí'dí óetsika'yan, "Ti ú-án unmuu í'

to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí? Ti ụ-án i' ây'a'ginmâ'iví ay unmuu?"
 62 Jesus natú, "Naa-ánkun omuu, heđi un t'áhkídí dípuwákhâymaa naa, t'áhkí t'owagí' o'aypuyá'í' o'ándí' to'wí t'áhkí kay imáa'iví ko'đíngédí. Hedá makówádí okhúwá jáađi o'áđi dípuwákhâymaa."

63 Ha'wáagi Jesus natúdí i' owha' p'ó'đéđí' iví k'léwé'in to isíve, in t'owadí óemúunídí nat'ay'in, heđi natú, "Wáy-á to'wên wígintáypí iví'gedí dívhé'e'amídí. 64 Háa natú'in í't'oe'pí'an. Natú i-á Nanbí Sedó Jôesi Tádá waagi'ba namuu. Hânnan ída' ây'amí'in?" T'áhkídíbo ditú, "Gá óeháyj-ân, híwóhpi' áyshaadı."

65 Heđi wêndi Jesus óe'ohphay, heđi óetsíwhi'andi óemahpúúđi óetu'an, "Dítu'an to'đan wóemahpú'in." Heđi in méesatewin sundađođi óeyâ'đi háyânbo óemapháve.

Peter-di ovâytu'an Jesus wí'óetaap'in

66-67 Peter oe áage i' tewhá tehpaá búgebo wa'đi naji', heđi wí a'yú i' owha' p'ó'đéđí'ví t'ôe'í namuu'í Peter-ví'we napówádí óemú' isúwá'odí, heđi óedamúndedí óetu'an, "U' wá' Jesus Nazareth-wi-áđi unjiwân." 68 Hewânbo Peter natú, "Joe, naa-á joe. Naa wí'oka'póya'pí hááwí i'gedí bihí'máa'in." Heđi iwedi napeedi in tehpaá phóđi nú'piye namáa. 69 I' a'yúđi wíyá óemú', heđi in iwe diwinnin ovâytu'an, "Ná'í sen in Jesus-ví'in diwedi'í'ba namuu." 70 Hebo Peter wíyá natú, "Naa-á joe." Háy napóe ihaydi in diwin diwedi wí to'wíđi Peter óetu'an, "Ta'gendi ụ-á Galilee-wibá unmuuđibo Jesus-áđibá unjiwân." 71 Peter natú, "Jôesi Tádádí díthcháânú-í ta'ge dáyhí'máapídí. Há'í sen iví'gedí úvhi'máa'í-á wíđítaapí." 72 Ihayđibá wesebo wí dee sen ikin. Heđi Peter ún'ánpówá háa Jesus-di hânwaa óetu'annin: "Wa' i' dee sen wáygin ikinpídíbo", ụ-á powin untúuní naa wíđítaap'ín." Heđi Peter hânho isíhtáá.

15

Jesus-á Pilate-ví'piye óetsondiwekán

1 Wa'đéedí nanán dihaydi in owha' p'ó'đéđí'indá, in tsonnindá, in Hudíyoví khuu dáyhá'o'indá heđá t'áhkí in tunjowa' dimuu'indá díwíwé'ge'an háa dív'ámí i'gedí dívhé'e'amídí. Heđi Jesus óewhi'andi iwedi óeho'đi Pilate-ví mange óekán. 2 Pilate-di Jesus óetsika'yan, "Ti ụ-á in Hudíyoví tsondi hay'í unmuu?" Jesus-di óetu'an, "Háa ụ'bo untú waa." 3 Heđi in owha' p'ó'đéđí'indi báyéki híwóhpi' Jesus ónchânunde". 4 Hedáhá' Pilate-di wíyá óetsika'yan, "Ti háabo wí'untung'opí'an? Ti ná'í báyéki híwóhpi' ụ' wónchânundedí wí'un'oe'pí'an?" 5 Hebo Jesus-á wa'đi háabo winatúhpi, heđi Pilate óeháa'an.

Jesus óeháyj, hewânbo Barabbas-á óema'p'áđi

6 Paayo waagi ná'í Passover shánk'eedí dinnân dihaydi, wí wêe pan Pilate-di óema'p'áđinde', to'wí in t'owa dida'í'. 7 Wí sen Barabbas gin nakháwá'í-áđi wáy-á sená'đádí dípankw'ó, indá i' bú' iwe' in t'owa ovây't'e'ya'nandi in p'ó'đéđí'inbí'piye dívhánsaa, heđi ihaydi dáyt'owat'ahánú. 8 In t'owa Pilate-ví nú'piye dívháđi óedaa'amídí ovây'amídí paayo waa i'o waa. 9 Pilate-di ovâytsika'yan, "Ti ná'í Jesus wâyma'p'áđi-í' in ída', un Hudíyoví tsondi hay'í unmuu'í?" 10 Ha'wáa Pilate natú gá únhanginnândán in owha' p'ó'đéđí'indi Jesus óethúumáađibo iví'we óemangekánin. 11 Hewânbo in owha' p'ó'đéđí'indi in t'owa báyéki ovâyhée'an Pilate óedaa'amídí Barabbas-án óema'p'áđi-íđi, Jesus-á. 12 Heđiho Pilate-di wíyá in t'owa ovâytsika'yan, "Heđi hânnan dó'amí ná'í, i' bínkháyá'de'í Hudíyoví tsondi hay'í gin?" 13 In t'owa dívítuwínú, "Wên phé'win deedi nát'óhtágek'u'!" 14 Pilate-di ovâytsika'yan, "Háađan gin dó'amí? Háawin t'aywó'ninnan i'an?" Indá shánká dívítuwínú, "Phé'win deedi nát'óhtágek'u'!" 15 Pilate nada' in t'owa ovâyhichannamí'in, heđiho Barabbas óema'p'áđi. Ihaydá natsonpóe Jesus óewháñi'in, heđi in sundađođi mange óe'joe'an phé'win deedi óet'óhtágek'úuwídí.

In sundađođi Jesus óejänáki'an

16 Pááđe Jesus ee Pilate-ví tunjò tewhá tehpaá búge óets'úde, heđi in wé'gen sundađo t'áhkí ovâywé'getu'an. 17 Heđi wên p'í tsáawá'in k'léwé'in to óetógi, tsondi hay'í'í aa waagi'ba namuu'in, heđá wên wáákhân dây'ophíde'annindá óep'óhtógi. 18 Heđi óejänáksengítu'andi óetu'an, "Hân un'ân, Hudíyoví tsondi hay'í unmuu'í?" 19 Heđi háyânbo p'ó'đé óewhá' wên phéđí, heđá óe'ohphayde', heđá díwídege'dikw'óe'óđí óe'a'gin waa-á dív'án. 20 Óesúgímáađí dívibowa ihaydi, in p'í tsáawá'in to óep'áđiđi ivíndá óewáytođi. Ihaydáhá' iwedi óeho' phé'win deedi óet'óhtágek'úuwídí.

Jesus phé'win deedi óet'óhtágek'ú'

21 Ihayđibá wí sen Simon gin nakháwá'í' oe nava iwedi i' bú' eepiye na'á'. I-á Cyrene bú'wí namuu, heđi Alexander-áđi Rufus-áđi iví áy únmuu. In sundađođi ná'í sen óekaygi'an Jesus-ví phé'win ónhúuwídí, 22 heđi Jesus in okú Golgotha gin dáytu'o' iwe óeho'. (Ná'in tun Golgotha-á "p'óhkhúba" ginnán namuu.) 23 Heđi wí méena-áđi ná'í woe myrrh gin

dâytu^o’i-ádí dawóemuuⁱ? óemági, hewänbo wí’isuwäpí. ²⁴⁻²⁵ Hédéndí whänu iwe naná phé^wwin deedi óet’óhtágek’ú’ ihaydi. In sundado-á diví’áyywan iví aa diviweeje-ídi. ²⁶ Hedi wên phéphá^{’ay} phé^wwin kw’áye dâyt’í’k’ú’ eedi häáwí dâyta^{’nan} in t’owa dínhanginnánídi häáwí i’gedi óetuhchânunde^{’in}. “In Hudíyoví tsondi hay^{’i}?” gin dâyta^{’nan}. ²⁷ Hedi wên wíje sänmin wá? i-ádí ovânt’óhtágek’ú’, i’ wêe ko’dingédi, i’ wêe-á yá^{’mángé}dá. ²⁸ Hediho gin napóe háa Jôesi Tádávi ta^{’nin} diwe únta^{’mmu} waa:

“I-á wá? wí jänäkikandi-ân namuu” gin t’owa ditú^{’uni}.

²⁹ Hedi in t’owa diphade^{’nin} divíp’ónwádá^{’o} óeháachannamídi, hedá t’ámágá óetumáa. Ditú, “U-ân ná^{’i} méesate hay^{’i} nânayukhâymáawän, hedi poje thaa iwebo wíyá nâakukhâyámáawän. ³⁰ Nää-á wí’bo ópi^{’aywon}, hä^{’in} phé^wwin diwedi ówhanbe.” ³¹ In owha[’] p’ó^{’dédi}’indádi hedá in Hudíyoví khuu dâyhá^{’o}’indádi wá? Jesus ónp’áhkaadi ditú?, “Wé^{’gen} t’owa-áho i’di ovây^{’aywonde}, hewänbo wí’bo-á ipi^{’aywoeni}di wí’únkodipi. ³² Ná^{’i} sendá i’ to^{’wí} Jôesi Tádávi óesóge^{’i} t’owa ovây^{’aywoeni}di namuudáho[’], hedá Israel nangewi tsondi hay^{’i}-á namuudáho[’], i-á únkhây^{’á} há^{’in} phé^wwin diwedi nawáani^{’in} áymúni^{’i}di, hedáho iví^{’piye} ívíwäyú-ídi.” Hedi in wíje i-ádí phé^wwin deedi dawhi^{’k’óe}’indá wá? óejänäkítumáa.

Jesus nachuu

³³ Taagepiye naná? dihaydi i’ge t’ähki nakhunpóe thí^{’é}edi poje puwahay. ³⁴ Hedi poje iwe napóe ihaydi, kaygibo Jesus Hudíyoví tundi natú, “Eloi, Eloi, lama sabachthani?” (Ná^{’i} hí^{’á} ginnán namuu: Naví Jôesi, naví Jôesi, háa^{’an} díjoe^{’an}?) ³⁵ Wên t’owa nú[’] diwinnin háa natú waa dit’oe, hedi ditú, “Bít’óeyan, Elijah óekháyá^{’de}.” ³⁶ Wí to^{’wí} i’ää wên háawên nap’ohsaadee^{’in} ikáyjidi, hedi wí méena ojohay^{’i} iwe ip’ohtógidi wên poesú hay^{’in} diwedi óntege ip’ohú^{’uni}di, hedi natú, “Áymúni tigú Elijah na^{’ää}-í ná^{’in} phé^wwin diwedi óewáve-ídi.” ³⁷ Hedi Jesus kaygi ituwí^{’nú}di t’á^{’gedi} ihâa^{’an}.

³⁸ Ihaydibá in aa nakhaan^{’nin} i’ méesate hay^{’i} khó^{’jé} nawhi^{’wonnin} nasivedee, kw’áye^{’dibo} áagéhay pínu-á nasivedee. ³⁹ Hedi i’ sundado p’ó^{’dédi} Jesus-ví páadépiye nawindi hádidi Jesus nachuu^{’in} imú[’], hedi natú, “Ta^{’gendi} ná^{’i} sendá Jôesi Tádávi ay únmuu.”

⁴⁰ Wên kwiyá^{’wá} iwe diji[’], indá háy kayi[’] diwedi dâymúnde[’]. Ná^{’in} poje dikháwä Salome-á, Mary-á (i-á Magdala bú^{’wi} namuu), hedá wíyá wêe Mary-á (i-á Joses-á hedá James i’ t’úuge^{’i}-á inbi jíyá dánmuu). ⁴¹ Ná^{’in} poje kwiyá[’] Jesus-ádi dimándi óekháge^{’máa} wa^{’di} oe Galilee naji[’] ihaydi, hedi ná^{’indá} i-ádí wáy-á kwiyá[’]dádi Galilee-di Jerusalem-piye wé^{’ge} di^{’ää}.

Jesus t’owápho ee óetógi

⁴²⁻⁴³ Ihay thaa-á in Hudíyo divíkhây^{’o}, gá wíyá tháwándá kaykhanwówá thaa nanánidán. Hedi nakinpuwamán dihaydi wí sen Joseph gin nakháwä^{’i} napówá, i-á Arimathea bú^{’wi} namuu, in tunjowa[’] diwedi^{’i} bá namuu hedá na^{’a}ginmuu, hedi natsikhaji[’] Jôesi Tádávi óesóge-ídi i’ to^{’wí} t’owa ovây^{’aywoeni}’i. Wesebo khunwóda^{’ginpí}di Pilate-ví^{’piye} namää i’ pení óedaa^{’amí}di. ⁴⁴ Jesus ho nachuu^{’in} Pilate nat’oedi hânho óeháa^{’an}, hedi in sundadovi p’ó^{’dédi} óetsika^{’yan} háa ta^{’gendi} Jesus nachuu^{’in} háa joe. ⁴⁵ Óetu^{’an} nachuu-á^{’kun}, hediho Joseph i’ pení óehú^{’wi}’in óemági. ⁴⁶ Hedi Joseph wên aa ts’á^{’in} ikumá, hedi i’ pení in phé^wwin diwedi óewáve^{’di} in aa^{’di} óe^{’annan}. Hedáhá? i’ pení wí t’owápho dâykídi iwe óetógi, hedi wí k’uu hay^{’i} i’ pho iwe itidisíge. ⁴⁷ Mary Magdalene-dá, hedá wíyá Mary, i’ Joses-ví jíyá unmuu^{’i}-á, dánmú[’] wáyge Jesus óek’ú^{’in}.

16

Jesus nawáywówápóe

¹ I[’] kaykhanwówá thaa naphade ihaydi Salome-á, Mary Magdalene-dá, hedá wíyá Mary, i-á James-ví jíyá únmuu^{’i}-á, wí sa^{’wó} nasundi[’] woe dâykumá, Jesus óe^{’ääyú}-ídi. ² Dumíngu iwe hédéndí hé^{’dibo} nathanpee^{’á} ihaydi, i’ t’owápho eepiye dimää. ³ Wa[’] dimán dihaydi wí^{’ná} táye divitsika^{’máa}, “To^{’dan} i’ k’uu dínhange^{’amí} i’ t’owápho iwedi?” (Ná^{’i} k’uu-á ívíu hay^{’i} namuu). ⁴ Hedi divíbéedi i’ k’uu ho nahângemuudi dâymú[’]. ⁵ Hediho dits’ú ee t’owápho ee, hedi wí e^{’nú} wên ts’á^{’in} to whaa^{’di}’in nato^{’ondi} ko’dingédi na^{’ándi} óemú[’], hedi ovâyphähä. ⁶ Hebo i’di ovây^{’an}, “Wí^{’ikhunwóda}’ipi. Jesus oe Nazareth-wi bintuwámáa, i’ phé^wwin deedi óet’óhtágek’ú’^{’i}, hebo i-á náa wina^{’ánpi}, i-á nawáywówápóe. Binmú^{’di} háä óek’ú[’] iwe. ⁷ Bipün, Peter-á in wé^{’gen} kháge^{’nindá} bintu^{’áamí}, ‘Jesus unbí páadé oe Galilee-piye namán, hedi iwe bínmú^{’ni}, háa wovây^{’an} waa.’ ” ⁸ Hedi i’ t’owápho iwedi dipeedi diján, ovâyphähä^{’di} dithathapoe^{’o}. Hânho dikhunwóda^{’di} to^{’wí} wänbo háabo wí^{’dây}’anpi.
*

* 16:8 Ná^{’i} hí[’] náä 9-20 nata^{’mmu}’i-á i’ shánki hehääwi Mark-ví ta^{’di} gínkw’ó[’] deeje wínata^{’muupi}.

Mary Magdalene-di Jesus óemû?

⁹ Dumingu naná? diwe Jesus nawáywówápóe ihaydi, Mary Magdalene-bí?piye páadé ipikeeyan. Ná?i kwee-á namuu i? Jesus-di in tsé ihay yá?dáapí?in p'oewáahâá ònkhehpiye?i?.
¹⁰ Hedi Mary namáadi Jesus-ví k'ema?in dibo?aađi hedá diséejidi ovâyshaa, hedi háa ùnpóe?in ovâyt'óe?an. ¹¹ Hewänbo Jesus nawáywówápóedí Mary-di óemû?in dít'oeđi wíđívíwâyüpi.

Wíjeđi Jesus óemû?

¹² Jesus piháa ùnchaadi wên wíjeví?piye ipikeeyan, indá Jerusalem bú?đi i? nava iwepiye dapeemän. ¹³ In wíje i? bú?piye dânwáybun, hedi háa dânmû? waa in wé?gen Jesus-ví khäge?nin ovâyt'óe?an, hewänbo wíđívíwâyüpi.

Jesus-ví tá?đi wêe khäge?nindi óemû?

¹⁴ Tí?úgédi in tá?đi wêe khäge?nin dívíhújo? ihaydi Jesus inbí?piye wíyá ipikeeyan, hedi wâyüpi?indá p'òhkây?indá dimuudi ovâyt'e?yan, in to?wëndi nawáywówápóe?in óemû?in wí?ovâywâyundepíđi. ¹⁵ Hedáhá? ovâytü?an, "Ja? náa oepáa k'ayđi t'áhkí bípùn, hedá t'owa t'áhká Jôesi Tádávi híwó?di tun bintunphaadé-í. ¹⁶ T'áhkí to?wên dívíwâyunde?indá hedá ovâyyp'ó?p'oe?annindá ovây?aywoení. Hewänbo to?wên dívíwâyundepí?indá ovâytuhchánukhâymaa. ¹⁷ In dívíwâyunde?in naadi dovâyku?uúwí ná?i pínán t'óe dâý'amíđi: In yá?dáapí?in p'oewáahâá t'owavi?wedi dâykhehpeeyé-í, hedá piháawi tundá dívíhéé?amí. ¹⁸ Dî?ánpíđibo dâypáâyuhógidi, háa háäwí nakhe?t'óe?i dâysuwâđi, há?to háabo dipúuwí; hedá inbí mandi in t'owa dihay?indá ovâytägedí, indá dihehkháapúuwí."

Jesus makówápiye napee

¹⁹ Hedi Jesus i? shánki natsonji?i?đi ovâyhí?bowa ihaydi, makówápiye napee, hedi Jôesi Tádávi ko?đingédi isóge. ²⁰ Ivi khäge?nin iwedi dimáa t'owa wáhhâá t'áhkí ivi tun ovâyt'óekanhúuwíđi, hedi Jôesi Tádáđi ovâykhäge?nan, hedi i? pínán t'óe napoe?o?i?đi in t'owa ovâykeeyan ta?ge dívíhí?máa?in.

I Híwó⁷di Tun Jesus Christ-Ví⁷gedi Luke Ita⁷nandi⁷

1-2 Híwó⁷di k'ema Theophilus: Báyéki t'owa háa dínkodi waa dáyatanan t'áhkí i⁷ háäwí wáy wën nanbí t'úuwin páadé⁷in páadé iwedibo dáy⁷mú⁷i. I⁷gedá ná⁷in dítu⁷an, hedí áyíngidi háa dáy⁷mú⁷ waa dáyta⁷nan. ³ Naa wá⁷ háäwí páadé iwedibo nakodipóe⁷i⁷ áyíngidi dónuwá, hedí naa ochanpóe híwó namú⁷ni⁷in ugi⁷ dóta⁷namídi ná⁷i háäwí háa napóe waagi. ⁴ Naa gin waagi dáy⁷o⁷ hedánho úkodihanginnáani⁷i⁷ háäwí Jesus-ví⁷gedi wóhé⁷andi⁷ ta⁷gen namú⁷in.

John i⁷ p'ó⁷p'oekandi na⁷aypuyá⁷gi⁷o

⁵ Herod oe Judea nange natsonnán dihaydi, wí owhá⁷ Zecharias gin nakháwá⁷i na⁷án. I-ádi wáy-á owhá⁷-ádi wé⁷ge dívít'óemáa, indá Abijah-ví t'owa dimuu. Zechariah-ví kwee-á Elizabeth gin únkháwá, hedí i⁷ wá⁷ wí owhá⁷ví ay únmuu. ⁶ Zechariah-ádi iví kwee-ádi inbí wówátsi ta⁷ge dānhon háa Jōesi Tádá nada⁷ waagibá. Áyíngidi Jōesi Tádáví tsontun dán⁷a⁷gindo⁷ hedá háa Jōesi Tádá natsonpóe waagibá dán⁷an. ⁷ Hebo Elizabeth-á áyí⁷ namuudi wí⁷dán⁷ay⁷ánpi, hedá náa-á kwijó-á sedó-á dapaa.

⁸ In Zechariah-⁷inbí thaa dínpóe dívít'óe⁷amídi, hedího Zechariah-á Jōesi Tádá⁷gi⁷ iví owhá⁷ t'óe i⁷o⁷. ⁹ In owhá⁷ dáykháwáwhahónde⁷ dáyde⁷mamídi to⁷wí Nanbí Sedó Jōesiví méesate hay⁷i pingewi íve iwe nats'ú⁷ni⁷i⁷, i⁷ sa⁷wó nasundi⁷ háäwí iphaháanu-ídi. Hedí náa Zechariah-ví kháwá ónwhahké⁷, hedího nats'ú. ¹⁰ Ee íve i⁷éeyáá⁷o⁷ ihaydíbá oe já⁷wé báyéki t'owa-á dívjúusu⁷o⁷.

¹¹ Tsíkhagipi i⁷ máasa ko⁷díngé⁷i⁷ i⁷ éeyáá nachá⁷ diwe wí makówáwi t'óepa⁷aa⁷i Jōesi Tádáchariah-ádi iví kwee-ádi dí óesandi⁷ nakwinudee. ¹² Zechariah óepháá i⁷ makówáwi t'óepa⁷aa⁷i⁷ óemú⁷di, hedí khunwóeda⁷di óemáa. ¹³ Hewānbo i⁷ makówáwi t'óepa⁷aa⁷i⁷di óetu⁷an, “Zechariah, wí⁷unkhunwóeda⁷i⁷pl. Jōesi Tádá⁷di⁷ uví júusu wónsígí⁷an. Elizabeth uví kwee úmuu⁷i wí enúká⁷i⁷ayyamí, hedí John gin náakháwá⁷ni. ¹⁴ Owáy na⁷aypuyá ihaydi báyéki híhchan uví úmú⁷ni, hedá báyéki wáy-á t'owa wá⁷ díhíhchanpúuwi. ¹⁵ I-á Jōesi Tádá⁷vi he⁷ennin sená⁷ diwedí⁷i⁷ namú⁷ni. I-á wí⁷únkháwá⁷áhpí iméenasuúwá-í⁷in háa wíyá háäwí naháapúuwi⁷i-á, hedí nats'an⁷aypuyá⁷dibo⁷ i⁷ Yá⁷dáa⁷i P'oewaaháa pin ta⁷gedi imá⁷ve-i. ¹⁶ I⁷dá báyéki in Israel-wín t'owa inbí Jōesi i⁷ shánki natsonji⁷i⁷ namú⁷vi⁷piye⁷ ováywáymá⁷i. ¹⁷ Uví ay-á iví pí⁷ná khor⁷jé i⁷ Yá⁷dáa⁷i P'oewaaháa imá⁷ve-i, Elijah-⁷di⁷ uví pí⁷ná khor⁷jé óemáa waabá, hedá Elijah waabá-á natúhkáy-í. I-á Nanbí Sedó⁷gi⁷ napáadémú-í Nanbí Sedó⁷ni tun wóégé, hedá tádá⁷indá ováykháge⁷namí inbí áyáá-á wíyá dáysígí-ídi, hedá in dí⁷óeyanháhpí⁷indá ánshaa-á ováy⁷máni hedánho in to⁷wën inbí wówátsi ta⁷ge dáyhonnin waaginbá dí⁷mú⁷ni⁷di. I⁷di in t'owa ováykhá⁷amí hedánho i⁷ shánki natsonji⁷i⁷ óesígí⁷amídi⁷ gin i⁷ makówáwi t'óepa⁷aa⁷i⁷di Zechariah óetu⁷an.

¹⁸ Zechariah-⁷di i⁷ makówáwi t'óepa⁷aa⁷i⁷ óetu⁷an, “Hebo hândidan ta⁷gendi dínhanginnáani ná⁷i untú⁷i napúuwi⁷in? Naa ho sedó omuu, naví kwee-á wá⁷ hānho kwijó dínmuu.” ¹⁹ I⁷ makówáwi t'óepa⁷aa⁷i⁷di óetu⁷an, “Naa Gabriel-án omuu. Naa háä⁷di wānbo t'áhkí Jōesi Tádá⁷vi nú⁷ owin. I⁷dānkun naa dísan wihée⁷amídi hedá ná⁷i híwó⁷di tun wínmá⁷ídi. ²⁰ Híwó⁷ ó⁷t'óeyan. Híwó naná⁷ dihaydi háa naa otú⁷ waa napúuwi. Hewānbo ú-á ná⁷i wítú⁷andi⁷ wíwíwáyupí⁷di⁷ho tunpí⁷ unpúuwi, i⁷ ay na⁷aypuyá píhay.”

²¹ Oe já⁷wé in t'owa⁷di Zechariah wa⁷di óetsíkha⁷máa, hedí dívítumáa, “Heháadan thaa t'áhkí óeho⁷ i⁷ méesate ívedi napee-ídi?” ²² Hedí napee ihaydá wí⁷únhí⁷kodipí, hedího⁷ in t'owa dínhanginpóe wí háäwí únkeepóe⁷i⁷ i⁷ méesate íve imú⁷in. Tunpí⁷ najoekandeedí iví mandího ováyhée⁷an.

²³ Wí háyú thaa naphade ihaydi iví owhá⁷wi t'óe únbo⁷wandi iví⁷piye iweeho⁷. ²⁴ Wí háyú jáadi naphade ihaydá Zechariah-ví kwee únsháhpóe, i⁷ makówáwi t'óepa⁷aa⁷i⁷di óetu⁷an waa, hedí p'ánú p'óe iví k'aygídi wínapeepí. ²⁵ Hedí natú, “Nanbí Sedó Jōesi Tádá⁷di naagi⁷ ná⁷i dín⁷an. Nábáa t'óediwān naa-ádi híwó⁷di namuu. Naa owóeda⁷wān wí⁷dáy⁷ájohpí⁷di, hewānbo náa-á naví wóeda⁷ dínjáa⁷an.”

Mary óetu⁷an nasáhpúuwi⁷in hedá iví ay-á i⁷ aywondi namú⁷ni⁷indá

²⁶ Elizabeth sí p'óe nasáamu ihaydi Jōesi Tádá⁷di wí makówáwi t'óepa⁷aa⁷i⁷ Gabriel gin nakháwá⁷i⁷ óesan i bú⁷ay Nazareth gin dáy⁷o⁷ iwepiye, oe Galilee nange naná⁷ diwe. ²⁷ Wí khor⁷tsaapí⁷ a⁷yú Mary gin nakháwá⁷i⁷iví⁷piye Gabriel óesan. Mary-ádi wí sen Joseph-ádi dakhótsaqtunpá⁷an, hedí Joseph-á David-ví áy iwedí⁷i⁷bá namuu. ²⁸ Hedí Gabriel-⁷di⁷ ná⁷i sengitundi Mary óejay: “Híhchandibo unmu⁷ni⁷ u Jōesi Tádá⁷di hānho wóesígí⁷i⁷. Jōesi Tádá-á u-ádi naji⁷.”

²⁹ Mary ná⁷in nat'oe ihaydi háa i⁷ánshaa⁷amí⁷in wí⁷ishaapí, hedí napítú, “Hāngúba ná⁷i sengitun natunda?” ³⁰ Hedí i⁷ makówáwi t'óepa⁷aa⁷i⁷di óetu⁷an, “Mary,

wí'unkhunwóda'ípi. Jôesi Tádádí wóesígi'in wônkeekankhâymaa. ³¹ Ót'óeyan, ɥ-á unsáhpúuwí, hedí wí enúkáy bí'ayyamí, i-á Jesus gin náakhâyá'ní. ³² I-á báyéki hay'i namúuní, hedí i' shánki kw'áye'i namuu'i'di óetu'áamí 'Navi ay unmuu' gin, hedí Nanbí Sedó Jôesi Tádádíba tsondi hay'i óesóege-í, iví hehääwi thehtáy pahpáa David-á tsondi hay'i namuu waagibá. ³³ I'dá hánhay wánbo t'áhkí in Israel t'owaví tsondi dínmuuní. Iví tsonkhuu-á há'to hánhay wánbo únháani."

³⁴ Mary-di i' makówáwi t'óepa'aa'i' óetsika'yan, "Hândigan ná'i napúuwí wa'di wí sendádi wó'thaapídi?" ³⁵ I' makówáwi t'óepa'aa'i' di óetu'an, "I' Yá'dáa'i P'oewaahâa úwáani, hedí i shánki kw'áye'i namuu'i'di iví pinnándi wóetäägé-í, hedího i ay shánki yá'dáa'i bí'ayyandi" Jôesi Tádáví ay gin óetu'áamí. ³⁶ Uví maatu'i Elizabeth wá' sí p'óe násamuu tobá ho nakwíjópaa wánbo', hedí wí enúkáy i'ayyamí, tobáhâa áypi' namuu gin t'owa di'án wánbo'. ³⁷ Jôesi Tádá-á háä t'áhkí únkodi." ³⁸ Mary-di óetu'an, "Naa Nanbí Sedó Jôesi Táavi t'óe'i' omuu. Oda' háä t'áhkí untú'i naa dínpuuwí'in." Ihaydiho' i makówáwi t'óepa'aa'i' di óeje'an.

Mary oe Elizabeth-ví'piye namää

³⁹ Wí háyú thaa ihaydi Mary ikháy'andi wí bú'ay iwepiye iwánaho', i' bú'-á oe Judea nange na'ókúná' ni'ge nak'óe. ⁴⁰ Zechariah-ví tewhá iwepiye namää, hedí nats'úndi Elizabeth óesengitú'an. ⁴¹ Elizabeth-á Mary-ví sengitun nat'oe ihaydi i' ay iví seephoge imáa'i' i'á'yá'nan. Elizabeth i' Yá'dáa'i P'oewaahâa pín ta'gedi imáadi kaygi natú. ⁴² "Jôesi Tádádá ugi' híwó'di háäwi wón'an, shánki híwó wánbo t'áhkí in wé'gen kwiyá'gi'vi'wedi, hedá wá' i' to'wí ú'aypuyá'gi'o' i' híwó'bá ón'amí. ⁴³ U-á Nanbí Sedóví jiyá unmuu, hedího háadan ná'i háäwi hay'i naa dínpuuwí navi' unpuwá'áadi? ⁴⁴ Ti úhanginná, unpówá'di uví sengitun ot'oe ihaydibo', ná'i ay navi seephoge donmáa'i' nahíhchanpóedí i'á'yá'nan. ⁴⁵ Hedí híhchandi ɥ-á unmuuní, gá Jôesi Tádáví tun wóemági'in úpuwá'gi'o gin biwáyundédán."

Mary hânho híhchandi ihée'o'

⁴⁶⁻⁴⁷ Hedí Mary natú, "Pín ta'gedi otúuní Nanbí Sedó Jôesi Tádá-á hay'i namuu'in, hedí navi píná khó'jé-á hânho ohíhchan gá i-á navi aywondi dínmuudán. ⁴⁸ Jôesi Tádádí naa iví t'óe'i' omuu'i' di'ánshaa'an, tobá kw'áye'i wó'muupi wánbo', hedí náä thaa iwedi páadépiyá t'áhkí t'owa ditúuní i'dá naagi' híwó dín'annin. ⁴⁹ Ta'gendi i' shánki tsonkhuu imáa'i'dá báyéki naagi' dín'an. I-á yá'dáa'ida' namuu. ⁵⁰ Jôesi Tádá-á in to'wén i' óe'a'ginninbí'piye nasehkanápe'o', in ho di'aypuyá'indá hedá in di'aypuyá'gi'o'indá wá'. ⁵¹ Báyéki nakaydi he'endi háäwi i'o', hedí in to'wén inbí píná khó'jé dijéngi'ánshaamuu'in t'ámäpiye ovâywávénde'. ⁵² In to'wén tsonkhuu dáymáa'in waa dicháa'in áagépiye i'di ovâywávénde', hewánbo in he'ennin dimuupi'indá shánki kw'áye ovâytegende'. ⁵³ In diháhsé'nindá híwó'di háäwi ovâymä' dishu'múunídi, hewánbo in kodit'owa dimuu'indá háäwípidibo-á ovâyjáat'áade'. ⁵⁴⁻⁵⁵ Háa nanbí hehääwin thehtáy pahpá'in ovâytu'an waa i'o'. Na'in Israel'in iví t'óe'in gimuu'in díkháge'do', hedí wí'ún'ódepi háädi wánbo t'áhkí Abraham-dádi hedá t'áhkí Abraham-bí áy iwedi'indádi ovâysehkaná'áamídi' gin Mary natú.

⁵⁶ Hedí Mary poje p'óe Elizabeth-ví'webo' iwóyí', hedáhá' iví'piyá iweeho'.

John i' p'ó'p'oe kandi na'aypuyá

⁵⁷ I' thaa Elizabeth i'ayyamídi únpuwá, hedí wí enúkáy i'ayyan. ⁵⁸ In to'wén iví tsowa dithaa'indá hedá iví maatu'indá dínhanginpóe Nanbí Sedó Jôesi Tádá iví'piye híwó'di namuu'in, hedá indá Elizabeth-á'dí híhchannmáa.

⁵⁹ Wí jáadi naphade ihaydi in t'owa diwáy'ää, i' enúkáy in Hudíyoví k'ewe taadi óetaa'amídi. Iví tádá Zechariah waabá óekháyá'khâymaa in t'owadi, ⁶⁰ hewánbo iví jiyá úntú, "Ha'wáagá joe. John gân áykhâyá'ní." ⁶¹ Indi óetu'an, "Hewánbo wé'i wí wánbo uví maatu t'owa ha'wáa wínakháwápi." ⁶² Hedí inbí mandí i' ayví tádá óehée'an óetsika'yamídi hánnan i ay óekháyá'ní'n nada". ⁶³ I'di wén háäwén ovâydaa'an eedi itá'namídi, hedí wén phéphá'ay ón'andi ginnán ita'nan: "John gin iví kháwá únmuu." T'áhkídiho ovâyháa'an. ⁶⁴ Wesebo nahánjudedeedi nahí'dee, hedí natú? Jôesi Tádá-á hay'i namuu'in. ⁶⁵ T'áhkí inbí tsowa dithaa'in di'ánde hánnangú napóe, hedá t'áhkí oe Judea nange na'ókúná' ni'ge dithaa'indá i'gedi dívihí'máa. ⁶⁶ T'áhkí dit'oe'in ná'i háäwi i'gedi díví'ánshaamáa, hedí dívípitika'máa, "Háawi-angú ná'i ay namúuní?" Hedí ta'gendi Nanbí Sedó Jôesi Tádádí iví mange i' ay óemáa.

Háawi John namúuní i'gedi Zechariah ihée'o'

⁶⁷ John-bí tádá Zechariah únmuu'i' i' Yá'dáa'i P'oewaahâa pín ta'gedi imáadi wí Jôesi Tádáví tukhe'bi waabá ihée'andi ginnán natú: ⁶⁸ "Jaho gitúuní Nanbí Sedó Jôesi Tádá hay'i namuu'in, i-á Israel-ví Jôesi dínmuu, gá na'in iví t'owa gimuu'inbí'piye gin'áädán díkháge'namídi hedá nanbí hánninbí mangedá díma'p'áädi-íá. ⁶⁹ Jôesi Tádádá wí hânho

kay²i aywondi na²in dímági. David-á hán²oe Jôesi Tádávi t'óe²i únmuu, hedá ná²i aywondi-á David-ví áy iwedi²i'í'ba únmuu. ⁷⁰ Jôesi Tádávi dí't'óe²an gin ikháymáa²in, hedí i² hí² iví hán²oe²in yá²dáa²in tukhe²minbí sóphogedi dínsan. ⁷¹ Natú na²inbí hánminbí²wedi dí'n²aywoeni, in dí't'ay²inbí mangedi díjää²amí. ⁷² Natú nanbí hehääwin thehtáy pahpá²inbí²piye nasehkanápúuwi hedá wá² in yá²dáa²in tun Abraham-dávi ik'ú²indá há²to ún²óede-í. ⁷³⁻⁷⁴ Jôesi Tádávi iví tun ta²gendi Abraham óemági nanbí hánminbí mangedi díwhahónídí, hedánho gínkoedi-í khunwóeda²ginpídíbo² i² áy²a²ginmäänídí, ⁷⁵ hedánho gin ívikanhondibo t'áhkí na²inbí wówátsi thaa yá²dáa²in gimúuní, hedá ta²gebo-á nanbí wówátsi-á áyhúuwi² gin Zechariah natú. ⁷⁶ Ihaydá i ay-á óetu²an, “Naví ay, u-á i² shánki kw'áye na²andi namuu²iví tukhe²bi gin wóetu²áamí. Hedá u-á i² shánki natsonji²iví páade unmú-í in p'óe igí² mánkháy²amí. ⁷⁷ U²dá iví t'owa ovâyhangin²annamí ovây²aywoeni²in inbí t'aywó²di-á dí'n²owó²yendi. ⁷⁸ Nanbí Jôesi-á gin i²ami gá hânho nasehkanát²óedân, hedího i² to²wí i² thanbí muwáthay waagi²ba namuu²i² oe kw'áye²di nanbí²piye naká²áagi²o, ⁷⁹ hedí in to²wên in chuwa dáykhnwóeda²di khun ní²ge dimännindáho i²di ovâykomääní. I²dáho na²in díkháge²khâymaa hedánho ánsahaaginpídíbo giyêenídí² gin Zechariah natú.

⁸⁰ John nasóedi iví hangintan wá² únsóe, hedí tí²úgedí ihaydá ahkónu-á nathaa, in Israel-²inbí jáa its²ant²óe²an píhay.

2

Háa Jesus na²aypuyá waa

¹ John i² p'ó²p'oe²kandi na²aypuyá iwáydíba i² Rome-wi tsondi shánki hay²i Caesar Augustus gin nakháwá²i²di t'áhkí t'owa i² nange itsonmáa eejewin ovây²t'óephade dívikháwáta²kwogihúuwi. ² Náa páade in t'owa dívikháwáta²kw'ódi Quirinius oe Syria nange natsondimuu ihaydi. ³ Hedího t'áhkí t'owa inbí thehtáy pahpá²inbí bú²piye dimáa dívikháwáta²kw'óeni. ⁴ Joseph wá² ikháwáta²kugiho². I-á Galilee nange naná² diwedi Nazareth bú²aydi napee, hedí wíyá bú²ay oe Judea nange Bethlehem gin dáytu²o² iwepiye namáa. Joseph-á David-ví áy iwedi²i'í'ba namuu, hedí David-á Bethlehem iwewi-á namuu, hedího Joseph iwepiye únpuhpóe. ⁵ Joseph-á Mary i-ádíba óeho². Indá dakhóhtsaqtunpá²an, hedí Mary-á nasáamuu. ⁶ Bethlehem daji² ihayháábá i² thaa napówa Mary i²ayyamí. ⁷ Hedí iví páade²i² ay i²ayyan, hedí aa²ay iwe óe²annankídi i háäpanbí húuphébay iwe óek'ú², gá ee díviwo²kw'óe²ó²i tewhá iwe wináaanáhpídán.

In makówáwin t'óepa²aa²indi in k'úwá áyí²nin ovâyhé²an

⁸ Iwáy bú²ay tsowa wáy wên k'úwá áyí²nin díkw'ó, indá khú²déedi oe ahkónu inbí k'úwá dáy²áymáa. ⁹ Jôesi Tádávi wí makówáwi t'óepa²aa²i² inbí²piye ováysan, hedí inbí páade²piye tsikhagipi dínkwinúdee, hedí Nanbí Sedó Jôesivi kohthaydi ovây²ánhógidi hânho díkhunwóeda²póe. ¹⁰ Hedí i² makówáwi t'óepa²aa²i²di ovây²tu²an, “Wí²ikhunwóeda²i²pi. Bit²óeyan, naadá híwó²di tun wáymá², t'áhkí t'owa hânho ovâyhíhchannamí. ¹¹ Náa thaa oe David-ví bú² wí aywondi ungi² na²aypuyá. I-á i² to²wí namuu Jôesi Tádávi óesóge²i² t'owa ovây²aywoenídí, i-á i² shánki natsonji²i² namuu. ¹² Hedí ná²in bínmuuní únhanginnáanídí háa wáytu²an waa ta²gen namuu²in: Wí ay bínshaa-í aa²ay iwe na²annmuudi, háäpanbí húuphébay iwe nak'óedi.”

¹³ Tsikhagipi i² makówáwi t'óepa²aa²i-ádi wáy-á báyéki makówáwin t'óepa²aa²in dikeepóe. T'áhkídíbo Jôesi Tádávi²gedi híwó dívihí²máadi dítu², ¹⁴ “Makówa kw'áaye² t'áhkí dítuuní Jôesi Tádá-á hânho hay²i namuu²in, hedí náa oepáa k'aydá in to²wên Jôesi Tádá óehíhchanná²indá ánsahaaginpídíbo díkwoní.”

In k'úwá áyí²nin Jesus óemúunídí dímäa

¹⁵ In makówáwin t'óepa²aa²in makówápiye diwáypee ihaydi in k'úwá áyí²nin wí²ná táye dívitumáa, “Jaho Bethlehem-piye gimú-í ná²in napóe²in áymúunídi, i²gedi Nanbí Sedó Jôesi Tádávi ná²in díhangin²annan.” ¹⁶ Hedího díwánáho²di Mary-á Joseph-á hedá i² ay ee háäpanbí húuphébay iwe nak'óeda² ovâyshaa. ¹⁷ I² ay óemú² ihaydi háa in makówáwin t'óepa²aa²indi iví²gedi ovây²tu²an waa ditunji². ¹⁸ T'áhkí in iwe díji²in ovâyháa²an i² háäwi in k'úwá áyí²nin ovây²t'óe²andi dí²oedi. ¹⁹ Mary-á ná²i háäwi t'áhkí napóe²i wí²ún²óepi, hedí háädi wánbo t'áhkí i²gedi i²ánshamáa. ²⁰ In k'úwá áyí²nin inbí k'úwá díji² iwepiye diwáymáa, hedí Jôesi Tádá-á kw'áayebo² óemáadi dítu² hânho hay²i namuu²in, gá ná²i² háäwi dáymú²-í á dí²t'oe²-í á namuudán. T'áhkí háa i makówáwi t'óepa²aa²i²di ovây²tu²an waagibá napóe.

Jesus i² méesate hay²i eepiye óeho²

²¹ Wí jáadi naphade ihaydi i² ay in Hudíyoví k'ewe taadi óetaa²an, hedí Jesus gin óekháyá². Ná²in kháwá-á i² makówáwi t'óepa²aa²i²di óemági wa²di iví jíyá únsáhpóepídíbo².

²² Hedi ihaydiho napóe dän'amídi háa Moses ita'nan waa, in Hudíyo inbí khuu dínmuodi dínkhây'á? diví'amí'in wí ay na'aypuyá ihaydi, hediho' i' ay oe Jerusalem-piye dänho', i' méesate hay'i iwe Jôesi Tádá óetu'âamídi, "Nanbí ay wímääni." ²³ Gin dän'an gá ná'in tsontun Jôesi Tádávi ta'nin diwe ûnk'óedân:

T'âhki in paádé di'âyuyá'in e'nûn áyyää-á Jôesi Tádá óemääni.

²⁴ Hedá wá? nata'muu in jiyá'indá wíje k'o'wee háa wíje tsidé'ây ha'wâagi'in dâyhúuwí, hedi ná'in tsidé dâyhaydi Jôesi Tádá óemääni. Hediho Mary-á wá? han ikhâymaa.

Háa Simeon Jesus-ví'gedi natú waa

²⁵ Oe Jerusalem wí sen nathaa Simeon gin nakháwá'i'. Ivi wówátsi-á ta'ge ihon, hedá Jôesi Tádávi khuu-á òn'a'gin. Natsíkha Jôesi Tádávi in Israel-'in inbí t'òephade iwedi ovâywhahóenídi, hedi i' Yá'dáa'i P'oweahháa i-ádi naji'. ²⁶ I' Yá'dáa'i P'oweahháadibá Simeon óehangin'annan winachuwagi'opi'in i' to'wí Jôesi Tádávi óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídi óemú'pidibo'. ²⁷ I' Yá'dáa'i P'oweahháadi i' hay'i méesate ee Simeon óets'úde. Jesus-ví jiyá-ádi tádá-ádi i' wá? óets'úde, hedânho indi igi' òn'amídi háa nakhây'â'in Jôesi Tádá natsonpóe waagibá. ²⁸ Dits'ú? dihaydi Simeon-di i' ay óeké? hedi Jôesi Tádá óekú'daa'andi ginnân natú: ²⁹ "Nanbí Sedó Jôesi, nábâa hín naa uvi t'òe'i' omuu'i hihchandi díchuwamää, uvi tun bimági waagibá. ³⁰ Naa ohíhchan, gá nää-á naví tséedí i' aywondi ú'dí dînsandi' dópimú'dân. ³¹ Hedi ná'indá bí'an t'âhki nange'in t'owa dâymúndí. ³² Ná'i aywondi-á wí ko waagibá namúni uvi p'òe in Hudíyo dimuupi'in ovâykeeyamídi, hedi i' namuudi uvi t'owa Israel-'indá he'ennin dipúuwí." ³³ Gin Simeon i' ayví'gedi ihé'e'andi i' tádá-á jiyá-á hânho ovânháa'an. ³⁴ Hedáhá? Simeon-di Jôesi Tádá óedaa'an híwó'di thaa ovânäänídi, hedá Mary-á óetu'an, "Wáy wên in Israel-'in i' óesígikáyji, hediho ovây'aywoení, hebo wáy-á wéndá wí'óesígikáyjipi hediho dipedeel-í. I'dá t'âhki t'owa háa Jôesi Tádá nada? waagi ovâykeeyami, hewânbo in t'owadá óejojéghâymaa, ³⁵ hedi báyéki t'owa háa inbí pí'ná khó'jé di'ânshaamuu waa ovâykeeyami. Hedi ú-á báyéki mánt'òephadékhâymaadi wí to'widí wí tsijó phá'dí uvi pín wónjún waagibá unchâa-í."

Anna ikú'daa'an

³⁶ Hedá iwehá wí kwee Anna gin nakháwá'i' wá? naji', i-á wí Jôesi Tádávi tukhe'bibá namuu. Ná'i kwee-á Phanuel-ví a'yú únmuu, hedi Asher-á ivi hehâawi thehtáy pahpâa únmuu. ³⁷ Tsé ihay paayo nakhóhtsa'ânwân, hedi khávéntá'di jónu (84) paayo únna ivi sen únchuu iwedi. Hâádi wânbo t'âhki i' méesate hay'i iwe naji', hedi háyânbo' ihaadá'odá jíuusu'odá khqu-á thaa-á Jôesi Tádá óe'a'ginmá'. ³⁸ Wa'di Simeon ihí'máa ihaydibá i' kwee nats'ú, hedi i' aygi' Jôesi Tádá óekú'daa'an, hedá ivi'gedá ovây't'òe'an t'âhki in Jerusalem-win ditsíkhakw'ò'nin Jôesi Tádávi ovâyma'p'âádi-ídi.

Joseph-ádi Mary-ádi oe Nazareth bú'aypiye dänweeho?

³⁹ Joseph-ádi Mary-ádi dän'an háa Nanbí Sedó Jôesivi tsontun diwe nak'óe waagibá, ihaydáhá? inbí bú'ay Nazareth-piye dänweeho?, i-á Galilee nangá nak'óe. ⁴⁰ Hedi i' ay nasó'di nakaypoe'ò hedá báyéki hangintandá imáa, hedá Jôesi Tádávi báyéki óekháge'máa.

Jesus-di in háhkannin i' méesate hay'i ee ovâyhé'e'an

⁴¹ Paayo p'òe waagi i' Passover shánki'eedi dinná? dihaydi, Jesus-ví jiyá-á tádá-á oe Jerusalem-piye damää'â. ⁴² Hediho Jesus tá'di wíje (12) paayo'i namuu ihaydi Jerusalem-piye dimáa, hâádi waa diví'o waagibá. ⁴³ I' shánki'eedi dínk'ewe' dihaydi in t'owa divíweehondi, Jesus-á Jerusalem-bo iwóyi'. Hewânbo ivi tádá-á jiyá-á wídnhanginnáhpí iwe iwóyi'nin. ⁴⁴ Indá da'ánde wáy-á t'owa indádíba dimännindádi naji'in, hedi wí thaa t'âhki Jerusalem diwedi damáa. Ihaydi inbí k'ema'in deejé hedá inbí maatu'in deejá óenuwá, ⁴⁵ hewânbo wí'óeshaapídi Jerusalem-piye dänwáybun óenuwá-ídi. ⁴⁶ Wíje thaa naphade ihaydi i' méesate hay'i ee in Hudíyovi háhkannindádi óeshaa. Háa divíhi'máa'in i'di ovây't'òeyande hedáhá? báyéki háawi ovâytsika'máa. ⁴⁷ Ivi hangintandá hedá ivi hí' in háhkannin ovâytmáa'i'dá t'âhki t'owa dit'oe'in ovâyháa'an. ⁴⁸ Ivi tádá-á jiyá-á wídnhanginnáhpí háa dän'ánshaa'amí'in. Ivi jiyádi óetu'an, "Naví ay, háadan gin ná'in dí'an? Ti wí'úhanginnáhpí'an ú'di báyéki áyngi uvi tádá-ádi naa-ádi dímagi, hedá t'âmápiye wítuwámáa?" ⁴⁹ Jesus-di ovântú'an, "Ti wídnhanginnáhpí'an naa dínkhây'â? naví Tádávi tewhá ee ochani'in?" ⁵⁰ Hewânbo háa ovântú'annin wídaka'pówápi.

⁵¹ Ivi tádá-á jiyá-á indádíba oe Nazareth-piye nawáymáa, hedi t'âhki háa óetu'an waa i'a'gindo'. Ivi jiyá ná'i háawi t'âhki napóe'i wí'ún'óéndepí. ⁵² Hedi Jesus-á nasóemáandi shánki báyéki hangintandá ihónde?, shánki nasenpuwamán, hedi Jôesi Tádá-ádi in t'owa-ádi shánki wânbo óesigi.

3

John i' p'ó'p'oe'kandi'di Jôesivi tun in t'owa ovâytmaphadende?

1-2 Tiberius Caesar t'ähki i' Rome-wi nange tä'di p'anú (15) paayodi natsonji' ihaydi, Zechariah-ví ay John i' p'ó'p'oe'kandi' oe ahkónu naji', hedí Jôesi Tádádí óetu'an iví hí' ónt'óe'amídi. Ihayhääbá Pontius Pilate Judea nangewi tunjó namuu, Herod-á oe Galilee nangá natsonnán, Herod-ví tí'úu Philip-á oe Iturea nange hedá Trachonitis nangá natsonnán, Lysanius-á oe Abilene nangá natsonnán, hedá Annas-ádi Caiaphas-ádi ow'ha' p'ó'dé'í'indá damuu. ³ Hedí John t'ámäpiye Jordan p'o'k'ay t'owä i'ge najidi in t'owa Jôesivi tun ovây't'öekanon. Ovây'tumáa, "Unbí t'aywó'di binjoe'an hedânho Jôesi Tádádí wovây'owóje-ídi, hedá naadá wây'p'ó'p'oe'amí." ⁴ Hedí ná'i háa John i' o waa Jôesi Tádáví tukhe'bi' Isaiah iví ta'nin diwe ho ita'nan. Ginnân únta'muu:

Wí to'wí oe ahkon deedi únt'uhkwintúni,

'In p'öe binkhây'an i' shánkí natsonji'igi'.

Hä'i p'öe'ây wá' igi' binta'ge'an.

⁵ T'ähki hége'ây napidedee-í.

T'ähki okú-á p'indá natayedipúuwí.

Wáy namääginá' deejá nata'gepúuwí,

hedí i' p'öe naböeböená'dí' nata'gepúuwí.

⁶ Hedí t'ähki t'owa dáy múni Jôesi Tádádí t'owa ovây'aywonde'in.'

⁷ Hânho báyéki t'owa dimää'ä John-di ovây'p'ó'p'oe'amídi. I'di ovây'tumáa, "Un pääyu wí phaa iwedí ishavamännin waaginbá ímuu'in, to'dan wovây'tu'an háa úv'í'amí'in, hedânho Jôesi Tádádí wíwovây'tuhchäänú-ípidí? ⁸ Híwó úv'í'äämí hedânho nakeepúuwídi unbí t'aywó'di ta'gendi binjoe'annin. Wí'j'engitúunípi, 'Abraham-bí äy iwedí'inbá gimuu.' Ná'in wây'tu'amí, Jôesi Tádá-á nada'dáho únkodi ná'i k'uu náäyē nak'wó'dídi wáy-á Abraham-bí äy ovây'pa'ídi. ⁹ Náäho gin waagibá napoe'o: Wí k'uuwée-á ho nakhâymuu wí tay púu nú' óets'áa-ídi. T'ähki i' tay nabaypoe'opí'-á óets'áa-í, hedí phaa iwe óechäänú-í."

¹⁰ Hedí in t'owadi óetsika'yan, "Hân gínkhây'ä' iví'amí'in háa untú waa wíginpúuwípidí?"

¹¹ I'di ovây'tu'an, "Gá ginnân: Wí to'wí wíje k'léw'in to únk'óedáho, i-á únk'hây'ä' wéhpée wí to'wí únk'óepí' óemää'ní'in. Hedí wí to'wí únkoegi'ba'yendi-áho únk'hây'ä' wí to'wí únkoegi'kw'óhpi' óemää'ní'in." ¹² Wên tax phahsannin iví'piye dimää ovây'p'ó'p'oe'amídi, hedí ditsikapóe, "Háhkandi', heyâa na'indá, hân iví'amí?" ¹³ I'di ovây'tu'an, "I' chä' háyú unbí tsonnindi wovây'tu'an ihayda'mân binwé'ge'amí." ¹⁴ Hedá wên sundaado-á ditsikapóe, "Heyâa na'indá, hândá iví'amí?" I'di ovây'tu'an, "Hâyú wovây'wá'aa'í'di bíhíhchannan. T'owa wíwínkaygi'amípi wíyá shánkí wovây'mää'nídi, hedíháa in t'owa híwóhpi wíwíwí'ánpídáho', wí'ovây'tu'äämípi híwóhpi dív'í'annin wí chä' inbí'wedí bínhóenídi."

¹⁵ In t'owa dicanpoe'o wí háäyí hay'i napuwagi'o waagibá, hedí John i p'ó'p'oe'kandiví'gedí báyéki dív'í'ánshamáa, tigúba i-án namuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesogekhây'mää'í' t'owa ovây'aywoenídi. ¹⁶ Hedí John-di t'ähkí'dibo ovây'tu'an, "Naadi p'oe'dídi' wây'p'ó'p'oe'o', hewänbo wí to'wí naví shánkí tsonkhuu imáa'í napowagi'o, naa ihay híwó'di wó'muupi iví anto wänbo dön'p'ää'di-ídi. I'dá wíyá pi'wí p'ó'p'oe'kan waagibá wovây'mää'ní. Wáy wên un i' Yä'dáa'í P'oe'wähâa wovây'mää'ní, wáy wëndá phaadá wovây'tuhchäänú-í. ¹⁷ I-á nakhâymuu t'owa ovây'weje-ídi, wí to'wí i' táhtân i' tákhowa iwedí iwíjende waagibá. I' táhtân iwé'ge'an dihaydi tebay iwe ikuu-í, hewänbo i' tákhowa-á wí phaa hánhay wänbo naphahpaadipi' iwe ich'áani." ¹⁸ Shánkí wíyá tun gi'bibá John-di kay'indi in t'owa ovây'hée'an, Jôesi Tádáví híwó'di tun ovây't'öe'o'dí.

¹⁹⁻²⁰ Hedá John-di Herod wá' óetu'an i' kwee Herodias-ádi t'aywó i'annin. Tobá Herodias-á Herod-ví tí'úuví kwee únmuu wänbo' ónké'. Báyéki wíyá t'aywó'di-á Herod i'an, hedá wá' John óepansóge, hedí ná'in in shánkí p'ándiki' i'annin namuu.

Jesus óep'ó'p'oe'an

²¹ John-di t'ähki in t'owa ovây'p'ó'p'oe'o' ihaydi Jesus wá' óep'ó'p'oe'an. Hedí iwebá Jesus ijúusu'o' ihaydi makówá nakhuudee, ²² hedí i' Yä'dáa'í P'oe'wähâa wí k'o'wee waagibá natú'muudí nawändí Jesus-ví'ídi isóge, hedá wí tun makówádí napeedí ginnân natú: "U-á naví ay wísí'í-án unmuu. Hânho ú'ídi ohíhchan."

Jesus-ví páadé kää'ää'in t'owa únmuu'in

²³ Jesus-á madí powintá (30) paayo'í namuu páadé its'anháhkannijyé ihaydi. T'owa-á dí'ân i-á Joseph-ví ay namuu'in. Joseph-á Heli-ví ay únmuu. ²⁴ Heli-á Matthat-ví ay únmuu, Matthat-á Levi-ví ay únmuu, Levi-á Melchi-ví ay únmuu, Melchi-á Jannai-ví ay únmuu, Jannai-á Joseph-ví ay únmuu, ²⁵ Joseph-á Mattathias-ví ay únmuu, Mattathias-á Amos-ví ay únmuu, Amos-á Nahum-bí ay únmuu, Nahum-dá Esli-ví ay únmuu, Esli-á Naggai-ví ay únmuu, ²⁶ Naggai-á Maath-ví ay únmuu, Maath-á Mattathias-ví ay únmuu, Mattathias-á Semein-bí ay únmuu, Semein-dá Josech-ví ay únmuu, Josech-á Joda-ví ay únmuu, ²⁷ Joda-á Joanan-bí ay únmuu, Joanan-dá Rhesa-ví ay únmuu, Rhesa-á Zerubbabel-ví ay únmuu, Zerubbabel-á Shealtiel-ví ay únmuu, Shealtiel-á Neri-ví ay únmuu, ²⁸ Neri-á Melchi-ví ay únmuu, Melchi-á

Addi-ví ay únmuu, Addi-á Cosam-bí ay únmuu, Cosam-dá Elmadam-bí ay únmuu, Elmadam-dá Er-ví ay únmuu, ²⁹ Er-á Joshua-ví ay únmuu, Joshua-á Eliezer-ví ay únmuu, Eliezer-á Jorim-bí ay únmuu, Jorim-dá Matthat-ví ay únmuu, Matthat-dá Levi-ví ay únmuu, ³⁰ Levi-á Simeon-bí ay únmuu, Simeon-dá Judah-ví ay únmuu, Judah-á Joseph-ví ay únmuu, Joseph-á Jonam-bí ay únmuu, Jonam-dá Eliakim-bí ay únmuu, ³¹ Eliakim-dá Melea-ví ay únmuu, Melea-á Menna-ví ay únmuu, Menna-á Mattatha-ví ay únmuu, Mattatha-á Nathan-bí ay únmuu, Nathan-dá David-ví ay únmuu, ³² David-á Jesse-ví ay únmuu, Jesse-á Obed-ví ay únmuu, Obed-á Boaz-ví ay únmuu, Boaz-á Salmon-bí ay únmuu, Salmon-dá Nahshon-bí ay únmuu, ³³ Nahshon-dá Amminadab-ví ay únmuu, Amminadab-á Ram-bí ay únmuu, Ram-dá Hezron-bí ay únmuu, Hezron-dá Perez-ví ay únmuu, Perez-á Judah-ví ay únmuu, ³⁴ Judah-á Jacob-ví ay únmuu, Jacob-á Isaac-ví ay únmuu, Isaac-á Abraham-bí ay únmuu, Abraham-dá Terah-ví ay únmuu, Terah-á Nahor-ví ay únmuu, ³⁵ Nahor-á Serug-ví ay únmuu, Serug-á Reu-ví ay únmuu, Reu-á Peleg-ví ay únmuu, Peleg-á Eber-ví ay únmuu, Eber-á Shelah-ví ay únmuu, ³⁶ Shelah-á Cainan-bí ay únmuu, Cainan-dá Arphaxad-ví ay únmuu, Arphaxad-á Shem-bí ay únmuu, Shem-dá Noah-ví ay únmuu, Noah-á Lamech-ví ay únmuu, ³⁷ Lamech-á Methuselah-ví ay únmuu, Methuselah-á Enoch-ví ay únmuu, Enoch-á Jared-ví ay únmuu, Jared-á Mahalaleel-ví ay únmuu, Mahalaleel-á Cainan-bí ay únmuu, ³⁸ Cainan-dá Enos-ví ay únmuu, Enos-á Seth-ví ay únmuu, Seth-dá Adam-bí ay únmuu, Adam-dá Jôesi Tádávi ay únmuu.

4

Penísendiđi Jesus óetayinde?

¹ Jesus i' Yá'dáa'i P'oewaahâa pín ta'gedi imáadi in Jordan p'o'k'ay naná? diwedi nawáymaa, heđi i' Yá'dáa'i P'oewaahâadi ahkónupiye óeho? ² Iwe jónántá (40) thaa i' Penísendi ikhâáde? óet'aywóhkannamíđi. I' jónántá thaa t'áhkí háábo w'ik'oe'pí, heđi t'áhkí i' thaa naphade ihayđi hađđi óemáa. ³ Heđi Penísendiđi óetu'an, "Jôesi Tádávi ay unmuudáho ná'i k'uu náwe nakw'ó'di náajoeni napávapa'íđi." ⁴ Jesus-di óetu'an, "Joe, há'to gin dáy'ámí. Jôesi Tádávi ta'nin diwe úntú'?

T'owa-á wíyá shánkí dintáy páváví'wedi heđânho in kođi wówátsi dáymá've-íđi."

⁵ Heđáhá? i' Penísendiđa ówáy kw'áyepiye naná? diwe Jesus óepiye, heđi t'áhkí nange náá oepáa k'ayđi wémúudibo? ónkeeyan, ⁶ heđi óetu'an, "Naadi t'áhkí tsonkhuu t'áhkí ná'i nan deeje wímááni, inbí sa'wó'di hááwí wóegé. Ná'i-á t'áhkí naví mange dínkw'óđiho?, heđi to'wí naa oda'i dómááni. ⁷ Heđânho naví páadépiye bidége?disógedi dí'a'ginmáániđi, ná'i t'áhkí uví? úmúuní." ⁸ Jesus-di óetu'an, "Joe, há'to gin dáy'ámí. Jôesi Tádávi ta'nin diwá ginnân únta'muu:

Jôesi Tádá i' shánkí natsonji?i' bá namuudí bín'a'ginmááni.

I-á unbí Jôesi únmuu, heđiho i'da'mân bín'a'geeni."

⁹ Ihaydá Penísendiđa Jesus-á oe Jerusalem-piye óeho?, heđi i' méesate hay'i shánkí natú'wân deedi óepiye, heđi óetu'an, "Jôesi Tádávi ay unmuudá náwedi óke't'ave, ¹⁰ gá Jôesi Tádávi ta'nin diwe gin nata'muudân:

Jôesi Tádá iví makówáwin t'óepa'aq' in itú'ámí wóe'áyingi?ámíđi.

¹¹ Heđá gin wá? nata'muu:

Indiđânho inbí man diwe wóeyâa-í heđânho k'uu eedi wívi?ánchâänú-ípíđi."

¹² Jesus-di óetu'an, "Joe, háa untú waa há'to dáy'ámí, gá iví ta'nin diwebá úntú'dân,

Uví Jôesi i' shánkí natsonji?i namuu?i wínáatay?i nípi náamúuníđi háa in natú'in i'ámí'in háa joe."

¹³ T'ámáge háa Jesus óet'aywóhkannamíđi Penísendi ikhâá ihayđi Jesus-ví'wedi ijâa'an wíyá wáygedí puwahay.

Jesus oe Nazareth bú'ay óejeogi'an

¹⁴ I' Yá'dáa'i P'oewaahâadá Jesus báyéki pinnán óemági, heđi Galilee-piye iwáybun. T'ámápiye i' bú' eeje t'áhkí t'owa Jesus-ví'gedi dit'oe, ¹⁵ heđi t'áhkí Hudíyoví méesate eeje i'di óváyhá'o?, heđi t'áhkí t'owadi kw'áyébo? óemáa.

¹⁶ Jesus oe Nazareth bú'ay napówa, nasôe iwe?i bú' namuu. I' kaykhanwówa thaa in Hudíyoví méesate'ay ipiye namáa, háđđi wánbo t'áhkí i'o waagibá. Iwínú Jôesi Tádávi ta'nin diwedi in t'owa óváytuunamíđi, ¹⁷ heđi indi in ta'nin Jôesi Tádávi tukhe?bi Isaiáh ita'nannin ón'an, heđi imahsanuudí ná'i hí? nata'muu iwe ishaa:

¹⁸⁻¹⁹ Nanbí Sedó Jôesi Tádáđi i' Yá'dáa'i P'oewaahâa naa dínsan, heđiho i-á naa-áđi naji?,

gá naa díde'mandân in sehkanáwó diwówáji?in t'owa iví híwó'di tun dováy't'oe?ámíđi.

I'di naa dísan in pan dováy't'oe?ámíđi dováy'mahpáđikháymáa'in,

in tsí't'aa'indá inbí keetandá dáwáykáyjídí,

in áagé diwhá'vennindá dováywáytagé-íđi,

hedá t'owa-á dovâytu'âamídá ihaydiho naná Nanbí Sedóqí ovâykeeyamídí hânho híwó'di namuu'in.

²⁰ Hedáhá? Jesus in ta'nin iwáymahsanu, hedí i' méesate iwewi khäge'di? ônwáy'andi isóge. T'âhki ee méesdiwówáji'in t'owa ivi híwó'di tun dovây't'ôe'amídí.

I'dí naa dísan in pan dovây't'ôe'amídí dovâymahpãdikhâymaa'in, in tsí't'aa'indá inbí keetandá dáywáykáyídí,

in áagé diwhá'vennindá dovâywáytagé-ídí,

hedá t'owa-á dovây'tate dikw'ó'nin di Jesus hânho óedamúnde? ²¹ Ihaydáhá? Jesus-di ovây'tu'an, "Ná'í hãäwí Jôesi Tádávi ta'nin diwe nata'muu'i-á ho napóe nãa thaa í't'ôeyankw'ôndibo?"

²² T'âhki diwo dicanpóe híwó ihée'annin. T'âhki ovâyháa'an, gá sa'wó'di tundi ovâyhée'andân, hedí ditú?, "Hádídán ná'í hãäwí ûnhanginná? Ti Joseph-ví aydã'mân wí'ûnmuup'an?" ²³ I'dí ovây'tu'an, "Madi undi ná'í tuní,

hedá t'owa-á dovây't t'owa ditú'di ditú'âamí, 'Woekandi, páadé bipihekhãá'amí. Han ítúdáho unbí hí' ginnân ûntunda'i: Un í't'oe háa ee Capernaum bú'ay dáy'annin, hedího náa-á náa naví ówíná wá' han waagibá naa dínkhây'ã' dáy'amí'in.

²⁴ Hewânbo naadá ta'gendi wây'tu'amí, wí Jôesi Tádávi tukhe'bi'-á ivi nange iweho wí'óesígí'ohpí. ²⁵⁻²⁶ Naadá wây'tu'amí háa báyéki paayo phade ta'gendi napóe'in, Jôesi Tádávi tukhe'bi' Elijah nawówáji' ihaydi. Pojedá pingé paayo wí'ikwã'nanpí,

hedího t'âhki i' nange wáy báyéki dihaapóe. Hedí tobá Israel-win kwiyã' inbí sená' dnt'ahánnin báyéki diji wânbo', há'in kwiyã'bí'wepiye Jôesi Tádávi Elijah óesaanví'wedí oe Sidón bú'piyan óesan, wí bú' Zarephath gin dáy'tu' o' iwepiye,

wí kwee iví sen ûnchuu'í? óekháge'namídí. ²⁷ Hedá wá' Jôesi Tádávi tukhe'bi' Elisha nawówáji' ihayhãä, báyéki in Israel-win diphéetaymuu, hedí wéná wânbo in wídiwówapí. Wí sen Naaman kin nakhãwã'idã'mân nawówa, hedí i-á Syria nangewi-ân namuu."

²⁸ In méesate ee dikw'ó'nin ná'í dit'oe ihaydi hânho dit'ayyaapóe. ²⁹ Tsikhagipí dívíwínúdí i' bú'qí já'wépiye Jesus óechãnuypiye. I' bú'-á okú wáhkí nak'óe, hedí oe okú kw'ávepiye óepiye t'owá k'áygédí óeke't'áave-ídí. ³⁰ Hewânbo i-á inbí jáagé i'ge naphadédibo' iwedí namãä.

Jesus-di wí yã'dãapi' p'oweaqhãq wí senbí'wedí óekhehpiye

³¹ Ihaydá Jesus-á wíyá Galilee nangewi bú'ay Capernaum gin dáy'tu' o' iwepiye namãä, hedí i' Hudíyoví kaykhanwówá thaa dinná' hãäwí dihaydi in t'owa ovâyhá' o'. ³² In t'owa háa Jesus-di ovâyhá' annindí ovâyháa'an, gá wí to'wí báyéki tsonkhuu imãa'í waagibá ihí'mãadân.

³³⁻³⁴ Iwebá wí sen na'ân wí yã'dãapi' p'oweaqhãq óemãa'í, hedí ituwínú, "Ívi'wân u Jesus Nazareth-wí, ánpí dí'an. Ti un'ãä dí't'ahããnu-ídí gáhãn? Naa dínhanginná to'wí unmuu'in — u-á i' t'âhki yã'dãa'í unmuu, i' Jôesi Tádávi wóesandi?" ³⁵ Jesus-di i' yã'dãapi' p'oweaqhãq t'aydi óehée'andi óetu'an, "Hãnda'dibo", há'í senbí'wedí óepeve." I' p'oweaqhãq i' sen in t'owaví páadépiye óekanu, hedí i senbí'wedí napee wí'óewa'ánpídíbo? ³⁶ T'âhki dikw'ó'nin ovâyháa'andi dívítumãa, "Jesus-ví hí'-á hânho ûnkay. I-á báyéki tsonkhuu ûnk'óe in yã'dãapi' in p'oweaqhãq to'wënbí'wedí ovâypeejónídí, hedího dáy'a'gindo?" ³⁷ Hedí t'âmãpiye t'âhki in t'owa iwéngëwin iví'gedí dívíhí'mãa.

Jesus-di báyéki t'owa ovâyhekhãamãgi

³⁸ Jesus in Hudíyoví méesate iwedí napee, hedí Simon-bí tewhá iwepiye namãä. Simon-bí jahkwíjo ûnhaydi hânho natsãwãp'íde, hedí Jesus igí' ónkhã'ge'daa'an. ³⁹ Hedího Jesus namããdi i' kweeví whohte hãnge iwínú, hedí i' tsãwãp'íde i' kweeví tú'qí napee-ídí ijón. Wesebo'í tsãwãp'íde ûnhándí i' kwee ishãa, hedí ovâyhujón.

⁴⁰ Nathantsudemãan dihaydi i' kaykhanwówá thaa ho naphade, hedí to'wën wáy-á dihay'in dínkw'ó'nin Jesus-ví'piye dáyho', tobá háawi inbí hay dínmuu wânbo', hedí iví mandí ovây'tãgedí t'âhki ovâyhekhãamãgi. ⁴¹ In yã'dãapi' in p'oweaqhãq báyéki t'owaví'wedí dínpee, hedí dipee'ãdi dívítuwínú, "U-á Jôeso Tádá-ví ay-ân namuu." Hewânbo i'dí t'aydi ovâyhée'andi wíyá wí'ovâyhi'mãgipí, gá dínhanginnãndân i-á nammu i' to'wí Jôesi Tádávi óesóge'í' t'owa ovây'aywoenídí, hedí wa'qí winada'pí in t'owa dínhanginnãnídí to'wí namuu'in.

Jesus in Hudíyoví méesate'ây eeje in t'owa Jôesi Tádávi tun ovây't'ôe'o'

⁴² Namuwãthay ihaydi Jesus ee bú'qí napee, hedí wãhãä tóebo winathaapí iwepiye namãä. In t'owadí óetu'wãho', hedí óeshãa ihaydá divíkhããde' inbí'wedí wí'ijãa'amípí. ⁴³ Hewânbo i'dí ovây'tu'an, "Naa dínkhây'ã' i' wé'ge'í bú'ây eejepeye omú-i'in, hedãnho dovây't'ôe'amídí ná'í híwó'di tun háqídí Jôesi Tádávi in t'owa ovây'síghónde' i'gedí. Hangí'ãnkun naa dísan." ⁴⁴ Hedího Jôesi Tádávi tun i' Hudíyoví méesate'ây eeje in Hudíyoví nange i'ge t'âhki ovây't'óekanhon.

5

Jesus-di ivi páadé'in kháge'nin ováyde'man

¹ Wí thaa Jesus i' p'oe'kwín Genessaret gin dâytú'o' iwe tsowa wáy nawin, hedi báyéki in t'owa dívihânumáa shánki ivi nú'piye dívihâadi-ídi hedânho shánki híwó Jôesi Tádávi hí' dit'oe-ídi. ² Wíje kophé owáy p'o' k'áyyé wáy da'ándi imú'. In paawó'indá wiyá wáyyé diji' inbí pa'akanu'i dáy'owéedi-ídi. ³ Wí kophé-á Simon-bí' únmuu. Jesus iwe itógidi Simon óedaa'an háy p'oe iwepiye ónhâadi-ídi, hedi iwáyyé isógedi in t'owa ováyhá'an.

⁴ Hedi ováyhi'bowa ihaydi Simon óetu'an, "Uví kophé oe shánki nawá'an diwepiye mánhâdi, hedi unbí pa'akanu'i binwhájé hedânho bínpaawháóendi." ⁵ Simon-di óetu'an, "Háhkandi?, khun t'áhki hânho ívít'óe'an, hedi wêe wânbo paa wí'âywhahké'pí. Hewânbo náá-á gin u' untúdiho i' pa'akanu'i dówhaa-jé-í." ⁶ Hedi han díví'an dihaydi báyéki paa dáywhahógi, hedi inbí pa'akanu'i dínsivekhâpóe. ⁷ Hediho dívímanwádá'an inbí k'ema'in i' wêe kophé iwe dito'onnin di'áá-ídi ováykháge'namídi, hedi indá dipówa ihaydi in wíje kophé t'áhki dín'p'edepóedi báyéki dínpaaku'undi ováy'ugekhâ'an.

⁸ Simon Peter háa napóe'in imú' ihaydi Jesus-ví páadépiye idége'disóge hedi óetu'an, "Nanbí Sedó, naví'wedi óhâdi, naa-á t'aywóhkandída' omuu." ⁹ Ha'wáa Peter natú' gá óeháa'andán báyéki paa dáywhahógi, hedi t'áhki in diho dívímanwádá'an inbí k'ema'in i' wêe kophé iwe dito'onnin di'áá-ídi ováykháge'namídi, hedi indá dipówa ihaydi in wíje kophé t'áhki dín'p'edepóedi báyéki dínpaaku'undi ováy-ádi diji'in wá' ováyháa'an. ¹⁰ James-ádi John-dádi hanba dachanpóe. Ná'in wíje sená'dá Zebedee-ví áy damuu, hedi indádi Simon-dádi wé'ge dānpaawó'o'. Hebo Jesus-di Simon óetu'an, "Wí'unkhunwóeda'ípi. Náá-á paa mánhónde", hewânbo náá iweedi páadépiyá t'owa-án naagi' dínkhonkháymáa." ¹¹ Inbí kophé oe p'o kíngépiye dáywáyhádidi hááwi dínkw'o'di t'áhki dáyjoe'an, hedi Jesus óeyuho'.

Jesus-di wí sen naphéetaymuu'í' ónehkháa'an

¹² Wí thaa ee nangebá wí bú'ay iwe Jesus naji?, hedi wí sen ivi tú' t'áhki naphéetaymuu'í' Jesus-ví páadépiye idége'disógedi ip'ó't'áá, hedi óekháge'daa'andi óetu'an, "Dinhanginná u-á úko'di'in ná'í phéetay dínjâa'amídi, unda'di." ¹³ Hedi Jesus ikhóhtáádi ivi mandí i' sen óetágedi óetu'an, "Óda-ákun wíhekháamááni. Unhekháapúwi." Wesebo i' senbí phéetay únhan. ¹⁴ Hedi Jesus-di kay'indi óetu'an, "To'wí wânbo háa úpóe'in wínáat'óe'amípi, Moses-di wovâyjôn wí hááwi i' ow'ha'ví'piye bínhúuwí'in Jôesi Tádá óemááni, hedânho in t'owa ováyhangin'annamídi íwówa'in. Náá ópún, ha'wáa ó'an." ¹⁵ Hewânbo náá-á shánka báyéki t'owa Jesus-ví'gedi dínhanginpóe, hedi báyéki t'owa t'ámapha'gedi di'áádi dívíwé'ge'an ónt'óeyaanídi hedá i'di ováyhehkháamááni. ¹⁶ Hewânbo i'di ováyjoe'andi oe ahkónupiye namáa ijúusu'amídi.

Jesus-di wí sen ún'a'yákankodipi' ónehkháa'an

¹⁷ Wí thaa wí tewhá iwe Jesus-di in t'owa ováyhá'o', hedi wên Pharisees-ádi hedá wên Hudíyoví khuu dáyhá'o'indádi ivi tsowa wáy dikw'ó. Ná'indá di'áá i' bú'ay eejedi oe Galilee nange Judea nangá nakw'ó'di, hedá Jerusalem bú' iwedá. Nanbí Sedó Jôesi Tádádi Jesus báyéki kay óemági in t'owa hehkháa ováyamááni. ¹⁸ Ihaydibá wên sená' dipówa, indá wí sen ún'a'yákankodipi' wên whohpá'ay eedi nak'óedi óekán, hedi dívikháá ívepiye óets'úude-ídi hedânho Jesus-ví páadépiye óek'úuwídi. ¹⁹ Hewânbo oe íve in t'owa dibá'yendi hádi' óets'úude-í'in wídáyshaapi, hediho oe wha'k'aypiye óepiye. I tekumu wáy wí dáyhádi di dáykhó'jéphokídi, hedi i' sen ivi whohpá'ay wóegé in t'owavi jáadi óewhaje Jesus-ví páadépiye. ²⁰ Dáywáyumáa'in Jesus-di ováymú' ihaydi i' sen óetu'an, "K'ema, uví t'aywó'di-á ú'owó'jen."

²¹ In Hudíyoví khuu dáyhá'o'indádi in Pharisees-ádi dívítumáa, "To-an ná'í namuu gân ná'ánde"? Jôesi Tádáda'mán únko'di t'aywó'di i'owóje-ídi, wiyá to'wí wânbo-á joe. Hediho ná'í sen gin ihí'máadi Jôesi Tádá óe'a'ginhánunde." ²² Jesus únhanginná háa di'ánshaa'muu'in, hedi ováytsika'yan, "Heháadan gi'bi ánshaa bímáa? ²³ Naa otúda, 'Uví t'aywó'di ú'owó'jen,' háa otúda, 'Ówínúda ójýe,' wé'i-an shánki wínabáapu'wanpi hedânho bínmuunídi háa ta'gendi dínko'di'in háa joe." ²⁴ Náá hááwi dókháymáa wáykeeyamídi naa t'owa t'áhki'gí' o'aypuyá'í' dínk'óe'in náa oepáa k'aydi t'aywó'di dováy'owóje-ídi wá'." Hedáhá' i' sen ún'a'yákankodipi'-á óetu'an, "Naadi wítumáa, ówínú, uví whohpá'ay mánke'di uví'piye unmu-í." ²⁵ Wesebo i' sen in t'owavi páadépiyebó' iwínú, hedi ivi pa'ay iwe únk'óe'í' iké'di iví'piye iweeho', Jôesi Tádá kw'áayébo' óemáadi namáa. ²⁶ In t'owa hânho ováyháa'an hedá dikhunwóeda'póe. Hedi indá wá' Jôesi Tádá kw'áayébo' óemáadi ditú, "Náá thaa áymú' wí hááwi hánhay wânbo áymú'pí'."

Jesus-di Levi óetu'an i-ádi namú-í'in

²⁷ Nã'i t'ãhki napóe ihaydi Jesus i' bú'ay iwedi namãädi wí tax phahsandi Levi gin nakhãwã'i' óemú'i' phahsan chà' dáywé'ge'o'i' tehwá'ayee na'ãndí. Jesus-di óetu'an, "Naa-ádí ókã'we." ²⁸ Levi iwínúdí hãäwí t'ãhki ùnk'w'ó'di ijoe'andi Jesus-ádí namãä.

²⁹ Hedí Levi-di Jesus iví k'aygipiye óeho'di ònshãnkí'eedipaa. Wáy-á báyéki tax phahsannindá hedá wáy-á t'owa-á dikw'ó indádi dívihúujodi. ³⁰ In Pharisees-ádí hedá in Hudíyovi khuu dáyhá'o'indádi wí'ováyhí'anpi Jesus-á nã'in t'owa-ádí ihúujó'in, hedího Jesus-ví khãge'nin ováytsika'yan, "Heháadan ná'in tax phahsannindádi hedá ná'in wé'gen t'óeyanpi'in dimuu'indádi úvihuújo'?" ³¹ Jesus-di ováytu'an, "In dihay'indá'mân wí woekandi dintáy, in dihaypi'indá joe." ³² Naa ó'ãä in to'wên t'aywóhkannin dimuu'in dínhanginná'nin dováytu'ã'amídi inbí t'aywó'di dáyjoe'amídi, in to'wên inbí wówátsi ta'ge dáyhon gin di'ãnde'indá joe."

Jesus haadã i'gedi óetsika'yan

³³ Wên t'owadi Jesus óetu'an, "John i' p'ó'p'oekandiví khãge'nin ihayda' dívihãadã'o hedá báyéki dívíjúsú'o', in Pharisees-ví khãge'nin wá' hanbá díví'o'. Heháadan uví khãge'nin húkandádi súwã-ádíqã' díví'o'?" ³⁴ Jesus-di ováytu'an, "Dínkhótsaashãnkí'eedinã' dihaydi ti únkodi i' soyingiví k'ema'in bínhaadãkannamí'in wa'di i' soyingi indádi najidibo'?" Hedán joe. ³⁵ Hewãnbo owáy hãädi i' soyingi inbí'wedi óekhuwakhãymáa, ihaydãnho dívihãadã'amí." *

Jesus-di ováythayjo' in Hudíyovi hay'owáydi' khuu-á hedá iví ts'aabi khuu-á wíãnwóndep'i'in

³⁶ Jesus-di ná'i háhkanigí' hí' wá' ováytu'an: "To'wí wãnbo wên to ts'aamin diwedi wí'isívéndepi wáy-á to naphohchá'nin diwe it'i'k'úuwídi. Han waagi i'andá, in to ts'aamin wí pho ùchaní, hedá in to ts'aamin diwedi'in t'ihku-á wá' há'to in to khannin deedi híwó nakeet'óení. ³⁷ Hedá wá' to'wí wãnbo wí méena ts'aabi' k'úwá khowa múu kayjee eeje wí'ikuudepi. Gin waagi i'andá, i' méenaadi i' múu óephuudi óepãave-í, hedá i' méena nacha'dee-í hedí i' múu-á óepedee'amí. ³⁸ Nakhãy'ã' méena ts'aabi-á wí k'úwá khowa múu ts'aabi' eeje óekuu-í'in. ³⁹ Hedá t'owa-á páadé méena kayjee dáywãdã há'to méena ts'aabi-á díswãdá'í. Ditúuní, 'Nã'i méena kayjee-á shãnkí híwó'di namuu'."

6

Jesus-á kaykhanwówa thaa wá' natsonji'

¹ Wí thaa, Hudíyovi kaykhanwówa thaa naná'di', Jesus-ádí iví khãge'nindádi wí táhtàn nava i'ge dimãn, hedí iví khãge'nin dáyta'k'éthohon, hedá inbí mandí dáyhuu'andi i' táhtàn dáyk'o'. ² Wên Pharisees-di ováytu'an, "Kaykhanwówa thaa háa úví'o' waagá nakhãk'óe. Heháadan ha'wãa úvikanhon?" ³ Jesus-di ováytu'an, "Undá bintunnanpi'an háa David hedá in senã' i-ádí diji'indádi hãn'oe díví'annin dihãhsên dihaydi. ⁴ Jõesi Tãdáví tewhá ee David nats'úndi i' páva ee nasaa'i' ihógi hedí ik'oe, hedá in senã' i-ádí diji'indá wá' ováyma'gi, tobá i' páva Jõesi Tãdãgí' ùnwijesaa wãnbo', hedího in owhá'dã'mân dínk'óe dáyk'o'ídi." ⁵ Jesus ná'in wá' ováytu'an: "Naa t'ãhki t'owagí' o'aypuyã'i' omuu'i' dínk'óe otúunídi háa t'owa kaykhanwówa thaa dínkodí'in díví'amídi."

Kaykhanwówa thaa Jesus-di wí sen namant'aamuu'i' ònehkhãa'an

⁶ Wíyá kaykhanwówa thaa naná' diwe Jesus wí Hudíyovi méesate'ay ee nats'úndi in t'owa ováyhá'o'. Wí sen iví ko'díngédi'in man ùnt'aamuu'i' iwe na'ãn. ⁷ Wên Hudíyovi khuu dáyhá'o'indá hedá wên Pharisees-á wá' dikw'ó. Indi áyíngidi óemúnde tigúba kaykhanwówa thaa wí to'wí hehkhãa óemãáni'in, hedí gin i'andáho' ònt'e'p'eede-í. ⁸ Hewãnbo Jesus ùnhanginná háa dí'ánshaamuu'in, hedí i' sen namant'aamuu'i' óetu'an, "Ówínúdí náã páadépiye ókã'we." ⁹ Hedáhá' Jesus-di ováytu'an, "Nã'in tsika wáytsikkhãymáa: Kaykhanwówa thaa wé'i-an gínk'óe iví'amídi: Ti gínkhãy'ã' wí to'wí iví wówátsi áy'aywoeni'in háa áyháy'i'in?" ¹⁰ Hedí ibéedi wí'ínbo ováy múnde', hedáhá' i' sen óetu'an, "Ókhóhtãä." Hedí ikhóhtãädi iví man ùnwówaqi páadédi ùnmuu waagibá ùnpóe. ¹¹ Hewãnbo in dikw'ó'nin hãnho dit'aydi dívítumáa hãnnangú Jesus dáy'amí'in.

Jesus-di tã'di wíje senã' ováyde'man iví khãge'nin dimúunídi

¹² Ihayhãädi'ihki Jõesi Tãdáví'piye ijúsú'an. ¹³ Nathay ihaydi iví khãge'nin iví'piye itúhkãnnan, hedí in diwedi tã'di wíje ováyde'mandi ná'inbá ováytu'an, "Undá naví t'óekhuwa'in imuu." Ginnãn dikhãwã: ¹⁴⁻¹⁶ Simon (i-á Jesus-di Peter gin wá' óekháwãmãgi), hedá Andrew-á (i-á Simon-bí tí'ú-á ùnmuu), hedá James-á, John-dá, Philip-á, Bartholomew-á, Matthew-á, Thomas-á, hedá wíyá wée James-á (i-á Alpheus-ví ay ùnmuu), hedá wíyá

* 5:35 Jesus wí'bo iví'gedi ihí'máa. I-á i' soyingi waagi'ba namuu, hedí iví khãge'nindá i' soyingiví k'ema'in waaginbá-á dimuu.

wêe Simon-dá (i-á “I’ Zealot namú’de’i?” gin wá’ óetu’o^{*}), Judas-á (iví tádá-á James gân únhkhwá), hedá Judas Iscariot-dá (i-á Jesus óekuhpekhwáymáa’i-á namuu).

Jesus-di báyéki t’owa ováyhkhámáagi

¹⁷ Okú kw’áyedi t’áhkídibo diwá, hedí Jesus nanantayedíná’ diwe iwínú. Báyéki in óeyuuhonnin i-ádi diji’ hedá báyéki wáy-á t’owa-á wá’, indá di’áá Jerusalem bú’dí, hedá wíyá wáygedá Judea nantaa búgedí, hedá i’ máap’oe p’o’ k’áygéwin bú’ Tyre-á Sidon-dá tsowadá wá’ di’áá. ¹⁸ Ná’in t’owa-á di’áá Jesus ónt’óeyaanígi hedá inbí hay ováyjáa’amígi. Hedá in yá’dáapi’in p’oewaaháadi ováy’t’óephadekando’in wá’ di’áádi dihehkháapóe. ¹⁹ T’áhki in t’owa dívikhááde’ óetáágé-ídi, gá wí pínán únpee’i’di dihaywówa’dán.

Jesus-di in t’owa ováytu’an to’wên dimuu dáyhthchanmá’ve-i’indá hedá híwóhpi dínpuwí’indá

²⁰ Jesus íbeedí iví kháge’nin imúndedi ováytu’an, “Un sehkanáwo íwówáji’in híhchan bínmá’ve-í, gá Jóesi Tádávi t’owa ímuudán. ²¹ Un náá bínhaphhadende’in híhchan bínmá’ve-í, gá íshuhpúuwídán. Un náá íséjeji’in híhchan bínmá’ve-í, gá híhchandi úvíp’ákhkaa-ígán. ²² Naa t’áhki t’owagi’ o’aypuyá’i’ omuudi t’owadi wováy’t’aydá hedá wováyjoegimáadá hedá t’ámáge unbí’gedí dívíhí’máadá hedá t’aywóhkannin ímuu gin wováy’tumáadá, híhchan bínmá’ve-í. ²³ Gin waagi únpoedá íhíhchaa-í hedá úvíhíhchancháánú-í, gá in t’owadi han wováy’andibo Jóesi Tádádi báyéki híwó’di hááwi oe makówa wováymáánidán. Wí’ún’óede-ípi ná’in t’owavi hehájáwin thehtáy pahpá’indi wá’ in Jóesi Tádávi tukhe’min hanbá ováy’an.

²⁴ “Hewänbo un náá íkodit’owamuu’in t’óephade únpuwí, gá undá unbí híwó’di thaa ho únphadedán. ²⁵ Un náá íshu’muu’in t’óephade únpuwí, gá undá íhaapúuwídán. Un náá íp’áaji’in t’óephade únpuwí, gá undá íbo’aapúuwídán hedá íséeyéni. ²⁶ T’áhki t’owa unbí’gedí híwó dívíhí’máadá t’óephade únpuwí. Háadi? Gá ná’in t’owavi hehájáwin thehtáy pahpá’in híwó’báho dívíhéé’andán in hójo’ínbí’gedí ditú’in Jóesi Tádávi tukhe’min dimuu’in.”

Jesus-di ováytu’an dínkhá’á’ inbí hánmin ováysígi-i’in

²⁷ “Hewänbo un naa dín’tóeyande’in naadi wáy’tumáa, unbí hánmin bínsígi-í, hedá in wováy’t’ay’indá híwó’dá bín’amí. ²⁸ Jóesi Tádá bínndaa’amí wí hááwi híwó’di ováy’amí’in in to’wên híwóhpi’ únpuwí’in dida’in, hedá in to’wên unbí’gedí wováyjánákihée’o’ingí’ ováyjúsus’amí. ²⁹ Wí to’wídi wéhángedí wováyts’emaphávedí, oe wéhángedí wá’ bínst’emaphavemááni. Wí to’wídi unbí k’éwé’in to wováyké’di, unbí to wá’ wováykáyídi wíwínkháa’amípi. ³⁰ Wí to’wídi wí hááwi wováydaa’andi bínmááni, hedí wí to’wídi wí hááwi únmuu’i wováyké’dá, wíyá wíwíndaa’amípi. ³¹ Háa t’owadi un wováy’amí’in ida’ waagibá, hanbá bín’amí.

³² “In to’wên wováysígi’indá’mán bínsígidá, ti t’owa unbí’gedí ditúni híwó úvi’o’in? Hedán joe. In t’aywóhkannindi wänbo wá’ ováysígi to’wên in ováysígi’in. ³³ Hedí in to’wên híwó wováy’o’ingí’da’mán híwó bín’odá, ti t’owa unbí’gedí ditúni híwó úvi’o’in? Hedán joe. T’aywóhkannin wänbo wá’ híwó ováy’o’ in to’wên híwó in ováy’o’in. ³⁴ Hedí in to’wên wováywáywá’áa-f’indá’mán bínchä’piyémadá, ti híwó úvi’o gin t’owa ditúni? Hedán joe. T’aywóhkannin wänbo wá’ wáy-á t’aywóhkannin dáychä’piyéemá’, dínhanginnándáho háyú dívípiyémagi íhaybá ováywáywá’áa-f’ín. ³⁵ Ginnán úvi’amí: Uvi hánmin bínsígi-í, hedá híwó’dá bín’amí. Bínpiyéemááni hááwi, hedí i’gedí wí’úvi’ánshaa’amípi háa wíyá bínhóeni háa joe. Gin waagi úvi’andi, wíyá shánki híwó bínhóeni, hedí ta’gendi i’ shánki kw’áye na’ándivi áy ímuu gin t’owa ováykeeyámi. I’dá in to’wên dikú’daapoe’o’pi’in wänbo’ in dit’aywó’t’óe’in wänbo-á híwó ováy’o’. ³⁶ Únhkhwá’á’ t’owavi’piye ísehkanápúuwí’in, uvi Tádá Jóesi uvi’piye nasehkanápoe’o’ waagibá.”

Jesus-di ováytu’an wáy-á t’owa wí’ováy’t’aywó’dichánu’be-ípi

³⁷ “Íhaydá’ t’owa wíwínt’aywó’dichánu’be-ípi, hedánho un wíwováy’t’aywó’dichánu’-ípi. Íhaydá’ wí’ítú’be-ípi to’wên dimuu’in ováy’tuhcháánú-í’in, hedánho wíwováy’tuhcháánú-ípi. Wáy-á t’owa bín’owójeé-í hedánho wováy’owójeé-ídi. ³⁸ In t’owa hááwi bínmááni, hedánho Jóesi Tádá un wá’ wováymááni. Unbí t’ún wováy’íde waagibá únpuwí, hedáhá’ in t’ún wováy’t’á’t’á’nandá wováywádá’amí shánki báyéki únsadee-ídi, p’éedí ch’á’kí únsadee-í. Wáy-á to’wéngí’ bínntaajo waagibáho wováytaayamí.”

³⁹ Jesus-di ná’i háhkhangi’ hí’ wá’ ováytu’an: “Wí tsi’t’aa’i-á wúnkodípi wíyá tsi’t’aa’i’ óepahúwídi. Gin i’andá wí’gíndibo kwí’ónú dake’wí’áani’p’an. ⁴⁰ Wí to’wí naháhpoe’o’i-á iví háhkhándivi shánki wínaháhpí, hewänbo ho naháhpóe íhaydá iví háhkhándi waagi’bá namúuni.

* 6:14-16 In Zealot t’owa-á Israel nangegi’ dívíhánbo’ in Rome-ín ováykhhepeeyé-ídi

41 “Heháadan i’ phétá wiyá to’wíwí tsée únto’ondi bînmunde’, heđi in phé unbí tsée únto’onnindá wín’áyíngi’ohpí? 42 Wí’únkodipí bîntu’âamídí, ‘Ókã’ k’ema, hã’i phétá uvi tsi’dí wínwhakáyí, gá wên phé uvi tsi’ úto’ondi híwó wí’únkeet’óepídân. Undá paa úvíjánúmaa’in waaginbá ímuu. Páadé hã’in phé unbí tsi’dí bînwahake’ heđânho híwó únkeet’óení wiyá to’wíwí tsi’dí hã’in phétá bînwahakáyíđi.”

I’ bay napa’i wên bay tay iwe

43 “Wên bay tay híwó’nin deedi híwóhpi’ bay wínapa’pí, heđi wên bay tay híwóhpi’in namuu’in deedi bay híwó’di namuu’i wínapa’pí. 44 Úhanginná háawin wên tay namuu’in i’ hãäwi napayedee iweđi. Figs-á phé’yávi nawãämuu iweđi wí’óetháy’épí, heđá úuwa-á wên tsígu iweđi wí’óetháy’épí. 45 Heđi hanbá wí to’wí híwó’di namuu’i-á híwó i’o’, gá iví pí’nã khó’jé báyéki híwó’di imáadân, heđi wí to’wí híwóhpi’ namuu’i-á híwóhpi’ i’o’, iví pí’nã khó’jé-á híwóhpi’ imáadí. T’ãhki t’owa háa inbí pí’nã khó’jé dáymaa waagibá dívíhée’o’.”

Wáy wên in Jesus-ví hí’ dit’oe’in ná’i hí’ dâysigí’amí, wáy-á wéndá joe

46 “Heháadan undi naa ihaydá’ dikháyá’de ‘Nanbí tsondi p’ó’deđí’ gin, hewänbo háa naadi wáytu’an waa wí’úví’ohpí? 47 To’wên naví’piye di’ãäđi naví hí’ dit’oeđi dín’a’gindođá naadi wáythayyámí háawin dimuu’in. 48 Indá wí sen wí tewhá ik’ú’i waaginbá dimuu, iví tepúgí’ báyéki iphoyää heđá k’uudá itepútógi. Heđi nap’ohsôe ihayđi i’ p’oeđi i’ tewhá óenân, hewänbo i’ sen híwó ik’ú’i diho i’ tewhá wí’óe’a’yã’nanpí. 49 Hewänbo in to’wên naví hí’ dit’oeđi dín’a’gindopí’indá wí sen itewhá’ú’đi tepúpíđibo waaginbá dimuu, heđi i’ p’o’k’ay nap’ohsôe ihayđi i’ p’oeđi iví tewhá hânho ónnándi wesebo t’ãhkiho ónp’onayü.”

7

Jesus-di wí Rome-wi sundađovi t’óe’i ónehkháa’an

1 Ná’i t’ãhki Jesus-di in t’owa únt’óeyanjí’in ovâyhi’bowa ihayđiho iwáygedí’oe Capernaum bú’aypiye namää. 2 Iwe wí sundađo p’ó’deđí’ nají’, i-á wí t’óe’i ún’ân hânho ida’i’, heđi ná’i t’óe’i-á nahayđí’ chuwa k’áygé nak’óe. 3 I’ sundađo p’ó’deđí’ Jesus-ví’gedí’ nat’oe ihayđi wên’Hudiyo tsonnin ovâysan Jesus óedaa’amídí na’ãä-íđi iví t’óe’i’ óehekhãamãändí. 4 Jesus nají’ iwe dipówa ihayđi gin ta’gedi óekhãge’daa’an. Óetu’an, “Ná’i sundađo p’ó’deđí’-á ihay híwó’di namuu ná’i i’gí’ mân’amídí, 5 gá i’dá t’ãhki nanbí t’owa dînsigídân, heđá nanbí bú’wí méesate’ay dînkú’.”

6 Hediho Jesus indáđi namää. Owáy i’ sundađovi tewhá tsowa wáy dipowamän dihayhãä i’đi iví’weđi wên k’ema’in ovâysan Jesus óejay-íđi, heđi indi Jesus óetu’an, “Nanbí Sedó, wiyá áyíngi wí’úyénipí, naa ihay híwó’di wó’muupí naví k’aygi unts’úunídí, 7 heđá wá’ ochanpóe naa ihay híwó’di wó’muupí’in uvi’piye wänbo omú-íđi. Naví t’óe’i dînehkhãapúwí gin unáđi, nahekhãapúwí-á kun. 8 Ná’indá naa dînhanginná, gá naa wá’ hãäwi dijónđi dó’a’gindođân, heđi naadi wáy-á sundađo dováytsomhá, heđi dáy’a’gindo’. Wí sundađo ‘Ópûn’ gin dótu’andi, i-á namää’ã, heđi wiyá wêe ‘Ókã’ve’ gin dótu’andá, i-á na’ãä’ã. Naví pant’óe’i ‘Ha’wãa ó’an’ gin dótu’andi, háa otú waa i’o’.” 9 Jesus óehãa’an ná’in nat’oeđi, heđi íbeéđi in t’owa únwóe’ã’in ovâytu’an, “Ná’i in wáytu’amí, hãnhay wänbo wí to’wí báyéki wáyü ná’i sen waagi imã’i wíđóshaapí, Ísrael iwe’in wänbo-á joe.” 10 Heđi i’ sundađo p’ó’deđí’wí tewhá iwepiye in iví k’aygi’in di’ãä’in diwáymää, heđi i’ t’óe’i nawówãđi óeshaa.

Jesus-di wí e’nú óewáywówápaa

11 Wí háyü thaa naphade ihayđi Jesus wí bú’ay Nain gin dáytu’o’ iwepiye namää. Iví khãge’nindá heđá wáy-á báyéki t’owa-á i-áđibá dimää. 12 Ee bú’ tehpaá phóđi tsowa dimän dihayhãä wí e’nú nachuu’i’ óekhãhkugihon. I’ e’nú nachuu’i-á wí kweevi wéedá’ ay ún’ándí’ únmuu, heđi i’ kweevi sedó wá’ ho únchuu. Báyéki i’ bú’in t’owa i’ jiyá-áđi diji’. 13 Nanbí Sedó Jesus-di i’ kwee óemú’ ihayđi iví’piye nasehkanápóe, heđi óetu’an, “Wívisihtãä-ípi.” 14 Heđi iháđiđi i’ peníphébay itãge, heđi in dáyhonnin dívíwóyí’, heđi Jesus natú, “E’nú, óshaa.” 15 Heđi i’ nachuu’i’ idaygisógedi únhi’paa, heđi Jesus-di i’ jiyá óetu’an, “Nãä uvi e’nú ú’ân.” 16 T’ãhkiđibo dikhunwóeda’póe, heđi Jôesi Tãdá kw’áayébo’ óemãa. Dítü, “Wí Jôesi Tãdávi tukhe’bi hay’i na’ãä na’indáđi nachanídí, Jôesi Tãdá-á na’ãä iví t’owa ikhãge’namídí.” 17 In Hudiyovi nange t’ãhki heđá i’ nange búu k’uwakí nakw’ó’di-á in t’owa háa Jesus i’annin dit’oe.

John i’ p’ó’p’oekandí’đi Jesus óetsika’yan to’wí namuu’in

18 John i’ p’ó’p’oekandí’ khãge’nindi John óetu’an ná’i hãäwi t’ãhki napóe i’gedi. 19 Heđi John-di wíje iví khãge’nin ovântuhkännan, heđi Nanbí Sedó Jesus-ví’piye ovãsan óetu’amídí, “Hãn’oe dítü’ wí to’wí Jôesi Tãdáđi dînsankhãymãa’in. Ti ü-ân i’ unmuu, háa wiyá to’wí ányuuwã-i’?” 20 Jesus nají’ iwe dapówa ihayđi óetu’an, “John i’ p’ó’p’oekandí’đi na’in

dísan uví²¹piye wên háawên wítsika²¹yamidí," hedáhá²¹ John-bí tsika óetsika²¹yan. ²¹ Dapówa ihayháädíba Jesus-di in t'owa t'ámáge dihay²¹in hehkháa ováymá²¹, hedá yá²¹dáapí²¹in p'oweahhá²¹-á in ováymáa²¹inbí²¹wedi ováykhehiyende²¹, hedá ditsi²¹t'aamuu²¹indá inbí keetandá ováymá²¹. ²² Hedího Jesus-di ovántu²¹an, "Jaho báwáypún hedi John dántu²¹áamí háa dänmú²¹ hedá dat²¹oe waagibá. In tsi²¹t'aa²¹in inbí keetan dáywáyhónde²¹, in ditsi²¹dee²¹ipí²¹indá ditsi²¹dee²¹, in diphéetaymú²¹indá diwówa²¹, di'ojet'aamuu²¹indá dit²¹oe²¹o, in dichuu²¹indá diwáywówápo²¹o, hedá Jóesi Tádávi híwó²¹di tundá in sehkanáwó diwówáji²¹in ováyt²¹óe²¹o. ²³ I²¹ to²¹wí iví wáyu²¹ naví²¹piye²¹ wí²¹únhánepí²¹-á hihchan imá²¹ve²¹."

Jesus híwó ihé²¹o²¹ John i²¹p'ó²¹p'oe²¹kandiví²¹gedí

²⁴ In John-bí²¹wedi dá²¹áá²¹in dáwáymáa²¹ ihaydi Jesus-di in báyéki t'owa i-ádi diji²¹in ováytsika²¹yan, "Ahkónupiye John ít²¹oe-ídi imáa²¹ ihaydi, háä-an í²¹ân bínmúní²¹in? Ti wí to²¹wí wên poesú waagibá wađi óephe²¹demáa²¹í²¹? ²⁵ Hedí hangí²¹ wí²¹ímáapí²¹di, háä-an handi bínmúní²¹di imáa²¹? Ti wí to²¹wí kodit²¹owa waagi ná²¹aamuu²¹í²¹? Ti wí²¹únhanginnáhpí²¹an iowápo²¹o, hedá Jóesi Tádán sa²¹wó²¹gí díví²¹awende²¹indá hedá háäwí t'áhki dáymáa²¹indá tsonnibí tewhá he²¹endi eeje dithaa. ²⁶ Hedí wí to²¹wí gi²¹bi²¹ ípúwámáapí²¹di háä-an handi ípúwámáa²¹? Ti wí Jóesi Tádávi tukhe²¹bi gáhán? Naadı wáytu²¹áamí John-dá²¹ wí Jóesi Tádávi tukhe²¹bi namuu-áakun, hewänbo shánki wänbo namuu. ²⁷ John-nánkun namuu í²¹t'óekhuwa²¹í Jóesi Tádávi ta²¹nin diwe iví²¹gedí nata²¹muu²¹í²¹. Jóesi Tádávi í²¹ to²¹wí óesogekhây²¹máa²¹í²¹ t'owa ováy²¹aywoení²¹di óehí²¹máadi óetu²¹an,

Ót'óeyan, naadı wí naví²¹ t'óekhuwa²¹í²¹ uví páadé wínsankhây²¹máa.

Í²¹dán in p'óe wónkhây²¹amí unpówápí²¹di²¹bo."

²⁸ Hedáhá²¹ Jesus natú, "Naadı wáytumáa, to²¹wí wänbo náa oepáa k'aydi náa puwahay na²¹aypuyá²¹í John-bí shánki kw'áye wínamuupí. Hewänbo náa phaapiyedi in to²¹wên Jóesi Tádávi tun t'owa ováyt²¹óe²¹o²¹indáho John-bí shánki kw'áye dimuu, tobá kw'áye dimuupí²¹in waagin dimuu.

²⁹ "Hedi in tax phahsannindá²¹di hedá wáy-á báyéki t'owa-ádi John ónt'óeyan, hedí John-di ováyp²¹ó²¹p'oe²¹an. Gin díví²¹andá dáykeeyan díwíwáunde²¹in Jóesi Tádá-á híwó í²¹o²¹in. ³⁰ Hewänbo in Pharisees-á hedá in Hudíyovi khuu dáyhá²¹o²¹indá wídhíjepí John-di ováyp²¹ó²¹p'oe²¹amidí, hedího gindí²¹di dáykeeyan dáyjoegi²¹annin háa Jóesi Tádá nada²¹ waa ingí²¹ ováy²¹amí²¹in.

³¹ "Hännan otú²¹uní ná²¹in náa diwówáji²¹in t'owaví²¹gedí? Háawin t'owa-an dimuu? Háä waagi²¹innan dimuu? ³² Gá áyáá²¹ dimuu búu pingé dikw'ó²¹nin waagi²¹innán dimuu, wáy wéndi in wé²¹gen ováytuwínúndedi, 'Wáykhohtsaakha²¹púwhää²¹andi wí²¹úvíjádéndepí, hedá wáypenkha²¹wandá wí²¹úvisihtää²¹depí.' ³³ Ginnán otunda²¹: John í²¹ p'ó²¹p'oe²¹kandi napówa ihaydi íhaadá²¹an hedá wí²¹íméenasúwápi, hedího in ítú, 'Wí yá²¹dáapí²¹ p'oweahhá²¹di óemáa.' ³⁴ Hewänbo naa t'áhki t'owagi²¹ o²¹aypuyá²¹í²¹ wé²¹gen t'owa-ádi dáyhújuo hedá dósuwánde²¹, hedího ítú, 'Bínmú²¹dí, i-á nahá²¹t'aa, hedá súwáto²¹i-án namuu, hedá há²¹in tax phahsannindá²¹di in wé²¹gen t'aywóhkannindá²¹di inbí k'ema dínmuu.' ³⁵ Hebo tobá gin ítú²¹ wänbo²¹, in to²¹wên Jóesi Tádávi hangintan ováymági²¹indá ditú²¹, 'Ta²¹gendi Jóesi Tádá báyéki ihangintanmáa.'"

Wí kwee t'aywóhkandi namuu²¹í Jesus-ví ân deedi iká²¹p'oe²¹áyu

³⁶ Wí Pharisee Simon gin nakháwá²¹í²¹di Jesus óehúutu²¹an, hedího í²¹ Pharisee-ví tewhá iwepiye namáadi ihúúsóge. ³⁷ Ee bú²¹bá wí kwee t'aywóhkandi namuu²¹í²¹ nathaa. Ná²¹í kwee-á Jesus í²¹ Pharisee-ví²¹we ihúujo²¹in únhanginpóe ihaydi iwepiye namuu. Wên tsí²¹á²¹in p'onbay²¹ay sa²¹wó nasundi ká²¹p'oe únkú²¹unnin i-ádi iho²¹. ³⁸ Jesus-ví ân nú²¹ idége²¹disoge, hedí ishtää²¹de²¹. Iví tsí²¹p'oe Jesus-ví ân deedi únjemudí iví whándi ónt'awe, hedí óe²¹ánp'ohotsá²¹, hedí í²¹ ká²¹p'oe sa²¹wó nasundí²¹di ân deedá ón²¹ewedáhá²¹ óe²¹áyu. ³⁹ I²¹ Pharisee Jesus óehúutu²¹andi²¹ ná²¹í imí²¹ ihaydi í²¹ánshamáa, "Ná²¹í sen ta²¹gendi Jóesi Tádávi tukhe²¹bi namuudáho²¹, únhanginnáanwán ná²¹í kwee óetágende²¹iví²¹gedí to²¹wí hedá háawi namuu²¹in, i-á t'aywóhkandi namuu²¹í²¹."

⁴⁰ Jesus-di Simon óetu²¹an, "Naa ú-ádi ohí²¹da²¹." Simon-di Jesus óetu²¹an, "Hedáho háhkandi²¹, háä-an naa dítu²¹amí²¹in undá²¹?" ⁴¹ Jesus-di ginnán óetu²¹an: "Wíje sená²¹ wí chá²¹ píyépá²¹í sen dachá²¹phaamou. Í²¹ wée p'ánán tágintá²¹ (500) kwák'u tsí²¹á²¹ naphaamou, hedí í²¹ wée-á p'ánántá²¹-á (50). ⁴² Hewänbo wídan²¹kodipí dánwá²¹áa-ídi, hedího wí²¹gindí í²¹ daphaamuu²¹í²¹di ován²¹owóje. Wé²¹ídan in wíje sená²¹ diwedi shánki óesígí? Hân ú-á un²¹ánde²¹?" ⁴³ Simon-di Jesus óetu²¹an, "Gá í²¹ shánki báyéki ón²¹owóje²¹í²¹dán shánki óesígí, gin naa ó²¹ánde²¹." "Ta²¹ge untú²¹" gin Jesus-di óetu²¹an. ⁴⁴ Hedí Jesus íbéedí í²¹ kwee óemúnde²¹, hedí Simon óetu²¹an, "Ti ná²¹í kwee náamúnde²¹? Naa uví k'aygi ots²¹úndi ú²¹dá wí p'oe wänbo wídmági²¹pi naa dáy²¹án²¹owéedi-ídi, hewänbo í²¹dá iví tsí²¹p'oe²¹di dí²¹ánp'oe²¹an, hedá iví whándá dí²¹p'oe²¹pidí. ⁴⁵ Ú²¹dá wí²¹dí²¹p'ohotsá²¹pi uví k'aygi dísigí²¹amidí, hewänbo í²¹dá ots²¹ún waagibo dí²¹ánp'ohotsá²¹di wí²¹wóyí²¹pi. ⁴⁶ Ú²¹dá wí²¹dí²¹p'ohká²¹anpí dínkeeyamidí uví k'aygi díhéegi²¹annin, hewänbo í²¹dá há²¹í²¹ ká²¹p'oe sa²¹wó nasundi²¹ naví ân deedi dí²¹áyu. ⁴⁷ Hedího wítu²¹áamí, ná²¹í

kwee-á iví báyéki sígí únmuudi ikeejo? báyéki t'aywó'di ún'owó'jennin, hewänbo wí to'wí na'ándedi hínchäädä? ún'owó'jennin, i-á hínchäädä? sígí imáa." 48 Hedáhá? Jesus-di i' kwee óetu'an, "Uví t'aywó'di-á ú'owó'jen." 49 Wáy-á i-á'di dívihúujo'in díví'ánshamáa, "Háawi sennan ná'i namuu? Natú? t'aywó'di i'owó'jénde wá?." 50 Hewänbo Jesus-di i' kwee óetu'an, "Uví wäyü úmuudiho wón'owó'jé. Ánshaaginpidíbo? ópún."

8

Wên kwiyä'di Jesus óeyuuhon

1 Iwedi wí háyü thaa iwe Jesus báyéki bú'ây eejepiye namää, hedi i' híwó'di tun oväyt'óekanhon háa Jöesi Tádá nakhäyumu waa t'owa oväysíghónídi. Iví tä'di wíje (12) khäge'nin wá? i-á'díba diji? 2-3 Wên kwiyä? wá? Jesus-á'di diji?, indá Mary-á, Joanna-á hedá Susanna-á dimuu. Ná'in kwiyä? dihaywän hedá yä'däpí'in p'owəqahháda óemáawän, hewänbo Jesus-di hehkháa oväymägi. Mary-á t'owa'di óekháyä?de? "Magdala bú'wi kwee" gin, hedá Jesus-di tsédi diji'in yä'däpí'in p'owəqahháa iví'wedi ónkhepiye. Joanna-ví sedó Chuzá-á i' nanagewi tsondi Herod-ví k'aygi iwe ihäáwi'áyí'do?. Wáy-á báyéki kwiyä? wá? Jesus-á'di iví khäge'nindá'di dimän, hedi i' háäwi ná'in kwiyä? dínkw'ó'di Jesus-á iví khäge'nindá diyämu.

Jesus-di wên háhkanǵ'in ó'gédi ko'ji i'gedi in t'owa oväytü'an

4 T'owa báyéki bú'ây eejedi Jesus-ví'piye dimää, hedi báyéki dit'owawé'gepóe ihaydi Jesus-di ná'in háhkanǵ'in ó'gédi oväytü'an: 5 "Wí ko'jikwo'i namää iví ko'ji wóegé, hedi ee nava i'ge iko'jiwáde. Wáy wí ko'ji in p'óe'ay nava pínu nak'óe i'ge najemu, hedi t'owa diphademändi i' ko'ji kw'áayé díví'áhsaa, hedi tsidé dívishunwávedí i' ko'ji dáy'oe. 6 Wiyá ko'ji-á nak'uuná? deedá najemu, hedi natsijópúpóe wänbo wína'omúnáhpídi nat'aa. 7 Wiyá ko'ji-á wäá'i phé'yävi jáa-á najemu, hedi i' phé'yävi nasóedi óe'ánhógi. 8 Hewänbo wiyá ko'ji-á híwó'di nan deedá najemu, hedi tägintä (100) ma'kw'anuki shánki napaa." Gin Jesus-di oväytü'an hedáhá? kay'indi natú, "To'wên navi hí? dit'oe'indá híwó díví'óeyaani'in dínkhäy'ä?."

9 Jesus-ví khäge'nindi óetsika'yan hân ná'in ó'gédi natunda'in. 10 Hedi Jesus-di oväytü'an, "Jöesi Tádá'di woväymägi ika'póewídi há'dídi i'di náä t'owa oväysíghónde? i'gedi, hewänbo in wé'gendá doväyhá'odi ó'gédida? doväytümáa, hedänho wídika'póewípídi. Jöesi Tádávi ta'nin diwe ginnän inb'i'gedi nata'muu:

Tobáháa dāymunde wänbo wídínkeepoe'opí,
hedá dit'oe'o wänbo wídika'póya'pí.

Jesus-di i' ko'ji i'gedi oväythayan

11 "Nä'i hí? i' ko'ji i'gedi ginnän natunda? I' ko'ji-á Jöesi Tádávi tun waagi'ba namuu. 12 Wáy wên t'owa i' nan nava pínu nap'óe'aymän ní'ge nakäyumu'i waaginba dimuu. Jöesi Tádávi tun dit'oe, hewänbo Penísendi na'äädí i' tun inbí pí'ná khó'jé'di oväywhahónde?, hediho wídíwíwäyunde'pídi há'to oväy'aywoeni. 13 Wáy-á t'owa-á i' nan nak'uuná'di waaginba-á dimuu. Jöesi Tádávi tun dit'oe'di hínchandi dáysí'ó?, hewänbo wídípúumuupí waagiba dimuu. Háy táhki'dá dívíwäyunde?, hewänbo oväytayinde? ihaydá wiyá wídíwíwäyunde'pí. 14 Wáy-á t'owa-á i' wäá'i phé'yävi nasaa'i nan iwáygé wí ko'ji najemu'i waagi'ba-á dimuu. Jöesi Tádávi tun dit'oe, hewänbo báyéki háäwi náä oepáa k'aydiwídi oväy'ayingimá?, dikodit'owamúni'indá dida?, hedá háa dihíhchanpúuwí i'gedida? díví'ánshaa'ó?. Hedänho hanbá dínpo'e'ó i' ko'ji óe'ánhógi'i waagiba, inb'i'wedi háäbo wínapayede'e'ípi waagiba napoe'ó. 15 Hewänbo wáy-á t'owa-á i' híwó'di nan iwáygé wí ko'ji najemu'i waagi'ba-á dimuu. Jöesi Tádávi tun dit'oe'di pin ta'gedi inbí pí'ná khó'jé dāyhónde?, hedá híwó'nin ánshaa'in dimuudi wídäyjo'e'opí, hedi dívíyää'odibo híwó'di háäwi díví'ó?."

Jesus-di wên phakó i'gedi oväytü'an

16 "To'wí wänbo wên phakó iko'ankídi wí sä'wédi wí'ikaajopí háa whohte pho? wí'itóe'opí. Hewänbo wên phakóbay iwän ikée'í, hedänho to'wí íve nats'ündi i' ko imúunídi. 17 Hedi hanbá háäwi t'ähki náä nakaamuu'i-áho owáy háä'dibo nakeepúuwí, hedá háäwi náä naka'powamuupí-áho owáy háä'dibo nathaypúuwí naka'powapúuwídi. 18 Hedänho áyíngidi navi hí? dnt'óeyanbe. To'wí it'óeyandedi navi hí? dínka'póya'di-á shánki wänbo óeka'powamääni. Hewänbo to'wí naka'póya'pí-á, tobá naka'póya' gin na'ánde wänbo?, i híyää ho naka'pówa'i? ónkaayami? gin Jesus-di oväytü'an.

Jesus-ví jiyá-á t'úuwíndá ün'pówá

19 Jesus-ví jiyá-á'di iví t'úuwíndá'di ee Jesus na'än diwepiye dimää, hewänbo báyéki dit'owajídi wídínkodipí iví tsowa dívihäädí-ídi. 20 To'wídi Jesus óetu'an, "Uví jiyá-á'di uví t'úuwíndá'di oe já'wé diwin hedi wóemúni'in dida?." 21 Jesus-di in t'owa oväytü'an, "In

toʷwên Jôesi Tádávi tun dâytʰôeyandedi dâyʰaʰgindoʰinnânho naví jýá-á naví tíʰúuwindá dînmuu.”

Jesus iʰ waa hândaʰ iʰan

²² Wí thaá Jesus-ádi iví khâgeʰnindáqí wí kophé iwe dívítógi, heđi Jesus-di ovâytuʰan, “Jaho oe pʰoekwíʰ pʰânâpiye gimú-i.” Hedího iwepiye dimää. ²³ Waʰ pʰoe iwéngé dimân dihayhâá Jesus najókhá. Ihaydíbá wí waa hânho kayʰiʰ iʰ pʰoekwingé napówá, heđi hânho napʰoetʰúkhúpoeʰodi inbí kophé dînpʰohkuudee heđi ovâyʰugekhâyʰan. ²⁴ Jesus nakʰóe iwepiye dimääđi óejóhsan, heđi óetuʰan, “Nanbí tsonđiʰ, dípʰotʰakhanukhâyʰoʰ.” Heđi Jesus ishaadi kayʰindi iʰ waa-á i heʰendi pʰoetʰúkhú-á ovânheéʰan, heđi iʰ waa nawóyíʰdee, iʰ pʰoe-á nahángipóe. ²⁵ Ihaydá iví khâgeʰnin itúʰan, “Heháadan wâyupíʰin ímuu?” In khâgeʰnindá dikhunwóedaʰdá ovâyhâaʰan, heđi dívípítumáa, “Háawi sennan náʰi namuu? Waa-á pʰoe-á wânbo ijónđi óeʰaʰgindoʰ.”

Jesus-di báyékiʰ yáʰdâapiʰin pʰoewaaqhâq wí senbíʰwedi ovâykhepiye

²⁶ Oe pʰoekwíʰ pʰânâ ee Gerasene-bí nange dipówá, owáy hánâ pʰoekwíʰ pʰânâđá Galilee-á naná. ²⁷ Jesus owáy nange wâypiye iʰ kophé iwedi nawáʰ dihayđi, wí sen iʰ búʰwi namuuʰi náʰää óejay-íđi. Náʰi sendá yáʰdâapiʰin pʰoewaaqhâqđi óemáa, heđá báyékiʰ paayo aapíđiboʰ ijíyéndéʰ, heđi tewhá ee winathaapi, hewânbo tʰowápho eejân nathaa, dâypenikháʰkwʰóeʰó iwe. ²⁸⁻²⁹ Iʰ yáʰdâapiʰ pʰoewaaqhâqđi iʰ sen háyânbo óekaygiʰan iʰamíđi háa iʰ yáʰdâapiʰ pʰoewaaqhâq nadaʰ waagi, heđi tobáhâa tʰowadı iʰ sen wí pan waagibá kadénađi óemanwhiʰo heđá óekwákʰukhúwhiʰo wânboʰ, ihaydáʰ iwihíʰtsʰáʰđi namaʰpʰandéʰ, heđá iʰ yáʰdâapiʰ pʰoewaaqhâqđi oe ahkónupiye óeshavekandoʰ. Jesus-di iʰ yáʰdâapiʰ pʰoewaaqhâq óejón iʰ senbíʰwedi napee-íđi, heđi iʰ sendi Jesus óemúʰđi iví páadépiye idégeʰdisóge heđi itupwínú, “Heháadan uʰđi ânpi wíđíʰohpi Jesus, u Jôesi Tádá iʰ shánki kwʰáye náʰándivi ay un-muuʰiʰ? Naadı kayʰindi wídaʰmáa, wíđítʰóephadekannamípl.” ³⁰ Jesus-di óetsikaʰyan, “Hân unkháwáʰ?” Heđi natú, “Gá Báyékiʰ gân.” Gin natú gá báyékiʰ yáʰdâapiʰin pʰoewaaqhâqđi óemáađan. ³¹ In yáʰdâapiʰin pʰoewaaqhâqđi Jesus kayʰindi óedaaʰan oe péyégépiye wíʰovâysaanípl. ³² Iwe tsowa wáy okú wáhkí báyékiʰ pehtsude díhuúgiʰ. In yáʰdâapiʰin pʰoewaaqhâqđi Jesus kayʰindi óedaaʰan ovâymaßáníđi in pehtsudeví túʰ eeje dívítóeniđi, hediho ovâymaßgi. ³³ In yáʰdâapiʰin pʰoewaaqhâq iʰ senbíʰwedi dipeedi in pehtsudevíʰye dívítógi, heđi in báyékiʰ pehtsude iʰ okú wáhkí oe áagépiye díviʰääwáve, heđi iʰ pʰoekwíʰ diwe diwândi dívípʰotʰahánú.

³⁴ In pehtsude áyʰnin háa napóeʰin dâymúʰđi dijân, heđi iwáy búʰ heđá búʰđi jáʰwé-á iʰgedi dâytʰóhoʰ, ³⁵ heđiho in tʰowa dimää dâymúuníđi. Oe Jesus náʰân diwe dipówá ihaydá iʰ sen ivíʰwedi in yáʰdâapiʰin pʰoewaaqhâq ovâykhepiyeʰi Jesus-ví ân núʰ náʰándi dâyshaa. Náa-á náʰaamuu heđá iví hangintandá imáa. Óemúʰ ihayđi dikhunwóedaʰpóe. ³⁶ Heđi in tʰowa háa napóeʰin dâymúʰindi in wégen dipówáʰ in ovâytuʰan háđiđi iʰ sen ónehkhâaʰannin. ³⁷ Heđi in Gerasene-win tʰowa heđá in tsowa dithaaʰindá dikhunwóedaʰđi Jesus óedaaʰan inbí nangedi ijáatâá-íđi. Hediho iʰ kophé iwe itógi pʰoʰ pʰânâpiye nawáymú-íđi. ³⁸ Iʰ sen in yáʰdâapiʰin pʰoewaaqhâq ivíʰwedi ónjâaʰandiʰđi Jesus pín taʰgedi óedaaʰan, “Naa u-áđi dípunmää.” Hewânbo Jesus-di óepunjónđi óetuʰan, ³⁹ “Uvíʰpiye ópún, tʰáhkí háa Jôesi Tádáđi ugíʰ wónʰannin ovâyʰóeʰamí.” Hediho namääđi toʷwên tʰáhkí ee búʰ ovâytuʰan háa Jesus-di igíʰ ónʰannin.

Jesus-di wí kwee únʰúnpʰoepéeʰiʰ ónehkhâaʰan, heđá wí aʰyú nachuuʰi-á óewówápa

⁴⁰ Jesus oe pʰoekwíʰ pʰânâđi nawáyʰää, heđi napówá ihayđi báyékiʰ tʰowa óetsikhaʰmáaʰindi óesígíkeʰ. ⁴¹ Wí sen Jairus gin nakháwáʰi náʰää, i-á in Hudíoyíwí méesateʰaywi pʰoʰóđéđiʰ namuu, heđi Jesus-ví páadépiye idégeʰdisógedi pín taʰgedi Jesus óedaaʰan iví tewhá ipiye namú-íđi. ⁴² Ivi wêe aʰyú únʰándiʰ únchuwamääʰá. Iʰ aʰyú-á mađi táʰđi wíje (12) paayoʰi namuu.

Jesus iʰ táđá-ádi namääđi in tʰowa iví núʰ dívítʰáʰtʰáʰboedímáa. ⁴³ Wí kwee wáʰ únwóemân, i-á napʰóehayđi táʰđi wíje (12) paayo iví únʰpʰoe wíʰúnwóyíʰdeeʰipi, heđi toʷwí wânbo wíʰúnkodípi ónehkhâaʰamíđi. ⁴⁴ Náʰi kwee-á Jesus-ví tíʰúupháʰgedi náʰääđi iví kʰéwéʰin toʰ kʰáygéđi óntáge, heđi wesebo iví únʰpʰoe únwóyíʰdee. ⁴⁵ Jesus natsikapóe, “Toʰdan naa dítaʰge?” Hewânbo tʰáhkí díttú, “Naa-á joe.” Heđá Peter-dá óetuʰan, “Háhkandiʰ, báyékiʰ tʰowa dijíđi náá uví núʰpiye dívíkháđimáʰđi wóetʰáʰtʰáʰchânúmaa.” ⁴⁶ Hewânbo Jesus natú, “Toʰwidáho dítaʰge-áakun. Naa dínhanginná hehkhâa pínán navíʰwedi dínpeeʰin.” ⁴⁷ Iʰ kwee náá únhanginná háʰto ikaamáʰve-íʰin, hediho natháthapóedí náʰääđi Jesus-ví páadépiye idégeʰdisóge, heđi in tʰowaví páadépiyebo ithayyan háadı Jesus óétaʰgeʰin heđá háa wesebo-á nahewówaʰindá. ⁴⁸ Jesus-di óetuʰan, “Naví ay, uví wâyú úmuuđi unhewówa. Ánshaaginpíđiboʰ ópún.”

⁴⁹ Waʔdi ihíʔmáa ihaydibo wi toʔwí iʔ méesatewi pʔóʔdédíʔví tewhá iwedi napówa hedí natú, “Jairus, uví ayúkáy ho úchuu. Iʔ háhkandiʔ anpí óʔan.” ⁵⁰ Hewänbo Jesus náʔi natʔoedi Jairus óetuʔan, “Wíʔunkhunwòdaʔípí. Biwänpiwäyú-í-á nawòewa-íʔin hedího nawòewa-í-á kun.” ⁵¹ I tewhá ee dipówa ihaydi Peter-á John-dá James-á hedá i ayúkáyví tádá-ádi jýá-ádi Jesus-di ováytusudemági, wíyá toʔwí wänbo-á joe. ⁵² Iʔ ayúkáy nachuudi tʔáhkídíbo dívishiṭwínundedá dívípíhkhúmáhpúudeʔ, hewänbo Jesus-di ováytuʔan, “Wíʔúvisíntä-á-ípi. Wínachumuupí, nawänpijókhaʔwákʔóe-á.” ⁵³ Indi ónwänpipʔáhkkaa, dínhanginnändi iʔ ayúkáy-á ho nachuuʔin. ⁵⁴ Hewänbo Jesus-di iví man ónyáʔdi kaygi óetuʔan, “Óshaa ayúkáy.” ⁵⁵ I ayúkáy nawáywówápóe, hedí wesebo ishaa, hedí Jesus-di ováytuʔan, “Wí háäwi binmäá ikʔoʔídi.” ⁵⁶ Iʔ tádá-á iʔ jýá-á hânho ovänháaʔan, hewänbo Jesus-di ovänkhâkʔúʔ toʔwí wänbo wígdânhanginʔannamípiʔin háa napóeʔin.

9

Jesus iví tãʔdi wíje (12) khãgeʔnin isan iví tʔe dívíʔamídí

¹ Jesus iví tãʔdi wíje (12) khãgeʔnin iwéʔgeʔandi pinnán ovâymägi hedá ovâykuʔúʔ in yãʔdãapiʔin pʔowëaahãa tʔowaviʔwedi ovâykehpeeyé-ídi, hedá inbí hay-á ovâyjáaʔamídá. ² Hedáháʔ ovâypunjôn in tʔowa ovâytuʔamídí Jôesi Tádáviʔpiye dívímäänídí, hedá ovâyhehkháaʔamídí. ³ Ovâytuʔan, “Hãäwi wänbo wívinhúuwípi ímändi, wën uduphé wänbo joe, háa wí múu bínhãäwíkuu-ígíʔ, háa wí koegiʔ, háa wí cháʔ, háa wáy-á wéhpëe to wänbo wívinhúuwípi. ⁴ Wí tewhá iwe wovâysígiʔan deebo úvíwóyíʔni, wíyá wáypiye ímää pihay. ⁵ Hewänbo wáyge wíwovâysígiʔanpíʔwe, iwedi ípeemän dihaydi unbí anto iwedi bímmaʔjeepëdi-í in tʔowa dínhanginnãanídí híwó wídívíʔanpíʔin” gin Jesus-di ovâytuʔan. ⁶ Hedího iví khãgeʔnin iwedi dímädi iʔ búʔây iʔge tʔáhkí dívítsiʔhon. Jôesi Tádávi híwóʔdi tun in tʔowa ovâyʔóekanhon, hedá in díhaymuuʔindá hehkháa ovâypañon.

Iʔ tsondi Herod Jesus-víʔgedi natʔoe

⁷ Herod iʔ Galilee nangewi tsondi namuuʔi háa napuwamännin ûnhanginpóe, hedí wíʔunhanginnáhpí háa náʔi háäwi iʔgedi iʔánshaaʔamíʔin, gá wáy wën tʔowa Jesus-víʔgedi ditúʔdân-í-á John iʔ pʔóʔpʔoekandi namuu nawáywówápóeʔiʔ, ⁸ hedá wáy-á ditúʔ Elijah nawáykeepóeʔin, hedá wáʔ wáy-á ditúʔ wéná wí in Jôesi Tádávi hânʔoeʔin tukheʔmin nawáywówápóeʔin. ⁹ Herod natú, “Naa otsonpóe John iʔ pʔóʔpʔoekandi óekʔéʔtsʔa-íʔin. Tonángú náʔi sen namuu, ivíʔgedi náʔi háäwi otʔoeʔoʔiʔ?” Hedího ikhãäde Jesus óemúuníʔin.

Jesus-di in pʔánú maapaasón (5,000) senäʔdá in wéʔgen tʔowa-á ovâyhúujón

¹⁰ Jesus-ví tʔóekhuwaʔin diwâypowá ihaydi Jesus óetʔóeʔan háa dívíʔannin tʔáhkí. Hedí oe Bethsaida búʔaypiye-í-ádi ovâyhoʔ wíʔbo dikwonídí. ¹¹ Hewänbo in tʔowa dínhanginpóe wáypiye namaaʔin, hedího tʔáhkídíbo únwóemää. Iʔdá tʔáhkí ovâyysígiʔan, hedí ovâyhëeʔan háa Jôesi Tádá nakhâymuu waa tʔowa ovâyysíghóenídí iʔgedi, hedá in toʔwën dínehkháatáyʔindá hekhháa-á ovâymägi.

¹² Nakinmân dihaydi iví tãʔdi wíje (12) khãgeʔnin ivíʔpiye únʔãädi óetuʔan, “Náʔin tʔowa ovâypunjónbe iʔ búʔaypiye hedá nava háä tsowa nanán deejepiyá, wáyge dívíwhoʔkwʔóeniʔin dáynuuwã-ídi hedá dáykoegiʔhóenídá, gá náäwá ahkondaʔ nanândân.” ¹³ Hewänbo Jesus-di ovâytuʔan, “Undânho bínhúujóeni.” Indi óetuʔan, “Naʔindá pʔánú páváʔaydaʔ hedá wíje paʔaydaʔbá áymää. Tʔáhkí náʔin tʔowagiʔ wíginkegiʔsaapí, áykoegiʔkumädídaʔmânhoʔ.” Gin ditúʔ gá in senäʔdãʔdibo pʔánú maapaasón (5,000) ihay díjídân. ¹⁴ Jesus-di ovâytuʔan, “Bintuʔan in tʔowa pʔánán tãgin (50ʔs) dívíwéʔgeʔamí hedá háä nangá dívíkwʔóeniʔ.” ¹⁵ Hedího iví khãgeʔnin háa ovâytuʔan waagi dívíʔandi tʔáhkí in tʔowa dívíkwʔóeniʔ gin ovâytuʔan. ¹⁶ Hedí Jesus iʔ pʔánú pává-á hedá in wíje paa-á ihógi, hedí makówápiye íbëdi ikúʔdaaʔandi iʔ pává-á hedá in paa-á iháve. Hedáháʔ iví khãgeʔnin ovâyʔan in tʔowa ovâyphaadé-ídi. ¹⁷ Tʔáhkí in tʔowa dívínhúuyandi dívíshuʔan, hedí in khãgeʔnin tãʔdi wíje (12) tʔún pʔéedí iʔ naphadeʔi koegiʔ dáywéʔgeʔan.

Peter natú toʔwí Jesus taʔgendi namuuʔin

¹⁸ Wí thaa Jesus wíʔbo íjũusoʔoʔ. Iví khãgeʔnin iwáy tsowa díjiʔ, hedí ovâytsikaʔyan, “Tonaa naa omuu gân náʔin tʔowa ditúʔ?” ¹⁹ Indi óetuʔan, “Wën ditúʔ John iʔ pʔóʔpʔoekandi-ân unmuu. Wáy-á wëndá ditúʔ Elijah-ân unmuu, hedá waʔdi wáy wëndá ditúʔ wí Jôesi Tádávi hânʔoeʔi tukheʔbi nawáywówápóeʔi-ân unmuu.” ²⁰ Hedí ovâytsikaʔyan, “Hedi undá, to-á naa-á omuu gân íʔandeʔ?” Peter-di óetuʔan, “Gá iʔ toʔwí Jôesi Tádávi óesógeʔiʔ tʔowa ovâyʔaywoenídí, í-ân unmuu.” ²¹ Hedí kayʔindi ovâykhãkʔúʔ wíyá toʔwí wänbo wígdâyhanginʔannamípidí toʔwí namuuʔin, ²² hedá wáʔ ovâytuʔan, “Naa tʔowa tʔáhkígiʔ oʔaypuyãʔi taʔgendi báyéki dontʔóephadekhâymaa. In Hudíyo tsonnin hedá in owháʔ pʔóʔdédíʔindá hedá in Hudíyoví khuu dáyháʔoʔindá naa díjoeikhâymaa. Díkheʔkhâymaa, hewänbo iwedi poje thaa iwe owáywówápuwagiʔoʔ.”

Háa t'owa dínkhây'á? díví'ami'in Jesus óeyuhúuwí'in dida'di

²³ Hedáhá? t'áhkí in t'owa ováytu'an, "To'wên naa-ádi diká'ááda'índá wídínkhây'áhpí háa diwánpida? waagi díví'ami'in, hewánbo háádi wánbo t'áhkí inbí phé'win dáyhúuwí, hedá naa-á díyuhúuwí. * ²⁴ To'wên inbí wówátsi dáywánpí'aywoeni'in didin hedá in owhá? p'ó'dédá'índá inbí wówátsi dípedeegi'o. Hewánbo to'wên naagi? inbí wówátsi díwímági'in, indá inbí wówátsi dí't'ánpuuwí. ²⁵ Tobá wí to'wí háäwi t'áhkí náä oepáa k'aydi nakw'ó'di ihógi wánbo?, iví wówátsi ípedee'andi tuhchánu iwán napówádá wé'innan wén híwó ná'i háäwídi óekhâyáa? ²⁶ Naa t'áhkí t'owagi? o'aypuyá'i sa'wó'di kohthay wóégé owáy'á. Ná'in kohthay-á naví-ádi naví Tádávi-ádi in yá'dáa'in makówáwin t'óepa'áq'ínbí-ádi gínmuu. Hedí to'wên náä naa díwóeda'in hedá naví háhkan dínwóeda'índá, owáy naa owáy'áa ihaydi naadi wá? in dováywóeda'i. ²⁷ Ta'gendi wáytumáa, naa tsondi omuu'in bínpuwákhâyáa, hedí ná'in napúuwí wa'di wáy wén náwe íji'in íhánpídíbo?."

Jesus háa únchaa waa ún'egópóe

²⁸ Wí jáadi naphade ihaydi, Jesus-di t'áhkí ná'i ováytu'an diwedi, Peter-á James-á John-dá oe p'in kw'áyepiye i-ádi ováyho? íjúusu'amídi. ²⁹ Hedí iwáyge íjúusu'o? ihaydi iví ts'ay háa únchaa'in pinháá únkeepóe, hedí iví aa t'áhkí ts'áá ots'á'i? únpoé. ³⁰⁻³¹ Tsikhagipi wíje sená? kohthay jáadi dí dakepóe, indá Moses-á Elijah-á damuu, hedí Jesus-ádi dánhí'máa háa Jesus oe Jerusalem nachuwagi'o í'gedi, Jóesi Tádá í'ánshamági waagi. ³² Peter-ádi in wé'gendádá téégíndi díjókha'wákw'ó, hewánbo díjósá'wo, hedí Jesus í' kohthay jáadi dí dáyümü?, in wíje sená? i-ádi dawinnádi. ³³ In wíje sená? Jesus-ví'wedi dánháakhâyámáawán, hedí Peter-di óetu'an, "Háhkandi?, híwó namuu náwe gíji'in. Jaho poje óhkhunte'áy áykw'óeni, wée ugi?, wíyá Moses-gí-á, hedá wíyá Elijah-gí-á." Hewánbo í'ánshaa'ánpídíbo natuhpee.

³⁴ Gin natú ihaydíbo wí okhúwá napówádi ováy'óhkhunnan, hedí í' okhúwádi ováy'ánhógídi díkhunwóeda'póe. ³⁵ Hedí ná'i tun okhúwá jáadi dí napee: "Ná'i-án naví ay dínmuu, i-án dóde'má. Í' bint'óeyaani." ³⁶ Í' tun nahán díhaydi, Jesus wí'bo naji? iví kháge'nindádi. Ná'in napóe'in iví kháge'nin inbí pí'nábo dáyáa, hedí ihaydi to'wí wánbo wídáy't'óe'ánpí háa í' thaa dáyümü'in, tí'úugédánho dáyhangin'ánnan.

Jesus-di wí yá'dáapi? p'oweaahâa wí enúkáyví'wedi ónkhepiye

³⁷ Wíyá tháwán oe p'in kw'áyedi díwáywá? díhaydi báyéki t'owa Jesus ún'ayjajmáa, ³⁸ hedí in t'owa jáagedi wí sendi kaygi óetu'an, "Háhkandi?, kaygindi wída'máa un'áa-ídi naví e'nú dínmúunídi. Í'da? díne'nú'án. ³⁹ Ginnán ná'i únpoe'o: Wí yá'dáapi? p'oweaahâadi óekéndedáhá? tsikhagipi óetuhkwinkando?, hedí tú? t'áhká nathathapoe'odi sóphogedi nasó'okhópee?, hedí óechánundedi óeteetsáwá'o? tú? t'áhkí. Háy táhki wánbo ná'i yá'dáapi? p'oweaahâadi wí'óejoe'ánpí. ⁴⁰ Naadi uvi kháge'nin kaygindi dováydaa'an ná'i p'oweaahâa óekhepeeyé-ídi, hewánbo wídínkodipi." ⁴¹ Jesus natú, "Un nááwin t'owa-á wáyupí'in ímuu hedá pí'wén p'óe í'ge ímán. Tí undádi háádi wánbo t'áhkí dáyá'á'ámí gáhán?" Hedáhá? í' tádá óetu'an, "Uví enúkáy náápiye mánmá?" ⁴² Wa? í' e'nú ná'á? ihaydi í' yá'dáapi? p'oweaahâadi óekanu hedá óethathakannan. Jesus-di í' p'oweaahâa óet'e'yan hedí í' e'nú óehekhámági, hedí í' e'núví tádá óetu'an, "Náwe uvi e'nú ú'án." ⁴³ To'wên t'áhkí ná'i Jóesi Tádávi pinnán dáyümü'di ováyháa'andi dítu?, "T'áhkí Jesus íkánhondi-á wáyupíwó'di namuu."

Wa'di kin dívíhí'máadi Jesus iví kháge'nin ítu'an, ⁴⁴ "Ná'in wáytu'khákhâyáa'in híwó bít'óeyan: Naa t'owa t'áhkí? o'aypuyá'i? omuu? wáy-á t'owaví mangepiye díkáani." ⁴⁵ Iví kháge'nin wídínhanginnáhpí háa ná'i tun natunda'in. Inbí'wedi wa'di in tun nakaamuu, hedánho wídika'pówápi. Hewánbo díwóeda? óetsika'yá'amídi í'gedi.

To-an í' shánki hay'i namuu?

⁴⁶ Jesus-ví kháge'nin dívúthkanmáa wéná wí in diwedi shánki hay'i namuu í'gedi. ⁴⁷ Hewánbo Jesus únhanginná háa dí'ánshamuu'in, hedího wí ay óeké'di iví hángedi óewínú, ⁴⁸ hedí ováytu'an, "To'wídi naa dída'di ná'i ay óesígikéndedi, naa wá? dísigikénde waabá í'o? Hedí to'wí naa dísigiké'í?di í' to'wí naa dísandi wá? óesígikénde. Wí to'wí un diwedi shánki híyá'á'í? ípipa'í-á ta'gendi hay'i namuu."

To'wí Jesus-ví'piye háa nachaapi'-á iví'nápiye napoe'o

⁴⁹ John-di Jesus óetu'an, "Háhkandi?, toéwí sen áymú? yá'dáapi'in p'oweaahâa t'owaví'wedi ováykhhepiyendedi uvi kháwá natú'di, hewánbo áykhâ'ámí'in gida?, ná'in diwedi?i wínamuupídi." ⁵⁰ Hewánbo Jesus natú "To'wí gí'bi wíwínkhâ'ámípi. To'wí unbí'piye háa nachaapi'-á unbí'nápiye'í'ba napoe'o."

Wén Samaria-in t'owadi Jesus wí'óesígiké'pi

* 9:23 Ná'in natunda', díkhâyümüni dáy't'óepaadé-ídi, Jesus in phé'win deedi t'óepáde waagíba.

⁵¹ I' thaa tsowa napowa?ä? Jesus wíyá oe makówápiye napee-ídi, hedí kaygindi i'ánshaamägi oe Jerusalem-piye nawáyümü-ídi. ⁵² Hedi wên senä? ivi páade ovâysan wáyge nachangi?o?in dâykâhâ?amídi. Wí Samaria-wi bú?ay iwe dipówá, ⁵³ hewänbo in t'owa wídidá?pi óesigikáyji?in, gá oe Jerusalem-piye na?ahchándân. ⁵⁴ Wíje ivi khâge?nin James-ádi John-dádi damuu?in háa óe?an ni?gedi dat?oe, hedí óetu?an, "Nanbí Sedó, ti unda? wi phaa ántúhknámmi makówádi nawaqáni?i t'áhki ná?in t'owa ovâyphaháanú-ídi?" ⁵⁵ Hewänbo Jesus inbí?piye íbeedi ovântu?an, "Ha?wâagi wídhâhêe?amípi." ⁵⁶ Iwedí wíyá bú?aypiye dimää.

Nabâapu?wan ta?gendi Jesus óeyuuhúuwídi

⁵⁷ P'óege dimän dihaydi wí sendi Jesus óetu?an, "Wáy unmä eeye wänbo?, naa eejepiye bá u-ádi omú-í" ⁵⁸ Jesus-di óetu?an, "In dé?ây nan deedi dínphosaa dívíthaayé-ídi, hedá in tsidé-á dínýhâsaa, hewänbo naa t'áhki t'owagi? o?aypuyá?i? omuu?i wáyge dâykaykhanwówá?amígi? wídnáhpí." ⁵⁹ Jesus-di wíyá sen óetu?an, "Naa diyúumá?i." Hebo i? sendi óetu?an, "U-ádi omääpídibo díwáypunmä navi tádá dínchuu píhay hedânho donkhâ?k'úuwídi." ⁶⁰ Jesus-di óetu?an, "In dichumuu?in waagin dimuu?indá inbí t'owa dínchuu?in ovâykhâ?kw'óeni. U-áho ópün t'owa ovâytu?amídi Jôesi Tádávi?piye dívímääni?in." ⁶¹ Wíyá to?wídi óetu?an, "Nanbí Sedó, naa oda? u-ádi omú-í?in. Hebo u-ádi omääpídibo dípunmä navi k'aygi?in dovâysengitu?âamídi." ⁶² Jesus-di óetu?an, "Han bí?andáho wí?unchâ?muupi Jôesi Tádági? bit?óe?amídi. Wí to?wi iwihâdede?i hayda? t'í?úupiye íbeede?i waagi?bá unmuu."

10

Jesus-di tséintâ?di wíje (72) senä? ovâysan ivi t'óe díví?amídi

¹ Ná?i naphade ihaydi Nanbí Sedó Jesus-di wáy-á tséintâ?di wíje (72) senä?dá ovâyde?man, hedá wí?jengin ovâysan ivi páade dimú-ídi, i? bú?ây eeye hedá ówinge eejá wáy namán deepiye t'áhki. ² I?di ovâytu?an, "Bâyéki t'owa diji? Jôesi Tádági? ovâywé?ge?amídi, t'owa dâyhâáwé?ge?o? waabá, hebo t'óe?indá háyú wänbo wídjilhpí. In t'owa-á Jôesi Tádávi?in únmuu, hedího ivi?piye? úvjúusu?amí wáy-á t'óe?in ovâysaanídi hedânho býéki ná?in t'owa ónwé?ge?amídi. ³ Jaho bípün, náá wên k'úwá?ây ímuu waaginbá naadi wáysande? in to?wên khunjó waaginbá dimuu?in diji? iwepiye. ⁴ Wíwínchâ?húuwípi, wí múu bínhááwíkuu-ígi? wänbo-á joe, in f'antomuu?indá?dibo ímú-í. Wí?úvínhayjêe?amípi háá p'óege t'owa bínjay?in thaa t'áhki bínhêe?amídi. ⁵ Hedí wáy wí tewhá its'ú? deewa, páade in t'owa bínsengitu?âamídi ginnán ítúuní, Jôesi Tádáho wovâykhâge?namí hedânho náá tewhá íthaa?in ánsahaaginpídibo? íkwoni. ⁶ Wí to?wi háa bintu?an waa isigi?i na?ándáho?, unbí sengitun i-ádi únjoekandee-í, hewänbo to?wi iwe na?ándi? ha?bi namuupídi, unbí hí? wí?unchâ?púuwípi. ⁷ I? tewhá eebo úwíwóy?ni hedá indáá úvínúuyamí, gá wí t'óe?i-á ivi wá?áho it'ándân. Nááwá hááwá oe-á wíyá tewhá eeye wí?ímú-ípi wovây?áyngi?amídi. ⁸ Hedí wí bú? iwe its'úndi wovâysígi?andi, hááwí wovâysaa?i bínk'o?í. ⁹ In dihay?in i? bú? ee dikw'ó?nin bínhekháamääni, hedí ovâytu?âamí, 'Nää-á Jôesi Tádádi wovâytumáa ivi t'owa ímúunídi. ¹⁰ Hebo wí bú? ee its'úndi wovâysígi?anpídi, ee bú?wi p'óege i?ge ímú-í hedí ovâytu?âamí, ¹¹ I? na?jee unbí bú?wi nanbí anto eeye dintsíndi wänbo ívípêedi-i wáykeeyamídi híwó wí?úví?ohpi?in ída?pídi Jôesi Tádávi? t'owa ímúunídi. ¹² Naadi wáytumáa, owáy i? thaa Jôesi Tádádi t'owa háa híwó háa híwóhpí díví?annin ovâytu?an dihaydi, gi?bi bú?win t'owa shánki dâyt'óephadekhâymaa in Sodom bú?win t'owavi?wedí."

Háa in bú?ây Chorazin-dá Bethsaida-á Capernaum-dá dínpuuwi?in

¹³ Hedí Jesus ná?in wá? natú, "In t'owa i? bú?ây Chorazin gin dâytu?o? iwe?in t'óephade dínpuuwi. In t'owa i? bú?ây Bethsaida gin dâytu?o? iwe?indá wá? t'óephade dínpuuwi. Pínnán t'óe-áho inbí jáa ovây?an, hebo inbí t'aywó?di wíwíjia?anpi. Ná?i pínnán t'óebá in bú? Tyre-ádi Sidon-dádi gin dâytu?o? eeye hán?oe ovây?ándáho?, in Tyre-?indá in Sidon-?indá wíwíwíhayjêe?amípiwän k'oe?i aa díví?aawé-ídi, hedá núu ee-á dívíkw'óeniwän, dâykéeyamídi inbí t'aywó?di dâyyoe?annin. ¹⁴ Hedânho in Chorazin-windá in Bethsaida-windá shánká dâyt'óephadekhâymaa in Tyre-windá hedá Sidon-windá inbí?wedí owáy Jôesi Tádádi t'owa háa híwó háa híwóhpí díví?annin ovâykeekw'óe?ó ihaydi. ¹⁵ Ma?in t'owa Capernaum bú?aywin dí?ände? oe makówápiye ovâytegekhâymaa?in, hewänbo indá oe péyégepiyânho diwhavemän."

¹⁶ Hedáhá? ivi khâge?nin itu?an, "To?wên wovây?t'óeyande?indáho naa wá? dín?t'óeyande waagibá díví?o?. Hedí to?wên un wovây?joegi?annindáho naa wá? dijoegi?o?, hedí to?wéndi naa dijoegi?odá gindídi i? to?wi naa disandi wá? óejoegi?o?."

In tséintâ?di wíje (72) Jesus-vi t'óe?in diwáy?ää

¹⁷ Ti'úugedí in tségintá'di wíje (72) sená' híchangidi diwáy'áá, hedi ditú, "Nanbí Sedó, in yá'dáapí'in p'owəəhãđi wãbo na'in dí'a'gin, uví khãwã wíkháyã'di." ¹⁸ Jesus-di ovãytú'an, "Naadı wá' dómú' Satan i' Penísendi oe makówádí tsikhagipí nake't'ãndi, tsígówãnú nawãndi waabá. ¹⁹ Bít'öeyan, naadı wáyk'ú' yã'dáapí'in p'owəəhãđi bint'aanídí, wí pãäyü háa wí ts'e'k'ãavi'di úví'ãhsaa waagibá, hedá shãnkí kay-á wãyãmági in kay i' Penísendi unbí hãnbí' únmuu imãã'iví'wedí, hedího há'to hããwídí wãbo wováywã'amí. ²⁰ Hewãbo tobá in yã'dáapí'in p'owəəhãđi wováy'a'ginnandi íhíchhan wãbo?, únkhãy'ã' shãnkí íhíchã-i'in unbí khãwã oe makówá únta'muudi."

²¹ Ihaydíbá i' Yã'dãa'i P'owəəhãđi báyéki híchhan Jesus öemãgi, hedi Jesus natú, "Navi Tádá, u-á oe makówã-ádi hedá nãa oepãa k'aydá shãnkí untsonji'i' unmuu. Hedí nã'i hããwí navi khãge'nin dãmú'í-á in báyéki dínhanginná'ninbí'wedá in dihã'inbí'wedá nãakaayan hedãho wídãmúunípídí, hedí nã'in namuudi naadı wí'kú'daa'o'. Navi Tádá, gin bí'amídí wóehíchhanmãgi." ²² Hedáhã' in t'owa ovãytú'an, "Navi Tádá hããwí t'ãhki navi mangle dínjoe'an. Tóbo imãã'gendi wí'únhanginnãhpí to'wí omuu'in, navi Tádá dãmú'ín mán únhanginnã. Hedá tóebo-á wá' wí'únta'gendihanginnãhpí to'wí navi Tádá dínmuu'in, naa iví ay omuu'í'dã'mãn dínhanginnã. Hedá wáy wëndidãho öetaa-i, to'wí namuu'in naadı dovãykeeyandãho."

²³ Hedi iví khãge'ninbí'piye íbéedí Jesus-di ovãytú'an inda' dit'oe-ídí, "Undá híchhan bínmã've-í nã'i hããwí napóe'í bínmúndedí. ²⁴ Wãy'ããmí, báyéki in hã'n'oe'in tsonnindá in Jöesi Tádávi tukhe'mindá dida' dãmúuní'in i' hããwí nãa bínmúnde'í, hewãbo wídãmú'ípí, hedá i' hããwí un í't'oe'o'indá dida' dit'oe-í'in, hewãbo wídít'oe'pí."

I' híwó'di Samaria-wi sen

²⁵ Wí sen in Hudíyoví khuu dáyhá'o'in diwedí'i namuu'i Jesus-ví'we napówa öetayi'nídí, hedí öetsika'yan, "Hãhkandi", hãn dáy'amí in wówãtsi nahãndepí'in donkãyjídí?" ²⁶ Jesus-di öetsika'yan, "Hãn natú' i' tsonnun Moses ita'nandi?" Hãã-an iwe nãatunnan?" ²⁷ I' sendi Jesus öetu'an, "Gá ginnãn:

I' shãnkí natsonji'i' unbí Jöesi únmuu'i' undá únkhãy'ã' pín ta'gedí bínsígí-í'in, unbí pí'nã khó'jé-á, unbí hãã iwã, unbí kay t'ãhkidá, hedá unbí ãnshããdã."

Hedá wá' natú,

"Hãa un wí'bo úvípísígí waagibá, wé'gen t'owa wá' bínsígíhúuwí."

²⁸ Jesus-di öetu'an, "Híwó bihée'an, hedího háa untú waa bí'ããmí, hedãho wówãtsi wóemããní."

²⁹ Hewãbo in Hudíyoví hãhkandi nada' ipikeeyamí'in híwó'di namuu waagibá, hedího Jesus öetsika'yan, "Wé'in t'owa dovãysígí-í?" ³⁰ Jesus-di ònthayyamídí ginnãn öetu'an: "Wí sen oe Jerusalem bú' iwedí i' bú' Jericho iwepiye namã, hedí wën sãnmindi öeyã'dí iví aa öep'ãđí hedí hãho öemãhpúudí shu'í waagibá öejoe'an. ³¹ Hedi ihaydíbá wí Hudíyoví owha'-á ee p'öegã namã, hedi i' sen öemú' iwe nak'öedí, hedí p'öe p'ãnãpiye naphadedí iwedí namãã. ³² Hãý napóe ihaydá hanbã napóe. Wíyã wëe sendá na'ãã, i-á i' méesate hay'íwí khãge'di namuu, hewãbo i' wá' p'öe p'ãnãpiye naphadedí iwedí namãã. ³³ Hedi wí sen oe Samaria nangewí namuu'i' oe p'öegã namã, hedí i' sen nak'öe iwe nú' napówa, hedí öemú'dí iví'piye nasehkanãpöe. ³⁴ Hedího ee nak'öe iwepiye namããđí iví tsaã ejeje olive kã'p'oe-ãđí méena-ãđí òn'ewedí aa'ãydí ònwhi'an, hedáhã' iví búdu eedí öe'í'k'ú'dí wí whohkwo tewhá iwepiye öeho', hedí iwe öe'ãyingí'an. ³⁵ I' thãwãndá wíje thaa t'öe'í chã' iví chã' múu iwedí iwahãgídí i' whohkwo tewháwí p'ó'dédí' òn'andi öetu'an, 'Nã'i sen nãã'ãyingí'amí, hedí wíyã shãnkí úchã'muudãho owáy owáy'ãã ihaydí wíwã'ã-í. " ³⁶ Hedi Jesus-di i' hãhkandi öetsika'yan, "Hãn un'ãn, wé'ídan in poje iwedí i' sen in sãnmindi öeyã'í' ta'gendi öeseegi?" ³⁷ I' hãhkandi'dí Jesus öetu'an, "Gá i' nasehkanãpöe'í'dãn." Jesus-di öetu'an, "Ja' ópün, háa i'an waa ó'an."

Mary-á Martha-á inbí tewhá iwe Jesus na'á'dãají'

³⁸ Jesus-ãđí iví khãge'nindáđí iwedí dimããđí wí bú'ay iwe dipówa, hedí wí kwee Martha gin nakhãwã'í'dí ovãysígí'andí iví tewhá eepiye ovãyts'úde. ³⁹ Martha-á wí tí'úu Mary gin nakhãwã'í-á ún'ãn, hedí i-á ee nange Jesus-ví ãn nú' isóge iví hãhkan ònt'öeyaanídí. ⁴⁰ Martha hãho najashapöe'öe báyéki t'öe únjídí ovãyhúújõenídí, hedího Jesus-ví'piye namããđí öetu'an, "Nanbí Sedó, tí'ãyingí wíwöemãhpí'an navi tí'úudí wí'bo díjoe'andi i' koegi' dókhãy'amídí? Natú'an dikhãge'nami'in." ⁴¹ Jesus-di öetu'an, "Sehkanã Martha, u-á hããwí t'ãhki i'gedí báyéki ãyingí'dí wóemãã, ⁴² hebo wí hããwídã'mãho ta'gendi natáy, hedí Mary-ãho i' ide'man. Hedí nã'i shãnkí híwó'di namuu'i' ide'mandí-á iví'wedí há'to öekwee-í."

¹ Jesus-á wíyá wáhhää ijúusu'o?, hedi ibowa ihaydá wêe ivi khäge'di'di öetu'an, "Nanbí Sedó, na'in wá? dijúusuhá'an, John ivi khäge'nin ijúusuhá'an waabá." ² Jesus-di ovâytu'an, "Úvjúusu'andá gin waagi ítúuní: Tádá, uví kháwá win'a'ginnamí. Uví tsonkhuu wóegé ówhanbe na'in díssonnamídi." ³ Thamuwaaagi i' húugi' gintáy'i dímmá. ⁴ Nanbí t'aywó'di díno'wójé, in na'inbí'piye dívit'aywó'nannin áy'owójénde waagibá. Hedi wiginpuuwípi wáhpáde dítay'i'nídi."

⁵ Hedáhá? Jesus-di ovâytu'an, "Heyáagú khunpinuđi wí k'emavi tewhá eepiye imáadi bintu'andi, 'K'ema, poje pává dípiyémmá. ⁶ Wíyá k'ema nángé naphademándi náá naví? napówá, hebo naa háäbo wíđinsaapi dókoejōnenídi." ⁷ Heyáagú i'di oe ívedi wovâytu'andi, 'Ánpi dí'an, in phódi-áho naphéhto'on hedi naví áyyää-ádi naa-ádi giwho'kw'ó, hediho naa wíđinkodipi dáysha-ídi háäwi wímäänídi." ⁸ Naadi wâytu'äämi, tobá háäwi wíwovâymmánpí wänbo unbí k'ema únwänpimuudibo?, ihaydá? bında'máadáho? ishaa-í, hedi háäwi úntáy'i wovâymmáni. ⁹ Hedi hanbá namuu úvjúusu'andi: Bında'má've-í háäwi, hediho bínhóeni. Bintuwámá've-í háäwi, hediho bínshaa-í. Bínpópó'äämi, hediho in phódi-áho ungi? wovâyhuu-í. ¹⁰ To'wên ihaydá? dáyda'máa'indáho dáyhóeni, to'wên ihaydá? dáytuwámáa'indáho dáysha-í, hedi to'wên ihaydá? dáypópó'o'indáho in phódi ingi? ovâyhuu-í.

¹¹⁻¹² "Un tádá'in ímuu'in, unbí e'núdi wí paa wovâydaa'andi ik'o'ídi, ti wí päyyu bínmmáni? Hediháa wí wáa wovâydaa'andi ti wí ts'e'k'ää bínmmáni? Joe, há'to". ¹³ Tobá hiwóhpi'in ímuu wänbo undá únhanginná hádídi híwó'di háäwi unbí áyyää bínmmáni'in. Hediho shánki wänbo i' Tádá oe makówá na'ándi'di in to'wên óedaa'annin i' Yä'dáa'i P'oweaähää ovâymmáni."

Ditú Penisendiđi Jesus óekhäge'máa'in

¹⁴ Jesus-di wí sen tunpi'wíwedi wí yä'dáapi' p'oweaähää ónkhehpiye. I' yä'dáapi' p'oweaähää napee ihaydi i' sen únhi'kodi, hedi in t'owa ovâyháa'an. ¹⁵ Hewänbo wáy wéndáho ditú, "I' Penisendi Beelzebub gin nakháwá'i, i' yä'dáapi'in p'oweaähäävi p'ó'dédi' dínmuu'i'dán Jesus óekhäge'do ná'in yä'dáapi'in p'oweaähää t'owavi'wedi ovâykhehpeeyé-ídi." ¹⁶ Hedá wáy-á wéndá dida? Jesus óetayi'ní'in, hediho óedaa'an wên pinnán taa makówádi ovâykeeyamídi, hedánho dínhanginnániđi háa Jōesi Tádáđi óesandi? namuu'in háa joe. ¹⁷ Hewänbo háa divi'ánshaamáa'in Jesus-á únhanginná, hediho ovâytu'an, "Wí nangewin t'owa wí'bo dívipihánbođáho? inbí nangeho dáypihá'dánnamí. Hedi t'owa inbí k'aygi ee wí'bo dívipihányéđáho?, i' k'aygá há'to nakáypúuwí. ¹⁸ Hedi hanbá Penisendi wí'bo ipiyándéđáho há'to háädi wänbo natsonyēeni. Undi ditu'an Penisendiđáho naa díkhäge'máa, hedánho in yä'dáapi'in p'oweaähää t'owavi'wedi dovâykhehpiyende?. ¹⁹ Hewänbo handiđi dovâykhehpiyendedáho?, hádídan unbí t'owa'indi ovâykhehpiyende? Unbí t'owaho ditúuní in ta'gen wí'úvihé'e'opi'in. ²⁰ Hewänbo Jōesi Tádávi pinnándánho in yä'dáapi'in p'oweaähää dovâykhehpiyende?, hedi ná'indiho únhanginná Jōesi Tádáđi naa dítsondisóge'in. ²¹ Wí sen kay'i t'ähki ivi k'uuphé háäwiđi ivi tewhá i'áyingi'odi, t'ähki i' háäwi ivi' únmuu'i' híwó únkw'ó. ²² Hewänbo wí to'wí ivi shánki kay'i namuu'i na'äädá i' sendáđi iyäq-ídi, i' sen óet'aaani, hedi tobá i' sen kwák'u hán na nato'on wänbo, hedá na'ánde? ná'i kwák'u aadi óekhäge'nami'in, ná'i wée sen shánki kay'i namuu'i'di i' senbí háäwi ónhóeni, hedi ivi k'ema'indáđi díviweejé-í. ²³ To'wí naví'nápiye namuup'i-á naví'piye háa nachaa, hedi to'wí in t'owa naví'piye ovâymayä'pi'-áho? ovâykhehpiyende waagibá i'o'.

²⁴ "Wí yä'dáapi' p'oweaähää wí t'owavi'wedi napeedi oe ahkónupiye namándi wáy ithaayé-í iwe ituwámá, hedi ishaapíđáho wí'bo natú?, Wáy dójoe'an diwepiyebá owáymú-í, i' to'wí'piye navi tewhá waagi'ba dímmú'de'i'." ²⁵ Hedi nawáymáa ihaydá ná'i to'wí'ba óeshaade?, wí tewhá na'aanánda napi'dindá waabá namuu. ²⁶ Hedáhá? wíyá napeedi tsé ihay wáy-á yä'dáapi'in p'oweaähää ivi shánki yä'dáapi'in dimuu'in ovâymmá, hedi ná'i to'wí'piyebá ováyhon iwe dívithaayé-ídi, hediho ná'i to'wí-á shánki p'ándiki'-á napoe'o páadéđi namuu'ivi'wedi."

Háa ta'gendi gihhchanpuuwí'in

²⁷ Gin Jesus natú ihaydá wí kwee oe t'owa jáadá kaygá natú, "I' kwee wóe'ayyandi? hedá wóetsää'andi-á hihhchan imáa." ²⁸ Jesus natú, "Hebo shánki dihhhchan in to'wên Jōesi Tádávi hí' dáy'tóeyande'in hedá dáy'a'gindo'indá."

In t'owa dida? Jesus wí pinnán t'óe i'qmí'in

²⁹ In t'owa Jesus-ví'we shánki diwé'gepoe'o, hedi ovâytu'an, "Un náawin t'owa-á yä'dáapi unbí wówátsi bínhon. Ihaydá? wí pinnán taa bínmuunídi ída'poe'o, hewänbo wéeda' pinnán bínmuuní, i-á Jonah ikeyyandi? waagi'ba namúuni. ³⁰ Háa Jonah únpo'e'in namuudi in t'owa Ninevah bú'win dínhanginná ta'gendi Jōesi Tádáđi óesannin, hedi hanbá náá naa t'owa t'ähkigi? o'aypuýá'i háa dínpuuwí'in namuudi in náawin t'owa dínhanginnáni ta'gendi Jōesi Tádáđi díssannin. ³¹ Hedánho ówáy i' thaa Jōesi Tádáđi t'owa háa híwó háa hiwóhpi dívi'annin

ovâykeekw'óe'ó ihaydi, i' kwee oe Sheba nange p'ó'dédi' namú'de'i' i' ahtuyedi in nááwin t'owavi wáyupi wovâykeeyami. Hân'oe i-á kayi' wâhâáwi nangedá na'âá háyú Solomon ûnhanginná'di' ònt'òeyaanídi, hewânbo tobá naa Solomon-bí shánkí hay'i omuu wânbo hedá náwe undádí oji wânbo', undi naa wíðint'òeyandepí. ³² Hedá wá' owáy i' thaa Jôesi Tádádí t'owa háa híwó háa híwóhpi dívi'annin ovâykeekw'óe'ó ihaydi, in t'owa i' bú' Ninevah-win dívi'ahtuyedi in nááwin t'owavi wáyupi wovâykeeyami. Hân'oe Jonah-di Jôesi Tádávi tun ovây't'òe'ódi há'ín Ninevah-win t'owa dit'òe'di indá inbí t'aywó'di dâyjoe'an, hewânbo tobá naa Jonah-ví shánkí hay'i omuu wânbo hedá náwe undádí oji wânbo', unbí t'aywó'di wíwínjoe'ohpí."

Jesus-di ovâytu'an ivi hí' ònjoe'gi'odáho', wên ko wên t'un pho' dâykée'í waagibá dívi'o'

³³ "To'wí wânbo wên phakó iko'andi pho iwe wí'ikaakée'ípi, háa wên t'un napekichá'nin pho' wí'ikée'ípi, hewânbo wên phakóki eedân ikée'í hedânho to'wên dits'úya'nin i' ko dâymúundí. ³⁴ T'owavi tsée-á wên phakó ingí' namuu, hedi híwó'nin tsée dínmuudáho in tséedá t'âhki ovâyko'. Hewânbo híwóhpi'nin tsée dínmuudáho' t'âhki ovâyphahkhunjo' waagi'bá dínpo'e'o. ³⁵ Hedânho úvi'áyingi'amí unbí tséedí in ko òetsudemááni'in, khun ní'ge wí'íyënenípidí. ³⁶ Wí to'wí ta'gendi ûnkonándá hedá wáyge wânbo wí'únphahkhunáhpídá, t'âhkiho ûnkohkeenáni, wên phakó ûnkohkay waagibá."

Jesus-di in Pharisees-ádi in Hudíyovi kuu dâyhá'o'indádí ovâytu'an t'òephade dínpuúwí'in

³⁷ Jesus ihí'bowa ihaydá wí Pharisee-dá óehútu'an, hediho i' Pharisee-ví tewhá eepiye dats'úndi Jesus ihúusóge. ³⁸ I' Pharisee óeháa'an Jesus óemú'di ihúusógedi wa'di iman'owíðipíðibo' in Hudíyovi kuu waagibá. ³⁹ Hediho Nanbí Sedó Jesus-di óetu'an, "Naa dín't'òeyan, un Pharisees-á t'owa waaginbá imuu inbí húugi' k'édé-á sá'wé woegi'-á já'wédída' dâyo'owíðinde'in. Undá ida' híwó íkeet'òeni'in, hewânbo unbí pí'ná khó'jé nakeet'óepi iwá há't'aa'indá' hedá yá'dâapi'indá' imuu. ⁴⁰ Un ánsaapi'in, Jôesi Tádá-á hááwi nakeet'óe'í' ipaa. Ti í'bá hááwi nakeet'óepi' wá' wí'ipaapi'an? ⁴¹ Únkhá'á' hááwi unbí sá'wé únsaa'í' in sehkanáwó díwówáji'in bínmááni'in, handíðibo yá'dáa'in wówátsi bínhúuwí.

⁴² "T'òephade un Pharisees únpúuwí. Undá i' su'ts'ígí'-á tsímáháa-á hedá wé'ge'í hááwi ha'wáagi'í' bínpaye iwedi tá taa únk'òndi Jôesi Tádá wée bínmá', hewânbo t'owa-áho ta'ge wíwín'ohpí hedá Jôesi Tádá-á wíwínsígípi. Hááwi bín't'andedi ta'gendi únkhá'á' tá taa únk'ón diwedi Jôesi Tádá wée bínmááni'in, hewânbo wí'ún'òede-ípi ná'í wé'ge'í híwó'di hááwi wá' úvi'áamídi. ⁴³ T'òephade un Pharisees únpúuwí. Undá i' méesate páadépiye úvíkw'òeni'in wovâyhi'an, hedá oe búu pinge wovâyhi'an t'owadi á'gindi wovâysengitú'áamí'in. ⁴⁴ T'òephade únpúuwí, gá undá wáy pení ovâykhá'kw'ódi eeje nataamuupí' waaginbá imuudân, t'owa dívi'áhsahondi wíðínhanginnáhpí iwe nakw'ó'nin." *

⁴⁵ Wí Hudíyovi kuu ovâyhá'o'í'di óetu'an, "Hâhkandi', in Pharisees-bí'gedi ha'wâa bihé'e'ódi na'inbí'gedi wá' jánáki bihé'e'o'." ⁴⁶ Jesus natú, "T'òephade un Hudíyovi kuu bínhá'o'in wá' únpúuwí. In t'owa kâyi' hááwi dívi'amí'in bintú'o', hewânbo undá háy wânbo wíwínkhá'ge'dopí dâyo'amídi. ⁴⁷⁻⁴⁸ T'òephade únpúuwí, gá undá wáy in Jôesi Tádávi tukhe'min ovâykhá'kw'ódi eeje bínkodi'odân, inbá unbí hehááwin thetáy pahpá'indi ovâyhanú. Hewânbo han bín'andi nakeepoe'ó unchanpoe'ín háa unbí páadé ká'áá'ín dívi'annin híwó namuu'in, gá indá in Jôesi Tádávi tukhe'min ovâyhanú wânbo undá inbí penípho bínwânpikodi'odân. ⁴⁹ Hedânho Jôesi Tádá báyéki hangintan imáadi ginnân natú, 'Naví tukhe'mindá hedá naví t'òekhuwa'indá in t'owavi'piye donsaani, hedi in t'owadi wáy wên in dovâysannin jánáki ovây'amí, wáy wéndá ovâyhanú-í. ⁵⁰ Hediho un t'owa nááwin wovâychánukháymáa in Jôesi Tádávi tukhe'min náá oepáa k'aydi nakhi'jen dihayðibo' ovâyhanúdi. ⁵¹ I' páadé óehay'í-á Abel namuu, hedi i' tí'úuge óehay'í-á Zechariah-á namuu, i-á i' méesate-á i' antáa já'wé nak'óe'í-á inbí pinu'di óehay. Naadi wáytu'áamí, undáho in t'âhki ovâyhanúdi ta'gendi wovâytu'chánukháymáa. ⁵² Un Hudíyovi kuu bínhá'o'in t'òephade únpúuwí. In ta'gen namuu'in bínkaajo waagibá úvi'o', in t'owa wíðiháhpúuwípidí. Undáho wí'íhâhpóepí, hedi in wé'gen t'owa diháhpúuwí'in dida'indáho wíwínmáhpí diháhpúuwídi."

⁵³ Jesus ná'í Pharisee-ví tewhá iwedi napee, hedi i' thaa iwedi páadépiye in Hudíyovi kuu dâyhá'o'indá hedá in Pharisees-á hânho i-ádi dit'ayyaapóe, hedá hânho-á dívíkhááde' t'ámáge i'gedi óetsika'yamídi. ⁵⁴ Wên phay igí' nawhée-ídi ònk'úya' waabá muu'in bínkaajo waagibá úvi'o', in t'owa wíðiháhpúuwípidí. Undáho wí'íhâhpóepí, hedi in wé'gen t'owa diháhpúuwí'andi ditsíkha wên háawên híwóhpi'in natuqpee-ídi.

* **11:44** In Hudíyovi wí penípho iwe dívi'áhsaadá, dínkhâk'óe inbí méesate ee dits'únnin páadé dívíkhá'á'andíðibo' inbí kuu dínmuu waa.

12

Jesus ivi khäge'nin itu'an divi'ayingi'ami'in

1-2 Ihaydi bäyeki maapaason (1,000's) t'owa diwé'geji', hedí hânho dibá'yendi divídachänu'o'. Jesus-di in t'owa ovâyhée'an, hebo ivi khäge'nin páadé itu'an, "Úvi'ayingi'ami hä'in Pharisees waaginbá wí'ípúuwípidí, indá paa divíjánúmáa'in waaginbá dimuu. I' híwóhpi' divi'o'i-áho dínsöe-í oewáasee ná'i oewáa iwe nato'ondi nasó' waagibá. Hedí hanbá t'ähki náa nakumuk'öe wänbo nakumukhuudee-í, hedá t'ähki náa nakaak'öe wänbo öepeeyé-í napu'wäändí. ³ Hedího wên háawên phahkhun dee itu'indáho', thaadi dit'oe-í, hedí wên háawên to'wívi oje phóge bînsänhée'andi in phódi nati'dindi, indáho wha'k'aydi divítuwégenú-í, t'ähki dit'oe-ídi."

Jösi Tádáda'mân äykhunwöeda'i

⁴ "Navi k'ema'in, wäytü'âami, wivínkhunwöeda'ípi in to'wên unbí tú' dâyháanu-ídi dínkodi wänbo shánki wovây'amídi wídnkodípi. ⁵ Naadi wäythayyami to'wí namuu'in i' bínkhunwöeda'í'i: Jösi Tádá-ânho bínkhunwöeda'í. I-á únkodi wovâyháanu-ídi hedá wá' únk'öe péyégépiye wovâsaanídi. ⁶ P'anú tsí' tsidé'ây wíje thígí'didíbo ovâykü'ch'áadepi'an. Hewänbo tobá wâhphade dichä'muupi wänbo Jösi Tádáda wêe wänbo in diwedi wí'öe'ödéndepí. ⁷ Hewänbo undá Jösi Tádági' bäyeki tsidévi shánki íchä'muu. I-á únghänná háyü phó unbí p'ó'dé únsaa'in wänbo', hedího wí'íkhunwöeda'ípi."

Jesus-vi'piye ívívâyundedáho gínkhây'ä' han gitüni'in

⁸ "Naadi wäytü'âami, to'wên in t'owavi páadépiye navi'in dimuu'in ditü'in, naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i wá' in Jösi Tádávi makówáwin t'öepa'aa'inbí páadépiye otüni innân navi'in dínmuu'in. ⁹ Hewänbo to'wên in t'owavi páadépiyebo ditü'in navi'in wídimuupi'in, naa wá' in Jösi Tádávi makówáwin t'öepa'aa'inbí páadépiye otüni navi'in wídimuupi'in. ¹⁰ Nakodi t'ähki t'owa dín'owó'jaynídi háäwí híwóhpi divíhée'annin navi'gedí, naa t'owa t'ähki'gí' o'aypuyä'i' omuu'i', hewänbo to'wên jänáki i' Yä'däa'i P'oweahhâv'gedí divíhée'annindáho há'to dín'owó'jayní.

¹¹ "Owáy in eesate eeje'in p'ó'dédi'inbí'piye háa in nangewin tsonninbí'piye wovâyünj'ó'namídi wovâyho' ihaydi, wí'í'ayingi-ípi háa ítünin' in úvi'aywoenídi, háa úvívée'ami'in wíwovây'ayingimäanípi, ¹² gá ihaydáho i' Yä'däa'i P'oweahhâv'gedí i' hí' wovâymäänídan hedänho híwó úvívée'ami'dí" gin Jesus-di ovâytu'an.

Jesus-di i' kodit'owa sen ánsaapi'v' namuu'ivi'gedí ovâytu'an

¹³ Wí sen in t'owavi jáa naji'í'di Jesus öetu'an, "Hähkandi', navi pá'dây dín'tu'an i' háäwí nanbí tádádi na'in dínjoe'andi naa-ádi iweje-í." ¹⁴ Hebo Jesus-di i' sen öetu'an, "To'wídi wänbo naa wídnk'ú'pí otüni'ídi háa unbí háäwí dänweeje-í'in." ¹⁵ Hedáhá' Jesus-di t'ähki in t'owa ovâytu'an, "Hähádi wänbo t'ähki úvi'ayingi'ami hedänho há'taa'indá' wí'ímünípidí. To'wí wänbo híwó'nin wówátsi wí'ímáapi báyeki háäwí únwänpikw'öndíbo'."

¹⁶ Hedáhá' ná'in háhkangi'in ó'gédi ovâytu'an, "Wí kodit'owa sen únnavak'wó, hedí báyeki únpayedee. ¹⁷ Hedího ginnân na'ân: "Wähhä navi háäwí dín'paa'i donkw'öení wídnnáhpí. Hân hín dá'y'ami? ¹⁸ Ma' ginnân dá'y'ami: Navi denkw'ó'i tewhá donts'ávedí wíyá shánki he'endi donkw'öení, hedího ee navi táhtándá navi wé'ge'i háäwí-á dondenkw'öení. ¹⁹ Hedáhá' gindá opitüni: 'Nää-áho báyeki híwó'di háäwí híwó hay paayogi' dîndenkw'óho', náa-áho wíyá wídayt'öe'amípi. Húukandá sūwä-áda dá'y'ami, hedá navi wówátsi-á híchandi donhúuwí. ²⁰ Hewänbo Jösi Tádádi i' sen öetu'an, 'U' ánsaapi', náa khunbo úvi wówátsi wínekháymáa. Ihaydáho to-an há'i háäwí ugi' mândenk'wódi'i' ikhonkháymáa?' " ²¹ Hedí Jesus-di in t'owa ovâytu'an, "Ha'wäagi'innänkun in t'owa dimuu báyeki háäwí dâydenkw'öe'ó'i in hewänbo Jösi Tádá-á natü' ta'gendi kodit'owa wídimuupi'in."

Jesus-di ovâytu'an háäwí i'gedí wídi'ayingi-ípi

²² Hedáhá' ivi khäge'nin itu'an, "Hedänkun wäytümáa, wâhphade wí'úvi'ánshaamá've-ípi i' koegi' untáydi íwówâyéenídi, háa i' aa untáydi unbí tú'gí'. ²³ Unbí wówátsi-á shánki únchä'muu koegi'da'bi'wedi, hedá unbí tú'-á aada'bi shánki únchä'muu. ²⁴ In odovi'gedí úvi'ánshaa'ami. Indá wídayko'jikopí, hedá wídayháawé'ge'opí, hedá wâhähä dâyhähäwídenkw'öení'i wänbo wídnnáhpí, hewänbo Jösi Tádáho ovâyhúujómá'. Hedí undá shánki íchä'muu ná'in tsidévi'wedi. ²⁵ Wená wí wänbo há'to unbí wówátsi wíyá wêe thaa wänbo bintä-í iwänpi'ayingidíbo'. ²⁶ Háäwí híyähä'i ha'wäagi'i wänbo há'to úvi'ami, hedího háadan wíyá háäwí i'gedí úvi'ayingimá'? ²⁷ Úvi'ánshaa'ami há'i ahkónuwi póvi'ây háa nakeet'öe waa. Wídivít'öe'opí wídaypa'p'andepí wänbo', Jösi Tádá sa'wó'di aa waagi ovâyma'. Solomon-dá hânho hay'i namú'de wänbo' i' póvi waabá sa'wó wí'i'awepí. ²⁸ Jösi Taa sa'wó'di aa waagi i' ahkónuwi phé'yävigí' önpaa, tobá ná'i phé'yävi-á wêe thaadä'

nasaa wänbo hedá wíyá tháwándáho t'owa dáypha⁷kw'óení dáyhääháa⁷amídi, hedího un wá⁷ shánkí híwó wänbo wováy⁷aawé-ípi⁷an. Undá únkhây⁷á⁷ ná⁷in úvíwääyú-í⁷in, hewänbo híyääda⁷ wäyü bínmáa⁷in ímuu. ²⁹ Ihayda⁷ wí⁷ítú⁷be-ípi, 'Hää-angú äy⁷k'o⁷i, hää-angú äysu⁷wá-í⁷? Wähphade wí⁷úví⁷ánshaamá⁷ve-ípi⁷i⁷gedi. ³⁰ T'ähki t'owa Jöesi Tádá öetaapi⁷índá hânho dívíwánpikhääde ná⁷i hääwí dáyhóenídi, hebo unbi Tádá oe makówa ná⁷ändi-á ho únhanginná undá úntáy⁷in. ³¹ Undá shánkídi únkhây⁷á⁷ Jöesi Tádávi tsonkhuu i⁷piye úvíkhää-í⁷in, hedí gin úví⁷andáho ná⁷i hääwí úntáy⁷i bínhóeni.

³² "Wí⁷íkhunwóeda⁷ípi⁷ tobá híyäädi wên k'úwá waa íji wänbo⁷. Unbi Tádá makówáwi-áho nahihchan oe makówápiye wovâyhuúwídi. ³³ Hääwí únkw'ó⁷di⁷ bínku⁷ch'áani, hedíi⁷ chá⁷da in sehkanáwó diwówáji⁷índá bínmääni. Gindídáho wí chá⁷muu há⁷to únwheépuuwi⁷i⁷ waagibá bínmá⁷ve-í, hedânho i⁷ hääwí únchá⁷muu⁷i-á oe makówa úndenkwodee-í. Iwá hääwí unbi⁷ únmuu⁷i há⁷to únháani, háa wên sänmin wänbo há⁷to dáy⁷tägé-í, háa wên kha⁷nin wänbo há⁷to dáyha⁷ni. ³⁴ Wähää unbi hääwí únchá⁷muu⁷i⁷ únkw'ón diwebá unbi pí⁷ná k'ó⁷jé ída⁷ íkwon⁷in."

Jesus ivi khäge⁷nin itü⁷an dikhâyümüni⁷in

³⁵⁻³⁶ "Wên t'óe⁷in waabá únkhây⁷á⁷ ímúuni⁷in, inbí p'ó⁷dédi⁷ wên k'óhtsa⁷ shánkí⁷eedi iweđi iweemá⁷ídi dáytsíkha⁷máa⁷in. Indá dívít'óe⁷amíg⁷ di⁷aamuu, inbí phakó-á dínkomuu, hedânho napówa ihaydi oe phódi ipópó⁷andi wese igi⁷ dáyhuu-í. ³⁷ Ná⁷in t'óe⁷in inbí p'ó⁷dédi⁷ dínpówa ihaydi áyíngídi dikw'ó⁷nin ovâyshaadá hihchan dáyma⁷ve-í. Wäy⁷tü⁷äämi, i-á ipi⁷aawé-í ovâyhuukháysaa-ídi, hedí ovây⁷tu⁷äämi dívíkw'óení dívíhúuyamídi, hedí hääwí ovây⁷saa-í. ³⁸ Tobá khun pinudi háa shánkí hääđdanho nanân wänbo ná⁷ää ihaydi, dikhâymuudi ovâyshaadáho hihchan dáyma⁷ve-í. ³⁹ Ná⁷in ta⁷gendi únhanginnáani: Wí to⁷wi úntewhák'óe⁷i hääđi wí sänbi⁷ i⁷ tewhá eepiye ná⁷ä⁷in únhanginnándáho⁷, há⁷to óemääni in phódi itháani⁷in háa wháphódi iháave-í⁷in nats'úunídi. ⁴⁰ Hedí un wá⁷ íkhâyümüni, gá naa t'owa t'ähkíg⁷ o⁷aypüyá⁷i⁷ omuu⁷i wá⁷ hääđi nanân wänbo⁷ owáy⁷ädän, dítsíkha⁷máapi ihaydi o⁷ä⁷."

⁴¹ Peter-di Jesus óetsika⁷yan, "Nanbí Sedó, ti ná⁷índá⁷mân ná⁷i hí⁷ dítumáa, háa t'ähki in wégen t'owa wá⁷ ovây⁷tumáa?" ⁴² Jesus-di öetu⁷an, "Wí t'óe⁷i hääwí nawó⁷ná⁷di⁷ híwó i⁷o⁷i hedá híwó⁷di hangintan imáa⁷i-á waaginbá únkhây⁷á⁷ ímúuni⁷in. Gi⁷bi t'óe⁷i-ánho ivi p'ó⁷dédi⁷di óesóege-í i⁷ tewhá ee in wégen t'óe⁷inbí tsondi dínmúunídi, hedí inbí koeg⁷i hääwí ovây⁷mädän, dítsíkha⁷máaäänídi hääđi ihaydi napóe ihaydi. ⁴³ Hihchan i⁷ t'óe⁷i imá⁷ve-í ivi p'ó⁷dédi⁷di gin i⁷odi óeshaadi ivi⁷ iweemaa ihaydi. ⁴⁴ Ta⁷gendi wäy⁷tu⁷äämi, i⁷ tewhá p'ó⁷dédi⁷di gi⁷bi t'óe⁷i óesóege-í t'ähki ivi hääwí ón⁷áyínmá⁷ve-ídi. ⁴⁵ Hebo i⁷ t'óe⁷i híwó i⁷amívi⁷wedi wí⁷bo natúdáho⁷, 'Naví tsondi-á nahayjéepóe ná⁷ää-ídi⁷, hedího in wégen t'óe⁷i in kwiyá⁷da sená⁷da ovâymahpúovây⁷mädän, dítsíkha⁷máaachünamáda, hedí i-á húkangí⁷-á suwági⁷-ádída⁷bá-á namuudá, hedá naháapoe⁷odá, ⁴⁶ gin i⁷andáho⁷ ivi p'ó⁷dédi⁷ únwáy⁷ää-í óetsíkha⁷máapídi, hääđi i⁷ t'óe⁷i⁷ únhanginnáhpí ihaydi, hedí i⁷ p'ó⁷dédi⁷-á natsónpúuwi i⁷ t'óe⁷i hânho óetuhcháänú-í⁷in, hedá óesaani in wégen t'owa t'óeyanpi⁷índá⁷ dimuu⁷in dikw'ón diwepiye. ⁴⁷ Wí t'óe⁷i-á háa ivi p'ó⁷dédi⁷ únda⁷ waa únhanginnân wänbo hääbo wí⁷anpídi, i-áho báyéki whädídi óetuhcháänú-í⁷in. ⁴⁸ Hewänbo wí t'óe⁷i híwóhpí⁷andi gindídi únkhây⁷á⁷ whädídi ótuhcháänú-í⁷in, hewänbo háa ivi p'ó⁷dédi⁷ únda⁷in ta⁷gendi wí⁷únhanginnáhpídi, i-áho wähphade wí⁷óetuhcháänú-ípi. To⁷wên t'ähki báyéki ovây⁷mági⁷índáho báyéki⁷bá dínkhây⁷á⁷ dáywây⁷määni⁷in, hedí to⁷wên inbí mange báyéki ovâykw'ódi⁷índáho báyéki⁷bá dínkhây⁷á⁷ iweđi díví⁷amí⁷in."

Jesus natú⁷ í namuudi t'owa dívíwíjekhây⁷máa

⁴⁹ "Naa náá oepáa k'aydipiye o⁷ää wí phaa waabá namuu⁷i dómá⁷ídi, hedí hânho oda⁷ ho nakoje⁷ni⁷in. ⁵⁰ Naa dínkhây⁷á⁷ dont'óephaadé-í⁷in, hedí naví pí⁷ná k'ó⁷jé hânho ochanpúuwi gin dínpóe píhay. ⁵¹ Hân í⁷ándé⁷? Ti t'owa dívíwóení naa náá oepáa k'aydipiye o⁷äädibo⁷? Joe, t'owa-á dívíweejé-í. ⁵² Náá iweđáho gin waagi namuuni: Mađi p'ánú t'owa wêe tewhá iwe dithaa, hedí diwíjedeedi wéege⁷in dipúuwi, wíjediho wége, pojedá wé⁷gá, hedí in wíjediho in pojevi⁷piye háa dichaa⁷-í, hedá in pojedá in wíjevi⁷piyá. ⁵³ I⁷ tádá-áho ivi e⁷núví⁷piye háa nachaa⁷-í hedí i⁷ e⁷nú-áho ivi tádávi⁷piyá. I⁷ jýyá-áho ivi a⁷yúví⁷piye háa nachaa⁷-í, hedí i⁷ a⁷yú⁷-á ivi jýyávi⁷piyá. I⁷ jahkwíjo ivi sáa⁷ivi⁷piye háa nachaa⁷-í, hedí i⁷ sáa⁷i-á ivi jahkwíjovi⁷piyá."

Jesus-di ovây⁷tu⁷an híwó⁷di hangintan dáyma⁷ve-í t'ähki hääwí i⁷gedi

⁵⁴ Hedáhá⁷ in báyéki t'owa iwe dikw'ó⁷nin ovây⁷tu⁷an, "Wí okhúwá oe tsánpiyedi ná⁷ädi bínmú⁷di, wese ítú⁷ ikwahkhây⁷máa⁷in, hedí híwó ítú⁷ gá han napuuwíđän. ⁵⁵ Hedí oe aakonpha⁷gedi wovây⁷waanámá⁷di, ítú⁷ hânho itsáwákhây⁷máa⁷in, hedí híwó ítú⁷, gá han napuuwíđän. ⁵⁶ Undá paa dívíjánú⁷máa⁷in waaginbá ímuu. Náá oepáa k'aydá hedá makówa-á háa i⁷ okhúwá-á waa⁷ náakeet'óe waa bínmúndedi únhanginná háa nanáani⁷in, hedí háđan handi wí⁷únkeepoe⁷opi háa natunda⁷in i⁷ wége⁷i hääwí náá ná⁷i thaa eeje Jöesi Tádá i⁷o⁷i?"

Jôesi-âdi híwó'gi ó'an wa'âi úkodiibo'

⁵⁷ "Hedi háadan unbo wí'úvípi'ánshaa'ohpí úhanginnánídi wé'í wí háäwi híwó'di namuu'in úví'amídi? ⁵⁸ Heyäagú wí to'wídi háawên wovâyçhånundedi hedá wovâytuñó'diwehondá, wa' ímándibo' i-âdi úvíkodi'amí hedânho i'di wovâyma'p'äädi-ídi hedá i' tsondiví páadépiye wovâyhúuwípi. Eepiye wovâyho'dáho maäi i' tsondidáho i' pan äyí'diví mangá wovâyjoe'amí hedá i'dáho wovâypanhúuwí. ⁵⁹ Wäyту'äämi, gin únpoedáho há'to wovâyma'p'äädi-í háyú íphaamu t'ähki úvívá'áa píhay" gin Jesus-di ovâytu'an.

13

Jesus-di in t'owa ovâytu'an inbí t'aywó'di dâyjoe'anpidá dichuu-í

¹ Ihayhääbá wên t'owa iwe diji'indá Jesus-á öetu'an háa wên Galilee nangewin dínpoé'in. Ditú i' méesate hay'í ee Pilate-di ná'in Galilee-'in ovâyhanú wa' dâý'animáahanundediibo Jôesi Tádá öemäänídi. ² Jesus-di ovâytsika'yan, "Hedi hân í'ánde"? Ti hä'in Galilee-'in há'wáa dínpoedíbo shánki t'aywóhkannin dimuu in wé'gen Galilee-wínbí'wedí? ³ Joe, há'to'. Wâytumáa, undá wá' unbí t'aywó'di bínjoe'anpidá íchuu-í. ⁴ Hedi in tá'di kháve (18) t'owa oe Siloam tsowa ovâyhanú'in i' tewhá tu'wändi dínkanuäi, hánda inbí'gedí í'ánde"? Ti indá shánki híwóhpi diví'o'indá dimuwan in wé'gen t'owa oe Jerusalem bú' dithaa'inbí'wedí? ⁵ Joe, há'to'. Wâytumáa, undá wá' unbí t'aywó'di bínjoe'anpidá íchuu-í."

Jesus-di wên fig tay i'gedí ovâyhé'e an háäwi ovâyhá'amídi

⁶ Hedáhá' ná'in háhkangí'in ó'gedí ovâytu'an: "Wên fig tay wí senbí nava iwe únchá, hedi i' sen namáa ihäap'aynuuwá-ídi, hebo háäbo wí'ishaapi. ⁷ Hediho iví nava t'öe'í itu'an, 'Ót'öeyan, ná-ádlho poje paayoho o'ää donhäap'aynuuwá-ídi ná'in tay iwe, hewänbo wa'di háäbo wídonshaapi. Náts'a', nawänpidachá. ⁸ Hebo i' nava t'öe'í'di öetu'an, 'Naví tsondi', wíyá wée paayowän náasöemääni, hedi ee napúji? i'ge donáhpaa-í hedá dósá'kw'öení. ⁹ Hediho náá wíyá paayo nahäp'aypöedáho', híwó, hebo napaapídhá natsaadée-í."

Kaykhanwówa thaa Jesus-di wí kwee napháyípoedí önehkhá'aan

¹⁰ Wí kaykhanwówa thaa Jesus-di in t'owa in Hudíyoví méesate'ay ee ovâyhá'o'. ¹¹ Wí kwee wí yá'däapi' p'oewáahäqdi öemáa'í' iwe nají', hedi tá'di kháve (18) paayo öehay'an, hedi nadapháyípoedí wínata'gepoe'opí. ¹² Jesus-di i' kwee öemú'di öetu'an, "Kó'öe, ná'í hay wóemáa'í wínjáa'amí." ¹³ Hedi i' kwee öetägedí wesebo nata'gepoe, hedi i'di Jôesi Tádá-á kw'áayébo' öemáa.

¹⁴ Hewänbo i' Hudíyoví méesate'ay p'ó'dédi' nat'ayji', kaykhanwówa thaa Jesus-di i' kwee öehkháamägídi, hediho in t'owa ovâytu'an, "Sí t'öe thaa naná jáadi waa, hedi iwedi wé'í wí thaa wänbo í'ää-i wovâyhekháamäänídi, i' kaykhanwówa thaa-á joe." ¹⁵ Nanbí Sedó Jesus-di ovâytu'an, "Ún paa waaginbá úvíanúmaa'in ímuu'in, ti kaykhanwówa thaa nanán wänbo to'wídi wänbo in diwedi unbí wáasi háa búdu wíwínwhisuudepi'an hedânho phékháa iwedi napee-í bínp'oemäänídi? ¹⁶ Hedi náwe ná'í kwee Abraham-bí ay iwedi'í'íba namuu'í nají', i-á i' Penisendi Satan-di tá'di kháve (18) paayo öewhi'an waagibá. Ti híwó wínamuupi'an öema'p'äädi-ídi kaykhanwówa thaa nanán wänbo?" ¹⁷ Hediho t'ähki in öetunsúumáa'in diwóedá'pöe, hedá t'ähki in wé'gen t'owa-á dihichanpöe, t'ähki háäwi he'endi híwó i'andi.

Jesus-di ovâyhé'e an mustard ko'ji i'gedí, hedá oewáasee i'gedá Jôesi Tádávi háhkan ni'gedí ovâyhá'amídi

¹⁸ Jesus-di wíyá ovâyhé'e'andi ovâytu'an, "Hân wäyту'ámí úhanginnánídi háawin Jôesi Tádávi háhkan únmuu waa. Hádidán wäythayyámí háä waagi namuu'in? Gá ginnán: ¹⁹ Wí hínchää'í mustard ko'ji wí sen iké'di iví nava iwe ikoe'í waagi'íba namuu. Natsíjópüpöedí nasöedá wên tay napaa, hedi in tsidé divishunwáve i' wa'jáy khóe eeje dâyyähpa'ídi."

²⁰ Hedá wíyá ovâytu'an, "Hân wäyту'ámí wäythayyámídi háä waagi Jôesi Tádávi háhkan únmuu'in? ²¹ Gá ginnán: Wí oewáasee wí kwee báyéki khándádi iwóndi' waagi'íba namuu, hedi nasöedí hanwaapídi'bo' i' oewáa t'ähki napee."

Jesus-di ovâytu'an in makówáwin phódi híyää saygi'in namuu

²² Jesus oe Jerusalem bú'piye namán, hedi i' bú'ây eeje öwíngé eejá namändi t'owa ovâyháhkanho. ²³ Hedi wí to'wídi öetsika'yan, "Nanbí Sedó, ti wí híyäädi t'owada' ovây'aywoeni?" ²⁴ Jesus-di in iwe diji'in ovâytu'an, "In makówáwin phódi híyää saygi'indá' namuu, hediho hânho úvíkhää-í iwe ts'úunídi. Wäyту'äämi, báyéki un tsudedá'í, hebo há'to únkoe'dí-í. ²⁵ Jôesi Tádá i' iwe'í p'ó'dédi' namuu'í-áho in phódi it'eedí-í, hedi un ho its'úhpi'indá já'wébo-áho wovâyjoe'amí, hedi bínpópó'odi itúuni, 'Nanbí Sedó, ná'in phódi dínhuu hedânho gits'úunídi. Hewänbo i-á natúuni, 'To'wên ímuu'in naa wídlínhanginnáhpí. ²⁶ Hedi undi bintu'äämi, 'U-ádi ívihuuyan, hedi nanbí bú' iwe u'di díhã'an.' ²⁷ Hewänbo i-á natúuni, 'Wäyту'anpi'an, to'wên ímuu'in naa wídlínhanginnáhpí. Un yá'däapi tsiyekannin ímuu'in, naví'wedí bíjáatää.' ²⁸ Hedi Abraham-dá Isaac-á Jacob-á hedá t'ähki in Jôesi

Tádávi tukhe²mindá oe makówa bînpuwákhâymaa, hebo undá já²wébo-á wovâyjoe²amí. Ihaydiho it'aydi úvisihtáäkhâymaaadáhá² úvíwá²ts'eekhâymaa. ²⁹Iwe t'owa-áho p'inpha²gedá tsânpha²gedá aakonpha²gedá thanpha²gedá diwé²gepóewí, heđi dínshánkí²eedinân waabá dînpúuwí. ³⁰Hedi ihaydi wên to²wên náá t'úugé²in waa dínchaa²indá p'ó²déđi²in dipúuwí, heđi wên to²wên p'ó²déđi²in dimuu gin di²ánde²indáho t'úugé²indáho dipúuwí."

Jesus hânho Jerusalem isigí, hebo in Jerusalem-²indá óeojegí'an

³¹Ihayhääbá wên Pharisees-á oe Jesus na²án diwá dipowádi óetu'an, "Shánkí híwó náwedi unmu-í, gá Herod í² p'ó²déđi² namuu²í wóehájji²in nada²dân." ³²Jesus-di ovâytu'an, "Ja² bintu'an há²í p'óséwhâa, wí háyú² thaawân t'owa dovâyhekháamá²ve-í, in yá²dáapí²in p'oewaaahâa-á dovâykehpiye²be-í, heđi ihaydânho naa navi t'óe donboewa-í. ³³Hewânbo náá ná²í thaa eje wa²di oe Jerusalem bú²piye omân. Wí Jôesi Tádávi tukhe²bi óehaydá, nakhây²á² oe Jerusalem diweđá²mânho únpuuwí²in.

³⁴"Un t'owa oe Jerusalem-win, in Jôesi Tádávi tukhe²min bîndahânunde², heđá in t'óepa²aa²in Jôesi Tádáđi unbi²piye wovâyannindá bînk²usâyunde². Háyan²nanho oda² wáyba²aa²amí²in, wí dee iví dee²áy ik'u²aanú²hónde waabá, hewânbo undi wídimáhpí. ³⁵Hedânho wáy íthaa iwáho wí tayjee waabá únjoekandee-í. Wâytu²âamí, há²to wíyá undi dímúuní owáy í² thaa napówa píhay navi²gedi itú ihaydi, 'Jôesi Tádáđi híwó óe²âamí í² to²wí ónk²ú²í² na²â-íđí."

14

Kaykhanwówa thaa Jesus-di wí sen iví tú² únteemuu²í² ónehkháa²an

¹Wí kaykhanwówa thaa Jesus wí p'ó²déđi² Pharisee-ví tewhá eepiye namää ihúuyamíđi, heđi in t'owa dikw'ó²nindi hânho áyíngíđi óemunde². ²Wí sen iví nú² na²án, i-á iví tú² t'áhkí hânho únteemuu. ³Jesus-di in Hudíyoví kuuu dáyhá²o²indá in Pharisees-á ovâytsika²yan, "Ti í² tsonudi na²in dímá² wí to²wí kaykhanwówa thaa nanân wânbo áyhekháamá²níđi háa joe?" ⁴Hewânbo indá háabo wíđitúhpí. Heđiho Jesus-di í² sen óetágedi óehekhámági, heđi iweđi óesan. ⁵Hedáhá² ovâytu'an, "Wená wí un wí e²nú háa wí wáási ú²ándi² wí p'obú² iwe nake²t'ándi, tí wesebo wímánwhakháyjipi²an tobá kaykhanwówa thaa nanân wânbo?" ⁶Hebo háawin wên wânbo wíđinhanginnáhpí óetu²amíđi.

Jesus-di ovâytmáa wíđitúpitaygé-ípi

⁷Heđi Jesus-di ovâymu² wáy wên ovâyhúutu²annin in shánkí kw'áye²inbí soge eje divíkw'óe²óđi, heđiho ná²í tumakhe ovâytu'an: ⁸"Wí to²wíđi wí khóhtsaa shánkí²eedipiye wovâytu²andá, in kw'áye²in dimuu²inbí soge eejá w'úvíkw'óenípí. Mađi wáy to²wên unbi shánkí kw'áye²in dimuu²in wá² ovâyhúutu²an, ⁹heđiho í² to²wí in wé²gendáđi undáđi un t'áhkí ihúutu²andi²đi wovâytu²âamí, 'Un bíhádi, ná²in wé²gen sená² náwe divíkw'óení², heđi iwóeda²póedi úvíkw'óení wáy in shánkí áagé²in divíkw'óe²ó eje. ¹⁰Hewânbo wovâyhúutu²andá gin úví²amí: In shánkí he²ennin dimuupi²inbí soge eje úvíuní, 'Há²indá hín kw'áye²innânkun dimuu. ¹¹To²wên t'áhkí he²ennin dívípipa²indáho hí²innin ovâypa²í, heđá to²wên hí²innin dívípipa²indáho he²ennindá ovâypa²í."

¹²Hedáhá² Jesus-di ná²í sen í² óehúutu²andi² óetu'an, "Wên shánkí²eedi mánpaadi tobá háđi nanân wânbo, wímánhúutu²âamípi uvi k'ema²inda², háa uvi pá²dây²indá t'úuwíndá indá, háa uvi maatu²inda², háa uvi ówinn dimuupi²inbí soge eje úvíá²in kodit'owa dimuu²inda². Indáho wóewáyhúutu²âamí, heđi gindíđiho wóewa²âa-í. ¹³Hewânbo wên shánkí²eedi mánpaadá ovâyhúutu²âamí in sehkanáwó diwówáji²indá, in dikhóhaymuu²indá, in ditsi²dee²ipi²indá, heđá ditsi²aamuu²indá. ¹⁴Gin bí²andáho báyéki unhíhchaani. Indá há²to dínkoedi-í wóewáywá²âa-íđi, hewânbo owáy in t'owa inbí wówátsi ta²ge dáyhonnin diwáywówápóe ihayđi Jôesi Táadáho wóewáywá²âa-í."

Jesus-di wên shánkí²eedi í²gedi ovâytmáadi háđwí ovâyhá²an

¹⁵Wí to²wí í² máasa na²ándi² ná²í nat'oeđi Jesus óetu'an, "In to²wên oe makówa dikwóní²in híhchan dáymá²ve-í. Indá wí shánkí²eedi naná² diwe dikw'ón waabá dînpúuwí." ¹⁶Hebo Jesus-di óetu'an, "Wí sen wí hay²í shánkí²eedi ipaa heđi báyéki t'owa ovâyhúutu²an. ¹⁷Nahááwikháymuu ihaydi ivi t'óe²í itú'an, 'In t'owa ovâytu²âamí, Bíká²ve, háđwí t'áhkí nakhâymuu.' ¹⁸Heđi t'áhkíđibo wí²inbo di²owójéda²póe. Wí wêe natú, 'Naa wí nava donts²ankumá heđiho omân donmúuníđi. Náatu²âamí dín²owóje-íđi í² shánkí²eedipiye wíđinpuhkodípiđi. ¹⁹Wíyá wêe-á natú, 'P'ánú pu²wa²in wéyu donts²ankumá heđi omân dovâyjáyé-íđi, heđiho náatu²âamí dín²owóje-í í² shánkí²eedipiye wíđinpuhkodípiđi. ²⁰Heđá wíyá wêe-á natú, 'Naa dáyts²ankhó²yá², heđiho wíđinkodípi omú-íđi. ²¹I² t'óe²í nawáymáadi ivi p'ó²déđi² itú'an háa ditú²in, heđi í² p'ó²déđi² nat'ayjaapóedi í² t'óe²í² óetu'an, 'Ówánáki í² bú²wí p'óege eje í² p'óe²áy eejá ópún, in sehkanáwó diwówáji²indá in dikhóhaymuu²indá ditsi²aamuu²indá heđá in ditsi²dee²ipi²indá ovâyamá²í. ²²Heđiho í²

t'oe?i namää, hedi nawáy?äädi öetu?an, 'Navi tsondi?', háa untú waa naa dáy?an, hewänbo wa? wáy-á t'owagi? najáana? 23 Hediho ivi t'oe?i itú?an, 'Ópün oe p'óegé he?endi-á hí?indi-á oe bú? já?wé eeye, hedi kay?indi in t'owa ovâytu?âami navi tewhá eepiye di?ââ-i hedânho dit'owabá?yaynidí. 24 Wítumáa, in páadédi ovâyhúutu?annin diwedí tóebo navi shánki?eedi koegi? há?to ik'o'i? "

Jesus-di ovâytu?an nabáapu?wan ta?gendi ivi khäge?nin dipúuwídi

25 Hedi Jesus iwedí namäädi wáy-á báyéki t'owa?di öeyuho?, hedi ibeedí ovâytu?an, 26 "Wí to?wí navi?piye na?âädáho navi khäge?di dínmuunídi, hewänbo naaho shánki widísigípidí ivi tádá-á jýá-á inbí?wedí, háa ivi kwee-á áyyäâ-á pá?dáy?indá tí?úuwíndá inbí?wedí, hedá ivi wówátsivi?wedí wänbo-á, há?to ta?gendi navi khäge?di napúuwí. 27 Wí to?wí ivi phé?win ihonpídi hedá naa díyuhonpídi, há?to navi khäge?di napúuwí. *

28 "Wí to?wí wí tewhá hay?i ik'úuwí?in nada?dá, háyú chá? úntáy?in páadé imaapa?í hedânho únhanginnáanídí háa ihay chá? imáa?in iboewá-ídi háa joe. 29 Hedi páadé imaapaapídi ma?di ivi tepúda?mân iboewá-í, hedi i? tewhá-á há?to únkoedí-í iboewá-ídi, hedi in to?wén gin únpoe?odi dáymü?indáho önp'áhká?ve-í, 30 hedi ditúni, 'Ná?i sendá wí tewhá its'ánpáadékúya?, hewänbo há?to iboewá-í. 31 Hedá wí nangewi p'ó?dédi?á wétá maapaasón (20,000) sundado únkw'ó?di wiyá nangewi p'ó?dédi? öeyâa-ídi namäädá, hedi ná?i-á tá maapaasón?á (10,000) únkw'ó, wa?di díviyá?pidíbo? i? tá maapaasón?á únkw'ó?di-áho páadé i?ánshaa?ámí hedi ipitsika?yâami háa nat'anpúuwí?in háa joe. 32 Hedi nat'anpúuwípidáho? wa? in wé?gen kay?i? deedi di?á?dibo? ivi t'óekhuwa?in isaani i? wêe p'ó?dédi? óetsika?yamídi háa dán?ámí?in hedânho dányâa-ípidí. 33 Hediho un wá? hanbá híwó úvi?ánshaa?ámí. Unbí háäwi? i?jokanda?pidáho há?to navi khäge?nin ípúuwí."

Jesus natú ivi khäge?nindá qayä? waaginbá dimuu

34 "Aayäâ-á híwó?di namuu, hewänbo na?áhhándáho há?to wiyá áhsää?i napúuwí. 35 Ná?i qayä? na?áhhándá wínachá?muupí. Híwó wínamuupí óewóenídi nandá?í háa nasátá?böedi?ándi-á?di wänbo?, i-á dáymwánpich'áade?. T'áhkí navi hí? dit'oe?in dínkhây?á? híwó dín?óeyaaní?in" gin Jesus-di ovâytu?an.

15

Jesus-di wí k'úwá napedeeji?ivi?gedí ovâytu?an

1 Báyéki tax phahsannindá?í hedá wé?gen t'owa t'óeyanpí?in gin ovâytu?máa?indá?í di?âä?á Jesus-ívi hí? önt'óeyaanídi. 2 In Pharisees-á?di hedá in Hudíyoví kuuu dáyhá?o?indá?í háa napoe?o?in wí?ovâyhi?anpí, hediho ditú, "Ná?i sendá há?in t'aywóhkannin ovâysisig?o hedá indá?á ihúujo?."

3 Hediho Jesus-di in Pharisees ná?i háhkangí? hí? ovâytu?an: 4 "Wí sen tágintá (100) k'úwá ipamáadi, wí wêe únpedeedí hán i?ámí? Gá in whágintá?di whánu (99) ee p'óhtsaa búge díji?in ovâyjoe?ankídi namú-ípi?an i? wêe napedee?i? óenuuwá-ídi ishää píhay. 5 Hedi ishää ihaydi hánho nahíhchanpóedí ivi k'uuwoe eedi ik'úuwí, 6 hedi ivi?piye iho?di t'áhkí ivi k'ema?indá ivi ówíná?indá ivi k'aygipiye ituhkánnamí, hedi ovâytu?ámí, 'Naa-á?í úvíhíhchannámí, gá náâ-á navi k'úwá dínpedee?i donshaadán.' " 7 Hedá?á? Jesus natú, "Naadi wáy?tumáa, oe makówá wa? ginbá namuu. Oe makówá dívíhíhchando wêe wänbo t'aywóhkandi namuu?i? ivi t'aywó?di ijoe?an dihaydi, hewänbo whágintá?di whánu (99) t'owa di?ánde?in inbí wówátsi ta?ge dáyhoninbí?gedá oe makówá widívíhíhchandopí."

Wí kwee wí chá? wáy iho?ivi?gedí Jesus-di ovâytu?an

8 "Hedi wí kwee tá ihay kwák'ku ts'á?i chá? únjidi wêe wáy iho?di, iko?amípi?an, hedá ivi tewhá ee t'ámäpiye i?aa?ámí i? chá? inuuwá-ídi ishää píhay. 9 Hedi ishää ihaydá ivi k'ema?indá?í hedá ivi ówíná?indá?í ivi k'aygipiye ituhkánnamí hedi ovâytu?ámí. 'Naa-á?í úvíhíhchannámí, náâ-á navi kwák'ku ts'á?i donwáyo?i donshaa.' " 10 Hedá?á? Jesus natú, "Naadi wáy?tumáa, hanbá oe makówá napoe?o. Wêe wänbo t'aywóhkandi? ivi t'aywó?di ijoe?andá Jôesi Tádávi makówáwin t'óepa?á?in dívíhíhchando?."

Jesus-di wí e'nú napedeeji?ivi?gedí ovâytu?an

11 Ihaydáhá? Jesus-di ovâytu?an, "Wí sen wíje e'nún ún?án. 12 I? tí?úugé?i? e'nú ivi tádá itú?an, 'Táa, náa naa dímäá úvi háäwi iwedí i? dín?á?i?.' Hediho i? tádá i? háäwi únkw'ó?di? ivi wíje e'nún ovánwíje. 13 Wiyá háyú thaa naphade ihaydi ná?i tí?úugé?i? e'nú ivi háäwi iku?ch'áakídi ivi tádávi k'aygídi napee i? chá? wóegé, hedi wí nange kay?i? naná? diwepiye namää, hedi háa nawánpida? waagi ivi wówátsi ihondi ivi chá? t'áhkí iwánpíhánú. 14 Ivi chá? t'áhkí ihánú ihayhá?ábá i? nange iwáyga hánho diháppoe, hediho háäwídi ivi

* 14:27 Ná?in natunda?, dikháymuuní dáyt'óephaadé-ídi, Jesus in phé?win deedi it'óephage waaginbá.

wówátsi i'ámí'in wí'únkw'óhpi. ¹⁵ Hediho it'óenuuá-ídi namáa, hedi wí sendi óet'óemágidi owáy ivi nava iwáygepiye óesan ivi pehtsude ováyhúj'óeni. ¹⁶ Hânho nada' i' hááwi pehtsude dáyk'ó'i wânbo ik'ó'i'in nashu'múunídi, khúnkhowa hááwi namuu wânbo', hebo to'wídi wânbo koegi' wânbo wí'óemágipi. ¹⁷ Hedáhá' wí thaa ivi hangintan iwáyké'di gin i'ánshaa'an: Navi tádávi t'óe'in wânbo háyú dívishivi wówátsi i'ámí'in wí'ú'amí'in koegi' dínkw'ó, hedá shánki wânbo-á dínkw'ó, hedi nááwa naa-á ohahchuwamáá'áda' o'án. ¹⁸ Navi tádávi'piye omú-i hedi dótu'áamí, Táa, naa dáy'taywó'nán i' makówa na'ándivi'piye, hedá uvi'piyá. ¹⁹ Naa ihay híwó'di wó'muupi uvi ay gin wíyá dítu'áamídi, hewânbo uvi t'óe'i waagibá díma've-í.

²⁰ "Hediho ivi tádávi'piye namáa, hewânbo wa' kayi'di na'áqibo' ivi tádádi óemú', hedi i' tádá ivi e'núvi'piye nasehkanápóedi i' e'núvi'piye i'áá hedi óeba'aa'andá óesígip'ohstáa. ²¹ Hedi i' e'nú ivi tádá itu'an, 'Táa, naa dáy'taywó'nán i' makówa na'ándivi'piye hedá uvi'piyá. Naa ihay híwó'di wó'muupi uvi ay gin wíyá dítu'áamídi. ²² Hewânbo i' tádá ivi t'óe'in itu'an, 'Bíwánásadi wên sa'wó'nin k'éwé'in to binmá', hedi binto', hedá ivi mankhú eedá binmankhúto'an, hedá ivi án deedá bin'anto'an. ²³ Hedá i' wáasi'ay áy'tú'u'ó'i binmá' áyháyi'di, hedi áyshánki'eedipa'i. ²⁴ Ná'i navi e'nú-á nachuu waagibá únpoé, hewânbo náa nawáywówápóe. Napedee waagibá, hewânbo náa-á donwáyshaa.' Hediho dáyshánki'eedipaa.

²⁵ "Ná'i t'áhkí napuwamán dihaydi i' páadé'i e'nú owáy nava iwáyge naji', hedi iwedi na'ádi owáy tewhá tsowa wáy napowa'á' ihaydi dáykha'wodá dáypuwháá'odá hedá dívíjádéndedá nat'oe. ²⁶ Hediho wí t'óe'i óetuhkánandi óetsika'yan, 'Hánnan napoe'ó?' ²⁷ I' t'óe'i'di óetu'an, 'Uvi t'í'ú-án iwáyweekán, hediho unbí tádá natsónpóe i' wáasi'ay áy'tú'u'ó'i dáyháyi'in, gá ivi e'nú bahpíbo únwáy'pówádán. ²⁸ I' páadé'i e'nú ná'i nat'oe'di nat'ay'jjaapóe, hedi owáy tewhá ívepiye winatsudehíjepi. Ivi tádá únpeedi óedaa'an nats'úunídi. ²⁹ Hewânbo ivi tádá itu'an, 'Ot'óeyan tádá, naa báyéki páyayo hânho ugí' dáy'tóemáa, háá'di wânbo t'áhkí háa untsonpóe waagi dáy'a'gindo', hewânbo wí k'úwá'ay sí'jaa' i' wânbo wídímá'gipi navi k'ema'indá'di donshánki'eedipa'ídi. ³⁰ Hewânbo ná'i wée e'nú uvi' úmuu'i-á hááwi t'áhkí náamági'i' ípedee'an. Ivi chá'dá t'áhká ihánú a'yún t'aywóhkannin dimuu'indá'di iw'ho'k'úwídi, hedi náa iweekándá i' wáasi'ay áy'tú'u'ó'i-á i'gí'-á mânhay. ³¹ I' tádá'di óetu'an, 'Navi ay, u háá'di wânbo t'áhkí naa-ádi un'án, hedi háá'wi naa dínkw'ó'di-á uvi' wá' úmuu. ³² Hewânbo gínkhá'y'á' áyshánki'ee'pá'i'in hedá gihíhchaa-i'in. Ná'i uvi t'í'ú'u' úmuu'i nachuu waagibá, hewânbo náa-á nawáywówápóe, i-á napedeejiwán, hewânbo náa-á áywayshaa.' "

16

Jesus-di chá' i'gedi ovayhé'an

¹ Jesus-di ivi t'óe'i'in gin wá' ováytu'an, "Wí kodit'owa sen wí t'óe'i' ún'án, hedi i' sendi hááwi únkw'ó'di t'áhkí i' t'óe'i' óe'áyi'njoe'an. Hedi wí to'wídi i' sen óetu'an, 'Há'i t'óe'i' ú'ándidá uvi hááwi wónwánpipede'e'ó.'. ² Hediho i' kodit'owa sen ivi t'óe'i' ituhkánandi óetu'an, 'Háa bí'ó'in naa dínhanginpóe. Náta'nán háyú chá' in t'owavi'wedí náahógi'in hedá háyú-á náahánú'indá. Náa iwedi navi hááwi dín'áyi'nmaa' i' wíyá wú'múunípi. ³ I' t'óe'i-á ginnán i'ánshaa'an: 'Navi tsondidá náa navi t'óe dínjáakankháymáa. Hándá naa dáy'amí. Naa ihay wó'kaypi nava t'óe dáy'amídi, hedá owóeda' oháada'yéeni'di. ⁴ Náa-á dínhanginná háa dáy'amí'in, hedânho owáy ná'i t'óe dó'ó'i dínjáa'an dihaydi há' in t'owadi inbí k'aygi eeje dísigi'amídi. ⁵ Hediho wí'in wí'ngin in t'owa ivi tsondi únphaamuu'i in ováytu'khánnan, hedi i' páadé'i napówá'i' óetsika'yan, 'Háyú-an navi tsondi unphaamuu?' ⁶ I' sendi óetu'an, 'Gá tágintá (100) kwáábay olive ká'p'oe-án. I' t'óe'i'di óetu'an, 'Náa uvi phaxsan ta'nin. Ówánaki', ósoge hedi ná'égó'an p'ánántá (50) kwáábay gin nat'úunídi. ⁷ Wíyá wée sen napówá'i-á óetu'an, 'Heyáa u-á, háyú-á unphaamuu?' I' sen natú, 'Wée maapaason (1,000) múu táhtán. I' t'óe'i'di i' sen óetu'an, 'Náa uvi phaxsan ta'nin. Ná'égó-an khávén tágintá (800) gin nat'úunídi. ⁸ I' t'óe'ivi tsondi natú ná'i hójo'i t'óe'i' híwó'nin nap'ónbaymuu, gá híwó ipi'áyingi'andán. Ta'gendi wáytumáa, in to'wén Jóesi Táda dáytaapi'in íwiwo díhá in wé'gen t'owa in waagibá dimuu'indá'di híwó dívíkanhúwídi hedânho híwó dívípi'áyingi'amídi, hebo Jóesi Táda'vi áy únmuu'indá wáyjé'di ihay wídihá'pí.

⁹ "Hediho unho naadi wáytumáa, tobá wáy wên t'owa híwóhpi'di dáychá'hónde wânbo', undá únkhá'y'á' t'owa bínkhá'ge'nandi unbí chá'dibo bínk'emahóeni'in, hedânho owáy i' chá' wíyá wínachá'muupi ihaydá, wí wháage nahándépi iwe oe makówa wováysíghóeni. ¹⁰ Wí to'wí chááda' ónjoe'andi híwó i'áyingikanhondi-á hááwi heháyú'i wá' híwó i'áyingikháymáa, hedi wí to'wí chááda' ónjoe'andi isábo'i-á hááwi shánki heháyú'i wá' isá'mamí. ¹¹ Hediho ná'i chá' náa oepáa k'aydiwi nawánpimuu'i híwó wíwín'áyingi'anpída, há'to i' hááwi ta'gendi nachá'muu'i' unbí mange wováyjoe'amí. ¹² Hedi híwó i' hááwi wíyá to'wíwí' únmuu'i bín'áyingi'anpída, há'to wováy'máani i' hááwi wováy'pákháymáawán.

13 “Wí t'òe'i-á wí'únkodipí wíje tsonningí? híwó it'òemá've-ídí. I' wêe óet'ay-í heđá óejojé'ámí, i' wêe-á óesígi-í heđá óe'a'geení. Chã'gí'dã' úvit'òemáádáho' wí'únkodipí Jòesi Tádágí'-á wá? úvit'òe'amídí.”

Jesus-di wên Pharisee t'owa ovâyhá'an

14 In Pharisees ná'i hí? t'áhkí dit'oe'o, heđi indi Jesus t'ámáge óetumáa, gá indá dichã'ha't'aađân. 15 Heđiho Jesus-di ovâytu'an, “Undá ída? t'owa di'ãani'in unbí wówátsi ta'ge bínhonnin, hewânbo Jòesi Tádá-á únhanginná háa unbí pí'ná k'ho'jé bínmáa'in. Wáy wí háãwí in t'owa di'ánde shánkí híwó'di namuu, inbí ánskaa píháa dínmuudi, hebo Jòesi Tádágí'-á ná'i háãwí-á wí'únchã'muupí.

16 “John i' p'ó'p'oeokandi napówa píhay i' t'sontun Moses ita'nandáđi heđá i' háãwí Jòesi Tádávi tukhe'min dáyta'nandáđi únkw'ó wovâyhá'amídí. Hewânbo John napówa iweđi i' híwó'di tun makówa i'gedi t'owa ovây't'oe'o, heđi hânho báyéki t'owa i'piye dívíkhãáde'. 17 Shánkí wínabáapu'wanpí makówa-á ná'i oepáa k'aydá naháanídí, in shánkí hínhãã'in hí'ay Jòesi Tádávi ta'nin diwe nak'òe'in naháaníví'wedi. 18 Gá ginnân: Wí sen ivi kwee ijoe'andi wíyá kwee-áđi ikhó'yã'dá it'aywó'do', heđi wí sen wá? i' kwee óejojé'andi-áđi ikhó'yã'dá it'aywó'do'.”

Jesus-di wí kodit'owa senbí'gedi wí sehkanãwó nawówáji'i senbí'gedá ovâytu'an

19 “Wí kodit'owa sen sa'wó i'awende' aa báyéki nachã'muu'i'di, heđá thamu waaga hânho híwó'dá ihúujo'. 20-21 Ivi tewháwin phódi wáy wí sen sehkanãwó nawówáji'i nahaape'k'òe, i-á Lazarus gin nakháwã. Nada' i' koegi'tã i' kodit'owa senbí máasa iweđi najemu'i'di ihawówa'amí'in. Tú? t'áhkí naphéemuudi in tséđi i' phé ònhã't'aade'. 22 Ná'i sen sehkanãwó nawówáji'i-á nachuu heđi in makówáwin t'òepa'aa'indi makówápiye óepiye, heđi Abraham-bí hãngébá óesóge. I' kodit'owa sen wá? nachuu, heđi óekhã'k'ú'. 23 I' kodit'owa sendá oe pýyége na'ándi it'òephadende', heđi íbéedí kayi' diwe Abraham na'ándi óemú' heđá Lazarus-á wá? Abraham-bí hãngébá na'án. 24 Heđi kaygi natú, 'Tádá Abraham, naví'piye ósehkanãpuwawe. Lazarus natú'an imankhúp'ohótógikíđi naví'piye na'ãã-i, heđi naví hân dín'p'oe'amí dín'oet'êepúuwíđi. Naa náã phaa iwe hânho dont'òephadende'.' 25 Hewânbo Abraham-di óetu'an, 'Naví ay, ti wí'ú'ánshaapí'an wa' unwówáji' ihayđi hânho híwó'di háãwí únkw'ó'nin, hewânbo Lazarus-á híwóhpi'-á únkw'ó. Hewânbo náã-á náwe híwó iphadende', heđi u-á mánt'òephadende'. 26 Heđá wá? wên he'yin kòndá háã pinuđi nak'òe, in to'wên náwe dikw'ó'nin wíđínkodipíđi nãnáđi hãnápiye diphaadé-íđi, tobá dida' wãnbo', heđá wá? wínakodipí hãnáđi nãnápiye diphaadé-íđi.' 27 I' kodit'owa sen natú, 'Heđá náã kay'indi wida'máa tádá Abraham, Lazarus náasaani naví tádávi tewhá iwepiye. 28 P'anú t'úuwín naa dínkw'ó, heđi Lazarus-di ovâytu'ãamí naa dáy'an waagi wíđíví'amípí, heđânho náwe naa dont'òephadende' iwebá wíđípóewípíđi.' 29 Hewânbo Abraham-di óetu'an, 'Moses ita'nannindáđi in Jòesi Tádávi tukhe'min dáyta'nannindáđi dínkw'ó. Háa há'in dáyta'nan waa uvi t'úuwín dínkhã'y'ã' dáy'a'ginnamí'in.' 30 I' kodit'owa sen natú, 'Joe, Tádá Abraham, há'to han díví'amí. Hewânbo wí to'wí dichu'kw'ó' diweđi inbí'piye namáádáho', indá dívíwãyuđi inbí t'aywó'di dáyo'e'amí.' 31 Abraham-di óetu'an, 'Moses-áđi in Jòesi Tádávi tukhe'mindáđi ovây't'òeyanpíđá, há'to to'wíđi wãnbo ovâywãyuqannamí, tobá chuwa iweđi nawáywówápóe wãnbo'.”

17

Jesus-di t'aywóhkan ní'gedi ovâyhé'e'an

1 Jesus ivi khãge'nin itú'an, “Ta'gendi tobá háãđi nanán wãnbo háãwíđi wãnbo-á in t'owa t'aywó' diwe ovâyto'e'ó, hewânbo to'wí ná'i t'aywóhkan ovâykeejo'i' t'òephade únpuwagi'o. 2 Wí to'wí gin ovâykeejo'i-á shánkí híwó únpuuwi wí k'uu khãa'i' ivi k'lay eedí ònwhisógedi máap'oe iwe óechããnú-íđi, wêe wãnbo ná'in hí'innin diweđi óet'aywóhá'amíví'wedi. 3 Úví'áyingi'amí háa uvi'o waagi. Unbí k'ema it'aywó'nandáho kaygindi bínkhãa'amí wíyá wí't'aywó'námipíđi. Hewânbo ivi t'aywó'digí? na'owójéda'póedá bín'owójeje-í. 4 Tobáhãa uvi'piye tségin wí thaa it'aywó'nan wãnbo', tségin na'owójéda'ããđi mán'owójeje-í.”

Jesus-di wãyu i'gedi ovâyhé'e'an

5 Jesus-ví t'òekhuwa'indi óetu'an, “Díkhãge'nan heđânho wíyá shánkí uvi'piye ívíwãyyú-íđi.” 6 Jesus-di ovâytu'an, “Unbí wãyu-á wí hânho hínhãã'i tán'ayví hay'ída' únmuuní wãnbo', únkoedí-í ná'in tay hay'in náwe nachã'nin bintu'amídí, 'Púu iweđi ópúwhakhe'đi oe p'oekwíngé ókhãhto', heđi háa ítú waagi i'amí.”

Háa wí pant'òe'i' únkhã'y'ã' waa i'amí'in

7 “Wí to'wí wí pant'òe'i' ún'ándi íwhããdedi háa ònk'úwá'áyínmáađi, nava iweđi iweets'údedi, tí óetu'amí, 'Ósogedi wese óhúyyan' gin? Heđân joe. 8 Ha'wãa óetu'amíví'wedi

ginnân öetu'âami: 'Dînhúukhây'an, hedá uvi aa ó'egó'andá dí'áyíngi'an naa dáyhúubowa pihay, ihaydânho bits'anhúuyami u'.⁹ Hedi i' pant'oe'i háa óejôn waa i'an dihaydi, ti óekú'daa'o'? Hedân joe, i-á pandá' namuu.¹⁰ Ungi' wá' hanwaagibá namuu. I' háäwi wovâyjondi bînbowa ihaydá ítúni, 'Wídíkú'daa'âamipi. Háa gínkhây'â' waagidá'mân ívitsiye'an.'

Jesus-di tá ihay sená' diphéetaymuu'in inbí phée dînmuu'i ovâyjáa'an

¹¹ Jesus oe Jerusalem-piye namân, hedí Samaria-ádi Galilee-ádi inbí nantaa kíngé namân. ¹² Wí bú' tsova napowamân dihaydi tá sená' diphéetaymuu'indi óemú', hedí ivi'wedí kayi' diwebo díwóyí,¹³ hedí Jesus kaygi óetu'an, "Jesus, háhkandi', na'inbí'piye óshkanápuwave." ¹⁴ Jesus-di ovâymu'di ovâytu'an, "Ja' bípûn i' méesate ipiye in owha'di wovâymu'ndi iwówa'in." Hedího iwedi dimáa, hedí wa' p'óegé dimándibo díwówa. ¹⁵ Hedí in sená' díwówa'in diwedi wée iwáybun Jesus óekú'daa'amídi nawówadi, hedí kaygi ihí'máadi Jôesi Tádá-á kw'áayébo' óemáa. ¹⁶ Jesus-vi ân nu' idége'disógedi ip'ó't'âadi óekú'daa'an. Ná'i sendá Samaria-wi namuu. ¹⁷ Jesus-di óetsika'yan, "Tí tá ihay wí'iwówapí'an? Wáyo in wé'gen whánu?¹⁸ Ná'i pí'wí nangewi sendá'mân ibun Jôesi Tádá óekú'daa'amídi." ¹⁹ Hedáhá' i' sen óetu'an, "Ówínúdi ópûn, uvi wáyü úmuudiho unwówa."

Jesus ivi kháge'nin itu'an nawáy'á' i'gedi

²⁰ Wên Pharisees-di Jesus óetsika'yan, "Háädan Jôesi Tádádi t'owa ovâytsónkhâymaa?" Jesus-di ovâytu'an, "I' háäwi bînmunde'i'dida' há'to unhanginpúuwi Jôesi Tádádi t'owa ovâytsónmáa'in." ²¹ Hedí to'wí wânbo wí'únkhây'áhpí natúni'in oweda' háa wiyá wáygedá' Jôesi Tádádi t'owa ovâytsónmáa'in, gá unbí jáa iwebo t'owa ovâytsónmáa'dân."

²² Ihaydáhá' ivi kháge'nin itu'an, "Owáy wí thaa na'ná' dihaydi un hânho ida'i dímuuni'in naa, t'áhkí t'owagi' o'aypuyá'i wí háy táhki wânbo otsonjidi, hewânbo ihaydi há'to únkoedí-í." ²³ T'owadi navi'gedi wovâytu'ami, 'Háwe hín naji', háa 'Náwe hín naji'. Hewânbo indádi wí'imú-ípi. ²⁴ Owáy navi thaa owáy'ää-ídi dînpówa ihaydi, tsigówanú háä makówa náweda onáhay namuwápo'e'o waagibá naa opóewi. ²⁵ Hewânbo owáy'pówápídi'bo páadé báyéki dont'óephadekhâymaa, hedá in t'owa náa díwówáji'indá díjoegikhâymaa.

²⁶ "Hedi naa t'áhkí t'owagi' o'aypuyá'i' omuu'i' owáy'ää' ihaydíbá t'owa dívi'âami háa hân'o'ami, 'Háwe hín naji', háa 'Náwe hín naji'. Hewânboe in t'owa dívi'o' waagibá Noah nawówáji' ihaydi. ²⁷ I' thaa Noah i' kophé hay'i ipaa-ídi ikhây'an diwedi i' wée thaa ibowadi itógi pihay, in t'owa húukandádi suwá-ádi díwíwápi'o hedá dívkhó'yánde'. Ihayháábá i' kwá'p'oe napówádi t'áhkí in wé'gen t'owa ovây'ot'ahánu. ²⁸ Hedi hanwaagibá napóe Lot nawówáji' ihaydi. T'owa díwíwápihúu'o, dáysuwände', dáyhääwikumände' hedá dáyhääwikú'ch'áade', dáyko', hedá dáytewhákw'óe'ó. ²⁹ Hewânbo i' thaa Lot i' bú' Sodom diwedi napee ihaydá wí'phaa makówádi najemu, hedá k'uu nakoje'di-á wá' kwan waagibá najemu, hedí t'áhkí t'owa ovâyhánú. ³⁰ Há'wáagibá dívikanhúuwi owáy i' thaa naa t'áhkí t'owagi' o'aypuyá'i' omuu'i' owáy'keepóe ihaydi.

³¹ "Ihay thaa-á wí to'wí wha'k'aydi najidi nawândi wí'únkhây'áhpí ivi tewhá ee nats'úni'in ivi háäwi ee únk'w'ó'di' ihóenídi. Hedi wí to'wí nava iwe naji'i-á wí'únkhây'áhpí ivi tewhá iwepiye ibuunídi. ³² Wí'ún'óede-ípi háa Lot-vi kwee únpo'e'in Sodom bú'piye iwáybuunídi íbée ihaydi. ³³ Wí to'wí ivi wówátsi i'gí'da' nada'di, ivi wówátsibá iwánpipedee'ami. Hewânbo wí to'wí ivi wówátsi in wé'gengi' imági'i-á ivi wówátsibá i'aywonde'. ³⁴ Wáytu'ami, owáy i' thaa naa owáy'ää-ídi napówa ihaydá wíje sená' wí ive dajó'k'óe'in diwedi Jôesi Tádádi wée óekek'hâymaa, i' wée-á iwebo-á óejeokankhâymaa. ³⁵ Wíje kwiyá' dán'o't'a'in diwedi wée óekek'hâymaa, i' wée-á iwebo-á óejeokankhâymaa. ³⁶ Wíje sená'dá nava iwá daji'in diwedi wée óekek'hâymaa, i' wée-á iwebo-á óejeokankhâymaa" gin Jesus-di ovâytu'an.

³⁷ Ivi kháge'nindi óetsika'yan, "Nanbí Sedó, wáyan ná'i napuwagi'o?" Jesus-di ovâytu'an, "Wáyge i' pení nak'óe iwânho in oekawá díwíwé'gekhâymaa."

18

Jesus-di jûusu i'gedi ovâyhá'o'

¹ Jesus-di wên háhkangi'in ó'gedí ovaytu'an ovâyhá'amídi óínkhây'á' háädi wânbo t'áhkí díwíjûusu'âami'in hedi wídíwíjûusuwóyí'nípi. ² Ginnân ovâytu'an: "Wí sen tson diwe na'ándi' wí bú' iwe nathaa, hewânbo Jôesi Tádá wí'óe'á'ginmáhpí, in t'owa wânbo-á wí'ováy'a'gínpí. ³ Iwáy bú' iwáygebá wí kwee ivi sen únchuu'i nathaa, hedí ihaydá' ná'i tsondivi'piye nakháge'da'máa'ádi óetu'o', 'Dikháge'nán hedânho i' to'wí naa díhääwikweede'i wídít'aanípídi.' ⁴⁻⁵ Thamuwáagi i' tsondivi'wepiye nakháge'da'máa'á, hewânbo wí'ónt'óeyandepí. T'óedíwân i' sen natú, 'Tobáháa Jôesi Tádá dó'a'ginmáhpí wânbo',

hedá t'owa wá' dováy'a'ginpi wänbo', ná'i kwee dókhäge'nami, gá dókhäge'nanpídá ihaydá' na'áä'ädi naa báyéki dikayháñú-ídn.' "

⁶ Ihaydi Jesus-di ovâytyu'an, "Ít'oe háa ná'i híwóhpi' tsondi natú'in. Tobá híwóhpi namuu wänbo i' kwee óekhäge'nan. ⁷ Hewänbo Jöesi Táadi shánki wänbo in to'wên únde'muu'in ovâykhäge'nami' an, khuu-á thaa-á pin ta'gedi ivi'piye divijüusu'odi. Ti thaa t'ähki i'di ovâytsikhakannami? Joe, há to'. ⁸ Naadi wâyümáa, i'dá wesebo ovâykhäge'nami. Hewänbo ovây naa t'ähki t'owagi' o'aypuyá'i omuu'i náa oepáa k'aydi'piye ovây'äá ihaydá, ti t'owa dovâyshaa-i wa' navi'piye diviwâyunde'in?"

Jesus-di wi Pharisee-vi'gedi hedá wi tax phahsandivi'gedá ovâytyu'an

⁹ Wên t'owa di'ände' inbí wówátsi ta'ge dáyhonnin hediho wé'gen t'owavi shánki híwó'nin dimuu. Hediho Jesus-di ná'in háhkangi'in ó'gedí ovâytyu'an: ¹⁰ "Wíje sená' i' méesate hay'i ee dat'sú dänjüusu'amídi, wí wée sen Pharisee namuu, hedá i' wée-á tax phahsandi-á. ¹¹ I' Pharisee wí'bo nawindi ginnân ijüusu'an: 'Jöesi Táa, naadi wikú'daa'o' naa t'aywóhkandi' wó'muupídi wáy wên t'owa dimuu waagibá. Indá dihojó, hedá sänmindá dimuu, inbí wówátsi-á ta'ge'indá wídnmuupi, hedá pi'wénbí kwiyá'dáda diviwóhkwmáa. Hedá wikú'daa'o wá' há'i tax phahsandi' owe nawindi waagi'ba wänbo wó'muupi'in. ¹² Jáadi waa wáygin dáyháä'á'o', hedá t'ähki tá háäwi dont'an diwedá wée-á wímá.' ¹³ Hewänbo i' tax phahsandi-á háy kayi' diwe wí'bo nawindi nawóeda' makówápiye íbé-ídi. Ipihkhúmáhpúde nataachanpóedi it'aywó'nandi, hedi natú, 'Jöesi Táa, navi'piye óeshkanápuwawe. Naa wí t'aywóhkandi'mân omuu.' ¹⁴ Hedi wí'gin dänweeho'. Naadi wâytyu'amí, Jöesi Táadádi ná'i tax phahsandivi t'aywó'di ón'owójé, i' Pharisee-vi-á joe. To'wên t'ähki he'ennin divípipa'indáho hí'innindá'ba ovâypa'i, hedá to'wên hí'innin divípipa'indáho he'ennindá ovâypa'i."

Jesus-di in áyyäá ovâysigíhógi

¹⁵ Wên t'owa inbí hí'innin áyyäá Jesus-vi'we dáykan i'di ovâytaägé-ídi. Ivi khäge'nindi gin dáymu'di in t'owa-á ovâyte'yandi ovâytyu'an ha'wáa wídivi'amípi. ¹⁶ Hebo Jesus-di in tádá'in jiyá'in ovâytyu'an inbí áyyäá ivi nú'piye dáyamá'i, hedi ivi khäge'nin itu'an, "In áyyäá navi'piye binkä'äämäá, wíwínkhä'amípi. To'wên ná'in áyyäá waaginbá dimuu'indá Jöesi Táadávi'in únmuu. ¹⁷ Ta'gendi wâyümáa, to'wí Jöesi Táadávi' winapúuwipi wí híncháá'í' ay waagibá iwâyupídi."

Wí sen kodit'owa namuu'i Jesus-vi'piye na'äá

¹⁸ Wí kw'áyewi sen namuu'i'di Jesus óetsika'yan, "Híwó'di háhkandi', hân dáy'amí hedânho in wówátsi nahánde'pin in donkáyjidi?" ¹⁹ Jesus-di óetsika'yan, "Ti úhanginná háa untú'nin naa híwó'di gin dítu'odi? Jöesida'mân híwó'di namuu, wíyá to'wí-á joe. ²⁰ Jöesi Táadávi tsonun ho mántaa. I-á natú wíyá to'wívi kwee-ádi háa sendádi wí'úvívohokwomá've-ípi, wíwint'owat'aháñú-ípi, wí'úvísá'mamípi, t'owavi'gedi wí'úvívohójo'amípi, unbí tádá-á jiyá-á bín'a'ginná've-í." ²¹ I' sendi Jesus óetu'an, "Ná'i tsonun t'ähki dó'a'gin enúkáy omuudíbo." ²² Jesus ná'in nat'oe ihaydá i' sen óetu'an, "Wa'di wáy-á háawén bí'amí'in útay. Háyu úkw'ó'di t'ähki mánkü'ch'áani, hedi i' chá' mánhógi'i' in t'owa sehkanáwó diwówáji'in ovâymäáni, hedânho kodit'owa unmúuni oe makówá. Hedi náaku'ch'áada ovâymägidá naa-ádi óká've." ²³ Ná'in nat'oe ihaydi i' sen ivi pi'ná khó'jé báyéki nataachanpóe, gá báyéki háäwi únkw'óndán, hedi wínakuchada'pi. ²⁴ Jesus-di i' sen háa nachaa waagi óemúndedi natú, "Báyeki káy'in namuu wí to'wí nakodit'owamuu'i háa Jöesi Táadá natú waa i'amídi hedânho ón'aywoenídi. ²⁵ Nabáapu'wan wí kamáyo wên agúusa tsípho i'ge nats'úunídi, hewänbo shánki nabáapu'wan wí to'wí kodit'owa namuu'i háa Jöesi Táadá natú waa i'amídi hedânho ón'aywoenídi." ²⁶ In to'wên ná'i hí' dit'oe'indá ditsikapóe, "Gin namuudá to-an únkodi ún'aywoende-ídi?" ²⁷ Hedi Jesus-di ovâytyu'an, "Háa t'owa dinkodipi'indá Jöesi Táadáho únkodi."

²⁸ Peter-di Jesus óetu'an, "Na'indá háäwi t'ähki gínkw'ó'di' áyjo'e'an u-ádi gimú-ídi." ²⁹ Jesus-di ovâytyu'an, "Naadi ta'gendi wâyümáa, háa Jöesi Táadá natú waa ón'a'ginnamídi wí to'wí ivi tewhá ijoe'andi, háa ivi t'wé kwee, háa ivi t'úuwíndá pá'dáy'indá, ivi jiyá-á tádá-á, háa ivi áy-á ijoe'andá, ³⁰ i-á ta'gendi báyéki shánki ma'kw'anuki ihóeni wa' náa oepáa k'aydi naji' ihaydi, hedá ivi wówátsi náa oepáa k'aydi únbo'wan di'an, "Na'indá háäwi t'ähaydá in wówátsi nahánde'pin'indá imá've-í."

Powing'i' Jesus ivi khäge'nin itu'an nachuwagi'o'in

³¹ Jesus ivi tá'qi wíje khäge'nin wéhánápiye iho', hedi ovâytyu'an, "Bit'óeyan, náa-á Jerusalem-piye gimän, hedi eewá naa t'ähki t'owagi' o'aypuyá'i' omuu'i dínpuuwí háa in Jöesi Táadávi tukhe'min navi'gedi dáyta'nan waa. ³² T'owadi in Hudíyo dimuupi'inbí mange dikáni, hedá indá dínphákaakhâymaa, hedá díjánákiikhâymaa, hedá dí'ohphaykhâymaa. ³³ Púwh'i'di díwhádkíkhâymaa, hedá dikhe'khâymaa. Hewänbo iwedi i' powage'i thaa iwe

owáywówápúuwí.”³⁴ Hewänbo Jesus-ví khäge²nin nä'i natú'i hääbo wídika²pówápi. Haa oväytu²andi-á wídnthaypöepi, hedího hääwi i²gedi ihí²máa'in wídika²pówápi.

Jesus-di wí sen natsí²t'aamuu²? ívi keetan óemägi

³⁵ Jericho bú² tsowa Jesus napowamän dihayháä, wí sen tsí²t'aa'i namuu²i² owáy p'óe hángé wáy nahääda²än. ³⁶ I² sen in báyéki t'owa diphademännin nat'oe, hedí natsikapóe, “Hän napoe²o?” ³⁷ Indi óetu²an, “Jesus Nazareth-wi-än na²ä.” ³⁸ Hedí i² sen ituwínú, “Jesus, u David-ví äy iweđi²i² unmuu²i², navi²piye ósehkanäpuwawe.” ³⁹ In ton Jesus-ví páagé dimännindá i² sen óet'e²yandi óetu²an, “Hända²dibo.” Hewänbo i² sendá shánki kaygá ituwínú, “U David-ví äy iweđi²i² unmuu²i², navi²piye ósehkanäpuwawe.” ⁴⁰ Jesus iwóyí², hedí oväytu²an i² sen ivi²piye óemá²i²in, hedí Jesus-ví²we napówa ihayđi Jesus-di óetsika²yan, ⁴¹ “Hännan wín²ami²innan unda²?” I² sendi óetu²an, “Nanbí Sedó, naa oda² dínkeepúuwí²in.” ⁴² Jesus-di óetu²an, “Uvi keetan mänke². Uvi wäyu úmuudän unwówa.” ⁴³ Wesebo i² sen ünkeepóe, hedí Jesus-áđi namändi Jóesi Táđá kw'áayébo² óemáa. Hedí t'ähki in t'owa dáymu²i²in ditú² Jóesi Táđá-á hay²i² namuu²i²in.

19

Jesus oe Zaccheus-ví²piye na²áđámää

¹ Jesus oe Jericho bú²piye namää, hedí i²ge naphademän dihayđi ² wí sen Zaccheus gin nakháwä²i² iwáyge na²än. I-á in tax phahsanninbí p'ó²déđi²-än namuu, hedá kodit'owa-á namuu. ³ Zaccheus-á ikháäde² Jesus óemúuníđi ünhanginpuwíđi to²wi namuu²i²in, hewänbo hínchää²iđa² Zaccheus namuu hedá báyéki dit'owaji², hedího wí²ünkeet²óepi. ⁴ Hedího in t'owavi páagé i²ääđi wén scamore tay ee nachá²nin kw'áye ituye, hedänho Jesus naphademändi óemúuníđi. ⁵ Jesus in tay iwe napówáđi kw'áye ibeéđi Zaccheus óetu²an, “Zaccheus, ówänákiđi ówhanbe, náa thaa uvi k'aygi dáywóyí²kháymaa.” ⁶ Zaccheus tay kw'áyeđi iwänäwáwe, hedí híhchangíđi Jesus ivi k'aygi²piye óeho². ⁷ In t'owa ná²in dáymu²i² ihayđá t'ayđi ditú², “Ná²i sendá wí t'aywóhkandivi tewhá iwepiye na²áđámää.” ⁸ Hewänbo Zaccheus iwínúđi Nanbí Sedó Jesus óetu²an, “Nanbí Sedó, i²hääwi naa dínkw'ó² diweđi píngé hay dówíjkhâyáadáhá² in sehanáwó diwówáji²in t'owa dowáypákhâyáa, hedí wí to²wi dósá²mandi-á jonán ma²kw'anukí dópákhâyáa.” ⁹ Jesus natú, “Náa thaa náa k'aygiwi² ón²aywon. Ná²i sendá wá² Abraham-bí äy iweđi²i²bá namuu. ¹⁰ Naa t'ähki t'owagi² o²aypuyá²i² omuu²i² o²ää in dipede²eji²in dowáynuúwá-íđi hedá dowáy²aywoeníđi.”

Jesus-di oväytu²an dínkhây²á² i² hääwi ovây²mägi²i²đi híwó dívi²ami²in

¹¹ Náa-á Jerusalem tsowa dipowamändi in t'owa dí²ände wesebo natsondisogede²e-í²in, hedího Jesus-di wáy-á háhkangí²in ó²gedí oväytu²an oväythayyami²đi han wínapúuwípi²in. ¹² Ginnán oväytu²an: “Wí sen kw'áye²wi namuu²i² ipikhây²owän wí nange kayi² wáhää iwepiye namú-íđi. Iwe i² tsondi shánki p'ó²déđi²đi ná²i sen óetsondipakhâyáa hedänho ivi nangepiyebá nawáymú-íđi natsonsogede²e-íđi. ¹³ Hewänbo wa² i² wée nangepiye namääpíđibo tá ihay ivi t'óe²i² in ituhkännandi wí²inbo wí chá² ováy²an, hedí oväytu²an, ‘Ná²i chá²đi wí hääwi bínkuumä-í, hedáhá² i-á bínku²ch'áani, hedänho wíyá shánki chá² dín²aaníđi. Hedáhá² namää. ¹⁴ Hewänbo in t'owa ivi nange²indá ná²i sen óet'ay, hedí wén t'óekhuwa²in i² namää iwepiye dáysan, i² tsondi p'ó²déđi² óetu²ami²đi, ‘Ná²i sendá wígida²pí nanbí tsondi ginnúuní²in.’

¹⁵ “Hewänbo óetsondisóge, hedáhá² ivi nangepiyebá nawáymää. Hedí ivi t'óe²in ituhkännan, in ton ovächá²annin, hedänho imúuníđi háyú ónchá²t'annin. ¹⁶ Wí napówáđi óetu²an, ‘Navi tsondi², naa tágin ma²kw'anukí chá² dót'an u²đi dín'an diweđi.’ ¹⁷ I² t'óe²i² óetu²an, ‘Híwó bí²an, u-á híwó²đi t'óe²i² unmuu. Naa dínhanginná u-á háa úkhây²á² waa bí²an hínchää hääwíđibo². Hedího náa-á tá bú² eeje oväytsonmá²ve-íđi wísóge-í.’ ¹⁸ Wíyá wée t'óe²i² nats'ú²di-á natú, ‘Navi tsondi², i² chá² naa dín'an diweđi p'ánú ma²kw'anukí chá² dót'an.’ ¹⁹ I² tsondiđi óetu²an, ‘U-á p'ánú bú² eeje wí tsondi wísóge-í.’ ²⁰ Ihayđá wíyá t'óe²i²-á nats'ú, hedí natú, ‘Navi tsondi², uvi chá² dín'andi-á wén aa iwe dó²annan. Námú²đi, náwe dómaa. ²¹ Wíkhunwóeda², jänáki² unmuuđi. U-á hääwi uvi² úmuupi² náahónde², hedí wáy pí²wén t'owa dáyke iwe náahääwé²ge²o.’ ²² I² tsondiđi óetu²an, ‘U-á wí t'óe²i² háagi² wänbo unchá²muupi² unmuu. Náa-á háa navi²gedi untú waagi omúuní, hedí wítuhchánukhâyáa. Unchanpoe²o naa jänáki² sen omuu²in, hedän hääwi dínmuupi² dóhónde². ²³ Háadan handi há²i chá² wínaahó²pí wáhää dívichá²piyé²má² iwepiye? Ha²wáa bí²andáho indá navi chá² dínpiyé²má²niwän, hedí iweđiho wíyá shánki dín²aaníwän, hedího ováy²ää ihayđá shánki báyéki dínchá²kwoníwän.’ ²⁴ Hedáhá² i² tsondiđi in iwáyge diwinnindá oväytu²an, ‘I² chá² bínkwee-í ná²i sen, hedí i² sen i² tágin ma²kw'anukí chá² it'andi bínmääni.’ ²⁵ Hebo indi i² tsondi óetu²an, ‘Nanbí tsondi², i-áho tá ihay chá² ho imáa.’ ²⁶ I²đá oväytu²an, ‘Nađi wáytumáa, wí to²wi anbo to²wi báyéki imáapi²-á, i² hínchää imáa²i wänbo óekwee-í.’ ²⁷ Hedí

nää náwe binmá? in t'owa naa dí't'aydi inbí tsondi omúuni'in wídida'pí'in, hedí nää naví páadépiyeo bint'aháqnú-í." "

Jesus oe Jerusalem bú' nats'ú, hedí in t'owađi óesig'án

²⁸ Jesus ihí'bowa ihayđi oe Jerusalem shánki tswapiye ihon. ²⁹ I' okú "Olive Okú" gin dáytu'o' iwe nú' wáy ná'in wíje bú'áy daná, Bethpage-ádi Bethany-ádi. Iwáy tswawa wáy napowamán dihayhá wíje ivi kháge'nin ovánsan dapaádémú-ídi. ³⁰ Ovántu'an, "Jaho bápún há'i bú'ay nanbí páadépiye nanán diwepiye, hedí dats'ú' dihaydá wí búdu'ay ts'aabi namuu'i nawhiwindi dānshaa-í, i-á wa' wáymú wānbo to'wí wānbo wí'i'íhsogepi. Dānwhihsuudi náwe dānmá'í. ³¹ Hedí to'wídi wovāntsika'yandáho', Háadan dānwhihsuude'?", ginnán dāntu'āami: 'Gá Nanbí Sedó i' untáyđán.' ³² Hedího in wíje damáadi dānshaa háa Jesus-di ovántu'an waagibá. ³³ Hedí i' búdu'ay dānwhihsuude' ihayđi in t'owa inbí búdu'ay dínmuu'indi ovāntsika'yan, "Héháadan dānwhihsuude'?" ³⁴ Ovāytu'an, "Gá Nanbí Sedó i' untáyđán."

³⁵ Hedí i' búdu'ay Jesus óhno', hedáhá' inbí k'éwé'in to dānp'áđidá i' búdu k'éwé ónpa'k'ú', hedí Jesus óetege i'íhsoge-ídi. ³⁶ Hedí iwáy p'óegé wáy óe'íhlon dihaydá in t'owa inbí k'éwé'i to dívipáđihondá oe te'p'óegá ónpa'kwohon. ³⁷ Jerusalem tswawa napowamán dihayđi in p'óe owáy Olive Okú áagé wáypíye' nawánde' iwáygé báyéki in t'owa Jesus-ví'piye dívúwáyunde'in diji', hedí híhchandi dívítu'wínundeđi ditú' Jōesi Tádá-á hay'i namuu'in, i' báyéki pinnán t'óe ho dáymu'i namuudi. ³⁸ Jesus-ví'gedi kaygi ditú', "U-á tsondi hay'i unmuu." "Nanbí Sedó Jōesi Tádáđi wóesan hedího híwó wóe'āami." "Háá t'áhkí sa'wó namuu oe makówa, hedá oe kw'áyebá ditúuni Jōesi Tádá-á hay'i namuu'in." ³⁹ Hewānbo wēn Pharisees in t'owa-ádi diji'indi Jesus óetu'an, "Háhkandi?, uví kháge'nin ovāytu'an ditúhāqín'in." ⁴⁰ Jesus-di ovāytu'an, "Naadı wáytumáa, há'i in hánda'dibo dijidá, háa ditú' waa há'i k'uu iwe nakw'ó'di wānbo hanbá dívítu'wénu-í."

Jesus Jerusalem imúndeđi isíhtāā

⁴¹ Jesus oe Jerusalem bú' shánki tswawa namán dihayđi, i' bú' imú'đibo isíhtāā, ⁴² hedí natú, "Jerusalem, náaho háy uví t'owa wá' dínhanginnādi híhchandi inbí wówátsi dínmuu'in, hewānbo náá-á há'to dínhanginpúuwi. ⁴³ Wáy wí thaa naná' dihayđi in wóehānbo'indi uví tehpaá nuuge wōnnanbóedíkwokháymáa, dívítuuyé-ídi oe búgepiye díts'úunídi, hedá wóebúge'andá t'ámāpha'gedá wóehānkháymáa. ⁴⁴ Uví tewhá t'áhkí wōnnayukháymáa, hedá in t'owa uví'we díthaa'indá ováykhānkháymáa. Há'to wí k'uu wānbo nátehpaa'ándi wōnjoekankháymáa. Ná'i t'áhkí úpúuwi gá Jōesi uví'we napówáđan wōn'aywoenídi, hebo wí'úhanginnáhpí na'āā'in."

Jesus i' méesate hay'i iweđi in dáyhāāwíku'ch'áade'in ovaykhepiye

⁴⁵ Ihaydá Jesus oe méesate hay'i eepiye namáa, hedí in t'owa dáyhāāwíku'ch'áade'in iweđi ováykhepiye. ⁴⁶ Ovāytu'an, "Jōesi Tádávi ta'nin deewá ná'in háa natú'in nata'muu: Naví tewhá-á jūusugí'ān namuu, hewānbo undá i' bín'egó'an sāmmin dívúwé'ge'amígí' namúunídi."

⁴⁷ Thamuwaađi ee méesate hay'i iwe Jesus-di in t'owa ováyhá'o'. In owaha' p'ó'đéđi'indá, in Hudíyoví khuu dáyhá'o'indá, hedá wáy-á Hudíyo p'ó'đéđi'indá dáytu'wāmáa háđidí óeháyí'in. ⁴⁸ Hewānbo háa dív'āmi'in wíđáyshaadépi, in t'owa háa natú'in t'áhkí hānho dívít'óeyandéđi.

20

Jesus óetsika'yan to'dan ónk'ú' ivi t'óe i'amídi

¹ Wí thaa Jesus-di i' méesate hay'i ee in t'owa ováyhá'o' hedá Jōesi Tádávi híwó'di tun ováy't'óe'o'. In owaha' p'ó'đéđi'indá, in Hudíyoví khuu dáyhá'o'indá hedá wáy-á Hudíyo tsonnindá únpówa, ² hedí óetu'an, "Dítu'an, háawinnan uví tsonkhuu úmuu háa bí'o waa bí'amídi? To'dan ná'in ta'gen wōnk'ú'?" ³ Jesus-di ovāytu'an, "Nāá-á naadá wá' wí hááwi wáytsika'yami un. ⁴ Dítu'āami, to'dan John ónk'ú' t'owa ováyp'ó'p'oe'amídi, i' Jōesi Tádáđi háa t'owadi?" ⁵ Hedí wí'ná táye dívítumáa, "Jōesi Tádáđi John ónk'ú' gin gitú'dáho', Jesus-di dítsikagí'o, 'Hedí háadan handi wí'úvúwáyupí háa John natú'in?" ⁶ Hewānbo t'owadiđá' ónk'ú' gin gitú'dá, ná'in t'owa náwe diji'indá na'in dik'usááyú-í díháyídi, gá John-dá Jōesi Tádávi tukhe'bi únmuu'in dívúwáyundéđán." ⁷ Hedího indi Jesus óetu'an, "Na'indá wígínhanginnáhpí to'wídi ónk'ú'in." ⁸ Hedí Jesus-di ovāytu'an, "Hedáho', naadı wānbo wá' wíwáytu'amípi to'wídi naa dínk'ú'in dó'amídi ná'i hááwi dó'o'í'."

Jesus-di in yá'dāapi'in úuva áaphāā áyi'ninbí'gedi ovāytu'an

⁹ Ihaydá Jesus-dá ná'in háhkangí'in ó'gedí in t'owa ovāytu'an: "Wí sen i'úuva'áakhāhsaa, hedáhá' i' úuva nava-á wēn sená' úuva áaphāā áyi'nin dimuu'in ováypíyemāgi, hedáhá' wíyá pí'wí nangepiyá namáa, hedí báyéki p'óe iwe iwóyí'. ¹⁰ I' úuva nap'e'yiin dihayđi wí t'óe'i'

óesan i' nava iwepiye hedânho in senâ' dâynavapiyé'annindi i' úuva nayâmu'i' óemâânídi. Hewânbo indi i' t'óe'i óewhâdídáhá' mandá'dibo-á óewáybun. ¹¹ Hedí i' sendá wiyá t'óe'i-á óesan, hewânbo indi i' wá' óewhâdi hedá jänâkí-á óe'an, hedí i' wá' mandá'dibo-á óewáybun. ¹² Ihaydá i' powage'i t'óe'i-á óesan. I' wá' óewa'an, hedá nava iwedá óechânu. ¹³ Hedího i' sen i' nava únmuu'i' ginnân i'ânshaa'an: 'Hân hîn dáy'amí? Gá ginnân: Nää-á naví e'nú donsi'gi'í donsaaní. I-áho madânho óe'a'geení. ¹⁴ Hewânbo in dâynavapiyé'annindi i' senbí e'nú ún'âdi óemú' ihaydá wé'ge dívíhéé'andi ditú, 'Ná'i-ânkun namuu ná'i háäwi t'âhki únjoepuwagi'o'i'. Jaho áyháyji hedânho ná'i háäwi nayâmu'i-á gínmúuni'dí. ¹⁵ Hedího i' nava iwedí óep'égidi óehay."

Hedí Jesus-di in t'owa ovâytsika'yan, "Hân i' nava únmuu'i'di in senâ' dâynavapiyé'annin ovây'amí? ¹⁶ Gá namäädá i'dá ovâyhâanú-í, ihaydá i' nava-á wáy-á to'wëndá ovâypiyé'mâáni." In t'owa ná'i dit'oe ihaydá ditú, "Ha'wâa wínakhây'âhpi napúuwi'in." ¹⁷ Jesus-di tsíhtáye ovâyúmúndedi ovâytu'an, "Hedí hân handi ná'i Jôesi Tádávi ta'nin diwe únta'muu'i' natunda?":

I' k'uu in tewhâtehpaa'in dâyojegi'andá

nää shánki natáy'i k'uu tehpaá bé'dí napóe.

¹⁸ Há'i k'uu-á wí k'uu wí to'wí eedi i'ânchânu'di nakaanú-í'i waagi'ba namuu, hedí ná'i to'wí nakanu'di iví tú' ikhoejé-í hedá ipóe'amí. Hedí i' k'uubá iví'dí únke't'ândáho óet'âä-í."

¹⁹ In Hudíyovi k'uu dâyhá'o'índá'dí hedá in ow'ha' p'ó'dé'dí'índá'dí dínhanginná Jôesi ná'i hí' inbí'gedího ihéé'annin, hedího dida' wesebo Jesus óepankáji'in, hewânbo in t'owa dâyk'huwóeda'máadi wí'óepanké'pí.

Tax wá'âa i'gedí Jesus óetsika'yan

²⁰ In Hudíyo tsonnindi áyíngidi Jesus óemúndedi dida' óekáji'in híwó wí'ihí'máapídi, hedânho in Rome-ínbi tunjó óemangekáanídí, ná'i tunjó-á shánki tsonk'huu imáadi. Hedího wên senâ' kaadibo ovâywá'âa Jesus háäwi óetsika'yâamídi. Ná'in senâ'dá hójo'índa' dimuu, hewânbo híwó'nin dimuu waa dívíkhâymáa. ²¹ Hedí ná'in hójo'in senâ'dí Jesus óetu'an, "Hâhkandi', ná'índa' gínhanginná u-á ta'gedá' bihéé'o hedá ovâyhá'o', u'dá t'âhki t'owa-á handá'ba ovây'máa, hedího ta'gendá Jôesi Tádávi k'uu i'gedá ovâyhá'o'. ²² Ditú'an, hânnan nanbí tsonntun gíntú', tí híwó namuu in Rome-wínbí tsondi Caesar áy-tax-wá'âa-ídi háa joe?" ²³ Hewânbo Jesus-á wesebo únhanginná háa inbí hójo'i'ânshaa dínmuu'in, hedího ovâytu'an, ²⁴ "Wí denarius chá' dínkeeyan. Toví ts'ay hedá toví kháwá-á eedi únk'óe?" Óetu'an, "Gá Caesar-ví'innân." ²⁵ Hedí Jesus-di ovâytu'an, "Hedáho', háäwi Caesar-ví' únmuu'i' Caesar-bá binmää, hedí wá' háäwi Jôesi Tádávi' únmuu'i-á Jôesi Tádá-á binmää." ²⁶ Wídínkodípi wên piháawin hí' óetu'kannamídi in t'oa dit'oe-ídi, hedí iví hí'dí ovâyháa'andi wiyá háabo wí'óetu'anpí.

In Sadducees-di Jesus óetsika'yan in dichuu'in diwáywówápúuwi i'gedí

²⁷ Wên Sadducee t'owa Jesus-ví'piye dí'âä háäwi óetsika'yamídi (In Sadducees-á dívíwáyunde' in t'owa dichuu'in há'to wiyá diwáywówápúuwi'in.) Indi óetu'an, ²⁸ "Hâhkandi', Moses ná'in tsonntun dín'tan: Wí sen áypídibo nachuudi iví kwee wá' únwówájídi, i senbí tí'úu únkhây'á' i' kwee-ádi ikhó'yâa-í in hedânho dän'âykw'óenídí, i' pá'dâyvi kháwá' ónhúuwídi. ²⁹ Hebo ginnân napóe: Tsé ihay tí'úuwin senâ' díji'. I' shánki páadé'í' ikhó'yâ', hebo áypídibo nachuu. ³⁰ I' eedi'i-á wá' i' kwee-ádi ikhó'yâ', hedá ná'í sen wá' áypídibo-áho nachuu. ³¹ Ihaydáhá' i' powage'i-á wá' hanbá únpoé. Hedí handá' t'âhki in tsé'dí díji'in tí'úuwin dínpoé, t'âhki wí'inbo i' kwee-ádi dívíkhó'yâ'dí dichuu dâ'y'âykw'óedípíbo'. ³² T'â'gedá i' kwee-á wá' nachuu. ³³ Ná'in tsé ihay tí'úuwinho i-ádi dikhóhtsaakw'ónwân, hedího nää ná'in ditú'an, owáy t'owa wiyá diwáywówápóe ihaydi, to'wívi kwee-an únmuu'i'?"

³⁴ Jesus-di ovâytu'an, "Kwiyá'dá'dí senâ'dá'dí dívíkhó'yánde' wá' nää oepáa k'aydi diwówáji' ihaydíbo'. ³⁵ Hewânbo to'wên Jôesi Tádá natú makówápiye dimánnindá, in chuwa iwedí ovâywáywówápakhây'máa hedího há'to wiyá dichuu-í, hedânho ihaydi senâ'dá kwiyá'dá wiyá wídíwíkhóhtsaak'hây'máapi, ³⁶ gá gíndídi in makówáwin t'óepa'âa'in waaginbá dimúunídán. Hedí Jôesi Tádávi áy dimuu gá i'dá wiyá ovâywáywówápakhây'máadán. ³⁷⁻³⁸ Jôesi Tádá'dí t'âhki t'owa iví'in únmuu'i' in ovâyúmúnde diwówáji'in dimuu waagibá. Moses wânbo ná'in híwó ithayyan i' wáä'i' phé'yávi nakoje' ní'gedí ita'nan dihaydi. Iwe natú Nanbí Sedó Jôesi Tádá-á Abraham-bí Jôesi namuu, hedá Isaac-ví-á hedá Jacob-ví-á, tobá ná'in ho dichuu wânbo'. Hedího dichuu wânbo ta'gendi diwówáji' gá Jôesi Tádá-á in diwówáji'inbí Jôesi-ân dínmuudán, in dichumuu'inbí-á joe." ³⁹ Wên in Hudíyo-ví k'uu dâyhá'o'índí óetu'an, "Hâhkandi', híwó bihéé'an." ⁴⁰ Hedí diwówá'dá wiyá háäwi óetsika'yamídi.

To-an namuu i' to'wí Jôesi Tádá'dí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí?

⁴¹ Hedi Jesus-di ovâytsika'yan, "Heháadan t'owa ditû' i' to'wí Jôesi Tádádí óesogekhâymáa'í' t'owa ovây'aywoenídí David-ví ây iwedí'í'đá' únmuu? ⁴²⁻⁴³ I' Psalms nata'muu iwe David-bo natû:

Naví tsondi hay'í Nanbí Sedó Jôesi Tádádí óetu'an,

'Naví ko'đingéđí ósoge,

hedí uví hânmin dovây't'aaní hedá uví mangá wínkáani.'

⁴⁴ Ná'í to'wí Jôesi Tádádí óesogekhâymáa'í' t'owa ovây'aywoenídí David-dibo iví tsondi hay'í gin óetu'o'. Gin namuudá háđíđanho David-ví ây iwedí'í'đá' únmuúni?"

Jesus iví khâge'nin itu'an in Hudíyoví khuu dâyhá'o'in waaginbá wíđimúunípi

⁴⁵ Wa'di t'âhki in t'owadi Jesus ónt'óeyande' ihaydi iví khâge'nin itu'an, ⁴⁶ "Ná'in t'owa Hudíyoví khuu dâyhá'o'in dimuu'inb'íwedi bí'áyíngi'an. To whaadi'indi dito'ondi diji' dâykeeyamídi to'wên dimuu'in, hedá hânho-á ovâyhl' an t'owadi a'gindi ovâysengitu'âami'in i' bú' pingé i'ge dijidi, hedá wá' in Hudíyoví méesate eeje hedá nashánki'eedíná' dihaydá in tsonninbí soge eedí dívíkw'óeni'in dida'. ⁴⁷ Kwiyá' inbí sená' dínchuu'inbí tewhá ovâykweede', hedáhá' thaa t'âhki dívíjusu'odi híwó'nin dimuu waagi dívípidá'o'. Gin díví'odi Jôesi Tádádí shankí ovâyuhchânukhâymáa."

21

Wí kwee iví sen únchuu'í-á iví châ' t'âhki imâgi

¹ Jesus ipuwâbéede' i' hay'í méesate iwe in t'owa diji' i'ge, hedí in kodit'owa dimuu'in inbí châ' dâykuudedí i' châ' phébay iwe ovâymundé'. ² Hedá wí kwee iví sen únchuu'í' sehkanáwó nawówáji'í wá' wíje châ' p'í' in itógidi óemú'. ³ Hedi natû, "Ta'gendi wâytu'âami, ná'í kwee iví sen únchuu'í' sehkanáwó nawówáji'í-á shánki itógi t'âhki in wé'gen dâykuu'inb'íwedi. ⁴ In wé'gendáho inbí châ' dínphade iwedí divimâgi, hewânbo ná'í kwee-á báyéki únkw'óhpi wânbo t'âhki iví wówátsi í'âmígi' imáa'í' itógi."

Jesus iví khâge'nin itu'an i' méesate hay'í-á t'owa dâynayukhâymáa

⁵ Wáy wên iví khâge'nin i' méesate hay'í i'gedi dívíhl'máa, hedí ditû', "Sa'wó naná sa'wó'di k'uudi napa'andi' namuudi hedá i' háäwí ee nakw'ó'di' in t'owadi Jôesi Tádá óemâgi'í namuudá." ⁶ Jesus-di ovâytu'an, "Nää-áho ná'í sa'wó'di háäwí bînmunde', hewânbo wáy wí thaa naná' dihaydi ná'í méesate-á t'owa dâynayukhâymáa, hedí wêe wânbo wí k'uu há'í tehpaá iwedí wínate'qeeği'opi."

Jesus-di ovâytu'an báyéki t'óephade na'á'in

⁷ Indi óetsika'yan, "Hâhkandi', hânhay-an ná'í háäwí i'gedi dítu'andi' napuwagi'o' Háawin taa-an nakeepúuwí hedânho gínhanginnáanídí háädi nats'anpúuwí'in?" ⁸ Jesus-di ovâytu'an, "Bí'áyíngi'an to'wídi wânbo piháa wíwovâywâyukannamípidi. Báyéki t'owa naví kháwá i'gedi diká'äägi'o, hedí wí'inbo dítu'uni innânho dimuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'í' t'owa ovây'aywoenídí. Hedá wá' dítu'uni i' t'á'ge thaa t'owa naná'ho". Hewânbo inbí'nápiyá wí'imú-ípi. ⁹ Hedi t'owa-á inbí tsonnindádí háa wíyá nangewin t'owa-áđí dívíhânbo' i'gedi í'toedá, báyéki wí'úví'áyíngi'amípi. Nakhây'á' ná'í háäwí napúuwí'in, hewânbo owây napóe ihaydá i' t'á'ge thaa wesebo wína'áhpí."

¹⁰ Hedáhá' ovâytu'an, "T'owa wêe nangewin dívíhánkhâymáa wây-á t'owa wíyá wêe nangewindádí, hedá nangewin tsonnindá wá' dívíhánkhâymáa. ¹¹ Wáyje t'âhki nanan'a'yâpuwagi'o hedá báyéki dihaapuwagi'o, hedá báyéki t'owa-á ihayđíđá'ba dihaypóedá dichuwagi'o, hedá t'owa-á dâypuwâkhâymáa wí taa he'endi oe makówa nakeepóe'odi báyéki ovâykhunwóedá'amí'í'. ¹² Hewânbo gin napóepídiho wovâypanhóeni, hedá unbí wâyü únmuudíbo jánáká wovây'amí, hedá in Hudíyoví méesatewin p'ó'đédí' inbí mangá wovâyjoe'amí wovâytsondiwékáanídí, hedá wovâypankw'óeni, hedá in nangewin p'ó'đédí' inbí piye hedá wé'gen tsonninbí'piyá wovâyhuúwí. Ná'í t'âhki wovây'amí naví'in ímuudíbo'. ¹³ Hewânbo ná'í háäwí únpuuwí'í namuudi únkoedí-í naví'gedi bint'óe'amídi. ¹⁴ Hediho wa' napóepídiho bí'ânshaamáa wí'úvíjâyye-ípi'in háa ítu'uni'in úvípi'aywoenídí. ¹⁵ Naadi i' hí'-á i' hangintandá wây máani, hedânho to'wên wânbo wovây't'e'p'íđénde'in há'to dínkoedí-í dâykeeyamídi háa ítu' waa ta'gen wínamuupí'in, hedá wíyá háäwí wânbo wíđâyamá've-ípi dítu'undí. ¹⁶ Unbí hânminbí mangepiye unbí jiyá'indi tádá'indi wânbo wovâykáani, háa unbí tí'úuwíndá pá'dây'indá han wovây'amí, háa unbí maatu'indi háa unbí k'ema'indi wânbo', hedí wáy wên un wovâyháqun-í. ¹⁷ Hedi báyéki t'owadáho wovây't'aykhâymáa naví'in ímuudi. ¹⁸ Hewânbo Jôesi Tádádí wovây'áyíngimá've-í, wí háy t'âhki wânbo há'to i'đi wovâyjoe'amí. ¹⁹ Úví't'óephadeyää'ándáho' in ta'gen wówátsi í'anpúuwí."

Jesus-di ovaytu'an Jerusalem bú'-á nandq' dâyjoekankhâymáa'in

²⁰ “Hewänbo báyéki sundaḡo Jerusalem bú’ já’wé búu k’úwákí diji’in bînmû’ ihaydi, únhanginnáani hanwaapíḡibo’ i’ bú’ nanda’ dáyioekankháymáa’in. ²¹ Hedi ihaydá in Judea nange dikw’ó’ nin dínkhây’á’? o’ okú eepiye dijáani’in, hedá in to’wên oe Jerusalem bú’ iwe diji’indáho iwedáho dipee-í, hedá in oe nava eeje diji’indáho oe bú’piyá widimú-ípi, ²² gá ihayhääbáho Jôesi Tádádí in t’owa Jerusalem-win ovâyutuhchänukháymáadân, hedi t’ähki háa Jôesi Tádávi ta’nin diwe nata’muu’in i’ thaa i’gedi napuúwi. ²³ Owáy i’ thaa napówá ihaydá, sehkaná in kwiyá’ disáamuu’in hedá in dâý’âytsää’o’indá, gá ingi’-á nakâypuúwidân dijáaniḡí. T’owa dâyt’oephadegi’o ná’i nange i’ge t’ähki, hedi Jôesi Tádádáho in t’owa ovâyutuhchänugi’o, indádi nat’aydi. ²⁴ Wáy wên tsijóphá’ḡí ovâyhânú-í, wáy-á wéndá ovâypanhógidá báyéki wiyá pi’wáy nan deepiyá ovâyhúuwi. In Hudíyo dimuupi’in t’owadá in t’owa Jerusalem-win ovâytsónmá’ve-í owáy inbí thaa gin dívi’amiḡí dínphadé píhay.”

I’ to’wí t’ähki t’owagi’ na’aypuýá’i na’á’

²⁵ “Ná’i taa-áho oe makówá gin nakeet’oeni: I’ thandá p’óe-á agóyo-á piháa nakeepúuwi, hedá náa oepáa k’aydá t’ähki nangewin t’owa-á háa dívi’ami’in hedá háa dívi’ánshaa’ami’in há’to dínhanginnáani, i’ máap’oe hânho nasaatú’ḡí hedá i’ he’endi p’oet’úkhú namuúdi. ²⁶ T’owa-á hânho dikhunwóeda’puwagi’odi dinagokhangin’o, háa náa oepáa k’aydi t’ähki napuwagi’o i’gedi dívi’ánshaa’amiḡí. T’ähki oe makówá nasaa’-á na’á’aypuúwi. ²⁷ Hedi ihaydi in t’owadi naa t’ähki t’owagi’ o’aypuýá’i omuu’i dímuuni okhúwá jáa o’á’ḡí, pinnán kay wóegé hedá kohthay wóegá o’á’? ²⁸ Owáy ná’i hááwi nats’anpuwamán dihaydá wiyá wí’úv’i’óhwháye’bé-ípi, kw’áyepiye úv’ibée-í, gá tsowa wováy’aywoeniḡí napuwamândân.”

Jesus-di wên fig tay i’gedi ihé’an hááwi ovâyhá’amiḡí

²⁹ Hedáhá’? Jesus-di ginnán ovâytu’an wiyá ovâythayyamídi: “I’ fig tay i’gedi hedá wé’ge’i tay i’gedá bí’ánshaa’an. ³⁰ Nats’antsáwápuwamán dihaydi unbo bînmúndedi únhanginná nata’ánpowa’á’inp’ani. ³¹ Hedi gindidibá owáy ná’i hááwi i’gedi naadi wáy’óe’an bînmû’ ihaydá únhanginnáani ho púnú’ naná naa owáy’áá’-í’in otsondisogede-ídi. ³² Ta’gendi wáytumáa, t’ähki in náawin t’owa há’to diháani wa’ḡí ná’i hááwi t’ähki páadé nats’anpoe’opiḡibo’.” ³³ Makówá-á hedá oepáa k’aydá t’ähki nakhangin’o, hewänbo navi tundá há’to dínhâni.”

Jesus-di ovâytu’an dívi’ayingi’ami’in

³⁴ Úvi’ayingi’ami hááwi i’gedi i’gedi’ánshaa’hondi’. Báyéki húukandá hedá háapuwa-á wí’úv’i’áamiḡí, hedi wáhpahde wí’úv’i’ánshaa’á’ve-ípi háa unbí wówátsigi’ úvi’ami’in. Wáy i’ thaa nat’oephadepúuwi’i’ únpoewi wa’ḡí únhangin’opiḡibo’.” ³⁵ Ihaydibá t’ámäpiye in náa oepáa k’aydi dithaa’in wên phay iwe diwéegi’o waagiba dínpuúwi. ³⁶ Hediho háádi wänbo t’ähki ikháymúuni’in únhây’á’, hedá úvjúsumá’ve-í hedânho ná’i hááwi t’ähki napuwagi’o’-á úvi’áá’ami, hedá owáy naa t’ähki t’owagi’ o’aypuýá’ivi páadépiye íwin dihaydi híwó únpuúwi’ gin Jesus-di ovâytu’an.

³⁷⁻³⁸ Ihayhääbá thamuwaa hédéni hé’ḡibo t’owa dipóya’ ee hay’i méesate iwe Jesus-vi hí’ ónt’óeyaanídi. Thaadá i’ḡí in t’owa iwe ovâyhá’o, hedá nakin dihaydá i’ bú’ iwedi napee’i oe Olive Okú gin dâytú’o’ iwebo’ iwihonwóyi’nídi khú’deédi.

22

Wên hí’ dâyk’ú’? Jesus óekáyjidi

¹ I shánki’eedi Passover gin dâytú’o’i púnú’ naná, i’ oewáaseepi’ pává dâyk’o’i’. ² In owhá’ p’ó’ḡé’ḡí’indá hedá in Hudíyovi khuu dâyhá’o’indá háḡídi Jesus óeháyi’in dâytuwámáa, hewänbo kaaḡibo dívi’ami’in dida’, gá in t’owa-á dâykunwóeda’ḡân.

³ Hedá Satan i’ Penisendi-á Judas-vi pí’ná khó’jé-á únts’ú. Judas-á Iscariot gin wá’ óetu’o’, hedi Jesus-vi tá’ḡí wije kháge’nin diwedí’i’bá namuu. ⁴ Hedáhá’ namää in owhá’ p’ó’ḡé’ḡí’indá hedá in sundaḡo i’ hay’i méesate dâý’áyi’do’inbí tsonnindá inbí’piye. Nada’ ovâyhée’ami’in háḡídi Jesus óeku’p’áyni i’gedi, hedânho inbí mange óekáaniḡí. ⁵ Indá dihíhanchapóedi Judas óetu’an chá’ óewá’áa’-í’in, ⁶ hedi i-á nahíjediho ituwámáa háḡídi Jesus inbí mange óekáani’in in t’owa dínhanginnápiḡibo’.

Jesus-ádi ivi kháge’nindádi dimân i’ Passover shánki’eedi koegi’ dâyk’o’idi

⁷ In Hudíyovi shánki’eedi dínpówá i’ oewáaseepi’ pává dâyk’o’i’, hedi ihay thaa-á naná in k’úwá’ây-á dâyhánunde’, Passover koegi’ gin dâytú’o’i’ dâyk’o’idi. ⁸ Hedi Jesus-di Peter-ádi John-dádi ovântu’an, “Jaho i’ hááwi bínkhây’an i’ Passover koegi’ áyk’o’idi.” ⁹ Indíá óetsika’yan, “Wáhâ-án unda’ gamú-i’in ánkhá’amiḡí?” ¹⁰ I’ḡí ovântu’an, “Gá ginnân: Oe Jerusalem bú’piye bápún, hedi iwe dats’úndi wí sen wên p’onbay ihondi’ḡí wovánjay-í. I-áḡibá damú-í hedá i’ tewhá ee nats’úndibá dats’úuni, ¹¹ hedi i’ sen ivi tewhá únmuu’i dântu’áami, ‘Nanbí háhkandi’ḡí dítu’an wítsika’yá’amiḡí, Wé’i íve eewan navi kháge’nindádi ná’i Passover koegi’ áyk’o’i’?” ¹² Hedi i sendi wí wha’k’ay íve hay’i

wovänkeeyami, hää t'ähki gintáy'i nakw'ó'di'. Ee-áho i' koegi'-á dänkhây'amí." 13 Hedího damáadi hääwi t'ähki dänshaa Jesus natú waagibá, hedího i' Passover koegi' dänkhây'an.

Jesus-vi t'ä'ge'in kindi'in húukan

14 Húukandi ihaydi napóe ihaydi Jesus-ádi ivi khäge'nindádi i' máäsa iwe dívihúukw'ódi, 15 hedí ovâytu'an, "Hânho ná'i Passover koegi' undádi okoeda', wa' ochuupídi'bo'. 16 Naadá wáytumáa, há'to Passover koegi' wiyá dók'ó'i i ta'gendi Passover shánki'eedi napóe píhay, owáy otsondisogedeer ihaydi." 17 Ihaydáhá' in k'édé méena nasaa'in iké'di ikú'daa'andi ovâytu'an, "Ná'in binke'di wi binsúwá wi'inbo'. 18 Naadi wáytumáa, náa-á wiyá wídóméenasuuwá-ípi hebo Jóesi Tádádi dítsondisóge ihaydáho wiyá méena waagibá dósuwákhâyáa." 19 Hedáhá' wi pává-á iké'di Jóesi Tádá óekú'daa'an, hedáhá' ihávedá ováymági, hedí ovâytu'an, "Ná'i-á navi tú' dínmuu, hedí navi tú'-á ungi' dáypákhâyáa. Ná'i pává-á bínk'ó'i navi'gedi úvi'ánshaamá've-ídi." 20 Hedí dívikindihúubowadá in k'ede-á wiyá ovâyphade hedí ovâytu'an, "Ná'i-á navi ún'p'oe dínmuu. Ungi' navi ún'p'oe doncha'gi'o, hedí owáy gin dáy'andiho Jóesi Tádávi ts'aqbi tun imági'i ho únpuuí. 21 Náa bí'tóeyan, i' to'wí naa dikuphekhâyáa'i-á náa navi nú' na'án, hedí i' máäsa eedi namank'óe. 22 Naa t'owa t'ähkigi' o'aypuyá'i' ochuwagi'o, Jóesi Tádá hân'oe natú waagi, hewänbo ná'i to'wí dikuphekhâyáa'i-á t'óephade únpuuí." 23 Hedáhá' ivi khäge'nin dívítsika'máa, "Wé'i-angú na'in diwedi ná'in natú'in ikhâyáa?"

Jesus-vi khäge'nin dívítuhánbo wé'i-an in diwedi shánki hay'i namuu i'gedi

24 Ihaydáhá' in khäge'nin dívítuháando' wé'i-an in diwedi shánki hay'i namuu i'gedi. 25 Jesus-di ovâytu'an, "Ná'in Hudíyo dimuupi'inbí tsonnindi ováytonmáa, hedá dida' t'owa dítúuni'in inbí'gedi, T'dá híwó na'in dí'o'." 26 Hewänbo ha'mindá wi'imúuni'pi. Ginnân únkhây'á' imúuni'in: I' shánki hay'i namuu'i-áho únkhây'á' híyáá'i-áho ipipa'i'in, hedí i' to'wí itsonmáa'i-áho khäge'dida'ba'ho ipipa'i. 27 Wé'i-an i' shánki hay'i namuu, ti i' máäsa iwe nahú'ándi' háa i' t'óe'i' ónkoegi'máyá'di'? I' máäsa nahú'ándi-á i' shánki hay'i namuupi'an. Hewänbo naa undádi wa' oji' ihaydibo wi t'óe'i' waagi'ba' omuu.

28 "Undá naa-ádi úviwóy'i' tobáháa dont'óephadende wänbo', 29 hedího naadá wáyk'úuwi tsonnin imúunídi, navi Tádádi naa otsonyëenídi dínk'ú' waagiba'. 30 Hedího owáy otsonji' ihaydi undáho navi máäsa iwe naa-ádi úvihuuyami, hedá tsonninbí púwéde eejá úvíkw'óeni, hedí in Israel'in tã'di wége'e' in t'owa ovâytu'ámí háa híwó háa híwóhpi dív'annin" gin Jesus-di ovâytu'an.

Jesus-di Peter óetu'an, "U-á powin untúuni naa wídítaapi'in."

31 Hedáhá' Jesus-di Simon Peter óetu'an, "Simon, ó'tóeyan: I' Penísendi Satan nada'póe un t'ähki wovâyhóeni'di hedánho wovâyta'y'nídi, hedí wí to'wí itáhéjo waagiba' wovâykhâyáa. 32 Hewänbo naadi winjúusu'an, hédánho uvi wáyü wi'úhánípidi. Hedího' owáy navi'piye biwáybun dihaydi ná'in uvi tí'úuwin páadé'in úmuu'in ovâykhäge'namí hedánho inbí wáyü navi'piye shánki dínkaypúuwidí." 33 Peter-di Jesus óetu'an, "Nanbí Sedó, naa okhâymuu u-ádi dípansóge-ídi hedá diháyjidá." 34 Jesus-di óetu'an, "Peter, ná'in wítu'ámí: Ná'i' khun wa' wí dee sen ikinpídi'bo' u-á powin untúuni naa wídítaapi'in."

Jesus ivi khäge'nin itu'an tsijó phá' dáykuumä-ídi

35 Ihaydi Jesus ivi khäge'nin itu'an, "Hánhay wáysan dihaydi navi hí' in t'owa ovây't'óe'amídi, chã'dá hedá wí múu unbí hääwi bínkuu-ígi'-á hedá wáy-á anto-á wíwínho'pi. Ihaydi ti wí hääwi úntáywän?" Hedí óetu'an, "Joe, hääbo joe." 36 Hedáhá' ovâytu'an, "Náa-á to'wí únchã'kw'ó'di-áho ivi chã' ihúuwi, hedá wí múu-á ihäáwikuu-ígi' wá', hedí to'wí wén tsijó phá' únk'óepi'-á ivi k'éwé'in to'pá ikú'p'áyni wén tsijó phá' ikuumä-ídi. 37 Naadi wáytumáa nakhây'á' ná'i tun Jóesi Tádávi ta'nin diwe nav'i'gedi nata'muu'i napúuwi'in: T'owa dítúuni i-á wá' wí jánákikandi-án namuu gin.

Hääwi t'ähki nav'i'gedi nata'muu'i-áho napuwagi'o-ákuu." 38 Ivi khäge'nindi óetu'an, "Nanbí Sedó, námú'dí, náwe wíje tsijó phá'." I'di ovâytu'an, "Hähay."

Jesus oe Olive Okú gin dáytu'o' iwe ijúusu'an

39 Ihaydáhá' Jesus i' bú'di napee hedí oe Olive Okú gin dáytu'o' iwepiye namáa hedá ivi khäge'nindá únwóemáa. Iwáho háyän wänbo najiwän. 40 Iwe dipówa ihaydá ovâytu'an, "Úvíjúusu'amí hedánho wovâyta'yinde' ihaydi híwóhpi wí'úví'amípidi." 41 Hedí ovâyjoe'andi wí háy namáa, wéi k'uuu bínzáyú-i' iwehaybá, hedí idége'disógedi ginnân ijúusu'an: 42 "Tádá, undá'dáho in t'óephade donkhâyáa'in naa dínjáa'amí. Hewänbo háa u-á unda' waa tobá napúuwi, naa oda' waagá joe." 43 Hedí wí makówáwi t'óepa'aa'i-á ivi'we únkwínudee hedí kay óemági. 44 Hedí hânho it'óephadededi shánki kay'indi ijúusu'an, hedí hânho naseep'ojaadedi i' seep'o-á wí ún'p'oe'tá he'endi waagibá nange úntánde'. 45 Hedáhá' wáy ijúusu'o' iwedí iwínúdi ivi khäge'nin dikw'ón diwepiye nawáyamáa. Indá hânho

dik'áykháadá dikaykhanmuu, heđiho dijókhá. ⁴⁶ Heđi ovâyjóhsandi ovâytu'an, "Heháadan ljókhá? Bishaadi úvjúusu'amí heđánho wovâytoyinde' ihaydi híwóhpi wí'úv'amípi."

Jesus óepankê?

⁴⁷ Wa'đi ihí'máadbo báyéki t'owa dipówa. Judas-di ovâypaadéma', i-á wée in tá'đi wije kháge'nin diwedi'i'ba namuu, heđi Jesus nawin diwepiye namáa óep'ohtsää-ídi. ⁴⁸ Hewänbo Jesus-di óetu'an, "Judas, ti naa t'áhkí t'owagi' o'aypuyá'i dip'ohtsää ná'in t'owavi mangle dikáanidi?" ⁴⁹ Háa Jesus óekháymáa'in ivi kháge'nin i-áđi diji'in dáymu', heđi óetsika'yan, "Nanbí Sedó, ti nanbí tsijó phá'đi há'in t'owa áyyáa-i?" ⁵⁰ Wí wée ivi kháge'nin diwedi ivi tsijó phá'đi i' owaha' p'ó'édéfi'vi t'óe'i p'ó'dé óewháđi, heđi ivi ko'dingédiwin oje he'yinbo' ónt'ó'ts'á'. ⁵¹ Hewänbo Jesus-di ovâytu'an, "Wíyá ha'wáa wí'úv'amípi," heđi i' senbí oje ónwaykídiđi únwówa. ⁵² Ná'in di'áa'in Jesus óekáyjidi in owaha' p'ó'défi'indá heđá i' hay'i méesatewin sundađovi tsonnindá heđá wáy-á Hudiýovi tsonnindá dimuu. Jesus-di ovâytsika'yan, "Heháadan unbí tsijó phá' wóege unbí phé wóegá i'áa naa díyáa-ídi wí jánáikandi' omuu waagibá?" ⁵³ Thamuwaađi i' méesate hay'i ee naa undáđi oji', heđi wíđipanké'pi. Hewänbo náá-á ihayđiho' un únna ná'in úv'amídi, heđá i' Penisendi-á ihayđiho únna ivi kawe'yamídi, i-á wáy t'owa dínkhunná' diwe natsonji'i-á namuu."

Peter-di ovâytu'an Jesus wí'óetaapl'in

⁵⁴ Jesus óepankê'đi i' owaha' shánki p'ó'défi'vi tewhá eepiye' óeho', heđi óets'úde. Wa' óehon dihaydi Peter-á ti'úuga kayi'didibo-á nawóemán. ⁵⁵ I' tewhávi tehpaá búge wáy ho naphahte'en, heđi i'ge wén t'owa dívkw'ódi. Peter-á inbí jáa isóge. ⁵⁶ Iwe na'ándi phaadi óekonámá' heđi wí t'óe'i a'yúdi óedamúndedi natú, "Ná'i sennánkun Jesus-áđibá najiwán." ⁵⁷ Hewänbo Peter natú, "Joe, naadá wíđótaapi." ⁵⁸ Háa napóe ihaydá wíyá to'wíđá Peter-á óemú'dá óetu'an, "In Jesus-vi'in diwedi unmuu-áku." Hewänbo Peter-di óetu'an, "Joe, naa-á joe." ⁵⁹ Heđi ma' wí óda naphađe ihaydá wíyá wée-á kay'indi natú, "Ná'i sendá Galilee-wibá namuudi ta'gendi Jesus-áđibá najiwán." ⁶⁰ Hewänbo Peter-di óetu'an, "Naa wíđinhanginnáhpí hááwi i'gedi bihi'máa'in." Wa'đi ihí'máa ihayđibo wí dee sen ikin. ⁶¹ Ihayđibá tewhá ívedi Nanbí Sedó Jesus íbéedi Peter óedamú', heđi Peter ún'anpówa háa Jesus-di óetu'an waa: "Tha'đi hédéndi wa' i' dee sen ikinpíđibo, powin untúni naa wíđítaapi'in" gin ho óetu'an. ⁶² Heđi Peter i' tehpaá já'wépiye napeedi hánho isihtáa.

In sundađodi Jesus óejänáki'an

⁶³ In sená' Jesus óe'áymáa'indi t'ámáge óetumáa heđá óemahpúde'. ⁶⁴ Heđá óetsiwhi'andi óetu'an, "U-á úhanginná háa napuwagi'o'in wa' napóepíđibo'. Dítu'an, to'đan wóemahpú?" ⁶⁵ Heđá wíyá shánkililee-wibá namuudi ta'gendi Je t'ámáge háa óetumáa.

In Hudiýo tunjowa'di Jesus ivi'gedi óetsika'máa

⁶⁶ Wa'édéfi nanán dihaydi in Hudiýo tsonnindá in owaha' p'ó'défi'indá heđá in Hudiýovi khuu dáyhá'o'indá dívív'ge'an, indá in Hudiýovi tunjowa' dimuu, heđi Jesus in tunjowa' wháagépiye óeho', ⁶⁷ heđi óetsika'yan, "Ti ta'gendi u-án unmuu i' to'wí Jóesi Tádáđi óesóge'i' t'owa ovây'aywoenidi? Dítu'an." I'đi ovâytu'an, "Wâytu'an wänbo há'to dínwáayú-i, ⁶⁸ heđi naadá undá hááwi wâytsika'yandá há'to háábo dit'óe'amí. ⁶⁹ Hewänbo náá íwedi páadépiye naa t'áhkí t'owagi' o'aypuyá'i' omuu'i Jóesi Tádávi ko'dingédi ochang'i'o, i-á t'áhkí kay imáa'i namuu." ⁷⁰ Heđáhá' t'áhkídiđi óetsika'yan, "Ti untunda' u-án Jóesi Tádávi ay unmuu'in?" I'đi ovâytu'an, "Háa unbo ítú waa." ⁷¹ Heđáhá' dívítu'an, "Wáy-á to'wén wígintáypí ivi'gedi dítu'áamídi. Ivi sópho íwedibo ná'i tun gip it'oe."

23

Jesus oe Pilate-vi'piye óeho'

¹ Heđi in tunjowa' t'áhkí dívívínú, heđi indihó Jesus oe Pilate-vi'piye óeho'. ² Heđi Pilate-vi'we óekándi ónt'aywó'dichánundedi dítu, "Ná'i sendá nanbí t'owa ovây'te'ya'do', heđá i'đi ovâytu'an Caesar wí'óe-tax-wá'áa-ípi, heđá wá' natú i' namuu i' to'wí Jóesi Tádáđi óesóge'i' t'owa ovây'aywoenidi, heđánho natunda' wí tsondi hay'íba namuu'in." ³ Pilate-di Jesus óetsika'yan, "Ti u-á in Hudiýovi tsondi hay'i unmuu?" Jesus-di óetu'an, "Háa u'bo untú waa." ⁴ Pilate-di in owaha' p'ó'défi'in heđá in báyéki t'owa iwe diwinnindá ovâytu'an, "Ná'i sendá naadi wén t'aywó'nin wänbo wíđónshaapi." ⁵ Hewänbo indá kay'indi Pilate óetumáa, "I'đá ivi háhkan úmmu'i'đi nanbí t'owa ovây'te'ya'do'. Oe Galilee nange iwe páadé gin its'an'an, íwedá Judea nange i'gá t'áhká, heđá náá-á nááwá napówa hanbá i'amídi."

Jesus oe Herod-vi'piye óeho'

⁶ Pilate ná'in nat'oeđi ovâytsika'yan, "Ti ná'i sendá Galilee-wi namuu?" ⁷ Heđi "hoi" gin dítu' ihaydi Pilate-di Jesus oe Herod-vi'piye óesan, gá Herod-dá oe Galilee p'ó'défi' namuudán, heđi náá-á oe Jerusalem-dá ná'an. ⁸ Herod nahínchanpí Jesus óemú'di.

Gáhãädibo napuwãda, ivi'gediho nat'oedi, hedihho nada? Jesus-di wên pinnán òn'amídi imúuní'in. ⁹ Herod-di báyéki tsika óetsika'yan, hebo Jesus-dá háabo wí'óetu'anpí. ¹⁰ In owha? p'ó'dédi'indá hedá in Hudíyoví kuuu dâyhá'o'indá iwe diwindi kaygindi Jesus ònhíwòhpichànunde. ¹¹ Hedi Herod-dádi in sundado-ádi t'ámáge Jesus óe'o', hedáân, hedi jánáki-á i-áda dimuu. Herod-dá ovâytu'an wên sa'wó'nin k'ewé'in to Jesus óe'aawé-í, hedáhá? Pilate-ví'piye óewáysan. ¹² Páadé ihaydibo Herod-ádi Pilate-ádi hãnmindá damuuwãn, hebo ihay thaabá híwó'nin k'ema'indá dapóe.

Jesus óekhe'khâymaa, hewãno Barabbas-á óema'p'ãdi

¹³ Pilate-di in owha? p'ó'dédi'indá hedá in wé'gen Hudíyoví p'ó'dédi'indádi wây-á t'owa-ádi ovâywé'getu'an, ¹⁴ hedi ovâytu'an, "Undá ná'i sen naví páadépiye dinmaa, hedi ditú'an t'owa ovâyte'ya'do'in. Unbí páadépiyebó naadi ivi'gedi dótsika'yan, hebo háawin t'aywó'nin bínchànunde wãno wíðónshaapí. ¹⁵ Herod-di wãno-á háawin wên t'aywó'nin wí'ónshaapí, hedihho nanbí'piyebá óewáysan. Ná'i sendá háãwí híwòhpi wí'anpí óeháyjídí. ¹⁶ Hedihho otsonpúuwí púwhí'dí óewhãñ'in hedáhá? dóma'p'ãdi-í."

¹⁷ Paayo í'óe waa í' Passover shánki'eedi naná? dihaydi Pilate-di wêe pan óema'p'ãdinde?, hedãno gin natú. ¹⁸ Hewãno t'ãhki in t'owa dívítuwínú, "Ná'i sen náhe", hedi Barabbas-á na'ingí? náama'p'ãdi-í." ¹⁹ (Barabbas-á oe pan diwe óesóge gá in t'owa í' bú? iwe'in p'ó'dédi'indádi ovâytsaakannandãn, hedá í'dá ovâyto'wat'ahánú.) ²⁰ Hewãno Pilate nada? Jesus óema'p'ãdi-í'in, hedihho in t'owa wíyá ovâyhée'an. ²¹ Hebo indá ihaydú? dívítuwínunde?, "Wên phé'win deedi nát'óhtágek'u'?" ²² Pilate-di powingedi ovâytu'an, "Háadan gin dó'amí? Háawin yã'dãapi'innan í'an? Naadi háawin t'aywó'nin wãno wíðónshaapí óeháyjídí. Hedihho otsonpúuwí púwhí'dí óewhãñ'in hedá dóma'p'ãdi-í." ²³ Hewãno kaygindi ihe'jidida? ditú? Pilate-dá Jesus phé'win deedi óet'óhtágek'úuwí'in, hedi hãno dívítuwínunde'gedihho dit'anpóe. ²⁴ Pilate nahije háa óedaa'an waa í'amídi, ²⁵ hedihho Barabbas, í' sen in tsonnin ovâyã? hedá ovâyto'wat'ahánú? namuu? óema'p'ãdi, hewãno natsompóe Jesus óe'amí'in háa dida? waa.

Jesus oe Calvary-piye óeho?

²⁶ Hedáhá? Jesus iwedi óeho?. Dimãn dihaydá wí sen Cyrene nangewi namuu?i, Simon gin nakhãwã'i?, oe nava iwedi í' bú? eepiye na'ãdi óejay, hedi in sundadodi in phé'win ivi'dí òn'í'k'ú'dí Jesus-ví tí'úuge óepu'nan. ²⁷ Báyéki t'owa wá? Jesus únwóemãn, hedá wên kwiyã? dimãnnindá hãno ditaachanpóedá dívíphkhúmáhpúude?, hedá háa iphadende'in namuudi diséjei?. ²⁸ Jesus íbeédi ovâytu'an, "Un kwiyã? Jerusalem-win, naa omuudi wí'úvisihtã-ípi, hewãno ungi'-á unbí áyyããgi'-á úvisihtã-í. ²⁹ Wáy wí thaana ná? dihaydi t'owa ditúuní 'Híhchan dâymá've-í in dínkodipi'in díví'áyyamídi, hedá in hãnhay wãno díví'ayyanpí'indá wí ay wãno dâý'áytsãã'anpí'indá wá? híhchan dâymá've-í." ³⁰ Ihaydáho in Jerusalem-'in t'owa dida? í' p'in inbí'dí nakaanú-í'in hedá í' okúdá ovâykhã'kw'óen'indá. ³¹ Naa wên tay wówá'in waagi'-á omuu'í híwòhpi dínpo'e'o. Hewãno indá tay t'aa'í waaginbá dimuudi shánki p'ãndíki dínpuwagi'o."

³² Hedá wây-á wíje senã'dá Jesus-ãdíbá ovãnhon ovãnháyjídí. Ná'in senã'dá jãnkãkanninnãn damuu.

Jesus wên wíje sãninbí pinuði phé'win deedi óet'óhtágek'ú'

³³ Hedi wên okú iwe dipówá, "In p'óhkhúbay" gin dâytu'o?, hedi Jesus phé'win deedi óet'óhtágek'ú', hedá in wíje jãnkãkannindá wá? hanbá ovã'n'an. Wêe Jesus-ví yã'mãngédi óewínú hedá í' wêe-á ivi ko'díngédá. ³⁴ Hedi Jesus natú, "Táda, ovây'owóje-í, háa díví'o'in wíðínhanginnãhpídi." In sundado-á díví'áyyan ivi aa dívíweje-ídi. ³⁵ In t'owa ivi nú? iwe diwindi óemunde?, hedá in Hudíyoví p'ó'dédi'indá t'ámáge óetumáa. Ditú?, "Pí'wëndá í'dí ovây'aywon, hedi í-á í' to'wí Jóesi Tádadí t'owa ovây'aywoenídi óesóge'í? namuudá, wí'bo ipi'aywoení'in únkhã'yã?" ³⁶ Hedi in sundadodi wá? t'ámáge háa óe'o?. Ivi'piye dimãadi wí méena ojohay'í-á ònpãhtuye, ³⁷ hedi óetu'an, "In Hudíyoví tsondi hay'í unmuudá wí'bo ópi'aywon." ³⁸ Wên phéphá'ay ivi phé'win kw'áye nat'í'k'óe eedi ginnãn nata'muu: "Ná'í-á in Hudíyoví tsondi hay'í namuu."

³⁹ Wêe t'aywóhkanidi? phé'win deedi nawhi'wondi'dí óejãnkãkãtãmáadi, óetu'an, "Untúhpi'an ù-ãn unmuu í' to'wí Jóesi Tádadí óesóge'í? t'owa ovây'aywoenídi. Hedáho wí'bo ópi'aywon, hedá na'indá wá? dín'aywoení." ⁴⁰ Hebo í' wêe natú, "Há'wãa wíhíhée'amípi. Ti Jóesi Táda oe makówá na'ãndí winãa'a'gínpí'an? Ná'í sen óetuhchãnunde waagibá u wá? wóetuhchãnunde? ⁴¹ hedi ù-ádi naa-ádi dítuhchãnunde'gedi híwó namuu, gá híwòhpi ãn'andi nanbí tuhchãnu-á gã'nããdãn. Hebo ná'í sendá háabo híwòhpi' wí'ianpí." ⁴² Hedáhá? Jesus óetu'an, "Jesus, owáy un'p'ó'dédi'sogedeedi unwáy'ãã ihaydi naa wí'í'óde'nípi." ⁴³ Jesus-di óetu'an, "Ná'in wítu'ããmí, náã thaa-á owáy t'ãhki sa'wó naná? diwe naa-ádi unchani."

Jesus nachuu

⁴⁴ Taagepiye iwápyie naná, hebo i' than namuwáhan, hedi i'ge t'áhkí nakhunpóe thí'ēedi poje puwahay. ⁴⁵ Ihayhääbá in aa nakhaaná'nin i' méesate hay'i khó'jé nawhí'wonnindá pínu-á nasivedee. ⁴⁶ Hedáhá? Jesus kaygi natú, "Tádá, naa uví mange dáymá?, navi p'oweahhá dínke?," Hedi gin natú ihaydiho t'á'gedi iháq'an. ⁴⁷ I' sundado p'ó'dedí? iwe nawindi háa napóe? in imú'di Jōesi Tádá kw'áayébo? óemáa, hedi natú, "Ta'gendi ná'i sendá iví wówátsi ta'ge ihon." ⁴⁸ In báykí t'owa iwe dik'aapuwáwinnin háa napóe'in dáymú'di inbí'piye dívíweeho?, hedi inbí pihkhú dáymahpúde ditaachanpóedí. ⁴⁹ Hebo wáy wēn kwiyá? Galilee nange iweđi Jesus-ádi di'áq'in, hedá wáy-á t'owa iví k'ema'in únmuu'indá, kayi? diwebo diwin dáymúndedí.

Jesus óekhã'k'ú?

⁵⁰⁻⁵¹ Wí sen Joseph gin nakháwá'i wá? iwebá naji?, oe Judea nangewi bú'ay iwe'i-án namuu, Arimathea gin dáytú'o'i? I-á iví wówátsi ta'ge ihon, hedi natsikhaji? Jōesi Tádáđi óesóege-íđi i' to'wí t'owa ováy'aywoeni'i. I-á winachanpóepi hiwó'nin namuu'in háa in Hudíyo tunjowa? díví'ánshaa mági?indá hedá díví'annindá Jesus óeháyji gin ditú ihaydi. ⁵² Hediho Jesus nachuu ihaydi Joseph oe Pilate-vi'piye namáá óedaa'amíđi i' pení óemáanıđi óekhã'k'úuwíđi. ⁵³ Hedi óemágidi in phé'win diweđi óewáve, hedá wēn hiwó'nin aa iwá óe'ánk'ú?, hedi wí kháhkuđi? pho ee óek'ú?, i' t'owáwi k'uu iwe dáyt's'á'i?, iwá wa'đi tóebo wí'óekhã'k'ú'pí. ⁵⁴ I' thaa-á in Hudíyo dívihääwikhây'o? kaykhanwówá thaagi?, hedi i' kaykhanwówá thaa-á ho napowa'á?. ⁵⁵ In kwiyá? Jesus-ádi oe Galilee nange di'áq'indá Joseph-á únwóemáa, hedi háa Jesus oe t'owápho ee óek'ú? waa dáymú?. ⁵⁶ Hedi inbí'piye diwáymáa, hedi wí sa'wó nasundi woe-ádi ka'p'oe-ádi dáyk'hây'an i' pení óe'áayú-íđi. Hebo wíyá tháwán i' kaykhanwówá thaa nanáđi wíđivít'óe'anpí in Hudíyovi kuu dínmuđi.

24

Jesus wówá'i napee

¹ Wíyá tháwándá Dumíngu naná, hedi nathamupuwa'á? ihaydi in kwiyá? i penípho iwepiye diwáymáa i sa'wó nasundi woe dáyk'hây'andi wóegé. ² Iwe i' k'uu i' t'owápho iweđi ho nahängemuđi dáymú?, ³ hediho ee dits'ú, hebo Nanbí Sedó Jesus nat'aháđi wíđáyshaapí. ⁴ Iwe diwánpiwíndi wíđínhanginnáhpí háa díví'ánshaa'amí'in. Ihaydi tsikhagipí wíje sená? waabá dänchaa'in inbí nú? dakwínudee, hânho ots'á'íđá? da'a'wennin. ⁵ In kwiyá? hânho dikhunwóedá?di dívíwánpip'ó't'áá, hedi in sená?di ováytú'an, "Heháađan wí nawówáji?" in pení ováyk'hã'kw'óe'óe ee bintúwámáa? ⁶ Jesus-á náwe winak'óepi, i-á nawáywówapóe-á. Ti wí'ún'ánshaapí'an háa wováytú'annin wa? oe Galilee naji? ihaydi? ⁷ Ginnán natú: 'Naa t'áhkí t'owagi? o'aypuyá'i-á in yá'dáapi'in t'owávi mange dikáani. Hedá phé'win deedá dikhe'kháymáa, hewánbo iweđi i' powage'i thaa iwe owáywówapuwagi'o'."

⁸ Ihaydi in kwiyá? dín'ánpówá háa Jesus-di ováytú'annin. ⁹ Hedi iweđi dimááđi in tá'đi wēe Jesus-vi kháge?nindá hedá wáy-á iví k'ema'indá háa napóe? in ováyt'óe'an. ¹⁰ Ná?innán dimuu in kwiyá? Mary Magdalene-dá hedá Joanna-á, hedá wíyá Mary-á, James-vi jíyá únmuu'i?, hedá wáy-á kwiyá?dá wá? indáđi diji?. ¹¹ Hewánbo Jesus-vi kháge'nin di'án háa in kwiyá?di ováytú'an waa wáyupí? hí'đá'mán namuu'an, hediho háa ditú'in wíđiwáyupí. ¹² Hewánbo Peter-á napeedi i' penípho iwepiye i'áá, hedi it'ááđi itsihkíđi, hedi wí aada? Jesus na'ánmú'de'i? imú?, hedi iví'piye nawáymááđi ná'ánde?, "Hân hín napóe?"

In wíje oe Emmaus bú'aypyie damänninbí'piye Jesus ipikeeyan

¹³ I' thaabá-á wíje Jesus-vi k'ema'in wí bú'aypyie damán, iwá Emmaus gin dáytú'o?, i-á mađi tsé ihay míya-á Jerusalem-di naná. ¹⁴⁻¹⁵ In wíje ná'i háa napóe i'gedi wí'bo dánhí'máa, hedi dántsika'máa "Háađangu ná'i t'áhkí gin napóe?" Jesus-di ovánkáa, hedi indáđibá namáa. ¹⁶ Hewánbo indá wí'óetaapí, inbí tsée iweđi dänkaapóedí. ¹⁷ Hedi Jesus-di ovántsika'yan, "Hää i'gedan hânho jashawó? dánhí'máa damándi?" In wíje dántsi'wóy? hedi dabo'aats'aymuu. ¹⁸ Hedi i' wēe Cleophas gin nakháwá'i'đi óe'tú'an, "U'đá'mán kavée t'áhkí in oe Jerusalem di'áđáaji'in diweđi wí'úhanginnáhpí háa ná'i phade thaa eeje napoe'o'in." ¹⁹ Jesus-di ovántsika'yan, "Hân handi napoe'o?" Óe'tú'an, "Gá Jesus oe Nazareth-wi háa únpo'e'innán. I-á Jōesi Tádávi tukhe'bi únmuu, hedi Jōesi Tádá-ádi hedá in t'owa-ádi dáymú? iví hí'-á iví tsyiekandá únkay'in. ²⁰ Nanbí owhá? p'ó'dedí?indá hedá wáy-á nanbí tsonnindá in Rome-winbí mange Jesus óekán hedánho indá óetuhčanúđi óeháyjídí, hediho phé'win deedi óet'óhtágek'ú?. ²¹ Hewánbo na'indá gi'án i-án i' namuu na'in Israel-in dímahpá'dikhâyámáa'i?. Hedi náa thaa-á i' poje thaa-áho naná han napóe iweđi. ²² Hedá wá? wēn kwiyá? na'inbí'weđi dimuu'indi ditú'an wēn háawēn na'in díháa'annin. Hédéndí hé'đibo ee Jesus óekhã'k'ú? iwáyge diji?, ²³ hewánbo wí'óeshaapí. Diwáy'ááđi ditú wēn makówáwin t'óepa'aa'in inbí'piye dakepóedí ováytú'an Jesus-á nawówáji'in. ²⁴ Wáy wēn

na'indáđi diji'in i' penípho iwepiye dimää, heđi háa in kwiyä' ditú waa dâymû', hewänbo Jesus-á wídaymû'pí' gin in wíjedi Jesus öetu'an.

²⁵ Ihaydáhá' Jesus-di ovántu'an, "Undá ánsaapi'in damuu, heđá dawâyukâymuudi t'ähki háa in Jöesi Tádávi tukhe'min ditú waa wíđánwâyundepí. ²⁶ Ditúhpí'an i' to'wí Jöesi Tádáđi öesogekhâymää'i' t'owa ovây'aywoenídí ta'gendi ná'i háäwí it'öepahádekhâymää'in, heđáhá' ên na'in díháa'annin. Héđéshánki tsondi hay'i-á öepa'í." ²⁷ Heđi Jesus-di háa Jöesi Tádávi ta'nin diwe ivi'gedi natú'nin t'ähki ovánthayyan. Háa Moses natú'in páadé ovántu'an, iwedáhá' in Jöesi Tádávi tukhe'mindá in wé'gen ta'kannindá háa ditú'indá.

²⁸ I' bú'ay dimán diwe tsowa dipowamán, heđi Jesus-á wa'đi wíyá wâypiye namán waagibá i'an. ²⁹ Hewänbo öepunmäáni'in wíđada'pí, heđiho' öetu'an, "Na'indáđi öwóyí'. Háäđanho napuwamán, nathaaphademánho'." Heđiho indáđi i' tewhá ee nats'undi iwóyí'. ³⁰ Indáđi nahúu'án dihayđi i' pává iké'di ikú'daa'an, heđá iháve, heđá ovánmägi. ³¹ Ihayđibá datsíwaadee waa dapóe, heđiho to'wí namuu'in dántaa, hewänbo wesebo wíyá wínakeepóepí. ³² Heđi dántumää, "Oe p'öegé gimán dihayđi, Jöesi Tádávi hí'í'gedá dínthayjodi, nanbí pín kaygi gán'a'yäpóepí'an."

³³ Wesebo oe Jerusalem-piye dawâymaa, heđi Jesus-vi tá'di wée khäge'nindáđi heđá wây-á wên diwe'gekw'öndáđi dänshaa. ³⁴ Ná'in diwe'gekw'ó'nindi ovántu'an, "Nanbí Sedó Jesus-á ta'gendi nawâywówapóe, heđi Simon Peter-bí'piye nakeepóe." ³⁵ Ihaydáhá' in wíjedi ovâytu'an háa napóe'in ee p'öegé damán dihayđi, heđá háđíđi Nanbí Sedó Jesus dántaa'indá i' pává iháve ihayđi.

Jesus ivi khäge'ninbí'piye ipikeeyan

³⁶ Wa'đi dánhí'máa ihayđibo Jesus-á inbí páadépiyá nakwínudee, heđi ovâytu'an, "Ánsaaginpidíbo' íkwoní." ³⁷ Hânho ovâypiháđi di'án wí p'oweaqhâq-án dínkeepóe'in. ³⁸ Hewänbo Jesus-di ovâytsika'yan, "Heháađan ikhunwóeda'?" Háađan i'ánde' mađi naa ta'gendi wó'muupí'in? ³⁹ Navi mandá navi ánda dínmu'đi. Naa-ánkun omuu. Dítäägé-í, heđánho únhanginnáani wí p'oweaqhâq wó'muupí'in. Naa túu-á phékhkú-á omuu. Wí p'oweaqhâq-á ha'wáa'í winamuupí'." ⁴⁰ Heđi ha'wáa natú ihaydá ivi mandá ivi ánda ovâykeeyan. ⁴¹ Hânho dihihchan wánbo ovâyháa'an, heđá kây'indá dímpoe'öo diviwäyü-íđi háa natú'in. I'đi ovâytsika'yan, "Ti koegi' háäwí náá únsaa?" ⁴²⁻⁴³ Heđiho wí paa natseemuu'i' öemägi, heđi inbí páadépiyebo ik'öe.

⁴⁴ Ihaydáhá' ovâytu'an, "Undáđibo wa' oji' ihayđi naadi wâytu'an háäwí Jöesi Tádávi ta'nin diwe natú'di-áho nakhây'ä' napúuwí'in, t'ähki háa Moses ita'nandi-á, Jöesi Tádávi tukhe'min ditú'i-á, heđá i' Psalms gin dâytu'o' iwe nata'muu'i-á." ⁴⁵ Heđi ovâykhäge'nan híwó dika'póewíđi háa Jöesi Tádávi ta'nin diwe nata'muu'in. ⁴⁶ Ovâytu'an, "Ná'í tundáho nata'muu: I' to'wí Jöesi Tádáđi öesoge'i' t'owa ovây'aywoenídí it'öepaháde-í nachuu píhay, heđi iwedá i' powage'í thaa iwá nawâywówapúuwí, ⁴⁷ heđi i-á natsonpúuwí páadé in Jerusalem-win heđá iwedá wéngé t'ähki'in t'owa-á ovâytu'ääamí inbí t'aywó'di dâyjoe'amí heđánho ovây'owóejé-íđi, gin nata'muu. ⁴⁸ Heđi undá ná'í háäwí bínmú' i'gedi t'owa bint'öe'amí. ⁴⁹ Heđi náá i' Yä'đáa'í P'oweaqhâq unbí'piye wáysaani, i-á navi Tádáđi wovâytu'an wovâymäáni'in. Hewänbo náá Jerusalem-bo úwíwóyí'ní unbí kay oe makówáđi wovâymägi píhay."

Jesus oe makówápiye napee

⁵⁰ Hedáhá' Jerusalem diwedí ovâypiyeđi i' bú'ay Bethany gin dâytu'o' iwehay ovâyho', heđi ikhóhtegeđi Jöesi Tádá óedaa'an híwó ovây'amíđi. ⁵¹ Wa' gin i'odíbo inbí'wedí iwíjeđi oe makówápiye napee. ⁵² Indá divídege'dikw'óđi öe'a'ginmäániđi, heđáhá' oe Jerusalem-piyá hânho híhchandi diwâymaa. ⁵³ Oe méesate hay'i eebo ihayđá' dimää'ä heđá ditú' Jöesi Tádá-á hay'í namuu'in.

I Híwó'di Tun Jesus Christ-Ví'gedi John Ita'nandi'

I to'wí In Tųu gin nakháwá'í nawówátsipäyí', i-á Jesus-án namuu

¹ Hăn'oe ts'anpáade nanân diwe i to'wí In Tųu gin nakháwá'í nayiho'. I-á Yóesi Tádá-ádi nayí', hedi i-á Yóesibá namuu. ² I-áho oe ts'anpáade nanân diwe Yóesi Tádá-ádi nayí'. ³ Hääwi t'ähki ikhiyé, hedi i-á wí'ikhiyépidá hääbo winakhí'yenpí. ⁴ I-á wí'bo wówátsi napäyí', hedi ná'in wówátsi-á ko nakeepo' t'owagi' waagi' bá namuu. ⁵ Ná'í ko nakhųuná' dee nakeepo', hedi häädi wänbo t'ähki nakeepo' tobáháa nakhųunân wänbo'.

⁶⁻⁷ Wí sen John gin nakháwá'í Yóesi Tádá'í óesan ná'í ko í'gedi t'owa ovâytu'ámídi, hedânho John-bí hí' dit'oedi to'wên t'ähki dívíwhâyü-ídi i to'wí i ko namuu'iví'piye'. ⁸ John-dá i ko-á winamuupí, hewänbo i na'ää t'owa ovâytu'ámídi to'wí i ko namuu'in. ⁹ Ná'í to'wí In Tųu gin nakháwá'í i ta'gendi ko namuu, hedi náa oepáa k'aydiipiye' na'äädi t'ähki t'owa ovâykohthayyo'.

¹⁰ Náa oepáa k'aydi i nayí', hebo tobáháa ná'í oepáa ho ikhiyé wänbo', in t'owa náadi diyí'indi wí'óetaapí. ¹¹ I hääwi ikhiyé'í iví' únmuu, hedi ipiye' na'ää, hewänbo iví t'owadi wänbo wí'óeséeg'ánpí. ¹² Hewänbo wáy wëndidá óeséeg'andá iví'piye' dívíwhâyü, hedi ná'in t'ähki idi ovây mági Yóesi Tádá'í áy dipúwídi. ¹³ Hedi Yóesi Tádá'í áy dipóe ihaydi wíyá di'áppuyá waa dínpóe, hewänbo t'owa di'áppuyá náa oepáa k'aydi waagibá wídi'áppuyápi, hedi háa i tádá-ádi i yiyá-ádi dachanpóedíbo wänbo-á yoe, hedi háa wí sen nawänpitúdíbo wänbo-á yoe. Yóesi Tádádán ná'ín wówátsi ovây mági.

¹⁴ I to'wí In Tųu gin nakháwá'í wí t'owa napaa, hedi wí háy tähki na'indá'í nayí'. Báyéki hay'í namuu'in áymú', gá Yóesi Tádá'í wí' ayda' ún'ándi' namuudân. I-á báyéki séegísehkaná imáa, hedi háa i natú waa t'ähki ta'gen namuu.

¹⁵ To'wí i namuu'in John-di in t'owa ovâytu'an. Oe ahkon deedi John nayidi kaygi ovâytumáa, "Naadi wâytu'an navi tí'úgebá wí to'wí napowagit'óe'in, hedi i-á navi shánki kw'áye namuu, gá naa o'áppuyápidíbo' i-á häädi wänbo t'ähki nawówáyidân. Ná'í-ánkun i namuu iví'gedi wáyhi'máa'í."

¹⁶ Báyéki séegísehkaná imáadi, ihayda' híwó'di hääwi iví'wedi gín'á'. ¹⁷ Yóesi Tádá'í Moses óetu'an iví tsonțu na'in dimááni'in, hewänbo Jesus Christ-án óesan séegísehkaná-á heda in ta'gen namuu'indá dínkeeyámídi. ¹⁸ To'wídi wänbo hánhay wänbo Yóesi Tádá wí'óemú'pí. Hewänbo háawi i namuu'in iví wí'da' ay únmuu'í' iví nú' na'ándidân na'in dínkeeyan.

Háa John i p'ó'p'oe kandi' in t'owa ovâytu'annin

¹⁹ Owáy Jerusalem búu'ü wáhäädi in Hudíyoví p'ó'dédi'indi wên owhá-á heda wên méesate'in kháge'nindá ováyan John i p'ó'p'oe kandi' óetsikáyí'nídi, "To-an unmuu" gin, ²⁰ hedi kinnân idi ovâytu'an: "Naa i to'wí Yóesi Tádá'í óesóge'í' t'owa ovây'aywoenídi wó'muupí." Kaaginpidíbo thay'eedi kin ovâytu'an. ²¹ Hedi óetsikáyin, "Hedi to-an unmuu? Ti Elijah-án unmuu?" Idi ovâytu'an, "Naa-á i wó'muupí." Hedhá' óetsikáyin, "Ti Yóesi Tádá'í tukhe'bi' i áytsikha'máa'í-án unmuu?" ²² Hedi ovâytu'an, "Yoe." Hedhá' óetu'an, "Dítu'an to-an unmuu, hedânho in to'wên na'in dísannin áy't'óe'amídi háa untú'in. Uví'gedi dí't'óe'an." ²³ John-di ovâyhée'an hedânho dín'ánpówá-ídi háa Yóesi Tádá'í tukhe'bi' Isaiáh hán'oebo natú'in, hedi ná'í-á Isaiáh-ví hí' únmuu: Wí to'wí oe ahkon deedi untuhkwintúni,

In p'óe binta'ge'an i shánki natsonyi'igí'.

"Ná'í to'wí han natú'í waagi' bá naa omuu" gin John-di ovâytu'an.

²⁴ Wáy wên in ováysannin John óetsikáyí'nídi Pharisees dimuu, ²⁵ hedi indi óetu'an, "I to'wí Yóesi Tádá'í óesóge'í' t'owa ovây'aywoenídi wí'unmuupí, Elijah wänbo-á yoe, háa Yóesi Tádá'í tukhe'bi' áytsikha'máa'í wänbo-á yoe. Hedi háadan handi ná'in t'owa ovây'p'ó'p'oe'o?" ²⁶⁻²⁷ John-di ovâytu'an, "Naada p'oe'dida' dovây'p'ó'p'oe'o", hewänbo unbí yáadi wáydi wí to'wí bintaapí' nayí', hedi tobá navi tí'úge napówá wänbo', naa ihay híwó'di wó'muupí iví anto wänbo dönma'p'á'í-ídi."

²⁸ T'ähki ná'í owáy Bethany búu'ú'ay wáhää napóe, oe Jordan p'ó' p'ánadi John nayidi in t'owa ovây'p'ó'p'oe'o' iwe.

Jesus-á wí k'úwá'ay Yóesi Tádá'í óesandi' waagi' bá namuu

²⁹ Wíyá tháwän John-di Jesus óemú' ee nayí' iwepiye' na'ádi, hedi iví'gedi natú, "Binmú'dí i na'á'í". I-á Yóesi Tádá'í óesan wí k'úwá'ay waagi' bá nachúu-ídi, t'ähki t'owavi t'aywó'di ovây yáa'amídi. ³⁰ Ná'í'ibá i namuu iví'gedi wáyhée'an. Naa otú, 'Navi tí'úgebá wí sen napówá-í, hedi i-á navi shánki kw'áye namuu, gá naa o'áppuyápidíbo' i-á häädi wänbo t'ähki nawówáyidân.' ³¹ Tobá to'wí namúni'in naa wídi'hanginnáhpí wänbo', naa o'ää-á p'oe'di wây'p'ó'p'oe'amídi, hedânho in Israel-in t'owa i bintáa-ídi."

32-33 John-di háa imû'in ovâytu'an. Natú, "Páadédi naa wídnhanginnáhpí to'wí Jesus namuu'in, hewänbo Yöesi Tádádi disan p'oeđi wáyp'ó'p'oe'amídi, hedá idá dítu'an, 'I Yä'dáa'i P'oewaahâa nawhândi náapuwákhâymaa, heđi wí to'wíwí'di isogekhâymaa. Heđi ná'i to'wídn in Yä'dáa'i P'oewaahâa t'owa ovâymaáni wí p'ó'p'oe'okan waagibá' kin Yöesi Tádádi dítu'an. Heđiho' i Yä'dáa'i P'oewaahâa makówáđi nawhândi wí k'o'wee waagibá dómú'-ákun, heđi Jesus-wí'di isóge. 34 Naa kin napóedí dómú', heđânho naadi wâytu'máa Jesus-á Yöesi Tádávi ay únmuu."

Jesus-ví páadé'in khäge'nin

35-36 Wíyá tháwän John-dáđi hedá wíye ivi khäge'nindáđi Jesus naphademändi óemú', heđi Jesus-ví'gedi John natú, "Binmú'đi i Yöesi Tádáđi óesandi' namuu'i'. Wí k'úwá'ay waagi'ba nachúu-í."

37 John-bí wíye khäge'nin háa John natú'in dat'oe, heđi Jesus-ví tí'úugé dawóemää. 38 Jesus ibeéđi únwóe'áđi ovänmú', heđi oväntsikáyin, "Hää-an dada?" Óetsikáyin, "Rabbi, wáhhää-an unthaa?" (Rabbi-á "háhkandi" gin natú'da'.) 39 Iđi ovántu'an, "Naa-áđi bákä've, heđânho wänkeeyamídi." Heđiho' i-áđi damääđi wáyge nathaa'in dänmú'. Dipówá ihaydáho thé'eeđi yöenu iwepiye' naná, heđiho' i-áđibo dánwóyí'.

40 Andrew-á Simon Peter-ví tí'úu únmuu, heđi i-á in wíye in John-bí hí' dat'oeđi Jesus-áđi damää'in diweđi'ibá namuu. 41 Wesebo Andrew ivi pá'dây Simon ituwäho', heđi óeshaa ihayđi óetu'an, "Na'indi i Messiah äysha." (In hí' Messiah-á natú'da' "i to'wí Yöesi Tádáđi óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídi" gin.) 42 Heđi Andrew-di Simon Jesus-ví'piye' óeho'.

Jesus-di Simon óemú' ihayđi óetu'an, "U-á Simon unmuu, John-bí ay, hewänbo náa iweđi páadépiye' Cephas gin unkháwä-í. (Ná'in kháwä Cephas-á Peter-ân namuu, heđi natú'da' "wí k'úu" gin.)

Jesus-di Philip-á Nathanael-áđi ovántu'an i-áđi damú-i'in

43 Wíyá tháwän Jesus i'ánshaamägi oe Galilee nangepiye' namú-ídi, heđi Philip óemú'di óetu'an, "Naa-áđi óká've." 44 Philip-á Bethsaida-wi namuu, i búu'ú'ay Andrew-áđi Peter-áđi dathá'de iwebá. 45 Philip-di Nathanael óetu'wäho', heđi óeshaa ihayđi óetu'an, "I to'wí Yöesi Tádáđi óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídi äysha, i-á Jesus oe Nazareth-wi-ân namuu, Joseph-vi ay. Ivi'gedän Moses ita'nan ivi ta'nin diwe, hedá in Yöesi Tádávi tukhe'min wá' ivi'gedi dáyta'nan." 46 Nathanael-di Philip óetu'an, "Naa wó'anpí háäwi wänbo Nazareth-wi-á híwó'di namuu'in." Philip-di Nathanael óetu'an, "Óká've naa-áđi heđiho wí'bo náapimúni."

47 Jesus-di Nathanael ivi'piye' na'áđi óemú', heđi ivi'gedi natú, "Häwebäa wí na'ä' in Israel-wi khuu ta'gendi ihondi?, i-á wínahóeyóháhpí." 48 Nathanael-di óetsikáyin, "Háđidan naa dítáa?" Jesus-di óetu'an, "I fig tay ókhüu nú' un'án dihayđi naadi wímú', Philip-di wóetükánnanpíđibo'." 49 Nathanael-di óetu'an, "Háhkandi', nábäa dínhanginná u-á Yöesi Tádávi ay-ân unmuu'in, u-á in Israel t'owavi tsondi hay'i unmuu." 50 Jesus-di Nathanael óetu'an, "Nää naví'piye' biwhäyunde' gá wítu'andân in fig tay nú' naadi wímú'in, hewänbo há'i wíts'antu'andivi shánki hääwi náapuwákhâymaa. 51 Ta'gendi wítumáa, makówá nakhuudeedi bínpuwägít'óe, hedá naa t'owa t'áhkígi' o'aypu'yä'ivi'we in Yöesi Tádávi t'óepa'áa'in diwhádedá diwáypí'dá bínpuwákhâymaa."

2

Oe Cana búu'ú'ay dínkhóhtsáqaná

1 Wíye thaa naphade ihayđi owáy Galilee nange wáhhää dínkhóhtsaashánki'diná, i búu'ú'ay Cana gin dáytu'o' iwe. Jesus-ví yíyá páadébo namääđiho' iwe na'án, 2 hedá Jesus-á ivi khäge'nindáđa wá' ovâyhúutu'andího dímaä. 3 T'áhkí i méena dínhán dihayđi Jesus-ví yíyáđi óetu'an, "Wíyá wídnméenasapí." 4 Jesus-di óetu'an, "Yíyá, háadan kin dítumáa? Wa'đi ihayđi wídnnáhpí navi t'óe don'amídi." 5 Ivi yíyáđi in húukháysa'in ovâytu'an, "Háa idí wovâytu'an waa úvi'ami."

6 Iwe sí p'onbay k'úuđi napa'andi nasaa, t'owa dipówá'in díwí'owídi-ídi in Hudíyoví kuu dínmuu waagi. Ná'i p'onbay eeye wétä háa powintä galón dihay nasadi'. 7 Jesus-di in dáyhúukháysaa'in ovâytu'an, "Ná'i p'onbay bín'ide," heđiho p'éeđi taye dáy'ide. 8 Hedáhá' ovâytu'an, "Häweđiho wí binwahó'gí, heđi unbí tsondiví'we bínhúu." Heđiho háa ovâytu'an waa díwí'an. 9 I p'oe dáyho'i naméenapaa, heđi in húukháysa'inbí tsondi idää, hebo wí'únhanginnáhpí wáyge dáyhógi'in. In wé'ge'in dáyhúukháysande'indá'mân dínhanginná. Heđiho' idí i soyingi óetükánnan, 10 heđi óetu'an, "Wáy-á t'owa i shánki híwó'di méena páadé dáykháysande', heđi t'owa díwí'ihay'an dihaydânho i shánki nak'áagipi' dáykháysande'. Hewänbo u-á han wíwí'anpí, u-á bitsikha'an i shánki híwó'di tí'úugé ovâykháysaa-ídi."

11 Nā'in Jesus ee Cana búu'ú'ay Galilee nange wāhāā i'annin in pááqé'in pinnán t'òe ováykeeyannin namuu, hedi indihio in t'owa ikeeyan i-ān hay'i namuu'in, hedi ivi khāgē'nin shánkí wānbo ivi'piye' dívíwhāyū.

12 T'āhki nā'i naphaqe ihaydi Jesus-á ivi yiyá-á ivi tí'úuwindá hedá ivi khāgē'nindáqí Capernaum búu'ú'aypiye' dimāā, hedi iweho wí hāyū thaa dívíwóy'f.

Jesus-di in dāyhāāwiku'ch'áade'in i méesate hay'i iwedi ováykhēpiye

13 In Hudíyoví shánkí'di púnú' naná, Passover gin dāyту'о'í, hedi Jesus oe Jerusalem-piye' namāā. 14 I méesate hay'i tehpaá búge in t'owa dāyhāāwēnku'ch'áadedi ovāymú', wéyu-á k'úwá-á k'ó'wee-á dāyku'ch'áade', hedá wá' in dāychā'égó'o'in inbí máāsa eeye dikw'ondi ovāymú'. 15 Wēn púwhí' whihkannindi ipaa, hedi t'āhki i méesate hay'i iwedi ováykhēpiye inbí k'úwá-á inbí wéyu-á wógegé, hedi in dāychā'égó'o'indá inbí chā' t'āmāpiye' ovāych'áa hedi inbí máāsa ovāyyánú. 16 Hedá in dāyk'ó'weeku'ch'áade'indá ovāyту'an, "Binyāa'an nā'i hāāwí nāwedi. Nā'i méesate-á naví Tádávi wháagé únna. Wí kuhte'i waagibá wiyá wíwínpāa-ípi." 17 Hedihó' ivi khāgē'nin dín'ānpówá háa to'wí Yōesi Tádávi t'ā'nin diwe natú'in kin: Hānho uví wháagédí dí'āyngimādi wí phaaqí naa díphakhānukhāymāa waagibá ochanpo', hedi dāymú' Jesus hanbá nachāg'in.

18 In Hudíyoví p'ó'dédí'in iwāyge diy'i'indi Jesus óetsikáyin, "Hāawin wēn pinnán úkoedi dínkeeyamídi, hedānho gínhanginnánídi ɥ úk'óe'in nā'in t'owa ováykhēpiye-ídi?" 19 Jesus-di ovāyту'an, "Nā'i méesate binnayúdi poeye thaa iwebo naa wiyá dótege-í." 20 Indi óetu'an, "Yōnāntá'dí sí (46) paayo ovāyho' nā'i méesate dāytege-ídi, hedi hádídān poeye thaa iwebo wiyá nātege-í?"

21 Hewānbo Jesus-á ivi túu'ú' i'gedān ovāyhí'māa, i méesate hay'i i'gedá yoe. 22 Hedihó chuwa iwedi nawāywówapóe ihaydi, ivi khāgē'nin nā'in natú'in dín'ānpówá, hedi Yōesi Tádávi t'ā'nin diwe háa natá'muu'in hedá nā'i t'ɥ Jesus ihée'andi-á dívíwhāyū.

Jesus ūnhanginná t'āhki t'owa háawin dimuu'in

23 Wa'qí Jesus oe Jerusalem búu'ú' nayi' ihaydi, in Hudíyoví shánkí'di thaa Passover gin dāyту'о naná' dihaydi, báyéki t'owa i pinnán ováykeeyandi dāymú'di ivi'piye' dívíwhāyū. 24-25 Hewānbo Jesus wí'ipimāgipi inbí mange. I-á wí'untáypí wí to'wídí t'owaví'gedí óetu'āamídi, i-áho ūnhanginná háawin t'owa dimuu'in hedá háa inbí pí'ná khó'yé dí'ānshaamuu'indá.

3

Nicodemus Jesus-vi'piye' namāā

1-2 Wí sen Nicodemus gin nakhāwā'i Jesus-vi'piye' khú'déedí namāā. I-á Pharisee t'owa namuu hedá in Hudíyoví tsonnin diwedí'ibá namuu. Idi Jesus óetu'an, "Hāhkandi', gínhanginná Yōesi Tádáqí wóesan na'in díhā'amídi. Wí to'wí Yōesi Tádáqí óekhāgē'māā'ída'mān ūnkoedi ikeeyamídi i pinnán ɥdi dínkeeyo waagibá."

3 Jesus-di óetu'an, "Ta'gendi wítumāa, in to'wēn wíyídi."

4 Nicodemus-di óetsikáyin, "Hádídān wí to'wí nasówébo'wandi' wiyá nawáy'aypuyā-í? Wí'únkoedipi ivi yiyávi aymúu iwe nawáyts'únídi wiyá na'aypuyā-ídi."

5 Jesus-di óetu'an, "Ta'gendi wítumāa, in to'wēn p'oe iwedi hedá i Yā'dāa'i P'owēāhāavi'wedá dí'aypuyā'indā'mān dínkoedi makówāpiye' dimú-ídi. 6 To'wēn t'owaví'wedi dí'aypuyā'in t'owāqā'mān dimuu, hewānbndi wítumāa, in to'wēn wiyó to'wēn i Yā'dāa'i P'owēāhāavi'wedi dí'aypuyā'indá i Yā'dāa'i P'owēāhāa dāymāa. 7 Wíwóehāa'amípi naadi wítu'andi, wiyá i'aypuyā-í'in únkhā'yā'. 8 Oepiyá nāāpiyá iwāq'ó', hedi i wāq'it'ó', hewānbo wí'ūnhanginnāhpi wāhāāpha'gedi na'ā'in háa wāypiye' namānnin. Hedi hanbá wí'ika'póyā'pí hādídí wí to'wí i Yā'dāa'i P'owēāhāavi'wedi na'aypuyā'in."

9 Nicodemus-di óetsikáyin, "Tí nakoedí-í nā'i hāāwí untú'di' napúwídi? Hāndídān napúwí?"

10 Jesus-di óetu'an, "U-á wí Israel'inbí hāhkandi unmuu, hedi háadān nā'i hāāwí i'gedí wí'únka'póyā'pí? 11 Ta'gendi wítumāa, nā'i dínhanginnān ní'gedí ívihé'e'ó', hedá i hāāwí āymú' i'gedá wāyту'ó', hewānbo undá háa gítú'nin wídínséegí'opi. 12 Nā'i oepāa k'aydiwi hāāwí i'gedí naadi wāyту'an, hedi un wí'úvíwhāyundeipi, hedihó hādídān úvíwhāyú-í makówāwí hāāwí i'gedí wāyту'andi? 13 Makówāpiye' wiyá to'wí wānbo wínapeepí, i makówá iwedi nawhā'dída'mān, hedi naa-ān i omuu, t'āhki t'owagi' o'aypuyā'i'f.

14 Moses owáy ahkónu wāy i páāyū kwāk'udí napa'andi' wēn phé eedí iwhi'k'ú'di itege waagibá, naa t'āhki t'owagi' o'aypuyā'i'f omuu'í? wá' phé eedí dítege-í. Kin nakhā'yā' napúwí'in 15 hedihó to'wēn t'āhki naví'piye' dívíwhāyunde'in wówātsi nahāndepí'in dāymā've-í. 16 Yōesi Tádáqí t'āhki t'owa hānho ovāyséegídí ivi wí' ayda' ūn'āndi' imāgi, hedihó to'wēn t'āhki ivi ayví'piye' dívíwhāyū'in há'to dípedé-í hewānbo wówātsi

nahándepe'ín dâymá've-í. ¹⁷ Yôesi Tádá iví ay isan nää oepáa k'aydipiye' in t'owa ovây'aywoeniđi, dínkhây'á' ovâytuchânú-í' in ovâytu'âamídá yoe.

¹⁸ To'wên t'âhki Yôesi Tádávi ayví'piye' dívíwhâyunde'in há'to ovâytu'amí ovâytuchânú-í' in, hewânbo Yôesi Tádá ho natú in to'wên dívíwhâyupí'indá ovâytuchânukhâymaa'in, gá iví wí' aydá' ún'ándiví'piye' wídívíwhâyupídân. ¹⁹ Yôesi Tádávi ay nää oepáa k'aydipiye' na'âá wí kohthay waagibá namúníđi hedânho t'owa dínkeepúwíđi, hewânbo t'owa yá'dâapi dívítsiyekanhondi khúu eeyebo diyêeni'in shánki ovâyhí'an i kohthay ipiye' dimú-iví'wedí. Hedânho Yôesi Tádáđi ná'in t'owabá ovâytuchânukhâymaa. ²⁰ To'wên t'âhki yá'dâapi dívítsiyekanhonníđi i kohthay dâyt'ay, hedího ipiye' wídímânpi, háa dívítsiyekanhonnin dínkeepúwí' in wídida'píđi. ²¹ Hewânbo to'wên in ta'gen dívíkanhonnin i kohthay ipiye' dimân, hedânho nakeepúwíđi hááwí dívíkanhondi Yôesi Tádáđi ovâykhâge'dođi díví'amídí."

John i p'ó'p'oe'kandi Jesus-ví'gedi ihí'máa

²² Hedáhá' Jesus-á iví khâge'nindáđi oe Judea nangepiye' dimáa, hedí iwáy wâhâá diyí' ihayđi wên t'owa ovâyp'ó'p'oe'o'an. ²³⁻²⁴ In Hudíyo tsonnínđi John i p'ó'p'oe'kandi wa' wí'ôepansógepi, hedí idi wá' t'owa ovâyp'ó'p'oe'o'. Kin i'ó' oe Aeon diwe, i-á Salim tso'wa naná, iwe báyéki p'oe nayíđi, hedí t'owa iví'piye' dimá' ovâyp'ó'p'oe'amídí.

²⁵ Ihaydá John-bí khâge'nin wí Hudíyo-áđi p'ó'p'oe'kan ni'gedi dívítuhânbo'. ²⁶ Hedího John-bí'piye' dimááđi óetú'an, "Hâhkandi", i to sen oe Jordan p'ó' p'ânâ hânhay ú-áđi nayí' i hedá iví'gedi in t'owa úđi ovâytu'andi', nää báyéki t'owa iví'piye' dimân idi ovâyp'ó'p'oe'amídí."

²⁷ John-di ovâytu'an, "Hâáwí i to'wí oe makówa na'ándíđi dimági'ida'mân âyhónde'. ²⁸ Hâáđankânbo naa otú i to Yôesi Tádáđi óesóge'í' t'owa ovây'aywoeniđi wó'muupi, hebo iví páadebo Yôesi Tádáđi naa dísan, hedí undá háa otú waa í't'oe. ²⁹ Hâáđi dínkhótsaaná' dihayđi i soyingi namuu'iví k'ema iví nú' nawin, hedí i soyingi ihí'mááđi nat'oeđi ná'í k'ema báyéki nahúhchanpóe, hedí i sâa'í i soyingiví' ho namuu. Nää-á hanbá naa-á i soyingiví k'ema waagibá hânho ohíhçaá, gá in t'owa Jesus-ví'piye'ba dimándân iví' in únúníđi. ³⁰ Nakhây'á' Jesus-á shánki kw'áye'piye' óetegé-í' in, hedá naa-á háábo omuupi waa opúwí.

³¹ "Jesus-á oe makówáđi na'âá, hedího t'âhki shánki hay'í namuu. Naa náa oepáa k'aydiwi' omuu, hedího wí nääđiwi waagibá dáyhée'o' nääđi'ida' omuudi, hewânbo i-á makówáđi na'âáđi t'âhki shánki hay'í namuu. ³² Hâáwí imú' i'gedi hedá nat'oe i'gedá ihée'o', hewânbo wên háyúhayđida' t'owa háa natú'nin ónséegi'o'. ³³ Hewânbo to'wên iví hí' dáyséegi'ođi handíđi dáykeeyo' dívíwhâyunde'in Yôesi Tádá ta'ge ihée'o' in. ³⁴ Yôesi Tádávi ay isandi-á Yôesi Tádávi hí' ihée'o', gá Yôesi Tádáđá khâagipi i Yá'dâa' i P'oe'wahâa ho óemáđidân. ³⁵ Yôesi Tádá iví ay iséegiđi t'âhki tsonkhuu óemági hááwí t'âhki i'gedi natsonye'eniđi. ³⁶ To'wên t'âhki Yôesi Tádávi ayví'piye' dívíwhâyunde'in wówátsi nahándepe'ín dâymáa, hewânbo to'wên iví ay ónt'óyandepí'indá ná'in wówátsi wídáymá've-ípi, indá Yôesi Tádáđi hânhay wânbo t'âhki ovâytuchânú'bé-í."

4

Jesus-áđi wí Samaria-wi kwee-áđi dânhé'an

¹⁻³ In Pharisees dínhanginpóe shánki báyéki t'owa Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in, hedá John i p'ó'p'oe'kandiví shánki Jesus-di ovâyp'ó'p'oe'o'. (Hewânbo Jesus-ví khâge'nindíđá' t'owa ovâyp'ó'p'oe'o', ida' yoe.) Hedí ná'í hááwí i'gedi in Pharisees dit'oe' in Jesus únhanginpóe ihayđi, i-áđi iví khâge'nindáđi Judea nangedi dipee hedí oe Galilee nangepiye' dimáa. ⁴ Galilee-piye' namán dihayđi oe Samaria nange i'gedi únpuhpo'. ⁵⁻⁶ Taage púnú' naná' dihayđi wí Samaria-wi búu'ú'ay Sychar gin dâytú'o' iwe napówa. Sychar-á kayí' wínanáhpí wí nava iweđi hân'oebo Jacob-di iví ay Joseph óemági'í'. Ee dâyp'oe'wahónde' iwe Jacob ishâá'í' naná, hedí Jesus kayí' wâhâáđi na'âáđiho nakaykhanmuudi ee hänge isóge ikaykhanwówa'amídí.

⁷ Wí Samaria-wi kwee ip'oe'wahóníđi napówa, hedí Jesus-di óetú'an, "Wí p'oe dimáa donsúwá-íđi." ⁸ Jesus-ví khâge'nin i búu'ú'aypiye' ho dikoegi'kunmáa, hedího i-á wí'bo na'ân. ⁹ Hudíyo-áđi Samaria-índáđi wídívíwóndepí, hedího i kweedi óetú'an, "U-á Hudíyo unmuu, hedí naa-á Samaria-wí-á omuu. Hedí háadan úđi dip'oesúwági'da'máa?" ¹⁰ Jesus-di óetú'an, "Wí'úhanginnáhpí hááwí Yôesi Tádá napáyi' in, hedá wá' to'wí naa i wip'oe'da'máa'í' omuu' in wí'úhanginnáhpí. Úhanginnándáho' udá naa dip'oesúwádaa'amíwân, hedí naađá p'oe nawówátsipáyi' i wímáániwân." ¹¹ I kweedi óetú'an, "Má'máa, hááwí wânbo wínámáapi p'oe'wahongí' in, hedí náwe dâyp'oe'wahónde' iwá nawá'ân. Hedí hândíđan ná'í p'oe nawówátsipáyi' i náawahóni?" ¹² Na'inbí hehááwí thehtáy pahpáa Jacob-di náa dâyp'oe'wahónde' iwe na' in dínyoe'an. I-áđi iví e'núndáđi hedá iví háápan hááwéndáđi i p'oe náweđi dâyp'wahógi' i dáysúwände'. Tí un'ánde' ú-á Jacob-ví shánki hay'í unmuu' in gáhan?" ¹³ Jesus-di óetú'an, "To'wên t'âhki náweđi

dây'p'oesuwände'in wiyá dip'oesá'aapúwí, ¹⁴ hewänbo ná'i p'oe naadi t'owa dovâymä'i-á dâysuwädá, há'to wiyá dip'oesá'aapúwí. I p'oe naadi dovâymä'i-á wí p'ohpee inbí p'í'ná waagibá napúwí, hedí iwediho in wówátsi nahándep'i'in dâykéyi." ¹⁵ I kweedi óetu'an, "Má'mää, ná'i p'oe i'gedi bihi'maa'i dimää, wiyá w'op'oesá'aapúwípidí, hedänho ihaydá' nâwe w'op'ohkhonná'be-ípidí."

¹⁶ Jesus-di óetu'an, "Ya' ópin, uví sedó mánkéyi hedá nääpiye' nâamá'i." "Widínsennánpí" gin i kweedi óetu'an. ¹⁷ Jesus-di óetu'an, "Ta'gendi untú wí'úsennánpí'in. ¹⁸ P'ánän khóhtsa'a'i unmuu, hedí ná'i sen nää unthaa'i-ádi uví sedó ta'gendi wí'úmuupi."

¹⁹ I kweedi óetu'an, "Má'mää, nää naa dínkeeyan wí Yöesi Tádávi tukhe'bi' unmuu'in. ²⁰ Na'in Samaria'in t'owa gimuu'inbí páadé ká'ää'indi Yöesi Tádá ná'i p'in kw'áye óe'a'ginmä', hewänbo un Hudíyo-á ítú' oe Jerusalem búu'ú iwebo t'owa dínkhây'á' Yöesi Tádá óe'a'ginmä'ni'in." ²¹ Jesus-di i kwee óetu'an, "Biwhâyü-i ná'in: Owáy wí thaa naná' diwe t'owadi Yöesi Tádá óe'a'ginmä'ni ná'i p'in diweda'ba' yoe háa oe Jerusalem diweda'ba' yoe. ²² Un Samaria'in ta'gendi wí'únhanginnáhpí to'wí bín'á'ginmä'in, hewänbo ná'in Hudíyo-á gínhanginná to'wí áy'a'ginmä'in, gá Yöesi Tádádi ná'in Hudíyo díde'mandán hedího i to'wí t'owa ovây'aywonkhâymaa'i-á Hudíyo-án namuu. ²³ Hedí nää iwedi páadépiye' in to'wên Yöesi Tádá dâ'y'a'ginmä'indi ta'gendá hedá pín ta'gehaydá' óe'a'ginpákhâymaa. Kí'm'in t'owa-áho i Tádá nada' óe'a'ginmä'ni'in. ²⁴ Yöesi Tádá-á p'oe waaháada' namuu, hedí in óe'a'ginmä'in dínkhây'á' ta'gendá hedá pín ta'gehaydá' óe'a'ginmä'ni'in."

²⁵ I kweedi óetu'an, "Naa dínhanginná i to'wí Yöesi Tádádi óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoeni'dí na'á, Christ gin óetu'o'i'. Napówa ihaydi háäwi t'áhkí dínthaykankhâymaa na'in." ²⁶ Jesus-di óetu'an, "Naadi wíhí'maa'i-án i omuu."

²⁷ Ihaydíba Jesus-ví khäge'nin diwáypówa, hedí hânho ovâyháa'an wí kwee-ádi ihí'maadí, hewänbo to'wídi wänbo i kwee wí'óetsikáyinpi, "Hää-an unda'?" hedí Jesus wänbo wá' wí'óetsikáyinpi, "Háadan i kwee-ádi bihi'maa'?"

²⁸⁻²⁹ Ihaydiho' i kwee iví p'onbay iwe iyoe'andi i búu'ú'aypiye' namää, hedí in t'owa ovâytu'an, "Biká've bímúnidí wí sen t'áhkí háa naa dâ'y'annin ditú'andi'. Tigibá i-á i to'wí namuu Yöesi Tádádi óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoeni'dí." ³⁰ Hedího' in t'owa i búu'ú'ay iwedi dipeedi iwáy Jesus nayi' iwepiye' dimää.

³¹ Wa'di in t'owa búu'údi dí'áqíba Jesus-ví khäge'nindi óetumáa, "Háhkandi', shánki yänbedi náabo bihúuyami." ³² Idi ovâytu'an, "Naa piháawi koegi' dómáa, un i'gedi wí'únhanginnáhpí." ³³ Iví khäge'nin wí'ná táye dívítsika'máa, "Ti wí to'wídi ónkoegi'kán, gáháan?" ³⁴ Jesus-di ovâytu'an, "Háa i to'wí naa disandi' nada' waagibo naa dâ'y'o', hedí in t'óe idi naa díkanyónnin dóbowakhâymaa. Ná'i háäwi dó'o'i' navi koegi' waagi'ba' dínmuu."

³⁵⁻³⁶ Kin t'owa ditú'pi'an: Dâyko'yiko' iwedi dâyhääwíwé'ge'o' pu'wahay yöenu p'óe naná. Hewänbo naadi wâyutúmaa, híwó'gi binmú'dí in t'owa háä nava i'ge di'á'in. Há'in t'owa-á dikhâymuu ovâywé'ge'amídi háäwi napaa'i waagibá, hedí undá háäwi wé'gekannin waagi'inbá-á ímuudi há'in t'owa-á bínwé'ge'amí Yöesi Tádávi'piye' bínhúuudí. Hedí kin uví'an dihaydá Yöesi Tádádi wovâywá'aa-i, hedí in t'owa-á in wówátsi nahándep'i'in dâykéyi. Wây-á wéndá ho Yöesi Tádávi hí' ovâykoe inbí p'í'ná khó'yé, wí to'wí iko'yiko' waagibá, hedí in wé'ge'indádi undádi úvlihchannamí há'in t'owa bínwé'ge'an dihaydi. ³⁷ T'owa ditú'pi'an: Wí to'wí iko', wiyá to'wí-á ihääwé'ge'o'. Hedí háa ditú' waa náa ta'gendi napúwí. ³⁸ Wáy úvit'óe'anpi'yepiye' naadi wáysang'óe in t'owa Yöesi Tádági' bínwé'ge'amídi. Unbí páadébo wây-á to'wên dívít'óe'an, hedí in t'óe dívít'annin namuudi undáho in t'owa bínwé'gek'hâymaa."

³⁹ Oe Sychar búu'ú báyeki' t'owa Jesus-ví'piye' ho dívíwhâyü gá i kweedi ovâytu'andán, "Jesus-di háa dâ'y'annin t'áhkí naa ditú'an." ⁴⁰ Hedího ná'in t'owa Jesus-ví'we dipówa ihaydi óedaa'an indádi nacha'nídi, hedího wíye thaa iwe iwóyí'.

⁴¹ Tí'ungédi wây-á shánki báyeki' t'owa iwe'in Jesus-ví hí' dit'oe'di iví'piye' dívíwhâyü, ⁴² hedí ná'in t'owadi i kwee óetu'an, "Nábáha' iví'piye' na'in ívíwhâyü, hewänbo u untúdída'ba' yoe, na'in wí'bo iví hí' git'oe, hedá gínhanginná ta'gendi ná'i-án t'áhkí t'owagi' i aywondi namuu'in."

Jesus-di wí sen hay'iví e'nú ónehkháa'an

⁴³ In wíye thaa daphade ihaydi Jesus iwáygédi iyáa'odi oe Galilee nangepiye' namää. ⁴⁴ I-á wí'bo ho natú, "Wí Yöesi Tádávi tuki'we dipówa ihaydi óedaa'anhe'bi' iví nangebo wí'dây'a'ginpi," ⁴⁵ hewänbo oe Galilee nange Jesus napówa ihaydi in Galilee-windi óeséegiké', gá oe Jerusalem dínshánki'diná' dihaydi in wá' iwebá diyidán, hedí t'áhkí i'andi' óemú'.

⁴⁶ Ee Galilee nange iwebá, i búu'ú'ay Cana gin dâytú'o' iwepiye' Jesus nawáymää. Iwänkun naná hándídi p'oe'di ho iméenapaa. Ee Cana wí sen hay'i nayi', hedí iví e'nú oe Capernaum búu'ú'ay iwe únhayk'óe. ⁴⁷ Ná'i sendá únhanginpóe Jesus oe Judea nangedi na'áqádi Galilee

nange napówá'in, heđiho Jesus na'án diwepiye' namääđi óetsikáyin, "Ti naví'piye' unnú-í naví ay dínhekháamääníđi? I-á chuwa k'áygé nak'óe." 48 Jesus-di óetu'an, "Un t'owa t'ámági' pínán t'óe bínmúndepíđá há'to naví'piye' úvíwhäyü-i." 49 I sendi Jesus óetu'an, "Na'inbí Sedó, naa-ádi ókã've naví ay hekháa dínmääníđi wíđínchúu-ípíđi." 50 Jesus-di óetu'an, "Uví'piye' ópún, uví ay úwówaho?" I sen háa Jesus-di óetu'an waa iwhäyü, heđiho' iweđi namää. 51 Wa'đi namán dihayđibo' iví t'óe'indi óeyayđi óetu'an iví ay únwówa'in. 52 Iđi ováysikáyin, "Häyü ihayđan naná únhekháapóe ihayđi?" Óetu'an, "Tsá'đi thé'èeđi wí' iwe i tsáwäp'íde únhan." 53 I táđá ún'ánpówá wí' ihayđibá naná'nin Jesus-di óetu'an dihayđi, "Uví ay úwówa," heđiho' i-ádi iví k'aygi'indáđi Jesus-ví'piye' divíwhäyü.

54 Jesus Judea-đi namääđi oe Galilee wa' nayi' ihayđi, ná'inho in wáygingi'in pínán ovákyeyannin namuu.

5

Jesus-di wí sen i p'obú'ay iwe óehekháamägi

1 Wíyá hääđi naná' diwe in Hudíyo dínshánki'điná, heđi Jesus oe Jerusalem-piye' nawáymää. 2 Oe Jerusalem wí p'obú'ay nak'óe, i-á Hebrew tũđi "Bethesda" gin dáytu'o'. P'ó kینگé p'áanú pohtáa'ây nawhaadikw'ó, heđi iwe nú' wên phóđi nachá i búu'ú'in tehpaá iwe, "K'úwági'in Phóđi" gin dáytu'o'. 3-5 Ná'i pohtáa phoe'o eeye báyéki t'owa dihaywhaakw'ó. Wáy wên ditsi't'aamuu, wáy wéndá pówhá'nin dimuu, heđá wáy-á wíđín'a'yákankoedípi. Iwe wí sen powintá'đi kháave paayo nahay'i' nak'óe. 6 Jesus-di ná'i sen iwe nak'óeđi óemú', heđi únhanginná báyéki paayo nahay'in, heđiho' óetsikáyin, "Ti úhekháapúwí'in unda'?" 7 I nahay'íđi Jesus óetu'an, "Má'mää, naa to'wí wánbo wíđín'ánpí díp'osóge-íđi nap'o'a'yápo' ihayđi. Wa'đi ots'úníđi dáysó'đinde' ihayđibo', wíyá to'wí-á naví páadebo-á nats'úya'." 8 Jesus-di óetu'an, "Ówínú, uví whõpá'ay mänke'đi óyíyé." 9 Wesebo i sen nawówađi iwínú, heđi iví whõpá'ay iké'đi natsiyedee.

I thaa ná'in napóe ihayđi Hudíyoví kaykhanwówá thaa-á naná. 10 In p'ó'édéđi'in Hudíyodí i sen óetu'an, "Nää thaa kaykhanwówá thaa naná. Nakhãk'óe uví whõpá'ay wóegé unyëeníđi." 11 Iđi ováytu'an, "I sen dínhekháa'andíđan dítu'an, 'Uví whõpá'ay mänke'đi óyíyé.' " 12-13 Indi óetsikáyin, "To-an i sen namuu há'wáa wóetu'andi'?" Hewánbo i sen nawówa'i' wí'únhanginnáhpí to'wí namuu'in, gá báyéki t'owa iwe diyíđan, heđi Jesus-á óemú'píđibo iweđi iyáa'an.

14 Háy napóe ihayđi Jesus-di i sen i méesate hay'i iwe óeyay, heđi óetu'an, "Ót'óyan, úhekháapóe, heđiho náä-á wíyá wíwít'aywó'náamípi, hääwí shánki p'ándiki' wí'úpúwípiđi." 15 I sen iwáygedí namääđi in Hudíyoví p'ó'édéđi'in ováytu'an Jesus-dánho hekháa óemági'in.

16 Heđiho ná'indi Jesus óeyanákímáa, gá k'i'bi hääwí ikanhondán kaykhanwówá thaa eeye wánbo'. 17 Jesus-di ováytu'an, "Naví Táđá hääđi wánbo t'áhki it'óemáa, heđi naa-á hanbá, heđánho ná'i hääwí dókanhon." 18 Ná'in natú ihayđi in Hudíyoví p'ó'édéđi'in shánki wánbo dida' óedahéyi'in, i kaykhanwówá thaa i'a'ginhánúndedíđa'ba yoe, hewánbo wá' natúđan Yõesi Táđá-á iví táđá únmuu, heđi kindíđiho' hääwí i-ádi Yõesi Táđá-ádi handá' damuu waagibá i'o'.

Yõesi Táđáđi Jesus tsonkhuu óemägi

19 Jesus-di ováytu'an, "Háa i Táđá i'o' in naa dómúnde', heđi inbá naa dáy'o'. Naa i ay omuu'i wíđínkoedípi hääwí wí'bo dáy'amíđi. Hääwí i Táđá i'o'i naa hanbá dáy'o'. 20 I Táđáđi naa díseegi, heđiho hääwí t'áhki i'o'i dínkeeyo', heđi íđá hääwí shánki he'endi-á dó'amí'i'in naa dínkeekanhâyámáa, heđánho un wováyháa'amíđi. 21 I Táđáđi wówási dichuu'i in ováywáywówápa', heđi handíđibá naa i ay omuu'íđi in to'wén naa oda'i in wówátsi dováymmáni. 22-23 I Táđá wánbo winatúnípi t'owaví'gedi háa híwó' háa híwó'pí diví'annin. Iđi naa i ay omuu'i dínk'ú' han dó'amíđi, heđánho t'áhki t'owađi naa dí'a'geeníđi, i Táđá óe'a'gin waabá. To'wéndi naa i ay omuu'i' wíđi'a'ginpíđi i Táđá naa dísandí' wánbo-á wíđáy'a'ginpí.

24 "Ta'gendi wáytumáa, to'wén naví hí' dín't'óyandéđi heđá i naa dísandí'piye' divíwhäyúndedá wówátsi nahándépi'in dáymáa, heđi wí'ováyutuchánú-ípi. Chu'in waagi'inbá náá wíđimuupí, gá wówátsi dáyké'dán. 25 Ta'gendi wáytumáa, náá iweđi páadepiye' in chu'in waagi'inbá dimuu'in naví tũđi dí't'óe-í, naa Yõesi Táđáví ay omuu'i', heđi in divít'óyande'indá wówátsi dáykéyi. 26 I Táđá in wówátsi napäyi', heđi handíđibá naa i ay omuu'i dínk'ú' t'owa dováywówátsimääníđi. 27 Heđá íđá naa dínk'ú' t'owa dováykeekw'óeníđi háa híwó' háa híwó'pí diví'annin, gá naa wá' t'owabá opedán. 28 Ná'in naví hí' wáytumáa'indi wíwováyháa'amípi. Owáy wí thaa naná' diwe in penípho eeye dikw'ó'nin naví tũđi dí't'óe-í, 29 heđi ee dikhã'kw'ó' deeyedí dipeegít'óe. In to'wén híwó'

dívítsiye²annin chuwa iweđi ováypiyegít¹óe wówátsi dáykéyíđi, heđi in to²wên yá²dáapi dívítsiye²annindá chuwa iweđi wá² ováypiyekhámáa inbí tuchānu dáykéyíđi.

³⁰ “Naa wí²bo háabo wíđinkoedípi dáy²amíđi, hewānbo naa t'owaví²gedi otú² háawin dimuu²in Yōesi Tádáđi dítu²an waabá, heđānho háa otú² waa inbí²gedi ta²gen namuu, gá dáy²odān háa i Tádá naa dísandí² nada² waagi, háa naa owānpida² waagá yoe.”

Hádíđan gínhanginná to²wí Jesus namuu²in?

³¹ “Naa wí²bo naví²gedi dáyhí²máadi ma²dān un ítúní naví hí² ta²gen wíđinmuupí²in. ³² Hewānbo wíyá to²wí naví²gedi ihée²o²i nayí, heđi naa dínhanginná háa naví²gedi ihée²o²in ta²gen namuu²in. ³³ Undá John i p²ó²p²oekandiví²piye² t'owa bīnsan óhéé²amíđi, heđi i-á in ta²gen naví²gedi natú. ³⁴ Háa t'owa naví²gedi ditú² waa naa-á wíđintáypi, hewānbo John-bí hí²gedi wáytumáa heđānho háa natú²in úvíwhāyú-íđi heđá wováy²aywoeníđi. ³⁵ John-dá wēn phakó nakomuđi nakohkeepāyi²in waagibá namú²de, heđi wí háy tākí ho ivi kohthayđi wováy²hichannan. ³⁶ Hewānbo wí háāwí shánkí hay²i namuu John-bí hí²víweđi, heđi ná²i háāwíđá wováy²keyeo² to²wí omuu²in. Kinnān namuu: Háa i Tádáđi díyon waa dáykanhon, heđi ná²i háāwí dáykanhondí² bīnmú²đi wováy²keyeo² i Tádáđi naa dísanin. ³⁷ Heđá i Tádá dísandí² wá² naví²gedi ihée²an. Hewānbo undá hānhay wānbo ivi tuu wí²tú²oepí, heđi háawí i namuu²in wíwīnmú²pí, ³⁸ heđi ivi hí² unbí pí²ná kóh²yé wíwīnmáapi, gá naví²piye² wí²úvíwhāyūndepíđan, tobá íđi disan wānbo². ³⁹ Yōesi Tádáví ta²nin áyíngíđi bīntu²ó², gá í²ādedān iwe únhanginpúwí²in háđíđi wówátsi nahāndepí²in bīnkéyí²in, heđi ná²in ta²nin diwebá naví²gedi natú². ⁴⁰ Hewānbo naví²piyá wí²iká²āda²pí ná²in wówátsi bīnkéyíđi.

⁴¹ “T'owa naví²gedi híwó² dívihée²amí²in naa wó²wānpit²oeda²pí. ⁴² Háawin un ímuu²in naa dínhanginná. Unbí pí²ná kóh²yé Yōesi Tádá wíwīnséegípi. ⁴³ Naví Tádáđi díсандi bō²āā heđi undi wíđíséegíkē²pí. Hewānbo wíyá to²wí wí²bo nawānpí²āāđá, i-á ma² bīnséegíkéyí. ⁴⁴ Háa i wí²đá² Yōesi ná²āndí² unbí²gedi natú²nin áyíngi wíwovāymāhpí, háa híwó²gí natú² háa yoe, hewānbo in t'owa híwó² unbí²gedi dívihée²odá inbí tuu híhchandi bīnhóndé². Heđānho wí²únkoedípi naví²piye² úvíwhāyú-íđi. ⁴⁵ Hewānbo wí²āanipi naadān unbí t'aywó²đi²gedi i Tádá dót²ehpidékhāymáa²in. Í²ānde² ná²i hí² Moses itā²nandíđi wováy²aywonkhāymáa²in, hewānbo ivi hí²đibá unbí t'aywó²đi únkeepúwí, heđiho idān wováy²tehpidekhāymáa. ⁴⁶ Moses naví²gedi itā²nān, heđiho ivi hí² ta²gendi bīnwhāyudáho naví²piye² wá² úvíwhāyú-íwān. ⁴⁷ Hewānbo háa itā²nannin wíwīnwhāyūndepí, heđānho háđíđan naví hí² dīnwhāyú-í² kin Jesus-di ovāytū²an.

6

Jesus-di in p²āanú maapaasōn sená²dá in wé²ge²in t'owa-á ovāyhúyūōn

¹ Wíyá háāđi Jesus oe Galilee p²oekwí² p²ānāpiye² namáa. (Ná²i p²oekwíndá Tiberias wá² gin dāyту²o².) ² Báyékí t'owadí ivi pinnān ovāykeeyandi in dihay²in ovāyehkhāamāđi dāymú²đi óeyuuhon. ³⁻⁴ In Hudíyoví shánkí²đi Passover gin dāyту²o²i púnú² naná. Jesus-á ivi khāge²nindáđi oe p²in kw²áyepiye² dipee heđi iwe dívúkw'óđi. ⁵ Jesus íbēedí báyékí t'owa iví²piye² dí²āđi ovāymú², heđiho Philip óetsikáyin, “Wāhāā-an ihay koegi² áykumá-í t'āhkí ná²in t'owa dáy²óe-ígi²?” ⁶ Jesus-á wí²bo únhanginná háa íkhāymáa²in, hewānbo ná²in Philip óetsikáyin óetayí²níđi hānnangúbá natúní²in. ⁷ Philip-di óetu²an, “Wáygin tágintá (200) thaa t'óe díví²andi wá²āa ihay wá² wīnayípí ovāykoegi²kumá-íđi, tobá t'āhkíđi bō hí²inda² diyāmu wānbo².”

⁸⁻⁹ Wíyá khāge²đi Andrew gin nakhāwā²i, i-á Simon Peter-ví tí²ūu únmuu²íđi Jesus óetu²an, “Nāwe ví enúkay nayí, i-á p²āanú táhtá phó²i pává²āy heđá wíye paa-á imáa, hewānbo há²i-á ihay wīnayípí t'āhkí ná²in t'owa ovāyhúyūōeníđi.” ¹⁰ Iwáyge báyékí nataásaa, heđiho Jesus ivi khāge²nin itū²an in t'owa nangebo² ovāykwoyōení, heđi han díví²an. In sená²đá²dibo p²āanú maapaasōn (5,000) ihay diyí². ¹¹ Jesus i pává íhógíđi Yōesi Tádá óékú²daa²an, heđi ivi khāge²nin ovāy²andi ovāytū²an in t'owa iwáyge díkw²ó²nin wí²inbo² ovāymāānđi, heđi hanbá in paa-á ovāymāgi. Hāyū in t'owa dida² ihay dáy²óe, ¹² heđi dívishu²an dihayđi Jesus ivi khāge²nin itū²an, “Binwé²ge²an há²i dínphade²i, heđānho háāwí wānbo wīnapedēe-ípíđi.” ¹³ Heđiho t'āhkí dáywé²ge²an dihayđi, tā²đi wíye t'ún dāyp²íđe i naphade²i pává iweđi, in t'owa i p²āanú pává²āy dáy²óe ihayđi.

¹⁴ In t'owa ná²in pinnān ovāykeeyannin dāymú²đi ditú, “Ta²gendi ná²i-ān i Yōesi Tádáví tukhe²bi² namuu, iví²gedi natá²muu náā oepáa k'ayđipiye² na²ā.” ¹⁵ Jesus únhanginná dida² óekayikhāymáa²in inbí tsonđi hay²i² óesóge-íđi, heđiho iwáygedí wíyá oe p²in kw²áyepiye²bá wí²bo namáa.

Jesus p²oe kw²áyé nayí?

¹⁶ Kindi napuwamān dihayđi Jesus-ví khāge²nin oe p²oekwíngépiye² diwhá. ¹⁷ Wí kophēnbay iwe dívítógi, p²oekwí² p²ānāpiye² oe Capernaum-piye² diwáymu-íđi. Wa² dimān

dihaydiḅo nakhupóe, hedi Jesus inbi⁷we wa⁷di winapówápi. ¹⁸ Ihaydi kaygi iwaḅ⁷an hedi hânho nap⁷oet⁷úk⁷húpóe. ¹⁹ I kophênbay i dây⁷osande⁷i phé⁷dí dâysayde⁷, hedi ma⁷di poeye háa yôenu míya dimää ihaydi Jesus p⁷oe kw⁷áayé nayidi i kophênbay tso⁷wapiye⁷ na⁷â⁷di óemú⁷, hedi dikhuwóeda⁷póe. ²⁰ Hebo idá ovây⁷tu⁷an, “Naa Jesus-ân omuu, wí⁷ikhuwóeda⁷ípi.” ²¹ Hediho híhchandi kophênbay iwe óetógi, hedi p⁷o kí⁷ge dimänninnäpiye⁷ wesebo dipówá.

In t'owadi Jesus óetuwámáa

²² In báyéki t'owa wa⁷di oe p⁷o⁷ p⁷ânábo diyi⁷indi Jesus-ví kháge⁷nin ho ovây⁷mú⁷ i kophênbay iwe wí⁷bo dívítógi iwe⁷di dimú-ídi, hediho dínhanginná Jesus indádi winamáäpi⁷in. Wí⁷da⁷ wí kophênbay iwe na⁷ânwân, hediho di⁷ân Jesus-á wa⁷di iwebo na⁷ännin. ²³ Wíyá tháwándá wáy-á kophênbay hí⁷innin oe Tiberias búu⁷údi di⁷áä, hedi iwáy Jesus i pávagi⁷ ikú⁷daamági⁷di in t'owa dâyk⁷oe iwe tso⁷wa diwhi⁷kw⁷ó. ²⁴ Hedi Jesus-á iví kháge⁷nindá iwe wídiyipi⁷in in t'owa dâymú⁷ ihaydi, in kophênbay eeye dívítógikídi oe Capernaum búu⁷ú⁷aypiye⁷ dimää óenuwá-ídi.

Jesus natú i-á i pává nawówátsipäyi⁷i namuu⁷in

²⁵ In t'owadi Jesus oe p⁷o⁷ p⁷âná óeshaadi óetsikáyin, “Háhkandi⁷, háädan unpówá náwe?” ²⁶ Jesus-di ovây⁷tu⁷an, “Ta⁷gendi wáy⁷tu⁷máa, i pinnán naadi wáy⁷keeyandibo nakeepo⁷ naa Yóesi Tádávi⁷wedi ó⁷ää⁷in, hewânbo há⁷i bínmú⁷di naa ví kháge⁷nindá iwe wídiyiwídituwámáapi, i pává bínk⁷oedi íshupóedíbo dí⁷uwámáa. ²⁷ I koegi⁷ wówátsi nahánde⁷pi⁷in napäyi⁷piye⁷ úvíkháä-i, i koegi⁷ nahá⁷dânpo⁷piyeda⁷bá yoe. Naa t⁷áhki t⁷owagi⁷ o⁷aypuyá⁷idi kí⁷bi koegi⁷ wáy⁷määni, gá Yóesi Tádá⁷di kee⁷eedi dínk⁷ú⁷dân kin dáy⁷amídi⁷ kin ovây⁷tu⁷an. ²⁸ Hediho óetsikáyin, “Hännan iví⁷amí Yóesi Tádá áyhíhchanmääni⁷?” ²⁹ Jesus-di ovây⁷tu⁷an, “Gá kinnán: Naa i Yóesi Tádá⁷di dísandivi⁷piye⁷ úvíwhâyú-i. Ná⁷innân Yóesi Tádá nada⁷ úvi⁷amí⁷in.” ³⁰ Indi óetsikáyin, “Háawin pinnännan údí dínkeeyamí he⁷dânho winwhâyú-ídi? Hännan bíkhây⁷máa? ³¹ Na⁷inbí hehääwin thehtáy pahpá⁷in ginmuu⁷in owáy ahkónu iwéngé diyi⁷ ihaydi ná⁷i koegi⁷ manna gin dâytú⁷o⁷i dâyk⁷oe. Yóesi Tádávi⁷ tã⁷nin diwe kinnán nata⁷muu: Pává makówádi ovây⁷mági dâyk⁷óe-ídi.

³² Ti háäwi ihaybá úkoedi?” Jesus-di ovây⁷tu⁷an, “Ta⁷gendi wáy⁷tu⁷máa, Moses-á há⁷i pává wí⁷imági⁷pi, naví Tádá-ân imági. Hedi há⁷i pává-á kodí⁷di makówáwi pává winamuupi, hewânbo náä-á naví Tádá⁷di ta⁷gendi makówáwi pává wovây⁷má. ³³ Hedi ná⁷i pává Yóesi Tádá napäyi⁷i-á makówádi na⁷ää⁷i namuu, hedi t⁷áhki t'owa wówátsi ovây⁷má.”

³⁴ Indi óetu⁷an, “Na⁷inbí Sedó, háädá wânbo t⁷áhki kí⁷bi pává dí⁷má⁷ve-i.” ³⁵ Jesus-di ovây⁷tu⁷an, “Naa-ân pává waagi⁷bá omuu, t'owa wówátsi napäyi⁷i. To⁷wí naví⁷piye⁷ na⁷ää⁷i-á há⁷to naháhsení, hedi to⁷wí naví⁷piye⁷ iwihâyú⁷i-á há⁷to nap⁷oesá⁷aapúwi.

³⁶ “Hewânbo ho wáy⁷tu⁷an waa, tobáháa dí⁷mú⁷ wânbo⁷, naa wí⁷dínwhây⁷unde⁷pi. ³⁷ To⁷wén naví Tádá⁷di naa dí⁷má⁷ in naví⁷piye⁷ di⁷ää⁷-í, hedi to⁷wí wânbo naví⁷piye⁷ na⁷ää⁷-í-á naadi há⁷to dóyoe⁷amí. ³⁸ Naa oe makówádi owhá dáy⁷amídi háa idi dísandi⁷ nada⁷ waagi, háa naa oda⁷ waagá yoe. ³⁹ I dísandi⁷ nada⁷ in t'owa naa dí⁷mági⁷in naadi dovây⁷áy⁷ngi⁷amí⁷in he⁷dânho wí⁷ wânbo in diwedi wínapedée-ípi, hewânbo i t⁷ä⁷gi⁷ thaa naná⁷ dihaydi naadi in t⁷áhki wíyá dovây⁷wáywówápaa-i. ⁴⁰ Kinho naví Tádá nada⁷ dáy⁷amí⁷in, gá nada⁷dân t⁷áhki in dínhanginná⁷nin naa iví ay omuu⁷in, he⁷dá naví⁷piye⁷ dí⁷iwihây⁷unde⁷in wówátsi nahánde⁷pi⁷in dâymá⁷ve-í⁷in. Hedi i t⁷ä⁷gi⁷ thaa naná⁷ dihaydi naadá wíyá dovây⁷wáywówápaa-í⁷ kin Jesus-di ovây⁷tu⁷an.

⁴¹ In Hudíyovi p⁷o⁷dédí⁷in iví⁷gedi dívít⁷ayhí⁷máa, gá natú⁷dân, “Naa-á i pává makówádi owhá⁷di-ân omuu.” ⁴² Kinnán ditú⁷: “Ná⁷i-á Jesus namuu, i-á Joseph-ví ay namuupi⁷an. Iví tádá-á iví yíyá-á áytaa. Hedi háadan náä-á natú⁷ makówádi nawhân gin?” ⁴³ Jesus-di ovây⁷tu⁷an, “Ha⁷wáagi wí⁷úvít⁷ayhí⁷má⁷ve-ípi. ⁴⁴ To⁷wí wânbo wí⁷únkoedipi⁷ naví⁷piye⁷ na⁷ää⁷-ídi, naví Tádá i dísandi⁷ naví⁷piye⁷ óemaadida⁷mânho. Hedi in naví⁷piye⁷ di⁷ää⁷indá dovây⁷wáywówápaa-i i t⁷ä⁷gi⁷ thaa naná⁷ dihaydi. ⁴⁵ Wí Yóesi Tádávi⁷ tukhe⁷bi⁷ hân⁷oe kinnán ita⁷nan:

Yóesi Tádá⁷dân t⁷áhki t'owa ovây⁷há⁷amí.

Hediho náa to⁷wén naví Tádá ónt⁷óyanindi iví⁷wedi diháhpóe⁷in naví⁷piye⁷ di⁷ää⁷-í. ⁴⁶ Naa wó⁷tú⁷pi to⁷wí⁷di i Tádá óemú⁷in. Naadida⁷mân Yóesi Tádá dómú⁷, gá ee na⁷ân diwedi ó⁷ää⁷dân.

⁴⁷ “Ta⁷gendi wáy⁷tu⁷máa, to⁷wí wânbo naví⁷piye⁷ iwihây⁷unde⁷i wówátsi nahánde⁷pi⁷in imáa. ⁴⁸ Naa pává in t'owa nawówátsipäyi⁷i waagi⁷bá omuu. ⁴⁹ Tobá unbí hehääwin thehtáy pahpá⁷in oe ahkónu wéngé diyi⁷ ihaydi i koegi⁷ manna kin dâytú⁷o⁷idi ovâykhóekhúumági wânbo, tí⁷úgégí⁷ dit⁷áhán. ⁵⁰ He⁷wânbo náa naadá pává makówádi nawhân ní⁷gedi wáy⁷tu⁷máa, hedi wí to⁷wí ná⁷idi óekhóekhúumági⁷i há⁷to naháani. ⁵¹ Naa-ân i pává makówádi na⁷ää⁷di wówátsi napäyi⁷i waagi⁷bá omuu. To⁷wén ná⁷i pává⁷di ovâykhóekhúumági⁷in hânhay wânbo t⁷áhki dâywówátsimá⁷ve-í. Ná⁷i pává naví túu⁷ú dínmuu t⁷áhki t'owa dovây⁷págit⁷óe⁷i dâywówátsikéyi⁷di⁷ kin Jesus-di ovây⁷tu⁷an.

⁵² Ihaydiho in Hudíyoví p'ó'dédí'in dívítuhkannan. Wáy wên ditsikapóe, "Hândiđan ná'i sendi ivi túu'ú dipágit'óe díkhóekhúumáánidí?" ⁵³ Jesus-di ováytu'an, "Ta'gendi wáytumáa, naa t'áhkí t'owagi' o'aypuyá'ivi túu ún'p'oedi wíwovâykhóekhúumáagipídáho, wówátsi wánbo wíwinnáapí. ⁵⁴ To'wên t'áhkí navi túu ún'p'oedi ovâykhóekhúumági'indá wówátsi nahándepl'in dáy máa, hedá naadá i t'á'gi tha naaná' dihayđi dovâywáywówápaai. ⁵⁵ Navi túu'ú ta'gendi koegi' waagi'ba namuu, hedá navi ún'p'oe-á ta'gendi suwági' waagi'ba-á. ⁵⁶ To'wí navi túu ún'p'oedi óekhóekhúumági'i-á naa-áđi namuu hedá naa-á i-áđá. ⁵⁷ Navi Tádádí naa dísandí-á i háđi wánbo t'áhkí nawówáyí'i namuu, hedí i-á nawówáyíđi naa-á owówáyí'. Handiđibá to'wí naadi dókhóekhúumági'i navi'wedi iwówátsikéyí. ⁵⁸ Hedího naa-án i pává makówádí na'á'gi' omuu, i pává unbí heháđwin thehtáy pahpá'in dáyk'oe'i' waagi'ba wí'omuupí. Há'i pává dáyk'oe wánbo tí'úugedí dit'ahán. Hewánbo to'wên i pává naa omuu'i' dáyk'oe'indá hánhay wánbo t'áhkí dáywówátsimá'we-i." ⁵⁹ Jesus ná'in natú' oe Capernaum búu'ú'ay, i Hudíyoví méesate'ay iwe in t'owa ovâyhá' o' ihaydi.

Wáy wên t'owadi Jesus óeyoe'an

⁶⁰ Báyéki i-áđi dimá'nin dit'oedi ditú, "Ná'i hí-á nakáymuu áyhónidí. To-an iséegi'amí?" ⁶¹ Hewánbo to'wíđi wánbo óetu'anpídí Jesus únhanginná ná'i ováytu'an ní'gedi dívít'ayhí'máa'in, hedího' ováytsikáyin, "Ti ná'i naadi wáytu'andi' wíwovâyhí'anpídí naa-áđi wíyá wí'ipunda'pí? ⁶² Hân í'áani undi naa t'áhkí t'owagi' o'aypuyá'ivi dímú'đi kw'áyepeye owáypeedi páadé o'án diwepeye'ba? ⁶³ I Yá'dáa'i P'oewáaháa nawówátsipáyi, t'owa-á wí'bo wíđínkoedipí. I hí' naadi wáytumáa'i' i Yá'dáa'i P'oewáaháa'wedi na'á' hedi ná'i hí-áho nawówátsipáyi'. ⁶⁴ Hewánbo wáy wên un wí'úvíwháyundepl." Jesus-di ha'wáa ováytu'an gá páadéđibo ho únhanginnándan to'wên ivi'piye' wíđívíwháyukháymáapi'in dímú'đi in dímú'đi, hedá únhanginnán wá' to'wíđi óekuhpegit'óe'i' namuu'in. ⁶⁵ Hedá wá' ováytu'an, "Kindiđankun wáytu' an, to'wí wánbo navi'piye' wí'únká'áakoedipí navi Tádádí óemágididá'mán."

⁶⁶ Ivi hí' únmuudi báyéki in óeyuuhonnin i-áđi wíyá wíđipunda'pí, hedího óeyoe'an. ⁶⁷ Hedí Jesus ivi tá'đi wíye kháge'nin itu'an, "Heyáa un, ti undi wá' díyoe'amí'in ida'?" ⁶⁸ Simon Peter-di óetu'an, "Na'inbí Sedó, tovi'piyanho gimú-i? Uđidá'mán dítumáa hádídí ná'in wówátsi nahándepl'in áykéyí'in. ⁶⁹ Na'in ívíwháyumágiho hedá ginhanginnánho u i shánki yá'dáa'i unmuu'in, i Yóesi Tádádí wóesandi'." ⁷⁰ Jesus-di ováytu'an, "Naadi wí'bo un tá'đi wíye wáyde'manpí'an, hewánbo wí' unbí'wedi Penisendi waagi'ba namuu." ⁷¹ Simon Iscariot-í' ayví'gedi ihí'máa, i-á Judas gin nakháwá, hedí Penisendi waagi'ba namuu gin Jesus-di óetu'an gá tobá in tá'đi wíye kháge'ninbí'wedi namuu wánbo Jesus óekuhpekháyamáadán.

7

Jesus-áđi ivi tí'úuwindáđi

¹ Ná'i hááwi naphade ihaydi Jesus oe Galilee nange i'ge t'áhkí nayi'. Judea nangepeye' wínamáapí, in Hudíyoví p'ó'dédí'in hádídídá'mán dítumáa hádídí óehéyí'in dáytuwámáadí. ² In Hudíyoví shánki'đi púnú' naná, dáy'ókhkhué'á'ákw'óe'ó'i shánki'đi gin dáytu' o'. ³ Hedího Jesus-í' tí'úuwindi óetu'an, "Ná'wedi ópún hedi oe Judea nangepeye' unmu-í, hedánho in t'owa uvi'piye' dívíwháyunde'in iwe diyí'indi i pínán t'óe bí'o'in wóemúnidí. ⁴ To'wí in t'owadi kee'eedi óetaa-í'in nada'đi kaadibo háawên wí'i'opí. Hedánho kí'bi hááwi bikanhondi, úkháy'á' to'wên t'áhkívi páadépeye' bí'áamí'in." ⁵ Ha'wáa óetu'an, gá tobá ivi tí'úuwín dímú' wánbo' ivi'piye' wíđívíwháyundepl'dán. ⁶ Jesus-di ováytu'an, "Naagi' ihaydi wa' wíđinnáhpí, hewánbo ungi'-á háđi wánbo t'áhkí híwó' dihayđi úná. ⁷ In t'owa Yóesi Tádá dáytaapí'in dímú' in há'to wóváy'táy-í, hewánbo naa-án dit'ay, gá dováytumáadán inbí yá'dáapí tsiyeekan ní'gedi. ⁸ Unán wáy dínshánki'diná' diwepeye' bípún. Naa-á wa'đi wó'mánpi híwó' dihaydi naagi' wínanáhpídí' kin ováytu'an. ⁹ Hedího' oe Galilee nange iwebo iwóyí'.

Jesus Jerusalem búu'ú'piye' namáa

¹⁰ Ivi tí'úuwín oe dínshánki'diná' diwepeye' dimáa ihaydi tí'úugedí i wá' namáa, hewánbo kaadibo-án namáa, keedibo-á yoe. ¹¹ In Hudíyoví p'ó'dédí'indi ee dínshánki'diná' diwe óetu'wámáa, hedí dívítsika'máa, "Wáyho i to'?" ¹² In báyéki t'owa iwe diyí'in báyéki dívíkaahí'máa ivi'gedi. Wên ditú, "Híwó'đi sen namuu' gin. Wáy-á ditú, "Yoe, handá yoe. Iđi báyéki t'owa in ta'gen namuu iwedi ováyya'a'o'." ¹³ Hewánbo t'áhkí in t'owa in Hudíyoví p'ó'dédí'in dáykhuwóeda'máadí kaadibo ivi'gedi dívíhí'máa.

¹⁴ I shánki'đi píngé haydi naphade ihaydi Jesus i méesate hay'i ee nats'ú hedi in t'owa ovâyhá' o'. ¹⁵ In Hudíyoví p'ó'dédí'in ovâyháa'andi ditú, "Hándiđangú ná'i sen hánho únhanginná, to'wíđi óehá'anpí wánbo'?" ¹⁶ Jesus-di ováytu'an, "Navi háhkan navi'indá' wíđínmuupí, hewánbo i dísandí'ín wá' únmuu. ¹⁷ In to'wên háa Yóesi Tádá

natú waa dikanda?indáho dínhanginpúwí navi háhkan ni'gedi, háa Yöesi Tádá natú waa dikanda?indáho dínhanginpúwí navi háhkan ni'gedi, háa Yöesi Tádáwedi dín'ää'in heđiháa navi ánshaa i'gedibo dáypihí'máa'in. ¹⁸ In to'wên inbí ánshaa dínmuu'ida' dívihée'o'indá dívipitegé-í'in dida'. Hewänbo to'wên i ovâysandi' kw'áye óetegé-í'in dida'indá in ta'gen dívihée'o', heđá inbí pí'ná khó'yé-á hōeyo wänbo wíđây máapí. ¹⁹ Moses-di Yöesi Tádávi tsonţu wovâyta'nanpí'an, hewänbo wéná wí wänbo in ivi ta'kan wíwín'a'gindopí. Háađan naa dihéyi'in ida'?" ²⁰ To'wíđi in t'owa yáađi óetu'an, "Háađan untú, to'wí nada' wóehéyi'in? U-á wí yá'dáapí' p'oweaqhâđi wóemáa, heđânho ha'wâa untú." ²¹ Jesus-di ovâytu'an, "Wên pinnán t'öe kaykhanwówa thaa iwe dáy'andibo in t'ähki wovâyháa'an, ²² hewänbo undá unbí e'nún áyyäá in Hudíyovi k'ewé' taadi bîntaa'o' inbí thaa dinná' dihayđi tobá kaykhanwówa thaa nanân wänbo', gá hân'oe Moses-di han wovâyöndân. (Moses-á i páadé'i wínamuupi ná'in khuu i'andi', hewänbo in shánki hân'oe'indáho hanho díví'an.) ²³ Náa wí enúkáy ná'in k'ewé' taadi óetaa'o' kaykhanwówa thaa nanân wänbo', heđânho Moses-vi tsonţu wíwín'a'ginhánú-ípíđi. Heđi háađan handi naa-áđi it'ay wí sen túu'ú t'ähkíbo dónhekháa'andi kaykhanwówa thaa nanân wänbo'?" ²⁴ Wí háäwi háa puwáđi nakeet'öe'in bínwänpimú'dibo' wesebo wí'itúnipi, 'Kinnân namuu,' hewänbo páadé áyngíđi bínnuwä'i-á háa namuu'in, heđânho únkoedí-í itúníđi ta'gendi háa namuu'in."

T'owa ditsikapo', "Ti Jesus-ân i to'wí namuu Yöesi Tádáđi óesogekhây máa'i' t'owa ovây'aywoeníđi?"

²⁵ Wên t'owa ee Jerusalem diwe'in ditú, "Ti ná'i sen i to'wí na'inbí tsonnindi óehéyi'in dida'i wínamuupi'an? ²⁶ Binmú'dí, há'in t'owa t'ähkívi páadépiye' ihí'máa, heđi to'wí wänbo háabo wínatú'pí óewóyí'níđi. Tigú in tsonnín dívíwhâyunde ná'i-ân namuu i to'wí Yöesi Tádáđi óesogekhây máa'i' t'owa ovây'aywoeníđi. ²⁷ Hewänbo kavé-í-á wínamuupi. I to'wí Yöesi Tádáđi óesogekhây máa'i' t'owa ovây'aywoeníđi na'ää ihaydá, to'wí wänbo wí'ünhanginnánipi wáhääwi namuu'in, hewänbo t'ähkíđibo ginhanginná wáhääwi ná'i sen namuu'in."

²⁸ Jesus-di i méesate hay'i iwe ovâyhá'o' ihayđi kaygi ovâytu'an, "Ítú' ünhanginná to'wí omuu'in heđá wáhääwi omuu'indá. Naa wí'bo opichanpöedibo wó'ääpi. I to'wí naa disandi' ta'gendi nawówayi', heđi undi wíwíntaapí, ²⁹ hewänbo naadá dótaa, gá ivi'wedí o'ääđân, heđá idá dísan." ³⁰ Jesus-vi hí' ünmuuđi óepankéyi'in dida', hewänbo óekéyi ihayđi wa' wí'ünhápíđi to'wíđi wänbo wí'öeyá'pí. ³¹ Hewänbo báyéki t'owa iwe diyí'in ivi'piye' dívíwhâyü. Kin ditú': "I-ânkun i namuu Yöesi Tádáđi óesóge'i' t'owa ovây'aywoeníđi. Wíyá to'wí-á há'to na'ää-í shánki báyéki pinnán ikeyamíđi ná'i senbí'wedí."

Jesus óepankéyi'in dida'

³² In Pharisees dit'oe in t'owa ná'i háäwi Jesus-vi'gedi dívíkaahí'máadi, heđiho indáđi heđá in owha' p'ó'déđi'indáđi wên sundado i méesate hay'i dáy'áyi'do'in ovâysan óepankéyiđi. ³³ Jesus-di in t'owa ovâytu'an, "Hây táhkíđá' undáđi dáywóyí'ní, heđáhá' owáymän i disandivi'wepiye'. ³⁴ Heđáhá' undá dínuwá-í, hewänbo há'to dísaa-í. Wáy naa omän diwepiye' wí'ünpuhkoedí-ípí." ³⁵ In Hudíyo tsonnín dívítu'an, "Wáypíyan ná'i sen namän? Natú' há'to áysháa-í gin. Ti namän gáhân wáy in Hudíyo diwadekw'ó' deeyepiye', in Hudíyo dimuupi'in t'owavi yâa natháa-íđi, há'in Hudíyo dimuupi'in ovâyhá'amíđi? ³⁶ Idi ditú'an, 'Undi dínuwá-í hewänbo há'to dísaa-í. Wáy ochangit'öe iwepiye' wí'ünpuhkoedí-ípí. Hännangú ivi hí' untú'da'?"

P'oe nawówátsipäyi' i'gedi Jesus-di ovâytumáa

³⁷ I t'á'gi shánki'đi thaa-á shánki hay'i thaa namuu, heđi Jesus iwe nawindi kaygi ovâytu'an, "To'wí nap'oesá'aadi navi'piye' na'ää-í isuwá-íđi. ³⁸ Yöesi Tádávi tñ'nin diwe kinnân nata'muu: To'wên navi'piye' dívíwhâyunde'inbí pí'ná khó'yé wí p'ok'ay waagibá dáymáa, heđi i p'oe-á nawówátsipäyi'í namuu." ³⁹ I p'oe i'gedi ihée'andi-á i Yä'dáa'i P'oweaqhâđ-ân namuu, heđi to'wên ivi'piye' dívíwhâyunde'in i Yä'dáa'i P'oweaqhâđ dáykéyi. Hewänbo ná'i Yä'dáa'i P'oweaqhâđ-á wa'đi wí'ovây mágipí, Jesus wa'đi makówápiye' wínapéepíđi.

In t'owa wéeg'e'in dipóe

⁴⁰ In t'owa ná'in ovaytumáa'in dit'oe ihayđi wáy wên ditú, "Ta'gendi ná'i-á Yöesi Tádávi tukhe'bi' áytsíkha'máa'í namuu." ⁴¹ Hewänbo wáy-á ditú, "I-á namuu i to'wí Yöesi Tádáđi óesóge'i' t'owa ovây'aywoeníđi." Heđá wá' wáy-á ditú, "Hewänbo i to'wí Yöesi Tádáđi óesogekhây máa'i' t'owa ovây'aywoeníđi Galilee-wi wínamúnipi. ⁴² Ti Yöesi Tádávi tñ'nin diwe wínatúhpi'an, i to'wí idi óesogekhây máa'i' t'owa ovây'aywoeníđi David-vi áy iwedi'ibá namúni, heđá oe Bethlehem-dá na'aypyüágít'öe, i búu'ú'ay David na'aypyüá iwéba'."

43 Hedího in t'owa Jesus-wí'gedi handá? wídiví'ánshaamáapídi wêege'in dipóe. 44 Wáy wêndi óepankéyí'in dida', hewânbo to'wídi wânbo wí'óeyá'pí.

In Hudíyoví p'ó'dédi'in Jesus-ví'piye' wídivíwhâyundepí

45 In méesate'in sundado diwáyamá in ow'ha' p'ó'dédi'indá hedá in Pharisees-á dikw'ó' diwepiye', hedí in sundado ovâytsikáyin, "Hedí háadan i sen wívinmaapí?" 46 Indi in Pharisees ovâytu'an, "Hânhay wânbo wi to'wí wí'ihée'anpí há'í sen ihée'o waagibá." 47 In Pharisees-di ovâytsikáyin, "Ti un wá' in ta'gen namuu iwedi idi wovâyáa'an? 48 Ti wí'úhnginnáhpí'an wí' wânbo na'in tsonnindá hedá na'in Pharisees-á iví'piye' wí'íwíwhâyundepí'in?" 49 Yóesi Tádádi ná'in t'owa iví'piye' divíwhâyunde'in ovâytechânukhâyáa, indá i tsonttu Moses ita'nandi wídaytaapí." 50 Wí sen in diwedi Nicodemus gin nakháwá'ídi ovâyhée'an, i-á hânhaybo Jesus-ví'piye' namáá'í' namuu. 51 Kinnân ovâytu'an: "Wíginkoedípi gitúnídi háa wi to'wí híwó' háa híwó'pí i'annin páadé iví tuj' tuj' oepídi'bo', hedá háawén i'annindá gínhanginpoepídi'bo'. Na'inbí tsonttu kí'min ginmuupí'an." 52 Indi óetu'an, "Háadan igí' bikháge'hée'o? Ti u wá' Galilee iwe'ibá unmuu gáhân? Áyíngidi Yóesi Tádávi tá'nin mántu'ámi, hedán úhanginpúwí wí' wânbo wí Yóesi Tádávi tukhē'bi' Galilee-wi wínamuupí'in."

I kwee wíyá kweeví sendádi it'aywó'nandi'

53 T'áhkídi'bo inbí'piye' divíweeho'.

8

1 Hewânbo Jesus-á oe Olive Okú gin dáytu'o' iwepiye' namáa. 2 Wíyá tháwán hé'díbo' i' méesate hay'í eepiye' nawáyamá. Báyéki t'owa únpo'wádi indádi isóge hedí ovâyhá'an. 3 Hedí in Hudíyoví kuu dáyhá'ó'indádi in Pharisees-ádi wí kwee Jesus na'án diwepiye' óeho'. Ná'í kwee-á wíyá kweeví sendádi dánt'aywó'dodi óeké'. In t'owavi páadépiye' óekwínu'an, 4 hedí indi Jesus óetu'an, "Háhkandi", ná'í kwee-á wíyá kweeví sendádi dánt'aywó'dodibo' óeké'. 5 I tsonttu Moses ita'nan diwe kinnân díyón: Wí kwee kin i'o'í' áyk'usâyuhéyí'in gínkhây'á'. Heyáa u, hân úchanpo'?" 6 Ná'in Jesus óetu'an óetayí'nídi wén háawén híwó'pí'in natúhpée-ídi hedânho ónt'aywó'dichánú-ídi. Jesus it'áádi oe nange iví mankhúdi hááwí ita'nan. 7 Hewânbo ihaydá' óetsikáyinde', hedího' idaygi'andi ovâytu'an, "Wená wí unbí'wedi wí'it'aywó'nání'di, idán i kwee páadé óek'usâyú-í." 8-9 Hedí wíyá it'áádi oe nange iwáyta'nan. In sená' i kwee óets'úde'in ná'in dit'oe'í wí'íngin t'áhkí iwedi dipee, in shánki saydóe páadé, hedí Jesus-ádi i kwee-ádi wí'bo iwe dawindi oványoe'an. 10 Jesus wíyá idaygi'andi i kwee óetsikáyin, "Wáyho in ton? Ti wí' wânbo wínatúhpí'an wóetuchánú-í'in úkhây'á'?" 11 I kweedi óetu'an, "Má'máa, to'wí wânbo háabo wínatúhpí." Jesus-di óetu'an, "Naa wânbo-á yoe. Hedího ópún, náa iwedi páadépiye' wíyá wívit'aywó'nánípí."

Jesus natú wí kohthay waagi'ba namuu'in

12 Jesus wíyá ihée'andi in t'owa ovâytu'an, "Naa wí kohthay waagi'ba omuu t'owa t'áhkí'í. To'wí naa-ádi nayí'í há'to kuu i'ge nayéeni, hewânbo i kohthay nawówátsipáyí'í imá'we-í." 13 In Pharisees-di óetu'an, "U-á wí'bo uví'gedi bipihí'máa, hedânho háa untú'nin to'wí wânbo wí'úkhây'á'hpí iwíhâyú-í'in." 14 Jesus-di ovâytu'an, "Tobá wí'bo naví'gedi wáytu'an wânbo', háa naadi wáytu'an waa ta'gen namuu, gá naa dínhanginnándán wá'háádi o'áá'ín hedá wá'háápiye' ománnindá. Hewânbo undá wá'háádi o'áá'ín háa wá'háápiye' ománnin wí'úhnginnáhpí. 15 Undi t'owa bínwánpimúndedíbo bint'aywó'dichánunde'. Naadá to'wí wânbo wí'dónchánundepí. 16 Hewânbo wí to'wí dónchánudáho', híwó' dáy'ámi, gá wí'bo wíday'opídan, hewânbo i dísandí-ádi naa-ádi handá' gatú'. 17 Unbí tsonttu tá'nin diwe wânbo kinnán natá'muu: Wí to'wí óetsondiwekán dihaydi wén wíyedi handá' iví'gedi datú'dáho', úkhây'á' úwíwhâyú-í'in háa datú waa ta'gen namuu'in. 18 Naa i wí' omuu naví'gedi dáypihée'o'í', hedá naví Tádá dísandí' wá' naví'gedi ihée'o'." 19 Indi óetsikáyin, "Wáyho' uví tádá?" Jesus-di ovâytu'an, "Undíqá naa wídaytaapí, naví Tádá wânbo-á wídaytaapí. Naa ditaadáho', naví Tádá wá' díntáa-íwán."

20 T'áhkí ná'in Jesus natú i méesate hay'í ee ovâyhá'o' ihaydi, i chā' nate'kw'ó'di íve nú' naná' diwe. Hedí to'wídi wânbo wí'óepankē'pí, ihaydi wa'qi wí'únpóepídi óekéyídi.

Jesus natú wáy namán dipiye' in t'owa wí'ínkoedí-ípi dímu-í'in

21 Jesus wíyá ovâyhée'andi ovâytu'an, "Naa náwedi omán, hedí undi dítuwákhâyáa, hewânbo unbí t'aywó'di wa'qi bínmáadi'bo' íchuwagít'óe. Wáy omán diwepiye'ba wí'únkoedí-ípi ímu-í'in." 22 Hedího in Hudíyoví p'ó'dédi'in divítu'an, "I natú wáy i namán deepiye'ba wíginkoedí-ípi gimú-í'in. Háadan kin natú? Ti wí'bo ikhe'khâyáa gáhân?" 23 Idi ovâytu'an, "Undá náa áagéwin ímuu, naa-á oe kw'áyewi-á. Undá náa oepáa k'aydiwindá' ímuu, naa-á yoe. 24 Hedánkun naadi wáytu'an, unbí t'aywó'di bínmáadi'bo' íchuwagít'óe, hedí to'wí naa omuu'in úwíwhâyundepídáho ta'gendí unbí t'aywó'di bínmáadi'bo' íchuwagít'óe'in únpuwí.

25 Hedi óetsikáyin, “To-an unmuu?” Jesus-di ovâytu’an, “Naadi páadédíbo wâytumáa to’wí omuu’in. 26 Wiyá báyéki háäwi unbí’gedi otúní’i naa dómáa, hedá báyéki híwó’pí’ úv’andi namuudi naa dínkoedi wây’t’e’p’íde-ídi. Hewänbo háa i dísandiví’wedi ot’oe’indá’ t’áhkí’t’owa dovâytu’o’, hedi i-á in ta’gendá’ íhée’o’.”

27 Hewänbo ná’in Húdíyoví p’ó’dedí’in wídika’pówápi i óesandi-á Yóesi Tádá namuu’in. 28 Hediho Jesus-di ovâytu’an, “Owáy naa t’áhkí’t’owagi’ o’aypuyá’i’ undi dit’óhtágetege ihaydáho’ únhanginnáni to’wí naa omuu’in, hedá únhanginpúwí naa wí’bo háawèn wídáy’opí’in, hewänbo háa naví Tádádí díhá’andidá’ dáyhée’o’. 29 I dísandi’ naa-ádi nayí’. Wí’bo wídáyoe’anpí, gá naa-á háädi wänbo t’áhkí i óehíhchando’idá’ dáy’odán.” 30 Hedi kin ovâyhi’máa ihaydi báyéki t’owa iví’piye’ dívíwhäyü.

To’innan ta’gendi Abraham-bí äy dimuu?

31-32 Jesus-di ná’in Hudíyo iví’piye’ dívits’anwhäyü’in ovâytu’an, “Naví hí’ háädi waa dín’a’ginhondáho’, ta’gendi naví’wedi íháhpúwí’in ímuu, hedá únhanginnáni háäwi in ta’gen namuu’in, hedi pan waagi’inbá wiyá wí’ímúnipi.” 33 Hedi óetu’an, “Na’indá Abraham-bí äy iwedi’innán gimuu. Na’indá hánhay wänbo to’wénbí pan wígi muupí. Hedi háadan untú pan waagi’inbá wiyá wí’ímúnipi gin?”

34 Jesus-di ovâytu’an, “Ta’gendi wâytumáa, to’wén t’áhkí dívít’aywó’kanhonnindá, t’aywó’dídi ováymáadi pant’óe’in waagi’in dimuu. 35 Wí to’wí pant’óe’i namuu’i-á iví tsondiví k’aygi iwe háädi wänbo t’áhkí wínachá’nípi, hewänbo i tsondiví ay únmuu’i-áho hánhay wänbo t’áhkí k’aygiwí-án namuu. 36 Hedi naa Yóesi Tádáví ay omuu’idi unbí t’aywó’di iwedi wâywhima’p’ádidáho’, ihaydíbáa ta’gendi íwhima’p’áni. 37 Naa dínhanginná un Abraham-bí äy iwedi’in ímuu’in, hewänbo undá ida’ díhéyi’in, gá naví hí’ unbí pí’ná khó’yé wíwínmaapídán. 38 Háa naví Tádádí dínkeeyannin naadi wâytu’an, hewänbo undá háa unbí tádáví’wedi it’oe waagibá úvikanhon” kin Jesus-di ovâytu’an.

39 Hediho indi óetu’an, “Abraham-dá na’inbí hán’oe’i’ tádá gínmuu.” Jesus-dá ovâytu’an, “Abraham-bí äy ta’gendi ímuudáho’, háa Abraham í’an waabá úv’í’qamíwän. 40 Hewänbo náa undídá díhéyi’in ída’, tobáháa in ta’gen naví Tádáví’wedi ot’oe’indá’ wâytu’an wänbo’. Abraham-dá há’wáa wí’í’anpi. 41 Undá háa unbí tádá í’o waabá úv’í’o’.” Hedi óetu’an, “Tádápi’in äy wígi muupí. Wí’da’ wí tádá gín’án, i-á Yóesi Tádá namuu.” 42 Jesus-di ovâytu’an, “Yóesi Tádá ta’gendi unbí tádá únmuudáho’, naa díséegi-íwän, gá iví’wedi o’áadán, hedánho náa-á náwe oyi’. Naa opichanpóedíbo wó’áäpi, idán naa dísan. 43 Háadan wí’ika’póya’pí hää wâytumáa’in? Gá naví hí’ wí’it’óyanda’pídán. 44 Penisendi-án unbí tádá únmuu, hedi undá ikanda’ háa unbí tádá nada’ waa. Páadédi waabo náa iwehay Penisendi-á t’owa t’akhanu’i namuu, hedá in ta’gen namuu’in iví pí’ná wí’ihonpídi iwedi íhänge’o’. Háädi wén hóeyó natú ihaydá háawi namuu’in ipikeeyo’, gá wí hóeyó’i namuudán, hedá in dihéyó’ínbí tádá-á dínmuu. 45 Hewänbo naadá in ta’gen wâytu’o’, hedánho wídnwhäyundepí. 46 Wéná wí-an un ta’gendi ítúní naa dáy’t’aywó’nannin? Tóebo yoe. Hewänbo naadi in ta’gendá’ wâytumáa, hediho háadan wídnwhäyundepí? 47 Wí to’wí Yóesi Tádáví’ únmuu’idá iví hí’ ónt’óyande’. Hewänbo undá Yóesi Tádáví’in ímuupídánkun wíwínt’óyandepí” kin Jesus-di ovâytu’an.

Hän’oe Abraham-di Jesus óemü’

48 In Hudíyoví p’ó’dedí’indi óetu’an, “In ta’gen gitúhpi’an, u-á Samaria-wi waagi’bá unmuu, na’inbí kuu wínáa’a’ginpídi, hedá wí yá’dáapi’ p’oewaaháadi wóemáa.” 49 Jesus-di ovâytu’an, “Naa wí yá’dáapi’ p’oewaaháadi wídímáapi. Naa naví Tádáví’gedi híwó’da’ dáyhée’o’, hewänbo undá naví’gedi híwó’pí úv’íhí’máa. 50 Wí’bo wó’da’pí otúní’in naa hay’i omuu’in. Yóesi Tádá-ánho namuu i nada’i kin natúní’in, i-áho natú’ háa undá in ta’gen bínmáa’in hediháa naa-á. 51 Naadi ta’gendi wâytumáa, wí to’wí naví hí’ dín’a’gindo’i-á chuwa iwe há’to napówa-í.” 52 In Hudíyoví p’ó’dedí’indi óetu’an, “Nábáha’ gínhanginná wí yá’dáapi’ p’oewaaháadi wóemáa’in. Abraham nachuu, hedá t’áhkí in Yóesi Tádáví hán’oe’i’in tukhe’mindá wá’ dit’ahán. Hebo u-á untú’ wí to’wí uví hí’ i’a’gindo’i há’to hánhay wänbo chuwa iwe napówa-í. 53 Ti na’inbí heháäwi thehtáy pahpáa Abraham-bí shánki hay’i unmuu gáhan? I-á hedá Yóesi Tádáví tukhe’mindá dit’ahán. To-an u’ unmuu gán un’ánde?” 54 Jesus-di ovâytu’an, “Naa wí’bo hay’i dáypipaadáho’ háagi’ wänbo wínachá’muupí. Hewänbo naví Tádádán naa hay’i dípaa, hedi ítú’ i-án unbí Yóesi únmuu. 55 Undídá hánhay wänbo wíwíntaapi, hewänbo naadá i dótaa. Wídótaapi gin otúdáho naa wí hóeyó’i’ omúní, un waagibá. Hewänbo naadá ta’gendi dótaa, hedi iví hí’ dón’a’gindo’? 56 Unbí thehtáy pahpáa Abraham nahíhchaa gá i thaa o’áä’i’ ipuwákhâymaadán, hedi imü’ ihaydiho nahíhchanpóe.” 57 In Hudíyoví p’ó’dedí’indi óetu’an, “P’ánantá paayo’i wänbo wa’di wú’muupí. Hándiqan Abraham náamü’?” 58 Jesus-di ovâytu’an, “Ta’gendi wâytumáa, wa’ Abraham na’aypuyápidíbo naa oyiho.” 59 Hediho dáyk’uuwóehógi óek’usâyühéyídi, hewänbo i meesate ívedi kaadíbo napee.

9

Jesus-di wí sen tsít'aa'í na'aypuyä'ívi keetan óemägi

¹ Jesus oe p'óegé wáy namändi wí sen óemú', i-á tsít'aa'íbo na'aypuyä. ² Jesus-ví khäge'nindi óetsikáyin, "Háhkandi', ti ná'í sen wén t'aywó'nin i'andân, háa ivi tádá'in dânt'aywó'nandi tsít'aa'í na'aypuyä?" ³ Jesus-di oväyту'an, "Wên t'aywó'nin i'annin namuudi kin wí'ünpóepi, háa ivi tádá'in dânt'aywó'nandi wänbo-á yoe. Ná'indá ünpoé hedânho Yöesi Tádádí wên háawên ón'amídi, hedi kindidi nakeepúwídi Yöesi Tádá-á nakay'ín. ⁴ Thaađi t'owa dívít'óe'amígi' naná, khu'déedá yoe. Hedi hanbá náä-ân naná i naa dísandivi t'óe ivi'amídi wa'di gínkoediđibo', gá owáy wí thaa naná' diwe na'in wíyá há'to gínkoedi-í ivít'óe'amídi. * ⁵ Wa' náä oepáa k'aydi oyiđibo naa wí kohthay t'áhki t'owagi' waagi'ba omuu." ⁶ Kin natú ihaydi ee nange isóp'ohén, hedi ivi só'p'oedi wí nap'o'ay ipaadi i sen natsi't'aamuu'í tsée eedi óe'äyü. ⁷ Hedáhá' óetu'an, "Ya' ópün oe p'obu'ay iwepiye, Siloam kin dáyту'ó'í, hedi uvi tsée män'owídi-í. (Ná'in kháwá Siloam-dá natú'da' "óesandi'" gin.) Hediho i sen namääđi i'owewää, hedi iwáybun dihayđiho' ivi keetan imáa.

⁸ In to'wên i senbí tso'wa dithaa'in hedá in to'wên ihääda'sógéndeđi óemú'in dívítsika'máa, "Ti ná'í i to sen ihääda'sógénde'í winamuup'an?" ⁹ Wên ditú, "I-ánkun namuu." Wáy-á wéndá ditú, "Yoe" gin, "i waagibá ünwánpichaa." Hewänbo i sendá natú, "Naa-ánkun i omuu." ¹⁰ Hediho óetsikáyin, "Händiđan handi uvi keetan mánké'?" ¹¹ Idi oväyту'an, "Wí sen Jesus gin nakháwá'í wí nap'o'ay ipaa, hedi navi tsée eedi dí'äyü, hedi ditú'an oe p'obu'ay Siloam gin dáyту'ó' iwe dáy'owídi-í. Hediho' omääđi dáy'owewää, hedi navi keetan donké'." ¹² Óetsikáyin, "Wáyho i'?" "Gáwáy" gin oväyту'an.

In Pharisees-di i sen natsi't'aamú'de'í' óehí'máa

¹³⁻¹⁴ I thaa Jesus i nap'o' ipaadi i sen natsi't'aamú'de'ívi keetan óemägi ihaydá Hudíyoví kaykhanwówá thaa naná. Hediho to'wéndi in Pharisees-vi'piye' i sen óeho' indi óehé'e'amídi. ¹⁵ In Pharisees-di wá' óetsikáyin háđidan ivi keetan iké'in. Idá oväyту'an, "Wí sendi náä tsée eedi dínap'ó'äyü, hedá dáy'owewää, hedi náä dínkeepóe." ¹⁶ Wáy wên in Pharisees ditú, "I sen kin i'andi-á Yöesi Tádádí wí'ónk'ú'pí, gá ná'í kaykhanwówá thaa wí'í'a'ginpidân." Hewänbo wáy-á wéndá ditú, "Wí to'wí t'aywó'to'í namuu'í ki'bi pinnán há'to ikeyami." Hediho wéeg'e'in dipóe.

¹⁷ Hedi wíyá in Pharisees-di i sen natsi't'aamú'de'í' óetsikáyin, "Heyäa ü, hân ivi'gedi úchanpo'? Ü-ân unmuu uvi keetan mánké'í'." I sendi oväyту'an, "I-á Yöesi Tádávi tukhe'bi namuu." ¹⁸ Hewänbo in Hudíyoví p'ó'déđi'in wíđiwíwhäyüpi ná'í sen ta'gendi natsi't'aamuuwän hebo náä ünkeepóe, hediho' ivi tádá'in ovántukánnan ivi'gedi ovántsikáyi'nídi. ¹⁹ Hedi ovántsikáyin, "Ti unbí ay ná'í dänmuu? Ti tsít'aa'í na'aypuyä'in datúni? Háđidan handi náä ünkeená?" ²⁰ I senbí tádá'indi oväyту'an, "Gánhanginnándkun na'inbí ay gánmuu'in hedá tsít'aa'í na'aypuyä'indá. ²¹ Hewänbo háadı náä ünkeená'nin wígánhanginnáhpí, hedá wá' wígánhanginnáhpí to'wídi óekeetanmägi'in. Bintsikáyi'be i'. Senho namuu. Igi' wí'bo ipihé'e'amí." ²² I senbí tádá'in in Hudíyoví p'ó'déđi'in dänkhuwóedá'máa. gá dáywéhpé'e'andân i méesate ee oväytsudekhá'a'amídi to'wên ditú'nin Jesus-á namuu i to'wí Yöesi Tádádí óesóge'í' t'owa oväy'aywonenídi. ²³ Handiđánkunho datú, "Senho namuu, hediho bintsikáyi'be i'."

²⁴ Hediho wáygingi' i sen natsi't'aamú'de'í' óets'údeđi óetu'an, "Yöesi Tádávi páadépiye' uvi tuu bimääni in ta'gen untúnídi. Gínhanginná ná'í sen ivi'gedi bihé'e'andi-ân t'aywó'to'í namuu'in." ²⁵ Idi oväyту'an, "Naa wíđinhanginnáhpí háa t'aywó'to'í namuu'in háa yoe, hewänbo ná'in ta'gendi dínhanginná: Tobáháa händídi otsi't'aamú'de wänbo', náä-á dínkeená." ²⁶ Hediho óetsikáyin, "Hánnan wóe'an? Händiđan wóekeetanmägi'?" ²⁷ Hedi oväyту'an, "Wäyту'anho', hewänbo wí'úvit'óyanpi. Háadan wíyá í'oe-í'in ida? Ti ida' gáhân un wá' ídi wováyhá'amí'in hedânho ivi'piye' úvívwhäyü-ídi?" ²⁸ Indi i sen háäwí nachä'muupi waagi óehé'e'andi óetu'an, "Ü-ân há'í sendi wóehá'o'í' unmuu. Ná'indá Moses-ví hí'dí dihá'anninnân gimuu. ²⁹ Yöesi Tádádí Moses óehé'e'annin gínhanginná. Hewänbo há'í sendá, wíginhanginnáhpí to'wídi óesannin." ³⁰ I sendi oväyту'an, "Whäyüpiwó'nin namuu. Tobáháa navi keetan idi dímägi wänbo' un wí'ünhanginnáhpí to'wídi óesannin. ³¹ Gínhanginná Yöesi Tádádí in t'aywó'to'in wí'oväykhäge'dopi'in híwó' dívít'amídi, hewänbo in to'wên óe'a'gindo'indá hedá to'wên háa natú waa dívít'ó'indá, innánho idi oväykhäge'do'. ³² I nan oepáa nakhi'yen dihaydi waagibo náä pu'wahaydi to'wí wänbo wí'ünkoedi'pí wí tsít'aa'í na'aypuyä'ívi keetan óemäänídi. ³³ Há'í sen Yöesi Tádádí óesanpidáho há'to ünkoedi-í háawên wänbo i'amídi." ³⁴ Indi óetu'an, "Ü-á t'aywó'to'ída'?

* 9:4 Kin natú ihaydi Jesus natú'da', wáyýéđi t'óegi' naná, wáyýéđá wíginkoedi'pí ivít'óe'amídi, hedi wa'di naná i-á it'óe'amídi, gá óehéyí ihaydi wa'di winanáhpíđân.

un² aypuyä. Ti un² ände gähän u² úkoedi² in na² in dihá² amídi²? Heđi iwáygedí óekhəpiyedí óekhə² an i méesate ee wíyá nats² únídi.

In to² wên tsí² ta² in waagi² inbá dimuu² inb² gedí Jesu ihée² an

³⁵ Jesu ūnhanginpóe i sen óekhəpiye² in, heđi óenuwäđi óeshaa, heđi óetsikáyin, “Ti i to² wí t² ähki t² owagi² na² aypuyä² iví² piye² biwhäyunde²?” ³⁶ I sendi Jesu óetsikáyin, “Má² máä, to-an ná² i to² wí namuu, t² ähki t² owagi² na² aypuyä² i²? Dítu² an to² wí namuu² in, heđänho naa dínkoedi-í iví² piye² dáywähäyú-ídi.” ³⁷ Jesu-di óetu² an, “Úđi nāamū² ho². Naadi wíhí² máa² i-ān i omuu.” ³⁸ I sendi óetu² an, “Na² inb² Sedó, naa uvi² piye² dáywähäyunde²,” heđi Jesu-ví páadépiye² idé² gendisóge.

³⁹ Jesu natú, “Naa náä oepáa k² aydipiye² o² ää heđänho nakeepúwídi to² wên híwó² dívikanhonnin dimuu² in heđá to² wên híwó² pí dívikanhonnin dimuu² indá. Naa o² ää in to² wên wíđáymúndepí² in dínhanginná² nin dínkeepúwídi, heđá in to² wên dínkeet² óe gin di² ände² indá dítí² t² aamuu waagibá dipúwí.”

⁴⁰ Wên Pharisees iwe tso² wa diwinnindi óetsikáyin, “Ti un² ände gähän na² in wá² gitsí² t² aamuu² in waagi² inbá gimuu²?” ⁴¹ Jesu-di oväy² tu² an, “Ítsí² t² aamuu gin ūnhanginnándáho², t² aywó² di wíwínmá² ve-ípi. Hewänbo náä ítú² únkeet² óe gin, heđiho wa² di unbi t² aywó² di wíwoväyáa² anpi.”

10

I k² úwá áyí² di-áđi ivi k² úwá-áđi inb² gedí Jesu-di oväy² tu² an

¹ “Naadi ta² gendi wäytumáa, wí to² wí kw² áayéđi oe k² úwá phékhkaa búge nats² ú² di i phékhkaa phódi i² gedí nats² úniví² wedi, i-á wí sänbiđá² namuu. ² Hewänbo i to² wí khaa phódi i² gedí nats² úyá² di-á i k² úwá áyí² di namuu. ³ I to² wí in khaa phódi i² áyínmáa² iđi i k² úwá áyí² diđi² ónhuude², heđi i k² úwá áyí² diđi in k² úwá oväykháyä² deđi ivi tu² di² t² oedi in khaa phódi i² gedá oväy² pahpiyende². ⁴ T² ähki ivi k² úwá i khaa búgedi oväy² piye ihaydi inbi páadépiye² namá², heđi indá ivi tu² óntaadi únwóemá². ⁵ Indá wíyá to² wí dáytaap² v² i² di há² to diwóemu-í, hewänbo ivi² wedi dítsháni, gá wíyá pí² wívi tu² wí² óntaapíđän.”

⁶ Kin Jesu-di k² úwá² i² gedí in Pharisees oväy² hée² an háäwí oväy² há² amídi, hewänbo wíđika² póya² pí háa natú² da² in.

Jesu-á i híwó² di k² úwá áyí² di namuu

⁷ Heđiho wíyá oväy² hée² andi kinnän oväy² thayan: “Ta² gendi wäytumáa, wên phékhkaa phódi waagi omuu in k² úwá² i. ⁸ Báyéki in naví páadé di² ää² in sänmin waagi² inbá dimuu, hewänbo in t² owa naví k² úwá waagi² inbá dimuu² inđi wí² oväy² t² óyanpl. ⁹ Naa wên khaa phódi waagi² inbá omuu, heđá in naví² piye² dívíwhäyunde² in wên k² úwá in phékhkaa búge dítí² ú² nin waagi² inbá-á dimuu. Heđi k² úwá dipi² inbi koeđi² dáysháa-íđi heđá wíyá dítí² úyá² waagibá, in naví² piye² dívíwhäyunde² in oväy² aywoeni heđá háäwí dítáy² i-á dáymá² ve-í. ¹⁰ Wí sänbi²-á na² ä² in k² úwá oväy² sänhónídi heđá oväy² t² ahánú-íđá, heđá oväy² há² dännamídi. Hewänbo naa-á o² ää t² owa doväy² wówátsimäänídi, heđi ná² in wówátsi doväy² má² i-á shánki híwó² nin namuu.

¹¹ “Naa-á híwó² di k² úwá áyí² di waagi² bá omuu. Wí híwó² di k² úwá áyí² di-á nakhäy² muu ivi wówátsi ivi k² úwá² i in imäänídi. ¹²⁻¹³ Wí to² wí ik² úwá² áyí² namídi óewá² ände² i-á i kodí² di k² úwá áyí² di wínamuupí, heđi in k² úwá-á ivi² indá wí² únmuupí. Heđiho wí khuyó na² äđi imúndedi nashánde², gá wá² äadidá² it² óe² odän, heđiho in k² úwá² di ta² gendi wähphade wí² óe² áyíngimähpi. Heđiho i khuyó na² äđi in k² úwá oväy² khugihónde heđá oväy² wadeyiyende². ¹⁴⁻¹⁵ Naa i híwó² di k² úwá áyí² di waagi² bá omuu. Naví Tádáđi naa dítaa, heđá naadá i-á dótaa, heđi hanbá in naví² in dínmuu² in dontaa, heđá indíđá naa-á dítaa, heđi in dimuudi naví wówátsi wänbo dáymääni. ¹⁶ Wáy-á t² owa náwewin dimuupí² in diyi², indá wá² naví k² úwá waagi² inbá dimuu, heđi naa dínkhây² ä² in wá² doväy² wé² ge² amí² in. Indá naví tu² dít² óyaani, heđi in wé² ge² indáđi wí² đá² dipúwí, heđá wí² đá² wí áyí² di dínchä² ní.

¹⁷ “Naví wówátsi dáymääni heđá donwáy² kéyí. Handíđänkun naví Tádáđi naa díséegi. ¹⁸ To² wídi wänbo naví wówátsi wíđikwee-ípi. Naví wówátsi-á wí² bo dáypákhây² máa. Naa dínk² óe naví wówátsi dáymäänídi heđá donwáy² kéyíđá, gá naví Tádáđi díyóndän kin dáy² amídi.”

¹⁹ Jesu kin natú ihaydi in Hudíyo inbi ánshaa iwe wége² in dipóe. ²⁰ Báyéki kin dítú, “Wí yá² dāapi² p² oewāqhāđi óemāa heđá bondoe² i-á namuu. Heháadan bít² óyande²?” ²¹ Hewänbo wáy-á wéndá dítú, “Wí to² wí wí yá² dāapi² p² oewāqhāđi óemāa² i há² to ihée² amí ná² i sen ihée² o waagi. Heđá wá² ti wí yá² dāapi² p² oewāqhāđi únkeedi wí natsí² t² aamuu² iví keetan óewáymäänídi? Heđän yoe.”

In Hudíyodi Jesu óeyoegi² an

²² Te'núdí naná' dihaydi oe Jerusalem búu'ú dínshánkí'dípóe, háa i méesate hay'i hán'oe dáywáytege waa dín'ánshaa-ídi. ²³ Jesus ná'i méesate iwe nayi', ee Solomon-bí pohtáa gin dáytu'ó' i'ge. ²⁴ In Hudíyoví p'ó'dédi'indi óebúuké'di óetu'an, "Häädi pu'wahay-an ná'in dítikhakankhâymaa dítu'qamídi to'wí unmuu'in? I to'wí Yóesi Tádádi óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídi unmuudáho', náabo thay'eedi dítu'an." ²⁵ Jesus-di ovâytu'an, "Naadi wáytu'anho', hewänbo wí'úvíwhâyundepí. T'ähki pinnán t'óe dókanhondi-á naa dáy'ó' gá navi Tádádi dínk'ú'dân, hediho háa naa dáy'ó'indibo wovâykeeyo' to'wí omuu'in. ²⁶ Hewänbo navi k'úwá waagi'inbá wí'ímuupídiho wí'úvíwhâyundepí. ²⁷ In to'wên navi k'úwá waagi'inbá dimuu'indi navi tuu dín't'óyande', hedi naadä in dovâytaa, hedi naa diyumá', ²⁸ hedi wówátsi nahándepí'in dovâymä', hedi há'to hánhay wänbo diháani, heda há'to-á to'wídi wänbo navi mangedi ovâyhóni. ²⁹ Navi Tádádi in dímägi, hedi i-á t'ähkívi shánkí hay'i-án namuu, hedi to'wí wänbo wí'únkoedipí navi Tádávi mangedi ovâyhónídi. ³⁰ Naa-ádi navi Tádá-ádi wí'da' gamuu."

³¹ Wíyá in Hudíyoví p'ó'dédi'in dáykuuwóehógi óek'usâyuhéyídi. ³² Jesus-di ovâytu'an, "Báyéki híwó'di háäwi bínmúnigi' naa dó'an, navi Tádádi dítu'an waagi. Hedi wé'in háäwên dáy'annin namuudán náa naa dik'usâyukhâymaa?" ³³ In Hudíyoví p'ó'dédi'indi óetu'an, "Na'indá wên háawên híwó'nin bí'annin namuudi wíwík'usâyukhâymaapi, hewänbo a'ginháhpíwó'di Yóesivi'gedi bíhí'maadánho wík'usâyukhâymaa. U-á t'owa'dá'mân unmuu, hewänboänbo untú Yóesi unmuu gin." ³⁴⁻³⁵ Jesus-di ovâytu'an, "In ta'nin ungi' wovâyta'nannin diwe natú'pí'an, Yóesidi in tsonnin ovâytu'an i waagi'inbá dimuu. Há'in t'owa Yóesidi hán'oe ivi tuu ovâymägi'in han ovâytu'an, hedi ivi hí' hánhay wänbo t'ähki ta'gen unmuu, ³⁶ hedi háadan handi náa itú' naadi Yóesi Tádá dó'a'ginhánúndé'in ivi ay omuu'in otúdi? Naa-ánkun navi Tádádi díde'man ivi t'óe dón'amídi, heda náa oepaa k'aydipiya dísan. ³⁷ Naa navi Tádávi t'óe dáy'opídáho', wídnwhâyú-ípi. ³⁸ Hewänbo naa ivi t'óe dáy'ó-áku, hediho in dáy'ó'in namuudi únkhây'á' navi'piye úvíwhâyú-í'in, tobáháa in otú'nin bínwhâyundepí wänbo'. Handidánho ta'gendi únhanginpúwi navi Tádá naa-ádi namuu'in heda naa-á navi Tádá-ádi omuu'indá" kin Jesus-di ovâytu'an.

³⁹ Thaydi wíyá óepankéyi'in dida', hewänbo inbí'wedí namap'á.

⁴⁰ Jesus oe Jordan p'ó'p'ánäpiye' nawáymää, John-di páadédi in t'owa ovây'p'ó'p'oe'an diwepiye'ba, hedi iwebo iwóyi'. ⁴¹ Báyéki t'owa ivi'piye' dímäa. Dítu, "John háäwi wänbo pinnán wí'ikeeyanpi, hewänbo háäwi t'ähki ná'zi senbí'gedi natú'zi ta'gen namuu." ⁴² Hedi iwáyge báyéki t'owa ivi'piye' dívíwhâyú.

11

Lazarus nachuu

¹⁻² Wí sen Lazarus gin nakháwá'i nahaypóe. I-ádi Mary-ádi heda Martha-ádi diti'úuwimuu, hedi Bethany búu'ú'ay iwe'in dimuu. Mary-ánkunho i ka'p'o sawó' nasuu'i Jesus-ví án deedi óekâyukhâymaa'i heda'á' ivi phodá óepidikhâymaa'i namuu. ³ Mary-ádi Martha-ádi Jesus ónt'óesandi óetu'an, "Na'inbí Sedó, ót'óyan, i náaseegi'í nahay." ⁴ Jesus ná'in nat'oe ihaydi natú, "Tobáháa nahay wänbo nawówáyêeni, hediho háa únpuwi'in namuudi in t'owa dáymu'di Yóesi Tádá kw'áayébo' óemá've-í, heda naa ivi ay omuu'í wá' kw'áayébo dímä've-í."

⁵ Tobá Jesus-di Martha-á Mary-á heda Lazarus-á ovâyseégi wänbo', ⁶ Lazarus nahay'in únhanginpóe ihaydi wíye thaa wa'di iwáygebo' itsikha'andi wí'únpuwámääpi. ⁷ Ihaydáho' ivi khäge'nin itu'an, "Yaho' oe Judea-piye' giwáymu-í." ⁸ Ivi khäge'nindi óetu'an, "Hähkandi', hánhaybo' in Hudíyoví p'ó'dédi'indi wóek'usâyuhéyi'in dida'pí'an. Hedi háadan eepiye' unwáypunda'?" ⁹ Jesus-di ovâytu'an, "Thaadi naná' dihaydi tá'di wíye óda nakeenáhpí'an. Wí to'wí thaadi iyíyéndé'i wínakanundepí, gá i ko náa oepaa k'aydigi' namuu'ídi nakeenándán hediho wáy namán ni'ge imúnde'. ¹⁰ Hewänbo wí to'wí khúudi iyíyéndé'i-á nakanunde wí'únkohtaynáhpídi."

¹¹ Ihaydáhá' Jesus-di ovâytu'an, "Na'inbí k'ema Lazarus nayókhá, hedi naa omán dóyóhsaanídi." ¹² Ivi khäge'nindi óetu'an, "Hähkandi', Lazarus nayókhándáho handidi nahewówa-í." ¹³ Indá di'ánde Jesus natú'da'in Lazarus ta'gendi nayókháwák'óe'in, hewänbo ho nachuu'in natú'da'-á. ¹⁴ Hediho thay'eedi ovâytu'an, "Lazarus-á ho nachuu. ¹⁵ Hedi ungi' shánkí híwó' namuu naa iwe wó'yipídi i nachuu ihaydi, gá bínpuwákhâymaadán háa dónkhâymaa'in, hedi handidi shánkí navi'piye' úvíwhâyumääni. Náa yaho' ivi'piye' gimú-í." ¹⁶ Thomas i kwáati gin dáykhây'á'de'ídi in wé'ge'in khäge'nin ovâytu'an, "Yaho gimú-í, hedi Jesus óehaydáho' i-ádi'á gichúu-í."

Jesus natú i-án t'owa ovâywáywówápa'i heda wówátsi nahándepí'in ovâymä'i-á namuu

¹⁷ Jesus oe Bethany búu'ú'ay tso'wa napowa'á' ihaydi óetu'an Lazarus óekhá'k'ú' iwedi yöenu thaahonaphade'in. ¹⁸ Bethany-á Jerusalem diwedi kayi' wínanáhpí, wíye míya

ihayhâyü, ¹⁹ heđi Mary-á Martha-á inbí⁷we báyéki Huđiyo dipówa ovãnsiwówa⁷amídi, inbí tí⁷úu dãnmaádi.

²⁰ Jesus na⁷ã⁷in Martha ûnhanginpóe ihaydi na⁷ayyaypee, hewãbo Mary-á oe k'aygibo iwóyí⁷. ²¹ Martha-di óeyaydi óetu⁷an, “Na⁷inbí Sedó, naví tí⁷úu nahay ihaydi háy náwe unyidi háto nahãqaniwãn.” ²² Hebo naa dínhanginná nãäbo hãäwi Yóesi Tádá nãadaa⁷andi⁷ idi wóemãni.” ²³ Jesus-di óetu⁷an, “Uví tí⁷úu iwáywópúwí.” ²⁴ Martha-di óetu⁷an, “Naa dínhanginná i t'ã⁷gi thaa naná⁷ diwe t'ãhki t'owa ovâywaywówápaa ihaydi nawáywówápawagít⁷óe⁷in.” ²⁵ Jesus-di óetu⁷an, “Naa-ãn i omuu t'owa dovâywaywówápaa⁷i, naadi dovâywówãtsimã⁷. To⁷wi naví⁷piye⁷ iwihâyü⁷i iwówãtsimã⁷ve-i tobã nachuu wãbo⁷. ²⁶ Hedi wí to⁷wi wa⁷di nawówayi⁷i naví⁷piye⁷ iwihâyüdi háto nachuu-i. Ti biwhâyunde ná⁷in?” ²⁷ Martha-di óetu⁷an, “Hedãn haq, Na⁷inbí Sedó, naa dáywhâyunde⁷ u-ãn unmuu i Yóesi Tádádi wóesóge⁷i t'owa ovây⁷aywoenidi, Yóesi Tádávi ay-ãn unmuu. Ívitsikha⁷maawãn nãa oepaa k'aydi⁷piye⁷ un⁷ãã-idi.”

Jesus isihtãä

²⁸ Kin natü ihaydiho Martha iweeho⁷, heđi iví tí⁷úu Mary itü⁷an i⁷ããhãnge⁷amídi heđi óesãntu⁷an, “I hãhkandi ho napówa heđi u-ádi nahi⁷da.” ²⁹ Mary ná⁷in nat⁷oe ihaydi wesebo⁷ iwínú heđi ee Jesus nayi⁷ iwepiye⁷ namãä. ³⁰ Jesus i búu⁷ú⁷ay iwe wa⁷ wínapówápi, hewãbo wa⁷di Martha-di óeyay iwáygebo nayi⁷. ³¹ In Huđiyo ee tewhá íve dikw⁷ó⁷nin Mary óesiwówa⁷o⁷indi óemü⁷ wese iwínúdi yá⁷wépiye⁷ napeedi, heđi di⁷ãn Lazarus nakhã⁷k⁷óe iwepiye⁷ namãnnin isihtãä-idi, hediho ûnwóemãä.

³² Mary oe Jesus nayi⁷ iwe napówa, heđi óemü⁷ ihaydi iví páadépiye⁷ idé⁷gendisógedi óetu⁷an, “Na⁷inbí Sedó, naví tí⁷úu nahay ihaydi háy náwe unyidi háto nahãqaniwãn.” ³³ Mary-á in Huđiyo ûnwóe⁷ãã⁷indã divisihtuwínundedi Jesus-di ovây⁷mü⁷ ihaydi, iví pí⁷nã khó⁷yé hãnho nataachanpóe heđi nathãhpóe, ³⁴ heđi ovãysikáyin, “Wáygan Lazarus óekhã⁷k⁷ü?” Óetu⁷an, “Na⁷inbí Sedó, hëe na⁷indáki ókã⁷vedi nãamúndi.” ³⁵ Jesus isihtãä. ³⁶ Hediho in Huđiyo ditü, “Binmü⁷di, ta⁷gendi Lazarus óeséegi.” ³⁷ Hewãbo wáy wën ditü, “I to sen natsi⁷t⁷aamuu⁷ivi keetan óemãgi. Ti wã⁷ wí⁷unkoedipi⁷an Lazarus ónehkhãã⁷amídi wa⁷ nachuupídiho hedãnho wínachúu-ípídi?”

Lazarus óewáywówápaa

³⁸ Jesus wíyã iví pí⁷nã khó⁷yé hãnho nataachanpóe, heđi wí t'ovápho nachã⁷ diwe i pení nak⁷óe iwe napówa. Wí k'uuu pháagi⁷ nakhaawin t'ovápho ee. ³⁹ Jesus-di ovãytü⁷an, “Hã⁷i k'uuu wéhãnäpiye⁷ binhãnge⁷an.” I nachuu⁷ivi pá⁷dây Martha-di Jesus óetu⁷an, “Na⁷inbí Sedó, nãã-ãho nasuhkay, nãã-ã yöenu thaa nahãn diweđi ûnnã.” ⁴⁰ Jesus-di óetu⁷an, “Naadi wítü⁷anpi⁷an, biwhâyundeãho nãamúni Yóesi Tádã hãnho nakay⁷in.” ⁴¹ Hedi i k'uuu wéhãnäpiye⁷ dâyhãnge⁷an, heđi Jesus oe makówãpiye⁷ ibeédi natü, “Tádã, naadi wíkú⁷daa⁷o naví yúusu dint⁷óyandi.” ⁴² Hedã dínhanginnã hããdi wãbo t'ãhki dint⁷óyande⁷in, hewãbo naa ná⁷i tpu otü ná⁷in t'owa náwe diy⁷in dit⁷óe-idi uđi naa díssannin dívihâyü⁷mããni⁷di.” ⁴³ Ihaydáhá⁷ kaygi natü, “Lazarus, ópive.” ⁴⁴ Hedi i sen nachu⁷k⁷óe⁷i napee. Wa⁷di aa saygi⁷didi na⁷ánmuu, iví ándã mandã wãbo⁷, hedã iví ts⁷ay-á wã⁷ aadi ûn⁷ánmuu. Jesus-di in t'owa ovãytü⁷an, “Bin⁷ãnsuu hedãnho iví⁷piye⁷ namü-idi.”

In Huđiyovi p'ó⁷dédi⁷in dida⁷ Jesus óehéyi⁷in

⁴⁵ Báyéki in Huđiyo Mary-ví⁷piye⁷ di⁷áãapóya⁷nin háã Jesus i⁷annin dâymü⁷, heđi iví⁷piye⁷ dívihâyü. ⁴⁶ Hewãbo wã-á in Pharisees-ví⁷piye⁷ dimãã ovãytü⁷ãamídi háã Jesus i⁷annin. ⁴⁷ Hediho in owha⁷ p'ó⁷dédi⁷indáki hedã in Pharisees-ãdi in Huđiyovi tuyowa⁷ ovâywé⁷ge⁷an, heđi ovãysikáyin, “Hãnnan iví⁷amí? Ná⁷i sendã báyéki ipínnãnt⁷óe⁷o.” ⁴⁸ Kin ikanhondi ãyãgídãho, to⁷wën t'ãhki iví⁷piye⁷ dívihâyü-i, hedã in Rome-win sundãdo di⁷ãã-i heđi na⁷inbí méesate hay⁷i dinnâyü-i hedã na⁷inbí t'owa-á dínwãde-i.”

⁴⁹ Wí sen in diweđi ihay paayo na⁷owha⁷p'ó⁷dédi⁷ãn, i-ã Caiaphas kin nakhãwã, heđi idã ovãytü⁷an, “Undã hããwi wãbo wí⁷únhanginnãhpi. ⁵⁰ Ti wí⁷únhanginnãhpi⁷an shãnki yãnbedi hiwó⁷ namúni⁷in ungi⁷ wí⁷dã⁷ wí to⁷wi t'ãhki na⁷inbí t'owagi⁷ iví wówãtsi imããni⁷di, heđi handi⁷na⁷inbí t'owa t'ãhki wí⁷ovâyhãnú-ípi.” ⁵¹ I-ã iví ánshaa iwedibo ná⁷i hi⁷ wínatühpí, hewãbo wí Yóesi Tádávi tukhe⁷bi namuu waagibã ihëe⁷andãnho háã napuwagít⁷óe⁷in natü, gã i paayo owha⁷ p'ó⁷dédi⁷ namuudãn. Hedãnkunho natü Jesus-á t'ãhki in Israel t'owagi⁷ nachuwagít⁷óe⁷in. ⁵² Hewãbo ingi⁷dã⁷ wínachuwagít⁷óepi, in to⁷wën Yóesi Tádávi ãy únmuu⁷in wéngé t'ãhki diwãdek⁷ó⁷ningi⁷-ãn wã⁷ nachuwagít⁷óe, hedãnho ovâywé⁷ge⁷amídi, hedã wí⁷dã⁷ dipúwi.

⁵³ I thaa iwedí páadépiye⁷ in Huđiyovi p'ó⁷dédi⁷in dívihí⁷mãã hádidi óehéyi⁷i⁷gedi. ⁵⁴ Hediho Jesus wíyã kee⁷eedi wí⁷iyyiéndepi, in Huđiyovi p'ó⁷dédi⁷indi wí⁷óemúni⁷pidi, hewãbo iwedí iyãatããdi oe ahkónu nu⁷ nanã⁷ diwepiye⁷ namãä, wí búu⁷ú⁷ay Ephraim gin dâytü⁷o⁷ iwepiye⁷, heđi iwáyge iví khãge⁷nindáki iwóyí⁷.

⁵⁵ Ihayhääbá in Hudíyoví shánkí'di púnú' naná, Passover gin dáytu'o'í? Wa' i shánkí'di thaa napówápídbó báyéki t'owa Jerusalem búu'údi yá'wé dithaa'in iwepiye' dimää dívítikháy'amídi in Hudíyoví khuu dínmuu waa. ⁵⁶ Jesus óetu'wámáa, hedi iwáygé méesate hay'í ive diyidi dívítumáa, "Tígúba i nashánkí'di'ää-í?" ⁵⁷ In ow'ha' p'ó'dédi'indádi hedá in Pharisees-ádi in t'owa ováyyon Jesus wáygé nayi'in dínhanginpóedi ováyt'óe'amí, hedânho óepankéyídi.

12

Wí kweedi Jesus-vi ân deedi wí ka'p'oe sa'wó' nasu'í' òn'ewe

¹ Wa'di sí thaa natáy ná'in Hudíyoví shánkí'di Passover gin dáytu'o'í dinnánídi, hedi Jesus oe Bethany búu'ú'ay iwepiye' nawáymää. Iwânkun Lazarus na'ân, i-á i sen Jesus-di óewáywówápaa'íba namuu. ² Iweho Jesus ónkindhúukháy'an. Martha-di ováysääsande', hedi Lazarus wá' in wé'ge'indádi nahúu'ân. ³ Hedi Mary wí ka'p'oe sa'wó' nasu'í' nard kin dáytu'o'í imaa. I ka'p'oe-á wí' taa nakháa hedá hânho nachä'muu. Hedáhá' Jesus-vi ân deedi òn'ewe, hedá iví phóda Jesus-vi ân deedi óepídi. I ka'p'oe'di ee ive i'ge t'áhkí sa'wó' nasu'í'p'íde. ⁴⁻⁶ Hewänbo wí' iví khäge'ninbí'wedí natsikapóe, "Háadan ná'í ka'p'oe sa'wó' nasu'í' wí'ikú'ch'áapi poewin tágintä (300) thaa t'óe díví'andi wá'áadi, i chá' in sehkanáwó' diwówayi'in ováymäänídi?" Ná'í sen kin natú'í-á nakháwá Judas Iscariot gin, i-á Jesus óekuhpekähýmáa'í-ân namuu, hedi ná'ín natú sänbí' namuudi, in sehkanáwó' diwówayi'indi óe'áyingimädá yoe. Idá in khäge'ninbí chá' ováy'áyinmáa, hedi iwedi'ibo' isänhónde'. ⁷ Hewänbo Jesus-di Judas óetu'an, "Ikwee ánpí ná'an. Tobá há'í ka'p'oe imá've-í. I thaa díkhä'k'úwígí' namuu. ⁸ Häädi wänbo t'áhkí in sehkanáwó' diwówayi'in t'owa undádi diyéni bínhääwímäänídi, hewänbo náwe naa-á hánhay wänbo t'áhkí há'to undádi ochä'ni."

In ow'ha' p'ó'dédi'in dida' Lazarus óehéyi'in

⁹ Báyéki Hudíyo dínhanginpóe Jesus oe Bethany nayi'in, hediho iwepiye' dimää Jesus nayidída'ba yoe, hewänbo Lazarus i sen Jesus-di óewáywówápaa'í' óemúnídi wá'. ¹⁰⁻¹¹ Jesus-di Lazarus óewáywówápaa ihaydi báyéki Hudíyodi inbí p'ó'dédi'in ováyyoekanhondi Jesus-vi'píyeda' dívíwháyuhon, hediho in ow'ha' p'ó'dédi'in dáywéhpe'e'an Lazarus wá' óehéyídi.

Jesus wí búndu iwe na'í'ándi oe Jerusalem búu'ú nats'í

¹² Wíyá tháwán in báyéki t'owa in Passover shánkí'di'piye' dipówá'in dínhanginpóe Jesus oe Jerusalem-píye' na'á'in, ¹³ hedi palm taykhóe dáyts'á'di ún'ayyaymää, hedi kinnán dívítuhkwínuhon: "Wíséegikénde'." "Na'inbí Sedó Yóesi Tádávi wóesan, hediho híwó' wóe'áami." "U-á Israel-vi tsondi hay'í unmuu." ¹⁴⁻¹⁵ Jesus wí búndu'ay ho ónké'di iwe na'í'ân, hediho Yóesi Tádávi tá'nin diwe háa úntú' waagiba napóe. Kinnán natá'muu: Un t'owa Zion-win wíyá wí'íkhuwóeda'ípi.

Binmú'di, unbí tsondi hay'í wí búndu'ay k'éwédi ún'á'. *

¹⁶ (Ihaydiho Jesus-vi khäge'nin ná'í hääwí napo'í' wídika'póya'pí, hewänbo tí'úugédi Jesus wíyá oe makówápiye' nawáypée ihaydânho ná'ín iví'gedi natá'muu'in dín'ánpówá, hedá dínhanginná háa natá'muu waabá óe'annin.)

¹⁷ Häädankánbo báyéki t'owa Jesus-ádi diyí' i thaa idi Lazarus óewáywówápaa'di penípho iwedi napée-í kin óetu'an, hedi náá ná'in t'owa'díba in wé'ge'in t'owa ováytumáa háa iwe i'annin. ¹⁸ Hediho ná'ín wé'ge'in t'owa dínhanginpóe Jesus-á ná'ín pínnán t'óe i'annin, hedánkunho ún'ayyaymää. ¹⁹ In Pharisees wí'ná táye dívíchänu'odi ditú', "Ti wíwínmündepi'an háa ída' waagi wí'únpuwamánpí'in. Binmú'di, báyéki t'owa i-á'dída' dimän."

Wên Greek t'owa Jesus-ádi dihí'da'

²⁰ Wên Greeks dimuu'in in wé'ge'in t'owa-ádi diyí', in oe Jerusalem dínshánkí'diná' diwepiye' di'ää'in Yóesi Tádá óe'a'ginmäänídi. ²¹ Indá Philip-vi'piye' dimää (i-á Bethsaida búu'ú'ay oe Galilee nangewi namuu), hedi óetu'an, "K'ema, Jesus-ádi gihí'da'." ²² Philip namáa Andrew óetu'äämídi, hedáhá' Philip-á Andrew-áda Jesus-vi'piye' damää óetu'äämídi háa ditú'in. ²³ Jesus natú, "Ihaydi púnú' nanânho nakeepúwídi hay'í omuu'in, naa t'áhkí t'owagi o'áypuyá'í." ²⁴ Hebo ta'gendi wáytumáa, wí tántá ko'yi óekoedi iví wówátsi imá' waagíba únpo' hedânho shánkí báyéki iwedi natáhpaa-ídi, hedi iví wówátsi imáhpída iwedi háäbo wínapa'pí, iwebo wí'bo nawánpik'óe. † ²⁵ To'wên inbí wówátsi náä oepáa k'aydi ingí'da' dínmuu'indá inbí wówátsi dipedée-í, hewänbo to'wên inbí wówátsi náä oepáa k'aydi ingí'da' wídnmuupí'indá, inbí wówátsi hánhay wänbo t'áhkí dáyamá've-í. ²⁶ To'wên naagi' dívít'óe'amí'in dida'di naa díyupmá've-í'in dínkháy'á', hediho iwáygé naa

* **12:14-15** Zion-dá Jerusalem búu'ú namuu. † **12:24** Jesus náwe wí'bo' iví'gedi ihí'máa. Natú'da', i ko'yi iví wówátsi imá' hääwí iwedi napáa-ídi waagíba, i-á wá' únkháy'á' iví wówátsi imään'in hedânho t'owa in wówátsi nahándepi'in dáykéyídi.

oyi? iwe, naví t'òe'in iwáyge'á diyèení. To'wên naagi? dívít'òe'o'in naví Tádádí ovâytu'áqamí hîwó' dívítisiye'annin."

Jesus iví chuwa i'gedi ihée'an

²⁷ "Náaho naví pí'ná khó'yé dínkháapóe. Ti naví Tádá dondaa'qamí ná'in dínpuwagít'òe'in diwedi dín'aywoenídí? Hedân yoe, ná'in dínpuwagít'òe'in namuudânkun náa oepáa k'aydipiye? o'áa. ²⁸ Hedânho ná'in wida'máa naví Tádá, ovâykeeyamí ù-á hay'i unmuu'in" kin Jesus natú. Ihaydi ná'i tuj makówádí nat'oet'òe: "Han dáy'anho, hedá wa' wíyá hanbá dáykhâymaa."

²⁹ In t'owa iwáyge' diwinnin i tuj dit'oe, hedi wáy wên ditú, "Ikwahtaa'an" gin, hedá wáy-á ditú, "Wí makówáwi t'òepa'aa'ídi óehée'an." ³⁰ Jesus-di ovâytu'an, "Ná'i tuj-á naagi'da' wínamuupi, hewânbo ungi' wá' namuu. ³¹ Ihaydi púnú' naná Yóesi Tádádí in óetaapi'in ovâykeekw'òenídí hîwó'pí dívít'annin, hedá Penísendi inbí tsondi dínmuu'i-á óet'aanídá. ³² Hewânbo naa náa nagedi dí't'óhtágek'úwídí dítege ihaydi naadi t'áhkí t'owa dovâytukánnamí naví'piye? di'áa-ídi." ³³ Ná'in natú ovâythayyamídi háawin chuwa ûnpuwagít'òe'in. ³⁴ Ee t'owa yágedi to'wídí óetu'an, "Yóesi Tádáví ta'nin diwe nata'muu i to'wí idi óesogekhâymaa'i? t'owa ovây'aywoenídí hânhay wânbo táhkí nawówayèení'in. Heháadan untú' i to t'áhkí t'owagi' na'aypuyá'i? óetegé-í óet'óhtágek'úwídí? To-an namuu ná'i to'wí t'áhkí t'owagi' na'aypuyá'i? Ti i-á namuu i to'wí Yóesi Tádádí óesogekhâymaa'i t'owa ovây'aywoenídí?" ³⁵ Jesus-di ovâytu'an, "Wí kohthay waagi'ba omuu, hewânbo undádí wí háy táhkída' ochangít'òe. Naa oyi? iwe nakeená, hediho wa'qí náa undádí oyi'dibo? unbí wówátsi naa-ádi binhúu, hedânho nakhuúná' ní'ge wí'iyèenípídi. To'wí khuu i'ge namândi-á wáy namán ní'ge wí'ûnhanginnáhpí. ³⁶ Naa i kohthay omuu'ivi'piye? bíwhâyú wa' undádí oyi'dibo?, hedânho t'owa i kohthay iwe íthaa'in ípúwídí."

In Hudíyoví p'ó'dédí'in Jesus-ví'piye' wídíwíwhâyundepí

Ná'in Jesus natú ihaydiho? iwáygedí namáadi ikaayan wí'óeshaa-ípídi. ³⁷ Hewânbo tobá báyéki pinnán inbí pháadépiye' íkeeyan wânbo, wa'qí iví'piye' wídíwíwhâyundepí. ³⁸ Hediho háa Yóesi Tádáví tukhe'bi' Isaiiah ita'nan waagi napóe. I-á hân'oe natú, Na'inbí Sedó, i hí' gitú'i? wídíwíwhâyupí.

Hedi unkay'in wídínhanginnáhpí.

³⁹⁻⁴⁰ Hediho wídínkoedípi dívíwhâyú-ídi, gá dínpóedân háa wíyá wáyge' Isaiiah ita'nan waa: Yóesi Tádádí inbí tsée ovâykhaayan, hedânho wídínkeepo'pí waagibá dínpuwídí,

hedá inbí hangintandá ovâyáa'an,

hedânho wídíka'pówá-ípídi,

hedí naví'piye' wídí'á'pí dovây'owóyé-ídi.

⁴¹ Isaiiah ná'in ita'nan gá Jesus-á hay'i napuwagít'òe'in ho ûnkeepóedân, hedânkun iví'gedi ihée'an.

⁴² Hebo tobá Jesus-ví'piye' wáy wên wídíwíwhâyupí wânbo, báyéki in Hudíyoví p'ó'dédí'in wânbo iví'piye' dívíwhâyumági, hewânbo kee'eedí wídítúhpí dívíwhâyú'in gá in Phariseedi i méesate eepiye' ovâytsudekháa'ámídi dikhuwóeda'dân, ⁴³ hedi ná'in Hudíyoví p'ó'dédí'in shánkí dida' t'owa hîwó' inbí'gedi dívíhée'ámí'in Yóesi Tádá hîwó' inbí'gedi dívíhée'ámívi'wedí.

Jesus-ví hí' ovâytu'annin dáyyoegi'an, hedânho ovâytechânukhâymaa

⁴⁴ Hedi Jesus-di kaygi ovâytu'an, "To'wí naví'piye' iwíhâyunde'í-á naví'piyedá' wí'iwíhâyundepí, hewânbo i naa díсандíví'piyân wá' iwíhâyunde'." ⁴⁵ Hedi to'wídí naa dímundéi i naa díсандí' wá' óemúnde'. ⁴⁶ Naa náa oepáa k'aydipiye' o'áa wí kohthay waagi'ba omúnídí, hedânho to'wên naví'piye' dívíwhâyunde'in khuu i'ge wídíyèenípídi. ⁴⁷ Naa wó'tú'pí in to'wên naví hí' dit'oe'di hewânbo wídây'a'gindopídi dínkhây'á' ovâytechânú-í'in. Naa o'áa t'owa dovây'aywoenídí, dínkhây'á' ovâytechânú-í'in otúnídá yoe. ⁴⁸ I t'á'gi thaa naná' diwe ná'i naví hí' ho dovâytu'andi' namuudânkun in to'wên naa díyoe'annin hedá háa otú waa wídínséegi'anni' in ovâytechânukhâymaa, ⁴⁹ gá naa háa naví Tádádí díсандídi naa díyon waagída' dáyhée'o', háa owânpida' waagá yoe. ⁵⁰ Hedi dínhanginná i tontuju naví Tádá imági' ní' wówátsi nahândepí'in napáyi'in. Hedânho háa naví Tádádí dítu'annindá' naa otú' hedá ha'wáa dáyhée'o'."

13

Jesus-di iví khäge'ninbí ân ovây'owídi

¹ Wí' thaa wa' natáy i Passover shánkí'qí thaagi'. Jesus ûnhanginná i thaa napowa'á'in náa oepáa k'aydi iwedi iví Tádáví'piye' namú-ídi. Häädi wânbo t'áhkí in iví'in unmuu'in ovâyséegi' wa' náadi nayi' ihaydi, hedi náa ovâykeekankhâymaa hânho ovâyséegi'in.

² Wé'ge dívíkindihúuyo' ihaydi, Penísendi Simon-bí ay Judas Iscariot i ánsaa ho óemági Jesus óeku'p'áynídi. ³ Jesus únhanginná ivi Tádádi t'áhkí kay óemági'in, hedá únhanginná Yóesi Tádávi'wedí na'áá'in hedi ivi'piye'ba nawáymánnin, ⁴ hediho' ee nahúu'an diwedi iwínúdi ivi k'éwé'in to ip'ádi, hedi wén p'oepidi'in aadi iseeba'áa'an. ⁵ Hedáhá' wén oewáabay iwe ip'oesaadi ivi kháge'nin i'án'owidíhón hedá in p'oepidi'in aa naseeba'áamuu'indíqá ová'yánpídi. ⁶ Peter-ví'we napówa ihaydi Peter-di óetsikáyin, "Na'inbí Sedó, ti údi naa di'án'owidíkháymáa?" ⁷ Jesus-di óetu'an, "Náa wí'unhanginnáhpí háadi kin dáyo'in, hewánbo wáy wí thaa úhanginpúwi." ⁸ Peter-di óetu'an, "Há'to di'án'owidí-i'in wímáani." Jesus-di óetu'an, "Naadi wí'owidípídi navi' wú'muupího'." ⁹ Simon Peter-di óetu'an, "Hedáho', Na'inbí Sedó, navi man dín'owidi hedá navi p'ónda, navi ánda'ba yoe." ¹⁰ Jesus-di óetu'an, "To'wí i'oe'ivi túu'ú t'áhkí kháapi' únmuu, ivi ánda' ún'owidítáy. Hedi undá kháapi'in ímuu, hewánbo un t'áhkídíbo-á yoe." ¹¹ Jesus únhanginná to'widí óekuhpegit'óe'i namuu'in, hedáho natú, "T'áhkídíbo kháapi'in wí'ímuupí" gin.*

¹² T'áhkí inbí án ová'owidíbowa ihaydi ivi k'éwé'in to iwáy'tógi, hedi indáqí iwáysóge. Ihaydi ová'ytikáyin, "Ti únhanginná háadi kin wáy'annin?" ¹³ Undi naa dítu'o háhkandi-ádi p'ó'dédi'-ádi, hedi híwó' kin itú', ha'bi-ánkun omuudi. ¹⁴ Hediho' undá únkhá'yá' wí'ná táye bín'án'owidí-i'in, gá naa unbí háhkandi' hedá p'ó'dédi' omuu'iqi wáy'án'owidídán. ¹⁵ Ná'i háa dáyo'annin naadi wáykeeyan hedáho háa naadi wáy'an waagibá un wá' wí'ná táye úvikanhúwi. ¹⁶ Ta'gendi wáy'tumáa, wí't'óe'i-á ivi naadivi shánki hay'i wínamuupi, hedá wí't'óekhuwa'i-á i óeyóndivi shánki hay'i wínamuupi. ¹⁷ Háa wáy'tu'an waa íka'póya'dáho', navi hí' bín'a'ginnami hediho ihilcháa-i.

¹⁸ "Hewánbo naa wo'tú'pí un t'áhkídíbo háa wáy'tu'an waa úvikháymáa'in. Naa dínhanginná to'wén in dováyde'mannin dimuu'in. Hewánbo ná'in háa Yóesi Tádávi ta'nin diwe natú' waa únkhá'yá' napúwí'in:

I to'wí naa-ádi ihúyayan wánbo híwó'pí' naa díkháymáa.

¹⁹ Náa wáy'tumáa háa napuwagít'óe'in wa' napóepídíbo, hedáho napóe ihaydá úvikhá'yú-i naa i omuu hán'oe'díbo'oyi'i'. ²⁰ Ta'gendi wáy'tumáa, to'wéndi wí naadi dósandi' óeséegi'odí, indi naa wá' díseegi'o waagibá díví'o', hedi to'wéndi naa díseegi'odá, i naa dísandí' wá' óeséegi'o waagibá díví'o'."

Jesus natú wí to'widí óekuhpekháymáa'in

²¹ Jesus-di ná'in ová'ytu'an dihaydiho' ivi pí'ná únkháapóe, hedi thay'eedi ová'ytu'an, "Ta'gendi wáy'tumáa, un diwedi wí'di naa díkuhpekháymáa." ²² Ivi kháge'nin dívíwánpipuwá'o', to'wíwí'gedi ihí'máa'in wídínhanginnáhpídi. ²³ I kháge'di Jesus-di óeséegi'i' ivi nú'ba ná'an. ²⁴ Hediho Simon Peter imannan ná'i kháge'di óemúnídi, hedi óetu'an, "Jesus nátsikáyin tovi'gedan ihí'máa'in." ²⁵ Hediho' i kháge'di Jesus-ví shánki nú' iháqídi óetsikáyin, "Na'inbí Sedó, to-an i namuu wóekuhpekháymáa'i'?" ²⁶ Jesus-di óetu'an, "Naa wí pává i sáá iwe dóp'óhtóeni, hedi wí to'wí dópágit'óe. Ivi'gedán dáyhí'máa." Hedi wí pává iké'di ip'óhtógidi Judas óemági, i-á Simon Iscariot-ví ay namuu. ²⁷ Judas i pává iké' ihaydi wesebo' i Penísendi ivi pí'ná únts'ú, hedi Jesus-di óetu'an, "Háawí háa bíkháymáa'i wesebo ná'an." ²⁸ Hewánbo to'wí wánbo' in díhúukw'ó'nin diwedi wí'unhanginnáhpí háadi Jesus-di kin óetu'annin. ²⁹ Judas-á i chá' múu imáa, hediho wén di'án Jesus-di óetu'an háawí i shánki'dígí' dintáy'i' ikumá-i'in, hedá wáy-á wéndá di'án in sehkanáwó' diwówayi'in wí háawí ováymáani gán óetu'an." ³⁰ Hediho Judas i pává iké'di wesebo napee. Ihaydiho nakhúná.

Jesus ivi kháge'nin wén ts'aqamin tsonttu imági

³¹ Judas napee ihaydi Jesus natú, "Ihaydi nanáho t'owa dínhanginpúwídi naa t'áhkí t'owagí' o'aypuyá'i' hay'i' omuu'in, hedá háa naa dínpuwagít'óe'in namuudi dínhanginpúwí Yóesi Tádá wá' hay'i namuu'in." ³² Hediho Yóesi Tádáqí hay'i naa dípaa-i ivi haybá omúnídi, hedá ná'in íkháymáa wesebo'. ³³ Navi áyyáá, wí háyú thaaqá' undáqí ochangit'óe, hedi náa in Hudíyovi p'ó'dédi'in dová'ytu'an waagibá un wá' wáy'tumáa, undi dítuwákháymáa, hewánbo wáy omán diwepiye' wí'únkoedi-ípi náa ímu-i'in. ³⁴ Naadi wén ts'aqamin tsonttu náa wáy'pákháymáa, hedi kinnán namuu: Wí'ná táye úviseegi'húwi. Naadi wáyséegi waagibá, hanbá wí'ná táye úviseegi'húwi. ³⁵ Úviseegihondáho to'wén t'áhkí dínhanginnáni navi kháge'nin ímuu'in."

Jesus-di Peter óetu'an, "U-á poewin untúni naa wídítaapi'in"

³⁶ Simon Peter-di óetsikáyin, "Na'inbí Sedó, wépiyan unmán?" Jesus-di óetu'an, "Náa-á wí'úkoedipi wáy omán deepiye' díyuhúuwídi, hewánbo wáy wí thaa wáy omán diwepiye'ba unmu-i." ³⁷ Simon Peter-di óetsikáyin, "Na'inbí Sedó, háadan wídínkoedipi

* **13:11** Páadé ihaydi Jesus in hí' "kháq" kin natúdi inbí túu'ú i'gedi ihí'máa, hewánbo tí'úugé ihaydá Judas-ví t'aywó'di i'gedán íhe'e'an.

wíyũhũuwídi náá? Naa okhâymuu naví wówátsi ugí? dáymäänídi.”³⁸ Jesus-di óetu’an, “Ti naa omuudi unkhâymuu uvi wówátsi bimäänídi? Ná’in ta’gendi wítu’ámí: Wí dee sen wa’ ikinpídíbo? u-á poewin untúni wídítaapí’in.”

14

Yöesi Tádávi’piye’ gipunda’dá, ivi ay Jesus-vi’piye’ páadé gimú-t’in gínkhây’á?

¹ Hedáhá? Jesus t’áhki ivi khäge’nin itu’an, “Ánshaa iwe wí’íkwo’nípi. Yöesi Tádávi’piye’ úviwhâyũuwí hedá naví’piyá.”² Naví Tádávi k’aygi únna’ diwe báyéki ún’ivená. Ná’in ta’gen namuupídáho há’to wáytu’ámíwán ta’gen namuu’in. Hedího náá omán wí íve wí’inbo wáykhây’amídi.³ Hedí wí íve wáykhây’amídi omáadá wíyá owáy’áá-i un wáyhũuwídi naa-ádi, hedânho wáy o’án diwebá un wá’ íkwo’ní.⁴ Un úhanginná wáypiye’ omännin, hedá in p’óe naa omán deepiye’ wá’ úhanginná.”⁵ Thomas-di óetu’an, “Na’inbí Sedó, wígínhanginnápi wáypiye’ unmännin wánbo? Hedí hádídan in p’óe unmán deepiye’ gínhanginnáni?”⁶ Jesus-di óetu’an, “Naa-á in p’óe omuu, hedá in ta’gendá, hedá in wówátsi-á. To’wí wánbo wúnkoedipi naví Tádávi’piye’ namú-ídi, naví’piye’ páadé na’ááidá’mánho.”⁷ To’wí naa omuu’in ta’gendi úhanginnándáho naví Tádá wá’ díntáa-íwán. Náá íwedího bíntaa hedá bínmú’.”

⁸ Philip-di Jesus óetu’an, “Na’inbí Sedó, i Tádá na’in dínkeeyámí. Hähaydá’ gíntáy.”⁹ Jesus-di óetu’an, “Philip, gáhánhay waabo’ undádi oyího, hebo wa’di wí’úhanginnápi to’wí omuu’in. To’wên naa dímu’indá i Tádá wá’ dáymú’.” Hedí háadan dítumáa i Tádá wáykeeyámí gin?¹⁰ Háadan wíwihâyundepí i Tádá-ádi omuu’in hedí i Tádá-á naa-áda omuu’indá? Ná’i hí’ wáytu’o’i naví’dá’ wídímmuupi, hewánbo naa dáyhí’máa ihaydi naví Tádá naa-ádi namuu’i? ivi t’óe i’o’.¹¹ Ná’i naadi wáytumáa’i binwhâyú: Naa-á i Tádá-ádi omuu, hedá i Tádá-á naa-áda namuu. Hewánbo naví hí’ dínwhâyundepídáho, i háäwi dáy’o’i namuudi bíwhâyú wé’ge gamuu’in.¹² Ta’gendi wáytumáa, to’wên naví’piye’ díwihâyunde’indá, naa dáy’an waabá in wá’ dívínkankhâyáa, hedá wa’di shánki he’endi háäwi-á dívínkankhâyáa, gá naa naví Tádávi’piye’ omándán.¹³ Úviwhâyundedáho naa dínk’óe’in wáy’amídi i ída’po’i?, naadi wáy’amí-ákun, hedí háäwi naa Yöesi Tádávi ay omuu’i dó’o’idi t’ówa dínhanginnáni i Tádá hay’i namuu’in.¹⁴ Háäwi namúni wánbo ída’po’di, naa dínk’óe’in wáy’amídi úviwhâyundedá, naa dó’amí-ákun.”

Jesus-di i Yä’dáa’i P’oewaqhâq ivi khäge’ninbí’piye’ óesankhâyáa

¹⁵ “Undí díséegídáho? i tsontqu wáyamági’i dín’a’ginnámí.¹⁶ Hedí naadi naví Tádá dódaa’amí wíyá to’wí wovâykhäge’namí’i wovâysaanídi, hedí han i Tádá í’amí. Ná’i wovâykhäge’khâyáa’i-á háädi wánbo t’áhki undádi nayéeni, i-á i Yä’dáa’i P’oewaqhâq namuu, hedí in ta’gen naháhkanyi’.”¹⁷ In to’wên Yöesi Tádá dáytaapí’indá ná’i Yä’dáa’i P’oewaqhâq wí’óemundepídi hedá wí’óetaapídi há’to daykéyi. Hewánbo undídan bíntaa, undádi nayídi, hedá unbí pí’ná khó’yé i bínmá’ve-i.

¹⁸ “Naadi wên tádápi’in yíyápi’in waagi’inbá wíwâyoeekankhâyáa’api, naa-á unbí’piye’ owáy’á’?¹⁹ Háy napóe ihaydi in t’owa Yöesi Tádá dáytaapí’indi naa wíyá wídímúnípi, hewánbo undáho dímuní, hedá íwówayéeni gá naa owówayídan.²⁰ Hedí i thaa napówa ihaydá úhanginnáni naa naví Tádá-ádi omuu’in, hedá undádi naa-ádi wé’ge gimuu’indá wá’ úhanginnáni.”

²¹ “To’wên naví tsontqu dínhógi’in hedá dín’a’gindo’indá, indánho naa díséegi, hedí to’wên naa díséegi’indá naví Tádádi ováyséegi, hedá naadi wá’ dováyséegi, hedí dovâykhäge’namí shánki híwó’ dítaa-ídi” kin Jesus natí.²² Wí khäge’di? Judas gin nakháwá’i?, hebo Judas Iscariot-dá yoe, ídan Jesus óetsikáyin, “Na’inbí Sedó, heháadan na’inda’ díkhäge’khâyáa shánki híwó’ wítaa-ídi, hedí há’in t’owa Yöesi Tádá dáytaapí’indá yoe’?”²³ Jesus-di óetu’an, “To’wên naa díséegi’indá naví hí’ dín’a’gindo’, hedí naví Tádá’áho ováyséegimá’ve-i, hedí naví Tádá-ádi naa-ádi unbí pí’ná khó’yé ánthayé-i.²⁴ To’wên naa díséegipi’indá naví hí’ wídín’a’gindopi. Hedí i hí’ naadi wáytu’andi-á naví’dá’ wídímmuupi, naví Tádádi díсандívi hí’-án únmuu.”

²⁵ “Ná’i háäwi naadi wáytumáa wa’di náá undádi oyídíbo?.”²⁶ Hewánbo i to’wí wovâykhäge’namí’ídi t’áhki úntáy’i wovâyhá’amí, hedá t’áhká naadi wáytu’andi-á wovây’ánshaakannámí. I-á i Yä’dáa’i P’oewaqhâq-án namuu, hedí naví Tádádi i wovâysaaní gá han dódaa’andán.

²⁷ “Naadi wáykhäge’namí hedánho ánshaa iwe wí’íkwo’nípidí. Naada’ dínkoedi han wáy’amí’in, in to’wên Yöesi Tádá dáytaapí’indá wídínkoedipi. Unbí pí’ná khó’yé wí’í’áyíngi-ípi hedá wí’íkhuwóeda’ípi.²⁸ Naví Tádávi’piye’ omán hedá unbí’piyá owáy’á’ gin wáytu’andi í’oe. Naví Tádá-á naví shánki hay’i namuu hedí ta’gendi undí naa díséegídáho’ íhínchâq-i iví’piye’ omándi.²⁹ Ná’i t’áhki náá wáytumáa wa’di napóepídíbo, hedánho owáy napóe ihaydá undí naví hí’ dínwhâyú-ídi.³⁰ Wíyá shánki naadi wíwáytu’ámípi, gá i Penísendi

na'ädän, i-á in Yöesi Tádá dáytaapí'indí tsondi dínmuu. Idá naa wídtsonmáapí. ³¹ Hewänbo náá navi Tádádi naa diyön waa dáykháymáa, t'ähki t'owa dínhanginnáidí i-án dóséegí'in.

“Bíwínú, yaho náwedi gimú-í.”

15

Jesus wên úuva áaphää waagi'ba namuu

¹ “Naa wên híwó'nin úuva áaphää waagi'ba omuu, hedí navi Tádá-á i áaphää áyí'di waagi'ba-á namuu. ² In t'owa navi'in dínmuu'in áaphää wa'yáy khóe waagi'inbá dimuu. T'ähki wa'yáy khóe na'úuvapaapí' navi Tádá its'ándedi iyáa'o', hedá i wa'yáy khóe na'úuvapaa iwedá i hí'indi híwó'pí' namuu'i-á iyáa'o' shánki báyéki híwó' napáa-ídi. ³ Undá i híwó'pí' ho únyáamuu i hí' naadí wáytu'andi bint'oyandi. ⁴ Häädi wänbo t'ähki naa-ádi ímúní'in únkhây'á, hedí naa-á häädi wänbo t'ähká undádi omúni. Wên wa'yáy khóe wänbo wí'bo wínahääpá'pí, ná'in wa'yáy khóe in áaphää eedi nachándida'mán nahääpá', hedí hanbá un naa-ádi häädi wänbo t'ähki ímuupídáho', há'to únkoedi-í híwó'di háäwi úví'amídi.

⁵ “To'wên häädi wänbo t'ähki naa-ádi dimuu'in hedá naa-á indádi omuudá, indá báyéki híwó' diví'amí. Naa-ádi ímuupídi háäwi wänbo há'to bín'amí. ⁶ In to'wên naa-ádi häädi wänbo dimuupí'indá wa'yáy khóe t'owa dáys'tá'í' waagibá dínpuwí. Kí'bi wa'yáy khóe-á dáych'áadi nat'a', hedí dáywé'ge'andi dáyphamáade'. ⁷ Naa-ádi häädi wänbo t'ähki íkw'ondá navi hí'-á unbí pí'ná khó'yé bínmáadá, únkoedi háäwi wänbo ída'í Yöesi Tádá bínndá'amídi, hedí idá wovâymmáani, ⁸ hedânho t'owa dínhanginnáni navi Tádá hay'í namuu'in, hedího' undá báyéki híwó' úví'ámí, hedí kindidiho ta'gendi navi khäge'nin ímúní.

⁹ “Navi Tádádi naa diséegí waagibá naadí wáyséegí. Navi séegí wóegé häädi wänbo t'ähki ímúní. ¹⁰ Naa navi Tádávi tsontuú don'a'gindodi ívi séegí wóegé häädi wänbo t'ähki omuu. Hedá undá hanbá navi tsontuú dín'a'ginhondáho', navi séegí wóegé häädi wänbo t'ähki ímúní. ¹¹ Ná'i t'ähki wáytu'an hedânho' i híchchan dómáa waagibá un wá' unbí pí'ná khó'yé bínmá've-ídi, hedá t'ähki híchchanda' bínmá've-í. ¹² Ná'in tsontuú naadí wáytumáa: Wí'ná táye úviséegíhúwí naadí wáyséegí waagibá. ¹³ In to'wên unbí wówátsi inbí k'ema'ingí' divímági'indá shánki hay'in séegí namúní'in dáymáa. ¹⁴ Hedí undá hääwi naadí wáyyön waagi bínkanhondáho navi k'ema'in ímuu. ¹⁵ Náá iwedi páadépiye' navi t'óe'in gindá' naadí wíwáytukankháymáapí, gá wí tsondi-á ívi t'óe'in háa íkháymáa'in wí'itu'opidán, hewänbo navi k'ema'innán gin wáytu'ámí, gá háäwi navi Tádádi dítu'andi' naadí wáychangin'annandán.

¹⁶ Undí naa wígidé'manpí, naadá un wáyde'man, hedá wovâykw'ódi báyéki híwó' úví'amídi, hedí i híwó' úví'o'i-á nakáypúwí. Navi Tádádi naa dínk'ú' háäwi ída'póe'í' wáy'amídi, hedího úvíwháyundédáho' ídi wovâymmáani. ¹⁷ Kinnán naadí wáytsónmáa: Wí'ná táye úviséegíhúwí.”

In Yöesi Tádá dáytaapí'indi Jesus-vi khäge'nin ovây'táy-í

¹⁸ “In t'owa Yöesi Tádá dáytaapí'indi wovây'taydáho wí'ún'óde-ípi unbí páadébo naa dí't'ay'in. ¹⁹ In Yöesi Tádá dáytaapí'in t'owa waagi'inbá ímuudáho', indi wovâytséegí-í, inbí'in dínmuu'in dáyséegí waagibá. Hewänbo in waagi'inbá wí'ímuupí. Naadí wáyde'man Yöesi Tádá bintáa-ídi, hedánkun indího wovây'tay. ²⁰ Wí'ún'óde-ípi háa wáytu'annin: Wí t'óe'i-á ívi tsondiví shánki hay'í wínamuupí. Hedího to'wên naa dí't'óephadekannannindi un wá' wovây't'óephadekannamí, hedí to'wên navi hí' dín'a'ginnannindi unbí' wá' wovây'a'ginnamí. ²¹ Navi'in ímuudíbo t'ähki ná'i híwó'pí' háäwi t'owadi wovây'amí. Háadi? Gá i naa díсандí' wídáytaapídan. ²² Naadí navi hí' dováytu'ámídi o'áapídáho ná'i t'aywó'di wídnímuupíwán. Hewänbo o'áá-áakun, hedânho náá wí' wänbo wí'únkoedípi natúnídi, ‘Naa wídníhanginnáhpí dáyt'aywó'nannin.’ ²³ To'wên naa dí't'ay'indá navi Tádá wá'ho dínt'ay. ²⁴ Wa'di indádi oyi' ihaydi báyéki háäwi dáyan wíyá to'wí wänbo hánhay wänbo i'anpí'. Kí'bi t'óe dáyanpídáho ná'i t'aywó'di wídnímuupíwán. Hewänbo háa naa dáyan'annin dáymú'-áakun, hedí naa-ádi navi Tádá-ádi wí'gíndíbo dí't'ay. ²⁵ Hedí kin dívi'andi naa háa inbí t'á'kan navi'gedí natá'muu waa dínpué, kinnán:

Wên híwó'pí'in wídáyanpí wänbo naa dí't'ay.

²⁶ “Owáy navi Tádávi'we opówa ihaydi i to'wí wovâykhäge'kháymáa'í-á naadí wáysangit'óe. Ná'i navi Tádávi'wedi unbí'piye' naká'áagít'óe'í-á i Yá'dáa'í P'owéwáaháa namuu. Hedí napówa ihaydi navi'gedí íhée'amí. ²⁷ Hedá undá wá' t'owa navi'gedí bintu'ámí, gá páadé navi t'óe dóns'an'an diwedíbo' un naa-ádi íyídan.

16

¹ “Ná'i háäwi naadí wáytu'an hedânho unbí wháyü wí'únháqánípidí. ² In Húdíyodi inbí méesate íve wovâytsudekhá'amí, hedá wá' shánki wänbo únpuwí, wáy wí thaa naná' diwe wovây't'ahánúdáho dí'áani Yöesi Tádági' divít'óemáa'in. ³ Háadan kin dívíkháymáa? Gá Yöesi

navi Tádá dínmuu'i wíđintaapídán, heđá naa wá' wánbo wíđítaapí. ⁴ Nǎ'i napuwagít'óe'i wáytumáa wa' napóepídibo', heđánho napóe ihaydá naadi wáytu'an ní'gedi ún'ánpowagít'óe. Naađi nǎ'i hǎáwí wíwáytu'anpí páadé navi t'óe donts'an'an dihayđi, gá wa'đi undáđi oyidán."

Háa i Yǎ'đáa'i P'owəqahəq ikhǎymáa'in

⁵ "Nǎa tobá i naa dísandiví'piye' omǎn wánbo', wéná wí wánbo undi wíđitsika'máapí wǎhǎápiye' omǎnnin. ⁶ Nǎ'i hǎáwí wáytu'andidiho' unbí p'ínǎ khó'yé nǎa báyéki únkháapo'. ⁷ Hewánbo in ta'gen wáytumáa: Ungí' shánki yǎnbedi híwó' namuu naa omú-íđi, gá naa omǎépíđáho' i to'wí wováykhǎge'khǎymáa'i wína'ǎá-ípídán, hewánbo omǎáđáho' i dósaani unbí'piye'. ⁸ Heđi owáy napówa ihaydá t'owa ováythayyami piháa di'ánshaamuudi wídika'póya'pí'in inbí t'aywó'đi i'gedi, heđá i híwó'đi namuu i'gedá, heđá Yóesi Tádáđi t'owa ováythachánukhǎymáa i'gedá. ⁹ Iđi ováythayyami divit'aywó'nannin, navi'piye' wíđiwíhǎyundepíđi. ¹⁰ Naa híwó'đi' omuu i'gedi ováythayyami, gá naa i híwó'đi' omuu'đi navi Tádáví'piye' omǎndán, heđi wíyá wíđimúnípi. ¹¹ Yóesi Tádáđi t'owa ováythachánukhǎymáa i'gedi ováythayyami, gá ho natúđán iđi i Penísendi óetuchánukhǎymáa, i-á in t'owa Yóesi Tádá dáytaapí'inbí tsondi dínmuu.

¹² "Naa wa'đi báyéki wáytu'ǎami'in oda', hewánbo nǎa wí'únkoepípi ihay bínhóníđi. ¹³ Hewánbo owáy i Yǎ'đáa'i P'owəqahəq napówa ihayđi, i-á in ta'gen t'ǎhki nahǎhkanyi'i' namuu, iđi wováykhǎge'khǎymáa in ta'gen namuu'in navi'gedi ta'gendi únhanginpúwíđi, gá iví ánskaa únmuu'íđá' wí'ihí'khǎymáapídán, hewánbo háa Yóesi Tádáđi óetu'an waagi natúni, heđá háa napuwagít'óe'in wováytu'ǎami. ¹⁴ Háa natúni'in navi'wedí ihóni heđi wováytu'ǎami. Handidi wováyhangin'annami naa hay'i omuu'in. ¹⁵ Navi Tádáví hǎhkan únmuu'i-á navi' wá' dínmuu. Heđánho naa otú, i Yǎ'đáa'i P'owəqahəq háa wováytu'ǎami'in navi'wedí ihóni."

Jesus-ví khǎge'nin inbí p'ínǎ khó'yé dikháapúwí, hewánbo wíyá dihíhchanpúwí

¹⁶ "Hanwaapíđibo' undi wíđimúnípi, heđá iwedá hanwaapíđibo-á undi naa wíyá diwáymuní." ¹⁷ Wén iví khǎge'nin wí'nǎ táye divítu'an, "Hǎnman hēe nǎ'in dítu'annin natú'da"? Natú, 'Hanwaapíđibo wíđimúnípi' gin, heđá 'Iwedá hanwaapíđibo-á wíyá naa diwáymuní' gǎn. Heđá wá' natú, 'Kin napúwí gá navi Tádáví'piye' omǎndán.' ¹⁸ Heđi hǎnngú iví hí' hanwaapíđibo' ún'tu'da'? Hǎáwí i'gedi ihí'máa'in wíginhanginnáhpí."

¹⁹ Jesus únhanginná ditsikapúwí'in dida', heđiho' ováytsikáyin, "Ti úvitsika'máa háa otú'da'in wáytu'andi, 'Hanwaapíđibo' undi wíđimúnípi, hebo iwedá hanwaapíđibo-á wíyá diwáymuní'? ²⁰ Ta'gendi wáytumáa, undá íséeyéni heđá úvíshtuwínú-í, hewánbo in t'owa Yóesi Tádá dáytaapí'indá dihíhchanpúwí. Hebo ik'áykháapo' wánbo nǎ'i-á únphadé-í heđi híhchan bínmá've-í. ²¹ Wí kwee na'eyekhǎy'i hǎnho nachanpo', na'eyehaypúwí ihay nanáđi. Hewánbo iví ay ún'aypuyá ihaydá, iví hay i'gedi wíyá wí'ún'ánpóya'pí, gá nahíhchanpóedán iví ay ún'aypuyáđi. ²² Heđi hanbá undá nǎa únpo'. Un ik'áykháapo' naa wáypiye' omǎndi, hewánbo owáy naa wíyá o'ǎá ihaydá unbí p'ínǎ khó'yé íhíhchaa-í, heđi to'wí wánbo wí'únkoedí-ípí unbí híhchan únmuu'in wováykwée-íđi.

²³ "Heđi ihayđi wí'úntáyni'pí hǎáwí wánbo ditsikáyí'níđi. Ta'gendi wáytumáa, hǎáwí navi Tádá bínndaa'andi', navi'piye' úvívihǎyundepí, iđi wováymaní. ²⁴ Nǎa pu'wahay wa'đi hǎáwí wánbo wí'ída'póepi navi'piye' úvívihǎyunde wánbo'. Nǎa bínndaa'an, heđánho bínhóni, heđá báyéki híhchan bínmá've-í.

²⁵ Nǎ'i hǎáwí wáytu'andi wáyhǎ'amíđi únthaykantáy, hewánbo owáy wí thaa naná' diwe kindíđi wíyá wíwáyhēe'amípi, thay'eedán navi Tádáví'gedi wáytu'ǎami. ²⁶ Heđi ihayđi shánki híwó' bínndađi un ihǎáwída'púwí navi'piye' úvívihǎyundepí, heđi wíyá wínatáyni'pí naa navi Tádáví'piye' wáyúusu'amíđi, hewánbo iđi wováyseegíđi unnánho iví'piye' úvívíusu'amí. ²⁷ Heđi iđi wováyseegi gá undi naa díseegíđán heđá úvívihǎyundepí naa iví'wedí o'ǎá'in. ²⁸ Nǎa oepáa k'ayđipiye' navi Tádáví'wedán o'ǎá-ákun. Heđi nǎa-á náwepí navi Tádáví'piyebá ováyman."

²⁹ Iví khǎge'nindi óetu'an, "Nábáha' thay'eedi bihí'máa, nǎa-á uví hí'-á únthaykantáy'i' wí'úmuupi. ³⁰ Nǎa gínhanginpóe ǎ hǎáwí t'ǎhki únhanginná'nin, heđá hǎáwí to'wíđi wóetsikáyí'ní'in nada'i' ǎ únhanginnánho wa' wóetsikáyí'píđibo'. Heđánho ivíwhǎyunde Yóesi Tádáví'wedí un'ǎá'in." ³¹ Jesus-đi ováytu'an, "Nǎa-á itú' navi'piye' úvívihǎyunde'in, ³² hewánbo nǎa iwedí un t'ǎhki íwadedé-í, heđi wí'ínbo' unbí p'óegé bínkéyí heđi naa wí'bo díyoe'amí. Hewánbo navi Tádá naa-áđi nayíđi ta'gendi wí'bo há'to oyéeni. ³³ Naađi t'ǎhki nǎ'i wáytu'an heđánho naa-áđi ímuudi ánskaa iwe wí'íkwo'nípiđi. In Yóesi Tádá dáytaapí'inbí yáagé wa' íyi' ihayđibo bín't'óephadekhǎymáa, hewánbo kay'indi úvívínú-í, naa i yǎ'đáapí' nǎa oepáa k'ayđiwi dót'an."

17

Jesus ivi khäge'ningi' iyüusu'an

¹ Jesus ivi khäge'nin nä'i t'ähki itü'an dihaydi makówäpiye' ibeédi kinnân iyüusu'an: "Táda, ihaydiho dinná. Nää ovâykeeyan naa uví ay omuu'í hay'í omuu'in, hedânho u-á hay'í unmuu'in naadi dovâykeeyami. ² Uđi dísóge t'ähki t'owavi tsondi omúnídi, hedânho naadi t'ähki in uđi dímägi'in in wówátsi nahándepe'i in dovâymäänídi. ³ Uđa' i ta'gendi Yöesi unmuu, hedá naa-á Jesus omuu, i uđi dísandi' t'owa dovây'aywoeniđi, hedí in to'wên u-áđi naa-áđi ditaa'indáho wówátsi nahándepe'i in dâymáa. ⁴ Wa'di náa oepáa k'aydi oyi' ihaydi in t'owa dovâykeeyan u-á hay'í unmuu'in, gá in t'óe uđi dikanyônnin t'ähki dóbowadân. ⁵ Táda, naa hay'í omuu wa'di u-áđi oyi' ihaydibo', wa' hääwí wänbo nakhi'yenpi ihaydibo'. Nää uví'piye' owáymän, hediho ovâykeeyami naa hay'í omuu'in, háa omú'de waagibá.

⁶ "In to'wên náa oepáa k'aydi uđi naa dímägi'in dovâykeeyan háawi unmuu'in. Indá páadebo' uví'in úmuu, hedá uđa indá dímägi, hedí uví hi' wôn'a'ginnan. ⁷ Nää in dínhanginpe hääwí t'ähki uđi dímägi'i ta'gendi uví'wedi na'á'in, ⁸ gá hääwí uđi naa dítu'andi' naadi dovâytu'andán, hedí dáyséegi'an. In dínhanginná ta'gendi uví'wedi o'áä'in, hedá divíwhâyunde' uđi dísannin.

⁹ "Naadi ingi' dovâyüusu'o'. Nää t'ähki t'owagi'in wídayyüusu'opi, hewänbo in uđi dímägi'ingi'indá'män dáyyüusu'o', indá uví'in úmuuđi. ¹⁰ T'ähki navi'in dínmuu'in uví'in wá' úmuu, hedí uví'in úmuu'indá navi'nbá dínmuu. Hedí háa inbí wówátsi dáyhon waagidibo nakeepo' naa hay'í omuu'in. ¹¹ Nää uví'piye' omän, hedí náa oepáa k'aydi wó'yéeni'pí, hewänbo ná'indá náadibo wa'di diyi'. Navi Táda, u shánki yá'dáa'i unmuu'í, uví kay úmuu'ídi áyngidibo' ovâyma've-í, i kay uđi dímägi'ídibá, hedânho wí'da' waagibá dimúnídi, naa-áđi u-áđi wí'da' gamuu waagibá. ¹² Wa'di indáđi oyi' ihaydi áyngidí hiwó' dovâymaa uví kay úmuu'ídi, i kay dímägi'ídibá, hedá dovây'áyngimáadi wí'da'män in diwedi napede'e, i-á i ha'bi namuu napedeegi't'óe'í, hediho háa uví ta'nin diwe iví'gedi nata'muu waa únpe'e.

¹³ "Hedi náa uví'piye' omän, hedí dáyyüusu'odi ná'i t'ähki otü' wa'di náa oepáa k'aydi oyiđibo', hedânho inbí pi'ná k'ó'yé t'ähki hihchan dáymá've-í, naa dómáa waagibá. ¹⁴ Naadi uví hi' dovâymägi, hedí in t'owa wóetaapi'indi ovây't'ay, há'in t'owa waagi'in wídimuupídi, naa wänbo wá' in waagi wó'muupi waagibá. ¹⁵ Naadi wíwida'máapi náa oepáa k'aydi iwedi ovâyáa'amídi, hewänbo wíwida'máa uđi áyngidibo' ovâyma've-íđán, hedânho i Penisendiđi wí'ovâyhónipídi. ¹⁶ In wóetaapi'in waagi'nbá wídimuupi', naa wänbo wá'-á yoe. ¹⁷ In ta'gen ovâyhá'amí hedânho ta'gendi uví'piye' dívímäänídi. Uví hi'-á in ta'gen namuu. ¹⁸ Uđi naa náa oepáa k'aydi'piye' dísan waagibá, naadi ná'in navi'in dínmuu'in wá' t'ámäpiye' náa oepaa k'aydi dovâyshâymaa. ¹⁹ In navi'in dínmuuđi naa uví'piye' dáymá' hedânho in wá' ta'gendi uví'piye' dívímäänídi.

²⁰ "Naadi ná'ingi'indá' wídayyüusu'opi, hewänbo wé'ge'in t'owagi' wá' dáyyüusu'o', in to'wên ná'inbí hi' dínmuu'ídi navi'piye' divíwhâyuk'hâymaa'in, hediho wí'da' waagibá dipúwídi. ²¹ Navi Táda, u-á naa-áđi unmuu, hedá naa-á u-áđa omuu, hedí hanba innán wá' na'indáđi dimúní'in naa oda'. Hedí kin naa dáyyüusu'o', naa wänbo wá'-á yoe. ²² Naadi he'ennin dovây'páa-í, uđi naa hay'í dípa waagibá, hedânho wí'da' dipúwídi, u-áđi naa-áđi wí'da' gamuu waagibá. ²³ Naa indáđi omuu, hedí u-á naa-áđa unmuu, hediho ta'gendi wí'da' dipúwí, hedí handídi t'ähki t'owa dínhanginnáni uđi naa dísannin, hedá dínhanginnáni wá' uđi ná'in naa-áđi dimuu'in ovây'séegi'in, uđi naa díséegi waagibá.

²⁴ "Navi Táda, naa oda' in uđi dímägi'in naa-áđi dikwó'ní'in wáy naa ochangit'óe iwebá, hedânho uđi naa hay'í dípaa'in dáymúnídi. Uđi naa hay'í dípa gá ho wa'di ná'i nan oepáa náakhiepíđibo naa díséegíđán. ²⁵ Táda, u ta'geda' bi'o'í unmuu'í, toba báyéki t'owadi wíwóetaapi wänbo', naadi wítaa, hedí ná'in navi'in dínmuu'in dínhanginná uđi naa dísannin. ²⁶ Háawi unmuu'in naadi dovâyhangin'annan, hedá shánki hiwó' dovâyhangin'ánkhâymaa, hedânho uđi naa díséegi waagibá ha'bi séegibá inbí pi'ná k'ó'yé dáymá've-ídi, hedá naa-á indáđa omúni."

18

Jesus óepankê'

¹ Jesus iyüusubowa ihaydi ivi khäge'nindáđi iwedi dimää, hedí owáy Kidron kó' p'änäpiye' dimää. Iwáyge wí nava'ay na-olive-taysaa'í nak'óe, hedí Jesus-áđi ivi khäge'nindáđi i nava'ay iwe dits'ú. ² Judas i Jesus óeku'p'égi'í' ûnhanginná wáyge iwe naná'nin, háyän wänbo Jesus ivi khäge'nindáđi iwepiye' namáadi. ³ Hediho Judas-di wên Rome-win sundađo-á wên sundađo i méesate hay'í dáy'áyi'do'indá hedá wên Pharisees-á ovâymaa, hedí phakó-á kohséephé naphaamuu'í-á inbí k'uuphé-á dínmahkänmuu'í wóge iwe dipówa. ⁴ Jesus

ûnhanginná hääwí t'ähki háa ûnpuwagít'óe'in, hedího i'áhtuyedi inbí páadépiye' iwínú, hedí ováysikáyin, "To-an bintuwámáa?" 5 "Gá Jesus i Nazareth-wi-ân" kin óetu'an. Idá ováytu'an, "Naa-ân i omuu." Judas í óeku'p'égi'i' iwebá indádí nayí'.

6 "Naa-ân i omuu" gin ováytu'an dihaydí tí'ûupiye' dívihádidí dikanu. 7 Hedhá? wíyá ováysikáyin, "To-an bintuwámáa?" Indí óetu'an, "Gá Jesus i Nazareth-wi-ân." 8 Jesus-di ováytu'an, "Wáytu'anho naa-ân i omuu. Hedího naadá? dítuwámáadá, ná'in wé'ge'in binpunmáa." 9 Ha'wáagi ováytu'an dihaydí háa häädankánbo' iyúusu'an waa napóe. Kinnânho iyúusu'an: "Wí' wänbo in dímagí'in diwedí wídnpedée-ípi." 10 Simon Peter wí tsiyó phá' imáa, hedí iwahhké'di i owha' p'ó'dédi'ví t'óe'i Malchus gin nakháwá'í' óewhádidi iví ko'dingédi'in oeyay he'yinbo ónt'ó'ts'á'. 11 Jesus-di Peter óetu'an, "Uví tsiyó phá' há'i síde iwebá mänwáyto'. Ná'in t'óephade naví Tádádí naa dînsannindá dínkhây'ä' donphadé-í'in."

Jesus oe Annas-ví'piye' óeho'

12 In sundado-ádi inbí tsondi-ádi in hay'i méesatewin áyí'nindádí Jesus óepankê'di óekhówhi'an. 13 Iwedi oe Annas-ví'piye' páadé óeho'. Ihay paayo-á Caiaphas na'owha'p'ó'dédi'ân, hedí Annas-á Caiaphas-ví yahsédo-á ûnmuu. 14 Caiaphas-dá in Hudíyoví p'ó'dédi'ân häädankánbo ováytumakhe'odi ováytu'an, "Shánkí yänbedi híwó? namúní wí'dá? wí to'wí t'ähki in t'owagi' nachúu-ídi."

Peter natú idá Jesus óetaapí'in

15-16 Simon Peter-ádi wíyá khäge'di-ádi Jesus-ví tí'úuge damän. I owha' p'ó'dédi'di ná'i khäge'di' óetaa, hedího i khäge'di' ûnkoedi nats'únidi i tewhá tehpaá búge i owha' p'ó'dédi' nathaa iwe. Peter-á oe tehpaá yá'wébo-á phódi nú' óeyoe'an, hedího i khäge'di nawáypee ná'i á'yú íphódi'áyinmáa'í' óehée'amídi, hedí Peter oe tehpaá búgepiye' óets'úde. 17 I á'yúdi Peter óetu'an, "Hä'í sen óepankê'ívi khäge'dibá unmuupi'an." Peter natú, "Naa-á yoe."

18 Nat'éeediho in t'óe'indá in hay'i méesatewin sundado-á phaa'uudi dáypha't'égi, hedí phaa nú' disúwáwin. Peter wá' iwebá iwínú.

I owha' p'ó'dédi'di Jesus óetsika'máa iví hähkan ni'gedi

19 I tewhá íve i owha' p'ó'dédi'di Jesus óetsika'máa iví khäge'ninbí'gedi hedá iví hí' in t'owa ováyhá'o' í'gedá. 20 Jesus-di óetu'an, "Naa t'owa t'ähkívi páadépiye' dáyhée'owän, hedí häädi wänbo t'ähki dováyhá'owän inbí méesate hí'índi' eeye hedá inbí méesate hay'í' ee-á, wáyge t'ähki in Hudíyo divíwé'ge'o' eeye. Hääwí wänbo kaadibo wó'túphi. 21 Heháadan ná'i hääwí naa dítsika'máa? In to'wén díntóyannin ováysikáyí'ni háa dováytu'annin. Indá dínhanginná háa otú'ín." 22 Jesus ná'in natú ihaydi, wí méesatewi sundado iwe nú' nawindídi Jesus óets'emapháve, hedí óetu'an, "Ha'wáagá i owha' p'ó'dédi' wináahée'amípi." 23 Jesus-di óetu'an, "Wén háawén híwó'pí'in naa otú'dáho', úkhây'ä' ováytu'áamí'in hääwí namuu'in. Hewänbo háa otú' waa in ta'gen namuu-áku, hedánho wí'úk'óepi díts'emapháve-í'in."

24 Hedhá? Annas natsónpóe Jesus nakhówhimuudi i owha' p'ó'dédi' Caiaphas-ví'piye' óesaanídi.

Peter wíyá natú Jesus óetaapí'in

25 Oe yá'wé Peter wa'di nasúwáwin, hedí in wé'ge'in iwe diwinnindi óetsikáyin, "Ti ụ wá? há'i senbí khäge'dibá wí'unmuupi'an?" "Yoe," kin natú, "naa-á yoe." 26 Wí sen i owha' p'ó'dédi'ví t'óe'ibá namuu'í' iwe wá' nawin, i-á i sen Peter-di óe'oyets'á'ívi maatu'í' ûnmuu, hedí idi Peter óetsikáyin, "Ti Jesus-ádi oe na-olive-taysaa iwe wíwímú'pí'an?" 27 Peter wíyá natú "yoe" gin, hedí wesebo wí dee sen ikin.

Jesus oe Pilate-ví'piye' óeho'

28 Wa'déedíbo naná, hedí Jesus-á Caiaphas-ví'wedí óeho' i Rome-wi tuuyónbí tewhá hay'í iwepiye'. In Hudíyo ná'i Rome-wi tuuyónbí tewhá ee wídits'úhpi, gá inbí khuu dínmuudi dínkhâak'óedán díts'úní'in, hedího díts'úndáho' wídín'áhpí ná'i Passover shánkí'di koegi' dáyk'óe-í'in. * 29 Hedího Pilate oe yá'wépiye' napee, hedí in t'owa ováysikáyin, "Háawin t'ehpíde-an ná'í senbí'gedi dínmá'?" 30 In Hudíyodi óetu'an, "Ná'í sen wén t'aywó'win i'anpídá há'to uví'piye' áymá'íwän." 31 Pilate-di ováytu'an, "Un wí'bo binpíhuu í', hedá bintuyó'nandi bin'ân unbí tsontuq' úntú' waagibá." In Hudíyodá óetu'an, "Hewänbo un Rome'indá na'in Hudíyo wídínk'íyá'pí wí to'wí áyhéyí'in, yá'dáapi í'andi áysha wänbo'." 32 Ná'in ditú' dihaydi Jesus-ví hí' háa nachuwagít'óe'í'gedi ta'gen napee. †

33 Pilate iví tuuyón tewhá ee nawáyts'ú, hedí Jesus óetukánnandi óetsikáyin, "Ti ụ-á in Hudíyoví tsondi hay'í-ân unmuu?" 34 Jesus-di óetsikáyin, "Ti ụ-ân wí'bo unhangin'ánda', háa in Hudíyodi naví'gedi wóetu'andibo dítsika'máa?" 35 Pilate-di óetu'an, "Ti naa-ân Hudíyo

* 18:28 I tuuyóná Hudíyo winamuupí, hedí in Hudíyo-á dínkhâak'óe ná'in Hudíyo dimuupí'inbí hääwí dáytáge-ídi.
† 18:32 Jesus ho natú wén phé'wan deedi nachuwagít'óe'in. Handídi in Rome'índi in yanákkannin ováyhánunde', hewänbo in Hudíyodá ná'in yanákkannin dimuu'in ováyk'usáyunde' ováyhánú-ídi.

omuu gin un'ánde gááhàn? Uví t'owadibo hedá in owaha' p'ó'édédí'índádí naví mange wóekán. Háawin t'aywó'ninnan bí'an?" ³⁶ Jesus-di óetu'an, "Naa tsondi hay'i' omuu, hewänbo in náa oepáa k'aydiwin tsonnin waagá yoe. Há'bi tsondi omuudáho' in to'wên dovâytsónmáa'in dívihánsaa-iwán naa in Hudíyoví mange wídíkáanípídi. Hewänbo otú waa, náádíwin tsonnin waagi wó'muupí." ³⁷ Pilate-di óetsikáyin, "Hedáho', ti ta'gendi ví tsondi hay'i-án unmuu?" Jesus-di óetu'an, "U'bo untú waa, há'bi' omuu. Hedi náa oepáa k'aydiyiye' o'ää hedá o'aypuyá, in ta'gen namuu i'gedí dáyhée'amídí. To'wên in ta'gen ho dínhanginná'nindá naa dint'óyande?" ³⁸ Pilate-di óetsikáyin, "Hándiqan to'wí únhanginnáni hááwí in ta'gen namuu'in?"

Jesus óekhe'khámáa, hewänbo Barabbas-á óema'p'ádi

Pilate ná'in natú ihaydi in Hudíyo ee diyí' iwepiye' nawáypeedi ovâytu'an, "Naadi wên t'aywó'nin ná'i sen i'annin wänbo wídónshaapí. ³⁹ Hewänbo paayo p'óe waagi ná'i Passover shánkí'di naná' dihaydi undi dídaa'o' wí pan wáyma'p'ádi-ídi. Ti náa ná'i Hudíyoví tsondi hay'i dóma'p'ádi-i' in ída'?" ⁴⁰ Dívítuwínú, "Há'i-á yoe. Barabbas-án gida' náama'p'ádi-i' in." Barabbas-á sänbi namuu.

19

¹ Hediho Pilate natsonpóe waa in sundadodi Jesus óepiye hedi púwhí'dí óewhähwhá'nan. ² In sundado wên wáákhan dáy'ophidé'andi óep'óhtógi. Hedáhá' wên p'í tsáawá'ín k'éwé'in to-á óetógi, tsondi hay'ívi aa waagi'ínbá namuu'in, ³ hedi wí'ín wí'ínigin in sundado iví páadépiye' díphademändi óeyanákitúmáa, "Hännan un'án, ỳ Hudíyoví tsondi hay'i' unmuu'í," hedá óets'emapháve. ⁴ Pilate wíyá oe yá'wépiye' napeedi in t'owa ovâytu'an, "Bít'óyan, naadi i dópiyegit'óe undi bínmúnídi, hedánho únhanginnánídi naadi wên t'aywó'nin i'annin wänbo wídónshaapí'in." ⁵ Hediho Jesus oe yá'wépiye' óepiye. In wáákhan ón'ophidé'annin nap'óhto'on, hedá in p'í tsáawá'ín k'éwé'in to-á nato'on. Hedi Pilate-di in t'owa ovâytu'an, "Bínmú'dí, náwe i sen nawin." ⁶ In owaha' p'ó'édédí'índádí hedá in hay'i méesate'ín sundado-ádi óemú' ihaydi háyan wänbo dívítuwínú, "Wên phé'wan deedi ná't'óhtágek'u'." Pilate-di ovâytu'an, "Unnán bínhúu bínt'óhtágek'úwídi. Naadá wên háawên t'aywó'nin i'annin wänbo wídónshaapí." ⁷ In Hudíyodi Pilate óetu'an, "I-á natú Yóesi Tádávi ay namuu'in, hedi wên tsontuú gínk'óe'ín natú', wí to'wí kin ihée'o'í-á nachúu-i' in únkhây'á'." ⁸ Pilate ná'i hí' nat'oe ihaydi shánkí wänbo nakhuwóeda'póe, ⁹ hediho' iví tųųyón tewhá ívepiye' nawáyts'ú, hedi Jesus óetsikáyin, "Ta'gendi wáhääwi-an unmuu?" Hewänbo Jesus-di háabo wí'óetu'anpí. ¹⁰ Pilate-di oetsikáyin, "Ti wídíhée'amíp'an? Ti wí'únhanginnáhpí'an naada'mân dínk'óe háa wíma'p'ádi-i' in hediháa ỳ dovâymäáni'ín phé'wan deedi wóet'óhtágek'úwídi?" ¹¹ Jesus-di óetu'an, "Yóesi Tádádi wíwónk'ú'pídáho há'to úku'níwän háa wänbo naa dí'amídí. Hediho i sen uví mange naa díkándi-áho uví shánkí it'aywó'nan."

¹² Pilate ná'in nat'oe ihaydi shánkí wänbo nada' Jesus óema'p'ádi-i' in, hewänbo in Hudíyo dívítuwínú, "Ná'i sen náama'p'ádidá, ỳ i tsondi Caesar-ví'nápiye' wí'unmuupí. Wí to'wí wí tsondi hay'i namuu gin natú'di-á Caesar-ví hánbi' namuu." ¹³ Háa ditú waa Pilate nat'oe ihaydi Jesus oe yá'wépiye' óepiye, hedi in t'owa ovâytu'ó'do' iwe Pilate isóge. Iwáho dáytu'ó nak'uupháagikw'ó' diwe gin, hedi Hebrew tųųdáho "Gabbatha" gin dáytu'ó'.

¹⁴ Wa'qí Passover shánkí'di yáadi naná. Ihay thaa-á dáyhääwíkhây'ó wíyá tháwängí', kaykhanwówa thaa nanáni'í'. Náa taage iwáypiye' naná. Pilate-di in Hudíyo ovâytu'an, "Bínmú'dí, náwe unbí tsondi hay'i únwin." ¹⁵ Dívítuwínú, "Náwédi náyáa'an, phé'wan deedi ná't'óhtágek'u'." Pilate-di ovâytsikáyin, "Ti unbí tsondi hay'i wáy't'óhtágek'úwí?" In owaha' p'ó'édédí'índi óetu'an, "I-á na'ínbí tsondi hay'i wíginmuupí. Na'índá wí'da' tsondi hay'i gín'án, i-á Caesar-án namuu." ¹⁶ Hediho Pilate-di Jesus inbí mange óeyoe'an phé'wan deedi óet'óhtágek'úwídi.

Jesus phé'wan deedi óet'óhtágek'ú'

¹⁷ Hedáhá' Jesus óeho'di iweđi napee wên phé'wan igí'in ipi'íhhondi, hedi in okú "P'óhkhúbay" gin dáytu'ó' iwe dípówa, Hebrew tųųdá ditú' "Golgotha" gin. ¹⁸ Iweho in sundadodi Jesus in phé'wan deedi óet'óhtágek'ú', hedá wá' wáy-á wíye sená'dá Jesus-ví wí'ná kíngedí hanbá ovän'an, hedi Jesus-ví phé'wan pinudi ónkídi. ¹⁹ Pilate natsonpóe wên phéphá' eedi ná'i tųų dáyta'namí gin: "Ná'i-á Jesus oe Nazareth-wi namuu, Hudíyoví tsondi hay'i'." hedi kin dáyta'nandi in phéphá'-á ee phé'wá' kw'áye dáy't'óhtágek'ú'. ²⁰ Jesus phé'wan deedi óet'óhtágek'ú' iwe oe Jerusalem búu'ú tso'wa naná, hediho báyéki Hudíyo iwe diyí', hedi in phéphá' ee háa nata'muu'ín dáyttu'an. Hebrew tųųdá, Latin tųųdá, hedá Greek tųųdá nata'muu. ²¹ In Hudíyo owaha' p'ó'édédí'índi Pilate óetu'an, "Wí'úkhây'áhpí náata'namí'in ná'i hí' 'Hudíyoví tsondi hay'i' gin, hewänbo kinnán náata'namí: 'Ná'i sennán

natú, Naa in Hudíyoví tsondi hay'i omuu.' " 22 Pilate-di ovâytu'an, "Háa otsonpóe waa dâytá'namí'in wídó'egókhâyamápi."

23 In yóenu sundaḡoḡi Jesus phé'wan deedi óet'óhtágek'ú' ihayḡi ivi aa dívíwiye, heḡi pi'ḡinbo wí'ingí dâyhógi. Hewânbo ivi k'éwé'in to he'yinbo namuudi wáyge wânbo wí'únpánye'enpi. 24 Heḡiho ditú, "Hâ'in k'éwé'in to-á wí'ây síve-ípi, hewânbo ivi'ây wámí âymúnídi to-angú in nat'anpúwí'in." Heḡi han díví'andi ná'in Yóesi Tádávi ta'nin diwe ho nata'muu'in napóe:

Navi aa dívíwiyedi pi'ḡinbo wí'ingí dâyhógi,

heḡá navi k'éwé'in togí'in díví'âywan.

25 Jesus-ví phé'wan nú' ná'in yóenu kwiyá' diwin: Jesus-ví yíyá-á, heḡá Jesus-ví yíyávi tí'úu-á, heḡá Clopas-ví kwiyó Mary-á, heḡá Mary Magdalene-dá. 26 Jesus ivi yíyá iwe nawindi imú', heḡá ivi kháge'di' iséegi'í wá' imú', heḡiho ivi yíyá itu'an, "Yíyá, náá iwedi há'i sen uvi ay waagi'ba úmúni." 27 Heḡáhá' ivi kháge'di' itu'an, "Ná'i-á uvi yíyá waagi'ba úmuu náá." Heḡiho i kháge'di' ivi wháagepiye' Mary óeho' óe'ây ingi'amídi.

Jesus nachuu

28 Jesus-áho únhanginná ná'i t'áhki iphade'in heḡânho háa Yóesi Tádávi ta'nin diwe ivi'gedi nata'muu waagiba napúwídi. Ihayḡáhá' natú, "Naa op'oesá'aa." 29 Iwe nú' wên sá'áwé' whoegi'in naméena'oyohay'isaa'in nachá, heḡiho wên hááwên nap'ohsaadee'in i méena iwe dâyp'óhtógi, heḡi wên poesú hyssop kin dâytu'o' eedi dâyt'i'k'ú'di Jesus-ví sóe iwepiye' ótegedi, 30 i méena ip'ohún. Ihayḡáhá' natú, "Navi t'óe dínbó'wanho?", heḡi ip'óhwhayedibo' ipichuwamági.

Jesus oe wa'määgé óeyún

31 I thaa in Hudíyo dâyhááwíkhây'o'í kaykhanwówá thaagi' naná, heḡi ná'i kaykhanwówá thaa na'á'i shánki hay'i thaa dínmuudi wídida'pi in chu'in ee phé'wan deedi ovây yoe'amí'in. Heḡiho Pilate óedaa'an natsonpúwídi in dí't'óhtágek'w'ó'nin ovây p'ótháani'in shánki á'yuggi dichúu-ídi, heḡá phé'wan deeyeda' ovây wháve-i. 32 Heḡiho' in sundaḡo dimáadi in sená' Jesus-á dibá phé'wan deeyeba' ovânt'óhtágek'ú'in wí'gíndibo' ovânpótháa. 33 Hewânbo Jesus-ví'we dípówádi óemú' ho nachuu'in, heḡiho' ivi pó wí'óntháapi. 34 Wí sundaḡo ivi yún phédi Jesus wa'määgé óeyún, heḡi p'oe-ádi úndádi wónki únpee.

35 (Kin napóe'in naa ná'in dóta'do'í dómú', heḡiho i'gediho dóta'do', heḡânho un wá' ná'i hááwí úviwhâyú-ídi. Háa otú' waa ta'gen namuu, naa únhanginná in ta'gen otú'in.)

36 Ha'wáa Jesus óe'an dihayḡi ná'i Yóesi Tádávi ta'nin diwe nata'muu waa napóe:

Wéhpée wânbo ivi phékhúu wí'óntháani'pi.

37 Heḡá wá' wíyá wáyge Yóesi Tádávi ta'nin diwe kinnân nata'muu:

In t'owáḡi i to'wí óeyúndi' óemúni.

Jesus óekhâ'k'ú'

38 Wí sen Joseph gin nakháwá oe Arimathea búu'ú'aywi namuu, heḡi Jesus-ví'piye' iwihâyunde', hewânbo in Hudíyoví p'ó'dédi' in ovây khuwóeda'ḡi náahayḡi wínada'pi t'owa dínhanginná'in iwihâyunde'in. Jesus nachuu ihayḡi Joseph-di Pilate óedaa'an i pení óekhu'wamääni'ídi, heḡiho Pilate-di óemáḡiḡi óeho'. 39 Heḡá Nicodemus wá' napówá wí woe sa'wó' nasú'í táḡintá (100) taa nakháa'í' ikándi, ná'i woe-á myrrh-ádi aloe-ádi nawóemuu. (Nicodemus-á hânhay Jesus-ví'piye' khu'déedi namáa'í-ân namuu.) 40 Joseph-ádi Nicodemus-ádi i pení óeho'ḡi híwó'di aa ts'á'í iwe óe'ánnan i sa'wó' nasú'í woe wóege. Kindidân in Hudíyoví wí pení óekhâhkukhâyamá'í óekhây'o'. 41 Jesus phé'wan deedi óet'óhtágek'ú' iwáy tso'wa wáy wí nava'ay nataysaa'í nak'óe, heḡi iwe wí khâkhugi' t'ovápho ts'aabi nachá, iwe to'wí wânbo wa'ḡi wí'óekhâ'k'ú'pi. 42 Heḡiho tso'wabo nanândi, heḡá ihay tháwândá in Hudíyoví kaykhanwówá thaa dínnândi dívíkhây'amí'in dínhây'áḡi, Jesus iwe óekhâ'k'ú'.

20

Wáy Jesus óekhâ'k'ú' iwe wí'óeshaapi

1 Dumíngu naná' díhay thaa Mary Magdalene i t'ovápho Jesus óekhâ'k'ú' iwepiye' namáa. Hé'déndi hé'dibo wa'ḡi nakhúunândibo namáa. Napówáḡi i k'uu pháagi' dâyt'ídi'í wéhanápiye' nahângewindi imú'. 2 Heḡiho Mary iwedi i'áḡi Simon Peter-ádi i wí' kháge'di Jesus-di óeséegi'í-ádi ovânshaa, heḡi ovântu'an, "Na'inbí Sedó Jesus i t'ovápho iwe óeyáa'an, heḡi wáyge óewây'k'ú' in wíginhanginnápi."

3 Heḡiho Peter-ádi i wí' kháge'di-ádi Jerusalem búu'ú'ḡi dapeḡi i t'ovápho iwepiye' damáa dánmúni'ídi háa iwe nak'óe'in háa yoe. 4 Wí'gíndibo dán'ááhon, hewânbo i wí' kháge'di shánki nasháḡi Peter-ví pááde' i'ááhondi páádebo napówá. 5 It'áá' itsíkhéeni'ídi, heḡi i aa Jesus óe'ánnandi' oe iwe nange nakw'óndi imú', hewânbo' ee t'ovápho ee wínats'úhpi. 6 Ivi tí'úugé

Simon Peter napówá, heđi i-á ee t'ovápho ívepiye' nats'ú, ⁷ heđá i wá' i aa iwe nakw'óndi imú', heđá in aa Jesus nap'ó'ánmuu'indá wá' imú'. Ná'indá na'íhpa'andi oe wéhanápiye' wí'bo nak'óe, i wé'ge'í aa-áda wínak'óepí. ⁸ Heđiho' i wí' kháge'di páade napówá'í wá' t'ovápho ee nats'ú, heđi ná'í aa nakw'óndiho' imú'di Jesus nawáywówápoe'in iwíháyü. ⁹ (Yóesi Tádávi tã'nin diwe natú' Jesus nawáywówápuwagít'óe'in, hewänbo Jesus-ví kháge'nin wa'di ná'í hääwí i'gedi wídika'póya'pi.) ¹⁰ In wíye kháge'nindá inbí'wepiye' dänweeho'.

Jesus-á Mary Magdalene-ví'piye' ipikeeyan

¹¹ Mary-á oe t'ovápho iwe napówáđi yá'wébo naséewin, heđi wa'di naséeyidi it'ääđi i t'ovápho ívepiye' itsíhkídi. ¹² Heđi wíye makówáwin t'óepa'aa'in da'aats'á'imuu'in Jesus nak'óewän diwe da'ändi ovänmú', i wí' ivi p'ón únk'óewän diwe na'án, heđi i wí'-á ivi án únk'óewän diwá. ¹³ Indi Mary óetsikáyin, "Háadan unseeeyi'?" Ovántu'an, "Gá naví tsondi dínpiyedän, heđi wáyge' óek'ú' in wíđinhanginnáhpí." ¹⁴ Kin natú ihayđi íbée, heđi Jesus iwe nawindi óemú', hewänbo ta'gendi Jesus namuu'in wí'únhanginnáhpí. ¹⁵ Jesus-di Mary óetsikáyin, "Háadan unseeeyi'?" To-an náatwámáa?" Mary-á na'án Jesus-á i nava áyi'di namuu'in heđiho' óetu'an, "Má'mää, wáygepiye' náaho'dáho', dítu'áamí wáyge' náak'ú' in heđänho' omú'-í dókéyidi." ¹⁶ Ihaydi Jesus-di óekháyá', "Mary." Mary-á wíyá íbéedi Jesus-ví'di itsaakídi heđi óetu'an, "Rabboni." (Rabboni-á Hebrew tuđi natú'da' "háhkandi" gin.) ¹⁷ Jesus-di óetu'an, "Naví'di wíwitsaakéeni'pí, wa'di i Tádávi'piye' wó'peepídi. Hewänbo ópün, in to'wén naví tí'uwin páade'in waagi'ínbá dínmuu'in ováytu'an naví Tádávi'piye' omän, i-á unbí Tádábáho' únmuu, i-á naví Yóesi dínmuu heđá unbí Yóesibá únmuu." ¹⁸ Heđiho Mary Magdalene iwedi namáadi in kháge'nin ováytu'an, "Na'ínbí Sedó Jesus dómú'," heđi ováy't'óe'an háa Jesus-di óetu'an waa.

Jesus ivi kháge'ninbí'piye' ipikeeyan

¹⁹ Wa'di Dumíngu naná, heđi nakin dihaydi Jesus-ví kháge'nin wí tewhá íve diwé'gekw'ó. In Hudíyoví p'ó'déđi'in ováykuwóeda'di t'áhkí i phódi dínphéhti'din. Ihaydi Jesus inbí páadepiye' nakepóeđi ováytu'an, "Ánshaaginpíđibo' íkwó'ní." ²⁰ Kin natú ihaydi ivi mandá heđá ivi wa'määge-á háa únmuu'in ováykeeyan heđänho óetaa-ídi. Ivi kháge'nin báyéki dihíhchanpóe Na'ínbí Sedó Jesus óemú'di. ²¹ Heđáhá' wíyá ováyhé'e'andi ováytu'an, "Ánshaaginpíđibo' íkwó'ní. Naadi naví t'óe dín'amídi wáysankháymáa, naví Tádáđi ivi t'óe dön'amídi dísan waagibá." ²² Kin natú ihaydi ivi háadi ováysiphaydi, heđi ováytu'an, "I Yá'dáa'í P'oweahhá unbí pí'ná kó'yé únts'úní. ²³ To'wénbí t'aywó'di dín'owó'yennin itúđáho', ho dín'owó'yen. Hewänbo wíđin'owó'yenpi gin itúđáho', wa' wíđin'owó'yenpi."

Jesus-di Thomas óehé'e'an

²⁴ Hewänbo wí' in tã'di wíye iwedi in wé'ge'indáđi wína'ánpíwän Jesus dínpówá ihaydi. Ná'í kháge'di-á Thomas gin nakháwá, heđi Kwáati wá' gin óetu'o'. ²⁵ Heđiho' in wé'ge'in kháge'nindi Thomas óetumáa, "Na'indá Na'ínbí Sedó Jesus áymú'." Hewänbo Thomas natú, "Naadá i kwák'u ónhkháki iwe dómú'píđá, heđi namanphochän deedi naví mankhúđi dótagépiđá, heđá oe wa'määge únphochän diwe wá' naví mandí dótagépiđá, há'to dáyháyü-í nawówáyí'in."

²⁶ Wí yáadi naphade ihaydi ivi kháge'nin tewhá íve wíyá dikw'ó, heđi Thomas-á indáđi náa na'án. T'áhkí i phódi naphéhti'din, hewänbo Jesus inbí páadepiye' nakwínudeedi ováytu'an, "Ánshaaginpíđibo' íkwó'ní." ²⁷ Heđi Jesus-di Thomas óetu'an, "Náwe uvi mankhúđi dítáge-í. Naví man dínmu'di. Ómanki' naví wa'määge iwe. Wháyupi' wíyá wí'unmúnípi, hewänbo biwháyü-í." ²⁸ Thomas-di Jesus óetu'an, "U-án naví tsondi dínmuu, naví Yóesi-á." ²⁹ Jesus-di óetu'an, "Tí nábáha' biwháyü dímú'di? Hewänbo in díwíháyunde'indá shánkí dihíhchã tobá dímú'pí wänbo'."

Háadi ná'in tã'nin óeta'nannin

³⁰ Jesus-ví kháge'nindi báyéki wíyá pinnán t'óe i'andi' óemú', hewänbo ná'in tã'nin deeda t'áhkí i pinnán t'óe i'an ní'gedi wínatã'muupi. ³¹ Hewänbo ná'í hí'-á natã'muu heđänho úwíwháyü-íđi Jesus-áho namuu i to'wí Yóesi Tádáđi óesóge'í' t'owa ováy'aywoeniđi, heđá wá' úwíwháyü-íđi Yóesi Tádávi ay-á namuu, heđänho han úwíwháyundeđi in wówátsi nahándepi'in imá'in bínmá've-í.

21

Jesus-á tséđi diyí'in kháge'ninbí'piye' ipikeeyan

¹ Wí háyü thaa naphade ihaydi, Jesus ivi kháge'ninbí'piye' wíyá ipikeeyan oe Tiberias p'óekwingé. Kinnán napóe: ² Ná'inho wé'ge diyí': Simon Peter-á, Thomas-á (i-á Kwáati gin óetu'o'), heđá Nathanael-á (i-á Galilee nangewi búu'ú'ay Cana gin dáytu'o iwe'í namuu), heđá Zebedee-ví e'núnda, heđá wáy-á wíye Jesus-ví kháge'nindáđi. ³ Simon Peter-di in

wé'ge'in ováytu'an, "Naa opaap'okumän," hedi óetu'an, "Na'in wá' u-ádi gimän." Hediho dimäädi wí kophênbay iwe dívítógi, hewänbo khuu t'ähki wídiséegípóepi. ⁴ Nathay'ä' ihaydi Jesus oe p'oe'kwí' k'áygé nawin, hewänbo iví khäge'nindá wídinhanginnáhpí i namuu'in. ⁵ Hedi Jesus-di ováysikáyin, "K'ema'in, ti háäbo wí'íséegípóepi'an?" Óetu'an "yoe" gin. ⁶ Idi ováytu'an, "Unbí paap'oku'in há'i kophênbay ko'dínápiye' p'oe iwe bínchänú-i, hedi iwe bínhóni wên." Hediho háa natú waa díví'an, hedi báyéki in ton paa dáywahógidi wídkoedípi in paap'oku'in dáytege-ídi.

⁷ I khäge'di Jesus-di óeséegí'ídi Peter óetu'an, "I-á Na'inbí Sedó Jesus namuu." Simon Peter iví k'éwé'in to napá'din it'óe'amídi, hedi ná'in óetu'annin nat'oe ihaydi iwáytógikídi ipip'ohke't'áve oe p'oe' k'áygépiye ikohsáy-ídi. ⁸ I kophênbay p'oe' k'áygédi kayi' diwe wina'ánpí, ma' hádi poewintá (30) kwí'óhpa taa iwehaydída', hediho' in wé'ge'in khäge'nindá i kophênbay iwedi eepiye dimää, in paap'oku'in napaapi'dendi dáytáähondi.

⁹ P'oe' k'áygé dipówa ihaydi i kophênbay iwedi dipee, hedi wí phaa'u'u phaa iwe di-paakho'kw'óndi dáymú', hedá wí pává-á nakhákw'ó. ¹⁰ Jesus-di ováytu'an, "Binmä' wên paa há'in bínwhahógi'in diwedi." ¹¹ Simon Peter i kophênbay iwe itógidi in paap'oku'in oe p'oe' k'áygé iwhaapiye. Tägintádáhá' p'ánántá'di poeye (153) paa gáhá'ánnin dito'on, hewänbo tobá báyéki dipaato'on wänbo' in paap'oku'indá wáydi wänbo wínasi'venpi. ¹² Jesus-di ováytu'an, "Biká've, bíhé'déndihúuyan." T'ähkídibo diwóda' óetsikáyí'nídi "To-an unmuu" gin, i-á Na'inbí Sedó Jesus namuu'in dínhanginná. ¹³ Hedi Jesus i húngi' nasaa iwepiye' namäädi i pává ihógi hedi ováymági, hedá i paa wá' ováymági.

¹⁴ (Nää poewingí' Jesus iví khäge'ninbí'piye' ipikeeyan nawáywówápóe iwedi.)

Jesus-di Peter óehé'an

¹⁵ Dívihúubowa ihaydi Jesus-di Simon Peter óetsikáyin, "Simon, John-bí ay, ti údi naa diséegi ná'in wé'ge'indivi shánki?" Peter-di óetu'an, "Hoi, Na'inbí Sedó, u-án úhanginná naadi wiséegi'in." Jesus-di óetu'an, "In t'owa naví k'úwá'áya waagi'inbá dínmuu'in ováyhúuyóeni."

¹⁶ Wáyingí' óetsikáyin, "Simon, John-bí ay, ti naa diséegi?" Peter-di óetu'an, "Hoi, Na'inbí Sedó, u-án úhanginná wiséegi'in." Jesus-di óetu'an, "In t'owa naví k'úwá waagi'inbá dínmuu'in ová'yáyingi'amí." ¹⁷ Poewingí'we Jesus-di Peter óehé'andi óetsikáyin, "Simon, John-bí ay, ti naa diséegi?" Peter naháachanpóe náä poewingí' Jesus-di óetsikáyindi, "Ti naa diséegi" gin, hediho' óetu'an, "Na'inbí Sedó, háäwí t'ähki úhanginná, naadi wiséegi'in úhanginná." Jesus-di óetu'an, "In t'owa naví k'úwá waagi'inbá dínmuu'in ováyhúuyóeni."

¹⁸ Ta'gendi wítumáa, shánki ts'aabi' unmuu ihaydi wí'bo bipi'awende' hedá biyíyende' wéngé unda' i'ge t'ähki. Hewänbo owáy unsedópaa ihaydá bikhóhtáäkháymáa hedi wíyá to'wídi wónwhi'amí hedá wóepahkekháymáa hedá wáy unpunda'pí'wepiye' wóehúuwí."

¹⁹ Kin natúdiho Jesus-di ónthayk'ú' háawin chuwa únpuwagít'óe'in, hewänbo ná'in iví chuwa únmuu'indá t'owa dínhanginnáni Yóesi Tádá hay'i namuu'in. Hedá Peter óetu'an, "Naa-ádi óká've."

²⁰ Peter íbéedi i khäge'di Jesus-di óeséegí'í dänwóe'ádi óemú'. Háädankánbo' i khuu dívikindihúuyo' ihaydi ná'i-ánkun namuu i khäge'di Jesus-ví nú' na'ándi óetsikáyin, "Na'inbí Sedó, wé'i-an namuu i wóekuhpegít'óe'i?" ²¹ Hedi náä Peter-di i óemú'di Jesus óetsikáyin, "Heyáa ná'i sen, Na'inbí Sedó?" ²² Jesus-di Peter óetu'an, "Owáy naa owáy'ää píhay i nawówáyéeni'in oda'dáho', naví áyingi-án dínmuu, uví'-á yoe. U-án naa-ádi óká've." ²³ Hedi in Jesus-ví khäge'nin ditú' ná'i khäge'di há'to nachúu-i'in. Hewänbo Jesus-á wínatúhpí i khäge'di wínachuwagít'óepi'in, hewänbo nawänpitú-á, "Owáy naa owáy'ää píhay i nawówáyéeni'in oda'dáho', naví áyingi-án dínmuu, uví'-á yoe."

²⁴ Ná'i Jesus-ví khäge'di-án namuu ná'i háäwí itá'nandi', hedi íbá natú' ta'gendi napóe'in. Hedi na'in ginhanginná háa i natú'in in ta'gen namuu'in.

²⁵ Jesus wíyá báyéki háäwí i'an ná'in ta'nin diwe nata'muupi', hedi háäwí t'ähki i'gedi nata'muudáho', o'ánde t'ähki náä oepáa k'aydi há'to nayáanáni'in i ta'di dáytá'namí'igi'.

Háa Jesus-ví T'òekhuwa'in Díví'annin

1-4 K'ema Theophilus, in páadé'in ta'nin wínta'nannin diwe wítu'anpí'an t'áhkí ná'i hááwí Jesus-di in t'owa ováyhá'andi hedá i'andi-á páadé it'òe'an dihaydi waabo oe makówápiye napee píhay. Nachuudáhá' nawáywówápóe ihaydi, iví t'òekhuwa'in hándídíbo ováyde'manninbí'piye háyánbo ipikeeyan. Jónántá (40) thaa t'áhkí báyéki hááwí i'an ováykeeyamídi ta'gendi wíyá nawáywówápóe'in, hedá Jòesi Tádávi kxuu i'gedi ováytumáa. Napeepídi, wa'di indádi najídíbo i' Yá'dáa'i P'oweahháa óekaymágidí ováytu'an, "Náa Jerusalem-di wí'ípee-ípi. Naadi ho wáytu'an naví makówávi Tádá iví tun imági wí to'wí wováysangí'o'in. Hedího náa úvítískhá'ami ná'i na'áá píhay. ⁵ John i' p'ó'p'òekandiá ho wováyp'óp'p'òe'an p'òeídida', hewánbo náa iwedi báyéki thaa naphadepídíbo i' Yá'dáa'i P'oweahháa bínkayjí wí p'ó'p'òe'okan bínké' waagíba."

Jesus makówápiye napee

⁶ In Jesus-ví t'òekhuwa'in i-ádi diwé'geji'indi óetsika'yan, "Nanbí Sedó, ti náa-án ihaydi naná untsondisogedee-í'in hedánho na'in Israel'in t'owa díma'p'áádi-ídi in Rome-ínbí'wedí?" ⁷ Jesus-di ováytu'an, "Wíwováymági ná'i hááwí i'gedi únhanginnáani'in. Naví Tádáda'mán únk'òe únhanginnáani'in háádi háa wé'i thaa-á ná'i hááwí napuwagi'o'in. ⁸ Hewánbo ginnán undá únpuwagi'o: I' Yá'dáa'i P'oweahháa únwáani hedí ihaydi in kay bínkaykháymáa, hedí t'owa t'áhkí naví'gedi bintu'áami náa Jerusalem bú', hedá t'áhkí Judea nange i'ge Samaria nange i'gá, hedá t'ámápiye náa oepáa k'aydi i'ge t'áhká."

⁹ Jesus-di ováyhi'bowa ihaydi, wa'di óemúndéibo makówápiye Jòesi Tádádi óepiye, hedí okhúwá jáa nats'úndi wíyá wí'óemú'pí.

¹⁰ Hewánbo wa'di kw'áye'piye napeemáandi óemúnde' ihaydi, tsikhagípi wíje sená' waagi'iná dánchaa'in, ts'á'i da'aamuu'in, inbí hángé dakwinúdee. ¹¹ Ná'in wíjédi ováytu'an, "Un Galilee'in sená', kw'áye'piye íbéesaadi wí'íwe'pí. Tobá Jesus makówápiye napee wánbo', i'bo háa náa namáa'in bínmú' waagíba nawáy'á'."

Matthias óede'man Judas-ví t'òe ón'amídi

¹² Hedího Jesus-ví t'òekhuwa'in okú kw'áye' diwáandi oe Jerusalem bú'piye dimáa. In okú-á "Olive okú" gin dáytu'o', hedí Jerusalem tsowa naná, mađi píngé míyada' iwedi. ¹³ Oe Jerusalem dipówa ihaydi i' tewhá ee díthaa iwe oe wha'k'ay ívepiye dípee. Ginnán díkháwá: Peter-á, John-dá, James-á, Andrew-á, Philip-á, Thomas-á, Bartholomew-á, Matthew-á, wíyá James-á (i-á Alpheus-ví ay únmuu), Simon-dá (i-á páadé'gi Zealot t'owa iwe nato'onwán*), hedá Judas-á (i-á wíyá wée James ginbá nakháwá'ívi ay únmuu). ¹⁴ Ná'in sená'dá hedá wén kwiyá'dá hedá Jesus-ví jíyá Mary-á hedá Jesus-ví tí'úwindádi háyánbo díwé'ge'o' dívíjúsus'amídi.

¹⁵ Wí thaa in Jesus-ví'piye díwíwáyunde'in diwé'gekw'ó, mađi tágintádáhá' wétá (120) ihay díji', hedí Peter iwínu ováyhée'amídi. ¹⁶ Ováytu'an, "Tí'úuwín páadé'in, hán'òebo' i' Yá'dáa'i P'oweahháa'gi David óetu'an háa Judas Iscariot únpuwagi'o'in, hedí David háa óetu'an waa ita'nan. Hedí ná'in David ita'nanniná únkháw'á' napúuwí'in. Judas-dán in t'owa ováykeeyan wáyge' Jesus naji'in, indi óepankáyjidi. ¹⁷ Judas-á nanbí'wedí'í'ba namuu, gá óede'mandán na'in iví'o'ínbá i'amídi" gin Peter-di ováytu'an.

¹⁸ (Ná'i Judas-á in Hudíyo p'ó'dé'í'indi óéw'áa yá'dáapí hááwí i'amídi hedáhá' i' chá' íhógi'í'di wí nava ónkúma, hedí iwéba páadépiye nake't'ándi nange nawoe, hedí nasíhpándi iví see t'áhkí únpee. ¹⁹ T'áhkí in t'owa Jerusalem díthaa'in dínhanginpóe ná'in únnpóe'in, hedího inbí tundi i' nava dáytu'o' "Akeldama" gin. Akeldama-á natunda' "nava na'únnp'oecha'dee iwe" gin.)

Hedí gin wá' Peter natú, ²⁰ "In ta'nin Psalms diwe Judas-ví'gedi gin nata'muu: Iví wháagé ónjoe'amí,

hedí tóebo iwe há'to ithaayé-í.

Hedá ná'in wá' nata'muu:

Wíyá to'wídi iví t'òe ón'amí.

²¹⁻²² "Hedánkun gínkháw'á' wíyá sen áysóege-í'in t'owa ováytu'áamídi Nanbí Sedó Jesus nawáywówápóe'in, na'indi áytumáa waagíba. Nakháw'á' ná'i áyde'mamí'i-á namúuni'in wí to'wí na'indádíba namáa'í' t'áhkí i' thaa wa'di Jesus na'indádi naji' ihaydi, John i' p'ó'p'òekandi' in t'owa ováyp'óp'òe'o' ihaydi waabo Jesus oe makówápiye napee píhay" gin Peter-di ováytu'an.

* **1:13** In Zealot t'owa-á inbí nange hángo dáysigídi dida' in Rome'in t'owa ováykehpeeyé-í'in, hedí díkháymuu indádi dívínámamídi.

²³ Heđiho⁷ in iwe dikw'ó⁷nindi wije sená⁷ ovánde⁷man. I⁷ wêe Joseph Barsabbas gin nakháwá, Justus gin wá⁷ óetu⁷o⁷, heđá i⁷ wêe-á Matthias-án namuu. ²⁴⁻²⁵ Heđi ginnân dívíjūusu⁷an: “Nanbí Sedó Jôesi Táa, Ƴ-á úhanginná t'owa t'áhkíví pí⁷ná khó⁷é haa dí⁷ánshaamuu⁷in. Judas uví t'óekhuwa⁷i⁷ úmuuwán, hewánbo iví t'óe ijoe⁷andi in tuhchānu ũn⁷ā⁷in ũnpóe. Nää na⁷in dínkeeyamí wé⁷i-an ná⁷in wije iweđi áysóege-ídí Judas⁷ ví t'óe ón⁷amídi.” ²⁶ Heđi wije k'u⁷áy eedi in sená⁷bí kháwá ovánta⁷k'ú⁷, heđi wêe k'uu dáyké⁷ Matthias-ví kháwá ũnk⁷óe⁷i⁷. Heđiho Matthias-á wí Jesus-ví t'óekhuwa⁷i-á napóeđí in wé⁷gen t'óekhuwa⁷indáđí⁷bá iwón.

2

I⁷ Yá⁷dāa⁷i P'owəqahā napówá

¹ In Hudíyoví shánkí⁷eedi thaa dínpówá, Pentecost gin dāy⁷t⁷o⁷, heđi t'áhkí in Jesus-ví⁷piye divíwāyunde⁷in oe Jerusalem bú⁷ dijí⁷in i⁷ tewhá ee diwé⁷gekwo. ² Tsikhagipí háäwí dit⁷oe wí wāá hāno kaygi waagibá makówáđí nawāndi, heđi i⁷ wāá íve t'áhkí nají⁷. ³ Heđi báyéki phá⁷áy waagibá nakeet⁷óe⁷i dáymú⁷, hān⁷áy waagibá namuu⁷i⁷, heđi ná⁷i nawadedeedi wí⁷inbo ovāy⁷tāge. ⁴ Heđi i⁷ Yá⁷dāa⁷i P'owəqahā pín ta⁷gedí dāymáađí ovāykhāge⁷nan báyéki wíyá pí⁷wí tundi dínhí⁷koedí-ídí.

⁵ Oe Jerusalem báyéki Hudíyo t'owa dithaa, báyéki nange eejedi dipówá⁷in, indá Jôesi Tádá óe⁷a⁷ginmā⁷in dimuu. ⁶ Ná⁷in t'owa háäwí wí wāá waagi⁷bá namuu⁷i⁷ dit⁷oe ihaydi, báyéki i⁷ tewhá eepiye dimāā. Wídínhanginnáhpí haa napoe⁷o⁷in, gá t'áhkí inbí tundi wí⁷inbo dipit⁷oedān in Jesus-ví t'óekhuwa⁷in dívíhí⁷máađí. ⁷ Heđiho dit⁷oedi hāno ovāyhāa⁷an, heđi ditú, “Nā⁷in t'owa dívíhí⁷māa⁷indá, ti t'áhkí Galilee nange⁷indá⁷ wídímuup⁷an? ⁸ Heđi háadan handi nanbí nange⁷i hí⁷ dívíhí⁷máađí git⁷oe⁷o⁷. ⁹⁻¹¹ Ná⁷indá Parthia-windá gimuu, heđá Media-windá, Elam-windá, Mesopotamia-windá, Judea-windá, Cappadocia-windá, Pontus-windá, Asia-windá, Phrygia-windá, Pamphylia-windá, Egypt-windá, Crete-windá, Arabia-windá, heđá Libya-windá oe Cyrene bú⁷ tswa, heđá wáy wēn na⁷indá Rome bú⁷dá gí⁷dāapówá. Wáy wēn na⁷in Hudíyo gimuu, heđá wáy wēndá Hudíyo gimuu⁷ wānbo ná⁷in Hudíyoví kuu áyhon. Hewānbo tobá wāhāāwin gimuu wānbo⁷, ná⁷in sená⁷ nanbí tundi dívíhí⁷máađí git⁷oe⁷o⁷, heđi dítumāa i⁷ báyéki he⁷endi Jôesi Tádá i⁷an ní⁷gedí.” ¹² T'áhkí in t'owa ovāyhāa⁷andi wídínhanginnáhpí haa díví⁷ánshaa⁷amí⁷in, heđiho wí⁷nā táye dívítsika⁷māa, “Hānngú napoe⁷o⁷nāwe?”

¹³ Hewānbo wáy wēndi in Jesus-ví t'óekhuwa⁷in ovāywānpip⁷ámáađí ditú, “Nā⁷indá báyéki diméenamuu.”

Peter-di in t'owa Jôesi Tádáví tun ovāyt⁷óe⁷o⁷

¹⁴ In tá⁷đi wije (12) Jesus-ví t'óekhuwa⁷in in t'owaví páađepiye dimāā, heđi Peter-di kaygi ovāy⁷tu⁷an, “Un t'owa na⁷in waagin Hudíyobá imuu⁷in, un kayí⁷ wāhāāđi í⁷āā⁷in heđá nāá Jerusalem íthaa⁷indá, ná⁷i háäwí wāy⁷tuhkankhāy⁷māa⁷in naa oda⁷ úhhanginpúu⁷wí⁷in, heđiho áyngídi bitóeyanbe. ¹⁵ Un í⁷ānde na⁷in gíhāapoe⁷o⁷, hewānbo wígipoe⁷opi, hédéndí whānu iwe nats'annāndi. ¹⁶ Ná⁷i háäwí nāá bínmúnde⁷i-á Jôesi Tádáví tukhe⁷bi Joel hān⁷oe natú napuwagi⁷o⁷in. Ginnān ita⁷nan:

¹⁷ Nanbí Sedó Jôesi Tádá natú,

T' t'á⁷ge⁷i thaa púnú⁷ napuwamān dihayđi gin naa dáykhāy⁷māa:

Naví Yá⁷dāa⁷i P'owəqahā khāgipíđibo dovāymāān t'áhkí nange⁷in t'owa.

Ihayđá unbí áy dívíhée⁷amí naví tukhe⁷min waagibá,

in e⁷nūndá háäwí dovāykeeyandi⁷ dāymúuní waagibá dínpúu⁷wí,

heđá in saydōe-á inbí áā iwebo-á dovāyhée⁷amí.

¹⁸ Owáy i⁷ thaa napówá ihaydi

t'áhkí in naagi⁷in dívít⁷óemāa⁷in naví P'owəqahā khāgipíđibo dovāymāān,

kwiya⁷dá sená⁷dá i⁷ dovāymāān,

heđānho in wá⁷ naví tukhe⁷min waagibá dívíhée⁷amí.

¹⁹ Heđi makówá-á heđá nāa oepáa k'ayđá í⁷ge t'áhkí

wí taa wāykeeyamí wovāyhá⁷amí⁷i:

Ūnp⁷oe háäwí waagi⁷bá bínpuwākhāy⁷māa,

heđá phaa-á, heđá eeyāā khunwi-á.

²⁰ I⁷ than nakhunpúu⁷wí,

heđá i⁷ p'óe-á pí⁷-á napúu⁷wí ũnp⁷oe waagibá.

Nā⁷i t'áhkí napuwagi⁷o⁷ i⁷ shánkí hay⁷i thaa naa dóde⁷mandi⁷ napówápíđibo⁷.

²¹ Hebo to⁷wēn t'áhkí naa díkháy⁷đeđi díkhāge⁷daa⁷annin dovāy⁷aywoení,

gin Jôesi Tádáví hí⁷ ũnmuu Joel ita⁷nandi⁷.”

²² Heđi Peter wa⁷đi ihí⁷máađí natú, “Un t'owa Israel-win, bitóeyan haa wāy⁷tuhkankhāy⁷māa⁷in. Jesus Nazareth-wi t'ámāge⁷i pínán t'óe i⁷an. Jôesi Tádáđi Jesus

in kay oemägi nä'i hääwi i'amídi hedí handídi wovâykeyyan ta'gendi ósannin. Unbo únhanginná háa napóe'in, hääwi Jesus i'andi bínpmú'di. ²³ Hân'oebo Jôesi Tádá i'ánshaamági hedá únhanginná háa íkhâymaa'in, hedího Jesus-áho unbí mange wovâyjoe'an, hedí undá in to'wên in tsontun dáy'a'gínpí'inbí mangá bínkán wên phé'win deedi óet'óhtáägé-ídí, hedánkun undi bínhay. ²⁴ Hewänbo ná'i t'óephade íphade'i' nachuu ihaydi Jôesi Tádádí ónjáa'an, hedá óewâywópaa, gá chuwa-á in kay wí'imáapídán i' óet'aanídí. ²⁵ Hân'oebo Jesus-ví'gedí David ita'nandi gin natú:

Nanbí Sedó, naa dínhanginná u-á hánhay wänbo t'ähki naa-ádi unji'in,
naví páadépiyá naví ko'dínápiyá naa-ádi unji',
hedánho kay'indi dáywínunde' ánsaagínpi'díbo'.

²⁶ Hedího naví pí'ná k'hó'jé ohíhchan,
hedí naví híhchan ní'gedí dáyhée'amí.

Tobá naví tú' dínchuu wänbo',
naa dínhanginná hedá dótsíkha'máa ówâywópápuwí'in.

²⁷ Jôesi Tádá, naa uví yá'dáa'i t'óe'i omuudi u'di há'to naví hää dínjoe'amí in chu'indádí,
owáy ochuu ihaydi há'to naví tú' dínsijemääni.

²⁸ U'dá naa dínkeyyan in p'óe i'ge dáy'ahuyehúuwí'in wówátsi donkáyjídí,
hedá naa-ádi unjidi u'di báyéki díhíhchanmääni,
gin David ita'nan Jesus-ví'gedí."

²⁹ Hedí Peter wa'di ihí'máadi natú, "Tí'úuwín páadé'in, náä thay'eedi wâyтуhkanháymáa nanbí heháwi thehtáy pahpáa David-ví'gedí háa únpo'e'in. I-á nachuu hedá óekhá'k'ú', hedí wa'di gínhanginná wáy nakhá'k'óe iwe, náwáy wáydi tsowa naná. ³⁰ David-á Jôesi Tádávi tukhe'bi namuu, hedí David únhanginná Jôesi Tádá iví tun ta'gendi imági'in iví thehtáy pahpá'ây iwedi wí wée óntsondisogekhâymaa'in, David natsondi'an waagibá. ³¹ Háa napuwagi'o'in David ho imú' waagibá napóe, hedí únhanginná i' to'wí Jôesi Tádádí óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoenídí nawâywópawagi'o'in, hedího David ná'i to'wí'gedí íhée'andi natú, in chu'indádí wí'óejokanhâymaapi, iví tú' wänbo wí'únsijegi'opí. ³² I to'wí Jôesi Tádádí óewâywópaa'i-á Jesus-án namuu, hedí na'in iví t'óekhuwa'in gimuu'indiho áymú'di gínhanginná nawâywópápo'e'in. ³³ Jôesi Tádádí Jesus-á makówápiye óepiyedi iví ko'díngedí óesoge. Jôesi Tádá iví tun imági i' Yá'dáa'i P'oweahhá-á Jesus óemääni, hedí háa natú waa i'an. Hedího i' háäwi náä náwe íte'o'o'i' hedá bínmunde'i-á i' Yá'dáa'i P'oweahhá-án i'o'. ³⁴⁻³⁵ David-á iví'gedí wí'bo wí'ihí'máapi makówápiye napee-i'in, hewänbo Jesus-ví'gedán ihí'máa. Ginnán David natú:

Naví tsondi hay'i' óetu'an Nanbí Sedó Jôesi Tádádí,

'Naví ko'díngedí óesoge,
hedí uví hánmindá dovây'taaní hedá uví mangá wínmá'i'.

³⁶ "Un Israel t'owa t'ähki únkhây'á' ná'in ta'gendi únhanginnáani'in: Tobá Jôesi Tádá natú wänbo Jesus-án namuu i' shánki natsonji'i-á hedá i' to'wí t'owa ovây'aywoenídí óesoge'i-á, undá ida'póe wên phé'win deedi óet'óhtágek'úuwí'in" gin Peter-di ovâytu'an.

³⁷ In t'owa háa Peter-di ovâytu'an waa dit'oe ihaydi pí'ná k'hó'jé ditaachanpóe, hedí indi Peter-á hedá in wé'gen Jesus-vi t'óekhuwa'indá ovâytsika'yan, "Tí'úuwín páadé'in, hánnan náä gínkhây'á' iví'amí'in?"

³⁸ Peter-di ovâytu'an, "Un t'ähki unbí t'aywó'di binjoe'an hedá íp'ó'p'oe'puwí bínkeyamídi Jesus Christ-ví'piye úvíwâyunde'in, hedího unbí t'aywó'di wovây'owóje-ídí, hedá Jôesi Tádádá ná'i wovây'pági'o'i bínkáyjí, i-á i' Yá'dáa'i P'oweahhá namuu, ³⁹ gá Jôesi Tádá iví tun imágidán i' Yá'dáa'i P'oweahhá-á ovây'pákhâymaa'in to'wên t'ähki iví'piye ovâyтуhkanháymáa'in — undádí, unbí tí'úugé ká'áá'indádí, hedá wé'gen t'owa owáy kayi' ní'gedí dithaa'indádí."

⁴⁰ Báyéki wíyá hā'bibá Peter-di kay'indi ovâytu'an, hedá háa díví'amí'in ovâytumakhe'andi ovâytu'an: "Úntáy wovây'aywoeni'in hedánho wíwovâyтуhcháän-ípídí ná'in híwóhpi'in t'owa náwe dithaa'in ovâyтуhchánukhâymaa waagibá."

In Jesus-ví'piye dívíwâyü'in háa dithaa waa

⁴¹ Ná'in t'owa Peter-vi hí' dáysigiké'in ovây'p'ó'p'oe'an, hedí i' thaa mađi poje maapaasón (3,000) wáy-á t'owa in wé'gen ho dívíwâyü'indádí dívíwón. ⁴² Hedí ginnán dívíkanhon: In Jesus-vi t'óekhuwa'inbí háhkan t'ähki dáy'tóeyandedá dáysíghónde', hedá in wé'gen dívíwâyü'indádí híhchandi dívíwé'ge'o', hedá wé'gá dívíhúujodá dívíúusu'o'. ⁴³ Jôesi Tádádí in Jesus-vi t'óekhuwa'in ovâykháge'nan báyéki t'ámáge'i pinnán t'óe dáy'amídi, hedího in t'owa ná'i hääwi dáymundeđi ovâyháa'an. ⁴⁴ T'ähki in Jesus-ví'piye dívíwâyü'in wée k'aygi'indá' waagi'inbá dimuu, hedá háäwi t'ähki dínkw'ó'di-á dívíwijende'. ⁴⁵ Hääđi inbí tewhá-á nava-á hedá wíyá hääwi dínkw'ó'di-á dáyku'ch'áa gínhay-á, in dínáy'indádí i' chá' dáyhógi'i dívíwijende'. ⁴⁶ Thamuu waa i' méesate hay'i' iwe dívíwé'ge'o', hedí wí thaa

wí to'wíwí'we dívíhújuo', wíyá thaa-á wíyá to'wíwí'wá. Híhchanda khâagipídibo-á wé'ge dívíhújuo'. ⁴⁷ Ihaydá' ditú' Jôesi Tádá-á hânho híwó'di namuu, hedí t'âhki in wé'gen t'owa inbí'piye híwó dicháa.

Thamu waa Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wáy-á shánki báyéki t'owa ovây'aywonde', hedânho shánki dit'owasóemân.

3

Wí sen úntsi'kodipi' ònehkháa'an

¹ Wí thaa Peter-ádi John-dádi í' Hudíyoví méesate hay'í eepiye damáa. Thamuwaa thí'êedi poje iwe in t'owa dívíjûusu'o', hedí ihaydibá dapówá. ² In méesate phódi, "Sa'wó'nin Phódi" gin dâytu'o' iwe wí sen na'ân. Ná'í sendá iví wówátsi thaa t'âhki na'aypyá ihaydi waa bo wúntsi'kodipi, hedí iví k'ema'indi in méesate phódi eepiye thamuwaa óemáyá', in t'owa ditsudemännin ovây'chá'daa'amídi. ³ Peter-á John-dá í' méesate eepiye datsudemândi í' sendi ovânmu', hedí ovânchá'daa'an.

⁴ Indí ta'gebo óemúndedi Peter-di óetu'an, "Hín na'in dímu'dí." ⁵ Í' sen inbí'piye íbedí itsíkha'an hááwí óemáánídi. ⁶ Hebo Peter-di óetu'an, "Chá' wânbo wídómáapi, hewânbo hááwí dómáa'í'á wípági'o. Jesus Christ Nazareth-wídi dínk'ú' wítu'âamídi, ówínúdi ójijé." ⁷ Hedí Peter-di í' senbí ko'díngédí'in man ónyá'dí óekwínukháge'nán. Wesebo iví ánda ánpéndá únkaypóe. ⁸⁻⁹ Kw'áye piye ichânudi íwínú, hedí wesebo natsi'dee, hedí in wíje-ádi í' méesate eepiye dits'ú. Ee íve oepiyá náapiyá nají' hedá ichânumáa, hedí natú' Jôesi Tádá-á hânho hay'í namuu'in. In t'owa t'âhki ee díji'indi í' óemú', hedá háa natú'nindá dit'oe. ¹⁰ Hedí óemú'dí óetaa to' namuu'in — ná'í-ânkun in sa'wó'nin méesate phódi iwe ichá'da'sógede'í namuu. Hedího náa nawówadi hânho báyéki ovây'háa'an.

Háa Peter-di in t'owa í' méesate hay'í ee ovâytu'an waa

¹¹ Í' sen Peter-ádi John-dádi inbí'di natsaachá owáy í' méesate pohtâa iwe diwin diwe. (Ná'í pohtâa-á "Solomon-bí pohtâa" gin dâytu'o'.) In t'owa t'âhki hânho ovây'háa'andi in poje sená'bí'piye dívíwânâho'. ¹² Háa díví'o'in Peter imú' ihaydi ovâytu'an, "Un t'owa Israel-win, háadan wovây'háa'an ná'í sen nawówadi, hedí háadan na'in dídamunde'? Ti í'ánde' ná'í sen ónehkháa'annin na'innân kay ánmáadi'bo", hedíháa Jôesi Tádá ánwâmpi'a'gindibo'? Handá wínapóepí. ¹³ Abraham-dá, Isaac-á, hedá Jacob-á, nanbí hehááwin thehtáy pahpá'in ginmuu'indi Jôesi Tádá óe'a'ginnmági, hedí i-ânkun iví ay Jesus shánki kw'áye isóge. Ná'í Jesus-bá undi in tsonnínbi mänge bínkán, hedí Pilate-di óemahpâdikhâyámáawán, hebo undá wí'ihjepí. ¹⁴ Jesus-á yá'dáa'ída' namuu hedá iví wówátsi ta'ge ihon, hewânbo undi bínjoegi'andi Pilate bínndá'an wí to'wí t'owa t'akhanu'í namuu'í' óema'p'âádi-ídi, hedá Jesus í' nawówátsipáji'í namuu'í-á bínhay. ¹⁵ Hewânbo Jôesi Tádádí í' óewâywówápa, hedí na'indibo' í' wíyá nawówáji di áypimú'. ¹⁶ Na'in Jesus-ví'piye ánwâyunde', hedí í'dânkun ná'í sen náwe bínmunde'í hedá bintaa'í' óekaymági. Jesus-di in wâyú dímagídi ná'í sen unbí páadépiye nahékháapóe.

¹⁷ "Hedího náa gin wáy'tuhkankhâyámáa, tí'úuwín páadé'in: Naa dínhanginná undá hedá unbí tsonnindá úví'annin háa Jesus bín'an waa wí'únhanginnáhpídi ta'gendi to'wí namuu'in. ¹⁸ Hân'oebo Jôesi Tádá iví tukhe'min itú'an ná'í hááwí háa napuwagi'o'in, hedího indá dâyta'nán í' to'wí í'di óesogekhâyámáa'í t'owa ovây'aywoenídi it'óephadekhâyámáa'in. Háa Jôesi Tádá natú waa napóe. ¹⁹ Hedího náa unbí t'aywó'di bínjoe'andi Jôesi Tádá'í'piye bipimáá, ihaydá í'di unbí t'aywó'di únmuu'í wovâyjâa'amí, hedânho shánki híwó'di híhchandi wówátsi thaa Nanbí Sedó'í wovâyámáani, ²⁰ hedá wá' Jesus unbí'piye wovâywáyaaní, i-ân í' namuu Jôesi Tádádí óede'mandi' t'owaví aywondi' óesóege-ídi. ²¹ Hewânbo Jesus-á oe makówa wá'háá nachangí'o owáy Jôesi Tádá hááwí t'âhki ts'áabi' íwáypa'ídi nakhâyumuupíhay. Hân'oebo Jôesi Tádádí iví yá'dáa'ídi in tukhe'minbí sóphogedi dítu'an gin ikhâyámáa'in. ²² Hedího Moses-di nanbí hehááwin thehtáy pahpá'in ginnân ovâytu'an: Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wí tukhe'bí' unbí t'owa iwedi'í'bo namuu'í wovâysangí'o,

naa disan waagibá,

Undá t'âhki í'di wovây'tuhkankhâyámáa'í bín'a'ginnamí,

²³ hedí wí to'wí iví hí' ónt'óeyanpídi,

i-áho iví t'owa iwedi'í'wéweje-í hedá óeháyjí.

²⁴ "Samuel wá', hedá t'âhki in wé'gen Jôesi Tádá'í tukhe'min Samuel-ví wówátsi thaa iwedi'í'wéweje diwówáji'indá, indi dí't'oe'an háa náa ná'í thaa eje napuwagi'o'in. ²⁵ Hewânbo háa in Jôesi Tádá'í tukhe'min dítu' waa ungi'-ânkun dítu', hedá háa Jôesi Tádá unbí páadé ká'áá'indá'ídi iwéhpêe'an waa, undá'í wá' inbá iwéhpêe'an. Ginnân Abraham óetu'an:

Wí uví áy iwedi'í' namuu'í'di

t'owa t'âhki náa oepáa k'aydi dikw'ó'nin ovây'híwó'namí.

26 Hedího Jôesi Tádádí Jesus-á óede?man iví t'ôe?i namúunídí, hedí unbí?piye páadé óesan wovâyhíwó?namídí unbí t'aywó?di únmuu iwedi wovâyjáa?ámídí."

4

Peter-á John-dá ovântunjó?diwekán

1 Wa?di Peter-ádi John-dádí in t'owa dånhi?máa ihaydi, wên Hudíyo owha?-á Sadducee t'owa-á hedá i? méesate áyi?di sundado p'ó?dédi?-ádi in dawin diwepiye dimää. 2 Háa in wíjedi in t'owa ovâyhá?o?in wí?ovâyhi?anpí, gá Jesus nawáywówápóe i?gedi ovâytu máadán, hedí ná?i natunda? wé?gen t'owa ho dichuu?in wá? diwáywówápuwagi?o. * 3 Hedího ovânpanso?ge, hedí kindi nanándiho wíyá tháwán puwahaydi pan tewhá eebo? ovânjoe?an. 4 Hewänbo báyéki t'owa inbí hí? dit'oe?in Jesus-ví?piye dívíwâyü, hedí náa t'ähki in t'owa dívíwâyü?in diwedibo hádée ma? p'anú maapaason (5,000) ihay diji? in senä?dá?.

5 Wíyá tháwán in Hudíyo p'ó?dédi?indá in tsonnindá hedá in Hudíyovi kuu dâyhá?o?indá t'ähki?dibo ee Jerusalem dívíwé?ge?an. 6 Annas i? owha? p'ó?dédi? namuu?i? iwebá na?án, hedá Caiaphas-á, hedá wíyá sen John ginbá nakháwá?-i-á, Alexander-á, hedá wây-á Annas-ví maatu t'owa?indá dikw'ó. 7 Peter-á John-dá ovânt'súde in t'owavi páadépiye ovânwé?enú-ídi, hedí ovânt'sika?yan, "To?dan in kay wovänmägi ná?i sen hehkháa dånmäánídi? To?dan wovänk'ú? han dån?amídí?"

8 Hedí Peter pín ta?gedi i? Yä?dää?i P'oweaháa imáadi ovâytu?an, "Un Hudíyo p'ó?dédi?indádi tsonnindádi, 9 náa thaa undi dítsika?máa wên háawin híwó?nin háa wí sen nahaywän únpo?e i?gedi, hedá hádídi únhehkháapóe?indá. 10 Hedânho un t'owa t'ähki hedá t'ähki in wé?gen Israel?-indá únkhây?ä? ná?in únhanginpuuwi?in: Jesus Christ oe Nazareth-wídi na?in dínk'ú? ná?i sen unbí páadépiye nawindi? ánhehkháa?ámídí. Hedí Jesus-bá phé?win deedi bínt'óhtágek'ú?, hewänbo Jôesi Tádádí óewáywówápaa. 11 Jesus-ví?gedi ginnán nata?muu:

I-ánkun wí k'uu waagi?bá namuu

hedí undá tewháteppaa?in waaginbá-á ímuu.

Hedí tobá bínjoegi?an wänbo?

i-á i? k'uu shánki natáy?i waagibá napóe tehpaá bé?dí.

12 I?dä?mân únkodi t'owa ovây?aywoenídi. Náa oepáa k'aydi t'ähki wíyá to?wí wänbo wí?ónk'ú?pi dín?aywoenídi, ná?i Jesus gin nakháwá?ídä?mân" gin Peter-di ovâytu?an.

13 In Hudíyovi p'ó?dédi?in ovâyháa?an Peter-ádi John-dádí wóeda?ginpidíbo dånheé?andi dit'oe?di, dínhanginnándi ná?in wíjedá t'owa he?ennin háa ta?dihá?in wídamuupi?in. Hedí ihaydi dín?ánpówá Jesus-ádi dånjýende?in damuu?in. 14 Hedí i? sen ónehkháa?andi? iwebá nawindi dáymu?diho wíyá háa wänbo wí?ínk'óepi ovântu?ámídi. 15 Hedího ovântu?an in tunjowa? diwé?gek'w'ó? diwedi já?wépiye dapee-i?in wí?bo dívíheé?ámídi. 16 Hedí wí?ná táye dívítsika?yan, "Hännan ná?in senä? áy?ami? Báyéki in t'owa náa Jerusalem?-in dínhanginná ná?in pínnán t'ôe hay?in dån?annin, hedího na?indá wí?ínkodipi gitúunídi wí?dån?anpí?in. 17 Náa ná?in wíje senä? áytu?ámí Jesus-ví?gedi wíyá dånheé?andáho áytuhchánukhây?máa, hedánho wây-á shánki t'owa ná?i háäwi i?gedi wí?di?oe-i?pídi."

18 Hedího wíyá ovânt'sudejón?di ovântu?an wíyá wänbo Jesus-ví?gedi wí?dånheé?amípi hedá wí?dånhá?amípi. 19 Hewänbo Peter-ádi John-dádí ovâytu?an, "Wé?innan án?ami? Ti undi dítu?an waa háa Jôesi Tádádí dítu?an waa na?in án?a?ginnami? Undá únkhây?ä? úv?ánshaa?amí?in wé?innan Jôesi Tádá natúuní?in shánki híwó?nin namuu?in. 20 Hebo na?indá wí?ánkodipi hánda?dibo gachanídi. Gánkhây?ä? t'owa ántu?ámí?in háa ánmú?indá gat'oe?indá."

21-22 Hedáhá? in Hudíyo p'ó?dédi?indi shánki kay?indi ovântu?an ovântuhchánukhây?máa?in, hewänbo ovánma?p'á?di. Wên t'aywó?nin wänbo ovântuhchánu?-i?in wí?ovänshaapí, hedí ovântuhchánu?dáho in t'owa há?to ovâyhi?ami. In t'owadi Jôesi Tádá kw'áayébo? óemáa, iví pínnándi ná?i sen únhehkháapóedi. I? sendá jónántä (40) pâygo?iví shánki? namuu.

In Jesus-ví?piye dívíwâyunde?in dívíúusu?o? shánki kay?in dimúunídi

23 Ovánma?p'á?di ihaydi wesebo Peter-á John-dá inbí k'ema?inbí?piye damää, hedí ovâytu?an háa in Hudíyo owha? p'ó?dédi?in hedá in tsonnin dítu?in t'ähki. 24 Inbí k'ema?in ná?in dit'oe ihaydi Jôesi Tádávi?piye t'ähki?dibo ginnán dívíúusu?an: "Nanbí Sedó Jôesi Táa, u-án háäwi t'ähki náakhjíe. Makówá-á, náa oepáa k'aydi i?gá, máap'oe-á, hedá háä t'ähki iwe nasaa?-i-á nakw'ó-di-á diji?-i-á náakhjíe. 25-26 Hån?oebó? i? Yä?dää?i P'oweaháa?di na?in dívíheé?an nanbí hehäwi thehtáy pahpáa David-ví sóphogedi. I-á uví t'ôe?i úmuu, hedí ginnán ita?nan:

* 4:2 In Sadducee t'owa dívíwâyü in chu?indá há?to diwáywówápuuwi?in.

Háaḍan in Huḍíyo dimuupi⁷ in dívít'ayjaa⁸ o⁹?

Háaḍan in Huḍíyo dimuu⁷ in háäwí nachä⁸ muupi i⁹ gedi dívít'ánshaamá?

In tsonnin t'ähki nangewin dívít'aywínú,

hedí dívíwé⁷ ge⁸ an dívíhansa⁹ ídí Nanbí Sedó Jôesi Tádávi⁷ piye

hedá i⁷ to⁸ wíwí⁹ piyá i⁷ dí óesóge⁷ i⁷ t'owa ovây⁸ aywoenídí.

²⁷ Hedího ta⁷ gendi han napóe. Ná⁷ i bú⁸ iwe Herod-á Pontius Pilate-á in Huḍíyo dimuupi⁷ indá hedá in Huḍíyo-á dí t'ähki dívíwé⁷ ge⁸ an uvi yä⁹ dáa⁷ i⁷ t'ôe⁷ i⁷ Jesus óehänmamídí, i-á u⁷ dí náasóge t'owa ovây⁸ aywoenídí. ²⁸ U-á báyéki hangintandá kay-á mänmäadi untú ná⁷ i t'ähki únkhây⁷ ä⁸ napúwí⁹ in, hedí t'ähki háa untú waa napóe. ²⁹ Nanbí Sedó Jôesi Taa, náa-á inbí hí⁷ háa ditú⁸ nin ót'óeyanbe. Ditú⁷ indi jänáki na⁷ in díkhâymaa⁸ in, hewänbo na⁷ in uvi t'ôe⁷ in gimuudi u⁷ dá kay dímäni uvi hí⁷ khunwóeda⁸ ginpidíbo wínhée⁹ amídí. ³⁰ Wída⁷ máa t'owa ovâykeeyami⁸ in in kay úk'óe⁹ in ovâyhehkhaa⁸ amídí, hedá ovâykeeyami uvi yä⁹ dáa⁷ i t'ôe⁷ i⁷ Jesus-vi kaydí t'ámäge⁷ i pinnán t'ôe-á nakodí⁸ in.

³¹ Dívíjüsubowa ihaydí oe díwé⁷ gekw'ó⁸ diwe t'ähki na⁷ a⁸ yäpóe, pín ta⁷ gedi i⁷ Yä⁹ dáa⁷ i P'oweahäqä dâymáa, hedí khunwóeda⁸ ginpidíbo Jôesi Tádávi tun t'owa ovây⁸ t'ôe⁷ o⁹.

In Jesus-vi⁷ piye dívíwäyunde⁸ in inbí háäwí wí⁹ ná táye dívíyämünde⁷

³² T'ähki in Jesus-vi⁷ piye dívíwäyunde⁸ in handá⁹ dí⁷ ánsaapóe, hedá wéeda⁷ dimuu waa dichaa inbí pí⁷ ná khó⁸ jé. To⁷ wí wänbo winatúhpí, “Ná⁷ i naa dómáa⁸ i⁷ naví⁹ da⁷ dínmuu,” hewänbo t'ähki díbo inbí háäwí t'ähki dívíyämünde⁷. ³³ Jôesi Tádávi in Jesus-vi t'ôekhuwa⁷ in báyéki ovâykaymägi in t'owa ovây⁸ t'ähki amídí Nanbí Sedó Jesus nawâywópóe i⁷ gedi, hedá Jôesi Tádá-á t'ähki indá dá hânho híwó⁸ dí-á namuu. ³⁴⁻³⁵ Hedího tóebo háäwí wänbo wí⁷ untáypi. To⁷ wí wänbo wí nava háa wí tewhá únmuu⁸ i⁷ iku⁹ p'égídá, i⁷ chá⁷ ihógi⁸ i-á in Jesus-vi t'ôekhuwa⁷ inbí⁸ piye ihúja⁹ ovây⁸ aani⁷ dí, hedá indá in shánki dintáy⁸ inbí⁷ piye ovâywijende⁹.

³⁶⁻³⁷ Wí sen Joseph gin nakháwä⁷ i ginbá i⁸ an. Wí nava iví⁷ únmuu⁸ i⁷ iku⁹ p'égi, hedí i⁷ chá⁷ in Jesus-vi t'ôekhuwa⁷ inbí⁸ piye iho⁹ dí ovây⁸ an. Ná⁷ i sendá wí Levi-vi áy iwe⁸ dí⁷ bá namuu, oe Cyprus na⁷ ay⁸ pyä⁹ i⁷, hedí in t'ôekhuwa⁷ indi óekháy⁸ a⁹ “Barnabas” gin. (Ná⁷ in kháwä-á Huḍíyóvi tundi natunda⁸ “Wí to⁷ wí t'owa ovâykhäge⁸ do⁹ i⁷ kwee waa sen waa dí⁷ aani⁸ dí” gin.)

5

Ananias-ádi Sapphira-ádi háa dänpóe⁷ in

¹ Wí sen Ananias gin nakháwä⁷ i-á iví kwee Sapphira-ádi inbí nava dänku⁸ p'égi, ² hedí i⁷ chá⁷ dänhógi iwe⁸ dí háyú Ananias ikaakw'ó⁹ dí ingí, hedí i⁷ naphade⁸ i⁷ chá⁷ in Jesus-vi t'ôekhuwa⁷ inbí⁸ piye iho⁹ ovây⁸ aani⁷ dí. Iví kwee únhanginná háa i⁷ annin t'ähki. ³ Peter-di óetu⁷ an, “Ananias, Satan i⁷ Penisendi uvi pí⁷ ná khó⁸ jépiye náatsugemägi⁹ in. I⁷ dá wóetu⁸ an i⁷ Yä⁹ dáa⁷ i⁷ P'oweahäqä⁸ vi⁹ piye bihójo⁸ amí⁷ in, hedího t'ähki i⁷ chá⁷ i⁷ nava dänku⁸ p'égi iwe⁸ dí⁷ wí náamaapl. ⁴ I⁷ nava mánku⁸ p'égipídíbo, ti uvi⁷ wí únmuu⁸ i⁷ an? Hedá mánku⁸ p'égi ihaydí, ti háa unda⁸ waagi i⁷ chá⁷ dí bí⁸ amí⁷ in wí úkodipí⁹ an. Hebo ná⁷ in yä⁹ dáap⁸ in ánsaadi wóeké⁹ dí Jôesi Tádávi⁷ piye bihójo⁸ an, t'owavi⁷ piyeda⁸ bá joe.”

⁵ Ananias ná⁷ in hí⁷ nat'oe ihaydí nachuhkanu, hedí in t'owa háa napóe⁸ in dínhanginpóe ihaydí báyéki díkhunwóeda⁹ póe. ⁶ In e⁷ nún iwe diji⁸ in i⁷ pení wén aa iwe dáy⁸ ank'ú⁷, hedí iwe⁸ óepiyedi óekhá⁹ k'ú⁷.

⁷ Ma⁷di poje óda naphade ihaydí Ananias-vi kwee únpówá, hewänbo wa⁷ dí wí únhanginnáhpí háa iví sen únpóe⁸ in. ⁸ Peter-di óetu⁷ an, “Ditú⁸ an, ti náhaydá⁹ mán i⁷ chá⁷ wovánwá⁸ áa i⁷ nava dänku⁸ p'égi ihaydí?” I-á natú, “Hedí haq, háhayda⁹ mánku⁸ an.”

⁹ Peter-di óetsika⁷ yan, “Háaḍan wí⁷ gindíbo dänwéhpée⁸ an Nanbí Sedóvi P'oweahäqä dántay⁷ nídí dänshaa-ídí tigüba wovántuhcháänú-í iví⁷ piye dänhójo⁸ andí? Ót'óeyan, háä phódi já⁷ wé in uvi sen óets⁸ ankhá⁹ k'ú⁷ in dín⁸ ahsaatú⁷, hedí indibá chu⁷ i⁷ wóepiyegi⁸ o.”

¹⁰ Wesebo i⁷ kwee Peter-vi án nú⁷ nachuhkanu. In e⁷ nún dits⁸ úndi óechuhshaa⁹ dá iwe⁸ dí óepiye, hedí iví senbí nú⁷ bá óekhá⁹ k'ú⁷. ¹¹ T'ähki in méesate⁸ in t'owa hedá t'ähká in wé⁸ gen t'owa ná⁷ in háa napóe⁸ in dínhanginpóe⁹ dí khunwóeda⁸ dí ovâyhógi.

Jesus-vi t'ôekhuwa⁷ in dívípinnánt'ôe⁸ o⁹

¹² In Jesus-vi t'ôekhuwa⁷ in báyéki t'ámäge⁷ i pinnán t'ôe dây⁸ o⁹ in t'owa dâymúunídí. T'ähki in Jesus-vi⁷ piye dívíwäyunde⁸ in dívíwé⁷ ge⁸ o⁹ i⁷ méesate hay⁷ iwi pohtáa iwe, “Solomon-bí pohtáa” gin dâytú⁸ o⁹ i⁷. ¹³ In wé⁸ gen t'owa híwó dívíhée⁹ an in Jesus-vi⁷ in dimuu⁸ inbí⁷ gedi, tobá indá dí dívíwé⁷ ge⁸ amídí díkhunwóeda⁹ wänbo⁷. ¹⁴ Hewänbo shánki wänbo t'owa Nanbí Sedó Jesus-vi⁷ piye dívíwäyú, sená⁷ dádí kwiyá⁸ dádí, hedí in wé⁸ gen ho dívíwäyú⁹ indá dí dívíwón. ¹⁵ Háa napoe⁸ o⁹ in in t'owa dâymú⁸ dí báyéki in dihay⁹ in oe p'óegépiye ovâyho⁷, hedí inbí whohpa⁸ eeje ahkhây eejá ovâykw'ó⁹ dí, hedánho maḍan Peter naphademándi iví óhkundi wänbo ovâynaáni, hedí handídi wáy wén ovâyhehkhaa⁸ amí. ¹⁶ Hedá in t'owadá i bú⁷ áy oe Jerusalem tsowa iwéngé nakw'ó⁸ deejedá in dihay⁹ in ovâymayä⁷, hedá in

to'wên in yâ'dâapi'in p'oewâqahâadi ovâyit'ôephadekando'in wâ' ovâymayâ, hedî t'âhki ovâyehkhâ'an.

Jesus-vi t'ôekhuwa'in ovâyit'ôephadekando'

¹⁷ Hedîho' i' Hudîyo owaha' p'ô'dédî' hedâ in i-âdí diji'indâ, Sadducee t'owa dimuu'in, hânho dithúupôe. ¹⁸ Hedîho in Jesus-vi t'ôekhuwa'inbí'piye dikhenmâadi in yâ'dâapi tsiyekannin dipankw'ô' diwebâ ovâypankw'ô'di. ¹⁹ Hewânbo i' khun Nanbí Sedó Jôesi Tâdâdí wí makówâwi t'ôepa'aa'í' óesan i' pan tewhá phódi ihuu-ídi, hedî i' makówâwi t'ôepa'aa'í'di ovâypiye di ovâytu'an, ²⁰ "Jaho bípûn oe méesate hay'i eepiye, hedî owe úvíwénu-í, hedî in t'owa ná'in wovátsi ts'aamin ní'gedi bint'ôe'amí." Hedîho háa ovâytu'an waa díví'an.

²¹ Nathay'â' ihaydi i' méesate hay'i eepiye dits'ú, hedî in t'owa ovâyhâhkanhon. Wa' han díví'odibo' i' owaha' p'ô'dédî' hedâ in i-âdí diji'indâ inbí'we dívíwé'ge'andi in se'daa in Israel tunjowa' dimuu'in ovâytyhkanann, hedî wên sundaðo' oe pan tewhá eepiye dáysan in Jesus-vi t'ôekhuwa'in ovâyamá'ídi. ²² Hewânbo i' pan tewhá iwe dipówâ ihaydi wí'ovâysaapi, hedîho dívíwáybundi inbí'tsonnin ovâyit'ôe'an i'gedi. ²³ Ovâytu'an, "Na'in âymû' i' pan tewhá phódi t'êgít'aa nati'dinnin, hedâ in pan áyí'nin ee phódi nú'-á diwinnindâ. Hebo in phódi âyhuudi gits'ú' dihaydi wénâ wí wânbo in senâ' wí'âyshaapl." ²⁴ I' méesate áyí'di p'ô'dédî' hedâ in owaha' p'ô'dédî'indâ ná'in dit'oe ihaydi wí'dinhanganhápi háa díví'amí'in. Wí'nâ táye dívíwânbitsika'máa, "Hânngú dínpo'e? Hânnan wíyâ napuwagi'o?"

²⁵ Ihaydi wí to'wí nats'undi ovâytu'an, "Bít'óeyan, in senâ' bínpankw'ô'di'in oe méesate hay'i' iwe diwindi in t'owa ovâyhá'o'." ²⁶ Hedîho i' méesatewin sundaðovi p'ô'dédî' ivi khâge'nin wóegé i' méesate hay'i' iwepiye dimâa, hedî in Jesus-vi t'ôekhuwa'in ovâywáymaa, hewânbo wí'ovâywa'anpí, gâ han díví'andâ dikhunwóeda'dân in t'owadi ovâyk'uhšâyú-í'in.

²⁷ Hedî in tunjowa' diwé'gek'w'ô' diwepiye ná'in Jesus-vi t'ôekhuwa'in ovâyts'údedi in tunjowa'vi páadépiye ovâywinú, hedî i' owaha' p'ô'dédî'di ovây't'p'íde gin. ²⁸ "Na'índi kay'índi ho wâytu'an in t'owa wíwínhâ'qamípi ná'í Jesus gin nakháwâ'í'v'gedi, hebo náâ-á undâ náâ Jerusalem i'ge t'âhki in t'owa shânkí wânbo bínhâ'o', hedâ wâ' Jesus-vi chuwa únmuudi ná'in dínchâânú-í'in ída'."

²⁹ Peter-âdi in wé'gen Jesus-vi t'ôekhuwa'indâdí óetu'an, "Shânkí gínkhây'â? Jôesi Tâdá háa dítu'an waa ây'a'ginnâami'in t'owavi tun ây'a'ginnamí'v'wedí. ³⁰ Undi Jesus phé'win deedi bint'óhtâgedi bínhay, hewânbo Jôesi Tâdá, i' to'wí nanbí páadé kâ'â'í'ndi óe'a'ginmâ'í'dibâ óewâywówâpaa. ³¹ Jesus-ân Jôesi Tâadi ivi ko'díngédi óesóge, tsondi-á aywondi-á namúnúdí, ná'in Israel t'owa ovâykhâge'namídi inbí t'aywó'di dáyo'e'amídi hedânho ovây'owóejé-ídi. ³² Na'in gínhanginnâ ná'í t'âhki napóe'in, hedânho i'gedi wâytumáa, hedâ i' Yâ'dâa'í P'oewâqahâadâ hanbâ wovâytumáa, ná'í P'oewâqahâa-á Jôesi Tâdâdí in to'wên óe'a'ginmâ'í'in ovâymägi."

³³ In Hudîyo p'ô'dédî'in ná'í h'í' dit'oe ihaydi hânho dit'aayaapóe, hedî in Jesus-vi t'ôekhuwa'in ovâyit'ahâânú-í'in dida'. ³⁴ Hewânbo wí Pharisee sen Gamaliel gin nakháwâ'í' iwínú in tunjowa' ovâyhé'e'amídi. I-á Hudîyovi khuu hâhkanandi namuu, hedî t'âhki in t'owadi óe'a'gin. I'dâ wên senâ' ovâytu'an in Jesus-vi t'ôekhuwa'in oe já'wépiye ovâypeeyé-í'in, iwe wí háy t'âhki dívítsikha'amídi.

³⁵ Hedî Gamaliel-di in tunjowa' ovâytu'an, "Navi t'owa Israel-win, híwó bí'ânshaa'an wâ'di ná'in senâ' háawên bín'anpídibo'. ³⁶ Ti wí'ún'ânshaapi'an wí sen Theudas gin nakháwâ'í' wí háyú paayo phade nângé naji', hedî ná'í Theudas-á natú, 'Naa-ân hay'i omuu, hedî madi jónân tágintâ (400) senâ' i-âdí dívíwón. Hewânbo wên sundaðodi óehay, hedâhá' in óeyumáa'in t'âmâpiye diwijedee, hedî háâwí t'âhki dây'andi háagi' wânbo wídnchâ'póepi. ³⁷ Hedâhá' wíyâ háyú paayo naphade ihaydi, t'owa ovâykhâwâhónde'í paayo naná' dihaydi, Judas i' Galilee-wi sen na'â'â, hedî báyéki t'owa ovâyhé'e'andi i-âdí dívíwón. Hedî háa Theudas únpo'e waabâ Judas wâ' únpo'e. I-á óehaydâ t'âhki in óeyumáa'in diwijedee.

³⁸ "Hedânho náâ wâytumáa, háa ná'in senâ' bín'o'ín úvíwóyí'ní. Ánpí bin'an. Háa dikanda'ín hedâ inbí t'ôe-á inbí ânshaaðá' dínpmuudáho', háa Theudas-á Judas-á dânpóe waagibâ dínpuuí, hedîho há'to háa díví'o waa dínkáypúuí. ³⁹ Hewânbo Jôesi Tâdâdânho inbí t'ôe iwe ovâykhâge'maadáho', ná'in senâ'dâ há'to bint'aani, hedâ wâ' madi Jôesi Tâdâví'piyeda' úvíwânpihánsa'í."

⁴⁰ Hedîho in Hudîyo p'ô'dédî'indi Gamaliel-vi tumakhe ónt'óeyan. In Jesus-vi t'ôekhuwa'in ovâywáysudejôn, hedî ditsonpóe in sundaðodi púwhí'dí ovâywhââní'in, hedî Jesus-ví'gedi wíyâ wídnvihé'e'amípi gin ovâytu'andiho ovâyma'p'âdi. ⁴¹ Hedîho tunjowháagédi dipee. Hânho dihîhchanpóe, gâ Jôesi Tâdá indâdí báyéki nahîhchandi i'qdi ovâymägíðân ná'in wóeda'íwehay ovâykáanídí Jesus namuudi. ⁴² Hedî thamuwaaagi i' méesate hay'i' ee hedâ tewhá

iʔge t'ähkä divíjýéndedá t'owa Jesus-víʔgedi ovâyʔt'öekanhon, hedi ovâyhâʔoʔ Jesus-ân namuu iʔ toʔwí Jöesi Tádádí öesögeʔiʔ t'owa ovâyʔaywoenídí.

6

In tsédi dijiʔin méesateʔin khägeʔnin ovâydeʔman

¹ Ihayhääbá shánki wänbo t'owa Jesus-víʔpiye divíwâyundeʔ, hedi in Israel nangedi jáʔwedí diʔääʔin Hudíyo in kodí Israel-ʔinbíʔpiyeʔ dit'ayyaapóe. Ditúʔ in kwiyäʔ inbí senäʔ dínʔahánnin thamuwaagi ovâykoegiʔhääwimáʔ dihaydi náʔin jáʔwedí diʔääʔin kwiyäʔ shánki híʔindáʔ ovâykoegiʔmáʔ in kodí Hudíyo kwiyäʔvíʔwedí. ² Hediho in táʔdi wíje Jesus-víʔöekhuwaʔindi in wéʔgen Jesus-víʔpiye divíwâyundeʔin t'ähki ovâywéʔgeʔandi ovâyʔʔan, “Naʔindá gínwóʔná Jöesi Tádáví híʔ áyʔöeʔodi, hediho híwó wínamúuníʔ nanbí t'öe áyjoeʔamídí áywanpikoegiʔphaadé-ídi. ³ Hedánho tíʔúuwin páadéʔin, tsédi wén senäʔ unbíʔwedí bindeʔman áykw'öenídí náʔi koegiʔ ovâymäänídí. Náʔin senäʔ giʔmin dimúuníʔin dínkhâyʔäʔ: T'owa ditúʔ híwóʔnin senäʔ dimuuʔin, hedá iʔ Yäʔdääʔi P'oewaahâa pín taʔgedí dâymáaʔindá híwóʔdi hangintan dâymáaʔindá dimúuní. ⁴ Hedi náʔin Jesus-víʔöekhuwaʔin gimuuʔindáho ívíjúsusʔamí hedá Jöesi Tádáví híʔ áyhâʔamí, hedi náʔindáho nanbí t'öe-á gínmúuní.”

⁵ T'ähki in méesate ee dikw'óʔnin háa in Jesus-víʔöekhuwaʔin ditúʔin ovâyhiʔan, hediho Stephen öedeʔman, i-á báyéki wâyü imáaʔiʔ namuu, hedá iʔ Yäʔdääʔi P'oewaahâa pín taʔgedí imáaʔi-á. Náʔin wéʔgen senäʔ wáʔ ovâydeʔman: Philip-á, Prochorus-á, Nicanor-á, Timon-dá, Parmenas-á, hedá Nicholas oe Antioch-wi-á (i-á Hudíyo namuupi wänbo in waagibá iwâyundeʔiʔ namuu). ⁶ Hedi náʔin senäʔ ovâydeʔmannin in Jesus-víʔöekhuwaʔinbíʔpiye ovâykan, hedi inbíʔdi in t'öekhuwaʔin divímankw'ódidi ingíʔ ovâyjúsusʔan.

⁷ Shánki wänbo t'owa Jöesi Tádáví híʔ dit'oe, hedi oe Jerusalem in Jesus-víʔpiye divíwâyundeʔin disöemän. Báyéki in Hudíyo owháʔ wänbo náʔi híʔ dâýʔaʔgindi divíwâyü.

Stephen öepankéʔ

⁸ Stephen báyéki Jöesi Tádáví sigíshkaná imáa, hedi Jöesi Tádádí kay öemägi, hediho t'ämägeʔi pinnán t'öe heʔendi iʔoʔ in t'owa dâymúunídí. ⁹ Hewänbo wén senäʔ Stephen-dádi divítuhkandoʔ. Indá náʔi Hudíyovi méesatewin dimuu, “Ovâymaʔp'äʔdiʔin Pant'öeʔinbí Méesateʔ gin dâýʔʔoʔ, hedi Cyrene-windá Alexandria-windá Cilicia-windá hedá Asia-windá dimuu. ¹⁰ Hewänbo iʔ Yäʔdääʔi P'oewaahâaadi Stephen báyéki híwóʔdi hangintan öemägi ihéeʔamídí, hediho in senäʔ wídkinkodipi öetʔaanídí.

¹¹ Hediho indi wén senäʔ ovâywáʔáa ívíʔgedí divíhóʔamídí, hedi náʔin ditúʔ, “Naʔin git'oe aʔgínpi waagi ihéeʔandi Moses-víʔgedí hedá Jöesi Tádávíʔgedá.” ¹² Gindidiho in t'owa hedá in Hudíyo tsonnin hedá in Hudíyovi khuu dâyhâʔoʔindá t'ähki ovâyʔeʔyaʔnan, hediho Stephen-bíʔpiye dikhenmäädí öeyâʔ, hedi khóhkaydi in tunjowaʔvíʔpiye öehoʔ. ¹³ Hedi wén senäʔ ovâyʔs'úde ívíʔgedí divíhóʔamídí. Ginnán ditúʔ: “Náʔi sendá häädi wänbo t'ähki híwóhpí ihéeʔo náʔi Jöesi Tádáví méesate iʔgedí hedá iʔ tsonnun Moses itaʔnan niʔgedá. ¹⁴ Hedi git'oe natúdi, náʔi sen Jesus oe Nazareth-wi náʔi méesate hayʔiʔ inayukhâymaaʔin hedá náʔi khuu Moses-di dimägiʔi-á t'ähki iʔegókhâymaaʔin.”

¹⁵ T'ähki in tunjowaʔdi tsíhtáye Stephen öemündeʔ, hedi ívi ts'ay wí makówáwi t'öepaʔaaʔíviʔin waagibá ünkeepöeʔin dâymúʔ.

7

Stephen-di in Hudíyo tsonnin ovâyhiʔmáa

¹ Iʔowháʔ p'óʔdédiʔdi Stephen öetsikaʔyan, “Ti náʔi ditúʔdi t'ähki taʔgen namuuʔʔ”

² Hediho in ovâyʔʔan, “Máʔmääʔindá tíʔúuwin páadéʔindá, naa dínʔöeyan. Jöesi Tádá iʔ saʔwóʔdi kohthay eedí nathaaʔin nanbí páadéʔi thehtáy pahpáa Abraham-bíʔpiye ipikeeyan, waʔdi Abraham owây Mesopotamia nange wâhâä nathaa ihaydiboʔ, oe Haran búʔpiye waʔ namääpídiiboʔ, ³ hedi Jöesi Tádádí öetuʔan,

ʔUví maatu t'owa mänjoeʔamí hedá uví nangá,

hedi unmu-í náʔi nange wínkeekankhâymaa iwepiye.”

⁴ Hediho in Chaldean-bí nangedi napeedi oe Haran wâhâäpiye ithayegihoʔ. Ívi tádá ünchuu ihaydá Jöesi Tádádí öetuʔan iwedá namú-iʔin, hedi náa nange náa githaa iwe napówá. ⁵ Jöesi Tádádí Abraham hääwí wänbo náʔi nange iwe wíöemägipi íviʔ ünmuunídí, wí nan iʔahkëeniʔi wänbo joe. Hewänbo Jöesi Tádá ívi tun imägi wáy wí thaa náʔi nan öepâhkhâymaaʔin íviʔ ünmuunídí, hedá owây nachuu ihaydá ívi tíʔúugé kâʔääʔindá inbíʔ dínpuwagʔo. Hedi náʔi t'ähki Jöesi Tádádí Abraham öetuʔan waʔdi ívi páadéʔi ay ünpuypídiiboʔ. ⁶ Öetuʔan wáʔ ívi tíʔúugé kâʔääʔin wíyá nange inbíʔ dínmuupiʔwe divítayekhâymaaʔin, hedi ee nangeʔin t'owadi jonán tägintä (400) paayo t'ähki

ovâypankhonkhâymaađá ovâyt'ôephadekankhâymaa. ⁷ Hebo ôetu'an wá, 'Naadâ in t'owa uvi tí'úugé kâ'ää'in ovâypanhógi'in dovâyutuhchânukhâymaa, hedá hâ'in t'owavi nangedi uvi tí'úugé kâ'ää'in dipeegi'o, hedí ná'i nangepiye di'ää-í, hedí náwe naa dí'a'ginmääni.' ⁸ Hedího Jôesi Tádâ gin iwêhpêe'andi Abraham ôetu'an wên k'ewe taadi ôetaa'amí'in, Abraham ikeeyamídi nahíje'in. Hedí Abraham wí e'nú ùnpuyá, í-á Isaac gin nakháwá, hedí kháwe thaa naphade ihaydi ná'in k'ewe taadibá ôetaa'an. Hedá Isaac wá' ívi e'nú Jacob hanbá i'an, hedá Jacob-á ívi tá'di wíje (12) e'nún hanbá-á, indá nanbí hehääwin thehtáy pahpá'in ginmuu.

⁹ "Ná'indá inbí tí'úu Joseph-ví'piye dithúupóedí ôeku'p'égi, hedí wáy-á sená' oe Egypt-piye dimännindi ôekumádi indádi ôeho'. ¹⁰ Hewänbo Jôesi Tádâ wá' í-ádi namää, hedí t'ähki ívi t'ôephade iwedí ôejää'an. Jôesi Tádâdí Joseph ôekháge'mandiho í' Egypt-wi tsondi p'ó'dédi' Pharaoh gin ôetu'o'í'di báyéki ôehí, hedá ôemú' híwó'di hangintan imáa'in, hedího í'di Joseph ôesóge in Egypt'inbí tunjó dínmúunídi hedá ívi háäwi t'ähki òn'âyingi'amídá.

¹¹ "Thayhääbá oe Egypt nange hedá Canaan nangá wéngé t'ähki dihaapóe, hedího báyéki t'owa dáy't'ôephadende'. Nanbí thehtáy pahpá'in wänbo widáykoegi'shaadepi. ¹² Hedí oe Egypt dínkoegi'ábá'yennin Jacob ûnhanginpóe, hedího ívi e'nún nanbí thehtáy pahpá'in ginmuu'in iwepiye isan dáykoegi'kuumá-ídi. Ihaydá páadé iwepiye dits'anmää. ¹³ Hedí wíyá dimää ihaydi Joseph-di ovâykeeyan í-á inbí tí'úu dínmuu'in, hedá Pharaoh-á ûnts'anhanginpóe to'wên Joseph-ví t'owa ùnmuu'in. ¹⁴ Hedí Joseph-di ívi maatu t'owa-á hedá ívi tádá Jacob-á ovâyt'ôesan ívi'piye oe Egypt di'ää-í'in. Indá tségingtá'di p'ánú (75) ihay diji'. ¹⁵ Hedího gindidi Jacob-ádi nanbí wé'gen thehtáy pahpá'indádi oe Egypt-piye dimää, hedí iwe dívíthaye dichuu pihay. ¹⁶ Tíúugédi í' pení phékhún Egypt-di oe Shechem-piye dáyo' hedí iwe wí t'owápho iwe wíyá dáywaykhá'kw'ódi. Báyéki paayo phade ná'i háäwi napóepídiho ná'i t'owápho-á Abraham wí chä'di ho ikumá Hamor-vi e'núnbí'wedí.

¹⁷ "Iwedí báyéki paayo naphade, hedí nanbí t'owa oe Egypt nange wáhää báyéki di'áyt'owasóe, hedí í' thaa tsowa na'á' Jôesi Tádâ í'amídi háa í'di Abraham ôetu'an waa ôekháymää'in. ¹⁸ Hedí ihaydi wíyá tsondi p'ó'dédi' ts'aabi' Egypt nange nasogede, í-á háäwi wänbo Joseph-ví'gedí ûnhanginnáhpí' namuu. ¹⁹ Í-á wên háawên jänáki'in nanbí t'owavi'piye í'an, í'dá nanbí thehtáy pahpá'in ovâykaygi'an inbí áy hí'innin já'wébo dájoe'amídi dínchuu-ídi.

²⁰ "Ihaydíbá Moses na'aypuyá, hedí hânho sa'wó'di-á na'aymuu. Ívi jíyá-ádi ívi tádá-ádi poje p'óe t'ähki inbí k'aygiho ôe'âyingi'an. ²¹ Ihaydáhá' oe já'wépiye ôepiye ôejoe'amídi, hebo Pharaoh-vi a'yú ùn'äädi ôeshaadi ívi'piye ôeho', hedí ívi' ùnmuu waabá ôesówe. ²² Moses-á ná'in Egypt-winbí háhkan t'ähki naháhpóe, hedí ívi hí'-á hedá t'ähki í'annindá ûnky.

²³ "Moses-á jónántá (40) paayo'í napuwamán dihaydi í'nshaamági ívi t'owa in Israel-in napuwámú-ídi. ²⁴ Hedí namää ihaydi wí Egypt-wi sendi wí Israel-í' sen óewa'ódi ôemú', hedího Moses-di ná'i Israel-í' òn'aywoenídi namää, hedí háa í' Egypt-widi í' Israel-í' óe'an waabá Moses-di í' Egypt-wi óe'an óedahay pihay. ²⁵ Moses na'ánde' ívi t'owa dínhanginnáani'in Jôesi Tádâdí ôesóge'in inbí t'ôephade iwedí ovâyma'p'äädi-ídi, hewänbo indá widínhanginnáhpí.

²⁶ "Wíyá tháwán nawáy'ää ihaydi wíje Israel-in dányándeđi ovännmú', hedí ovánk'emakannamídi ikháä. Ovántu'an, 'Bát'ôeyanbe un sená', undá tí'úuwin waaginbá damuu, hedí háadan wí'ná táye dánwá'o'?' ²⁷ Hewänbo í' sendi í' wêe sen óewa'o'í'di Moses óewánpichánuđi ôetu'an, 'To'dan wónk'ú' na'in dítsonmá've-ídi háa dítu'äämídi híwóhpí án'o'in?' ²⁸ Ti naa wá' diháyji'in unda', tsá'di í' Egypt-wi náa'an waabá?' ²⁹ Moses ná'in nat'oeđi Egypt-di nashavepee, hedí oe Midian nangepiye namäädi iwe wí já'wéđi'í waagibá ithaye. Iwáy wáhääho wíje e'nún ùnpuyá.

³⁰ "Wíyá jónántá (40) paayo naphade ihaydi wí thaa oe Sinai p'in nú' ahkónu wáy naji' ihaydi, wí makówáwi t'ôepa'aa'í wên wää'í phé'yávi nakoje'nin jáage nawindi ôemú'. ³¹ Moses ná'i imú'di óeháa'an, hedí shánki nú'piye ihádi híwó imúunídi, hedí Nanbí Sedó Jôesi Taa ihé'e'andi nat'oe. Gin Moses ôetu'an: ³² 'Naa-á Jôesi Tádâ omuu, uvi thehtáy pahpá'in Abraham-dá Isaac-á hedá Jacob-á indi dí'a'ginmági'í'. Moses nakhunwóeda'póedí natháthapóe, hedí wíyá imúuni'in wínada'pí. ³³ Hebo Nanbí Sedó Jôesi Tádâdí ôetu'an, 'Ó'antop'ádi, há'i nan unwin diwe báyéki na'a'ginmuu, navi' dínmuudi. ³⁴ Ta'gendi naa dómú' háa in Egypt-windi navi t'owa ovâyt'ôephadekando'in, hedá inbí haytuhkwíndá ot'oe, hedího dovâyma'p'äädi-ídi owá. Nää-á ú-á bikhây'amí, oe Egypt-piye wíwáysankhâymaa ovâykháge'namídi.'

³⁵ "Hedího Jôesi Tádâdí Moses óesan in Israel t'owavi tsondi dínmúunídi hedá ovâyma'p'äädi-ídi, tobá hándídi indi ôejoe'andi ôetu'an wänbo', 'To'dan wónk'ú' nanbí tsondi gínmúunídi hedá dítu'äämídi háa híwó háa híwóhpí ívi'o'in?' Hedí Moses in Israel t'owavi'piye namää ihaydi í' makówáwi t'ôepa'aa'í in wää'í phé'yávi nakoje'nin jáage

nawindi óehée'andi'ábá i-á-dí namää óekhäge'namídi. ³⁶ Ná'i Moses-á t'ámäge ipínnánt'óe'an oe Egypt nange wáhää, hedá i' pí' máap'oe gin dáytu'o' iwe tsowa-á, hedá i' ahkónu iwá jónántä (40) paayo diji' ihaydi. Handidiho i'di in Israel t'owa Egypt nangedi ovâypiye. ³⁷ Ná'i Moses-dânkun in Israel t'owa ginnân ovâytu'an: 'Jôesi Tádádi wí tukhe'bi' unbí t'owa iwedi'ibo namuu'i wovâysangí'o, naa dísan waagibá.' ³⁸ Ná'i Moses-á in Israel'indádi naji' oe ahkónu i'ge. Oe Sinai p'in nú' nanbí thehtáy pahpá'indádi naji', i' makówáwi t'óepa'aa'i'qídi wíyá óehée'an dihaydi, hedí i' t'óepa'aa'i'qídi óehée'andi wí hí' nahánde'pí' ihógi na'in dítu'qamídi.

³⁹ "Hebo nanbí thehtáy pahpá'in wídida'pí Moses ónt'óeyaani'in, hedího óewânpijoe'ian, hedá oe Egypt-piye diwáypunda'qí dibo'aakw'ó. Hedího Aaron dáytu'an, ⁴⁰ 'Wí háäwí äy'a'ginmääni'gi' hedá dînpáádéhúuwígi'-á dînpa'i. Ná'i sen Moses oe Egypt-di dípiye'i-á, wíginhanginnáhpí háa únpo'e'in.' ⁴¹ Ihayháädi wí háäwí wí wáasi'ay waa únchaa'i dáyppaa, i-á inbí jôesi dínnmu waa dâychaa, hedá dây'anímáat'ahánú inbí a'gin dívimääni'gi, hedí ná'i háäwí inbí mandibo dâypaa'i'qídi báyéki ovâyhíhchanmági.

⁴² "Hedího Jôesi Tádádi ovâyjoe'an hedânho i' thandá p'óe-á hedá in agóyó oe makówá disaa'indá dây'a'ginmääni'gi. Hân'oebo wí Jôesi Tádávi tukhe'bi ita'nan háa Jôesi Tádá natú'in, ginnân:

Un Israel t'owa, oe ahkónu jónántä (40) paayo iji' ihaydi,

bín'anímáat'ahánúndedi unbí a'gin bînmääni'gi,

ta'gendi naagi' wí'úv'i'ani.

⁴³ Naa dí'a'ginmääni'v'i'wedi

wí hýyää'i te'aa'ay pho' Moloch bînsóge bînhúuwídi,

hedá wí háäwí wí agóyó waabá únchaa'i' Rephan gin dáytu'o'i-á bînhon.

Ná'in wíjedi mandibo bînpaa'in bín'a'ginmági.

Hedânho wên t'owa dovâysankháymáa wovâyhúuwídi kayi' wáhääpiye oe Babylon-ví shánki onádi.

⁴⁴ "Jôesi Tádádi Moses óehée'an nanbí thehtáy pahpá'in ovâytu'amídi wí te'aa gáhâyú'i dâypa'i'in, hedí Moses ónkeeyan háa nakeet'óeni waa. Ná'i te'aa gáhâyú'i-á íve i' k'uu pháagin dak'óe Jôesi Tádávi tsonnun eedi nata'muu'i', hedí i' te'aa dâykée'i' oe ahkónu i'ge diji' ihaydi.

⁴⁵ Hedí nanbí thehtáy pahpá'indá i' te'aa gáhâyú'i-á inbí äy ovâyjoe'an, hedáhá' inbí äy-á i' te'aa dâymaa Joshua-di náa nange ovâyts'úde ihaydi. Ihaydíbá in t'owa ná'i nan diwewin dímu'de'in Jôesi Tádádi ovâykhepiye. Hedí ná'i te'aa dínk'óe inbí tsondi hay'i David-ví thaa puwahay. ⁴⁶ David-dá Jôesi Tádá óehíhchannan, hedí gin ijúusu'an: 'Nanbí Sedó Jôesi Táa, u Jacob-dí hân'oe wóe'a'ginmá'i', wí wháagé ugi' wínk'úuwí'in naa dímää.' ⁴⁷ Hebo David-ví ay Solomon-dân Jôesi Tádági' óntewhák'ú', David-dá joe.

⁴⁸ "Hewânbo Jôesi Tádá i' shánki kw'áyewi namuu'i' i' tewhá t'owa inbí mandí dâyk'w'ódi eejedá'ábá wínathaapi, i-á t'ámäpiye nathaa. Hân'oe wí iví tukhe'bi' gin ita'nan:

⁴⁹ Jôesi Táa natú,

'Makówá t'ähki naví sogé'i waagi'ábá dînnmu,

hedá náa oepáa k'aydá wí ân kaykhanwówakandi waagibá-á naagi' namuu.

Wí wháagé dítoeni'gi wânbo wí'únkodipi bînk'úuwídi,

hedí wáyge dâykaykhanwówá'amí'in wíqintáypí.

⁵⁰ Ti naví mandibo háä t'ähki wíqókhijépi'an?" gin Jôesi Táa natú.

⁵¹ "Un t'owa p'óhkây'indá' ímuu, hedí wâyupí'in ímuudi Jôesi Tádávi hí' pí'ná khó'jé wí'únts'úya'pí hedá wí'it'oe'opi. I' Yä'dáa'i P'oewaahäa háädi wânbo t'ähki bînjoe'ímáa. Háa unbí heháäwin thehtáy pahpá'in dívi'an waagibá úvikanhon. ⁵² Indá Jôesi Tádávi tukhe'min t'ähki ovây't'óephadekannanpi'an. Ovây't'ahánú in t'óepa'aa'in hân'oe dítu'in ná'i to'wí iví wówátsi ta'ge ihondi namuu'i naká'äägi'o'in. Hedí i' napówá ihaydá undídi tunjówháagé bînmangekán, hedí handidi undibo bînhay. ⁵³ Tobá Jôesi Tádádi in makówáwin t'óepa'aa'i' in ovâysan wânbo iví tsonnun wovâyimääni'gi, ná'i tsonnúndá wíwín'a'ginnanpi'."

Stephen óek'usäyu

⁵⁴ Wa'qí Stephen-di ovâyhi'máaadi in Hudíyo p'ó'dédi'in hânho dit'ayyaapóedi óndawá'ts'inde'. ⁵⁵ Hewânbo Stephen-dá i' Yä'dáa'i P'oewaahäa pín ta'gedi imáadi oe kw'áeyepiye íbéé, hedí oe makówá Jôesi Tádávi sa'wó'di kohthay ónmú', hedá Jesus-á Jôesi Tádávi ko'díngédi nawindi óemú'. ⁵⁶ Hedí Stephen natú, "Binnú'dí, makówá nakhuu'deedi dómunde', hedá i' t'owa t'ähkigi' na'aypuyä'i-á Jôesi Tádávi ko'díngéda nawin."

⁵⁷ In iwe diwinnin dívi'ojemankw'ódi' dívítu'wínú, hedá t'ähki'díbo wé'ge iví'piye dikhenmää. ⁵⁸ Hedí khóhkaydi oe bú' já'wépiye óeho', hedí in ónt'e'p'íde'in inbí k'éwé'i to dív'íqídi wí e'nú Saul gin nakháwá'ívi nú' dâyjoe'an i'áyingi'amídi, hedáhá' Stephen óek'usäyu óeháyídi. ⁵⁹ Wa'qí óek'usäyunde' ihaydíbo ijúusu'an gin: "Nanbí Sedó Jesus, naví

hâa dínke?." ⁶⁰ Heđi idége² disogedi gin kaygi natú, "Nanbí Sedó Jôesi Táa, in t'aywó² nin ná² in t'owa diví² o² in wí² ovâyçhâñú-ípí." Gin natúđiho² iví wówátsi ibowa ijó² k'ú² waagibá.

8

Saul-di in méesate² in t'owa ovây² t'ôephadekando²

¹⁻² Stephen óehayđi Saul-dá óehí² an. Hebo wây-á sená² Jôesi Tádá óe² a² gindo² indidá báyéki dívíshtääđi Stephen óekhâ² k'ú². I² thaa iwedi páadépiye t'âhki in Jesus-ví² piye divíwâyunde² in oe Jerusalem dikw² ó² nin báyéki ovây² t'ôephadekando², heđi in t'âhki dijândi t'âmápiye diwadéde oe Judea nange Samaria nangá i² ge t'âhki. In Jesus-ví t'óekhuwa² indá² Jerusalem-bo divíwóyí².

³ Saul-di in méesate² in t'owa báyéki ovâyjänáki² o². Tewhá ee t'âhki iijyéndeđi kwiyá² dá sená² dá inbí² jedibo ovâywhaapiyende², heđá ovâypankw² óe² o².

Oe Samaria nange Jôesi Tádávi híwó² di tun ovây² t'ôe² o²

⁴ Heđiho in t'âmápiye dishavepee² in wéngé t'âhki divíjyéndeđi Jôesi Tádávi hí² ónt² óekanhon. ⁵ Philip wí Samaria-wi bú² piye namááđi Jesus-ví² geđi ovây² t'ôe² o². Ovâytumáa Jesus-á namuu i² to² wí Jôesi Tádáđi óesóge² i² t'owa ovây² aywoenídí. ⁶ Báyéki t'owa divíwé² ge² an heđá háa Philip-di ovâytumáa² in áyngidi divít² óeyande², i² pinnán t'óe i² andi dâymú² di. ⁷ Báyéki yá² dâapi² in p'oweaahâa divítuwinúndeđi in t'owa ovây² máa² in diwedi dipee, heđá báyéki in dín² a² yâkankodipi² indá dipóhay² indá ovâyehkhâa² an. ⁸ Heđânho in bú² win hânho dihíhchanpóe.

⁹⁻¹¹ Ee bú² wí sen Simon gin nakháwá² i² wí² bo natú² i-á hay² i² namuu² in, heđi ichuget² óe² ođi báyéki paayo in Samaria nange² in t'owa ovâyháa² o². Heđiho gin i² ođi t'âhki t'owa he² ennin dimuu² indá he² ennin dimuupi² indá ónt² óeyande², heđi ditú², "Ná² i² sendá i² namuu Jôesi Tádáđi óepinnánkaymági² i²." ¹² Hebo Philip-á i² híwó² di tun Jôesi Tádávi khuu i² geđi ovây² t'ôe² o² heđá ovâytumáa Jesus-án namuu i² to² wí Jôesi Tádáđi óesóge² i² t'owa ovây² aywoenídí, heđi in t'owa divíwâyudi ovây² p'ó² p'oe² an, kwiyá² dá sená² dá. ¹³ Simon wânbo wá² iwâyü, heđi óep² ó² p'oe² an dihayđi Philip-áđi wé² ge dânjyénde², heđi hânho óeháa² o² t'âmáge² i² pinnán t'óe Philip i² o² i² imú² di.

¹⁴ Oe Jerusalem in Jesus-ví t'óekhuwa² in dit² oe in Samaria² in t'owa Jôesi Tádávi tun ónké² in, heđiho Peter-á John-dá inbí² piye ovâsan. ¹⁵⁻¹⁶ Ná² in wíje dapówá ihayđi in divíts² anwâyü² ingí² ovâyjüusu² an i² Yá² dâa² i² P'oweaahâa dâykáyjídí, gá i² Yá² dâa² i² P'oweaahâa wa² di inbí² piye widín² ääpídân. Ovâywânpip² ó² p'oe² an Nanbí Sedó Jesus-ví² piye divíwâyudi. ¹⁷ Heđáhá inbí² di wí² ingin dânmank² ú² di i² Yá² dâa² i² P'oweaahâa dâyké².

¹⁸ Heđi ná² in Jesus-ví t'óekhuwa² in in t'owaví² di dânmank² ú² di i² Yá² dâa² i² P'oweaahâa dâyké² in Simon imú² di ovânchâ² mááni² in nada², ¹⁹ heđi ovântu² an, "Naa wá² dínk² u² heđânho t'âhki naa inbí² di dáymank² ú² in i² Yá² dâa² i² P'oweaahâa dâykáyjídí."

²⁰ Hebo Peter-di óetu² an, "Uví châ² wógebo péyégepiye unnú-í, gá un² ándedân i² háäwi Jôesi Tádá imá² i² châ² di náakuumá² i² in. ²¹ Jôesi Tádáđi wóemunde pí² ná khó² jé ta² ge wí² unmuupi² in heđiho ná² in t'óe há² to úkoedí-í bi² amídí. ²² Náá-á ná² i² yâ² dâapikan nakanda² i² náje² an, heđi pín ta² geđi Nanbí Sedó Jôesi Tádáđi piye bijüusu² amí hádeebá nakodidi ná² i² gin un² ánsaamuu² i² wón² owóje² í. ²³ Naa-á dínhanginná hânho unthúut² óe² i² in, heđá uví t'aywó² didi wóewhimáa waagibá úpóe."

²⁴ Simon-di ovântu² an, "Nanbí Sedó Jôesi Tádáđi piye dínjüusu² amí heđânho ná² i² dítu² andi naa widínpúuwípídí."

²⁵ Hebo Peter-áđi John-dáđi háäwi Jesus-ví² geđi dânhanginná² di² in t'owa ovây² tu² an dihayđi, heđá Nanbí Sedó Jôesi Tádáđi tun ovây² t'ôe² an dihayđi, Jerusalem-piye dawáymáa. Dânweehon dihayđi báyéki Samaria nangewi bú² ay i² geđi daphade, heđi Jôesi Tádáđi híwó² di tun ovây² t'óekanhon.

Philip-áđi i² Ethiopia nangewi tsondi-áđi

²⁶ Ihayháđidíwá wí makówáwi t'óepa² a² i² di Philip óetu² an, "Ókhây² andi ná² in aakonpiye² in p'óe i² ge unnú-í, indá Jerusalem-di Gaza-piye namán." (Iwe wí ahkónu naná.) ²⁷ Heđiho ikhây² andi namáa. P'óege iwéngé namán dihayđi wí sen óemú². Ná² i² sendá Ethiopia-wi tsondi namuu, in Ethiopia-winbí tsondi p'ó² dédí² kweeví châ² t'âhki ón² áyinnmáa² i² namuu, i² kwee-á Candace gin nakháwá. Ná² i² sen oe Jerusalem-dá najiwân Jôesi Tádá óe² a² ginmáanıđi, ²⁸ hedi náá iví² piye iweehon dihayđi iví te phoge ná² andi in ta² nin Jôesi Tádáđi tukhe² bi Isaiiah ita² nannin itundo². ²⁹ I² Yá² dâa² i² P'oweaahâađi Philip óetu² an, "Ja² unnú-í há² i² te náakáanıđí."

³⁰ Heđiho Philip iwânákiđiđi óekáa, heđi i² sen itundođi nat² oe, heđi óetsika² yan, "Ti unka² póya² há² i² náatundo² i²?" ³¹ Óetu² an Philip, "Hândidan oka² póewí wí to² wíđi wíđinthayohpídí? Han unchanpóedí ti náá te phoge bitóeni naa-áđi bisóege-íđi?"

³² Jōesi Tádávi ta'nin diwe itundo'i ginnân natú? Wí k'úwá óekhe'gí'o'i dâyhúja' waagibá óeho, heđi wí k'úwá'ay óep'hó'k'owandedi siginpidíbo hânda'dibo nawânpik'óe waagibá, i'ba wá' háabo wínatúhpi.

³³ Óewōeda'iwekán, heđá híwó'dá wí'ontunjó'nanpi. To'wí wânbo háabo wí'unkodipi natúunídí iví tí'úugé ká'ää'inbí'gedi gá iví wówátsi náá oepáa k'aydi únbowagedđan.

³⁴ Heđi i' Ethiopia-wi tsondidi Philip óetsika'yan, "Toví'gedan Isaiah ihí'máa? Ti wí'bo iví'gedi háa wíyá to'wíwí'gedi ita'nan? Ti u'đi dítu'ami?" ³⁵ Hediho Philip-di ónthayyan ná'i hí' Isaiah ita'nandi-á Jesus-ví'gedan namuu'in, heđáhá' i' híwó'di tun Jesus-ví'gedi shánká ónthayyan.

³⁶ Iwáy p'óegé wáy damândi nap'o'k'óe iwe dapówá, heđi i' tsondidi Philip óetu'an, "Hín námú'dí, háwe nap'o'k'óe. Ti wínakodipi'an díp'ó'p'oe'amídi?" ³⁷ Philip-di óetu'an, "Híwó namuu-ákun unp'ó'p'oe'púuwídí, pín ta'gedi biwâyundedi." Heđi óetu'an Philip "Naa dáwâyunde-ákun Jesus Christ-á Jōesi Tádávi ay namuu'in."

³⁸ Hediho i' tsondidi i' sen isanhondi' óetu'an i' te iwóy'ni gin, heđi Philip-ádi i' tsondidi ee nap'o'k'óe iwe dawá, heđi Philip-di óep'ó'p'oe'an. ³⁹ P'oe iwedi dapee ihaydi Nanbí Sedó Jōesi Táavi P'oe'wahâđadi tsikhagipi Philip iwedi óeho, heđi i' tsondidi wíyá wí'óemú'pí, hebo iví'piye namân dihaydi báyéki nahíhchanpóe.

⁴⁰ Philip-á oe Azotus bú' óekán, heđi iwediho i' bú'ây i'ge t'áhkí Jōesi Tádávi híwó'di tun ováy't'óekanhon oe Caesarea bú' napówá pihay.

9

Jesus-ví'piye Saul ipimági

¹ Ihayháábá Saul ivíwo jánáki in Nanbí Sedó Jesus-ví'piye díwíwâyunde'inbí'gedi ihí'máa. Natú' i'đi ováy't'akhanukháymáa'in. ² Hediho in Hudi'oyi owhá' p'ó'déđi'ví'piye namáa wí ta'di óedaa'amídi. Ná'i ta'di ihondiho in ta'ge óemági i' Hudi'oyi méesate oe Damascus bú' eejepeye namú-ídi, hediho wên t'owa, háa kwiyá' háa sená' dimuu'in Jesus-ví p'oe i'ge dimännin ovâyshaadá, oe Jerusalem-piye ovâypanmá'í ovâypankw'óenídí.

³ In p'óegé Damascus-piye namân dihaydi, tsowa napowamândi, tsikhagipi wí ko makówáđi nawá, heđi óe'ánkê'. ⁴ Heđi nange nakanu, heđi wí to'wídi óehée'andi nat'oe. Óetsika'yan, "Saul, Saul, háađan u'đi naa dít'óepahádekando?" ⁵ Saul natsikapóe, "Nanbí Sedó, to-an namuu?" Heđi óetu'an, "Naa Jesus-án omú, u'đi naa dít'óepahádekando?" ⁶ Ówínú, heđi i' bú'piye unmú-í. Iwânho wóetu'ami háa bi'amí'in."

⁷ In sená' i-ádi dimännin diwânpikwínudeedi háabo wíditundee'pí. Diwânpit'oe hewânbo háábo wíwáy'pí. ⁸ Saul iwínú, hewânbo itsi'waa ihaydá háábo wí'únkeet'óepí, hediho Damascus-piye óepaho?. ⁹ Poje thaa iví keetan wí'imáapi heđá wá' húukan wânbo súwá wânbo wí'í'ohpi.

¹⁰ Ná'i bú' Damascus iwáho wí sen Jesus-ví'piye iwâyunde'i' Ananias gin nakháwá'i nathaa. Nanbí Sedó Jesus-di óekháy'á'dedi waagibá únt'oe'póe, heđi Ananias natú, "Nanbí Sedó, háá-an unda?"

¹¹ Heđi Nanbí Sedó Jesus-di óetu'an, "Wesebo Judas-ví tewhá eepeye unmú-í. Iví tewhá-á náá bú'win p'óe iwe na'án, Ta'ge'in P'óe gin dâyt'ó'. Eedi wí sen Saul gin nakháwá'iví'gedi untsikapúuwí, Tarsus bú'wi-án i' namuu. ¹² Náábo ijúusu'ó', heđi i' tewhá ee na'án diwe untsudemândi wóemúnde waagibá nááho únts'anpuwamân, heđá wá' wóemúnde' u'vi mandá náatágedá iví keetan wíyá ikáyíjídí."

¹³ Hewânbo Ananias natú, "Nanbí Sedó, báyéki t'owadi ná'i senbí'gedi dít'óe'an. Dítú u'vi t'owa Jerusalem-wíndá i'đi hânho ovâyjânáki'an. ¹⁴ Heđá in Hudi'oyi owhá' p'ó'déđi'índi ónk'tú' náwe wá' in t'owa t'áhkí wóekháy'á'de'in díwíjúusu'odi ovâypankw'óenídí."

¹⁵ Hewânbo Nanbí Sedó Jesus-di óetu'an, "Ópún, naadân wí'bo dóde'wan navi t'óe dín'amídi. I'đá in Israel t'owa-á heđá in wé'gen t'owa wá' inbí tsonnin wóegé ováy't'óe'ami to'wí omuu'in naa. ¹⁶ Naadân wí'bo dónthayyámi báyéki it'óepaháekhây'máa'in navi t'óe dín'amídi."

¹⁷ Hediho Ananias i' tewhá óetu'an deepeye namáa, heđi nats'ú. Heđi iví mandí Saul óetágedi óetu'an, "Tí'úu páadé'i Saul, há'in p'óegé náá Damascus bú'piye un'á' ihaydi Nanbí Sedó Jesus u'vi'piye ipikeeyan. Heđi i'đibá naa dísan wíyá úkeepúuwídí, heđá i' Yá'dáa'i P'oe'wahâđá pín ta'gedi mánmá've-ídi." ¹⁸ Wesebo wí hááwí paa okhowa waagi'ba namuu'i' Saul-ví tsée iwedi únjápóe, heđi wíyá únkeepóedi iwínú. ¹⁹ Ihaydiho óep'ó'p'oe'an, heđi ihúuyandi iví kay iwáykê'.

Oe Damascus Saul-di Jesus-ví'gedi ováy't'óe'ó'

Saul wí háyú thaa oe Damascus-bo iwóyí' in t'owa Jesus-ví'piye dívíwáyunde'indáqí. ²⁰ Hedi wesebo í' Hudíyoví méesate eeje namáa, hedi ováythayjo' Jesus-á Jöesi Táavi ay-ân únmuu'in. ²¹ In t'owa iví hí' dit'oe'in t'ähki ováyháa'andi dívípitumáa, "Ti ná'i-ân wínamuupi'an í' to'widí oe Jerusalem ováyhánunde'i' t'ähki in Jesus óekháyá'de'in dívíúusu'odí? Ti náapiye wína'äpi'an ha'min t'owa ováywánpipanhóeníqí, in Hudíyoví owaha' p'ó'déqí'inbí'piye ováyhúuwídí?"

²² Hebo Saul-ví hí'-á shánki wänbo únkaypuwamändi ováythayyan Jesus-áho ta'gendi namuu í' to'wí Jöesi Tádáqí óesóge'i' t'owa ováy'aywoeníqí, hediho in Damascus-in Hudíyo háäbo wídayshaapí óetu'äqamídí.

²³ Báyéki thaa naphade ihaydi in Hudíyo dívíwé'ge'an háawin wén ánskaa dáyk'úuwídí háqíqí Saul óeháyjídí waagi. ²⁴ Khu-á thaa-á í' bú' tehpaá phódi iwe óetsikha'máa óeháyjídí. Hewänbo Saul únhanginpóe háa óekhámáa'in, ²⁵ hedi wí khun wén iví hí' iwe dívíwáyunde'indi í' bú'wí tehpaá iwepiye óeho', hedi naphohchá' diwe wén t'únbay hay'in diwedi óewáve.

Saul oe Jerusalem bú' naji'

²⁶ Saul Damascus-di oe Jerusalem-piye namáa, hedi in wé'gen Jesus-ví'piye dívíwáyunde'indáqí iwóení'n nada'. Hewänbo t'ähkiqíbo í' dáykhunwóeda', wídí'ánpídí ta'gendi Jesus-ví'piye iwáyunde'in. ²⁷ Hewänbo Barnabas-di in Jesus-ví t'óekhuwa'inbí'piye óeho' indi óetaa-ídí, hedi ováytu'an háa Saul únpo'e'in in p'óegé oe Damascus-piye namändi. Háa Saul-di Nanbí Sedó Jesus óemú' waagi hedá Jesus-dá óehée'an waaga ováytu'an. Ováytu'an wá' háa Saul khunwóeda'ginpídíbo' in t'owa oe Damascus Jesus-ví'gedí ováyt'óe'annin. ²⁸ Hediho in Jesus-ví t'óekhuwa'indi Saul óesígiké', hedi í-á oe Jerusalem í'ge t'ähki indáqí naji'. Iwe wá' khunwóeda'ginpídíbo' in t'owa Nanbí Sedó Jesus-ví'gedí ováyt'óe'an. ²⁹ Wén t'owa iwe dji', Hudíyobá dimuu hebo Israel nange já'wéqí dí'ää. Indáqí wá' ihí'maadáhá' ituhkannan, hedi dit'aypóedí háqíqí óeháyjí'in dáytwámáa. ³⁰ Hewänbo in t'úuwín páadé'in háa óekhámáa'in dínhanginpóe ihaydi, oe Caesarea bú'piye óeshaveho', hedá iwedáhá' wiyá bú' Tarsus-piye óesan.

³¹ Ná'i naphade ihayháa in méesate'in t'owa dívíwé'ge'o'in í' nange Judea-á Galilee-á Samaria-á to'widí wänbo wí'ováyjánáki'ohpi, hedi shánki dikaypóe. Hedi Nanbí Sedó Jöesi Táa báyéki dáya'ginmä' hedá í' Yá'dáa'i P'oweahháqí ováyk'háge'máa, hedánkun shánki wänbo dit'owasóe.

Peter ipínánt'óe'o' in bú' Lydda-á Joppa-á eeje

³² Ihaydíba Peter t'ámäpiye namändi Jöesi Tádáqí t'owa oe Lydda bú' dikw'ó'nin napuwápówa. ³³ Iwe wí sen Aeneas gin nakháwá'í' óejay. Ná'i sendá wí'un'á'yákankodipídí kháve paayo wí'únkodipí ishää-ídí. ³⁴ Peter-di óetu'an, "Aeneas, ná-á Jesus Christ-di wóehekhámáagi. Óshaa, mänpa'sháa." Hedi wesebo hani'an. ³⁵ In t'owa Lydda bú' dithaa'in t'ähki hedá ó'ge oe Sharon nange dithaa'indá háa únpo'e'in dáymú', hedi báyéki in diwedi Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwáyunde'in dipóe.

³⁶ Ihaydíba wí kwee Tabitha gin nakháwá'í', Jesus-ví'piye iwáyunde'i', ee Joppa bú' nathaa. (Iví kháwá-á Greek tundi "Dorcas" únmuu, hedi ná'in hí' Dorcas-á "Pää" gin natunda'.) Ná'i kweedá háädi wänbo t'ähki t'owa híwó ováy'o', hedá in sehkanáwó diwówáji'indá ováyk'háge'máa. ³⁷ Í-á nahaypóedí nachuu, hedi í' pení óe'owídí inbí khuu dínmuu waagibá, hedi oe wha'k'ay íve óek'ú'. ³⁸ Lydda iwedi Joppa-á kají' wínanáhpí, hedi ee Joppa in Jesus-ví'piye dívíwáyunde'in dínhanginpóe Peter-á oe Lydda naji'in, hedi wíje sená' iví'piye ovánsan óetu'äqamídí, "Ti wesebo na'indáqí wí'un'ää-ípi'an, hedi á'yüugi giwáywím-í."

³⁹ Hediho Peter wesebo ikhá'andi indáqí namáa. Í' tewhá ee dipówa ihaydi oe wha'k'ay ívepiye óepiye. T'ähki in kwiyá' dikw'ó'nin inbí sená' dint'ahánnin Peter-ví nú' diwíndi diséje'i', hedi ónkeejo' í' báyéki to-á k'éwé'i' aa-á Dorcas ipaa'i' wa' nawówáji' ihaydíbo'. ⁴⁰ Peter-di t'ähki ováypeejóni idége'disóge ijúusu'amídí, hedi íbeqí í' pení óemúndedí natú, "Tabitha, óshaa." Í' kwee itsiwaadi Peter óemú'dí ishahasóge. ⁴¹ Peter-di óemanyá'dí óekwínuk'háge'nandá in kwiyá'dáqí in wé'gen Jöesivi t'owa-áqí ováytuhkánan dits'únqíqí, hedi í' kwee wiyá nawówápóe'in ováykeeyan. ⁴² In Joppa-win t'owa dínhanginpóe háa napóe'in hedi báyéki Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwáyú.

⁴³ Peter ee Joppa ná'i sen Simon gin nakháwá'í'wébo híwó hay thaa iwóyí'. Simon-dá púje távikandi'-án namuu.

¹ Oe Caesarea bú? wí sen Cornelius gin nakháwá?i nathaa. I-á tägintä (10) sundadóvi tsondi namuu, hedi ivi sundado-á "Italy-win" gin ováytu?o?in diwedi?in dimuu. ² I-ádi ivi k'aygi?indádi háädi wänbo Jöesi Tádá óe?a?ginmä? tobá Hudíyo dimuupi wänbo?, hedi in sehkanáwó diwówáji?in Hudíyo t'owa háyü-anho ovâyçhâ?mä? ovâykhäge?namídi, hedá háädi waa Jöesi Tádávi?piye ijúusu?o?.

³ Wí thaa thí?ëedi poje iwáypiye nanándi, wí makówáwi t'öepa?aa?i? Cornelius únpowádi kee?eedi óemú? waagibá únpoé, hedi óekháyá?.

⁴ Cornelius hânho óepihää, hedi i? makówáwi t'öepa?aa?i? óedamündedi óetu?an, "Nanbí Sedó, háadan un?ää?"

Hedi i? t'öepa?aa?i?di óetu?an, "Jöesi Tádá uvi júusu nat'oe, hedá wóemú? in sehkanáwó diwówáji?in t'owa ovâyçhâ?mägi?in hediho háa bí?annin wí?ún?öede-ípi. ⁵ Nää-á wên sená? Joppa bú?piye u?di ovâysaaní, indá wí sen Simon gin nakháwá?i? óenuuwá-i náwepiye óemá?ídi, i? sendá Peter gin wá? nakháwá. ⁶ I-á iwóyinde? wí púje tävikandi? Simon ginbá nakháwá?ivi tewhá ee, ná?i tewhá-á mâap'oe nú? nak'óe." ⁷ I? makówáwi t'öepa?aa?i?di Cornelius óehi?bowa ihaydi ijáa?an, hedi Cornelius-di wije ivi tewhá?in t'öe?indá hedá wí sundado-á ovâythkánann, ná?i sundadojá háädi waa Cornelius óekháge?do hedá Jöesi Tádá óe?a?ginmä?. ⁸ Háa i? makówáwi t'öepa?aa?i?di óetu?an waa Cornelius-di ovâythayyan, hedáhá? Joppa-piye ovâysan.

⁹ Wíyá tháwán taagepiye wa?di in sená? p'öge dimändi, i? bú? tsowa dipowamán dihaydibo?, Peter oe wha?k'aypiye napee ijúusu?amídi. ¹⁰⁻¹¹ Naháshéhpóedi ihúuyami?in nada?, hebo wa? dáyhäháa?odibo na?ääk'óe waagibá únpoé, hedi makówá nakuuudee?in únkeepóe, hedi wí háäwi nangepiye nawhawe?ädi imú?, i-á wên aa pháagi?in waagi?inbá namuu, hedi jónu wéegé eeje nawhimuu. ¹² In aa iwe t'amáge?in animáa háäwên dikw'ón, háäpandá p'öekanu-á pääyü-á hedá tsidé-á. ¹³ Hedi to?wídi óehi?máadi nat'oe ginnân: "Peter, ówínú, ovâyhanú há?in hedá ovâyk'óe."

¹⁴ Hebo Peter natú, "Joe, há?to, Nanbí Sedó. Naa hânhay wänbo wídók'oe?pi háäwi nanbí khuu gímmuudi gínkhâk'óe?i?, gí?bi háäwi khâa?i gin äytumáa?i?"

¹⁵ Hedá wíyá i? hí? nat'oe ginnân: "Wí?úkhây?ähpi untúuni?in nakhâk'óe?in háäwi Jöesi Tádá natú?i híwó?di namuu?in." ¹⁶ Powin gin napóe, hedi ihaydi in aa pháagi?in wesebo makówápiye óetege.

¹⁷ Peter i?ánshaamáa háä-angú i? háäwi únkeepóe?i? namuu?in, hedi ihaydibá in sená? Cornelius-di ovâysannin wáy Simon-vi tewhá únk'óe?in dáyshaa, hedi oe tehpaá phódi dipówá. ¹⁸ Hedi dituhkwinpóedi ditsikapóe, "Ti náwe Simon Peter iwóyí?"

¹⁹ Wa?di Peter i? háäwi únkeepóe i?gedi i?ánshaamáadi i? Yä?dâa?i P'owewâhâädi óetu?an, "Ót'öeyanbe, poje sená?di wóetuwámáa. Nää-áho ówhanbe, hedi ánsaaginpidibo? indádi ópún. ²⁰ Naadán dovâytu?an náäpiye di?ää?i-in." ²¹ Hedi Peter in sená? diji? iwepiye nawân hedi ovâytu?an, "Naa-ân i? omuu undi dituwámáa?i? Háadan i?ää?"

²² In sená?di óetu?an, "Cornelius-dáho na?in disan, i-á sundadóvi tsondi namuu. I-á ivi wówátsi ta?ge ihon, Jöesi Tádá óe?a?gin, hedi ivi?gedi in Hudíyo t'ähki híwó dívihé?o?. Wí makówáwi t'öepa?aa?i?di óetu?an u wóetu?amídi ivi tewhá eepiye unmu-ídi, hedânho wí hí? uvi?wedi nat'oe-ídi." ²³ Hediho Peter-di ovâytu?an dits'úuni gin, iwebo dívíwho?kw'óenídi i? khun.

Hedi i? tháwándá hé?dibo Peter ishaadi ipikhây?an, hedi indádi namáa, hedá wên Joppa-win Jesus-vi?piye dívíwáunde?indá wá? dimáa. ²⁴ Wíyá tháwándá oe Caesarea dipówá. Cornelius-áho ivi?we natsikha?án, ivi äy-á maatu?indá k'ema?indá ovâywé?ge?annin wóegé. ²⁵ In Peter-?in t'ähki i? tewhá ee dipówá ihaydi Cornelius-di óesengitu?an, hedi Peter-vi páadépiye idége?disóge óe?a?geenídi. ²⁶ Hebo Peter-di óekwinukháge?nan, hedi óetu?an, "Ówínú, u? waagibá naa wí t'owadá?mân omuu."

²⁷ Hedi dánhí?hondi i? tewhá íve dats'ú. Peter-di in báyéki t'owa iwe diwé?gekw'ó?nin ovâymu?, ²⁸ hedi ovâytu?an, "Ti wí?únhanginnáhpí?an wí Hudíyo únkhâk'óe?in ivi khuu únmuudi pí?wên t'owa-ádi iwóeni?in hedá inbi?piye na?ádâamu-í?indá? Hebo Jöesidi naa ná?in díhâ?an: Naa wídkhây?ähpi otúuni?in wáy-á t'owa híwó?nin wídimuupi?in háa naa dínkhâk'óe?in indádi dáywóenídi. ²⁹ Hedânkun náwepiye o?ää-ídi dídaa?andi naa 'joe' gin wó?túhpí. Hedi náä-á dítu?ámí háadi u?di dituhkánannin."

³⁰ Cornelius-di óetu?an, "Poje thaa phade poje iwe thí?ëedi, náä waabá naná, hedi naví tewhá ee dáyjúusu?odi o?án, hedi tsikhagipi wí sen ots'á?i aa nato?ondi dínkeepóe, hedi naví hánge nakwínuudee. ³¹ I?di naa dítu?an, 'Cornelius, Jöesi Tádá uvi júusu nat'oe, hedá i? háäwi u?di in sehkanáwó diwówáji?in ovâymägi?i? imú?, hedi háa bí?o?in há?to ún?öede-í. ³² Nää-á wí to?wí oe Joppa-piye násân, Simon óetu?amídi uvi?piye na?ää-ídi, i-á Peter gin wá? nakháwá. Wí púje tävikandi?ivi?we na?án, i-á Simon ginbá nakháwá, hedi mâap'oe nú? nathaa.' ³³ Hediho wesebo wên sená? dovâysan wóetu?kánnamídi, hedi u-á wesebo un?äädi

hiwó bi'an. Nää-á nāwe t'ähki gikw'ó, hedá Jōesi Tádá-á wá' nāwe na'indádíba na'an. Nää gikw'ó ívít'óeyaánídí hääwí t'ähki háa Nanbí Sedó Jōesi Tádádí wóetu'an waa na'in dít'óe'amídi."

Peter-di in Cornelius-in Jōesi Tádávi hí' ováyt'óe'o'

³⁴ Hedí ginnân Peter natú: "Nää naa dínhanginná ta'gendi Jōesi Tádádí t'owa t'ähki handa' ováymáa'in. ³⁵ T'ähki to'wén i' dáy'a'ginnin hedá hiwó diví'o'indá i'dí ováysíghónde', tobá wáhääwin dimuu wänbo'. ³⁶ I'dí iví tun in Israel t'owa ováymági, hedí ováyt'u'an dínkodí i-ádi divíwóenídí Jesus Christ i'andi namuudi, i-á t'owa t'ähkigi' shánki natsonji'i-ân namuu. ³⁷ Un úhanginná háa tí'úgedí napóe'in oe Galilee nange hedá háyú Judea nange naná' t'ähká, John i' p'ó'p'oekandi'di in t'owa dip'ó'p'oepúuwi'in ováyt'u'an dihaydi. ³⁸ Úhanginná Jōesi Tádádí iví Yä'dáa'i P'oweahhâa ómsannin Jesus Nazareth-wi', hedânho Jesus-áho óesóge'in ikeyamídi hedá in pinnándá óemáánídá, hedí Jōesi Tádá i-ádi najídi Jesus-di híwó in t'owa ováyo' wáy namáa wänbo', hedá háyú i' Penísendi dí ováyt'óepahékannannin hekháa ováymági.

³⁹ "Hääwí Jesus-vi'gedí gínhanginná'di na'indi t'owa áyt'óe'o', háa i'an waa ee Jerusalem bú' hedá i' wé'ge'i bú'ây in Hudíyoví nange t'ähká naná'di'. I-á óet'óhtágek'ú'dí óehay. ⁴⁰ I-ánkun i' namuu Jōesi Tádádí óewáyo'wápaa'i', hedí dínkeeyan i' powage'i thaa nachuu iwedi wiyá nawówápóe'in. ⁴¹ T'ähki t'owadá wí'óemú'pí, hebo na'in iví'gedí ívihé'e'amídi páadébo díde'mannindânho i' áymú'. Wiyá nawówápóe ihaydi i-ádi ívihuuyan. ⁴² Hedí i'dí na'in díjon Jōesi Tádávi tun in t'owa áytunphaadé-ídi, hedá áytu'áamídá ta'gendi i-ánkun namuu Jōesi Tádádí óesóge'i' t'ähki t'owa ováyo'wápóe'ónídí háa híwó háa híwóhpi diví'annin, wí'gingi in ho dichuu'indá in wa' diwówáji'indá. ⁴³ T'ähki Jōesi Tádávi tukhe'mindi dítu'an, t'ähki to'wén Jesus-vi'piye divíwáyo'unde'inbí t'aywó'di dín'owó'jen. Jesus-ánkun ónk'ú' gin dín'amídi."

In Hudíyo dimuupi'in i' Yä'dáa'i P'oweahhâa dáykê'

⁴⁴ Wa'dí Peter-di gin ováytumáadi i' Yä'dáa'i P'oweahhâa nawá t'ähki in iví hí' ónt'óeyande'inbí'wepiye. ⁴⁵ Hedí in Hudíyo Jesus-vi'piye divíwáyo'unde'in Peter-ádi dí'ää'in hânho ováyháa'an, i' Yä'dáa'i P'oweahhâa in Hudíyo dimuupi'in wá' báyékiho ováymági. ⁴⁶ Dínhanginpóe ováymági'in inbí hí' ho dít'oe'dí, gá pi'wí tundi divíhée'odân, hedá Jōesi Tádá ívíwo hay'i namuu gin dítu'dá.

⁴⁷ Hedí Peter-di in i-ádi dí'ää'in ováyt'u'an, "Ná'in t'owa-á i' Yä'dáa'i P'oweahhâa dáykê', na'in i' áykê' waabá. Hedánkun tóebo wí'ónk'óepí ováyk'hâa'amídi p'oe'dí ováyo'p'ó'oe'amí'in, hewá." ⁴⁸ Hedího in Cornelius-in ováyt'u'an dínkhây'á' dip'ó'p'oepúuwi'in, dáykeeyamídi Jesus Christ-vi'in dimuu'in. Hedáhá' indi óedaa'an wí háyú thaa indádi iwóyo'í'ndí.

11

Peter-di ováytumáa in Jerusalem-in méesate'in háa napóe'in

¹ In Jesus-ví t'óekhuwa'indá hedá in wé'gen Jesus-vi'piye divíwáyo'unde'in oe Judea t'ähki dikw'ó'nindá dínhanginpóe in Hudíyo dimuupi'in t'owa wá' Jōesi Tádávi hí' iwe divíwáyo'unde'in. ²⁻³ Hebo wáy wén t'owa Jerusalem bú'win dichanpóe t'ähki t'owa Jesus-vi'piye divíwáyo'unde'in dínkhây'á' in Hudíyoví khuu wá' dáyhuuwi'in. Hedího Peter Jerusalem-piye namáa ihaydi indi óetu'an, "Hääwí gínkhâak'óe'i bi'an. Héháadan in Hudíyoví k'ewe taa dáyamáapi'in t'owavi'we unji', hedá indáda bihuuyan?" ⁴ Hedí Peter-di ováythayan t'ähki háa páadé iwediho napóe'in.

⁵ Ginnân natú: "Oe Joppa bú' o'án dihaydi naa dáyjuusu'o', hedí o'ääk'óe waagibá dínpóedí wí hääwí dínkeepóe. Wén aa pháagin waaginba namuu'in makówádi nawándi dínkeepóe, jónu wéegé eeje nawhimuu'in, hedá navi nú' dínpówá. ⁶ Hedí híwó in aa phoge dómú', hedí t'ámáge'in háäpandá p'oekanu-á páäyo-á tsidé-á dováymú'. ⁷ Hedí to'wídi díhí'máadi ot'oe. Ginnân dítu'an: 'Peter, ówínúdi ováyhánú há' in hedá ováyk'óe.'

⁸ "Hebo naa-á otú, 'Joe, há'to Nanbí Sedó. Hânhay wéno navi sóphoge wídtóogipi wí hääwí nanbí khuu ginmuudi gínkhâak'óe'i', gi'bi hääwí khâa'i gin áytumáa'i'."

⁹ "Hebo oe makówádi wiyá i' hí' ot'oe, gin: 'Wí'úkhây'áhpí untúuni'in nakhâak'óe'in hääwí Jōesi Tádá natú'i híwó'di namuu'in.' ¹⁰ Powin gin napóe, hedá háä t'ähki makówápiye óewáytege.

¹¹ "Ihaydíbáho poje sená' Caesarea bú' iwedi ováysannin i' tewhá ee o'án diwe dipówá. ¹² Hedí i' Yä'dáa'i P'oweahhâadi dítu'an, 'Ánshaaginpídi' indádi ópún.' Wén sí tí'úuwin páadé'indá wá' naa-ádi dimáa, hedí i' sen dítuhkánndivi tewhá ee gits'ú. ¹³ I'dân na'in dítu'an wí makówávi t'óepa'aa'i' iví tewhá íve nawindi óemú', hedí i' t'óepa'aa'i'dí ginnân óetu'an: 'Wén sená' oe Joppa-piye ováysân ná'i Simon náwe óemá'ídi, i-á Peter

gin wá? nakháwä. ¹⁴ I'dibá wovâyt'ôekankhâymáa hádídí ũ-á heđá háyú uvi k'aygi'indá wovây'aywoeni'in.

¹⁵ "Cornelius-di naa díhí'bowá ihaydáhá? naadá dovâyhée'an. Wa'di báyéki otúhpi'dibo i? Yá'dáa'i P'oweahhá inbí'wepiye nawân, páadé na'in ginpóe waagibá. ¹⁶ Heđi dín'ánpówa i? to hí? Nanbí Sedó Jesus háđi wânbo natú'di?, gin: 'John-di t'owa p'oeđiđá? ovây'p'ó'oe'an, hebo undá i? Yá'dáa'i P'oweahhá-á bínkáyí wí p'ó'p'oe'kan waagibá.' ¹⁷ Jôesi Tádádí i? Yá'dáa'i P'oweahhá ovây'mági, heđá hanbá na'in dímági, Nanbí Sedó Jesus Christ-ví'piye ívîwâyü ihaydi. Heđiho háä-an naa omuu, ti naa dínk'óe Jôesi Tádá dówóyí'nidí? Naa-á joe."

¹⁸ Heđiho in t'owa háa Peter-di ovây'tu'annin dit'oe ihaydi wíyá wíđitúhpi híwóhpi'i'annin. Ditú, "Jôesi Tádá hánhô hay'i namuu. I'di in Huđiyo dimuupi'in t'owa wá? ovâykháge'nan inbí t'aywó'di dâyjoe'amídí, wówátsi nahánde'p'i in dâymá've-íđi."

Ôe Antioch bú? Jôesi Tádávi tun dâywâyunde?

¹⁹ Stephen óehay ihaydi phaapiyeđi in Jesus-ví'piye dívîwâyunde'in ovâyjänáki'o? heđiho t'ámápiye dishavemáa. Wây wên oe Phoenicia nangepiye dimáa, wây-á oe Cyprus nangepiye, heđá wây-á oe Antioch bú'piyá. Eeje indi in Huđiyo t'owađe'mânho Jesus-ví'gedi ovây'tu'an, in Huđiyo dimuupi'in t'owa-á joe. ²⁰ Hewânbo wây wên in dijá'nin sená'dáho oe Antioch bú'piyebá dimáa'indá in Huđiyo dimuupi'in wá? Nanbí Sedó Jesus-ví'gedi ovây't'óe'o? Nâ'in sená'dá Cyprus-windá heđá Cyrene-windá dimuu. ²¹ Heđi Nanbí Sedó Jôesi Tádádí ná'in sená? ívîwo ovâykaymágiđi híwóhay t'owa Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívîwâyüdi iví'piyá dívîmági.

²² Ôe Jerusalem in méesate'in t'owa háa oe Antioch napóe'in dínhanginpóe, heđiho iwepiye Barnabas óesan. ²³⁻²⁴ Barnabas-á híwó'di sen namuu, heđi pín ta'gedi i? Yá'dáa'i P'oweahhá-á imáa, heđi ívîwo Jesus-ví'piye iwâyü. Heđi oe Antioch napówa ihaydi imú? hânho híwó'di Jôesi Tádádí ovây'o'in, heđiho nahihchanpóe, heđi ovây'tumakhe'an pin ta'gedi Nanbí Sedó Jesus-áđi dimúunídí. Báyéki t'owa Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívîts'anwâyü.

²⁵⁻²⁶ Ihaydáhá? Barnabas-á Antioch iweđi oe Tarsus bú? naná? diwepiye namáa Saul óenuu-wá-íđi, heđi óeshaa ihaydi oe Antioch eepiyebá óema. Iwânho indá heđá in wé'gen méesate'in t'owa-á wí paayo t'áhki dívîwé'ge'o?, heđi in wíjedi báyéki t'owa ovâyhá'an. Ee Antioch in Jesus-ví'piye dívîwâyunde'in páadé ovâyts'ankháyá? "Christian" gin.

²⁷ Ihaydíbá wên Jôesi Tádávi tukhe'min Jerusalem diweđi oe Antioch-piye dimáa. ²⁸ Wí wêe in diweđi Agabus gin nakháwä'i? iwínú, heđi in méesate'in t'owa ovây'tu'an, "I? Yá'dáa'i P'oweahháđi naa dínhangin'ánnan dihaapuwaagi'o'in wáhää t'áhki." Háa Agabus natú waa ta'gendi napóe Claudius natsondimuu ihaydi. ²⁹ Heđiho in Antioch-win Jesus-ví'piye dívîwâyunde'in t'áhki dâywéhpêe'an háyü dínkođi ihay inbí chá? dâywé'ge'amí'in, in t'íuwin páadé'in oe Judea dithaa'inbí'wepiye ovâysaanídí. ³⁰ Heđiho han dívî'andi Barnabas-áđi Saul-áđi i? chá? ovân'an, heđi indá in Jerusalem méesate'in t'sonninbí'wepiye dânhó?.

12

In Jesus-ví'piye? dívîwâyunde'in wíyá ovây't'ôephádekannan

¹ Ihayháa han napóe'o iwâydí i? nangewi tsondi Herod wên méesate'in t'owa ovâyjänáki'amídí natsonpóe. ² Heđá wá? natsonpóe James wí tsijó phá'dí óehájíđi, i-á John-bí pá'dây únmuu. ³ Herod únhanginpóe háa i'annindi in Huđiyo ovâyhíhchannannin, heđiho Peter wá? óepankáyíđi natsonpóe. Gin i'an ná'i Huđiyo'vi shánki'eedi dinná? dihaydi, "Oewáasepi?" pává koe shánki'eedi" gin dâytu'o?. ⁴ Peter óeyá'di óepansóge, heđi tã'di sí (16) sundadođi óe'áyinmáa, jó'nängin dívî'egó'o?. Iweđânho i? Huđiyo'vi shánki'eedi Passover gin dâytu'o naphade ihaydi, Herod-di Peter óepiyekhâyímáawân in t'owavi pádépíye óntunjó'namídí. ⁵ Hebo wa'di Peter napannán dihaydi, in méesate'indi ihayda? ónjúusu'o? Jôesi Tádádí óekháge'namídí.

Peter i? pan tewhá iweđi óema?p'áünwhihisuu.

⁶ Khu'déedi naná, heđi wíyá tháwân hédénpiye Herod-di Peter óepiyekhâyímáawân. Perer-á nakadé'nawhimuu wíje sundado'vi jáage, heđi handíđi najó'k'óe. In wây-á wíje sundado-á oe pan tewhá já'wé'in phóđi iwe da'áyinwin. ⁷ Tsikhagipi wí makówáwi t'óepa'áa'i iwe nakwínudee, heđi pan tewhá íve nakohkeepóe. I? makówási t'óepa'á'íđi Peter k'uuwoe eedi óewáda'andi óekhehshaa, heđi óetu'an, "Ówânáki?, óshaa." Heđi i? kađéna khóe eeje nawhimuu'i? únwhihisuu. ⁸ Heđi Peter óetu'an, "Uvi siba'áa-áđi uvi anto-áđi óto?." Heđiho Peter han i'an. Heđáhá? óetu'an, "Náa-á uvi k'ewé'in to-á wá? óto?, heđi naví t'íuüge unwóe'áá-i."

⁹ Heđiho Peter pan tewhá iweđi i-áđi napee, hebo wí'únhanginnáhpí háa i? makówáwi t'óepa'áa'i i'o'in ta'gendi napóe'o'in háa hádée'wáy iví ánshaa iwe waagi ná'i háä'wí imunde'in. ¹⁰ Wêe sundado na'áyinwin diwe daphade, heđá wíyá wêe-á, heđáhá? in kwák'w

phódi iwe dapówá, i' bú? p'óegé iwe nachá'nin. In phódi wí'bo napikhuudee. Heđi dapee, heđi wéhpée p'óe daphade, ihaydáhá? i' makówáwi t'óepa'aa'i wáypiye napóedí Peter wí'bo óejoe'an.

¹¹ Nää-á Peter ûnhanginpóe ná'i hääwi ta'gendi ûnpóe'in, ãäda' wínamuupi, heđi ginnân i'ánshaa'an: "Nábäa dínhanginná ta'gendi Nanbí Sedó Jóesi Táđá ivi t'óepa'aa'i isan naa Herod-ví mangedi heđá in Hudíyo t'owavi'wedá dín'aywoenidí, heđânho háawên jánákí'in dikanda'in wí'ámipídi."

¹² Ihaydáhá? John Mark-ví jíyá Mary-ví'piye namää. Ee-á háyü-anho t'owa dívijúusu'odi dikw'ó. ¹³ Napówá ihaydi in já'wé'in tehpaá phódi iwe ipópó'an, heđi wí tewhá t'óe'i a'yú, Rhoda gin nakháwá'i namää imúunídi to-angú namuu. ¹⁴ Peter ihée'andi nat'óedi i' a'yú wese ûnhanginná to'wí namuu'in. Hânho nahúhchanpóedí in phódi ihuu-ívi'wedí oe ívepiye i'ääts'úde in t'owa ovây't'óe'amídi, "Peter oe já'wé tehpaá phódi iwe nawin." ¹⁵ Indi óetu'an, "U-ân unbondoemuu." Hebo i' a'yú-á ihe'jidída' natú?, "Háa wâytu'an waa ta'gennânkun namuu." Indi óetu'an, "Hádéewáy wí makówáwi t'óepa'aa'i namuu, Peter óe'âyimää'i?"

¹⁶ Wa'đi dívihí'máađibo Peter-á ihe'jidída' ipópó'o?, heđi in phódi dáyhuu ihaydi to'wí namuu'in dáymu'di ovâyháa'an. ¹⁷ Peter imannan dituháaniđi, heđi ovây't'óe'an háa Nanbí Sedó Jóesi Táa ivi makówáwi t'óepa'aa'i isan waa i' pan tewhá iwedí óepeeyé-ídi. Heđáhá? ovâytu'an, "James-á heđá in wé'gen tí'úuwin páadé'indá bint'óe'an háa dín'póe'in." Heđi iwedí wíyá wáypiye namää.

¹⁸ Nahé'dénpóe ihaydi in sundado hânho dín'tú?. ¹⁹ "Wáyho Peter?" gin dívitsika'máa. Herod natsonpóe dáynuuwá-ídi, hebo wí'óeshaapi. Heđiho Herod-di in áyí'nin ovâytsika'yan háa napóe'in, heđi in wí'dínhanginnáhpídi natsonpóe ovâyháanu-ídi.

Ihaydáhá? Herod-dá Judea nange iwedí oe Caesarea bú'piye namää, heđi wí háyü thaa iwe iwóyí'.

I' tsondi Herod nachuu

²⁰ Herod hânho nat'ay in t'owa Tyre-á Sidon-dá dithaa'inbí'piye. In t'owa ná'in wíje bú'win Herod-ví nange iwedí inbí húugi' dín'ää'ää, heđânho diviwé'ge'an dívihée'amídi, heđáhá? wên sená ivi'piye ovâysan. Indá Herod-ví tewhá ee p'ó'déđi' t'óe'i-áđi dívik'ema'an, i-á Blastus gin nakháwá, heđi i' óetu'an Herod óedaa'amídi wíyá indáđi wínat'ay-ípídi.

²¹ Herod wí thaa ovâyhée'amídi ide'man. Ivi tsondiwi aa i'awe, heđáhá? i' tsondi púwégé eedi isóge, heđi thaa t'áhkí in t'owa ovâyhée'an. ²² Ihí'máa ihaydi in t'owa ginnân dívítu'wínúnde, "Jóesidân díní'máa waagibá nat'óet'óe, wí sendída'ba joe." ²³ Wesebo Nanbí Sedó Jóesi Táđáđi wí makówáwi t'óepa'aa'i' óesan Herod óehay'amídi, heđi pubáđi ivi see ónk'óedího nachuu. Han ûnpóe idi in t'owa wí'ovâytu'anpídi Jóesi Táđáđá'mân hay'i namuu'in.

²⁴ Hewänbo báyéki t'owa Nanbí Sedó Jóesi Táđávi tun shánki wänbo dit'oe'o, heđá báyéki ónsíghónde'.

²⁵ Ihayháábá Barnabas-á Saul-áđi inbí t'óe oe Jerusalem dänbowa, i' chá? in méesate'in tsonnin ovâymgídi, heđi iwedí oe Antioch-piye dawáymää. John wá? indáđi dänho, i-á Mark gin wá? nakháwá.

13

Barnabas-á Saul-á ovände'mandá ovânsan Jóesi Táđávi hí? t'owa ovây't'óe'amídi

¹ Oe Antioch bú? iwe in wé'gen méesate'indáđi wên Jóesi Táđávi tukhe'mindá heđá wên ivi hí? ovâyhá'o'indá dijí'. Ginnân dikháwá: Barnabas-á, Saul-á, Simeon-dá (i-á "Phéndi Sen" gin óetu'o?), Lucius-á (i-á Cyrene nange'i namuu), Manaen-dá (i-áđi heđá i' tsondi Herod-áđi wé'ge dasóe). ² Wí thaa diwé'gek'w'ó Nanbí Sedó Jóesi Táđá óe'a'ginmäänídi heđá díviháađá'amídi, heđi i' Yá'dáa'i P'oweaháđi ovâytu'an, "Naadı Barnabas-á Saul-áđi dovände'man wí t'óe hááwi dín'amídi. Nää-á undá in wíjebá bínsóege-i han dán'amídi." ³ Heđiho wíyá díviháađá'an, heđi in wíjeví'đi dívímankw'óđiđi ovânjúusu'an, heđi ovânsan.

Barnabas-á Saul-á oe Cyprus daji

⁴⁻⁵ Heđiho Barnabas-á Saul-áđi damää, i' Yá'dáa'i P'oweaháđi ovântu'an waa. John Mark wá? indáđi nají? ovânkháge'namídi. Oe Seleucia bú'piye dimää, iwedáhá? kophé iwedí wí p'ojáadi Cyprus gin dáytu'o? iwepiye dimää. Heđi Salamis bú'-á dipówá, heđi iwe Jóesi Táđávi tun in Hudíyovi méesate eeje ovây't'óe'o'.

⁶ In poje sená ná'i p'ojáadi i'ge t'áhkí dijí', ihaydáhá? oe Paphos bú? dipówá. Iwe wí Hudíyo sen óemú', Bar-Jesus gin nakháwá'i? (Greek tundi "Elymas" gin nakháwá). I-á pínnándi namuu heđi natú? i-á Jóesi Táđávi tukhe'bi-ân namuu, hewänbo ihójomáa. ⁷ Ná'i sendá i' nangewi tsondi Sergius Paulus-ví k'ema únmuu. Sergius Paulus-á hânho há'i sen namuu, heđi Jóesi Táđávi hí? nat'óeyanda'đi Barnabas-á Saul-á ovântu'khánnan.

⁸ Hebo nã'i pinnãndi nada? ovãnkhaa?amídi, heđãho i? tsondi? óetumáa, "Wíwíwãyyú-ípi háa wóetumáa'in." ⁹ Heđi Saul (nãã Paul gin wá? óekháyyá'de?) i? Yã'dãa'i P'oweaqahá pín ta'gedi imáa, heđi tsíhtáye Elymas óedamúnde?, ¹⁰ heđi óetu'an, "U-á Penisendivi ay-ân kavêe unmuu, u-á wí hójó'ida? unmuu, hããwí bí'o'i-á yã'dãapí'da? namuu, hããwí híwó'di namuu'i-á nãat'ay, u-á Jõesi Tãdãví ta'ge?in p'óe mãmããgi?amí'in unda?." ¹¹ Nãã-á ót'óeyanbe, Nanbí Sedó Jõesi Tãdãdá wóetuhchãnukhãmáa, heđãho untsi't'aapúuwí, heđá ívíwo hay thaa i? than wãnbo wí hýyãã wãnbo wínãmúunípi."

Paul ihí'bowa ihaydi wesebo Elymas-ví tsée iwe ùnkhaadeedi t'ãhki ùnkhunpóe, heđi oepiyá nããpiyá najídi wí to'wí óetu'wãmáa óepaamã've-ídi. ¹² Háa Elymas ùnpóe'in i? tsondiđi óemú? ihaydi Jõesi Tãdãví tun iwãyu. I? hããwí Nanbí Sedó Jõesi Tãdãví'gedi nahãhpóe'i?đi óehãa'an.

Paul-á Barnabas-á oe Antioch bú? Pisidia nange nanã? diwe daji?

¹³ Paul-áđi ívi k'ema?indãđi Paphos-di kophé iweđi dimãã, heđi oe Pamphylia nange iwe Perga bú? dipówá. Iwe John Mark-di Paul-á Barnabas-á ovãnjoe'an heđáhá? i-á Jerusalem-piye nawãymãã. ¹⁴ Perga iweđi in wíje damãã, heđáhá? Antioch bú? oe Pisidia nange dapówá. Heđi kaykhanwówá thaa in Hudíyoví méesate'ay ee dats'ù Jõesi dãn'a?ginmããnídi. ¹⁵ Wí to'wí wí hãyyú háa Moses ita?nan diweđi itunnan, heđá wíyá to'wí-á hãyyú-á in Jõesi Tãdãví hãn'oe'in tukhe'min dãyta?nan diweđá itunnan. Dãntunkanbowa ihaydi in méesate p'ó'đedí?indi to'wí óetu'an Barnabas-á Saul-áđi ovãntu?amídi, "Tí'úuwín páadé?in, ti wên tumakhe wãnbo nã'in t'owa ovãymããni? Dada'dáho nãã ovãyhée'amí." ¹⁶ Heđiho Paul iwínúđi imannan dívít'óeyaanídi, heđi ginnãn ovãytu'an:

"Un Israel t'owa, heđá un wé'gen t'owa Jõesi bín'a?ginmã?indá, bí't'óeyanbe. ¹⁷ Na'in Israel t'owa Jõesi Tãdãví'piye ívíwãyunde?, heđi hãn'oebo? i'dãn nanbí thehtáy pahpá'in dínde?man, heđá oe Egypt nange dithaa ihaydi ovãykhãge?nan díví'ãyt'owasóewé-ídi, tobá iwewin wídimuupi wãnbo?, heđáhá? ívi kayđi hã'i nange iweđi ovãyppiye. ¹⁸ Heđi jónãntã pãayo ahkon ni?ge dji? ihaydi ovãy'ãyingi'an. ¹⁹ Heđi Jõesi Tãdãđi ovãykhãge?nan tsé ihay hããge?in t'owa nã'i nange Canaan gin dãytu'an diwe ovãyhããnu-ídi, heđáhá? i'di in Israel t'owa Canaan ovãywíje. ²⁰ Jónãn tãgintãdãhá? p'ãnãntã (450) pãayo óeho? nã'i t'ãhki napúuwídi.

"Iwedáho Jõesi Tãdãđi ovãytsonninkw'óe'ó, ívi tukhe'bi Samuel óesóge puwahay. ²¹ Heđi in t'owađi Samuel óedaa'an wí kw'ãye'i tsondi ovãysóege-ídi, i? wé'ge'i nange'in t'owa dín'an waagibá, heđiho Jõesi Tãdãđi Saul ovãymãgi, i-á Kish-ví ay ùnmuu, heđi in Benjamin-bí ay iweđi'i'bãho namuu. Saul-á jónãntã (40) pãayo inbí kw'ãye'i tsondi dínmuu. ²² Ihayđiho híwóhpi i'andi Jõesi Tãdãđi óejãa'an, heđi David óesóge inbí kw'ãye'i tsondi dínmuunídi, i-á Jesse-ví ay ùnmuu. Jõesi Tãdá natú, 'Naa dínhanginná David-ví ánskaa-á naví? waagibá ùnmuu'in, heđá i-á hããwí t'ãhki háa naa otú waa íkãnhúuwí. ²³ Jõesi Tãdá ívi tun imãgi David-ví thehtáy pahpá'ay iweđi wí na'ã?in nã'in Israel-win t'owa ovã'yaywoenídi, heđi i-áho nãã napówá, i-á Jesus-ãho namuu.

²⁴ "Hewãnbo wa'đi Jesus ívi t'óe its'an'ãnpíđibo?, John i? p'ó'p'oeokandi?đi in Israel-win t'owa t'ãhki ovãytmãã, 'Unbí t'aywó'di binjoe'an, ihaydãho wãyp'ó'p'oe'amí. ²⁵ Heđi John ívi t'óe ibowakhãy'o? ihaydi, ihayđá? ovãytmãã, 'Ti naa-ãni? bintsíkha'mãa'i? omuu gin í'ãnde?? Naa-á joe. Bí't'óeyanbe, naví shãnkí tí'úugá wíyá to'wí napowagi'o, i-á naví shãnkí itsonmãa'i? namuu. Naa ihay híwó'di wó'muupi ívi anto wãnbo dõnp'ããđi-ídi, ginnãnho John natú.

²⁶ "Tí'úuwín páadé?in, un Abraham-bí ay iweđi'in ímuu?indá heđá un wé'gen t'owa Jõesi Tãdá bín'a?ginmã?indá, undãđi na?indãđi Jõesi Tãdãđi dítu'an háđídi in t'owa ovã'yaywonde'in. ²⁷ Hewãnbo in t'owa Jerusalem dithaa'in heđá inbí tsonnindá ta'gendi wíđínhanginnãhpi to? Jesus namuu'in, heđá i? hí? Jõesi Tãdãđi tukhe'min Jesus-ví'gedi dãyta'nãndi wíđika?póya'pi. Tobá inbí méesate eeje kaykhanwówá thaa waa nã'i hí? dãytundo wãnbo?, híwó wíđika?póya'pi. Heđãho dítu? Jesus óehãyyi'in ùnkháyyã?, heđiho háa in Jõesi Tãdãví hãn'oe'in tukhe'min dãyta?nan waa ta'gendi napóe. ²⁸⁻²⁹ Hããwí t'ãhki Jesus óe'andi Jõesi Tãdãví ta'nin diwe ho nata'muu. Nã'in t'owađi Pilate óedaa'an natsonpúuwíđi Jesus óehãyyídi, tobá wên t'aywó'nin wí'õnsaapi wãnbo?. Heđi han óe'andá nachuudá in phé?win diweđi óewãve, heđá wí t'owãpho ee óek'ú?."

³⁰⁻³¹ "Hewãnbo Jõesi Tãdãđi óewãywówãpaa. Hãyyãn wãnbo wên t'owaví'piye Jesus ipi-keeyan, indá dimuu in to'wên óeyuqhonin Galílee iweđi Jerusalem iwehway wa? nachu-upíđibo?. Heđi nã'in t'owadã wé'gen t'owa ovãytmãã nawãywówãpóe'in dãmú?."

³²⁻³³ "Heđi nãã-á na?indá wá? nã'i? híwó'di tun wãyt'óe'o?: Jõesi Tãdá nanbí hehããwí thehtáy pahpá'in ívi tun imãgi Jesus óewãywówãpakhãmãa'in, heđi háa ovãytu'an waa na'in inbí ay iweđi'in gimuu'ingí? i'an. In eedi'in Psalm diwebo háa Jõesi Tãdãđi Jesus óetu'an waa ginnãn nata'muu:

Nää thaa dovâykeeyan naa uví Tádáho omuu'in.

³⁴ Wíyá wáygé Jôesi Tádá gin wá' natú:

Naadi David dótu'an ta'gendi hânho híwó dókhâymaa'in,

hedí un wá' hanbá wâykhâymaa.

Hedí ná'í hí'á ginnân natunda': Jesus-ví tú'-á wí'únseejé-ípi gá ówáywówápkhâymaa'dân, hedí há'to wíyá nachuu-í. ³⁵ Hedânho David-di wáy-á wéhpée Psalm ita'nan diwe Jôesi Tádá gin óetu'an:

Uví yá'dáa'i avyí tú' wínáasijepákhâymaapí.

³⁶ David-á wí'bo iví'gedí wí'ihí'máapí. Ivi thaa wa'nawówáji' ihaydi háa Jôesi Tádádi óetu'an waa iví t'owagi' i'an, ihaydáhá' nachuu, hedí iví páadé ká'ää'in ovâykhá'kw'ódi iwebá óekhá'k'ú', hedího iví tú'ho únsije. ³⁷ Hewânbo Jesus-ví tú'-á wí'únseejépi, i-á i' Jôesi Tádádi ówáywówápaai'í namuu.

³⁸⁻³⁹ "Tí'úuwín páadé'in, naa oda' íkapóewí'in ná'in náa wáytułkankhâymaa'in: Háa Jesus i'annin namuudi unbí t'aywó'di wováy'owójeé-í. Tobá i' tsontun Moses ita'nandi bin'a'ginnamídi úvikhááde wânbo', há'to unbí t'aywó'di wovâyjáa'amí, hewânbo Jesus-ví'piye úvíwâyunde'áho wovâyjáa'amí-ákun. ⁴⁰ Náa undá bí'áyíngi'an hedânho ná'in Jôesi Tádávi hí' iví tukhe'min dáyta'nannin wí'únpuuwípidí:

⁴¹ Un ítú'in naví hí' wí'dínchä'muupí'in bí'tóeyan.

Unbí thaa eejé wí hááwí wáyupíwó'di namuu'í hânho hay'í namuudi naa dáyk'hâymaa,

hedí wí'úvíwâyukhâymaapí tobá wí to'wídi wovâythayjo wânbo'.

Hedího wovâyháa'amí, hewânbo wí'úvíwâyü-ípi, hedânho íchuuwí."

⁴² Paul ihí'bowa, hedí i-ádi Barnabas-ádi i' Hudíyoví méesate iwedí dapeemán dihaydi in t'owa dida'ji' owáy wíyá kaykhanwówá thaa ná'í hááwí dit'oe i'gedibá shánkí ovâyhée'amí'in, ⁴³ hedí dínwé'gek'ewe' dihaydi, báyéki in t'owa Paul-ádi Barnabas-ádi dimää, hedí in wíjedí ovâytumakhe'an Jôesi Tádávi sígísehkaná iwe dívíwâyühúuwídi. Wáy wên ná'in t'owa-á Hudíyo dimuu, wáy-á wéndá Hudíyo dimuupí wânbo in Hudíyoví khuubá dáyhon.

⁴⁴ Wíyá jáadi i' kaykhanwówá thaa naná' diwe, t'áhkí waa in bú'win t'owa dívíwé'ge'an ná'í Jôesi Tádávi tun Paul-ádi Barnabas-ádi dánt'óe'odi dit'oe-ídi. ⁴⁵ In Hudíyoví p'ó'dédi'indi ná'in báyéki t'owa in wíjevi'piye dimändi ovâymu'ú' ihaydi, ívíwo dithúupóe, hedí ovâytumáa Paul-ví hí'-á ta'gen wí'únmuupí, hedá iví'gedá híwóhpi dívíhée'an. ⁴⁶ Hebo Paul-ádi Barnabas-ádi khunwóeda'ginpídíbo ovâyhée'an. Ginnân datú: "Nakhây'á' Jôesi Tádávi hí' un Hudíyo páadé wáy't'óe'amí'in, hedího han án'an. Hebo bínjoegi'andi úvíkejo' undá in wówátsi nahánde'pí'in dínkáyji'in wí'ímuupí'in, hedânho náa na'indi wáyjoekankhâymaa, hedá in Hudíyo dimuupí'inb'ípiye gamán, ⁴⁷ gá Nanbí Sedó Jôesi Tádádi iví ta'nin diwe na'in ginnân dítu'andán:

Naadi u' wíde'man wí ko waagi'ba unmuunídi,

in Hudíyo dimuupí'inb'ípiye unmu-ídi,

in t'owa t'áhkí náa oepáa k'aydi hádídí ovây'aywoeni'in ovâytu'áamídi."

⁴⁸ In Hudíyo dimuupí'in iwebá diji'in ná'í hí' dit'oe'edi hânho dihíhchanpóe, hedí dítú, "Nanbí Sedó Jôesi Tádávi hí' híwó'di únmuu." Hedí t'áhkí in to'wên Jôesi Tádádi ovâyde'mannin ná'in wówátsi nahánde'pí'in dáykáyjídí iví'piye dívíwâyü.

⁴⁹ Hedí shánkí wânbo t'owa i' nange t'áhkí dikw'ó'nin Nanbí Sedó Jôesi Tádávi tun dit'oemán. ⁵⁰ Hewânbo in Hudíyo'í in bú'win kwíyá' kodit'owa dimuu'in Jôesi Tádá óe'a'ginnin ovây't'e'ya'nán, hedá in sená' kw'áye'in dimuu'in wá', hedího ná'indá Paul-á Barnabas-á ovánjánákí'an hedá inb'í nan diwedí ovánkhehpiye. ⁵¹ Hedího inb'í anto iwedí dánna'jeepídi in t'owa ovâykeeyamídi kodí wídví'anpí'in, hedáhá' ná'í wée bú' Iconium eepiye damää. ⁵² Hedí in Antioch bú' dithaa'in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in hânho dihíhchanpóe, hedá pín ta'gedá i' Yá'dáa'í P'oe'wáqhâq-á dáymáa.

14

Paul-ádi Barnabas-ádi Jôesi Tádávi tun oe Iconium bú' ovây't'óe'o'

¹ Háa Paul-á Barnabas-á oe Antioch dānpóe waabá oe Iconium wá' dānpóe. I' Hudíyoví méesate'ay ee dats'ú, hedí hânho híwó ovâyhée'andi báyéki t'owa Hudíyo dimuu'indá Hudíyo dimuupí'indá Jesus-ví'piye dívíwâyü. ² Hewânbo wên Hudíyo inb'í hí' dívíwâyunde'pí'indá wáy-á Hudíyo dimuupí'in ovây't'e'ya'nán, hedího ná'in Hudíyo dimuupí'in in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'pí'indá'piye háa dicháa. ³ Hebo Paul-á Barnabas-á híwó hay jáadi iwebo dānwóy'l', hedí khunwóeda'ginpídíbo Nanbí Sedó Jesus-ví'gedí dānhí'máa. Hedí i'dá ovánkaymági pinnán t'óe dān'amídi, hedânho in t'owa ovâykeeyamídi i' hí' iví sígísehkaná únmuu i'gedá ta'gen namuu'in. ⁴ Hebo in t'owa i' bú'windá

dit'oeđi handa? wíđi?ánshaamuupí. Wéndá in Hudíyo-ádi dipóe, wéndá in wíje Jesus-ví t'óekhuwa'índáđá.

⁵ Heđiho wên Hudíyo-ádi wên Hudíyo dimuupí'índáđi in bú'win p'ó'déđi'in wóegé diví'ánshaamági ovánwá'amíđi heđá ovánk'usáäyü-íđá. ⁶⁻⁷ Hebo háa ovánkhâymaa'in Paul-á Barnabas-á dánhingpóe, heđiho oe Lycaonia nangepiye dajân, heđi wíje bú' Lystra-á Derbe-á iwe heđá i'ge t'áhká Jôesi Tádávi híwó'di tun in t'owa ovâyt'óekanhon.

Paul oe Lystra bú' óek'usäyü

⁸ Ná'i bú' Lystra iwe wi sen natsi'dee?ipi' na'ân. Na'a'ypuyäđibo ha?bi namuu, heđiho wáymüu wänbo wí'ijíyepí. ⁹ Paul ihí'máađi ná'i sendá nat'óeyannân. Paul-dá ta'gebo óemü'di únhanginná i' sen in wäyü únhekháapúuwíđi imáa'in, ¹⁰ heđiho kaygi óetu'an, "Óta'gewínü." Heđi i' sen ichänuwínüđi natsi'dee.

¹¹ In báyéki t'owa iwe diji'in háa Paul i'annin dâymü'di di'ánde wên wíje inbí jôesi damuu'in, heđiho kaygi ditü inbí tundi, "Wên jôesi damuu'in makówáđi nanbí'wepiye dawân heđi na'in t'owa waaginbá dapaa." ¹² Ditü Barnabas-á Zeus-ân namuu, heđi Paul-á Hermes gân óekháýä', gá Paul shánki ihí'máađân. * ¹³ Wí méesate hay'i oe bú'di já'wé nak'óe, iwe in t'owa Zeus dâ'y'a'ginmä'. I' méesatewi owha? wên tóedo-á heđá póvi ophidé'i-á i' bú' tehpaá phóđi iwepiye imaa, heđi i-áđi in t'owa-áđi in tóedo dâyt'aháñü-i' in dida' ován'a'ginmääníđi.

¹⁴ Hebo Paul-á Barnabas-á háa in t'owa dívikhâymaa'in dánhingpóe ihaydi inbí k'éwé'in to dánhwee'an ovâykeeyamíđi háa diví'o waa wí'ovánh'i'anpí'in, heđá in t'owavi jáa dán'áäts'úđedi dântuwínü. ¹⁵ "Háađan gin úví'o?" Na'índá t'owada'gamuu in waaginbá. Na'índá ga'ää Jôesi Tádávi híwó'di tun wâyt'óe'amíđi, heđânho ná'i háäwi nachä'muupí' úví'o'i binjoe'amíđi, heđá i' nawówáji'i Jôesivi'piye úvíwäyü-íđá. I-ân makówa-á nandá máap'oe-á heđá háäwi t'áhkí eeje nakw'ó'di-á ikhíje. ¹⁶ Heđi tobá hân'oebó nää puwahay wáyje t'áhkí'in t'owa háa diví'amí'in dida' waa Jôesi Tádáđi ovâykanmägi wänbo', ¹⁷ thay'eedi ovâykeeyan háawi i' namuu'in hânho híwó ovây'andi. I'dân in kwan makówáđi wovâyjemu, i'dibá háäwi i' nan diwedi napaa'i wovâypaye. I'dân koegi' wovâymä' heđá wíyá háäwi unbí p'ná wovâyhlchannamígi'á," gin Paul-di ovâytu'an. ¹⁸ Hebo tobá t'áhkí ná'i ovâytmáa wänbo', báyéki t'óe dânpóe in t'owa ovâywóyi'nídi in tóedo wíđây't'aháñü-ípiđi in ován'a'ginmääníđi.

¹⁹ Thayđibá wên Hudíyo Antioch bú'win heđá Iconium bú'windá dipówa, heđi Paul-á Barnabas-á ovântunsúumáađi in Lystra-win t'owa háa ná'in dipówa'in ditü waagidá' divíwäyü. Heđiho Paul óek'usäyü heđi óehay gin dichanpóeđi ee bú'di já'wépiye óewhaapiye. ²⁰ Hewänbo wên Jesus-ví'piye divíwäyunde'in Paul-ví'wepiye di'ää, heđi wa'di iví'ge dibúuwín dihayđi iwínü, heđá wíyá i' bú' iwebá nawáys'tü. Wíyá tháwändá i-áđi Barnabas-áđi oe Derbe bú'piye damää.

Paul-á Barnabas-á oe Antioch bú'piye dawáymää

²¹ Oe Derbe bú' Jôesi Tádávi híwó'di tun ovâyt'óe'an, heđi báyéki t'owa Jesus-ví'piye divíwäyü. Ihayđiho oe Lystra-á Iconium-dá i'gepiye heđá Pisidia nangewi bú' Antioch-piyá dawáymää. ²² Ná'i bú' eeje in Jesus-ví'piye divíwäyunde'in ovâykháge'nan shánki kay'índi divíwäyü-íđi, heđá dântumakhe'an ta'gendi divíwäyühüüwí'in. Ovâytu'an, "T'áhkí na'in äyt'óephaadé-i' in gínpuuwi oe makówa gípówápíđibo." ²³ Heđi t'áhkí i' méesate eeje tsonnin ovâykw'óđi, heđáhá' dänjüusu'andá dánhäqä'andá t'áhkí in divíwäyü'in ovâytu'an, "Nanbí Sedó Jôesi Tádáđi wovâypahüüwí."

²⁴ Nää-á Pisidia nange i'ge daphademää, heđá Pamphylia nange iwá dapówa. ²⁵ Iwe in Perga bú'win t'owa Jôesi Tádávi tun ovâyt'óe'an, heđá iwedá wíyá wêe bú' Attalia-piye damää. ²⁶ Iwedáhá' kophé iwedá i' wêe Antioch bú' iwepiye dawáymää. Iwedânho hân páadéđi wáypiyé damää heđi damääpíđibo in méesate iwe'in t'owadi ovánjüusu'an Jôesi Tádávi sígíshkanáđi ován'áyíngi'amíđi, iví t'óe dän'amíđi. Heđi nää-á inbí t'óe-á dânbowađi dawáy'ää.

²⁷ Oe Antioch dapówa ihaydi t'áhkí in méesate'in t'owa ovâywé'ge'an, heđi ovâytu'an háa Jôesi Tádáđi ovánkháge'nannin i' t'óe dän'andi t'áhkí, heđá ovâythayyan háa in Hudíyo dimuupí'in wá' Jôesi Tádáđi ovâymägi'in divíwäyü-íđi. ²⁸ Báyéki thaa oe Antioch in Jesus-ví'piye divíwäyunde'índáđi dänwóyi'.

15

Oe Jerusalem in méesate'in tsonnin dínwé'gepóe

* **14:12** In Lycaonia-win t'owa-á in wé'gen Greek t'owa waaginbá dimuudí báyéki jôesi dínkw'ó. I' shánki p'ó'déđi'á "Zeus" gin óekháýánde', heđá wí t'óekhuwa'i-á "Hermes" gân nakháwä.

¹ Wên sená? oe Antioch dipówa Judea nange iwedí, heđi indi in Jesus-ví?piye divíwáyunde?in ováyhá?o?. Gin ováytu?an: “In Hudíyo waaginbá ik'ewetaamuupídá Moses natsonpóe waa, undá há?to? oe makówápiye ímú-l.” ² Paul-á Barnabas-á ívíwo wí?ovánhí?anpí háa in sená? dipówá?in ditú?nin, heđi indáđi báyéki divítuhkannan. Heđiho Paul-á Barnabas-á heđá wáy-á wên Antioch-win sená? dá ováyde?man Jerusalem-piye dimú-íđi, iwe ováyhée?ámíđi in Jesus-ví t'òekhuwa?indá in méesate?in tsonnindáđi ná?i hááwí napóe í?gedi.

³ Heđiho ná?in sená? Antioch iwedí ováysandi ná?in wíje nange Phoenicia-á Samaria-á í?ge diphade. Eeje in Jesus-ví?piye divíwáyunde?in ováytu?an hááwí t'áhkí háa in Hudíyo dimuupí?in dínpóe?in, inbi khuu dáyjoe?andi Jesus-ví?piye divímági. Heđi ná?i hí? dit'oeđi hânho dihíhchanpóe. ⁴ Jerusalem bú? in sená? dipówá ihayđi, in méesate?in t'owa-áđi in Jesus-ví t'òekhuwa?indáđi heđá in méesate iwe?in tsonnindáđi in ováysíghógi. Ihayđiho Paul-áđi Barnabas-áđi ováytu?an t'áhkí i? hááwí Jòesi Tádáđi ováykháge?nandi diví?ámíđi í?gedi.

⁵ Hebo wên Jesus-ví?piye divíwáyunde?indá Pharisee t'owa-án dimuu, heđi divíwínúđi ginnán ditú, “In Hudíyo dimuupí?in t'owa-á dínkhây?á? in Hudíyovi k'ewe taadi ováytaa?ámí?in, heđá wá? nakhây?á? ováytu?ámí?in t'áhkí i? tsonun Moses ita?nandi? dáy?a?ginnamí.” ⁶ Heđiho indáđi in Jesus-ví t'òekhuwa?indáđi in méesate iwe?in tsonnindáđi divíwé?ge?an ná?i hááwí í?gedi divíhée?ámíđi.

⁷ Híwó hayho divíhée?an, ihayđiho Peter iwínúđi ováytu?an, “Tí?úuwín páadé?in, únhanginná háyú hay paayo phade Jòesi Tádáđi naa díde?mannin in Hudíyo dimuupí?in dováyhée?ámíđi íví híwó?di tun dit'oe-íđi heđá í?piye divíwáyú-íđi. ⁸ Jòesi Tádá t'owa t'áhkíví ánshaa únhanginná, heđi ná?in dínkeeyan í?dá in Hudíyo dimuupí?in wá? ováysíghógi?in í? Yá?dāa?i P'oewaahāa ováymgāđi. Na?in dímági waabá in ováymgāgi. ⁹ Heđá ikeeyan t'áhkí indáđi ná?indáđi handa? dímaa?in, gá indi íví hí? ónwáyúđi í?dá inbí t'aywo?di inbí pí?náđi ováyjāa?andān. ¹⁰ Heháadānho náa un ída? Jòesi Tádá bint'ayjaa?ámí?in? Undá itsonpoe?o in Hudíyo dimuupí?in in Jesus-ví?piye divíwáyú?in wên hááwên kây?in diví?ámí?in, hewānbo háa bintsonmāa?indá ná?in wígnokodípi íví?ámíđi, nanbí thehtay pahpá?in wá? wānbo wíđínkodípi. Wí hááwí khāa?i inbí t'ú?k'eegi bín?k'úya? waagibá úví?o. Ha?wāa wí?úví?ámípi. ¹¹ Na?indá ívíwáyunde Nanbí Sedó Jesus-ví sígisehkaná únmuuđibo dín'aywoeníđi, heđá in Hudíyo dimuupí?in wá? handidíba ováy?aywoení.”

¹² Ihayđáhá? Barnabas-áđi Paul-áđi ováyhée?an. In t'owa t'áhkí diwé?gekwo?nin hānda? dikwođee ovánt'óeyandedi in wíjedi ováytmāađi háa Jòesi Tádáđi ovánkhāge?nannin t'ámāge?i pinnán t'òe dān?ámíđi in Hudíyo dimuupí?in t'owa-áđi daji? ihayđi. ¹³ Dānhí?bowa, ihayđáhá? James-dá ginnán ihée?an: “Tí?úuwín páadé?in, náa-á naa-áhá? dīnt'óeyan. ¹⁴ Simon Peter-dí na?in ditú?an Jòesi Tádáđi in Hudíyo dimuupí?in t'owa wá? ováy?áyingimāa?in, heđi handíđi dínkeeyan wên in diwedí ováyhógi?in íví?in únmuuníđi. ¹⁵ In Jòesi Tádáví tukhe?min hān?oebo hanbá ditú, heđi háa Nanbí Sedó Jòesi Tádá natú?in ginnán dāya?nan:

¹⁶⁻¹⁸ Í? tsondi David-wí áy iwedí?inbí tsonkhuu dínhāndí wí tewhá nakanu?i waagi?inbá dipóe,

hewānbo wáy wí thaa naa owáy?á? heđá inbí tsonkhuu dováywáymmānī.

Hāa dimú?de waagibá dováywáykwohkhāymāa.

Naa han dáykhāymāa heđānho t'áhkí in wé?gen t'owa dida?íđi dítaa-í?in, háyú in Hudíyo dimuupí?in dováyhógi?in naví?in dínmuuníđi.

Gínho Nanbí Sedó Jòesi natú, í?dá hān?oe ná?i hááwí t'owa ováyhangin?ānnan.”

¹⁹ Heđá James gin wá? natú, “Ná?i hí? Jòesi Tádá natú?i namuúđi, ginnán naa dínchanpoe?o: Wígnkhây?áhpí in Hudíyo dimuupí?in Jòesiví?piye divíts'anwáyú?in áytu?ámí?in háawin kây?in dáy?ámíđi. ²⁰ Han íví?ámí?wedi, áyta?namí ginnán áytu?ámíđi: Wíđáyko?ípi í? koegi? nakoekhāak?óe?i gá in wé?gen t'owa inbí jòesi dāymāgidān, * heđá wíyá to?wíwí kwee-áđi háa sendáđi wíđíwíwho?kw'óenípi, heđá in animāa ováykw'ewhíhān?inbí pívi í? únnp'oe napeepí?á wíđáyko?ípi, heđá í? únnp'oe wānbo-á wíđáyko?ípi. † ²¹ Gin naa otú? gá ná?i hááwí í?gedi Moses ita?nandān, heđi kaykhanwówá thaa waagi Hudíyovi méesate eeje báyéki paayo phade waabo ná?in Moses ita?nannin t'owa dáyundo?, heđá íví hí?á t'áhkí bú? naná? deeje ónt'òe?o.”

In Hudíyo dimuupí?in Jesus-ví?piye divíwáyunde?in wên ta?nin ováysan

* **15:20** 15:20 In Hudíyo dimuupí?in t'owa-á dáyhāáwikhíjé inbí jòesi dínmuuníđi, heđi koegi?áđi wíyá hááwí-áđi ná?i jòesiví?piye dáyhúja? dáy?a?ginnmānīđi, heđáhá? í? koegi?bá dáyku?ch'áade? in t'owa dáyko?íđi. In Hudíyo dīchanpoe?o ná?i koegi? dáyko?eđá, in wé?gen t'owavi jòesi dáy?a?ginnmā? waagibá diví?ámí. † **15:20** In Hudíyo dínkhāak?óe ná?i pívi na?únnp'oepeepí? dáyko?íđi, heđiho in Jesus-ví t'òekhuwa?in wíđida?pi in Hudíyo dimuu?in gí?bí pívi dáyko?í?in in Hudíyo dimuu?in wí?ováyháachannamípiđi.

²² Heđiho in Jesus-ví t'òekhuwa?indá in méesate?in tsonnindá heđá t'ähki in wé?gen méesate?indá ginnân ditú, "Wên senä? na?inbí?wedibá dimuu?in äyde?mamí, heđi Antioch-piye äysaaní Paul-á Barnabas-á indáđí." Heđiho Silas-á Judas-á ovánkê?, ná?i Judas-áho Barsabbas gin wá? nakháwä. In méesate?in t'owadı ná?in senä? báyéki ovän?a?gin. ²³ Heđi wên ta?n nin indáđi dáyho? ginnân nata?muu?in:

"Un Hudíyo imuupí?in hebo nanbí t'úuwín páadé?in imuu?in, un oe Antioch bú? heđá in nange Syria-á Cilicia-á íthaa?in, na?in Jesus-ví t'òekhuwa?indá heđá in méesate?in tsonnindá unbí t'úuwín páadé?in gimuu?indi wáysengitumáa. ²⁴ Na?in gínhanginpóe wên t'owa náwedí dimää?indi píháawi háäwí wovâytu?annin, heđiho inbí hí? dínmuudi wí?únhanginnáhpí háa úví?amí?in, heđá t'ähki únbeédee. Hebo na?indá há?in t'owa wí?âytu?anpí ha?wáa díví?amí?in. ²⁵⁻²⁶ Heđânho ívíwé?ge?an heđi äywéhpê?andi gitú híwó namúuní?in Paul-á Barnabas-á unbí?piye wáysaaníđi. Indá senä? äyسیگí?in damuu, heđá dakhâymuu inbí wówátsi Nanbí Sedó Jesus Christ-gí? dänmääníđi. Heđá wá? gitú híwó namúuní?in wáy-á wên senä? äyde?mamíđi indáđi damú-íđi. ²⁷ Heđiho Judas-á Silas-á äyसान. Háa ná?in nin diwe äyta?nan waa indibo hanbá wovâytu?hkanháymáa. ²⁸⁻²⁹ I? Yä?däa?i P'oweahhâa natú híwó winamuupí?in wí háäwí káy?i wâytu?amíđi úví?amíđi heđá na?in wá? hanbá gichaa. Hebo ná?i hí?áho únkhây?ä? bín?a?ginnamí?in: Wíwínk'o?ípí i? koegi? in wé?gen t'owa inbí jöesi dáymägi?i, heđá wíwín?únp'ok'o?ípí, heđá in animáa ovâyk'éwhihánú?inbí píví i? únnp'oe napeepí? wíwínk'o?ípí, heđá wíyá to?wíví kwee-áđi háa sendáđi wí?úvíwho?kw'óenípí. Ná?i háäwí wí?úví?anpíđi híwó únpuuwi. Sndgidího?"

³⁰ Heđiho Judas-á Silas-á Barnabas-á hađa Paul-á Antioch-piye ováysan. Dipówá ihayđi in méesate?in t'owa t'ähki ovâywé?ge?an heđi in ta?nin ovâymägi. ³¹ In t'owa dáyunnan dihayđi hángo dihíhchanpóe in híwó?nin tumakhe dit'oeđi.

³² Judas-áđi Silas-áđi Jöesi Tádávi tukhe?min damuudi in Jesus-ví?piye dívíwâyunde?in báyéki ovâyhée?andi ovâytu?an kwee waa sen waa dí?añíđi, heđi inbí hí?đi ovâykhäge?nan shánki kay?indi dívíwâyú-íđi. ³³⁻³⁴ Ihay háyú thaa iwe da?an, ihaydáhá? datú Jerusalem-piye dawâymu-í?in, iwedibáho páadé ovánpunjôn. In Jesus-ví?piye dívíwâyunde?in Antioch-?in dimuu?indi ovántu?an, "Jöesi Tádáđi wovän?áyíngihúuwi háä p'óegé damändi," heđi damää.

³⁵ Hebo Paul-á Barnabas-áđi oe Antioch-bo dänwóyí?. Eewân indá heđá báyéki wáy-á dikw'ó?nindáđi Nanbí Sedó Jöesi Tádávi hí? in t'owa ovây't'óe'o?.

Paul-áđi Barnabas-áđi dänwíje

³⁶ Wí háyú thaa naphade ihayđi Paul-di Barnabas óetu?an, "Jaho gawâymu-í t'ähki bú? eeje, háä Nanbí Sedó Jöesi Tádávi tun äntunphade eeje, heđá há?in méesate?in t'úuwín páadé?in änmúuní, gánhanginpúuwíđi tigú híwó?gi dimän." ³⁷ Barnabas-á nada? John Mark indáđibá dänhúuwi?in. ³⁸ Hebo Paul-á wínahjepí. Ihe?jidiqá? natú? Mark-á indáđi wíđänhúuwi?pi, gá oe Pamphylia nange diji? ihayđi ovánjoe?andán, heđi iwe Mark wíyá winada?pí indáđi in t'óe?i?amí?in. ³⁹ Heđi ívíwo dántuhkannandi dänwíje. Barnabas-di Mark óekê? i-áđi damú-íđi, heđi kophé iweđi oe Cyprus-piye damää. Hewänbo Paul-á Silas-á óede?man. ⁴⁰ In Jesus-ví?piye dívíwâyunde?in dívíwâyúsu?an Jöesi Tádáđi ovánsígi?áyínhúuwi?in, heđi damää. ⁴¹ In nange Syria-á Cilicia-á?i?ge damää, heđi in méesate?in t'owa ovâykhäge?nan shánki kay?indi dívíwâyú-íđi.

16

Paul-áđi Silas-áđi Timothy namää ovánkhäge?namíđi

¹ Cilicia nange iweđi Paul-á Silas-á ná?i bú? Derbe-piye damää, heđá wíyá bú? Lystra-á. Iwe wí sen Timothy gin nakháwä?i? nathaa, i-á Jesus-ví?piye iwâyunde?i namuu. Iví jíyá Hudíyo-án únmuu, heđi i? wá? Jesus-ví?piye iwâyú, hebo iví tádá-á Greek-án únmuu. ² In Jesus-ví?piye dívíwâyunde?in oe Lystra-á Iconium-dá dithaa?in ditú? Timothy-á híwó?di sen namuu?in. ³ Paul nada? Timothy-di oványuuhúuwi?in, hewänbo páadé óeho? i? Hudíyov k'ewe taadı óetaa?amíđi, gá ee dimän ni?ge báyéki Hudíyo dithaadán, heđi indá t'ähki dínhanginná Timothy-ví tádá Greek únmuu?in. ⁴ Iwáy bú? iwéngé dimän dihayđi in méesate?in t'owa ovâyhangin?annan háa in Jesus-ví t'òekhuwa?indá heđá in méesate?in tsonnindá oe Jerusalem ditú?in, heđá ovâytu?an ná?i hí? dáy?a?ginnamí?in. ⁵ Heđi in méesate?in t'owa shánki kay?indi dívíwâyú, heđá shánki wänbo t'owa-á dívíwâyuhon.

Háa Paul oe Troas imú?in

⁶ Oe Asia i? Yä?däa?i P'oweahhâađi Jöesi Tádávi hí? i?gedi wí?ovâyhi?mägípi, heđiho in nange Phrygia-á Galatia-á?i?ge diphade. ⁷ Oe Mysia nange nantaa dipówá ihayđi ná?i nange Bythinia ditsudedá?, hewänbo i? Yä?däa?i P'oweahhâađi ovâykhâa?an. ⁸ Heđiho Mysia nange i?ge wá? daphade, heđi Troas bú? iwá dapówá.

9 I' khun Paul wí hääwí ûnkeepóedí imû? waagibá ûnpóe. Wí sen Macedonia-wi iví páadépiye nawindi kay'indi óeda'máa, "Náá Macedonia-piye óká'we na'in díkhäge'namídí." 10 Heđi Paul ná'í ûnkeepóe i'gedí dítu'an dihayđi wesebo na'in ívíkhây'an Macedonia-piye gimú-ídí, gínhanginnándi ta'gendí Jôesi Tádá nada' iví híwó'đi tun in t'owa iwe'in äyt'óe'amí'in.*

Oe Philippi bú? Lydia-á Jesus-ví'piye iwäyü

11 Troas-di kophé iwedí gimäädi i' p'ojääđi Samothrace-piye gipówá, heđá wiyá tháwándá iwedáhá? ná'í bú? Neapolis-piyá gimää. 12 Iwe i' kophé iwedí giwá, heđi nangedibo oe Philippi-piye gimää. Philippi-á hay'í bú? namuu Macedonia nange iwe, heđi báyéki Rome'in t'owa iwe dithaa. Häyü thaa iwebo ívíwóyí'.

13 I' kaykhanwówá thaa-á i' bú? tehpaá phódi já'wépiye gipee, ihaydáhá? p'o'k'áygépiyá gimää, gá gichanpóedán in Hudíyo t'owa iwepiye dimää'á dívíjüusu'amídí. Iwá wên kwiyá? diwé'gek'wó, heđi nange ívíkw'óđidi áyhée'an. 14 Wí kwee in diwedí nakháwá Lydia gin. I-á Thyatira bú'wi-ân namuu, heđi i' aa p'í tsááwá'í? ívíwo nachä'muu'í kühcha'í namuu. I'đá Jôesi Tádá óe'a'ginnmä, heđi Paul-ví hí? ónt'óeyandedí Nanbí Sedó Jôesidi óekhäge'nán háa natú'ín isígikáyjídí. 15 Lydia-á heđá iví k'aygi'indá dívíwäyüdi oväyp'ó'p'oe'an. Ihayđiho i'đi na'in dítu'an, "Náá-á únhanginpóe naa ta'gendí Nanbí Sedóví'piye dáywäyunde'in. Heđáho navi tewhá eepiye biká'we, heđi iwebo úvíwóyí'ní." Hânho kay'indi dítu'máađiho gimää.

Paul-á Silas-á ovänpansóge

16 Wí thaa ee dívíjüusu'o' ipiye gimán dihayđi, wí a'yúđi díjaj. Ná'í a'yú-á wên t'owadi óekumá, heđi wí yä'đäpí? p'oewaqhâđi óemáa. Ná'í p'oewaqhâđi háä t'ähki hí? óetu'o' natú'undí háa t'owa dínpuwag'í'in. Ivi tsonnin háyü-anho dáychä'hónde? i' i'o'í'đi. 17 Heđi Paul-á na'indá i' a'yú gínwóejí'đi itwínunde' ginnán: "Ná'in sená'dá Jôesigí? díví'óemáa, í-á i' shánki kw'áyewi namuu. Indá woväytü'âamí háđíđi wovây'aywoeni'in." 18 Häyü thaa ginho i'o' Paul nat'ayjaapóe píhay, heđiho íbéedí i' yä'đäpí? p'oewaqhâđi óetu'an, "Jesus Christ-di naa dínk'ú? wíjôeniđi, há'í a'yúví'wedí ópeeve." Heđi i' p'oewaqhâđi wesebo ûnpee.

19 I' a'yúvi tsonnin dínhanginná i' a'yúđi wiyá wí'ovâyçhâ'tankhâymaapi'in, heđiho indi Paul-á Silas-á ovänýä'đi ovänkhókhay'an i' bú'win p'ó'đedí'in dikw'ó' diwepiye i' bú'win pingé, 20 heđá oväytü'an, "Ná'in Hudíyo sená'dá nanbí bú? iwe in t'owa oväyt'e'ya'dó". 21 Indá inbí kuhu nanbí t'owa ovâyçhâ'ó, heđi na'in gínkhâk'óe ná'in kuhu äykáji'in háa äy'a'ginnamí'in, ná'indá Rome t'owa gimuuđi."

22 Heđiho in wé'gen t'owa iwe diji'indi Paul-á Silas-á ovänýä', heđi in bú'win tsonnindi inbí aa ovänwhée'an, heđi ditsónpóe ovänwhääni'in. 23 Báyéki ovänwhädi ihaydáhá? ovänpansóge, heđi i' pan tewhá äyí'đi óetu'an híwó ovän'áyingí'amí'in. 24 Gin óetu'an dihayđi i'đá pan tewhá pingé ovänsoge, heđi ovänpó't'ähki'ú'.

25 Khun pinuđi háäđi Paul-á Silas-á dánjüusu'o' heđá dänkha'wo? Jôesi Tádá óekú'daa'amídí. In wé'gen pan dikw'ó'nindi ovánt'óeyande? 26 Ihayđi tsikhagipi i' nan hânho na'a'yäpóe, heđi i' pan tewhá tepú wänbo na'a'yäpóe. Wesebo i' pan tewhá phódi nakhuuđee, heđi i' kadéna in pan ovâywhi'kw'óđi'í dínwhisuúdee. 27 I' pan tewhá äyí'đi najósa'wo heđi i' pan tewhá phódi nakhú'undi imû, heđiho na'an t'ähki in pan dishavepee'in, heđiho iví tsijó phá? iwahaké? heđi ipikhe'khâymaáwán. 28 Hebo Paul itúwín, "Wí'bo wíwíwä'amípi. Na'indá t'ähki wa'đi náäbo gikw'ón."

29 I' pan tewhá äyí'đidi wí to'wí óetu'an, "Wên phakó dínmá?", heđi ómmaadi i' pan tewhá ee iwänäts'úde. Hânho nathathapoe'o nakhunwóeda'đi, heđi wesebo Paul-áđi Silas-áđi inbí páadépiye idége'disóge. 30 Heđi iwínuđi oe já'wépiye ovänpiye heđi ovántü'an, "Navi sedó'in, hánnan dáy'amí naa dín'aywoeniđi?" 31 Indi óetu'an, "Nanbí Sedó Jesus-ví'piye biwäyü, u-áđi uví k'aygi'indáđi, handíđänho wovây'aywoeni."

32 Heđi Paul-áđi Silas-áđi Nanbí Sedó Jôesi Tádávi hí? i' pan äyí'đi-á heđá t'ähki iví k'aygi'indá oväytü'an, 33 heđi wese i' khun i' pan äyí'đidi ovänho? ovän'owéedi-ídí ee datsa'an deje, heđá wesebo-á i-á heđá in wé'gen iví k'aygi'indá oväyp'ó'p'oe'an. 34 Heđáhá? Paul-á Silas-áđi iví tewhá eepiye ovänpiye heđá ovänhújôn. I-á iví k'aygi'indá t'ähki ívíwo dihíhchanpóe, náä-áho Jôesi Tádáví'piye dívíwäyüdi.

35 Wiyá tháwán heđéndí in bú'win tsonnindi wên äyí'nin sená? ovâysan i' pan äyí'đi óetu'âamíđi Paul-á Silas-á ovänma'p'âäđi-i'in. 36 I' pan äyí'đidi Paul óetu'an, "In bú'win tsonnindi naa dítu'an wänma'p'âäđi-i'in. Náä-áho damú-í. Jôesi Táadáho wovän'áyingíhúuwí." 37 Hebo Paul-á in äyí'nin sená? dipówá'in oväytü'an, "Tobá wí t'aywó'đi wíđínshaapi wänbo?, heđá tobá oe Rome gánkháwäta'k'óe wänbo?, in bú'win tsonnin ditsónpóe na'in díwhääni'in in t'owa t'ähki dímuuni iwe, heđáhá? dípansóge. Heđá

* 16:10 Luke náä indáđi nají, i' to ná'í háäwí ita'nandi'.

nää-á kaadibo wáypiye dísaani³⁷in dida³⁸. Hebo há³⁹to han dí⁴⁰amí. Ja⁴¹ ovây⁴²tu⁴³'an nâwe wí⁴⁴bo dí⁴⁵â-í heđi indân dípeemâni⁴⁶."

³⁸ Heđiho in áy³⁹'nin senâ⁴⁰'di in bú⁴¹'win tsonnin ovây⁴²t'ôe⁴³'an háa Paul natú⁴⁴'in. In wíje Rome⁴⁵'in damuu⁴⁶'in in tsonnin dínhanginpóe ihayđi hânho dikhunwóeda⁴⁷'póe, ³⁹ heđiho i⁴⁸' pan tewhá eepiye dimää heđi kay⁴⁹'indi ovântu⁵⁰'an, "Dín⁵¹'owóje undi." Heđáhá⁵² iweđi ovânpiye heđi ovândaa⁵³'an i⁵⁴' bú⁵⁵'đi dapee-í⁵⁶'in. ⁴⁰ Heđiho pan tewhá eedi dapeđi Lydia-ví⁵⁷'piye damää. Iwe in Jesus-ví⁵⁸'piye dívíwâyunde⁵⁹'in ovâykweewaasenwaatu⁶⁰'andi ee bú⁶¹'đi dapee.

17

Oe Thessalonica bú' Paul-á iví k'ema'indá ovây't'ôephadekannan

¹ Paul-á Silas-á ná²'in wíje bú³' Amphipolis-á Apollonia-á ²'ge daphade, ihayđáhá³ Thessalonica bú⁴' dapówa. Iwe wí Hudíyoví méesate⁵'ay dínk'óe. ² Heđi Paul i³' Hudíyoví méesate eepiye namää, ihayđá⁴' i⁵'o waabá wâhâá namää wânbo⁶'. Eewa⁷ poje jáađi kuykhanwówa thaa eeje Jôesi Tádávi ta⁸'nin ovây⁹tundo¹⁰, heđi i-áđi indáđi dívíhée¹¹'an itunnan ni¹²'gedi. ³ Háa Jôesi Tádávi ta¹³'nin natunda¹⁴'in ovây¹⁵thayyan, heđá ovây¹⁶keyan ná¹⁷'in ta¹⁸'nin ta¹⁹'gendi natú²⁰'nin i²¹' to²²'wí Jôesi Tádáđi óesóge²³'i²⁴' t'owa ovây²⁵'aywoenídí it'ôephadekhây²⁶máadáhá²⁷' nachuwagi²⁸'o, hebo wíyá nawáywówápuwagi²⁹'o. Heđá ovây³⁰tu³¹'an wá³², "Ná³³'i Jesus, iví³⁴'gedi naadi wây³⁵tumáa³⁶'i³⁷, i-ân i³⁸' namuu Jôesi Tádáđi óesóge³⁹'i⁴⁰' t'owa ovây⁴¹'aywoenídí." ⁴ Wên Hudíyo iwe diji⁴²'indá heđá báye⁴³kí Hudíyo dimuup⁴⁴'in Jôesi Tádá dáy⁴⁵'a⁴⁶ginmá⁴⁷'indá, heđá báye⁴⁸kí p'ó⁴⁹'dédí⁵⁰'in kwiyá⁵¹' wá⁵², indá dívíwây⁵³u ta⁵⁴'gen namuu⁵⁵'in háa Paul natú⁵⁶'nin, heđi Paul-áđi Silas-áđi dívíwón.

⁵ Hewânbo in wé⁶'gen Hudíyo-á dithúupóe báye⁷kí t'owa dívíwây⁸uđi, heđiho wên senâ⁹' dichâ¹⁰'muup¹¹'in háađi waa ee bú¹²' pinge dívík¹³wínunmáa¹⁴'in ovây¹⁵hógidáhá¹⁶' báye¹⁷kí wây-á t'owa ovây¹⁸wé¹⁹'ge²⁰'an, heđi ovây²¹t'e²²'ya²³'nandi ee bú²⁴' t'âhkí dínwân²⁵pitú²⁶'. Ihayđáhá²⁷' in Hudíyo-áđi in senâ²⁸'dádí wí sen Jason gin nakháwá²⁹'iví tewhá eepiye dimää, i-á Jesus-ví³⁰'piye iwây³¹tunde³²'i namuu, heđi in phóđi ónthâani³³'in dívíkhâáde³⁴'. Paul-á Silas-á ovântu³⁵wámáa³⁶ oe já³⁷wé ovânpeeye³⁸-íđi in t'owaví páade³⁹piye. ⁶ Hebo in wíje wí⁴⁰'ovânshaapi, heđiho in senâ⁴¹'di ovây⁴²piye Jason-dá heđá in wé⁴³'gen Jesus-ví⁴⁴'piye dívíwây⁴⁵unde⁴⁶'indáđi. Khóh⁴⁷kađi in bú⁴⁸' tsonninbí⁴⁹'piye ovây⁵⁰ho⁵¹, heđi dívítu⁵²wínundedi ditú⁵³', "Ná⁵⁴'in senâ⁵⁵'di wâhâá dimää wânbo t'owa ovây⁵⁶t'e⁵⁷'ya⁵⁸'do⁵⁹, heđi nää-á nâáwá dipówá. ⁷ Heđi ná⁶⁰'i Jason-dá ovâysíghógi. T'âhkí ná⁶¹'in t'owa i⁶²' tsondi Caesar-ví tson⁶³tun dáy⁶⁴'a⁶⁵ginhânunde⁶⁶'. Ditú⁶⁷' wí to⁶⁸'wí Jesus gin nakháwá⁶⁹'i⁷⁰' i⁷¹' kođi tsondi namuu." ⁸ Heđiho in t'owa t'âhkí heđá in bú⁷²'win tsonnindá dit⁷³'oe ihayđi dit⁷⁴'ayyaapóe. ⁹ Ihayđiho in tsonnindá Jason-dá in i-áđi diji⁷⁵'indáđi ovây⁷⁶châ⁷⁷'wá⁷⁸'âakannan ovây⁷⁹ma⁸⁰'p'âađi-íđi.

Oe Berea bú' báye¹kí t'owa Jesus-ví²'piye dívíwây³u

¹⁰ Wesebo i²' khun in Jesus-ví³'piye dívíwây⁴unde⁵'indi Paul-á Barnabas-á wíyá bú⁶'piye ovânsan, Berea gin dáy⁷tu⁸'o⁹'i¹⁰. Iwe dapówá ihayđi i¹¹' Hudíyoví méesate¹²'ay eepiye damää. ¹¹ In t'owa iwe¹³'indá in Thessalonica-winbí shánkí dikhây¹⁴muu ovânt¹⁵'ôeyaaníđi. Háa datú¹⁶'in dit¹⁷'ôeyanda¹⁸, heđi thamuwaađi Jôesi Tádávi ta¹⁹'nin dáy²⁰tundo²¹'o dínhanginúu²²wíđi tigúba háa ovây²³tu²⁴'an waa ta²⁵'gen namuu²⁶'in. ¹² Báye²⁷kí t'owa inbí hí²⁸' ovânwây²⁹u, in diweđi wên p'ó³⁰'dédí³¹'in Greek senâ³²'dá kwiyá³³'dá diji³⁴'.

¹³ Hewânbo wên Thessalonica-win Hudíyo dínhanginpóe Paul-dá Jôesi Tádávi hí¹' oe Berea wá²' ovây³t'ôe⁴'o, heđiho iwepiye dimääđi báye⁵kí t'owa hânho ovây⁶t'e⁷'ya⁸'nan. ¹⁴ Wesebo in Jesus-ví⁹'piye dívíwây¹⁰unde¹¹'indi Paul oe mâap¹²'oe k'áygépiye óesan, hebo Silas-á Timothy-á Berea-bo dânwóy¹³'i¹⁴. ¹⁵ Wên t'owa-áđi Paul namää, heđi indi Athens bú¹⁶'piye óeho¹⁷'. Iwe i¹⁸'di ovây¹⁹tu²⁰'an oe Berea-piye diwây²¹mú²²-i²³'in, Silas-á Timothy-áđi ovântu²⁴'âamíđi háađi dânkóđi ihayđi iví²⁵'piye da²⁶'â-í²⁷'in. Heđiho han díví²⁸'an.

Paul-di in Athens-'in t'owa ovây¹hée²'an

¹⁶ Wa¹'di Paul-di Silas-á Timothy-á oe Athens ovântsí²khá³'máađibo kođi wínachanpóepí imundedi báye⁴kí háa⁵wí dínk⁶'wó⁷'di⁸' in t'owa dáy⁹khíjéđi inbí jôesi dínmuu waa dáy¹⁰châ¹¹'á¹²'i¹³. ¹⁷ Heđiho in Hudíyoví méesate¹⁴'ay ee báye¹⁵kí ovây¹⁶hée¹⁷'an Hudíyo-á Hudíyo dimuup¹⁸'indá, to¹⁹'wên Jôesi Tádá dáy²⁰'a²¹ginmá²²'in. Heđá wá²³' thamuwaa-á bú²⁴' pinge dáy²⁵hâá²⁶wikw²⁷'ch²⁸'áade²⁹' iwe in to³⁰'wên diphademännindá ovây³¹hée³²'o³³.

¹⁸ Heđá wéndá senâ¹' wá²' iwe diji³', indá in Epicurean t'owa-á Stoic t'owa-á inbí háhkan dínmuu⁴'in díví⁵hâ⁶'o⁷. * Ná⁸'in senâ⁹' Paul-áđi dívítu¹⁰hkandodi wên ditsikapóe, "Hânnan ná¹¹'i háhsó¹²'yó natunji¹³'?" Heđá wéndá ditú¹⁴', "Háđéewá¹⁵ pí¹⁶'wên t'owaví jôesiví¹⁷'gedi

* **17:18** In Epicureans dívíwây¹unde²' i³' shánkí híwó⁴'di háa⁵wí in t'owagi⁶' namuu dihíhchaaníđi nää oepáa k'ayđi. In Stoics-á dihâhkanj⁷' ta⁸'gendi gihíhchaaníđi wíginhây⁹'âhpi háa¹⁰wí wânbo gida¹¹'i in heđiháa wáyđi wânbo wíghaytaachaanípi.

ihí?máa.” Gin ditú? gá Paul-di Jesus-ví?gedi ovâyit'ôe?odân, heđi ovâyitumáa nachuu?in heđá nawâywówápôe?indá.

¹⁹ Heđiho in tunjowa?ví?piye óho?, ee okú eedi Areopagus gin dâytu?o?i?, heđi óetu?an, “Na?indá gihangin?anda? ná?i ts'aabi? háäwí?gedi u?di t'owa ovâyhá?o?i?. Ti na?in dit'ôe?amí?gedi? ²⁰ Báyéki háäwí nawe bihée?andi wémúu wänbo wígit'oe?pi, heđânho haa natunda?in ginhanginnán?in gida?.” ²¹ (In Athens-windáđi heđi in já?wé?in t'owa iwe dithaa?indáđi háäđi wänbo t'ähki háäwí wänbo ts'aabi? namuu?gedi? dívihí?máa heđá dit'oe?o. Hedánkun han óetu?an Paul.)

²² Heđiho Paul in tunjowa?ví páadépiye iwínú heđi ovâytu?an, “Un Athens?in t'owa, naadi wâyúmunde? un báyéki únháäwíkw'ó?nin bín?a?ginmä?in. ²³ Unbí bú?i?ge ojidi wáyéje unbí jôesi bín?a?ginmä?i dómú?, heđá wá? wí antâa-á dómú?, iwe bínháäwíkw'óe?o i? bín?a?ginmä?igí?, heđi eedi gin nata?muu: Wí jôesigí? ná?i antâa áypaa, tobá i? áytaapi wänbo?’. Ná?i mađi bín?a?ginmä?i tobá bintaapi wänbo?, heđiho náä-á iví?gedá? naadá wáy?ôekankháymáa. ²⁴ “I-á Jôesi Tádá namuu, i-á ná?i nan oepáa-á heđá i? háäwí t'ähki iwe nakw'ó?di-á ikhíjé, heđi i-á oe makówa-á náä nangá shánki natsonji?. Hedánkun i? méesate t'owa dâyk'w'ódi eejeda?mân wínathaapi. ²⁵ Heđiho t'owaví?wedi kháge? wänbo wí?üntáypí, gá háäwí wänbo t'owa dâypa?i wí?üntáypídan. I?dánkun t'owa t'ähki inbí wówátsi-á inbí háä-á heđá háäwí dántáy?i t'ähká ovâyamá?. ²⁶ Jôesi Tádáđi wée sen ikhíjé, heđi iwediho t'ähki nange?in t'owa dipuyá? náä oepáa k'aydi t'ähki dívithaayé-ídi. Hewänbo in dipuyá?píđibo? Jôesi Tádá i?ánshaa?an háäđi heđá wéngé dívithaayé-í?in. ²⁷ Jôesi Tádáđi in t'owa ovâykhíjé indi óenuuwá-ídi, heđi hádeebá óeshaa-í óetu?wámáadi. Hewänbo ta?gendi na?in t'owaví?wedi kayi? wínajihpi, wéwí?wedi wänbo-á joe. ²⁸ Jôesi Tádá namuudánkun na?in giwówáji?, heđá iví?a?yánmáa, heđá t'owa-á gimuu. Wáy wên unbí ta?kannin wänbo ditú, “Na?in wänbo iví áy gimuu.” ²⁹ Heđiho Jôesi Tádávi áy gimuuđi wíngkhây?ähpi gi?áan?in i-á wí háäwí waagi?bá namuu?in t'owa?gedi diwänpí?ánshapóedí inbí mandibo dâypaa?i? óedodí háa kwák?u ts'á?i?di háa k'uuđi. ³⁰ Jôesiví?gedi t'owa híwó wíđika?póya?pi ihaydi, i?di wí?ovâytu?anpi ihaydiho naná ovâyuhcháänú-í?in, hewänbo náä t'owa t'ähki wéngé t'ähki diji? in ovâytumáa inbí t'aywó?di dâyjoe?amídi wí?ovâyuhcháänú-í?pídi, ³¹ gá owáy wí thaa ide?mandi? naná? diwe ovâyta?geekkw'óeni? t'ähki t'owa háa híwó háa híwóhpi díví?annin, heđi wí senho óesóge gin ovâytu?amídi, heđi ná?i sen óewâywówápaadi thay?eedi dínkeyan óesóge?in” gin Paul-di ovâytu?an.

³² Wí to?wí nachuu?i nawâywówápôe?gedi dit'oe ihaydi, wên dip'áajidi t'ámáge Paul óetumáa, hewänbo wây-á wéndá ditú, “Owáy wíyá háäđi ná?i bihée?andi? wíyá git'oe-í?in gida?.” ³³ Heđi Paul iwediho namáa. ³⁴ Wên sená? iví hí? ónwâyüdi i-áđi dívíwón. Wí sen in diwedi Dionysius gin nakháwá, i-á Areopagus-wi tunjowa? diwedi?i?bá namuu. Wí kwee wá? iwâyü, Damaris gin nakháwá?i?. Heđá wáy wây-á t'owa iwe diji?in wá? dívíwâyü.

18

Paul-di Jôesi Tádávi híwó?di tun oe Corinth bú? ovâyit'ôe?an

¹ Ná?i naphade ihaydi Paul Athens-di namáa, heđi Corinth bú? napówa. ² Iwe wí Hudíyo sen Aquila gin nakháwá?i? óets'antaa, i-á oe Pontus nange na?aypuyá. Iví kwíjio Priscilla-áđi Italy nange wáháäđi dats'napówa, gá i? Rome-wi tsondi p'ó?dédí? Claudius-di t'ähki in Hudíyo oe Rome-di ovâykhhepiyedân. ³ Paul-á ná?in wíje?inbí?piye namáa heđi indáđi iwóyí?. I-áđi indáđi te?aapa?in dimuudí wé?ge dívít'ôe?an. ⁴ Kaykhanwówa thaa ejeje Hudíyovi méesate?ay eepiye Paul namáa?á, heđi kay?indi ovâyhée?o?. Ikháäde Hudíyo dimuu?in heđá Hudíyo dimuupí?indá iví hí? ónsigí?amídi.

⁵ Silas-áđi Timothy-áđi Macedonia-di dapówa ihaydiho Paul wíyá wí?ite?aapaapi, hebo thaa t'ähki Jôesi Tádávi hí? in t'owa ovâyit'ôe?o?, heđi thay?eedi in Hudíyo ovâyhá?o? Jesus-áho namuu i? to?wí Jôesi Tádáđi óesóge?i? t'owa ovây?aywoenidí. ⁶ Hewänbo wí?ónsigí?anpídi iví?piye dit'ayjaapóe, heđá híwóhpi?da? iví?gedi dívihée?an. Heđiho iví aa iwedi ina?jeepídi ovâykeeyamídi ovâyjoekankháymáa?in. Ovâytu?an, “Jôesi Tádávi?wedi ípedeedá, unbí?innân únmuu, naa wíđincháänú-í?i. Náä iwedi páadépiye in Hudíyo dimuupí?innân ná?i hí? dovâyit'ôekankháymáa.”

⁷ Heđiho ovâyjoe?andi wí sen Justus gin nakháwá?iví?piye namáa. Justus-á i Hudíyovi méesate?aynú?nathaa, heđi Jôesi Tádá báyéki óe?a?gin. ⁸ I? Hudíyo méesate p'ó?dédí? nakháwá? Crispus gin. I-áđi iví k'aygi?indáđi t'ähki Nanbí Sedó Jesus-ví?piye dívíwâyü, heđá báyéki wáy-á ná?in Corinth-win t'owa wá? Jôesi Tádávi tun dit'oeđi dívíwâyüđáhá? ovây?p'ó?p'oe?an.

⁹ Wí khun Paul-di Nanbí Sedó Jesus óemú? waagibá únpoé, heđi Paul óetu?an, “Wí?unkhunwóeda?ípi ovâyit'ôe?ámídi naví?gedi, wíwíwóyí?nípí. ¹⁰ Naadi wí?áyingimáa, heđiho wí to?wíđi wóeyá?dá há?to wóewa?amí, gá náä bú? báyéki t'owa naví?in dínpuuwi?in dithaadân.” ¹¹ Heđiho Paul wí paayodá píngé ee bú? iwóyí? Jôesi Tádávi hí? ovâyhá?ódi.

¹² Oe Achaia nange wāhāā Gallio óep'ó'dédí'sóge ihayhāädibá, in Hudíyo dívíwé'ge'andi Paul únkenmää, hedí oe tunjó wháagépiye óeho'di Gallio óetu'an, ¹³ "Ná'i sendá t'owa ováyhá'o' Jôesi Tádá piháa óe'a'ginmääniídí, nanbí khuu gínmuu waagá yoe."

¹⁴ Paul ihí'khâymaawân hebo Gallio-di in Hudíyo ovâytu'an, "Ná'i sen wên háawin t'aywó'nin heđiháa wên háawin wāhphađe yā'dāapí'in namuu'in i'andáho', ihayđânho híwó namúni naa dáytsíkha'amí unbí t'ehpide tun iví'piye wáy't'óeyaanídi. ¹⁵ Hewânbo náá úvíwānpituhānbo wáy wí tun namuu i'gedi, wáy wí kháwā namuu i'gedá, heđá unbí khuu i'gedá. Heđáho unnānho únpiikhây'ā' ná'i hāāwí bínkodi'amí'in. Naa wó'da'pí otúuni'in gi'bi hāāwí háa híwó'di háa híwóhpi' namuu'in." ¹⁶ Gin Gallio-di ovâytu'an dihaydi i' tunjó whááge iwedi ovâykhehpiye. ¹⁷ Ihaydi in t'owadi ná'i Hudíyoví méesate p'ó'dédí' óeyā', i-á Sosthenes gin nakháwā, hedí Gallio-ví páadépiyebo óewhā', hewānbo háa díví'o'indi Gallio wí'óe'áyíngimāgipí.

Paul oe Antioch bú'piye nawáymää

¹⁸ Paul oe Corinth bú'bo wíyá háyú thaa iwóyí', heđáhá' in wé'gen Jesus-ví'piye dívíwáyunde'in ovâyjoe'andi i-áđí Priscilla-áđí heđá Priscilla-ví sen Aquila-áđí oe Cenchrea bú'piye dimää. Cenchrea iwe Paul óek'owa, t'owa ovâykeeyamídi i'annin háa Jôesi Tádáví'piye iví tun imāgi waa. * Iwedáhá' kophé iwedá oe Syria nangepiyá dimān. ¹⁹ Hebo iwe dipowápídi'bo' oe Ephesus bú'piye dimää, hedí Aquila-áđí Priscilla-áđí ee bú'bo dānwóyí'. Paul-dá ovānjoe'andi in Hudíyoví méesate'ay eepiyá namää, hedí iwe in Hudíyo-áđí báyéki ihé'an. ²⁰ Wēndi óedaa'an báyéki thaa indáđí iwóyí'niídí, hewānbo Paul winahjépi. ²¹ Ovāysengitu'andi ovâytu'an, "Jôesi Tádá natúđáho naa wíyá unbí'piye owáy'āā-i." Hedí iwedi kophé iwedi namää.

²² Oe Caesarea bú' napówá, iwedáhá' oe Jerusalem-piye namää in iwe'in méesate'in t'owa ovāysengitu'āamídi. Iwedáhá' oe Antioch-piyá namää. ²³ Iwáy wāhāā báyéki thaa na'ān, hedí iwedi oe Galatia nange i'ge t'āhki heđá Phrygia nange i'gá namää in Jesus-ví'piye dívíwáyunde'in ovâykhāge'namídi shánki kay'indi dívíwāyū-ídi.

Apollos-di Jôesi Tádáví híwó'di hí' oe Ephesus-á Corinth-á ovāyt'óe'an

²⁴ Ihayhāädibá wí Hudíyo sen Alexandria bú' iwe na'aypuyā'í' Apollos gin nakháwā'í' oe Ephesus-bá napówá. Ná'i sendá nahí'magan, heđá Jôesi Tádáví ta'nindá híwó'dá óntaa. ²⁵ I-á Nanbí Sedó Jesus-ví khuu i'gedí únhanginná, hedího pin ta'gedí wáy-á t'owa i'gedí ovāyhí'máa, heđá áyíngidá Jesus-ví'gedí ovāyhá'o', tobá John i' p'ó'p'oe'andiví hāhkan ni'gedí'đá' únhanginnān wānbo'. ²⁶ Khunwóeda'ginpídi'bo' in Hudíyoví méesate'ay ee Apollos-di ovāyhé'an. Priscilla-áđí Aquila-áđí dat'oe ihaydi inbí'piye óeho', hedí Jôesi Tádáví khuu shánki thay'eedí ónthayyan.

²⁷ Heđáhá' Apollos-á Achaia nangepiye napunda', hedí in Jesus-ví'piye dívíwáyunde'indi óetu'an híwó namuu'in namú-ídi, hedího indi in Achaia-win Jesus-ví'imbá únmuu'in ovāyta'nan Apollos óesígikáyj'ín. Apollos-á oe Achaia napówá ihaydi báyéki ovāykhāge'nān in to'wēn Jôesi Tádáví sígisehkaná únmuudi Jesus-ví'piye dívíwáyū'in. ²⁸ Iví tun únkay, hedí in t'owa t'āhki'ví páadépiye in Hudíyo ovâytu'an piháa dívíwáyunde'in, hedí Jôesi Tádáví ta'nin ovāytundodi ovāythayyan Jesus-á namuu i' to'wí Jôesi Tádáđí óesóge'í' t'owa ovāy'aywoeniđí.

19

Oe Ephesus bú' Paul-di Jesus-ví'gedí ovāyhé'an

¹ Wa'đi Apollos oe Corinth bú' wáy nají' ihaydi, Paul i' nange i'gedí na'āđi Ephesus bú' napówá, hedí wēn t'owa John i' p'ó'p'oe'andiví hí' ónwāyū'in ovāymú'. ² Paul-di ovāytsika'yan, "Ti ná'i Yā'dāa'í P'oe'wāhāā bínké' úvíwāyū ihaydi?" Indi óetu'an, "Na'in wígínhanginnāhpi wí Yā'dāa'í P'oe'wāhāā wānbo nají'in." ³ Paul-di ovāytsika'yan, "Háadan handi wovāyp'ó'p'oe'an?" Indi óetu'an, "Gá John i' p'ó'p'oe'andiví hāhkan áy'wāyūđān." ⁴ Paul-di ovāytū'an, "John-di in t'owa ovāyp'ó'p'oe'an gá inbí t'aywó'di dáyjoe'andān, hedí ovāy'atmāa, 'Naví ti'úugé wí napowagi'o'ivi'piye úvíwāyū-í. Hedí há'i-á Jesus-ān namuu."

⁵ Paul-ví hí' dit'oe ihaydi ovāyp'ó'p'oe'an dáykeeyamídi Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwáyū'in. ⁶ Hedí Paul iví'đi imank'ú'đi i' Yā'dāa'í P'oe'wāhāā dínwān, hedí wíyá pi'wí tundi dívíhí'máa, heđá Jôesi Tádáví tukhe'min waabá dívíhée'an. ⁷ Mađi tá'đi wíje senā' iwe diji'.

⁸ Poje p'óe t'āhki Paul in Hudíyoví méesate eepiye namää'ā, hedí khunwóeda'ginpídi'bo' in t'owa ovāyhí'máa. Ovāythayjo' Jesus-ān namuu i' to'wí Jôesi Tádáđí óesóge'í' t'owa ovāy'aywoeniđí, hedí ikhāāde' iví hí' ónsíg'amídi. ⁹ Hebo wáy wēn dívip'óhky'andi wídívíwáyūpi, heđá Jesus-ví p'óe i'gedá híwóhpi-á in iwe dikw'ó'nin ovāyhé'an. Heđānho

* 18:18 Wáyjéđi in Hudíyo senā' inbí tun dívímá' Jôesigi' díví'óe'āmídi, hedí inbí phó dáysóemā' inbí t'óe dāybowa píhāy.

Paul-di náʔin ovâyjoeʔandi in Jesus-víʔpiye dívíwâyundeʔin i-áđi ovâyhoʔ, heđi wí tewhá eepiye dimää, wí sen Tyrannus gin nakháwáʔiʔdi t'owa ovâyháʔoʔ iwe. Iwá Paul-di thamuwaađi Jôesi Tádávi híʔ ovâythayjoʔ. ¹⁰ Wíje paayo t'áhki Paul gin iʔan, heđi handiđi in t'owa Asia iwéngé dithaaʔin Naʔinbí Sedó Jesus-víʔgedi dit'oe, Hudíyo dimuuʔindáđi Hudíyo dimuupiʔindáđi.

Sceva-ví eʔnún didaʔ in yáʔdâapiʔin p'oweaahâa ovaykhepeeyé-iʔin

¹¹⁻¹² Jôesi Tádáđi Paul óekhágeʔnan pinnán t'óe iʔamíđi, giʔbi háäwi in t'owa wémúu wänbo dáymúʔpiʔ, heđiho aaʔây háäwi dedantáa háäwi itágeʔiʔ in dihaykw'óʔninbíʔpiye ovâyhoʔ, heđi dihehkáapóe, heđá yáʔdâapiʔin p'oweaahâa-á in t'owa ovâymaaʔin dínpee.

¹³ Ihayháábá wên Hudíyo wáʔ wéngé t'áhki dívíjýende náʔin yáʔdâapiʔin p'oweaahâa t'owaviʔwedi ovâykhepeeyé-íđi. Nää-á indá divíkhááde hanbá dívíʔamíđi Jesus-ví kháwá ónhkýáʔdedi. Ginnân ovâytumáa in p'oweaahâa: “Náʔi Jesus-ví kháwá dónkhýáʔdeʔ, ivíʔgedi Paul-di in t'owa ovâyʔóeʔoʔ, heđiho naadi wítonmáa náäbo ópeeve náʔi t'owaviʔwedi.” ¹⁴ Wí Hudíyo owháʔ p'óʔdédíʔ Sceva gin nakháwáʔi tsé ihay eʔnún gin dívíʔoʔin únkw'ó. ¹⁵ Hewänbo han ditú ihaydi, iʔ yáʔdâapiʔ p'oweaahâadi ovâytuʔan, “Jesus dótaa, heđá toʔwí Paul namuuʔindá dínhanginná. Hebo undá – toʔinnan ímuuʔ?” ¹⁶ Heđi iʔ sen iʔ yáʔdâapiʔ p'oweaahâadi óemáaʔiʔdi ovâytaaqhânuđi hânho ovâymapúu ovâyʔan píhay, heđi aawhéé buugiʔnin diwahkanmuuʔin iʔ tewhá iweđi dishavepee.

¹⁷ In Ephesus búʔ dithaaʔin Hudíyo-á Hudíyo dimuupiʔindá dínhanginpóe háa dínpóeʔin, heđiho dikhunwóedaʔpóe, heđi ditúʔ Nanbí Sedó Jesus hânho hayʔi namuuʔin. ¹⁸ Heđi báyéki in Jesus-víʔpiye dívíwâyúʔin Paul-víʔwe dipówá, heđi dívítʔaywóʔdiháätsiʔandá dáykeekw'óđi háa dívítʔiyekanhonnin. ¹⁹ Wáy wên dichugekanháʔindá inbí chuge háhkan taʔdi dáykán, heđi dáypahánú in t'owa t'áhki dáymúuníđi. Iʔ taʔdi háyú nacháʔmuuʔin dáymaapa ihaydi p'ánántá maapaasón (50,000) kwák'u ts'áʔi cháʔ napóe. ²⁰ Handiđiho shánki wänbo t'owa Nanbí Sedó Jôesi Tádávi híʔ dit'oeʔo heđá iʔpiyá dívíwâyundeʔ.

Háa Paul nakandaʔ waa

²¹ Náʔi háäwi napóeʔi naphade ihaydi, Paul iʔánshaađi namú-íđi oe Macedonia nangepiye heđá Achaia nangepiyá heđáháʔ oe Jerusalem búʔpiyá. Natú, “Owáy eepiye omáa ihaydáháʔ dínkhýáʔeʔ oe Rome-piye wáʔ omú-iʔin.” ²² Oe Macedonia-piye wíje iví khágeʔnin isan, Timothy-á Erastus-á damu, hebo i-á shánki háy táhki oe Asia nangebo iwóyíʔ.

Demetrius-di in t'owa ovâyʔeʔyaʔnan heđânho híwóhpi dívíʔamíđi

²³ Ihayhááđi oe Ephesus báyéki t'owa ditʔaayaapóe in Jesus-ví p'óe iʔge dimänninbíʔwepiye. ²⁴ Wí sen Demetrius gin nakháwáʔiʔ iwe naʔán, i-á kwák'u ts'áʔiʔdi iháäwípaʔi namuu, heđi méesate híʔindi ipaʔ, náʔi méesate-á iʔ kwee Diana dáyaʔginmäʔ iweʔi méesate hayʔi waagibá nakeet'óeʔiʔ. Demetrius-á heđá in wéʔgen i-áđi dívít'óemáaʔindá híwó hay cháʔ dints'úyaʔ inbí t'óe iweđi. ²⁵ Heđiho Demetrius-di iví t'óeʔin heđá wáy-á wéndá háʔbi t'óebá dívíʔoʔindá ovâywéʔgeʔan, heđi ovâytuʔan, “K'emaʔin, únhanginná báyéki cháʔ nanbí t'óe iweđi gints'úyaʔnin. ²⁶ Unbo bínmúʔ heđá it'oe háa náʔi sen Paul ikanhonnin. Iʔ natúʔ in jôesi t'owa dáypaʔin dáyaʔginmäáníđi taʔgennin jôesi wídimuupi, heđi wíʔgingí náä Ephesus-á heđá náʔi Asia nange t'áhki t'owa iví híʔ ovâywâyukannan, heđá iví híʔ únmuuđi báyéki t'owa Diana-víʔwedi dívíjâaʔan. ²⁷ Hádeé nanbí t'óe iʔgedi t'owa híwóhpi dívítʔánshaaʔamíʔin napúuwí. Heđá iweđá mađi wáʔ napúuwí t'owa díʔañmíʔin iʔ hayʔi kwee Diana iʔ toʔwí naʔindi áyʔaʔginmäʔivi méesate wíʔuncháʔmuupiʔin. Heđá tobáháa t'áhki t'owa náä Asia-windáđi heđá in wéʔgen háwéngé t'áhki dithaaʔindáđi náä óeʔaʔginmäʔ wänboʔ, mađi náä iweđi páadépiye díʔañi hayʔi winamuupiʔin.”

²⁸ In t'owa háa Demetrius natúʔin dit'oe ihaydi hânho ditʔaayaapóe, heđi dívítuʔwínunde gin, “Diana náä Ephesus-wi namuuʔi báyéki hayʔi namuu.” ²⁹ Heđi shánki báyéki t'owa diwéʔgepóe, heđi dívít'ehtuʔwínundeʔ, heđi wên wíje senáʔ oványâʔdi ovánkhóhkayʔan oe búʔ pingé t'owa dívíwéʔgeʔoʔ iwepiye. In senáʔdá Gaius-á Aristarchus-á gin dakháwá, indá Macedonia nangewin damu, heđi Paul-áđi wéngé t'áhki dánjýendeʔ. ³⁰ Paul in t'owa dikw'óʔ diwepiye natsudedaʔ ovâyhééʔamíđi, hewänbo in Jesus-víʔpiye dívíwâyundeʔindi óekháaʔan. ³¹ Heđá wên Asia-wín p'óʔdédíʔin senáʔ Paul-ví k'emaʔin únmuuʔindi Paul ónt'óesan óetuʔáamíđi in t'owaviʔ páadépiye wíʔikehúuwípiʔin.

³² In t'owa t'áhki wéʔge shánki dínthkwtúʔ. Wênho wên háawên dívítuʔwínundeʔ, heđá wáy-á shánki píháa wänbo-á. Wên háyúhaydiđáʔ t'owa dínhanginná háađi diwéʔgepóeʔin. ³³ Heđi in Hudíyodi wí sen Alexander gin nakháwáʔiʔ oe páadépiye óewínúđi óetuʔan háa natúuníʔin. Heđiho Alexander imannan in t'owa dívít'óeyaaníđi. Nadaʔ in t'owa ovâytuʔáamíʔin in Hudíyo wíʔovâyhíwóhpiháñú-ípíđi náʔi napuwamán níʔgedi. ³⁴ Hebo

Alexander-á Hudíyo namuu² in in t'owa dínhanginpóe ihaydi t'áhkídíbo mađi wíje óeđa t'áhkí shánkí kaygi wánbo dívítuwínúnde², “Ná² í Ephesus-winbí Diana hángo hay² í namuu²” gin.

³⁵ T'óedíwán í bú²wi ta²kandídi hánda² ováykannan in t'owa, heđi ováyt²an, “Un Ephesus-win imuu² in, t'áhkí t'owa wéngé t'áhkí dikw'ó² nin dínhanginnáhpí² an ná² in Ephesus bú²win t'owa ná² í hay² í Diana-ví méesate únmuu²? áy²áyíngimáa² in, heđá í² k'uu Diana waag-ibá únchaa²?” oe makówáđi únke²t'á²di-á wá² áy²a²gindo². ³⁶ Tóebo wúnkodipí natúnúdí ná² í hááwí ta²gen wínamuupí² in. Heđángo ánpí ikwo² ní, heđi wíyá háawên wí²úví²ámipí híwó úví²ánshaapídíbo². ³⁷ Undi ná² in wíje sená² náápiye bínmaa tobá hááwí wánbo méesate iweđi wíđánsá²manpí wánbo², heđiháa nanbí Diana áy²a²ginmá²íví²gedí háawín t'aywó² nin wídatúhpí wánbo². ³⁸ Heđiho Demetrius-áđi in i-áđi dívít'óemáa² indáđi wí to² wí ónt'e²p'éeđe-í² in dida² dá, dínkhây² á² óetsondiwekáani² in. In tsonnin dívíwé² gekw'óe² ó t'owa ováyitunjó² namíđi, heđi in t'owaví t'ehpide tun ováyit'óeyande². ³⁹ Hebo wíyá hááwí í²gedí íhéeda² dá, heđan únstikhakanpoe² o in bú²win p'ó²déđí² in di in t'owa t'áhkí ováywé²ge² an pihay. ⁴⁰ Ná² í gin otú, gá mađi in Rome-win tsonnin dívítunúđan in náwewin t'owa unbí p'ó²déđí² indáđíbo úvípíhánmáa² in. Háa náa thaa napóe waa wínakhây² áhpí napúuwí² in, heđi tóebo wí²únkodipí ováyit² áamíđi háađi un t'owa úvit'aywé²ge² andi.”

⁴¹ Heđi han natú ihaydi ováyit² an t'áhkídíbo² inbí² piye dimú-í² in.

20

Paul-á íví k'ema² indáđi oe Macedonia-piye heđá Greece-piyá dimáa

¹ T'áhkí hánda² napóe ihaydi Paul-di in Jesus-ví² piye dívíwáyunde² in ováywé²ge² an, heđi ováyit² an kwee waa sen di² á²be-íđi. Heđáhá² ováysengit² andi ováyjoe² an oe Macedonia nangepiye namú-íđi. ² Ee Macedonia iwéngé t'áhkí íjyéndéđi in dívíwáyunde² in iwe dikw'ó² nin wá² hanbá ováyhée² an, heđáhá² oe Greece-piyá namáa. ³ Iwáy wá² háá² poje p'óe ná² an. Ihaydáhá² íkhây² an oe Syria nangepiye kophé iweđi namú-íđi, hewánbo únhanginpóe in Hudíyó óeháyí² í²gedí dívíhí² máađi, heđiho íví ánshaa í²egó² andi oe Macedonia nange í²ge nawáymáa.

⁴ Ná² in sená² i-áđi dimáa: Sopater oe Berea bú²wí², i-á Pyrrhus-ví e²nú únmuu; Aristarchus-á heđá Secundus-á oe Thessalonica bú²win damuu² indá; Gaius oe Derbe bú²wi-á; Tychicus-áđi Trophimus-áđi oe Asia nangewindá; heđá Timothy-á. ⁵⁻⁶ Ná² in sená² oe Troas bú²piye dipáadémáa, heđi Paul-áđi naa-áđi oe Philippi bú²bo ánwóyí², in Hudíyóví shánkí² eedí dínpháde pihay, ná² í shánkí² eedí dáyt² o² “Owáaseepí² Pává Dâyk'o² í Thaa” gin. * Ihaydá iweđá kophé iweđi gamáa, heđi p'ánú² thaa napháde ihaydi oe Troas gapówa, in wé²gendi ná² in dítsikha² máa iwe, heđi wí jáađi iwe gikw'ó.

Oe Troas í² e²nú Eutychus nachuđi óewáywówápaa

⁷ Dumíngu iwe ívíwé²ge² an í² méesa buwá áyk'o² íđi, heđi Paul-di díhí² máa. Khunpinu puwahaydi íhé² an gá wíyá tháwán iweđi íjáakankháymáađan. ⁸ T'áhkídíbo oe wha² k'ay íve giwé² gekw'ó, heđi báyéki naphakókohsaa. ⁹ Wí e²nú Eutychus gin nakháwá² í nawháphóđikhuuchá² deedí ná² an, heđi hángo najóeda² puwamán Paul thaa t'áhkí íhí² máađi. Téegíndi najókhándi, ná² an díweđi oe já² wépiye najóke² t'á, heđi óedaygi² an díhaydi chu² í óeshaa. ¹⁰ Paul wha² k'ayđi nawá, heđi ídege² disógedi í² e²nú óeba² aaké², heđi ováyit² an, “Ívíwo² gi wí² itaachanpúuwípí. Ná² í-á náa nawówámuu.” ¹¹ Heđiho wíyá oe wha² k'aypiye napee, heđi indáđi ípáváháveđi ihúyyan, heđá shánkí ováyhée² an nathay pihay. Ihaydá ováyjoe² an. ¹² I² e²nú íví² piye indi wówá² í óeho², heđi báyéki díhíhchan.

Paul oe Miletus bú² piye namáa

¹³⁻¹⁴ Paul-di ho dítu² an kophé iweđi gípáadémú-í oe Assos bú² piye í² áytsikha² amíđi, hebo i-á nangedíbo namú-í heđi iwe í² wá² í² kophé itokháymáa. Heđiho han íví² an, heđáhá² Assos iweđá Mitylene bú² piyá gimáa. ¹⁵ Iweđá wa² di kophé iweđi Chios-piye gimáa, i-á p'ó² jaadi namuu, heđá wíyá tháwándá wíyá p'ó² jaadi Samos-á gipówa. Oe Trogyllium bú² ívíwóyí², heđá wíyá tháwándá oe Miletus bú² gipówa. ¹⁶ Paul í² ánshamađi oe Ephesus wí² wóyí² nípidí, báyéki thaa oe Asia nange í² ge wínyá² enípíđi. I-á nawó² on oe Jerusalem napóewíđi híwó² díhaydíbo², in Hudíyóví shánkí² eedí thaa Pentecost gin dáyt² o² dínnáhpídíbo², háđeého únkodíđi.

Paul-di in Ephesus bú² in méesate in p'ó² déđí² in ováyitumakhe² an

¹⁷ Wa² di Miletus wáy nají² ihaydíbo², oe Ephesus bú² piye í² óesan, in méesate² in tsonnin ováyit² amíđi íví² piye dí² á² íđi. ¹⁸ In dipówa ihaydi ováyit² an, “Un t'áhkí únhanginná háawi sen omuu² in í² páadé² í thaa Asia opówa ihaydi waabo náa puwahay. ¹⁹ Naa Nanbí Sedó Jesus-gí² dáyt² óe² andi wíđáypitegendepí. Háyan wánbo dáysíhtáa² in t'owaví² gedí

* 20:5-6 Luke wíyá Paul-áđi nají².

o'áyingipodéí. Báyéki t'òephade dínpówá in Hudíyođi dí'annin namuđi. ²⁰ Un únhanginná naa wíđáywóyí'pí'in hááwí wánbo úntáy'í wáytu'odi wáykháge'namíđi, hedá iwé'gekw'ó' deejá unbí wháagé i'gá wáyhá'o'. ²¹ Kay'indi naadi wáytu'an wí'gin Hudíyo-á Hudíyo ímuupí'indá unbí t'aywó'di bínjoe'amí'in hedá Jòesi Tádávi'piye úvíbée-í'indá, hedá Nanbí Sedó Jesus Christ-ví'piye úvíwááyú-í.

²² "Nää-á Jerusalem-piye omán, ginho i' Yá'dáa'í P'oweaaháđi dítu'andi. Naa wíđínhanginnáhpí háa owáy wáháá dínpuwagi'o'in, hewánbo ná'indáho dínhanginná: ²³ Nää bú' i'ge ots'ú eeje t'áhki, i' Yá'dáa'í P'oweaaháđi dínthayyan ta'gendi dípansogekhâymaa'in hedá dont'òephadekhâymaa'indá. ²⁴ Hewánbo háa dínpóe wánbo háäbo wíđínmuupí, tobáháa díháyji háa owówápee-í wánbo'. Naa owánpida' dóboewá-í'in in t'òe Nanbí Sedó Jesus-di dítu'an dó'amí'in. Hedí ná'in t'òe-á ginnán namuu: I' híwó'di tun Jòesi Tádávi sígísehkaná i'gedi pin ta'gedi in t'owa dováy't'òe'amí.

²⁵ "Undáđi naa oji' Jòesi Tádávi kxuu i'gedi wáy't'òe'odi. Hewánbo náa dínhanginná wéedi wánbo un diwedi há'to wáy dímuuní'in. ²⁶ Hedánho náa-á naadi ta'gendi wáytu'áamí ná'in: Wí to'wí Jòesi Tádávi'wedi napedeéđáho', tóebo wí'únkodipí naa dínchäänu-íđi, ²⁷ gá wó'kxunwóeda'pidán wáytu'áamíđi hááwí t'áhki Jòesi Tádávi'ín únmuu'indá bin'áyingi'an, wí k'úwá áyí'dí' ivi k'úwá i'áyí'do waagibá. I' Yá'dáa'í P'oweaaháđi un wováytsonninkw'óđi, wén k'úwá áyí'nin waaginbá ímuuníđi. In t'owa Jòesi Tádávi méesate eeje'in dimuu'in ivi'in únmuu, ingí' ivi ay imágiđi ivi ún'p'oe ich'áaníđi. ²⁹ Naa dínhanginná owáy naadi wáyjoe'an dihaydáho', wáy-á wén t'owa unbí'ye dipowagi'o, wén t'ayjaa'in kxunjo in k'úwá dáyháanú-íđi dí'áá'á waagibá, ³⁰ hedí wáy wén unbí jáa diji'indi wánbo in Jesus-ví'piye díwíwáyú'in ováyhójo'amí, indáđi dáypukannamíđi. ³¹ Hedánho bí'áyingi'an há'min t'owadi, hedá wí'ún'òede-ípi naadi poje paayo t'áhki kxuu-á thaa-á wáyhá'annin, hedá un ímuuđiho navi tsí'p'oe donch'áa.

³² "Nää wáytumáa, Jòesi Tádáđi wováy'áyingi'amí hedá wováysígísehkaná'o'in wováhangin'annamí. I' únkodi wováykháge'namíđi kay'in ípaa-íđi hedánho shánki ivi'piye úvíwááyú-íđi, hedá wá' únkodi i' ká'áá únmuu'í wováydenkw'óđi'í wováymáání'in. Hedá to'wén t'áhki i'di ováyde'mannin wá' ná'í híwó'di háawíbá díyámu-í. ³³ Wíyá to'wíwí chä'dá aa-á naagi' wó'da'pí. ³⁴ Navi mandí dáy't'òe'andi i' dín'táy'í donhógi, hedá hanbá in to'wén naa-áđi diji' in dín'táy'í wá' ingí' dováyhógi. Un t'áhki ná'in únhanginná. ³⁵ Naa hááđi wánbo t'áhki há'wáa dáy'an wáykeeyamíđi háa únkhây'á'in úví'amí'in. Hânho úvíkhää-í to'wén dín'táy'ín bínkháge'namíđi. Wí'ún'òede-ípi ná'í tun Nanbí Sedó Jesus-án wí'bo natú'in: 'To'wí imá'í-á shánki nahíhchan to'wí ihónde'ívi'wedi.' "

³⁶ Paul íhí'bowá ihayđi idége'disóge hedí t'áhki in wé'gendáđi díwíjúusu'an. ³⁷ T'áhkiđibo hânho díwísh'táđi Paul óeba'aaké' hedí hânho óesígísgentu'an. ³⁸ Dík'áykxháapóe i'di ováytu'andi, "Undí wíyá há'to dímuuní' gin. Hedáhá' t'áhkiđibo na'indáđi i' kophé iwepiye dímaá dísgentu'áamíđi.

21

Paul Jerusalem-piye namää

¹ Na'indi in t'owa áyjo'e'an dihayđi i' p'ojáadi Cos gin dáytu'o' iwepiye ta'gebo gimää. Wíyá tháwán oe p'ojáadi Rhodes gin dáytu'o' iwepiye gimää, iwedáhá' oe Patara bú'piyá. ² Iwe wíyá kophé oe Phoenicia nangepiye namándi na'an, hedí ívítógiđi iwedi gimää. ³ Cyprus p'ojáadi nanbí yá'mängedí nak'óe, hedí i' giphademándi áymú'. Iwedá oe Syria nangepiye gimää, hedí Tyre bú' gipówá. Wí hé iwepiye dáyhondi' dáydaykhâymaa. ⁴ Wa' gin díwí'odi wén Jesus-ví'piye díwíwáyunde'in áynuwa', hedí áyshaadi wí jáadi indáđi íwíwóyí'. Indí Paul óetu'an Jerusalem-piye winamú-ípi gin, gá i' Yá'dáa'í P'oweaaháđi ováytu'andán háa únpuwagi'o'in. ⁵ Na'in kophépiye wíyá gimú-íđi napóe ihayđi, t'áhki in sená' inbí kwíyá' hedá inbí áyáá wóegé oe bú' já'wépiye dípaho', hedí máap'oe kíngéwi okhá' deedi ívídége'dikw'óđiđi ívújúusu'an. ⁶ Ívisengitukhanbowa ihayđi na'in gimánnin i' kophé iwe ívítógi, hedí in Tyre-windá díwíweho'.

⁷ Tyre iwedi gimää hedí oe Ptolmais bú' gipówá. In Jesus-ví'piye díwíwáyunde'in iwe dithaa'in áysengitú'an, hedí wí thaa indáđi íwíwóyí'. ⁸ Wíyá tháwán iwedi gípee, hedí oe Caesarea bú' gipówá. Wí sen Philip gin nakháwá'ívi'piye gimää, i-á Jòesi Tádávi híwó'di tun ováy't'òe'o'í namuu, hedí i-áđi íwíwóyí'. I-á wée namuu in tséđi diji'in sená' diwedi, in oe Jerusalem ováyde'mannin in Jesus-ví t'òekhuwa'in ováykháge'namíđi. ⁹ Philip-á jónu a'yún khóhtsaapí'in únkw'ó, indá Jòesi Tádávi tukhe'minnán únmuu. ¹⁰ Háyyú thaa iwe gikw'ón dihayđi wí sen Agabus gin nakháwá'í' oe Judea nangedi napówá. I-á wá' Jòesi Tádávi tukhe'bíbá namuu. ¹¹ I' sen nanbí'piye na'áá, hedí Paul-ví ba'áa ónké'di wí'bo ivi ándáđi ivi mandáđi ípiwhí'an, hedí natú, "I' Yá'dáa'í P'oweaaháđi natú, ginbá in Jerusalem-win

Hudíyođi óewhikhankhâymaa to'wí ná'in ba'áa iví'in únmuu'í, hedá in Hudíyo dimuupí'inbí mange óekánkhâymaa."

¹² Ná'in git'oe ihayđi in wé'gen t'owa-áđi kay'indi Paul áytumáa oe Jerusalem-piye wínamú-ípi gin. ¹³ Hebo Paul natú, "Hánnan úv'í'o"? Háađan ísééji"? Háađan dik'áykháa'o"? Naa okhâymuu t'owađi díwhi'amídida'ba joe, okhâymuu wá' oe Jerusalem Nanbí Sedó Jesus-gí' ochuu-íđi." ¹⁴ Wíginkođipi áyhíjekannamíđi, hedího giwánpítú, "Háa Nanbí Sedó Jôesi Tádá natú waa napúuwí," hedí wíyá wí'áytu'anpi.

¹⁵ Wíyá háyú thaa naphade ihayđi nanbí háawí áykhây'an hedí Jerusalem-piye gimáa. ¹⁶ Wên Caesarea-win Jesus-ví'piye díviwâyunde'in na'indáđi dimáa. Oe Jerusalem gipówáđi Mnason-bí tewhá eepiye dího' iwe gikwoníđi. Ná'i sendá Cyprus-wi namuu, hedí wi in páadé'in Jesus-ví'piye díviwâyunde'inbí'wedí'í'ba namuu.

Paul-di James-á in méesate'in tsonnindá ovâytu'an háa únpoé'in

¹⁷ In Jerusalem-win Jesus-ví'piye díviwâyunde'indi híhchandi dísíghógi. ¹⁸ Wíyá tháwán Paul-áđi na'indáđi James-ví'piye gipuwámáa. T'áhkí in méesate'in tsonnin wá' iwe dikw'ó. ¹⁹ Paul-di ovâysengítu'an, hedáhá' t'áhkí háa napóe waabá ovâytu'an, háa Jôesi Tádáđi in Hudíyo dimuupí'in ovây'an waa in t'óe Paul i'annin namuudi. ²⁰ Ovây't'óe'andi dit'oe ihayđi Jôesi Tádá kw'áayébo dáymáa.

Hedáhá' Paul-á óetu'an, "Tí'úu páadé'í, úhanginná báyéki maapaasón in Hudíyo wá' Jesus-ví'piye díviwâyumági'in, hedí indá i' tsonnun Moses ita'nan deepiye háno dívikay'o". ²¹ Ná'in Hudíyo uví'gedi ginnán ovâytu'an: U'đi t'áhkí Hudíyo in Hudíyo dimuupí'inbí nange ejeje dithaa'in ovâyhá'o' Moses-ví hí' dáy'a'ginnamípi'in, hedá inbí áyyáđi in Hudíyoví k'ewe taadı wí'ovâytaa'amípi'in, hedá in Hudíyoví khuu-á wídây'áyingi'amípi'indá. ²² Ná'in Hudíyo dimuu'in Jesus-ví'piye díviwâyú'in ta'gendi dínhanginpúuwí ụ náwe unpowá'in. Hedího ívitsika'yan háa gínkhây'á' ív'í'amí'in. ²³ Gá ginnán: U-á ná'in wítuhkankhâymaa'in ó'an. Nanbí jáa jónu sená' díji, inbí tun Jôesi Tádá dáymági'in háa igí' dívikhâyumá'in. ²⁴ Indáđi ópún, hedí háa ditú waa dívíbowa'in dáykeeyan dihayđi, ụ-á háa díví'o waa hanbá bí'amí, hedá ingí' ovâywá'áa-í t'áhkí ovâyk'owá-íđi. * Gin bí'andáho t'áhkí t'owa dínhanginnáan ná'i Moses-ví tsonnun mân'a'gindo'in, hedího háawí uví'gedi ditú'di-á ta'gen winamuupí'in. ²⁵ Hewáno in Hudíyo dimuupí'in Jesus-ví'piye díviwâyunde'in na'indi áyta'nan áytu'áamíđi ná'in na'in áywéhpé'e'annin: Wídâyk'o'ípi i' koegi' in wé'gen t'owa inbí jôesi dáymági'í, † hedá wídây'únp'ok'ó'ípi, hedá in animáa ovâyk'éwhihánú'inbí pívi i' únp'oe napeepí' wá' wídâyk'o'ípi, hedá wíyá to'wíwí kwee-áđi háa sendáđi wídívíwho'kw'óenipi."

²⁶ Hedího Paul-di in jónu sená' i-áđi ovâyho', hedí wíyá tháwán indáđi háa dínhây'á' waa dívi'an inbí khuu dáy'a'ginnamíđi, hedí i' méesate hay'í ee dits'ú in owhá' ovâytu'áamíđi háyú thaa ovâyhúuwí'in ná'i t'áhkí dáyboewá-íđi. Ihayđánho dáyk'úwákhangu'í wí'ingí' Jôesi Tádá óemáanıđi.

Paul i' méesate hay'í' iwe óepanké'

²⁷ Hedí i' jáadı naphademán dihayđi wên Hudíyo Asia-windi Paul ee méesate hay'í' iwe óemú', hedí indi in t'owa iwáyge díji'in Paul-ví'piye ovây't'ayjaa'andáhá' óeyá'. ²⁸ Ginnán dívitúwínunde': "Un t'owa Israel-win, díkháge'nan. Ná'i-án namuu i' sen wéngé t'áhkí t'owa ovâytumáa'í nanbí khuu gínmuu'í hedá nanbí t'owa-á hedá ná'i méesate hay'í-á háagi' wáno wígínchá'muupí'in, hedá wá' ná'in Hudíyo dimuupí'in wáno ná'i méesate ee i'đi ovâyts'úde, hedánho ná'i tewhá Jôesi Tádáví' únmuu'í' ón'a'ginhánú." ²⁹ Gin ditú gá Trophimus oe Ephesus-wi óemú'dán Paul-áđi oe bú' i'ge dajidi, hedího dí'án Paul-di i' méesate ee óets'úde'in.

³⁰ In t'owa ee bú' i'ge t'áhkí dit'ayjaapóe, hedí wáy Paul nawin diwepiye díviwánáho'đi óeyá'đi i' méesate eedí já'wépiye khóhkayđi óeho', hedí in phóđi dáyt'íđi. ³¹ Paul óeháyj'ín dida', hedího to'wí i' Rome-win sundadoví p'ó'déđi' tsondiví'piye namáa óet'óe'míđi in Jerusalem-win t'owa t'áhkí báyéki dit'ayjaapóe'in. ³² Wesebo i'đi wên sundado inbí tsonnin wóege ovâywé'ge'an, hedí indá owáy in t'owa díji' iwepiye dívi'ááho'. Iví sundado wóege dípówáđi in t'owađi ovâymu' ihayđi wesebo Paul óewhăđiđi díviwóyí'. ³³ I' sundadoví p'ó'déđi' Paul-ví'piye namáađi iví khóe ónyá', hedí in sundado ovâytu'an kadénađi óewhi'amí gin, hedá in t'owa ovâytsika'yan, "To-an ná'i sen namuu? Hánnan i'an?" ³⁴ Wên t'owa wí háawí dívitúwínunde', wáy-á wéndá háawí píháa-á, hedánho háno díntuhkwíntú'đi wí'únkođipi únhanginpúuwí'in ta'gendi háa napóe'in. Hedího in sundado ovâytu'an, "Nanbí sundado tewhá iwepiyebo bints'úude-í' gin. ³⁵ In sundadođi

* **21:24** Wa' in sená' ovâyk'owapíđibo dínhây'á' wên animáa dáykuumá-í'in dáyháñú-íđi Jôesi Tádá óemáanıđi. † **21:25** Námú'đi 15:20.

iwáy she'áy iwepiye óeho?, heđi iwedáhá? óetegekê'di kw'áyeypiye óepiye, gá in t'owa hânho dívít'ayyaan'odân, ³⁶ heđi Paul únwóemáandi dívítuwínunde? "Ja? áyhájí" gin.

Paul-di wí'bo iví'gedi in Hudiyo ovâyhée'an

³⁷ In sundadođi Paul inbí'piye óetsudehon dihaydi, Paul-di Greek tundi i' sundado p'ó'déđi? óetu'an, "Ti wên háawên wítu'âami?" I'đi Paul óetu'an, "Naa wíđinhanginnáhpíwân Greek tundi bihée'o'in. ³⁸ Heđiho u-á wí'unmuupí i' to Egypt-wí, wên t'owa i' nangewin tsonnindađi ovâyhánkannandi?, heđáhá? i'đi in jónu maapaasón (4,000) sená? oe ahkónupiye ovâyho?, t'owa t'akhánu'in gin ovâytu'o'in." ³⁹ "Joe" gin Paul natú, "Naa Hudiyo-ân omuu. Tarsus bú'wibá omuu, há?i-á wí bú? hay?i? oe Cilicia nange iwe?i namuu, heđi iwe othá'de. Ti ná'in t'owa naa díhí'määni?" ⁴⁰ Heđiho in t'owa ovâyhée'amíđi óemágíđi Paul she'áy kw'áye wáy iwínú, heđi imannan dívít'óeyaaniđi. Dituhán dihaydi inbí Hebrew tundi ovâyhée'an. Ginnân ovâytu'an:

22

¹ "Má'mää'indá tí'úuwín páádé'indá, bit'óeyan. Naadi wáyuhkankhâymaa naa háawên wânbo híwóhpi'in wíđáy'anpi'in." ² Hebrew tundi ovâyhí'máađi dit'oe ihaydi shánki wânbo hânda? dínpoé.

³ Heđáhá? ovâytu'an, "Naa Hudiyo-ân omuu. Oe Tarsus bú? Cilicia nange iwe o'aypuyá, hewânbo náá Jerusalem osóe. Gamaliel naví háhkandi dínmuu, heđi i'đi áyíngíđi nanbí thehtáy pahpá'ínbí khuu naa díhí'an. Háa Jóesi Táda nada? waagi naa pín ta'gedi oda? dáy'amí'in, náá thaa un íkanda? waagibá, ⁴ heđânho naa osóedi o'ân híwó namúuni'in há'in Jesus-ví p'ógedi dí'ahsaa'in báyéki t'óephade iwe dovâykáaniđi ovây'taháanu-íđi, heđi naa otsonpóedí kwiyá'dá sená'dá ovâywhi'ankidáhá? ovâypankw'ódi. ⁵ I' owha? p'ó'déđi-áđi heđá in tunjowa-áđi dinkóđi wovâytu'âamiđi naadi in ta'gen wáytumáa'in. Indá wí ta'di naa dímgí nanbí Hudiyo t'owa oe Damascus bú? dovây'määniđi, heđi naa omää in t'owa Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in owáy wâhâá dikw'ó'nin dovâypanhóeniđi heđá náá Jerusalem-piye dovâywáymá'íđi ovâyuhcháanu-íđi."

Paul-di ovâytu'an háđiđi Jesus-ví'piye iwâyü'in

⁶ "Naa p'ógedi ománde oe Damascus bú? opowamân dihaydi taage púnú'di naná. Tsikhagipi wí ko makówáđi nawá heđi dí'ánkê?. ⁷ Nangepiye okanu, heđi wí to'wíđi naa díhí'máađi ot'oe. Ginnân natú: 'Saul, Saul, háadan u'đi naa dí't'óephadekando?' ⁸ Naa otsikapóe, 'Nanbí Sedó, to-an unmuu?'. I'đá dítu'an, 'Naa Jesus Nazareth-wi omuu. Naa i' u'đi dí't'óephadekando'i-ân omuu.' ⁹ In to'wên naa-áđi diji'in i' ko dáymú?, hebo i' to'wíđi díhí'máa'ívi tun wíđika?pówápi. ¹⁰ Naa otú, 'Nanbí Sedó, hânnan dáy'amí? I'đi dítu'an, 'Ówínúđi oe Damascus-piye ópún, heđi iwe wóetu'amí háa úkhây'á? bi'amí'in.' ¹¹ I' ko hânho nakaydi naa otsí't'aapóe, heđiho in naa-áđi diji'indi naa dípahtsaakê?, heđi handíđi oe Damascus opówá.

¹² "Wí sen Ananias gin nakháwá?i? iwe nathaa. Ná?i sendá ta'gendi Jóesi Táda óe'a'gin, heđá in Hudiyoví khuu-á t'áhkí ihon, heđi t'áhkí in Hudiyo Damascus dithaa'in dítu? híwó'di sen namuu'in. ¹³ Naví'piye na'ááđi naví nú? iwínú, heđi dítu'an, 'Tí'úu páádé'i Saul, uvi keetan mánke?'. Wesebo naví keetan donké'di i' dómu?. ¹⁴ I'đi naa ginnân dítu'an: 'Jóesi Táda nanbí thehtáy pahpá'indi óe'a'ginmá'i'dân wóede'man háa nakanda'in úhanginnáaniđi, heđá Jesus i to'wí iví wówátsi ta'ge ihondi namuu'i nâamúuniđá, heđá i' tun wóetuhkankhâymaa'i? unt'oe-íđá. ¹⁵ Ta'gendân u'í'gi? bihée'amí, heđi u'đi t'owa t'áhkí hááwí nâamú'i heđá unt'oe'i-á ovâytu'âami. ¹⁶ Heđiho náá wíyá shánki wíwítsikha'amípi. Ópún, un'p'p'oe'púwí, heđá Jesus nádaa'an uvi t'aywó'di wónjâa'amíđi, gin Ananias-di dítu'an."

Paul-di ovâythayyan Jóesi Tádađi óetu'annin in Hudiyo dimuupí'inbí'wepiye namú-i'in

¹⁷ "Jerusalem-piye owáymää ihaydi i' méesate hay?i ee ots'ú'di o'ááji? waabá dínpoé. ¹⁸ I' áá iwe Nanbí Sedó Jesus dómu?, heđi dítu'an, 'Oe Jerusalem háäwi naví'gedi ovâyuhkankhâymaa'i há'to wónsig'ami, heđiho ówánáki?, iwedi ópeeve.' ¹⁹ Heđi naa otú, 'Hewânbo Nanbí Sedó, indá dínhanginnân naa wéngé t'áhkí i' Hudiyoví méesate eeje dáyjyéndewân in uvi'piye dívíwâyunde'in dovâypanhóeniđi heđá dovâywháaniđá. ²⁰ Heđi Stephen i' uvi'gedi ovây't'óe'andivi ún'p'oe ónch'áa ihaydi, naa wá? ok'aaawin ee nú?. In to'wéndi óehéyi'ninbí k'éwé'i aa dovây'áymáa, heđi híwó díví'o' gin naa o'ân.' ²¹ Hewânbo Nanbí Sedó Jesus-di dítu'an, 'Ópún, naadi kayi? wâhâápiye wísankhâymaa, in Hudiyo dimuupí'inbí'wepiye.' "

²² In t'owadi Paul ónt'óeyande?, hewânbo ná?i hí? in Hudiyo dimuupí'inbí'gedi natú ihaydi dívít'ehtuwínú, "Binhe?, wínachá'muupi nawówáyéeniđi." ²³ Wídituhádepíđi shánki dívítuwínunde?, heđi inbí k'éwé'i aa dáythathá'o? heđá kw'áyeypiye dáynahcháunde

dâykeeyamídi dit'ay'in. ²⁴ I' Rome sundaḡo p'ó'déđi'di in sundaḡo ovâyṭu'an Paul inbí'piye óets'úde-i'in óewhãhwã'namiđi heđãno úhnginpúuwídi háadi in t'owa Paul-ví'piye dívít'ehtuwinunde'. ²⁵ Heđiho óewhiwínú púwhí'dí óewhããníđi, hebo Paul-di óetu'an in tãgintã (100) sundaḡoví tsondi iwe tsowa nawindi', "Ti i' tsonṭun natú' úk'óe'in naa díwhããníđi? Naa-á oe Rome dínkhãwãta'k'óe, heđi wa'đi wíwínkeek'ú'pí háa naa híwóhpí dáy'annin háa joe."

²⁶ Ná'in nat'oe ihayđi in sundaḡoví shánkí p'ó'déđi'ví'piye namää heđi óetu'an, "Ti úhnginnã háa bitsiyekhãyo'in? Ná'i sendá oe Rome únhãwãta'k'óe." ²⁷ I' sundaḡoví shánkí p'ó'déđi' Paul-ví'piye namääđi óetu'an, "Dítu'an, ti oe Rome úkhãwãta'k'óe?" "Heđãn hoi" gin Paul natú. ²⁸ Óetu'an Paul, "Naa oe Rome dínkhãwãta'k'úwídi báyéki chá' dáywá'aa." Paul-di óetu'an, "Navi táđá'in Rome-win t'owa damuudiho naa wã' Rome-wíba omuu." ²⁹ Wesebo in to'wên Paul óetsikahãmáa'in iví'wedi dívíjãatãã. I' sundaḡo tsondi p'ó'déđi' wãno nakhunwóeda'póe úhnginpóeđi Paul-á Rome-wi t'owabã namuu'in, gã i'bánho natsnópóeđãn kađeñađi Paul óewhi'amí'in.

Paul-di in Hudíyo tunjowa' ovâyhi'máa

³⁰ I' sundaḡo tsondi p'ó'déđi' nahangin'ãnda' ta'gendi háawin híwóhpí in in Hudíyodi Paul ónchãnunde'in, heđiho wíyã thãwãn óewhihsuu heđi in Hudíyo owha' p'ó'déđi'in heđã in wé'gen Hudíyo p'ó'déđi'indã dívíwé'ge'amí'in ovâyṭu'an. Ihayđiho Paul óets'úde inbí páadépiye óewëñú-ídi.

23

¹ Paul-di in tunjowa' ta'ge ovâymundedi ovâyṭu'an, "Tí'úuwín páadé'in, Jóesi Táđávi páadépiye ná'in naadi wãytu'ãami: Navi pí'nã khó'jé dínhanginnã navi wówãtsi thaa t'ãhki híwó'nín wówãtsi donhonnin." ² Ná'in nat'oeđi Ananias i' owha' p'ó'déđi' namuu'i'di in Paul-vi nú' diwinnin ovâyṭu'an sóe eedí óemaphãave-i'in. ³ Paul-di óetu'an, "U-ãn Jóesi Táđáđi wóemaphavekhãmáa. Wí paa íjánúmaa'i waagi'ba unmuu. Úkhã'ã' úhnginpúuwí'in háa wên t'aywó'nin dáy'annin háa joe, ná'i tsonṭun namuu'i natú' waagi, hewãno u wí'bo há'i tsonṭunbã wínãa'a'ginpi, ná'in t'owa dí sómaphãave-i'in ovâyṭu'andi." ⁴ In iwe diwinnindi Paul óetu'an, "Hãadãn Jóesi Táđávi owha' p'ó'déđi' uví hí'di mãn'a'ginhãnunde'?" ⁵ Paul-di ovâyṭu'an, "Tí'úuwín páadé'in, naa wíđínhanginnãhpí owha' p'ó'déđi' namuu'in. Dínhanginnãdáho há'to han otúñiwãn, gã Jóesi Táđávi ta'nin diwe ginnãn nata'muudãn: Wíginhã'ãhpí wên háawên t'aywó'nin nanbí t'owaví tsonninbí'gedi gitúñi'in."

⁶ Heđi Paul-di ovâyṃú' wáy wên in iwe diji'in Sadducee t'owa dimuu'in heđã wëndã Pharisee t'owa-á. Heđiho kaygi in tunjowa' ovâyṭu'an, "Tí'úuwín páadé'in, naa Pharisee t'owa-ãn omuu, navi táđá Pharisee-bã dínmuu. Náwe dítsondiwekãn gã in dichuu'in diwãywówápúuwí'in dáywãyundeđãn." ⁷ Han ovâyṭu'an dihayđi in Pharisees-áđi in Sadducees-áđi dívítuhkannã, heđi diwijedeedi wége'in dipóe. ⁸ Gin díví'an gã in Sadducee t'owa wíđívíwãyunde píđãn in dichuu'in wíyã diwãywówápúuwí'in, heđã p'owããhãã-á makówáwin t'óepã'aa'indã diji'in wíđívíwãyunde pí; hewãno in Pharisee t'owa-á dívíwãyunde diji-ãkun. ⁹ In t'owa t'ãhki shánkí kaygi dívítuwinunde', heđi wên Hudíyoví khuu dáyhã'o'in, Pharisee t'owabã dimuu'in, dívíwínúđi kay'indi ditú, "Ná'i sendá wên háawin t'aywó'nin i'annin wãno wí'ãyshaãepí. Mađi hádeéwã wí p'owããhããđi háa wí makówáwi t'óepã'aa'i'di ta'gendi óehée'an."

¹⁰ Hãno dívítuhkandodi dívítuãkhãyo'o', heđiho i' sundaḡo tsondi p'ó'déđi' nakhunwóeda'póe. Na'ãnde Paul hãno óewa'amí'in, heđiho in sundaḡo ovâyjón, "Ja' bípún, Paul bínkê'di há' in Hudíyoví'wedi bínjãa'amí, heđi unbí'piyebo bints'ude."

¹¹ I' khun Paul-ví hãnge Nanbí Sedó Jesus nakwinudeedi óetu'an, "Wí'unkhunwóeda'ípí. U' oe Jerusalem naví'gedi ho bihée'an, heđã oe Rome hanbã bikhãmáa."

Paul óehãyi'in dida'

¹²⁻¹³ Wíyã thãwãn hédéndi wên Hudíyo dívíwé'ge'an dívíhée'amíđi wên ánshaa dáy'k'úuwídi. Dítu, "Ívíhããđãkhãmáa, heđi wí'ívhúukankhãmáapí Paul áyhay píhay. Han íví'ãnpíđã, tobã Jóesi Táđáđi dítuhchããnú-í." Ná'in gin ditú'in jónãntã'dívi (40) shánkí diji'. ¹⁴ Heđi dimãã in owha' p'ó'déđi'indã heđã in Hudíyo tsonnindã inbí'wepiye, heđi háa dáywéhpée'annin ovâyṭu'an. Háa dikanda' i'gedi ovâyṭhayan dihayđiho ovâyṭu'an, ¹⁵ "Nãã undãđi heđã in tunjowa' dáđã i' sundaḡoví tsondi p'ó'déđi' bint'óesãn. Bintu'an Paul nãã unbí'piye óemã'i'in. Bintu'an shánkí ihangin'ãnda' háa Paul i'annin. Na'indãho gikhãmúuní áyhãyiđi nãã tsowa napówápíđíbo'."

¹⁶ Hebo Paul-ví mããmã'ay nat'oe dívíkhakwogí'o'in óehãyiđi, heđiho in sundaḡoví'piye nats'undi i'gedi Paul óetu'an. ¹⁷ Paul-di wí tãgintã (100) sundaḡoví tsondi óetuhkãnnandi óetu'an, "Ná'i e'nú i' sundaḡo tsondi p'ó'déđi'ví'piye náhuu. I' e'núđi wên háawên

óetu?amí'in nada?." 18 Hediho i? e?nú i? sundaḍoví tsondi p'ó'ḍéḍí'ví'piye óeho?, hedi óetu?an, "Paul i? to ginpannāndí'di naa díṭhkhánnandi díṭu?an ná'i e?nú uví'piye dómá'i gin, wén háawēn wóetu?āamí'in nada'di."

19 I? sundaḍoví tsondi p'ó'ḍéḍí'di i? e?nú oe hāngepiye óepahtsaqaké? wí'bo dayēenídí, hedi óetsika?yan, "Hā-ān naa dí't'óe?amí'in unda??" 20 I? e?núdí óetu?an, "In Hudíyo dāywehpēe?an wóedaa?amídí tha?di Paul tunjówháagēpiye óehúuwídí, háa i?annin shánkí dihangin?ānda? waagibá. 21 Hebo wíwóewāyukannamípi. Jónāntā?diví (40) shánkí senā? divíkhakw'ó óeháyíjídí. Jōesi Tádávi páadēpiye dívítunmāgi wídívíhúuyamípi'in wídāypp'oesuqūwā-ípi'in Paul óehay píhay. Nāa díkhāyumu hedi dítsikha u? untúunídí i? náasaan'in." 22 Óetu?an i? e?nú, "To'wí wānbo wínāatu?āamípi ná'i dí't'óe?andi?." Hedi iwáygedí óesan.

Paul i? tunjó Felix-ví'piye óeho?

23 Hedi i? sundaḍoví tsondi p'ó'ḍéḍí'di wāy-á wíje senā? ovāntūhkhánnan, indá tāgintā (100) sundaḍo dāntsonmāa?in damuu, hedi ovāntu?an, "Wíje tāgintā (200) sundaḍo nangedí'indá, hedá tségingtā (70) kwāājēe k'éwéḍí'in sundaḍo-á, hedá wāy-á wíje tāgintā (200) jūnphe wóégé?in sundaḍo-á ovāyṭu?an dívíkhāy?amí'in, náa khun whānu iwāypiye oe Caesarea-piye dimú-ídi. 24 Hedá wíje wén kwāājēe Paul i?hsoēge-ígi? binpútesoge, hedi oe Felix i? tunjóví'wēpiye bin'áyínhúu." 25 Hedi wén ta'nin ita?nandi gin natú:

26 "Naví tunjó Felix hānho wí'a'gindi?, naa Claudius Lysias-di wísengitū?an. 27 Wén Hudíyodi wí sen Paul gin nakhāwā?i? óeyā?di óekhe?khāymāawān, hewānbo naa dīnhanginpóe i-á oe Rome únkhwāta?k'oe'in, hediho in sundaḍo-ádi omāā inbí mangedí dójāa?amídí. 28 Háawin híwóhpi?in ónchānunde'in naa ohangin?ānda?, hediho inbí tunjówháagēpiye naadi dóho?. 29 Naa dīnhanginpóe in híwóhpi?in ónt'e'p'íḍénde?indá wén háawin kāy'in wānbo óepansóge-ídi háa óeháyíjídí winamuupi'in. In Hudíyo wén háawēn inbí khuu i?gedidá? dívíwānpíhí'māa. 30 Ihaydáhá? to'wídí naa dí't'óe?an dāywehpēe?annin ná'i sen óekhegi?o'in, hediho wesebo uví'piye i? dósan, hedi in to'wén in híwóhpi?in ónt'e'p'íḍénde?in dovāyṭu?an uví'piyān dimú-í'in wóetu?āamídí háadi iví'piye dí't'ay'in" gin ita?nan.

31 Hediho in sundaḍo háa ovāyjon waagi díví?an. Khú?ḍéedí oe Antipatris bú'piye Paul óeho?. 32 Wíyá thāwān in sundaḍo kwāājēe k'éwéḍí'indida? Paul óehon, hedi in wé?gen sundaḍo inbí'wēpiye dívíweeho?. 33 Oe Caesarea bú? in Paul-?in dipówá ihaydi i? tunjó in ta'nin ón?an hedi Paul iwebo óejoj?an. 34 In ta'nin i? tunjó itunkanbowa ihaydi Paul óetsika?yan, "Wé?i nangewi-an unmuu?" "Oe Cilicia-wi-ān" gin Paul-di óetu?an. 35 I? tunjó ná'in nat'oeḍi Paul óetu?an, "Owáy in to'wén wōnt'e'p'íḍénde?in dipówá ihaydānho naadi wintunjó'nami." Ihaydá in áyí'nin ovāyjon Paul híwó óe'áyíngi?amí'in i? tewhá hay?i Herod ik'ú? iwe.

24

In Hudíyodi Paul ónt'e'p'íḍénde?

1 P'ánú thaa naphade ihaydi, Ananias i? owha? p'ó'ḍéḍí? namuu'i-á hedá wén Hudíyo tsonnindá dipówá. Wí sen Tertullus gin nakhāwā?i? hānho nahí'há?i namuu?i? indádi dáykān, hedi i? tunjóví'piye dimáá i? tunjó óetu?āamídí háa Paul i?annin. 2-3 Paul óets'íḍe, hedi Tertullus-di i? tunjó óehēe?an Paul ónt'e'p'íḍe-ídi. Ginnān natú:

"Nanbí tunjó Felix, u? báyéki wí'a'gindi?, báyéki gikú'daapóe t'āhki na'ingí? wéngé t'āhki bí'andi namuudi. U? unmuudānkunho hānpídíbo báyéki paayo githaa, hedá uví hangintandi báyéki híwóhpi? nanbí nan diwedi dīnjāa?an. 4 Nāa naa wó'da'pí hānho wíjāap'íde?amí'in, hediho unsekanāt'óedí wí háy tākhwān dīnt'óeyaaní, han unchanpóedí. 5 Ginnān hīn napóe: Na'indi ná'i sen ovāy't'owat'e'ya'doḍi áymú?. Ná'in Hudíyo wéngé t'āhki ovāyptsāqakando?, hedá i-á p'ó'ḍéḍí? namuu in to'wén i? Nazareth-wi senbí hāhkan deēpiye dívíwāyunde?ingí?. 6-8 Nanbí méesate hay?i wānbo i'a'ginhāntú, hedānkun āypanké?. Gida?wān āytunjó'nami?in āynuūwā-ídi háa ta'gendi nanbí khuu i?a'ginnanpídí háa joe. Hebo Lysias i? sundaḍoví tsondi p'ó'ḍéḍí? napówá, hedi kay'indi nanbí man diwedi óejāa?an, hedáhá? ovāyjon in to'wén ónt'e'p'íḍe?in uví páadēpiye dí'āā-ídi. U?di wí'bo híwó ná'i sen náatsika?yandáho úhanginpúuwí t'āhki ná'i iví'gedí wí't'e'p'íḍénde?i ta?gen namuu'in" gin ovāyṭu?an.

9 T'āhki ná'i Tertullus Paul-ví'gedí natú?di? in Hudíyo hanbá díṭú, hedá díṭú i? t'ehpíde tun Tertullus ihí'māa?i ta?gen namuu'in.

Paul wí'bo iví'gedí ihí'māa?i i? tunjó Felix óetu?an híwóhpi wí'i?anpi'in

10 I? tunjó imannan Paul óehí'māānídí, hediho ginnān Paul-di óetu?an: "Naa dīnhanginná báyéki paayo ná'in t'owagi?in tunjówháagē un?ānnin, hedānho báyéki ohíhchan dáyhēe?amídí wí'bo dáy'aywoenídí. 11 Maḍi tā'di wíje (12) thaa phade ihaydi naa Jerusalem-piye omāā Jōesi Tádá dó'a?ginmāānídí. 12 T'óepídíbo úhanginpúuwí ná'i ta'gendi namuu'in. Naa to'wí-ádi wíḍáytūhānbopí, hedá wíḍovāy't'owat'e'ya'nanpí i?

Hudíyo méesate hay'i? iwe, háa inbí méesate hí'indi eeeje wänbo joe, heđiháa i? bú? i'ge wänbo joe. ¹³ Indá wídinkkeekankodipi ná'i naví'gedi dint'e'p'idénde'i ta'gen namuu'in.

¹⁴ “Hebo ná'innán naa otúuní: In p'óegé iwe naa dáy'ahtuyende'indá ná'in t'owa ditú? pí'wén p'óegé namuu'in, hewänbo i'ge dáy'ahtuyendedi Jöesi Tádági? dáyt'óemáa, i-á nanbí thehtáyi pahpá'indi óe'a'ginmä'. T'ähki ná'i khuu Moses ita'nandi? heđá in Jöesi Tádávi tukhe'min dáyta'nandi-á naa dáywayunde?'. ¹⁵ Háa ná'in t'owa divíwayunde'in napuwagi'o'ínbá naa wá? dáywayunde?, heđi ginnán namuu: Jöesi Tádádi t'ähki in dichuu'in ováywówápakháymáa, híwó'nindá híwóhpi'indá. ¹⁶ Heđi gin dáywayundedi, háđi wänbo t'ähki dáykháade Jöesi Tádávi páadépiye heđá t'owavi páadépiyá híwó dáysiy'e'amídi, heđänho navi pí'ná khó'jé dínhanginnáanídí híwó dáykanhonnin.

¹⁷ “Báyéki paayo Jerusalem bú? iwe wó'ánpiwán, heđáhá? dáywaybun wí chä? in navi t'owa dikääkw'ó'nin dováymaänídí, heđá wí navi háđwi dímúuní-i-á Jöesi Tádá-á domáänídí. ¹⁸ I? méesate hay'i ee gin dáy'ó? ihaydi in t'owadi naa dímú?'. Naa dáykhây'anho? Jöesi Tádá dó'a'ginmäänídí, nanbí khuu ginmuu waabá. Báyéki t'owa iwe widíjihpi, heđá t'ähki hánda? naná. ¹⁹ Wén Asia-win Hudíyo wá? iwe diji? Indáho dínkhây'á? wóetu'áamí'in háawin wén t'aywó'nin naa dáy'annin, naví'gedi wóet'e'p'èede-f'in dida'di. ²⁰ Hewänbo náä näwe wídijihpidí, tobá ná'in diji'indán wóetu'áamí háawin t'aywó'nin dáy'annin dínhanginpóe'in in Hudíyovi tunjówháagépiye díkan dihaydi. ²¹ Ná'in wéhpéedá'mán dáy'an iwe owin dihaydi: Dáytwínúdi dováytu'an, ‘Naa dítsondiwekán gá in dichuu'in diwáywówápúuwi'in dáywayundedän’” gin Paul-di óetu'an.

²² Felix Jesus-vi p'óe i'gedi híwó únhanginná, heđiho in iwe diji'in ováytu'an, “Nää-á wíyá wí'ívlíhée'amípi. Owáy Lysias i? sundadóvi tsondi p'ó'dédi? napówa ihaydänho naadi wáytu'áamí háa unbí hí? i'gedi ó'ánde'in.” ²³ Heđiho wí sundadóvi tsondi gin óetu'an, “Ná'i sen ná'áyingi'an, hewänbo napannán waagidá joe. Ivi k'ema'in i? ováypuwámááni, i? háđwi úntáy?i? ónkáanídí.”

Felix-ádi Drusilla-ádi Paul ónt'óeyan

²⁴ Wí háyú thaa naphade ihaydi Felix nawáy'ää ivi kwee Drusilla wóegé, i-á Hudíyo kwee-án namuu. Paul óets'údedi dánt'óeyansóge, heđi Paul-di ovánthayk'ú? hádidi to'wí Christ Jesus-vi'piye iwáayú-i'in. ²⁵ I'di ovánhi'máa hádidi inbí wówátsi ta'ge dánhúuwí i'gedi, heđá háa dawánpida? waa dänkanhúuwí'in wídánkhây'áhpí i'gedá, heđá i? thaa Jöesidi t'owa ováykeekw'óeni háa híwó háa híwóhpi diví'an ní'gedá. Han ihí'máadi Felix nakhunwóeda'póedi óetu'an, “Náwedi óepeve wíyá wítuhkánnan pihay, háđi naa dínpóe ihaydi.” ²⁶ Hebo Felix natsíkha Paul-di óechá'máänídí, heđänho óewa'áada óema'p'áđi-í, heđiho ihaydä? óetuhkando? i-ádi ihée'amídi.

²⁷ Wíje paayo daphade ihaydi Felix óetunjója'an heđi Porcius Festus natunjósogedee. Felix-di Paul oe pan diwebo óeje'an, in Hudíyo-ádi nak'emamúuní'in nada'di.

25

Paul nada? Caesar-di óntsonnamí'in

¹ Festus i? tunjó ts'aabi namuu'i? oe Caesarea bú? napówa, heđi poje thaa naphade ihaydá iwedá oe Jerusalem bú'piyá namáa. ²⁻³ Oe Jerusalem napówa ihaydi in owhá? p'ó'dédi'indádi heđá in we'gen Hudíyo sená? he'ennindádi Paul wíyá ónt'e'p'ide, heđi kay'indi Festus dida'póe wén háđwén ováy'amídi. Dida? Paul oe Jerusalem-piye óemá'i'in, gá dínwéhpéemuudán dívíkhakw'óeni'in óehájjídi wa? p'óegé namándibo?'. ⁴⁻⁵ Felix-di ováytu'an, “Paul-á oe Caesarea napannán. Naa wí háyú thaa iwe oepiye owáymán. Heđáho wén unbí sená? he'ennin bintu'áamí naa-ádi dímú-í, heđi wén híwóhpi'in Paul i?andáho?, in di óetunjó'diwekání.”

⁶ Festus mađi wíyá kháve háa tä thaa iwebo iwóyi?, heđáhá? Caesarea-piye nawáymaa. Wíyá tháwán ováytsónnamídi isóge, heđi in sundadó ováytu'an Paul dikenmú-i'in. ⁷ Paul óekán, heđi nats'ú? dihaydi in Hudíyo oe Jerusalem-di di'ää'in ivi nú? iwéngé diwindi ónt'e'p'idédedi ditú? báyéki káy'i háđwi híwóhpi? i'andi, hewänbo wídinkodipi ta'gendi dáythay'amídi ná'i ditú'di ta'gen namuu'in. ⁸ Paul wí'bo i'aywoenídí ihée'andi gin natú: “Naadi in Hudíyovi khuu wíwóváy'a'ginhánúpi, heđá ná'i Hudíyovi méesate hay'i ee a'ginkhanugi? wó'ts'úhpi, heđá wén háawin t'aywó'nin wänbo in Rome-inbí tsondi Caesar-vi'piye wíday'anpi.”

⁹ Hebo Festus in Hudíyo ováyhíwó'nami'in nada?, heđiho Paul óetsika'yan, “Ti oe Jerusalem-piye unpunda? iwe navi páadépiye wíntsonnamídi ná'i wónt'e'p'idénde? i'gedi?”

¹⁰ Paul-di óetu'an, “Joe, náwebánkun dínsonnamí'in oda? Nää uví páadépiye owindi i? tsondi Caesar-vi páadépiye owin dínsonnamídi waagibá namuu. Heđá wá? u-á wí'bo híwó úhanginná wén háawén t'aywó'nin wänbo in Hudíyovi'piye wíday'anpi'in. ¹¹ Wáy wén háawén t'aywó'nin dáy'andáho?, heđi ná'in t'aywó'nin namuudi ochuuf'in dínkhây'áđáho?,

há'to otú'ni wídháyí'fín. Hebo náä háäwí ná'in t'owadí dînt'e'p'í'édénde'í ta'gen namuupidá, to'wí wábo wí'únk'óepi inbí mangepiye díkáani'in. Hedího oe Rome diwe Caesar-ví tunjówháagé iwe dîntunjó'namí'in oda'" gin Paul-di óetu'an.

¹² Festus-di in óetumakemáa'in ovâyhée'an, ihaydáhá' Paul-ví'piyá íbéedí óetu'an, "Caesar-ví tunjówháagé iwe wòntunjó'namí'in unda'qího ivi'piye wísaani."

Paul-di Agrippa-ádi Bernice-ádi ovánhée'an

¹³ Há'yú thaa naphade ihaydí i' tsondi Agrippa ivi kwee Bernice-ádi oe Caesarea dapówa Festus óesengitú'amídí. ¹⁴ Wí há'yú thaa da'án dihaydí Festus-di Paul-ví'gedí Agrippa óet'óe'an. Ginnán óetu'an:

"Náä pan diwe wí sen na'án Felix i' tunjó phade'i'dí óeje'andi'. ¹⁵ Naa oe Jerusalem oji' ihaydí in Hudíyo owhá' p'ó'dé'dí'indi hedá in tsonnindá há'í'v'gedí dí't'e'p'í'ede, hedí in dida' otú'ni'in há'í' t'ehpide tun ta'gen namuu'in. ¹⁶ Hewábo dovâytu'an, 'In Rome-wíndi hánhay wábo wí to'wí wí'ókánde'pí in to'wén ónt'e'p'í'édénde'inbí mange. Páadé nakhá'á' in to'wén ónt'e'p'í'édénde'inbí páadépiye iwéénú-f'in, hedán wí'bo í'aywoenídí íhée'amí ná'í háäwí ónt'e'p'í'édénde' í'gedí."

¹⁷ "Hedího náwe diwé'gepóe ihaydí wídáysíkha'anpí. Wíyá tháwáno dovâytsónnamídí dáysóge, hedí in sundado dovâytu'an i' sen óets'úude-f'in. ¹⁸ Iví'gedí dí't'e'p'í'ede-ídí díwíwínú ihaydí, naa o'án wén háawin káy'in i'annin dí'tuhkankháymáa'in, hebo han wí'dí'v'ánpí. ¹⁹ Ná'í sen Paul gin nakháwá'í-ádi díwíwánpítuhkando' inbí wáyú dínmuu í'gedí hedá wí sen Jesus gin nakháwá'í'gedá, i-á nachuu wábo Paul natú nawówájí' gin. ²⁰ Naa wí'dínhanginnáhpí há'dídí dóshaa-f'in ná'í háäwí háawin namuu'in, hedího dótsika'yan, 'Ti oe Jerusalem-piye unpunda', iwe ná'í háäwí wònt'e'p'í'édénde' í'gedí wintunjó'namídí?' ²¹ Hebo Paul nada'póe náä pan diwebo nachaní'in hedá iwedá Caesar-ví tunjówháagépiye namú-í Caesar-di óntunjó'namídí. Hedího in sundado dovâytu'an óe'áyi'namí'in Caesar-ví'piye dósan píhay' gin Festus-di Agrippa óetu'an. ²² Hedí Agrippa natú, "Naa wá' ná'í sen háa natú'nin ot'oe-f'in oda'." Festus-di óetu'an, "Tha'dibo unt'oe-i-áhay."

²³ Wíyá tháwán Agrippa-ádi Bernice-ádi ná'í íve hay'í dats'ú, wén sundado tsonnin he'ennin wóégé hedá wáy-á bú'win tsonnin wóégé. Sa'wó dá'aamuu, hedá háäwí t'áhkí hánhó sa'wó nakeet'óe. Festus natsonpóe Paul óets'úude-f'in. ²⁴ Hedí Festus-di ovâytu'an, "Tsondi Agrippa hedá un t'owa náwe jí'in t'áhkí, binmú'dí ná'í sen. Iví'gedí t'áhkí in Hudíyodi oe Jerusalem-wíndá'í hedá náwe díj'í'ndá'dí naa díhée'an. Díwítwínúndé'dí naa dítu'an ná'í sen óeháyí'fín únkhá'á'." ²⁵ Naadí wén háawin wábo wí'dónshaa'pí óeháyí'fídí. Hebo i-á wí'bo nada'póe Caesar-di óntunjó'namí'in, hedího naa dá'y'ánshaa'mági Caesar-ví'piye dósaani'in. ²⁶ Hebo háäwí wábo wí'dínhanginnáhpí ná'í senbí'gedí navi tsondi p'ó'dé'dí' Caesar dón'ta'namí'in. Hedáno un t'áhkí'v' páadépiye dómaa bínhée'amídí, hedí shánkídí u'v' páadépiye, navi tsondi Agrippa. Hedí bintsikabowa ihaydí shánkí dínhanginpúuwí háäwí í'gedí Caesar dón'ta'namí'in. ²⁷ Han dá'y'an, gá dínchanpóedán bondoe'í namúuni'in wí pan dósaanídí páadé wí'dovâythayyanpídí háä' í'gedí ónt'e'p'í'édénde'in."

26

Paul wí'bo í'aywoenídí íh'ímá'dí Agrippa óetu'an híwóhpi wí'v'ánpí'in

¹ Agrippa-di Paul óetu'an, "Naadí wínk'úya' uví'gedí bipihée'amídí." Hedí Paul imannandi íhée'an wí'bo í'aywoenídí. Gin natú:

² "Tsondi Agrippa, náä naadí wítuhkankháymáa navi'gedí hedá ná'í háäwí ná'in Hudíyodi naa dînt'e'p'í'édénde' í'gedá, hedí naa ohíhchan u-án i' unmuu'in u'v' páadépiye owíndí.

³ Hedí shánkídí ohíhchan u-á ta'gendi ná'í Hudíyoví kuu dínmuu í'gedí úhanginná'dí, hedá úhanginná wáygéháá handa' wí'dí'v'ánshaa'opí'in. Hedího pín ta'gedí wída'máa dînt'óeyaani'in.

⁴ "T'áhkí in Hudíyo dínhanginná háa navi wówátsi donphade'in o'e'núji' ihaydí waagibo', wí'gín oe navi nangá hedá oe Jerusalem bú' iwá. ⁵ Hedí in dida' dáho wóetu'á'ami ná'in: Bá'yéki paayo dínhanginná naa páadé'díbo Pharisee omuu'in, hedí ná'in Pharisee t'owá-á nanbí kuu shánkí kay'in dáyhúja' ná'in wé'gen Hudíyo t'owaví'wedi. ⁶ Náä naa dítunjó'diwekán gá dá'ywá'undédán Jóesi Tádá í'amí'in iví tun nanbí thehtáy pahpá'in ovây'mági'in. ⁷ T'áhkí in t'á'dí wíje Israel-ví e'núnbí áy iwedi'in wá' ná'in in Jóesi Tádá natú'in íkháymáa'ínbá díwíwá'unde', hedího kuu-á tha-a' í' óe'a'ginmá'. Hedí náä, navi tsondi unmuu'í, naa wá' hanbá dá'ywá'undédíbo' in Hudíyodi naa dînt'e'p'í'édénde'. ⁸ Heháadan un Hudíyo wí'únkodípi úwíwá'yú-ídí Jóesi Tádá'dí in díchuu'in ovâywá'ywówápa'in?"

⁹ "Naa-án o'ánwán bá'yéki dínjáná'kikanpoe'o'in ná'í Jesus oe Nazareth-wi gin nakháwá'í'v'piye. ¹⁰ Hedího oe Jerusalem han dá'y'an. In owhá' p'ó'dé'dí'indi naa dínk'ú' bá'yéki t'owa Jesus-ví'in únmuu'in dovâypankw'óeni'in, hedá ovây't'akhanukháymáa ihaydí navi tun wá' eepiyebá dáymági. ¹¹ Há'yáno naa omáä in Hudíyoví méesate eepiye

otsonpúuwídi ovâywhähwhä?namídi, hedá dáykhää dovâykaygi?amídi ditúunídi Jesus-ví?piye wídiwíwâyunde?í'ni. Naa hânho inbí?piye ot'ayyaapóedi Hudíyo namuupí?wi bú?í'ge dáykenjýénde dovâyhóenídi."

Paul-di Agrippa óetu'an haa únpóe'in heđiho Jesus-ví?piye iwâyunde'in

¹² "Hedího han dáy?amídi naa oe Damascus bú?piye ománwän. In owha? p'ó?dédi?indi wên ta?nin ho dín'an dóhúuwídi dínk'úuwídi in Jesus-ví?piye díwíwâyunde'in dovâypanhóenídi. ¹³ Navi tsondi unmuu?í, taagedi oe p'óegé omán dihaydi wí ko oe makówádi nawándi dómú?, í? thanbí shánkí nakohkay?í namuu, hedí ná?í kodí na?in gimännin t'ähki dí?ánhógi. ¹⁴ T'ähki díbo nange gikanu. Ihaydi wí to?wídi Hebrew tundi dihée?andi ot'oe. Dítu'an, 'Saul, Saul, háadan naa dí?óephadekando'? U wí?bo biwänpiwá?o?, wí búdu in phéké?índi óesanhonnin í?á'ts'áđíndedi ipiwá?o? waagibá.' ¹⁵ Naa otsikapóe, 'Nanbí Sedó, to-an unmuu?' Í?di dítu'an, 'Jesus-án omuu, ú?di dí?óephadekando?í'. ¹⁶ Nää ówínú. Naa uví?piye dáykeyan gá wide'mandán navi t'óe dín?amídi, hedí ú?di t'owa ovây?óekankhâymaa náa thaa díwíwâyunde'in, hewänbo ná?í?á?bá joe, owáy wíyá uví?piye dáykeyandi háäwí wítuhkangí?o?í wá? ovây?óekankhâymaa. ¹⁷ Naadi wísankhâymaa wí?gin in Hudíyo dimuu?inbí?piye hedá in Hudíyo dimuupí?inbí?piyá, hedí inbí?wedí naadi wín?aywoeni. ¹⁸ Dínkhunná waagibá dikw'ó, hewänbo ú?di ovâykhäge?khâymaa dínkeepúuwídi hedá Jóesi Tádávi ko í?ge díwíwâyunde'in. Hedá Satan í? Penisendívi mangedi ovâyjää?andi Jóesi Tádávi mange ovâykwohkhâymaa. Hedího navi?piye díwíwâyunde'in inbí t'aywó?di ovây?owóejé-í, hedá in wé?gen navi?piye díwíwâyunde'in in dínmuu?indádi díwíwóeni? gin Jesus-di dítu'an."

Paul-di Agrippa óetu'an iví t'óe í?gedí

¹⁹ "Hedího tsondi Agrippa, haa Jesus-di dítu'an waa makówádi dínkeepóedi dihée?andi naa dáy?a?ginnan. ²⁰ Pááde in Damascus bú?win dovâyhée'an, iwedá in Jerusalem-índa, hedá oe Judea nange í?ge?in t'ähká, hedá in Hudíyo dimuupí?in wänbo-á. Dovâytu'an inbí t'aywó?di dáyjoe?andi Jóesi Tádávi?piye díwíwâyunde'in, hedá híwó díwíwâyunde'in dáykeyamídi ta?gendi inbí t'aywó?di dáyjoe?annin. ²¹ Gin dáy?odiho wên Hudíyodi í? méesate hay?í kó?jé díyá? hedí díháy?í?in díwíwâyunde'in. ²² Hewänbo Jóesi Tádávi háäwi wänbo t'ähki naa díkhäge?do?, hedího náa náwe owindi in ta?gen namuu?in t'ähki t'owa dovây?umáa, tobáháa he?ennin dimuu haa he?ennin dimuupí wänbo?. Háäwi t'ähki ná?in t'owa dovây?umáa?í-á, Moses-ádi in Jóesi Tádávi tukhe?mindádi dítu?in napuwagi?o?inbí namuu, hedí wíyá háäwí wänbo wó?tú?pi. ²³ Indá dítu?í to?wí Jóesi Tádávi óesóge?í t'owa ovây?aywoeni?di it'óephadekhâymaa?in nachuu píhay, hedí í-á í? pááde?í namúuni chuwa iwedí nawáywówápúuwídi, hedáho í?di wí?gin Hudíyo-á Hudíyo dimuupí?indá Jóesi Tádávi p'óegé ovây?eekankhâymaa."

²⁴ Wa?di Paul ná?í háäwí ithaykw'óe?o ihaydi Festus tsikhagipi ituwínú, "Paul, ú-á bondoe?í-án unmuu. Báyéki bíhá?an, hedánkun unbondoe?umamán."

²⁵ Hebo Paul-di óetu'an, "A?gindi Festus, naa bondoe?í wó?muupí. Naa híwó donhangintanmáadi in ta?gen namuu?indá? dáyhí?máa. ²⁶ Í? tsondi Agrippa náwe na?ándi? únhanginná ná?í háäwí t'ähki í?gedí. Hedánkun iví pááde?piye dáyhí?máadi háäwí wänbo wí?dókaayohpi. Naa híwó dínhanginná t'ähki ná?í háäwí napóe í?gedí Agrippa-á nat'oe?in, gá kaadi wínapóepídan. ²⁷ Tsondi Agrippa, ti biwâyunde? haa in Jóesi Tádávi tukhe?min dítu?in? Dínhanginnán biwâyunde?in" gin Paul natú. ²⁸ Agrippa-di Paul óetu'an, "Ti un?án gáhán ú?di wesebo wí Christian dípa?í?in?" ²⁹ Paul-di óetu'an, "Hádeebá wesebo haa wíyá shánkí díwíwâyunde'in. Hebo naa Jóesi Tádávi?piye dáy?ususu?o? ú-ádi hedá t'ähki ná?in náa thaa dí?óeyankw'ó?nindádi naa waagibá ípúuwí?in. Hewänbo naa wó?da?pi kadénadi íwhimúuní?in, naa owhimuu waagibá."

³⁰⁻³¹ Paul ih?bowa ihaydi í? tsondi Agrippa hedá í? tunjó Festus-á, Bernice-á, hedá in wé?gen iwe dikw'ó?nindá díwíwâyunde'in, hedí oe já?wé?piye dípedi díwíwâyunde'in. Dítu, "Ná?í sendá háawin wên wänbo wí?í?anpí óeháy?í?di haa napanchanídi wänbo?." ³² Hedí Agrippa-di Festus óetu'an, "Ná?í sen dóma?p'áádi-í?in dínkodíwän, hewänbo náa wí?dínkodípi, gá Caesar-di óntunjó?namí?in nada?póedán."

27

Paul wí kophé óetógi Rome-piye namú-ídi

¹ Hedího in tsonnin dí?ánshaapóe na?in kophé iwedí oe Italy-piye dísaanídi, * hedího Paul hedá wáy-á pandádi ovây?joe?an wí tágintá (100) sundado ovây?tsonmáa?íwí mange. Ná?í sendá Julius gin nakháwá, hedí in sundado í? Rome-wi tsondi p'ó?dédi?í?in gin ovâykháyá?de?in diwedí?í-án namuu. ² Wí sen Aristarchus gin nakháwá?í wá? na?índádi

* 27:1 Luke wíyá Paul-ádi nají?.

naji?, i-á Macedonia nangewi bú? Thessalonica iwedi?i namuu. Heđi wí kophé Adramytium bú? iwedi?i ívítógi. Ná?i kophé-á nakhâymuu i? bú?ây eeje oe Asia nange p'o kíngé i?gepiye namú-íđi.

³ Wiyá tháwán oe Sidon bú? iwe íwíwóyí?. Julius-di Paul híwó óe?andi íví k'ema?in óepuwámági, indi háäwí úntáy?i? óemääníđi. ⁴ Iwedá i? kophé iwedi gimää, hewánboi? waađi tí?úupiye díchānuhúja?, heđiho oe Cyprus p'ojáadi shánki nawaqakaypi i?gedi gimää. ⁵ Oe p'lo? p'ánāpiye giphade, heđi Cilicia nange heđá Pamphylia nangá p'lo kíngé i?ge gimää, heđáhá? oe Lycia nange wí bú? Myra gin dāytú?o? iwe gipówá. ⁶ Iwe i? sundađovi tsondi wiyá pi?wi kophé Alexandria-wi namuu?i? ishāa. Ná?i kophé-á Italy-piye namān, heđiho dítu?an iwe ívítōení?in.

⁷ I? waa hānho nakaydi jóngida? wí háyú thaa gipundee, heđá báyéka ívít'oe?andi Cnidus bú? tsowa gipówá. I? waa kay?i namuudi ee gimān diwepiye wiyá wíginpuhkodipi, heđiho Crete k'áygé i?gedi giphade, Salmone gin dāytú?o? iwe, heđá nawaqakaypi?we i?gedá gimān. ⁸ Jóngida? p'o kíngé i?ge gipundee, heđi wí bú? Lasea gin dāytú?o?i tsowa gipówá. Nāwe naná? díwá dāytú?o? “Híwó naná i? kophé díwíwóyí?nígí?” gin.

⁹ Iwebá híwó hay thaa gikw'ó. Ihayđi nate?núpuwamāndi híwó wínamuupi wiyá shánki gimú-íđi, heđānho Paul-di ginnān ovāyutamakhe?an: ¹⁰ “K'ema?in, naa ochanpoe?o wiyá shánki náwedi gimāáđá áyt'óephadekhāymāa. Ná?i kophé-á hé wóegebo gipedé-í, heđá wāy wēn wá? dívíp'ot'ahāqānú-í.” ¹¹ Hebo i? sundađovi tsondi Paul-ví hí? ónt'óeyaanívi?wedi i? sen i? kophé ívít' ūnmuu?i? heđá i? sen isanhondi-á inbí hí?á shánki ovānt'óeyan. ¹² Ná?i kophé nawhí?ān diwe wāhphade híwó? diwe winanáhpí dāyte?núphaadé-íđi, heđiho t'āhki waa dívít'ānshamāgi i? kophé iwedi wiyá bú?ay Phoenix gin dāytú?o?i? oe Crete nangebá naná? diwepiye dímu-íđi, iwe dāyte?núphaadé-íđi. Oe Phoenix dāyphokhewhikw'óe?o, heđi aakonpiye thanpiye jáađi heđá p'inpiye thanpiye jáađá óewāq?ahkhānde?.

Hānho iwāq?andá ikwā?nan

¹³ Heđiho aakonpha?gedi híyāā iwāq?an dihayđi dí?ān háa dítu? waagi dívít'amí?in, heđiho iwedi gimāādi ná?i Crete p'ojáadi tsowa p'lo kíngé i?gedi gimān. ¹⁴ Hebo háy napóe ihayđi wí waa hānho kay?i ná?i Crete nange i?ge iwāq?an, i? wā?á p'inpiye thanpiye jáađi wāq gin dāytú?o?. ¹⁵ I? waa hānho nakaydi i? kophé óenāndi wiyá páadépiye wí?únpuhkodipi, heđiho i? kophé dāybée, heđi wáy i? waađi díhon diwepiyedā? gimāā. ¹⁶ Wí p'ojáadi?ay Cauda gin dāytú?o?i tsowa giphade, i? waa wāhphade wínakaypi iwe, heđi báyéki ívít'oe?an i? kophé?ay áywhimāa?i ná?i kophé gáhāyú?i? iwe kw'áye áytayge-íđi. ¹⁷ I? kophé?ay dāywhísóe ihayđá i? kophé gáhāyú?i? whihkannin kay?indi dāywhibuugi?an wínatha?dee-ípíđi. Heđá i? te?aa i? waađi i? kophé óechānunde?i-á dāywāve, gá dikhunwóeda?đān oe Syrtis gin dāytú?o? iwe díkhāhkwódee-í?in, i? p'oe iwe wāhphade wínawā?ānpíđi. Heđiho iwedi díwānpip'omāa.

¹⁸ Wiyá tháwán wá? i? waa hānho nakay, heđiho in kophé?in senā? wí hé i? kophé iwe naku?undi p'oe iwepiye dāychānu, i? kophé wāhphade wínakhāa-ípíđi. ¹⁹ Heđá wiyá tháwāndá inbo i? kophé?i háäwí wá? p'oe iwe dāychānu. ²⁰ Báyéki thaa agóyó wānbo than wānbo wí?āymú?pi, heđi i? waa nahānpíđi kay?i iwāq?o?. Heđiho gi?an há?to wówá?in gipee-í?in.

²¹ Báyéki thaa wí?ívhíúyuanpi. Heđi Paul inbí páadépiye nawindi ovāyту?an, “K'ema?in, shánki híwó namúuníwān naví tun dínt'óeyaaníđi Crete diwedi wígipee-ípí?in otú waa. Háy úvít'óeyandáho há?to ná?i káy iwe gipóewíwān heđá i? háäwí há?to gipedé-íwān. ²² Hebo náā wí?úvít'áyingimāānpi. Tobáhāa ná?i kophé natha?dee wānbo há?to to?wí wānbo óep'ohāyí. ²³ Naa Jōesi Tādáví? omuu, heđá ívít'óe-á dōn?o?, heđi khū?đi wēe ívít' makowáwí t'óepa?āq?i dīnpówá, ²⁴ i-á naví nú? nawindi ginnān dítu?an: ‘Paul, wí?unkhunwóeda?ípi. U? ta?gendi Caesar-ví páadépiye bikwínugi?o, heđi u? unmuudi ná?in u-áđi dij?in há?to wēe wānbo nachuu-í.’ ²⁵ Heđānho k'ema?in, wí?ikhunwóeda?ípi. Naa dāywayunde ná?in Jōesi Tādá natú?inbo napuwagi?o?in. ²⁶ Hewānbo wí p'ojáadi eedi gíkhāhkwódee-í?”

²⁷ Wíje jáađi daphade, heđi wa?đi i? waađi i? maa?p'oe Adriatic gin dāytú?o?i?ge díchānuhon. Khun pinuđi háāđi naná? dihayđi in kophé?in senā? dítu? nan tsowa nú? gipowamānnin. ²⁸ Dāywā?āntaayan, heđi wétá?đi jónu (24) kwí?óhpa taa nawā?ān gin dāyshāa. Wiyá shánki háy dímaāđá wiyá dāywā?āntaayan dihayđá tá?đi khāve (18) kwí?óhpa taa-á nawā?ān. ²⁹ Dikhunwóeda? i? kophé k'uu eedi óechānukhāymāa?in, heđiho i? kophé tí?úupha?gedi jónu khāa?i kwāk'u maayāā?i dāywaje whihkannin eeje, heđá díwówayēeníđi nathay pihay dívíjūusu?an.

³⁰ Ná?in kophé?in t'óe?in i? kophé iwedi diwhāveda? díjāaníđi, heđiho i? kophé?ay p'oe iwe dāywāve. Heđáhá? i? kophé gáhāyú?i? páadépiyedi wiyá maayāā?i dāywajekhāymāa waagibá dívít'ó?. ³¹ Hebo Paul-di in sundađo heđá inbí tsondi-á ovāyту?an. “Nā?in kophé?in t'óe?in ná?i kophé iwe díwíwóyí?píđá, undá há?to wówá?in ípee-í.” ³² Heđiho in sundađo i kophé?ay nawhí?āndívi whihkannin dāyts'á?, heđi i kophé?ay nama?p'á.

³³ Nathaypuwamän dihaydi Paul-di oväyту'an divihúyуamí gin. Oväyту'an, "Wije jáadi t'ähki hânho úv'ánshaamáadi húukanpí'inbo íji". ³⁴ Hedihó náä naadi kay'indi wäyтуmáa, háawin wên híwóhpi'in wânbo wí'únpuwagi'opí, hedânho bíhúyуan, wí koegi' úntáy ichuu-ípidí." ³⁵ Ihi'bowa ihaydi wí pává iké'di Jôesi Táa ikú'daa'an, hedi wí ihávedi ik'oe. ³⁶ Indi gin i'annin óemú'di shánki híwó dicanpóedi in wá' divihúyуan. ³⁷ Wégin tágintá'dáhá' tségingtá'di sí (276) t'owa i' kophé iwe gito'on. ³⁸ T'ähki divishu'an dihaydi, i' táhtân p'oe iwe dâychânú, i' kophé ihay winakhaa-ípidí.

I' kophé natha'dee

³⁹ Nathanpee ihaydi, in kophé'in t'óe'in i' nan dâymú'i' wídâyтаapi. Hewânbo na'okhânná hedá nap'oehánginá' diwe dâymú', hedihó diví'ánshaamági dínkodidáho i' kophé dâypukannamídi iwepiye, hedânho i' okhân deedi dâywóy'i'nidí. ⁴⁰ I' kwák'u maayáá'i nawhi'wa'jendivi whihkannin dâyts'á', hedi i' p'oe iwebo dâyjoe'an. Hedí ihaydibá i' kophé óeéede'i phéphá' nawhimuu'i whihkannin dâywhihusun. Hedáhá' in páadépiye'in te'aa dâytege, i' waádi i' kophé ee na'okhânná' diwepiye óechánuts'úude-ídi. ⁴¹ Hebo wí'nápha'gedi nap'ohkayji' iwe na'okhânbbed'ân, hedi iwe i' kophé páadépiye ichânudi nakhâhsogedeedi wínájáapóepí. Ihaydá i' kophé tí'úupiye'i' i' p'oe oepiyá náápiyá kaygindi na'a'yâpoe'odi óewhéekanhon.

⁴² In sundađo diví'ánshaamáa in pan ovâyháanú-ídi, hedânho nan diwepiye wídívikohsáy-ípidí dijáanidí. ⁴³ Hewânbo Paul-vi wówátsi ón'aywoeni'in i' sundađovi tsondi nada'di to'wí wânbo wí'ovâykhe'mági. In to'wên dikohsayhá'in ovâyjôn p'oe iwe divíjajmú-í nan diwepiye divíkohsáy-ídi. ⁴⁴ Ihaydáhá' in wé'gendá oväyту'an i' phéphá' háa i' kophéwi phéwhéé óep'omáa'i'di divítsahsaa-i'in. Handidânho t'ähkiđibo nan diwe wówá'in gipówá.

28

Oe Malta diji'

¹ T'ähkiđibo nan deedi wówá'in gipówá ihaydi, ná'i p'ojáadi Malta gin dâytú'o'in gínhanginpóe. ² In t'owa iwe'indi híwó dísi'gin. Ikwá'dodi nat'ée, hedihó dâypa't'égi, hedi ditú'an i' phaa nú'piye íviháadi-ídi ívisúwá'amídi. ³ Paul iphé'âywé'ge'an ipha'kw'óeni'dí, hedi ipha'kw'óe'ó ihaydi wí páâyу phaađi óesúwánándi phé jáadi napee, hedi Paul-vi man deedi ikhuugeewhi'k'ú'. ⁴ In t'owa i' nange'indi i' páâyу Paul-vi man deedi nawhi'k'óe'in óemú', hedi divítу'an, "Ná'i sendá mađi ta'gendi t'owa t'akhanu'i' namuu, hedi tobá óep'ohaypi wânbo", nanbí jôesi 'Ovâyt'owatuhchânunde'i' gin gínkháwá'i'di há'to óewówápeemááni." ⁵ Hewânbo Paul ivi man iwádáa'andi i' páâyу i' phaa iwe nake't'á, hedi háabo Paul wí'únpóepí. ⁶ In t'owa di'ánde' i' páâyуdi óekhuugee ee úntee-i'in, háa mađi wesebo nachuhkaanú-í. Hewânbo thaa t'ähki divítsikha'andi Paul háabo wí'únpóepí, hedihó inbí ánskaa dây'egó'andi divítу'an, "Ta'gendi ná'i sendá Jôesi waagi'bá namuu."

⁷ I' sen ná'i p'ojáadi ee natsonnándi Publius gin nakháwá. Ívisúwá'o' iwe tsowa únnavakw'ó, hedi sigídi ná'in díhógiđi ivi tewhá únná' diwe poje thaa díwóy'i'mági hedá híwó'dá di'âyingi'an. ⁸ Publius'vi táđa whohte eedi únhayk'óe. Natsáwáp'íde' hedá nasihaydi óe'áade'. Ee nahayk'óe eepiye Paul nats'ú, hedi ivi mandí óetágedi ónjúusu'andi hehkhaa óemági. ⁹ Ná'in napóe ihaydi báyéki in wé'gen nangewin dihay'in Paul-vi'piye di'áá, hedi in wá' hehkhaa ovâymađi. ¹⁰ Indi báyéki díhájwimági ná'in, hedi poje p'óe naphade ihaydi iwedi gimán dihaydi i' gintáy'i' t'ähki dímađi.

¹¹ Wí kophé Alexandria-wi namuu'i' i' p'ojáadi iwebá ite'núphade'i' iwe ívitógi. I' kophé-á Castor-áđi Pollux-áđi gin dâytú'o'. * ¹²⁻¹³ Oe Syracuse bú' gipówá, hedi poje thaa iwe ívíwóy'i'. Iwedi p'o kíngé i'gedá' gimáa, hedi Rhegium bú' iwe gipówá. Wíyá tháwân aakonpha'gedi iwáa'an, hedihó wíyá tháwándá Puteoli bú' gipówá. ¹⁴⁻¹⁵ Iwe wên Jesus-vi'piye diviwayunde'in áshaa, hedi indi kay'indi ditú'an indáđi wêe jáadi ívíwóy'i'ní'in. Iwedi wíyá gimándi oe Rome-piye wáy-á tí'úuwín páadé'in Rome-win dimuu'in nanbí'gedi dínhanginpóe, hedihó gin'ayjay'áá. Dâyhájwíku'kw'óe'ó iwe Appius gin dâytú'o' iwehay wáy wên di'áá, wáy-á wéndá wáhpáde kayi' wídi'áhpídi oe "Poje Kaykhanwówá Tewhá" gin dâytú'o' iwe díjay. Paul-di ovâymu' ihaydi Jôesi Táđá óekú'daa'an, hedá ivi pí'ná khó'jé-á shánki nakaypóe. Han áyphade, ihaydáhá' wí háyу thaa iwe oe Rome gipówá.

Oe Rome Paul napannän diwe in Hudíyo ovâyhi'máa

¹⁶ Oe Rome gipówá ihaydi Paul wí'bo óethayemági, hewânbo wí sundađodi óe'âyingimáa.

¹⁷ Poje thaa naphade ihaydi Paul-di in Hudíyo p'ó'dédi'in oe Rome dithaa'in ivi'we ovâywé'getу'an. Dipówá ihaydi oväyту'an, "Tí'úuwín páadé'in, tobá nanbí thehtáy pahpá'inbí khuu a'gínkhánu naa wídây'anpí wânbo", hedá nanbí t'owavi'piye wên

* **28:11** Ná'i kophé páadépiye wije p'ónbay waagi daakeet'óe'in dachá, indá in Alexandria t'owavi jôesi dínmuu, Castor-áđi Pollux-áđi gin dakháwá.

yä'dâapí'in wänbo wíday'anpí, in Jerusalem-win p'ó'dédí'indi dípanké', hedi ná'in Rome-winbí mange díkán. ¹⁸ In Rome-windi háawin t'aywó'nin naa dáy'annin dínnuwá, hewänbo indá dínhanginpóe háawin díháyjí'in wänbo wíday'anpídí, hediho díma'p'äädi-í'in dida'wän. ¹⁹ Hewänbo in Hudíyo wídida'pí in Rome-windi díma'p'äädi-í'in, hediho shánkí híwó dínpóe otúnídí Caesar-ví tunjówháagé iwe díntunjó'namí'in. Naa gin dáy'an tobá wên t'ehpiđe tun wídómáapí wänbo naví t'owa in Hudíyo dímuu'in dováyt'e'p'ède-ídí. ²⁰ Hedänkun naađi wâythkánan ná'i háäwí i'gedi wâyhée'amídí. I' to'wí in Israel-win t'owadı óetsikha'máa'ívi'piyebá naa dáywâyundédänho ná'i kadénadı owhimuu."

²¹ Indi Paul óetu'an, "Na'in wên ta'nin wänbo uví'gedi natú'nin oe Judea-di wí'âyké'pí, háa wí Hudíyo tí'úu páadé'í owedi na'ää'i wänbo wên híwóhpí in nat'oe'in uví'gedi winatúhpí. ²² Hebo na'in gínhanginná to'wên t'ähkí híwóhpí dívíhí'máa'in ná'in ts'aamin háhkan ní'gedi. Hedänho gida' u'đi dítu'äämí'in háawi uví wâyü úmuu'in."

²³ Hediho in Hudíyo wí thaa dáyde'man wíyá dí'ää-ígi', hedi i' thaa napówá ihayđi báyéki dí'ää. Héđéndí hé'dibo iweđi nakin diwehay báyéki háäwí Paul-di ovâyhée'an. Háa Jôesi Tádádí t'ähkí t'owa ovâysíghóeni'in nada' waa ovâythayyan, hedi Moses-ví tun ní'gedi hedá Jôesi Tádáví tukhe'minbí tun ní'gedá ovâyt'ôe'andi ikháäde Jesus-ví'piye ovâywâyukannamídí. ²⁴ Paul-ví hí' dáysígi'andi dívíwâyü wáy wên, wáy wëndá joe. ²⁵ Hedi in Hudíyo handa' wídín'ánshaamuupídí iweđi dívjáa'an, hewänbo wa' dipeepídíbo Paul-di ná'i t'ä'ge hí' ovâytu'an: "I' Yä'dâa'i P'owəəhâđi hân'oe Isaiiah óetu'an unbí thehtáy pahpá'inbí'piye namú-ídí ná'i Jôesi Tádáví hí' ovâytu'äämídí:

²⁶ Ihayđa' it'ó've-í, hewänbo há'to íka'póewí,

ihayđa' binnú'be-í, hewänbo há'to únkeepúuwí.

²⁷ Íp'óhkâymuuđi wí'íka'póya'pí.

Úví'ojemankw'ódidáhá' úvítikhämu.

Gin úvi'anpídá unbí tséedí binnúuní

hedá unbí ojedá it'oe-í

hedá ta'gendi íka'póewí,

hedá naví'piye í'ää-í yä'dâa'in wâypa'ídí, gin Jôesi Tádá natú.

Ná'i hí' natú'í-á ta'gen namuu. ²⁸ Hedänho náä ná'in únkhây'ä' únhanginnáani'in: Jôesi Tádáví hí' in Hudíyo dímuupí'in ovâysan ovây'aywoenídí. Innänkun dívít'óeyaani." ²⁹ Paul ihí'bowa ihayđi in Hudíyo dívít'ühánbođi dípee.

³⁰ Paul wíje paayo iwe na'an, hedi iwá'aa i' tewhá ee nachanídí. To'wên únpuwäpówá'in t'ähkí ovâysíghógi. ³¹ I'đi Jôesi Tádáví khuu i'gedi ovâyt'ôe'an, hedá Jesus Christ i' shánkí natsonji'ívi'gedá ovâyhá'an. Khunwôeda'gínpidíbo ihée'an, hedi to'wídí wänbo wí'óekhää'anpí.

In Taʼnin Paul-di In Rome Búuʼúwi Méesateʼin T'owa Ovâytaʼnannin

¹ Naa Paul omuuʼi, Jesus Christ-giʼ dáyʼôeʼoʼidi náʼin taʼnin wáysandeʼ un Rome búuʼú iwe íthaaʼin. Yôesi Tádádí naa dídeʼman hedá dísaanígiʼ dísoge ivi híwóʼdi tuu t'owa dovâytʼôeʼamídi. ² Hânʼoebo Yôesi natú náʼi híwóʼdi tuu naʼin dímääniʼin, hedí ivi tukheʼmin ivi taʼnin diwe i dáytaʼnan. ³⁻⁴ Ivi ay Jesus Christ naʼinbí tsondi hayʼi gínmuuʼiviʼgedi dáytaʼnan. Naʼaypuyá ihaydi natʼowasenpaa, hedí ivi thehtáy pahpáa David i hânʼoeʼi tsondi namuuʼivi tíʼúuge kãʼääʼinbíʼwediho naʼaypuyá. Hedí Jesus nachuudi nawâywópoe ihaydi i Yãʼdãaʼi Pʼoewaahãadi dinkeeyan taʼgendi Yôesi Tádáví ay wáʼúmмуʼin. ⁵ Háa Jesus iʼan waa namuudi Yôesi Tádá naviʼpiyeʼ híwóʼdi namuu, hedího in Hudíyo dimuupiʼin t'owa wéngé tʼáhkí dithaaʼinbíʼpiyeho naa dísan dovâykhãgeʼnamídi ivi tuu ipiyeʼ díviwhâyú-ídi hedá ònʼaʼginnamída. Kin dáyʼoʼ hedânho tʼowadi óetegé-ídi. ⁶ Hedá un wáʼ Yôesi Tádádí wovâyutkãnnan Jesus Christ-víʼin ímúnídi.

⁷ Hedího un tʼáhkí oe Rome íkwʼóʼnin wáysengitumáa. Yôesi Tádádí wovâyséegi hedá wovâydeʼman ivi t'owa ímúnídi. Idá hedá Naʼinbí Sedó Jesus Christ-dída séegisehkaná wovây máani hedá wovâykhãgeʼnamí ánsaaginpidíboʼ íkwʼóʼnidi.

Paul oe Rome-piyeʼ napundaʼ

⁸ Hedí náa-á hãadi Jesus Christ dóhéʼan gínhay-á Yôesi navi Tádá dókúʼdaaʼoʼ un tʼáhkí ímuudi, gá wéngé tʼáhkí t'owa dívihiʼmáadan unbi whâyú iʼgedi. ⁹⁻¹⁰ Yôesi Tádá-áho únhanginná náʼi naa otúʼdi taʼgen namuuʼin. Igiʼ pín taʼge haydi dáyʼôemáa t'owa dovâytuʼodi i híwóʼdi tuu ivi ay Jesus-víʼgedi, hedí hãadi wânbo tʼáhkí wáyyúusuʼoʼ. Yôesi dódaʼmáa i-á natúdáho hanwaapídiho unbiʼpiyeʼ dípunmääni, ¹¹ gá hânho oʼádaapundaʼdân. Naa odaʼ hãawí Yãʼdãaʼi Pʼoewaahãadi naa díhãʼandiʼ wáphadé-íʼin, hedânho unbi whâyú shánkího únkay-ídi. ¹² Kinnân otúʼdaʼ: Undádí naa-ádi wéʼge ívikhãgeʼnamí kwee waa sen waa giʼaanídi, handaʼ íviwhâyundedi.

¹³ Tíʼúuwín páadéʼin, odaʼ únhanginnániʼin háyân wânbo dáyʼánshaamáa omú-ídi unbiʼpiyeʼ, hewânbo hãadi waa háawídi díʼahkhándeʼ. Hânho odaʼ báyéki di unbi búuʼúwín Jesus-víʼpiyeʼ dovâywhâyúʼamíʼin, in wéʼgeʼin Hudíyo dimuupiʼin t'owa dovâywhâyúʼan waagibá. ¹⁴⁻¹⁵ Naa tʼáhkí t'owa hãawí ophaamuu waagibá ochaa, tobá háawín dímuní wânboʼ, in Greek tuudi díviheeʼoʼindá in píʼwí tuudi díviheeʼoʼindá, in hânho díhãʼindá in díhãhpiʼindá, gá Yôesidi naa dísogedân ivi híwóʼdi tuu tʼáhkí t'owa dovâyʼôeʼamídi. Hedânho shánkí odaʼ un oe Rome diwe íkwʼóʼnin wáʼ wâytʼôeʼamíʼin.

Yôesi Tádáví híwóʼdi tuu-á únkay

¹⁶ Yôesi Tádáví híwóʼdi tuudi naa wídíwóedaʼmãhpi. Náʼi tuu-ân nakay, hedí iʼgedi Yôesidi tʼáhkí t'owa in ipiyeʼ díviwhâyundeʼin ovâyʼaywondeʼ, páadé in Hudíyo dimuuʼindá, hedá in Hudíyo dimuupiʼindá wáʼ. ¹⁷ Náʼi híwóʼdi tuudi díhãʼandi gínhanginná háa Yôesi Tádádí t'owa ovâychãamáʼin tʼaywóʼdi dáymáapi waagi. Hewânbo inbi whâyú dímmuʼidídaʼ kin iʼoʼ, hãawí híwóʼdi díviʼoʼi namuudaʼ yoe, ivi taʼnin diwe úntaʼmumu waagi:

Wí toʼwí Yôesiviʼpiyeʼ taʼgendi iwhâyundedáhoʼ, ivi whâyú únmuudiho Yôesidi óechãamáa tʼaywóʼdi imáapi waagi,
hedí wówátsi óemääni.

Yôesi Tádádí wên t'owa ovâyutchanukháymáa

¹⁸ Yôesi Tádá oe makówa naʼándídi dinkeeyoʼ ovâyutchanukháymáaʼin in toʼwên óeʼaʼgínpiʼindá hedá in yãʼdãapiʼ díviʼoʼindá, háa díviʼoʼin namuudi natʼaydi. Hedí híwóʼpí díviʼodíbo Yôesiviʼ taʼgen únmuuʼin ónkaayo hedânho wéʼgeʼin t'owa wídáyta-ípidí. ¹⁹ Dínkoe di híwóʼ dínhanginnánídi Yôesiviʼgedi, gá idi ovâyhanginʼannandán. ²⁰ Yôesi Tádá pínán kay imáa hánhay wânbo nahándepiʼin, hedí idáʼ Yôesi namuu hánhay nanán wânboʼ. Tobá tséedi Yôesi áymúndepi wânboʼ, náʼi nan oepáa íkhiye ihaydi waaboʼ thayʼeedi náʼi hãawí gínhanginná iviʼgedi i hãawí ipaaʼidi. Hedánkun t'owa wídínkoe dipí díʼtúnídi wídínhanginnáhpíʼin.

²¹ Hewânbo tobá Yôesiviʼgedi t'owa dínhanginnán wânboʼ, óeʼaʼginnamíviʼwedi hedíháa óekúʼdaaʼamíviʼwedi dínhãýʼãʼ waagi, inbí ánsaa wídínchãʼmuupi hedá inbí hangintandá dáymáapídi khuu iʼgebo diyíʼ. ²² Báyéki díhã kin díʼándeʼ, hewânbo hangintãhpiʼindáʼ dimuu. ²³ Tobá Yôesi-á tʼáhkívi kwʼáye namuu wânboʼ, hedá ivi wówátsi-á hánhay wânbo wíʼúnhándepi, náʼin t'owadáho wíyá wíʼóeʼaʼginnãhpi; hedí tobá Yôesi nachuʼpí wânbo hedá t'owa-á díʼtʼahánde wânboʼ, báyéki hãawí t'owa waabá dínhãʼin dáykhiyé inbí yôesi

dínmúnídí, hedá báyéki wíyá háäwí-á dâypaa, tsíde-á p'oekanu-á háäpandá pääyü-á waagá dínchaa'í, hedí ná'í háäwí dâypaa'í wá' dâya'a'ginnmä'.

²⁴ Hedího Yöesidi ovâyoye'o' diví'amídí ná'í yä'dâapi' inbí pí'ná khó'yédi dikanda'í, hedí wöeda'ginpídí yä'dâapi' háäwí wí'ná táyedi inbí túu'údi divítsiye'o'. ²⁵ Wíyá wídivít'óyandepí in ta'gen namuu'in Yöesivi'gedi, hedí i hôeyó namuu'ida' divíwâyunde'. I háäwí Yöesi ikhiyé'ida' dâya'a'ginnmä' hedá ipiye' divíyüusu'o', Yöesivi'piyá yoe, i-á ná'í háäwí ikhiyé'í namuu. Ida'mân hay'í namuu kin t'owa dínkhây'ä' háädi wänbo t'ähki ditúni'in. Hamân.

²⁶ Hedí in t'owa ná'í yä'dâapi'kan diví'o'indá Yöesidi ovâyoye'o' i wöeda'wó'gi háäwí hânho dikanda'í wíyá diví'âamídí. In kwiyä' wänbo háa inbí wówátsi thaa dínmúni waagi wídivít'haapí, hedá wáy-á kwiyä'dádi inbí túu'údi divít'aywó'kanmä. ²⁷ Hedí in senä' wá' han waagibá divíkanhon. Inbí kweeyöe-ádi divítháye'bé-ívi'wedi dínkhây'ä' waagi, shánkídí dida' wáy-á senä'dádi inbí túu'údi divít'aywó'kanmä've-í'in. Hedí ná'í in senä' wöeda'wó'gi wí'ná táyedi divítsiye'o'di i tuchänu dín'ä'í ovâymä', hedí inbí t'aywó'di dínmuudi inbí túu'ú dâypedee'o'.

²⁸ Dichanpo' wínachä'muupi'in Yöesivi'gedi ta'ge diví'ánshaa'âamídí, hedího Yöesidi ovâyoye'o' inbí yä'dâapi' ánskaa-ádi, i háäwí dínkankhây'âhpi' diví'amídí. ²⁹ Yä'dâapi'-ádi híwó'pí-ádidá' inbí pí'ná khó'yé dímto'on; hânho diha't'aa; wáy-á to'wëndáda háa'wänbo-á dimuu; hânho dithúut'öe; háädi wänbo t'ähki dit'owat'akhanuda'; hânho divít'aymáa; háädi wänbo t'ähki divíhóeyómáa; wáy-á t'owavi'gedi yanäki diví'ánshamaa hedá divíhí'máa; ³⁰ t'owa dâytüusu'u'o'; Yöesi dâyt'ay; t'owa t'âmägi' dâytümáa; divíyengi; divípíhuude'; wíyá shánki t'aywó'di ts'aabi i'gedi diví'ánshamaa diví'amídí; inbí táda-á yiyá-á wídayt'óyandepí; ³¹ inbí ánskaa-á wídivít'chä'muupi; háa divítu'an waa wídiví'opi; inbí maatu'indá wídayéegípi; wáy-á to'wênbi'piye' wídiví'iyapo'pí. ³² Yöesi natsonpöe in to'wên ha'waa diví'o'indá dínkhây'ä' diháan'in, hewänbo ná'í dínhanginnân wänbo handä' divíkanhon, hedá há'ida'ba yoe, ovâyhi'an wáy-á to'wên hanbá diví'amídí.

2

Na'indá wígin'óepti gitúnidí t'owavi'gedi háa dín'ä'in

¹ Hedího wí to'wídiví wáy-á t'owa ovâyütüusu'u'odi natü' t'aywó'to'in dimuu'in, i-á há'to' ünkoedi-í natúni'in wí'bo wí't'aywó'nani'in, tobá to'wí namúni wänbo'. In wé'ge'inbí'gedi kin waagi ihée'odi, wí'bo iví t'aywó'di ipikekw'öe'ó, gá in waagibá it'aywó'dodän. ² Hedí ginhanginná Yöesi híwó'í'o'in in t'owa kin diví'o'in ovâyütüchänudi, gá i-á ünhanginnândän ta'gendi háawin dimuu'in. ³ Ná'í to'wídiví wáy-á to'wên ovâyütüusu'u'odi hewänbo in waagibá it'aywó'dodi ma'di na'ände Yöesidi há'to' oetuchänu-í'in. ⁴ Hedá wá' tobá Yöesi na'inbí'piye' híwó'di namuu wänbo hedá hânho nabo'atä wänbo-á, ma'di ná'í to'wí na'ände háäbo wínamuupi'in. Ti wí'ünhanginnáhpí'an Yöesi i-ádi híwó'di namuu'in, gá Yöesi nada'dän ná'í to'wí iví t'aywó'di iyoe'amí'in?

⁵ Hewanbo t'óyanpi'da' namuudi hedá iví t'aywó'di iyoe'anpídí, iví tuchänu shánki pín'aywó'nin ünmuúni owáy Yöesidi t'owa ovâyütüchänu ihaydi, inbí t'aywó'di dínmuudi nat'aydi. Ihaydá Yöesi in t'owa ovâyta'gekeekw'öeni háa híwó' háa híwó'pí diví'annin. ⁶ Wëndá híwó'í'í'o', hedá wëndá híwó'pí í'í'o', hedí Yöesidi na'in wí'ínbo dímääni háäwí gín'ä'í. ⁷ Wáy wên t'owa-á háädi wänbo t'ähki híwó' divíkanhon, hedí dida' Yöesidi ovâytege-í'in hedá híwó' ovâymä've-í'in, hedá dida' hánhay wänbo t'ähki diwówayéeni'in. Ná'in t'owa-á Yöesidi wówátsi nahándepí'in ovâymäáni. ⁸ Wáy-á t'owa-á diháäkhäda ingí'da' háäwí t'ähki dikanda', hedí Yöesivi ta'gen ünmuu'in wí'on'a'ginpi, hewänbo shánkídí in yä'dâapi'in namuu'in divíkanhon. Kí'min t'owa-áho Yöesidi ovâyütüchänukháymáa, indádi nat'aydi. ⁹ To'wên t'ähki divíyä'dâapitsiye'annindá wí'ínbo báyéki t'öephege dínpuwí, páadé in Hudíyo dimuu'indá, hewänbo wá' in Hudíyo dimuupi'indá. ¹⁰ Hewänbo in t'owa híwó' diví'annindá Yöesidi ovâytege-í hedá híwó' ovâymä've-í, hedá híhchan ánskaa-á ovâymäáni, páadé in Hudíyo dimuu'indá, hewänbo wá' in Hudíyo dimuupi'indá, ¹¹ gá Yöesidá t'ähki t'owa handä' ovâymäädän.

Yöesi Táda'da'mân ün'óe natúnidí t'owavi'gedi háa dín'ä'in

¹² In Hudíyo dimuupi'in wídivít'haapí i tsonttu Moses ita'nandí, hewänbo divít'aywó'dodíbo' ovâyütüchänu-í tobá i tsonttu dâymáapi wänbo'. Hedá in Hudíyo-á ná'í tsonttu-á dâytaa wänbo', divít'aywó'dodíbo i tsonttu'ádi inbí t'aywó'di dínmuu'í ovâykeekw'öeni. ¹³ In to'wên Yöesivi tsonttu dâya'a'ginnannindáho Yöesidi ovâycháamáa t'aywó'di wídivít'haapí waagi, in to'wên diwänpi't'inda'ba yoe. ¹⁴ Tobá in Hudíyo dimuupi'in Moses-ví tsonttu dâymáapi wänbo', háa ná'í tsonttu natü' waagi wí'bo diví'odá, kindídi nakeepo' ho dínhanginná'nin háa híwó'di namuu'in hedá háa híwó'di namuupi'indá, ¹⁵ hedího háa diví'o'in namuudi nakeepo' i tsonttu Moses ita'nandibá inbí ánskaa iwebo dâymáa'in, hedí inbí pí'ná khó'yé wá' ditaachanpo' háa híwó' diví'o'in háa

yoe. ¹⁶ Heḏiho i thaa napówa-í Yôesi Tádádí t'ähki t'owa ovâykeekw'ôenídí háa híwó? háa híwó? pí diví'annin, tobá kaadi diví'an wänbo?. Heḏi Christ Jesus-áho i namuu óesóge? i kin ovaytu? amídí. Kindá ihayda? t'owa dovâytu? o?, Yôesiví híwó? di tuu dovây? t'ôe? odi.

In Hudíyo-ádi Yôesiví tsontuu únmuu?i-ádi

¹⁷ Ma?di wí to?wí wí?bo iví?gedi ihí?máadi natú? wí kodí?di Hudíyo namuu?in, heḏi na?ánde Moses-ví tsontuu itaadibo? on?aywoeni?in, heḏi iyêngihé?odi natú? Yôesi óe? a?ginmá?in. ¹⁸ I-á ûnhanginná háa Yôesi nada?in i?amí?in, heḏá ûnhanginná wá? wé?i wí yá?dáa?i namuu?in wé?i wí yá?dáapi? namuu?indá gá Yôesiví tsontuu iwedí naháhpóedán, ¹⁹ heḏiho na?ánde? ovâypháhuwí?in in to?wên tsí?taa?in waagi?inbá dimuu?in, Yôesiví?gedi wídnhanginnáhpídi, heḏá in to?wên phakhkuu ee dikw'ó?ning? -á wí kohthay waagibá namuu gin na?ánde?. ²⁰ Heḏá wá? nada? in to?wên Yôesiví?gedi háäbo wídnhanginnáhpí? in ovâyhá?wíthayyámí?in, heḏá in to?wên áyyäá waagi?inbá dimuu?in ovâyhá?ami, gá ná?i tsontuu imáa?in diwedí ûnhanginnándán t'ähki in ta?gen namuu?in. ²¹ Idi pí?wên t'owa ovâyhá?o?, heḏi háadan i-á wí?bo wí?pipihá?opi? Idi ovâytumakhe?o wídnvísá?mamí?pidí, heḏi háadan i isá?bo? ²² Wáy-á t'owa ovâytu?o wiyá to?wíwí sedó-ádi háa kwiyó-ádi wídnvívohqkwomá?ve-ípi gin, heḏi háadan i-á wí?bo kinbá it'aywó?do? I natú? it'ay?in i háäwí t'owa dáykhiyé?i? inbi yôesi dínmuu waa dáychaa?i?, heḏi háadan i-á ná?i háäwí?bá isá?bo? i tewhá wáyýe nakw'ó? deeye? ²³ Iphuudeḏi natú? Yôesiví tsontuu itaa?in, heḏi háadan ná?i tsontuu i? a?gindopídi Yôesi wóda? iwe óesóge? ²⁴ Háa Yôesiví ta?nin diwe natá?muu waa napa?, kinnán natú?di: Háa un Hudíyo ímuu?in úví?o?in namuudi ná?in Hudíyo dimuupi?in Yôesiví?gedi yanáki dívihé?o?.

In Hudíyoví k'ewe? taadibo há?to in ovây?aywoeni

²⁵ Wí Hudíyo Yôesiví tsontuu i? a?gindodáho?, in Hudíyoví k'ewe? taa imáa?indá ûnchá?muu; hewänbo ná?i tsontuu i? a?gindopídi, tobá nataamuu wänbo? iví taa wí?únchá?muupi. ²⁶ Heḏi wí Hudíyo namuupi? Yôesiví tsontuu i? a?gindodí tobá in Hudíyoví k'ewe? taa imáapi wänbo?, Yôesidi óeçaa nataamuu waagibá. ²⁷ Wí to?wí iví túu?ú ûnk'ewe?taamuupídi hewänbo i tsontuu i? a?gindodá un Hudíyo ímuu?in wovâykeekw'óe?ó híwó? wí?úví?opídi, gá i tsontuu wívn? a?gindopídan, tobá ná?i tsontuu-á untá?muu wänbo heḏá tobá ik'ewe?taamuu wänbo?.

²⁸⁻²⁹ To?wí wänbo wí Hudíyo waa nawänpi?aypuýädibo ta?gendi Hudíyo wínamuupi. Heḏi wí to?wí in ta?gennin k'ewe? taa wí?imáapi wên k'ewe? taadi iví túu?ú eedi óewänpita?andibo?. Hewänbo nakhây?ä? wí to?wí iví pí?ná khó?yé-áho kodí?di Hudíyo namúni?in heḏánho ta?gendi há?bi namúndí, heḏá in ta?gennin k'ewe? taa-á pí?ná khó?yé?bá imá?ve-i?indá ûnkây?ä?. Heḏi kin waagi únpo? i tsontuu iwänpi? a?gindopídi?bá yoe, hewänbo i Yá?dáa?i P'oewaqháqdi óetaa?an waagibá nakhây?ä?. Wí to?wí há?biví?gedi Yôesi-ân híwó? ihé?o?, t'owada?bá yoe.

3

¹ Ma?di to?wí na?áani. “Hä-áan in Hudíyo dáymáa in wé?ge?in t'owa dáymáapi? Heḏi háagi?innan nachá?muu há?i in Hudíyoví k'ewe? taa?” ² Gá báyéki?innán. Páade iweho Yôesidi in Hudíyo iví tsontuu ovâymagi dáy?áyngi?amídí. ³ Heḏi tobá wáy wên in háa dínkhây?ä? waagi wídnvív?opi wänbo?, ti Yôesi wá? ûn?óde-i?i?amídí háa ituu?an waagi? ⁴ Yoe, há?to ûn?óde-i. Gínkhây?ä? gitúni?in Yôesi-á wí?ihóeyó?opi?in tobá t'ähki t'owa dihóeyó wänbo?. Yôesiví ta?nin diwe iví?gedi untú? waa: Ihéé?andá t'owa dínhanginnáni ta?ge ihí?máa?in.

Heḏi t'owadi ónt'e?p'ídénde wänbo dínhanginpúwí hánhay wänbo híwó?pi wí?i?opi?in.

⁵ Hewänbo ma?di wí to?wí t'owada? namuudibo kin na?ánde?: “Naa dáyhíwó?pi?andá, Yôesi-á shánki híwó?dá i?o?in nakeepo?; heḏánkin híwó? wínamuupi Yôesidi dítuçänú-i?in.”

⁶ Hewänbo wígnkhây?áhpí kin waagi ivihé?ami?in. Yôesi wí?bo híwó? i?opídi, hândidan i-á ûnkoedi-i? ta?ge natúni?in in t'owa dívít'aywó?nannin? ⁷⁻⁸ Heḏi ma?di to?wí kinnán natúni: “Naa dáyhóeyó?andáho?, iwedí nakeepo? Yôesi-á shánki hay?i namuu?in, gá i-á wínahóeyópidán. Heḏiho kin napa?di Yôesi wí?únk'óepi dítu?áamídí t'aywó?to?i omuu?in.” Hewänbo to?wí kin ihéé?andiví hí? untú?da? gínkhây?ä? ivít'aywó?námami?in, heḏánho na?inbí t'aywó?di iwedí háäwí híwó?di napúwí. Wên t'owa yanáki naví?gedi dívíhóeyóhí?máadi dítu? kin waagi naa ohákhanyi?in. Há?min t'owa-áho i tuchánu dín?ä?i? dáyhóni-áhe?.

T'ähkiḏibo dívít'aywó?nan

⁹ Nää otsikapúwí, ti na?in Hudíyo shánki híwó?nin gimuu in wé?ge?in t'owaví?wedí? Heḏán yoe. Naadi ho wáykeekw'ódi t'ähkiḏibo t'aywó?to?indá? gimuu?in, na?in Hudíyo-á heḏá in Hudíyo dimuupi?indá. ¹⁰ Yôesiví ta?nin diwe kinnán untá?muu: To?wí wänbo iví wówátsi ta?ge wí?ihonpi, wí? wänbo yoe.

¹¹ To?wí wänbo wínaka?póya?pi háa in yá?dáa?in namuu?in, to?wí wänbo wínada?pi Yôesi óetaa-i?in.

- 12 T'áhkídíbo Yôesiví'wedí dívíhânge'an,
inbí wówátsi-á háãbo wídínchã'muupí,
wí' wänbo wína'änpi híwó' í'o'í'.
- 13 Wí penípho óehuudi nasuu waagibá inbí hí'-á tay'í dínmuu,
höeyóda' inbí hân diwe dínkw'ó,
háa ditú' waa whänpúuví só'p'oe waagi'ba dínmuu,
14 hedí inbí sóphogedí t'aywó'di hí'-á hedá hí' nawhãhkant'óe'i-á báyékiho dínpi'.
- 15 Háãdi wänbo t'áhkí dikhâymuu dâyt'owat'ahánú-ídí,
16 wãhãã dimää wänbo háãwí dâypede'e'o', hedá t'owa-á ovâydaháachando'.
- 17 Háa inbí wówátsi tsãaginpídíbo dâyhúuwí'in wídínkoedihanginnáhpí,
18 hedí Yôesi-á háy wänbo-á wídây'a'ginpi'.

Yôesidi in t'owa ovâyçããmáa t'aywó'di wídâyãmáapi waa inbí whâyü dínmuudíbo, háa díví'o'in namuudá yoe

19 Gínhanginná t'áhkí Yôesiví tsontuu natú'di-á in to'wên dâ'y'a'ginnamídi dívísó'dée'ingí'in namuu'in, hedânho wídítúnípidí wídívít'aywó'nannín'in, hedího t'áhkí t'owa dínhanginná Yôesiví'piye' dívít'aywó'nannín. 20 Yôesi há'to natúní wí to'wí t'aywó'di imáapi' waagi namuu iví tsontuu òn'a'ginnamídi iwãnpisó'díndedíbo', gá ná'í tsontuudá in t'owa ovâykeekw'óe'ódân dívít'aywó'do'in. 21-22 Hedího náã-áho ná'ín nathaypóe háa t'áhkí Yôesiví ta'nín diwe úntú' waa: Yôesidi in t'owa ovâyçããmáa t'aywó'di wídâyãmáapi waagibá inbí whâyü Jesus Christ-ví'piye' dínmuudi, i tsontuu dâ'y'a'ginnamídi dívísó'díndedída'ba yoe. Ná'í tũ-á t'áhkí t'owagi' namuu, t'áhkí t'owa ha'minda' gimuu, 23 gá t'áhkídíbo ívít'aywó'nandân, hedího to'wí wänbo yã'dãa'ida' wínamuupi Yôesi t'áhkí yã'dãa'í namuu waagibá. 24 Gínt'anmuupí wänbo Christ Jesus iví ún'p'oeđi iwá'áa na'inbí t'aywó'di iwedí díma'p'ãdi-ídí, hedí ná'í namuudího Yôesi Tádádí íví seégisehkaná únmuudi díçããmáa t'aywó'di wí'âyãmáapi waagibá. 25-26 Hânwänbo Yôesi Tádá í'ánshamãgi Jesus óesaanídí, iví ún'p'oe ich'áanídí, hedânho ívít'piye' ívívihâyundedáho ná'inbí t'aywó'di dínýaa'amí. Hânhay waabo t'owa dívít'aywó'nán wänbo Yôesi Tádá nabo'atãđi itsikha'andi wesebo wí'ovây tuchãnupí dín'ã waagi. I-á wí'bo t'aywó'di wí'imáapi kin í'an wänbo', gá Jesus-dáho in t'owaví t'aywó'di ovâyãakankhâyãmáãdân. Hedího náã-á híwó'da' í'o'in na'in dínkeeyo', to'wên Jesus-ví'piye' dívívihâyunde'in ovâyçããmáadi t'aywó'di wídâyãmáapi waagibá.

27 Hedího Yôesi Tádádí ha'wáa na'ingí' í'andi, ti gínk'óe ívívèngihée'amídi? Hedân yoe. Háadí? Gá Yôesi Tádádí díçããmáãdân t'aywó'di wí'âyãmáapi waagi háãwí híwó'di ívít'andi namuudá yoe, hewänbo Jesus-ví'piye' ívívãnpíwhâyundedân. 28 Hedânho gínhanginná Yôesi Tádádí t'owa ovâyçããmáa t'aywó'di wídâyãmáapi waagi inbí whâyü dínmuudíbo', i tsontuu dâ'y'a'ginnamídi dívívihããdedída'ba yoe.

29 Hedí ti gí'ãani Yôesi-á in Hudíyoví'da' namuu'in, in Hudíyo dimuupí'inbí-á yoe? Hedân yoe. Yôesi-á in Hudíyo dimuupí'inbí' wá' namuu, 30 gá wí'da' wí Yôesi na'ándân, hedí idáho ovâyçããmáa in Hudíyo dimuupí'in Jesus-ví'piye' dívívihâyunde'in t'aywó'di wídâyãmáapi waagibá, hedá in Hudíyo dimuupí'in wá' hanbá. 31 Hedânho ná'inbí whâyü gínmuudíbo ti ná'í tsontuu-á áyyoegi'o'? Hedân yoe. Náã-á shánkí gínkoedí áy'a'ginnamídi háa natú' waa.

4

Abraham-bí whâyü háawin únmuu'in

1 Náã wâyhí'khâymaa Abraham-bí'gedí háa ún'p'oe'in, i-á na'in Hudíyo gimuu'inbí páadé'í thehtáy pahpáa gínmuu. 2 Yôesi natú'dáho idá Abraham-dá óeçããmáa'in t'aywó'di imáapi waagi híwó' í'odíbo', hedânho Abraham únkoedí-íwän iví híwó'di tsiyekan ní'gedí iyèngihée'amídi. Hewänbo Yôesi wínatú'hpí Abraham-dá únkoedí iyèngihée'amí'in. 3 Yôesiví ta'nín diwe kinnán nata'muupí'an:

Abraham Yôesiví'piye' iwihâyüdãnkun Yôesidi óeçããmáa t'aywó'di wí'imáapi waagi.

4 Kin waagi namuupí'an: To'wí it'óe'andi-á óewá'ánde', hedí iví wá'áa únt'anmuu háyü it'óe'an waagídi, wí'óewãnpídãmãhpí. 5 Hewänbo to'wí wänbo híwó'di háãwí í'andi nawãnpímuudíbo há'to únkoedí-í natúnídi t'aywó'di wí'imáapi waagi'ba namuu. Yôesida'mân únk'óe wí to'wí óeçããmá've-ídí t'aywó'di wí'imáapi waagi, ná'í to'wí t'aywó'to'í namuu wänbo', hedí kin óeçããmáa iví whâyü únmuudíbo', híwó' í'ãmídi iwãnpikhããdedída' yoe. 6 Hedãnkun David hân'oe natú in to'wên Yôesidi ovâyçããmáa'in t'aywó'di wídâyãmáapi waagi díhíhçãã-í, hewänbo híwó' díví'ãmídi dívívihããde'in namuudá yoe. 7 Kinnán itã'nan:

In to'wên inbí yã'dãapi tsiyekan ovây'owóyé'indádí

in to'wên inbí t'aywó'di ovâyýaa'annindádí díhíhçãã.

8 I to'wí Yôesidi wiyá wí'óetu'opí t'aywó'kandi gín nahíhçãã.

⁹ Hedi to'gi'-an ná'i hihchan namúni? Ti in Hudíyogi'da'? Yoe, in Hudíyo dimuupi'ingí' wá' namuupi'an. Gínhanginnáhpí'an Yöesi natú'in idi Abraham óechaamáa t'aywó'di wí'imáapí waagi iví whäyü ünmuudi. ¹⁰ Hewänbo ti Abraham in Hudíyo-ví k'ewe' taadi ho nataamuu ihaydän kin Yöesi iví'gedi natú? Yoe, wa'di óetaa'angepídbo-än. ¹¹ Tí'úügédän Yöesi natú Abraham in taa ikéyi'in nathaypúwíqí Yöesidi ho óechaamáa'in t'aywó'di wí'imáapí waagi. Hewänbo kin Yöesi ho i'an Abraham-bí whäyü ünmuudiho wa' in taa imáapídbo'. Hedänkun Abraham-dá t'ähki in to'wên ta'gendi Yöesiví'piye' díviwhäyunde'inbí tádá waagi'bá dínmúni, tobá ná'in Hudíyovi k'ewe' taa dáymáapí wänbo', hedi in wá' Yöesidi ovâyçhaamáa t'aywó'di wídây máapí waagi. ¹² Hedá in to'wên kin ditaamuu'indá wá' Abraham-dá inbí tádá waagi'bá dínmuu, hewänbo in t'ähkiví'-á yoe. Abraham-bí äy waagi'in ta'gendi dimúnidí, indá dántáy iví ahtaa eeye dívi'htuyé-ídi, i waagibá whäyü dáymá've-ídi, in taada'ba yoe, gá ná'i whäyü-áho Abraham imáadän wa' in taa iké'pidíbo'.

¹³ Yöesidi iví tuu Abraham óemági idi Abraham-dáqí iví äy iwedi'indadí ovâyääni'in háäwi t'ähki náä óepáa k'aydiwi', hewänbo kin natú gá Abraham óechaamáadän t'aywó'di wí'imáapí waagi iví whäyü ünmuudi, i tsonttu i'a'ginnamídi ikháädedidá yoe. ¹⁴ Yöesidi i háäwi ipákhây máa'i? in to'wên in tsonttu dáy'a'ginnamídi dívisó'dinde'in ovâyääni'idáho', in whäyü iví'piye' wínatáynípi, hedi i tuu Yöesi imági'i-á háäbo wí'ünmúnípi. ¹⁵ Hewänbo wí to'wí i tsonttu i'a'ginhánúdi Yöesidi óetuchänunde'. Tsonttu wänbo nayipídá há'to nakoedi-í wí to'wí i'a'ginhánú-ídi, hewänbo nayi-á kun ná'i tsonttu.

¹⁶ Hedänkun háäwi híwó'di iví'angepídbo Yöesi iví tuu imági t'ähki in Abraham-bí äy iwedi'in dimuu'in dínkoedi iví séegísehkaná dáykéyi'in inbí whäyü dínmuudi. Hedi kin Yöesidi ovây'äämi in to'wên i tsonttu dáymáa'indá'ba yoe, hewänbo t'ähki in to'wên díviwhäyunde'in Abraham iwhäyü waagibá. Abraham-dá tádá waagi'bá gínmuu t'ähki na'in ta'gendi Yöesiví'piye' íviwhäyunde'ingí'. ¹⁷ Yöesiví ta'nin diwe ünkwó háa Yöesi natú waagi:

Abraham, wí tádá waagi wisóge báyéki t'owagi' wéngé dithaa wänbo'.

Abraham-dá Yöesivípiye' iwhäyunde', hediho Yöesidi i-á ho óechaä hä'in t'owavi tádá dínmuu waagi. Yöesi-á ünkoedi chu'in wänbo ovâywówápaa-ídi, hedá tobáháa háäwi wa' wínapóepi wänbo', napúwi gin Yöesi natúdáho', napúwi-á kun.

Háa Abraham Yöesiví'piye' iwhäyü waa na'in wá' gínkhây'á' íviwhäyü-i'in

¹⁸ Hediho tobá whäyüpiwó' waa namuu wänbo' Abraham-dá iwhäyü báyéki t'owa wéngé t'ähki dithaa'inbí tádá dínpuwagít'óe'in, gá Yöesidi óetu'andän báyéki tí'úüge ká'ää'in ünkwó'gít'óe'in, hedi han ünpoé. ¹⁹ Ivi túu'ú i'gedi i'ánshaamáadi, há'to i'âykw'óeni waa nachaa, ma'di tágintá (100) paayo'i ho namuudi, hedá iví kwiyó Sarah-á wäphade kwiyó náä ünmuudiho', há'to nasáhpúwi i'gedi wá' i'ánshaa'an. Hewänbo tobá kin namuu wänbo iví whäyü wa'di ünka. ²⁰ Yöesiví tuu óemági'in ónwhäyü, hedi iví whäyü únháánívi'wedí shánki ünkaypoé, hediho Yöesi-áho kw'áayébo' óemáa. ²¹ Ivi pí'ná khó'yého' únhanginná Yöesi ünkoedi'in háäwi t'ähki natú'i? i'amídi. ²² Hedänkun Yöesi natú idi Abraham óechaamáa t'aywó'di wí'imáapí waagi iví whäyü ünmuudi. ²³ Hewänbo ná'i hí' Abraham-bí'gedi Yöesi natú'i? Abraham-gí'da' wínatá'muupi, ²⁴ hewänbo na'ingí'-än wá' natá'muu, gá Yöesi-á natúdan na'in wá' díchaä t'aywó'di wí'áymáapí waagi iví'piye' íviwhäyunde'di, idá Jesus na'inbí tsondi shánki hay'i gínmuu'i? óewáywówápaa. ²⁵ Yöesi Tádáqí Jesus óemági na'inbí t'aywó'di gínmuudi nachúu-ídi, hedá óewáywówápaa nakeepúwídi díchaamáa'in t'aywó'di wí'áymáapí waagi.

Jesus-ví'piye' íviwhäyunde'dáho Yöesi Tádáqí díchaamáa t'aywó'di wí'áymáapí waagi.

5

¹ Hediho náä Na'inbí Sedó Jesus Christ-di na'indadí Yöesi Tádá-áqí díwón, gá Yöesi Tádáqá díchaamáadän t'aywó'di wí'áymáapí waagi na'inbí whäyü gínmuudi. ² Hedi na'inbí whäyü gínmuudibá Jesus-di Yöesi Tádáví'piye' díkan, iví séegísehkaná áytáa-ídi, hedi háädi wänbo t'ähki ná'i séegísehkaná-á áymá've-í. Hedi hânho ívihihchando', gá gínhanginnândän wáy wí thaa-á Yöesiví sa'wó'di kothhay iwe i-áqí gikwó'gít'óe'in. ³ Hewänbo háhaydi'da'ba wíghíhchanpi. Gíhíhchan wá' áyt'óepahende wänbo', gá tobáháa gínpoé wänbo ná'i t'óepahde namuu'idi gíhápó'dän íviyá'á'amídi. ⁴ Hedá íviyá'á'andá shánki gikweesenpa', hedi gikweesenpaa iwedáho shánki gínhanginná ho napúwi'in háa Yöesi natú waa dípágit'óe'in. ⁵ Hedi kin íviwhäyunde'dá há'to gíchanpúwi híwó'pí'piye' íviwhäyunde'in, gá i Yá'dáa'i P'óewáqháa Yöesidi dímagí'i na'inbí pí'ná khó'yé áymáadän, hedi idá dínthayyo Yöesi Tádáqí hânho na'in díséegí'in. ⁶ Wa'di wí'bo ívipikháge'namídi yá'dáa'in gímúnidí gínkoedipídi'bo', híwó' naná' díhaydän Christ nachuu na'in gímuudi, in Yöesi äy'a'gínpi'in gímuu wänbo'. ⁷ Nabáapu'wan óeshaa-ídi wí to'wí nahíye-i'í wíyá to'wígí' nachúu-ídi, tobáháa i wíyá to'wí i tsonttu i'a'gindo wänbo'. Ma'dän wí to'wí nahíye-í wíyá to'wí wíwátsi ta'ge

ihondi namuu⁹igi⁷ nachúu-ídi. ⁸ Hewänbo wa⁷di na⁷inbí wówátsi thaa t'aywó⁷diwe gikw'ó⁷ dihaydíbo Christ na⁷ingi⁷ nachuu. Kindidân Yöesi Tádádí dínkeeyan na⁷in hânho diséegi⁷in.

⁹ Hedânkun ta⁷gendi gínhanginná Jesus-di dín⁷aywoeni⁷in Yöesi Tádádí wídtúchânú-ípidí, gá na⁷ingi⁷ ho nachuudi iví ún⁷p'oe ich'áadân, hedânho Yöesi Tádádí díchaamá⁷ve-ídi t'aywó⁷di wí⁷áymáapi waagi. ¹⁰ Yöesi Tádáví hânmin gimú⁷dewän, hewänbo náá-á i-ádi íwíwon iví ay na⁷ingi⁷ nachuudi. Hedího náá Yöesi Tádádí íwíwóní gínhanginná ta⁷gendi dín⁷aywoeni⁷in gá iví ay wíyá únwówápóedân. ¹¹ Hewänbo hâhaydá⁷bá winamuupí, náá-á gíhichan wá⁷ gá Jesus Christ, i shánki natsonyi⁷i namuu⁷i hedá i Yöesi Tádádí díwóní-á, idiho dínkeeyan háawi Yöesi Tádá namuu⁷in.

Háa Adam i⁷annin namuudi in chuwa na⁷in dínkán, hewänbo háa Christ i⁷annin namuudá wówátsi áymáa

¹² Wí wí⁷ to⁷wí Adam gin nakháwá⁷i⁷ it'aywó⁷nan, hedí i-á it'aywó⁷nandi t'áhki t'owa t'aywó⁷di giyámu. Adam-dá it'aywó⁷nandi nachuu, hedí na⁷in wá⁷ ívit'aywó⁷nandibo t'áhki díbo git'aháani. ¹³ Wí tsonttu wänbo nayipídáho Yöesi há⁷to natúni t'owa wídaytsonttu⁷a⁷ginmáapi⁷in hedího wínatúnípi dívit'aywó⁷nannin. Hewänbo náá oepáa k'aydi in t'owa-á dívit'aywó⁷doho wa⁷di Moses i tsonttu itá⁷nanpídíbo⁷. ¹⁴ Ná⁷in gínhanginná gá Adam-bí thaa iwedi Moses-ví thaa iwehay chuwa-á t'áhki t'owa dínpówádân, tobá inbí t'aywó⁷di dínmuu⁷i Adam-bí t'aywó⁷di waagi wídmuupi wänbo⁷. ¹⁵ Háa Adam ún⁷p'oe⁷indi díhá⁷o Jesus-ví⁷gedi, i-á Adam-bí wówátsi thaa ihaydi wa⁷ náá oepáa k'aydi winapówápi. Hewänbo háa Adam i⁷annindá hedá háa Jesus i⁷annindá handá⁷ wídmuupi. Hááwi Yöesidi khâagipi dímä⁷i-á Adam-bí t'aywó⁷diví shánki nakay. Wí⁷ wí sen Adam namuu⁷i Yöesivi p'öegédi ihänge⁷andibo t'áhki t'owa dit'ahán. Hewänbo Yöesivi séegisehkaná-á hedá hááwi dímä⁷i-á shánki gáhâyú⁷i únmuu Adam-bí t'aywó⁷di únmuu⁷iví⁷wedi, hedí t'áhki t'owa dínkoedi ná⁷i Yöesi imá⁷i dáyhónídi, wí⁷ wí sen Jesus Christ namuu⁷i séegisehkaná únmuudi. ¹⁶ Hedí háa napóe⁷in i Yöesi Tádádí dímä⁷ iwedi hedá háa napóe⁷in Adam-bí t'aywó⁷di iwedá handá⁷ wídmuupi. Ná⁷in wéhpée t'aywó⁷nin Adam i⁷annin namuudá Yöesi Tádá natú tuchânú-á na⁷á-á, hewänbo tobá báyéki wáy-á t'owa báyéki t'aywó⁷diví⁷o wänbo⁷, Yöesidi wí híwó⁷di hááwi wá⁷áapídíbo na⁷in dímä⁷ waagibá idi díchaamáa t'aywó⁷di wí⁷áymáapi waagi. ¹⁷ Hedânkun wí wí⁷ sen it'aywó⁷nandibo chuwa⁷di na⁷in t'áhki díhógi. Hewänbo háa ná⁷i wíyá wí sen Jesus Christ namuu⁷i⁷ i⁷annindá shánki hay⁷in namuu. Idá hânho báyéki séegisehkaná-á dímä⁷, hedí kinnân dítumáa: Tobá gint'anmuupi wänbo⁷, i-á natú⁷ idi díchaamáa t'aywó⁷di wí⁷áymáapi waagi, hedí wówátsi nahándepi⁷in áymá⁷ve-í, hedá iwe tsonnin waagi⁷inbá githáa-í.

¹⁸ Hedího ha⁷wáagi napóe. Wéhpée t'aywó⁷nin Adam i⁷annin namuudiho tuchânú napówa t'áhki t'owagi⁷, hedá han waagibá wí wí⁷ ta⁷gedá⁷ hááwi Jesus i⁷annin namuudi nakoedi t'áhki t'owa ováytú⁷amídi t'aywó⁷di dáymáapi⁷in waagi⁷in dimuu, hedá wówátsi nahándepi⁷indá ováymááni. ¹⁹ Wí wí⁷ to⁷wí Adam namuu⁷i háa Yöesi Tádádí óetu⁷an waa wí⁷a⁷gínpídího t'áhki t'owa dit'aywó⁷to⁷inpa. Hanbá i wíyá wí⁷ to⁷wí Jesus namuu⁷i⁷ i⁷a⁷ginnandibo t'áhki t'owa dínkoed dipúwí⁷in in Yöesidi ováychaamáa⁷in t'aywó⁷di wídaymáapi waagi. ²⁰ Yöesi iví tsonttu imági t'owa ováythayyamídi háyú hânho dívit'aywó⁷nannin. Hewänbo i t'aywó⁷di gínkeepóe ihaydá Yöesivi séegisehkaná-á shánki wänbo-á únkeepóe. ²¹ Hedího i t'aywó⁷di kay⁷i namuudíbo t'owa ováy⁷t'andânho chuwa⁷ho dínk'oe, hewänbo Yöesi Tádáví séegisehkaná-á t'aywó⁷diví shánki únkay, hedího na⁷in díchaamáa t'aywó⁷di wí⁷áymáapi waagi hedânho wówátsi nahándepi⁷in áykéyídi, háa Jesus Christ na⁷inbí tsondi hay⁷i gínmuu⁷i na⁷ingi⁷ i⁷annin namuudi.

6

Háa Christ i⁷annin namuudiho ta⁷gendi giwówáyéeni

¹ Báyéki t'aywó⁷di dín⁷owóyéndedího Yöesivi séegisehkaná shánki únkeepó⁷. Hedího hân gínkhây⁷á⁷ iví⁷amí⁷in? Ti in ta⁷gen gínk'oe ívit'aywó⁷kanhúuwídi wíyá shánki iví séegisehkaná únkeepúwídi⁷? ² Hedân yoe. T'owa chú⁷in dimuu⁷indá wídví⁷t'aywó⁷dopi, hedího t'owa chú⁷in waagi⁷inbá gínkhây⁷á⁷ gimúni⁷in hedânho t'aywó⁷di eeye wí⁷ivíhúuwípidí. ³ Ná⁷in dip'ó⁷p'oe⁷an áykeeyamídi Christ Jesus-ádi wí⁷da⁷ gimuu⁷in. Ti wí⁷únhanginná⁷an díp'ó⁷p'oe⁷an dihaydi i-ádi gichuu waagibá áykeeyan. ⁴ Hedânkun díp'ó⁷p'oe⁷an dihaydi, i-ádi gichuudáhá⁷ díkhá⁷kw'ódi waagibá napóe, hedânho Yöesi Tádáví pínnán kay⁷di Christ nawáywópóe waagibá, ná⁷indá wá⁷ wówátsi ts'aamin áymá⁷ve-í.

⁵ I-ádi gichuu waagibá gipóe, hedího kindídi i-ádi wí⁷da⁷ waagibá gipóe. Hedânkun i nawáywópóe waagibá na⁷in wá⁷ díwáywópáa-í. ⁶ Gínhanginná ná⁷in: T'aywó⁷to⁷in t'owa gimuuwän, hewänbo Jesus-ádi phé⁷wan deedi gichuu waagibá gín⁷póe hedânho háa gimú⁷de waagi⁷in wíyá wígimúnípidí, hedá iwedá i t'aywó⁷di iwedi díma⁷p'ádi-í, ⁷ gá to⁷wèn dichuu⁷indá t'aywó⁷diwedi díma⁷pándân. ⁸ Ná⁷in íwíhâyunde⁷: Christ-ádi

gichuudá i-ádíba giwówayêeni, ⁹ heđi gínhanginná Christ nawáywówápóedí hánhay wänbo wíyá winachúu-ípi. Chuwađi há'to wíyá óet'aani. ¹⁰ Christ nachuudiho t'aywó'didi há'to wíyá óekéyi, heđi náa wíyá nawáywówápóedá hánhay wänbo t'ähki nawówayêeni i Tádá óehihchannmäniđi. ¹¹ Heđi un wá' chu'in ímuu waagi kin únkhây'ä' í'ãani'in heđänho wí'úvit'aywó'kanhúuwípiđi. Náa-á Jesus Christ-áđi ímuudi unbí wówátsi bín'amí Yóesi Tádá bínhíhchannamiđi.

¹² Heđänkun wí'úvimääniپی i t'aywó'didi wovây't'aaniđi, heđi unbí túu'ú iwe háa íwänpichaa waagi wí'úvikanhúuwípi, ná'i túu'ú-á wáy wí thaa únkhangít'óe. ¹³ Wáy wí wänbo' unbí túu'úđi t'aywó'kan wänbo yä'daapkan wänbo wíwínkanmäniپی. Shánkíđi kinnän úvi'amí: Unbí wówátsi-á Yóesi Tádá binnmäni gá idän chuwa iweđi wovâywhahógiđi wówátsi ts'aamin wovâymagíđän, heđá unbí túu'ú t'ähkiđá híwó'diđá' Yóesi Tádáđi' bín'amí. ¹⁴ Náa iweđi t'aywó'didi wíyá wíwovây't'ankhây'máapi gá wí'úviwänpisó'díndepíđän híwó'nin ípúwíđi i tsonttu bín'a'gindodíbo, hewänbo Yóesivi séegíshekanädän wovâykháge'do híwó' úvikanhúuwíđi.

Gínkhây'ä' híwó'di ívikanhúuwí'in

¹⁵ Heđiho kin napo'di hánnan náa ívi'amí? Ti gínk'óe i tsonttu äy'a'ginhánú-íđi heđi kin ívit'aywó'nämi? Heđän yoe. ¹⁶ Únpihanginnáhpí'an wí to'wívi'piye' úvimágiđá igí'dá' úvit'óe'amíđi heđá idá' bín'a'ginnamiđá, heđän ná'i to'wívi pant'óe'in waagi'ínba ímuu. Heđiho hanbá úviwänpit'aywó'kanhondá kindiđi t'aywó'divi panho ímuu, heđá íchúu-í. Hewänbo Yóesivi'piye' úvimágiđá bín'a'ginnamiđi, ívi pant'óe'in waagi'in ímuu, heđi idá wovâychaamá t'aywó'di wíwinnáapi waagi. ¹⁷ Naadi Yóesi dókú'daa'o', gá toba úvit'aywó'dodi ná'i t'aywó'divi pant'óe'in waagi'in ímuu'de wänbo, náa-á pín ta'ge hayđi in ta'gen háhkan wovâymagi'in bín'a'gindodän. ¹⁸ Náa-áho t'aywó'di iweđi íma'p'ä, heđi unbí wówátsi thaa úvimági híwó'diđá' úvi'ãamiđi. ¹⁹ Yä'daakan ni'gedá t'óedi íka'póya', heđänho ná'i in pant'óe'ínbi'gedi naadi wáyhi'máa wáythayyamíđi shánki íka'pówa-íđi. Wáymuu-áho úvit'aywó'dodi wén pant'óe'in waagi'ínba ímuuwän, heđiho unbí túu'ú t'ähkiđi úvit'aywó'dowän, heđá háäđi wänbo t'ähki híwó'pi' úvi'owän. Hewänbo náa-á Yóesivi'piye' úvipimääni ívi pant'óe'in waagi'in ímuníđi, unbí wówátsi ta'ge bínhúuwíđi, heđänho yä'däa'índa' ímuníđi háa Yóesi nada' waagi.

²⁰ T'aywó'divi pant'óe'in ímuu ihayđi wí'ída'piwän unbí wówátsi ta'ge bínhúuwíđi. ²¹ I t'aywó'di háäwi úvi'andiđi náa wovâywóeda'mä', heđi händiđän ná'i t'aywó'didi wovâykháge'nan? Wéngéđi wänbo yoe. I t'aywó'di úvi'o'i namuudi chuwa iwe ípowagít'óewän. ²² Hewänbo t'aywó'di iweđi íma'p'ändi náa-á Yóesivi pant'óe'in waagi'in ímuu, heđi idí wovâykháge'do' yä'däa'in ípúwíđi. Heđi Yóesivi'piye' úvimágiđiho wówátsi nahánde'pí'in bínkéyi. ²³ T'aywó'digi' ívit'óe'andá chuwa-än na'ínbi wá'áa-á gínmúni. Hewänbo Jesus Christ na'ínbi tsondi hay'i-vi'in gimuuđá, in wówátsi nahánde'pí'in Yóesi Tádáđi díma'.

7

Paul khóhtsaa i'gedi ita'do' heđänho wíyá háäwi giháhpúwíđi

¹ Tí'úuwín páadé'in, tsonttu i'gedi únhanginná'nin ímuu, heđiho wáyhi'khây'máa kinnän: Únhanginnáhpí'an únkhây'ä' ná'i tsonttu bín'a'ginnami'in háyú wówátsi untä'an diwe pu'wahayda'. ² Gá kinnän: Wíkwee nakhóhtsaa'ándi-á únkhây'ä' ívi sedó-áđiđá' nathaa-í'in háyú wówátsi thaa ívi sedó untä'an diwehay. Hewänbo ívi sedó únchuu ihaydáho ívi sedó-áđi wíyá winawhi'ánpí. Hannänho natú' in khóhtsaa tsonttu. ³ Heđi wíyá pi'wí sendáđi ithayedá wa'đi ívi sedó únwówayiđibo, ívi sedóvi'piye' it'aywó'do'. Hewänbo ívi sedó únchuuđáho in khóhtsaa tsonttu iweđi nawhima'p'ä, heđiho wíyá pi'wí sendáđi íkhó'yä'đáho t'aywó'to'i wínamúnipi.

⁴ Un wá' kin waagibá únpo', navi tí'úuwín páadé'in. Christ-vi túu'ú únchuu ihaydá un wá' ichuu waagibá únpo'e heđi kindiđi ná'i tsonttu Moses ita'nan diweđi wovâywiye. * Heđiho náa-á únkoedi wíyá to'wívi' ímuní'in, i to'wí nawáywówápóe'i-än i namuu. Heđiho náa-á ívi' gimuuđi ginkoedi híwó'di háäwi Yóesi Tádáđi' ívi'ãami'in. ⁵ Háa giwänpida' waagi ívit'aywó'dodi na'ínbi wówátsi áyhonwänho, heđi ihaydá wíyá shánki ívit'aywó'nami'in gida'po' ná'i tsonttu git'o'di, heđi chuwa iwe gipóya'wän ná'i t'aywó'didi na'ínbi túu'ú dínsonmáađibo'. ⁶ Hewänbo náa-á i tsonttu iweđi gima'p'ä. Náa-á Christ-áđi gichuu waagibá gínpo'di i tsonttuđi wíđitsonmáapi. Náa-á wíyá ts'aabi giháhpóe Yóesi äy'a'ginnmäniđi

* 7:4 Ná'i hí' wínatu'da'pi wígínkhây'áhpí i tsonttu äy'a'ginnami'in, hewänbo natu'da'-á, wígintáypi i äy'a'ginnami'in heđänho Yóesidi dícháqmá've-íđi t'aywó'di wí'áymáapi waagi, gá Jesus-vi'piye' ívívihâyundeđá han dícháqmáađän.

i Yä'däa'i P'owəqahhəədi dihá'o waagi, háa íví'owän waagá yoe i tsonttu natá'muu'i'ây'a'ginnamídi ívisó'dinde ihaydi.

Wáyyedí shánki i tsonttu gínhanginnánde shánká íví'aywó'do'

⁷ Hedí ti gitúni ná'i tsonttu-á t'aywó'di namuu gin? Hedän yoe. I tsonttu'dida'mânho dínkeeyan hääwi ta'gendi t'aywó'di namuu'in. Gá kinnân: I tsonttu-á natú', Hääwi wiyá to'wí únkw'ó'di' wí'ida'ípi.

Hän natúnipídá há'to naa dínhanginnáníwän wiyá to'wíwí hääwi oqada'di dáy't'aywó'do'in. ⁸ Hewänbo há'in tsonttu i'gedi oháhpóe ihaydá shánki dáy't'aywó'nami'indá oda'póe, hedího wiyá i hääwi naví' namuupi' shánki owänpida'. Hewänbo i tsonttu nak'óepídá há'to ta'gendi dínhanginnáníwän dáy't'aywó'nannin. ⁹⁻¹⁰ Naa o'än owówámuu'in wa' Yóesivi tsonttu oka'pówápi ihaydibo'. Hewänbo ná'in tsonttu natú'in wídnkhây'áhpí wiyá to'wíwí hääwi oda'í'in ta'gendi oka'pówá ihaydá, shánká dáy't'aywó'nami'indá oda', hedí ochuu waagibá dínhanginpóe. Hedího tobá na'in wówátsi áykeýídi Yóesidi íví tsonttu dímagi wänbo', naa-á in chuwada' dínkán. ¹¹ I tsonttu i'gedi oháhpóe ihaydá, i t'aywó'didá in ta'gen ná'i tsonttu i'gedi namuu'in dínkaayan, hedí ná'i t'aywó'didibá díhay waagibá dínpo'e.

¹² I tsonttu Moses itá'nandi-á Yóesivi'wedí na'a'ää, hedí t'áhkí i hí' iwe natá'muu'i' yä'däa'-á ta'gendi-á híwó'di-á namuu. ¹³ Ti ná'i híwó'di tsonttu'di wí'bo in chuwa dínkán? Hedän yoe. Naví t'aywó'didän in chuwa dínkán. Hewänbo tobá ná'i tsonttu-á híwó'di namuu wänbo', naa dáy't'aywó'nandánho i tsonttu natú chuwa iwe díkánam'i. Hedího dínhanginpóe ta'gendi háawi i t'aywó'di namuu'in. I tsonttu'dän dínthayyan t'aywó'di-á hânho yä'däapi' namuu'in.

Hääwidí na'inbí pí'ná khó'yé dihänbo waagibá gínpo'

¹⁴ Gínhanginná Yóesivi P'owəqahhəədi ná'i tsonttu dímagi'in. Hewänbo naa-á wí to'wí háa okanda' waagi dáywänpi'o'i omuu, gá t'aywó'divi pant'óe'i waagibá omuudän. ¹⁵ Naa wídnhanginnáhpí háadi kin waagi dáyo'in. Tobá híwó' okanda' wänbo', híwó' wíday'ópi, hewänbo i híwó'pí' dót'ay'i-á ihaydá' dáyo'. ¹⁶ Hedí híwó'pí' ta'gendi wó'kanda'pí wänbo dáyo'dá, iwedí nakeepo' naa ochanpo'in i tsonttu-á híwó'di-ánkun namuu'in. ¹⁷ Hedího náä-á naa-á wí'bo i wó'muupi ha'wäägi dáyo'i', hewänbo i t'aywó'di naví pí'ná dínkw'óndidän kin waagi díkando'. ¹⁸ T'owa-än omuudi hääbo híwó'di naví pí'ná khó'yé wídnkw'óhpí. Ná'i-á dínhanginná gá tobá híwó' okanda' wänbo wídnkoedipídän. ¹⁹ Wiyá otúni: I híwó'di okanda'i-á wíday'ópi, hewänbo i híwó'pí'-áho dáyo', oda'pí wänbo'. ²⁰ Hedí i okanda'pí'-á dáyo'andáho', naa-á wí'bo i wó'muupi ha'wäägi dáyo'i', hewänbo i t'aywó'di naví pí'ná dínkw'óndidän kin waagi díkando'.

²¹ Hedánkun kin waagi häädi wänbo t'áhkí dínpo' naa: Híwó' okanda' wänbo', shánki wídnhápu'wanpí dáy't'aywó'nami'di. ²² Naví pí'ná khó'yé-á ochanpo' Yóesivi tsonttu-á híwó'didá' namuu'in. ²³ Hewänbo dínhanginná häädi wänbo t'áhkí naví túu'ú' t'áhkí iwe wiyá pí'wí hääwi nayí', i-á naví híwó'di ánshaa-ádi íhänbo waagibá, hedí naví túu'ú' iwedí owänpit'aywó'dikanda'di wí pant'óe'i waagi opo'. ²⁴⁻²⁵ Hedí kindidího naví pí'ná khó'yé-á ta'gendi Yóesigí'da' ot'óeda'. Hewänbo naa t'owada' omuudi dáy't'aywó'do'. Áhkhi'yowän, to'dän díkhäge'namí naa, hedänho ná'i túu'ú'di chuwa iwe wídnkánipídi? Naadi Yóesi Táda dókú'daa'o' gá Jesus Christ i shánki natsonyi'i namuu'idáho díkhäge'dodän.

8

I Yä'däa'i P'owəqahhəədi na'in díkhä'ge'máa na'inbí wówátsi yä'däa'i áyhúuwídi

¹ Hedího náä-á in to'wén Christ Jesus-ádi dimuu'indá Yóesi Táda'di wí'owáytuchänú-ípi, ² gá Christ Jesus-ádi wí'da' waagibá gimuudi i Yä'däa'i P'owəqahhəədi i wówátsi napáyi'i' únkoedidän díma'p'ádi-ídi t'aywó'diwedi hedá chuwa iweda. ³ Na'indá t'owada' gimuudi wígakaypi, hedího Yóesivi tsonttu ihay wí'ây'a'gindopi hedänho t'aywó'diwedi dín'aywoenidi. Hewänbo Yóesi Táda-ánho únkoedi dín'aywoenidi. Kin i'amídi íví ay dínan wí't'owa napáa-ídi, na'in kaypi'in t'aywó'to'in t'owa waagibá napóe, hedí tobá t'aywó'di wí't'ánpi wänbo na'inbí t'aywó'di ginmuudi nachuu. Handidího ná'i t'aywó'di-á óet'an, hedänho t'aywó'didi na'in wiyá wídit'aanipídi. ⁴ Hedí kin i'an hedänho Yóesivi tsonttu natú waa na'inbí wówátsi ta'ge áyhúuwí. Hedí náä-á háa giwänpida' waagidá' wí'ívikanhopí, hewänbo háa i Yä'däa'i P'owəqahhəə natú íví'amí waagän.

⁵ In to'wén háa diwänpida' waagi dívi'o'indá häädi wänbo t'áhkí dívi'ánshaa'o hääwi dikanda' i'gedidá', hewänbo in to'wén háa i Yä'däa'i P'owəqahhəə nada' waagi dívi'o'indá häädi wänbo t'áhkí dívi'ánshaa'o' i hääwi i Yä'däa'i P'owəqahhəə nada'póe'i'. ⁶ Hedí háa giwänpida' waagi íví'amí'in ní'gedidá' ívi'ánshamaáda' chuwa iwe gipówá-i, hewänbo háa i Yä'däa'i P'owəqahhəədi dítu'an waagi i'gedi ívi'ánshamaáda' ta'gennin wówátsi-á híhchan

ánshaa-á gín'ää-í. ⁷ Hedânkun wí to'wí háa nawânpida' waagi i'amí'inda' i'ánshaa'ođi Yôesivi hânbi' waagi'ba namuu, gá Yôesivi tsontuu wí'i'a'gindopidân, hedí wí'únkoedipi òn'a'ginnamídi. ⁸ Hedí kî'min t'owađá há'to Yôesi óehíhchannamí.

⁹ Hewânbo Yôesivi P'oewaahâa ta'gendi unbi pí'ná khó'yé únthaadá háa i natû' waagi úvikanhúuwí, háa iwânpida' waagida'ba yoe. Wí to'wí ivi pí'ná khó'yé i Yâ'dâa'i P'oewaahâa Christ-di ónsandi' imáapida' Christ-ví' wínamuupí. ¹⁰ Hewânbo tobá unbi t'aywó'di únmuudi unbi túu'ú únchúwí wânbo', Christ unbi pí'ná khó'yébo bínmáadá i Yâ'dâa'i P'oewaahâadi wówátsi nahândepí'in wovâyamá', gá Yôesi Tádáđi wovâyachamáadân t'aywó'di wivínmáapi waagibá. ¹¹ Yôesi Tádáđi Jesus óewâywówápa, hedí ivi Yâ'dâa'i P'oewaahâa unbi pí'ná khó'yé únthaadá, i Tádáđiba undá wíyá wovâywówápa-í, Christ Jesus óewâywówápa waagibá. Tobá unbi túu'ú únchuu wânbo', Yôesivi P'oewaahâa unbi pí'ná khó'yé únthaadi Yôesidi wówátsi wovâyamáni.

¹² Hedího tí'úuwín páadé'in, náa-á háäwi gíphaamuu waagibá háäwi híwó'di gínkhây'ä' ív'i'amí'in, háa giwânpida' waagida'ba yoe. ¹³ Háa iwânpida' waagida'ba wówátsi bínhondá íchuu-í. Hewânbo i Yâ'dâa'i P'oewaahâa úvímágidáho wovâykháge'namídi i t'aywó'di unbi túu'údi úv'i'o'i bínýaa'amídi, kindidânho in ta'gennin wówátsi bínkéyi.

¹⁴ T'ähki in to'wên Yôesivi P'oewaahâadi ovâypahonnindá Yôesivi äy dimuu. ¹⁵ Yôesivi P'oewaahâa bínké' ihaydá pant'òe'in dikhuwóeda'in waagi'in wí'ímuupi, páadéđi íchaa waagibá. Hewânbo i Yâ'dâa'i P'oewaahâadi wovâyseeghógi Yôesi Tádávi äy imúnidi, hedânho Yôesivi'piye' úvívúusu'o' ihaydá wí'ínbo bínkhây'ä'ní "Navi Tádá" gin. ¹⁶ I Yâ'dâa'i P'oewaahâadânho na'inbi pí'ná khó'yé díhangin'ándó' Yôesi Tádávi äy gimuu gin. ¹⁷ Hedí ivi äyho gimuuđi i háäwi ivi äygi' iwiyekw'ódi'i' äyhóni. Christ-áđi wé'ge ná'i háäwi äyhóni. Christ-ví'in gimuuđibo äyt'òephadende' i it'òephade waagibá, hedího i-áđiba Yôesi Tádáđi he'ennin dípa-í.

Tobá náa t'òephade iwe gikw'ón wânbo', wáy wí thaa-á háä t'ähki híwó' gínpuwí

¹⁸ Ná'i sa'wó'di háäwi Yôesidi dínkhaymáa i'gedi dáy'ánshamáadi, naa ochanpo' náa oepáa k'aydiwi t'òephade-á háäbo wínamuupi waagibá. ¹⁹ Háä t'ähki nakhí'yendi-á nawó'onpo'di natsikha Yôesi Tádá ikeekw'óendi na'in ta'gendi ivi äy gimuu'in. ²⁰⁻²¹ Yôesi Taa i'ánshamági háäwi t'ähki nakhí'yendi' nachá'muupi waagibá napúwí'in. Ná'i háäwi wí'bo kin waagi wínapuwagít'òepl, hebo Yôesi-ân natú kin napúwí'in. Hewânbo wá' natú ná'i háäwi nakhí'yendibá wíyá híwó'di napúwí hedânho wínakhanmú-ípídi. Kindidi owáy Yôesi Tádávi äy chuwa iweđi díma'p'ándi háä t'ähki sa'wó' ingi' dínpoedí, ná'i háäwi nakhí'yendi-á wá hanbá napúwí.

²² Ná'i gínhanginná, wí kwee na'eyehaydi únhaytû' waagibá, ná'i háäwi t'ähki nakhí'yendi-á wá' han waagibá napó', wa'đi wíyá ts'aabi wínakhi'yenpídi. ²³ Hedí kin waagi wí'únpo'pí ná'i háäwi nakhí'yendiđá'. Na'in wânbo gínhaytû' waagibá gínpo', giwó'onpo'di gitsikhakw'óndi Yôesi Tádá ikeeyamídi na'in ivi äy gípúwídi díseeghógi'in, hedá na'inbi túu'ú ts'aabi dínpa-ídi wá' gitsikhakw'ó. Hedí dínkeeyamídi han dínkhaymáa'in, idi i Yâ'dâa'i P'oewaahâa na'in dímgí. ²⁴ Yôesidi dín'aywon díhaydi waabo ná'i napúwídi ívitsikhahon. Wí to'wí wí háäwi itsikha'máa'i ho iké'dáho', hedáho wa'đi wínatsikhapi. Háadan wí to'wí wíyá itsikha'amí wí háäwi ho iké'di? ²⁵ Hewânbo háäwi äyké'pí' wa'đi äytsikha'máadáho', nakhây'ä' gibo'atá-í'in tobá wó'ondi äytsikha'máa wânbo'.

I Yâ'dâa'i P'oewaahâadi díkhäge'máa

²⁶ Hedá wá' kay gíntáydi i Yâ'dâa'i P'oewaahâadá díkhäge'do'. Kaypí'in gimuuđi wáyýéđi wígyíúusuhápi, hedí i hí' wí'âyshaadepídi gínwânphaytû'. Hewânbo kin gínpo'di, na'inbi haytúu iwedibo' i Yâ'dâa'i P'oewaahâadá na'ingi' Yôesi Tádá óehée'o'. ²⁷ Yôesi Tádá-á únhanginná háäwi na'inbi pí'ná khó'yé gínkw'ó'di', hedího únhanginná háa i Yâ'dâa'i P'oewaahâa natú'da'in, gá Yôesi Tádá nada' waagi i Yâ'dâa'i P'oewaahâa-á Yôesi Tádávi t'owagi' iyúusu'odân.

Yôesidi na'in díseegíđího háäwídi wânbo há'to díwiyé-í ivi'wedí

²⁸ Ná'i wá' gínhanginná: Tobáháa napó' wânbo', ná'i háäwi napó'idího Yôesi-á híwó' íkhâyamáa in to'wên i óeséeg'ingi', innânkun ivi'in únmuúndi ovâytukánnan, i'ánshamági waagi. ²⁹ Hân'oebo únhanginná to'wên dímuú'in in ivi'in únpuwagít'òe'in, hedí iwéhpée'an indá ivi äy Jesus únmuu'i waagibá dipúwí'in. Kindidího Jesus wí pá'dây waagibá namúni hedá na'indá báýkéi tí'úuwín waagi'inbá-á. ³⁰ In to'wên há'mín dipúwí'in Yôesi Tádá iwéhpée'an dímuu'indá idi ovâytukánnan ivi'in únmuúndi, hedí ivi'in únmuúndi ovâytukánnandá natú t'aywó'di wíđâyamápi'in waagi'in dímuu, hedí ná'in t'aywó'di wíđâyamápi'in waagi'in dímuu'in ovâytu'annindá he'ennin ovâypa-í, háa Jesus namuu waagibá.

³¹ Hedānkun, nā'i hääwí t'ähki i'gedi gínhanginnāndi, nää-á ta'gendi nā'in gínkoedi gitúnidi: Yōesi Tádá-á na'inbí'nāpiye' namuudího to'wídi wānbo há'to dí'taaní. ³² Yōesi Tádá-á wínakhâpóepídi ivi ay Jesus imāgi na'in t'owa t'ähkígi' nachúu-ídi. Hedí kin i'andānkun, nakhâpídi t'ähki wé'ge'i híwó'di hääwí wá' ta'gendi dí'māáni. ³³ Yōesi Tádá-án namu i' natú'di' in to'wēn ovâyde'mannindá t'aywó'di wídâymaa'pí'in waagi'in dimuu, hedānho to'wí wānbo wí'únkoedi'pí ta'gendi dínt'aywó'dichānū-í'in. ³⁴ Hedího to'wí wānbo wí'únk'óepi natúnidi na'inbí t'aywó'di gínmuudi gínkhây'á' dí'tuchānū-í'in, gá Christ na'in gímuudi nachuudān, hedá wiyá shánká hääwí-á i'an, i-á nawaywówápóe-á, hedí nää-á Yōesi Tádávi ko'qínādá na'an, hedí iweđi na'ingí' dīnyúusu'odiho Yōesi Tádá dīnda'māa.

³⁵ Christ-di díséegídi to'wídi wānbo há'to díwiyé-í ivi'wedi, tobá áyt'óephādēde wānbo', háa sehkanāwó' na'inbí thaa gínmuu wānbo', háa na'inbí whāyu gínmuudi t'owađi díyanākí'ó wānbo', háa koegi'-á aweđi'-á gíntáy wānbo', háa díwha'amí'indá dí't'ahānū-í'indá t'owa dida' wānbo'. ³⁶ Kin gínpo' háa Yōesivi t'a'nin diwe natá'muu waagi: Na'inbí Sedó Yōesi, uvi'in gímuudibo na'indá hääđi wānbo t'ähki dí't'akhānukhây'ó'.

Wēn k'úwá ovây't'ahānū-í'in gímuu waagi t'owađi dí'māa.

³⁷ Hewānbo tobáhāa nā'i t'ähki gínpo' wānbo', wéngéđi wānbo wídít'aanípi, hewānbo na'indáho git'ānpo', gá Christ i' díséegí'i namuudān, hedí díkhāge'do'. ³⁸⁻³⁹ Naa dáykodiwhāyunde hääwídi wānbo há'to díwiyé-í Yōesi Tádávi séegi iweđi, nā'i séegi-á Jesus Christ na'inbí tsondi hay'i gínmuu'ídi dí'māgi. Tobá giwówáyidi háa gichuu wānbo', há'to iweđi giwiyedē-í. Makówāwin t'óepa'aa'indi wānbo há'to iweđi díwiyé-í, háa p'oeqaahāvi tsonnidi hedihāa wáy wiyá to'wí tsonkhuu imāa'ídi. Tobáhāa napóe wānbo nää háa páadépiye' gímān diwe, háa hääwí oepáa kw'áye hedihāa nansoge núugé na'āndídi, háa wáy wiyá hääwí nakhí'yendídi há'to ivi séegi iweđi díwiyé-í.

9

Hāa Yōesi Tádáđi in Israel t'owagi' ovây'an waa

¹ Naa háa otúgi't'óe'indá ta'gen namuu, naa wídáyhōeyómáapi, gá Christ-ví' omuudān, hedá i Yā'dāa' i P'oeqaahāđá navi pí'ná khó'yé donmāadi díhangin'āndo ta'ge dáyhí'māa'in. ²⁻³ Naa hānho ok'áykháa, hedá navi pí'ná khó'yé hääđi wānbo t'ähki otaachānpo' dáy'ánshamaadi navi t'owavi'gedi, indá nää oepáa k'aydi navi maatu'in dimuu. Híhchangídi Christ-ví'wedá owiyedē-í, kin naa dīnpóe'indi ováykhāge'nāmíđáho'. ⁴ Indá Israel-ví áy iweđi'inbá dimuu, hedí Yōesi Tádáđi ováyhógi ivi sówé'áy waagi'inbá dí'múnidi, hedá idá ivi sa'wó'di kóthay ivi'wedi ún'á'í' ováykeeyan. Háa iwéhpēe'annin in Israel-'inbá ováytu'an, hedá ivi tsonntu-á ováymāgi. Ováyyeýe háa óe'a'ginnānāndi, hedá háa ováykháymāa'in ováytu'an. ⁵ In hān'oe'in se'daa-á nā' in Israel-'inbí thehtáy pahpá'in dínnmu, hedí Christ nat'owapaa ihaydi inbí'wedi'ibá namuu. I-á Yōesi namuu, i-á t'ähki itsonmāa, hedí t'owa dínkhây'á' hānhay wānbo t'ähki óetēge'bé-í'in. Hamān.

Hāa Yōesi Tádá in Israel-'in t'owa ováytu'an waaho i'an

⁶ Hewānbo naa ok'áykháa gá tobá nā'i t'ähki dāymāa wānbo', Yōesi-áđi wídímuupíđān. Naa wó'tú'pí Yōesi Tádá-á wí'í'a'gínpí'in ivi tųu imāgi'in, hewānbo kinnān napo': Báyeđi in Israel-ví áy iweđi'indá kodí'nin Israel-'in wídímuupi, * ⁷ hedá wá' t'ähki in Hudiyo iweđi'indá Abraham-bí kodí'nin áy iweđi'in wídímuupi ivi tųu ún'oe díwānpímuudíbo', hewānbo kinnān Yōesi Tádáđi óetu'an Abraham:

Uvi ay Isaac úmuu'ivi áy iweđi'indá'mānho ta'gendi uvi tí'úugé ká'ää'in kin ováytu'āamí. ⁸ Nā'í hi' kinnān natú'da': T'ähki Abraham-bí tųu ún'oe-á Yōesi Tádávi áy wídímuupi, hewānbo in to'wēn háa Yōesi Tádá ivi tųu imāgi waa dí'áypuyā'in, inbí'gedída'mān gitúní ta'gendi Abraham-bí áy iweđi'in dimuu. ⁹ Kinnānho Yōesi Tádáđi ivi tųu Abraham óemāgi háa ónkhāymāa'in:

Wí paayo nää iweđi uvi'piye' owáy'ää-í, hedí ihaydá uvi kwiyó Sarah wí enúkáy ho i'áypuyākhāymāa.

¹⁰⁻¹² Hebo Yōesi wiyá shánkí natú. Rebecca-đi wēn kwāati ovān'ayyan, hedí in áyyāā-á wí'da' tádá dānmuu, i-á na'inbí thehtáy pahpāa Isaac namuu, Abraham-bí e'nú. Hewānbo wa'đi in áyyāā da'áypuyāpíđibo', wa'đi háawēn dān'anpíđibo', háa híwó'di háa híwó'pí', Yōesídi Rebecca kinnān óetu'an:

I páadé'i-á i tí'úugé'ígi' it'óe'amí.

Hedí Yōesi-á kin i'an nahāngínpuwídi i-ān namuu t'owa ováyde'bo'í', háawēn dívi'annin namuudída'ba yoe, hewānbo idānho to'wēn napída'in ováyde'bođān. ¹³ Yōesi Tádá-á ivi t'a'nin diwe kinnān natú'?

Jacob-á dóde'man, hewānbo ivi pá'dáy Esau-á dóyoegi'an.

* 9:6 Wí to'wí kodí'di Israel-'i namúníđi ónkhây'á' ta'gendi Yōesivi'piye' iwahýú-í'in.

Wígíñkhây'âhpi gitúni'in Yôesi-á hîwó'pí i'o'in háa nada' waa i'odi

14-15 Hedân ti gitúni Yôesi Tádá-á ta'ge wí'i'opi wí to'wí óede'bodi heđá wíyá to'wí óeyoegi'odá? Hedân yoe. I-áho ûnkoedi kin i'amídi, heđiho Moses óetu'an, To'wíwí'piye' naa oda'i-áho o'iyapúwí,

to'wíwí'piye' osehkanákanda'i-áho dósehkaná'amí.

16 Hedânkun Yôesi iya ûnmuđibo wí to'wí ide'bo', ná'i to'wí óede'mamí'in nawânpida'dibo-á yoe, háa isó'díndedibo-á yoe. 17 Yôesi Tádávi ta'nin diwá ûnta'muu háa idi i Egypt-wi tsondi hay'i óetu'an waa, kinnân:

Naađi wíñk'ú' untsonchâ'nídi

hedânho háa wíkhâymaa'in namuudi navi kay dínmuu'in donkeeyamídi,

heđá náa oepáa k'ayđi t'âhki t'owa háawi naa omuu'in dínhanginnáni.

18 Hedânkun Yôesi háa nada' waa i'odi wáy wénb'piye' na'iyapo', heđá wáy-á wéndá t'óyanpí'in dimúni gin ovâykannan.

19 Ma'đi wí to'wídi dítsikáyi'ni naa, "Ha'wâagi Yôesi i'odá háadan idi in t'owa ovây't'e'p'íde'ne"? Tóebo wí'únkoedipi Yôesi óekhâ'ámídi i'amídi háa nada' waagi."

20 Hewânbo naadá i kin natú'di kinnân dótu'amí: "To-an unmuu Yôesi náatúwhânnamídi, t'owa'ayda' unmuudi? Ti wí nat'údi ûnk'óe i nat'úpa'i' óetu'â'amídi, 'Wí'úkhây'âhpi háa omuu waagi naa dípa-i'in"? Hedân yoe. 21 I nat'úpa'i-á ûnk'óepi'an i pí'indi hááwí nada'i' ipáa-ídi. Ná'i pí'in diwedibo' ûnkoedi wên nat'ú sa'wó'gi'inda' ipáa-ídi, heđá wáy-á hááhákangi'indá."

22 Hedânho Yôesi Tádá wá' ûnk'óe kinnân i'amídi: Tobáháa nada' wânbo ikeeyamí'in hânho nat'ay'in t'owavi t'aywó'di dínmuudi, heđá ivi kay únmuu'in áytaa-i'in nada' wânbo-á, owáy oedi i-á nabo'atáđi itsikha'o' ovây'tuchânú-ídi in to'wên inbí t'aywó'di dínmuudi nat'aydi, inbáho' ovây'hânú-i'in dínkhây'á'. 23 Heđá wá' nada' in to'wên ivi iya ónhógi'in ovâyhangin'annamí'in háa hay'i i namuu'in, inbá páadéđibo' ovâyde'man báyéki híwó'di hááwí dâyhónídi. 24 Heđi na'innân gimuu in Yôesi Tádáđi dífukánnannin ivi iya áyhónídi. Wáy wéndá Huđíyo gimuu, hewânbo wáy-á wigimupí. 25 Kinnân Yôesi Tádá natú, heđi Hosea-á hân'oe ita'nan:

In to'wên navi t'owa dínmuupí'indáho

naadi dovâytu'amí navi t'owa gin.

In to'wên naadi wíđovâyseegi'píwân,

indá náa-á in to'wên dovâyseégi gin dovâytu'amí.

26 Heđi wáy Yôesidi wáymuu ovâytu'an diwe, "Undá navi t'owa wí'ímuupí" gin, iwebáho náa-á ovâytu'â'amí "Yôesi i nawówáyi'ivi áy" gin.

27 Heđá hân'oe Isaiáh-á in Israel t'owavi'geđi kaygi'di natú: Tobáháa in Israel-win t'owa hânho báyéki diyi wânbo', háyú okhá i máap'oe k'áygé i'ge nakw'ó' dihaybá,

wên háyúđída' ovây'aywoeni,

28 gá Na'inbí Sedó Yôesi-á wínahayyéepúwípídi ivi tuchânú ibowá-ídi náa oepáa k'aydi, háa natú waagi.

29 Isaiáh wá' natú kinnân napúwí gin:

Na'inbí Sedó i hááwí t'âhki itsonmáa'i namuu'idi wên tí'úugé kâ'ää'in dínyoe'andá,

gíhâniwân in t'owa Sodom búu'úwindáđi Gomorra-hwindáđi t'âhki dihán waagibá.

In Huđíyo Yôesivi'wedí dipede

30 Heđiho háa ots'antú waa kinnân natú'da': In t'owa Huđíyo dimuupí'in díwíwhâyundeđi dipóe in to'wên Yôesi Tádáđi ovâycháamaa'in t'aywó'di wíđâymaa'pi waagi, tobáháa háđídi kí'min dipúwí'in dâytúwámá'pi wânbo'. 31 Hewânbo in Israel-índá dâynuwande háđídi t'aywó'di wíđâymaa'pi in waagi'in dipúwí'in, hewânbo wíđâyshaadepí. 32-33 Heđi háadan wíđâyshaadepí? Gá díwíwânpíwhâyú-ívi'wedí díwíkhâđedân híwó' dívi'amídi hedânho Yôesidi ovâycháama've-ídi t'aywó'di wíđâymaa'pi waagi. Wí k'uu Yôesi Tádávi ta'nin diwe i'geđi nata'muu'i' iwe dip'ídeđi dikanu waagibá dínpóe. Kinnân natú':

Bit'óyan, oe Zion búu'ú iwe wí dósóge.

I-á wí k'uu waagi'ba namuu, t'owa iwe dip'ídeđi dikanunde',

hewânbo to'wên ivi'piye' díwíwhâyunde'indá há'to dichanpúwí híwó'pi'piye' díwíwhâyunde'in. †

10

1 Tí'úuwín páadé'in, pín ta'ge haydi Yôesi Tádá dóda'máa navi t'owa in Israel-ín dímúu'in ovây'aywoeniđi. 2 Ta'gendi wáytumáa, indá hânho dida' Yôesi óehíhchanmâáni'in,

† 9:32-33 Christ-á i k'uu namuu, heđi ivi'piye' wíđíwíwhâyunde'pídi dikanunde waagibá dínpóe.

hewänbo piháa dívísó³dinde díví⁴amídí. ³ Ho wídnhanginnáhpí háa Yóesi i⁵o⁶in hedânho idí t'owa ovâyçhaamá⁷ve-ídí t'aywó⁸di wíðây⁹máapí waagi, hedího indá dâytuwámáa hádídí há¹⁰min wí¹¹bo dívípipáa-ídí, hedího háa Yóesidi kin ovây¹²amí¹³in wíðây¹⁴hóndepí. ⁴ Náäho t'ähkí in to¹⁵wên Christ-ví¹⁶piye¹⁷ dívíwhâyunde¹⁸indá wiyá ho wídnítaypí dívísó¹⁹déé-ídí i tsonttu²⁰dây²¹a²²ginnamídí hedânho dipúwídí in to²³wên Yóesi Tádádí ovâyçhaamá²⁴in t'aywó²⁵di wíðây²⁶máapí waagi.

⁵In t'owa dívísó⁶dinde⁷in Yóesivi tsonttu⁸dây⁹a¹⁰ginnamídí hedânho Yóesidi ovâyçhaamá¹¹ve-ídí t'aywó¹²di wíðây¹³máapí waagi, inbí¹⁴gedí Moses kinnân ita¹⁵'nan:

Wí to¹⁶wí t'ähkí Yóesivi tsonttu¹⁷ i¹⁸a¹⁹gindo²⁰i-á wówátsi imá²¹ve-í.

⁶Hewänbo kinnân natá²⁵muu in to²⁶wênbí²⁷gedí inbí whâyü dínmuudi Yóesidi ovâyçhaq²⁸in t'aywó²⁹di wíðây³⁰máapí waagi:

Wí³¹itúní³²pí, “To³³wí ünkhây³⁴á³⁵ makówápiye³⁶ napée-í³⁷in.”

(Ná³⁸indá natú³⁹da⁴⁰, Christ óedaa⁴¹amídí makówá⁴²dí nawhawe⁴³ää-ídí.) Hedá wá⁴⁴ natá⁴⁵muu:

⁷Wí⁴⁶itúní⁴⁷pí, “To⁴⁸wí ünkhây⁴⁹á⁵⁰ in chu⁵¹in dikw⁵²ó⁵³ diwepepiye⁵⁴ nawhání⁵⁵in.”

(Ná⁵⁶indá natú⁵⁷da⁵⁸, in chuwa⁵⁹inbí⁶⁰wedi Christ óetegé-ídí óewówápa-ídí.) ⁸Hewänbo kinnân natá⁶¹muu:

Yóesivi ttu⁶²-á undádího nayí⁶³,

unbí sóedí itúní hedí unbí pí⁶⁴ná khó⁶⁵yé-á bînmáa.

Hedí ná⁶⁶i ttu⁶⁷ whâyü i⁶⁸gedí namuu⁶⁹i-á t'owa äyt⁷⁰óe⁷¹o⁷². ⁹ Hedânkun t'owavi páadépiye⁷³ itú⁷⁴dí Jesus-á i shánkí natsonyi⁷⁵i namuu⁷⁶in, hedá Yóesi Tádádí wiyá óewâywówápa⁷⁷indá unbí pí⁷⁸ná khó⁷⁹yé-á úvíwhâyundedi, wovây⁸⁰aywoeni⁸¹,

¹⁰ gá na⁸²inbí pí⁸³ná khó⁸⁴yé Jesus-ví⁸⁵piye⁸⁶ ívíwhâyundedá Yóesi Tádádí díçhaamá t'aywó⁸⁷di wí⁸⁸ây⁸⁹máapí waagi, hedí iví⁹⁰piye⁹¹ ívíwhâyunde⁹²in gitú⁹³dá, dín⁹⁴aywoeni. ¹¹ Yóesivi tã⁹⁵nin diwá úntú⁹⁶,

In to⁹⁷wên iví⁹⁸piye⁹⁹ dívíwhâyunde¹⁰⁰indá há¹⁰¹to dichanpúwí híwó¹⁰²pí¹⁰³piye¹⁰⁴ dívíwhâyunde¹⁰⁵in.

¹² T'ähkí t'owagi¹⁰⁶ handa¹⁰⁷ napo¹⁰⁸, in Hudíyogi¹⁰⁹indá, in Hudíyo dimuupí¹¹⁰ingí¹¹¹indá wá¹¹², gá t'ähkí t'owagi¹¹³ wí¹¹⁴da¹¹⁵ wí shánkí natsonyi¹¹⁶i na¹¹⁷ândân, hedí idá báyéki híwó¹¹⁸di ovây¹¹⁹má¹²⁰ in to¹²¹wên iví¹²²piye¹²³ dívíyúusu¹²⁴annin ovâykháge¹²⁵namídí. ¹³ Yóesivi tã¹²⁶nin diwá úntú¹²⁷ waagi:

To¹²⁸wên i shánkí natsonyi¹²⁹iví¹³⁰piye¹³¹ dívíyúusu¹³²andi di¹³³aywonda¹³⁴póedí

idá ovây¹³⁵aywoeni-á¹³⁶kun.

¹⁴ Hewänbo hádídan iví¹³⁷piye¹³⁸ kin dívíyúusu¹³⁹amí iví¹⁴⁰piye¹⁴¹ wíðíwíwhâyundepídí, hedá hádídan dívíwhâyü-í iví¹⁴²gedí wídnhanginnáhpídí, hedá hádídan dínhanginpúwí to¹⁴³wídí iví¹⁴⁴ ttu¹⁴⁵ wí¹⁴⁶äyt¹⁴⁷óe¹⁴⁸anpídí, ¹⁵ hedá hádídan wí to¹⁴⁹wídí ovây¹⁵⁰t¹⁵¹óe¹⁵²amí Yóesidi wí¹⁵³óesanpídí? Kinnân Yóesivi tã¹⁵⁴nin diwe natá¹⁵⁵muu:

In to¹⁵⁶wên wí híwó¹⁵⁷di ttu¹⁵⁸ dâymáy¹⁵⁹inbí ahtaa-á sa¹⁶⁰wó¹⁶¹ dínkeet¹⁶²óe.

¹⁶ Hewänbo Isaiah natú¹⁶³ waagibá, t'ähkí in Hudíyo Yóesivi híwó¹⁶⁴di ttu¹⁶⁵ wíðây¹⁶⁶séegi¹⁶⁷anpí. Kinnân ita¹⁶⁸'nan:

Na¹⁶⁹inbí Sedó Yóesi, wên háyühaydída¹⁷⁰ t'owa i háäwí navi¹⁷¹wedi dit¹⁷²oe¹⁷³i¹⁷⁴ dívíwhâyü.

¹⁷ Hedânkun Yóesivi¹⁷⁵piye¹⁷⁶ ívíwhâyü-ídí, gintáy iví ttu¹⁷⁷ git¹⁷⁸óe-ídí, hedá ná¹⁷⁹i ttu¹⁸⁰-á git¹⁸¹o¹⁸² wí to¹⁸³wídí Christ-ví¹⁸⁴gedí dí¹⁸⁵t¹⁸⁶óe¹⁸⁷odi.

¹⁸ Héyáa in Israel¹⁸⁸-in, ti Yóesivi ttu¹⁸⁹ wídnít¹⁹⁰oe¹⁹¹pi¹⁹²an? Dit¹⁹³oe-á¹⁹⁴kun, Yóesivi tã¹⁹⁵nin diwe úntú¹⁹⁶ waa:

Yóesivi ttu¹⁹⁷-á náä oepáa k'ay¹⁹⁸dí t'ähkí úntu¹⁹⁹mää,

hedího t'owa t'ähkí wáyé t'ähkí dikw²⁰⁰'ó²⁰¹nin ná²⁰²i ttu²⁰³ dínpówá.

¹⁹ Hedânkun in Israel²⁰⁴-in dínhanginnándá²⁰⁵kun háa Yóesi ikhây²⁰⁶máa²⁰⁷in. Kin Moses páadé ita²⁰⁸'nan háa Yóesidi ovây²⁰⁹tu²¹⁰'an waa:

Wây-á pí²¹¹wên t'owa dimuu²¹²in naadi dovây²¹³aywondibo wâythúukannamí,

Háa há²¹⁴in t'owa hangintan dâymáapí²¹⁵ingí²¹⁶ dovâykhây²¹⁷máa²¹⁸in namuudi wây²¹⁹t²²⁰e²²¹ya²²²namí.

²⁰ Hedá Isaiah-á shánkí kay²²³indá ihí²²⁴máadí ná²²⁵i Yóesivi hí²²⁶ úntú²²⁷:

In to²²⁸wên naa wídnítu²²⁹wámáapí²³⁰indi naa díshaa.

Inbí²³¹piye²³² dáy²³³keeyan, navi²³⁴gedí ditsikayipí wänbo²³⁵.

²¹ Hewänbo in Israel²³⁶ t'owavi²³⁷gedí Yóesi kinnân ihí²³⁸máa:

Hää²³⁹dí wänbo t'ähkí okhóewaa²⁴⁰án ná²⁴¹in t'owa dovây²⁴²séegi²⁴³amídí,

tóbá wí²⁴⁴dí²⁴⁵a²⁴⁶ginmáapí wänbo²⁴⁷

hedá navi²⁴⁸ ttu²⁴⁹ dínyoegi²⁵⁰o wänbo-á.

11

Yóesidi in Israel²⁵¹-in ovây²⁵²séegi²⁵³sehkaná²⁵⁴andiho wáy wên in ovây²⁵⁵de²⁵⁶man

¹ Hedího ti gi²⁵⁷añani Yóesi Tádá iví Israel²⁵⁸-in t'owa iyoegi²⁵⁹annin? Hedân yoe. Naa wá²⁶⁰ Israel-wibá omuu, naa-á Abraham-bí äy iwedi²⁶¹ibá omuu, hedá Benjamin-bí t'owa iwedi²⁶²bá omuu. ² Hedího Yóesi-á iví t'owa wí²⁶³iyoe²⁶⁴gi²⁶⁵anpí, indá hán²⁶⁶oebo ünhanginná iví²⁶⁷in ün²⁶⁸mún²⁶⁹in.

Ta'gendi un ûhanginnâhpi'an hâa ivi ta'nin diwe Elijah-vi'gedi ûntû'nin. Elijah-di in Israel-³inbî'gedi Yôesi ôehi'mâadi kinnân ovây'te'p'ide:

³ Na'înbî Sedô, t'âhki in wê'ge'in uvî tukhê'min wônt'ahânû,
hedá t'âhki uvî antâa-á wônnayû.

Naada'mân ote'dee, hedî t'owa hádídí naa díhêyi'in dituwâyî'.

⁴ Hedî kinnân Yôesidi ôetu'anpi'an:

Tsé maapaasôn (7.000) ihay senâ' dovây'âyîngimâa hedî wa'qî navî'nâpiyebo dimuu,
indá Baal-vî páadépiye' wídívidé'gendikw'ódipi óe'a'ginmâánídi. *

⁵ Nâa wa'qî hanbo napo'. Yôesi-á naséegisehkanát'óedí wa'qî wên háyû haydi Israel-⁶in Yôesidi ovâyde'mannin dikw'ôn. ⁶ Hewânbo ivi séegisehkanâ ûnwânpimuudibo Yôesidi ovâyde'man, háâwî híwó'di díví'andídida'ba yoe. Hedî háâwî híwó'di indá díví'andídibo idi ovâyde'mandáho', há'to ivi séegisehkanâ ûnmuu'íqídá' ovâyde'mamiwân.

⁷ Hedího kinnân napóe: T'âhki in Israel-win t'owa wídínhanginpóepi hádídí dipúwî'in in to'wên Yôesidi ovâychaamáa'in t'aywó'di wídây máapi waagi, hewânbo in to'wên Yôesi Tádádí ovâyde'mannindáho dínhanginpóe, hedî in wê'ge'indá t'óyanpi'indá' dipóe. ⁸ Yôesi Tádávi ta'nin diwá ná'in wê'ge'in t'owavi'gedi kinnân natá'muu:

Yôesidi inbî hangintan ovâypedee'an,

hedî tsée nakeet'óepi'-á, oeyay nat'ópî'-á ovây mági,

hedî náa thaa pu'wahay kinbo dínpó'.

⁹ David wá' hân'oe inbî'gedibá natû,

Báyéki háâwî dínkw'ó'dibo dí'ânde híwó' dínpó'in, hewânbo Yôesi dóda'mâa ná'i háâwî dínkw'ó'dibá wên phay iwe diwhêe'in waagibá dínpúwídi,
háa háâwî iwe dip'ídedi waagibá dínpúwí iwe dikanú-ídi,
hedá iwebo inbî tuchânu dín'á'i-á dâyhóní.

¹⁰ Ditskhámugi't'óe waagibá dínpúwí hedânho wídínkeet'óenípídi,

hedá háâdi wânbo t'âhki inbî túu'ú-á dínbé'gayní dínhékhháadi waagibá.

¹¹ Hedího hânnan natû'da' ná'i otú'í? Ti natû'da' ná'in Israel-¹²in t'owa dikanu'in wíyá há'to dikwinudé-í waagibá dínpóe? Hedân yoe. In Israel t'owavi t'aywó'di dínmuudího Yôesidi in Israel-¹³in dimuupi'in t'owa-áho ovây'aywoeni, hedî iwedího' in Israel-¹⁴in t'owa wá' hânho didá'í hanbá dínpúwí'in. ¹² In Israel-¹³in t'owa pedee iwe dipówádi Yôesivi'wedi dívihânge'an, hebo iwedi t'âhki in wê'ge'in t'owa Israel-¹⁴in dimuupi'in Yôesivi tûu dâyhógi, hedî handidân dikodit'owapaa waagi'ínbá dipóe. Hedího owáy in Israel-win dívíwhâyunde'in shánki báyéki dipóe ihaydá, in wê'ge'in t'owa-á wá' wíyá shánká híwó' dínpúwí.

In t'owa Hudíyo dimuupi'in ovây'aywoeni

¹³ Un Hudíyo ímuupi'in, náa-á undá wâyhí'khây máa: Yôesi Tádádí naa unbí'piye' dísan, hedího naa ochanpo' naví t'ôe-á báyéki dín'a'ginmúu'in. ¹⁴ Háâwên naadi wây'o'in namuudi, ma'di in to'wên naa waagibá Israel-¹⁵in dimuu'in wá' hânho didá'í i tûu un wây má'í dâyhónídi, hedî kindidí wáy wên in wá' ovây'aywoeni. ¹⁵ Yôesi Tádádí in Hudíyo ovâyyoegi'an dihaydi idi in wê'ge'in t'owa t'âmápiye' náa oepáa k'aydi dithaa'in ovâyk'emahógi. Hedânku owáy idi in Hudíyo ovâywáyséegi'an dihaydá, shánki wânbo híwó' namúní, ihaydá indá chu'in diwáywópóe'in waagi'ínbá dimúní.

¹⁶ I páadé'í pává dâyhahkê'í Yôesi óemágídi, t'âhki i wê'ge'í pává wá' ivi'da' ûnmuu. Hedá i taypúu Yôesi óemágídi, i wa'yáy khóe wá' ivi'ba' ûnmuu. † ¹⁷ In Hudíyo wên olive tay óekhâhkídi'in waagi'ínbá dimuu, hewânbo wáy wên in diwedi wa'yáy khóe dâyt's'á'í waagi'ínbá dimuu, hedî un Hudíyo ímuupi'indá wên olive tay nawânpisóe'ínbá wa'yáy khóe waagi'ínbá-á ímuu, ná'í wa'yáy dâyt's'á'í-á i wê'ge'í wa'yáy-ádi dâywânpit'íhsaa, hedího i taypúu iwediwi tayp'oe'ídi i wa'yáy khóe dâyt'íhsaa'í híwó' nasóemân waagibá, náa-á hanbá háâwí in Hudíyo iwedi na'áá'ídi híwó' undá wá' únpó'. ¹⁸ Hedího náa-á wí'í'âñipi i wê'ge'í wa'yáyví shánki híwó'nin ímuu'in. Wí'úvíyêngihée'amípi, undá wa'yáy khóe waagi'indá' ímuudi, hedího ná'í tayp'oe wíwínâhpi i taypúu nawówámúnídi, i taypúudân un unbí wówátsi khóekhú-á wovây má'.

¹⁹ Hewânbo ma'di wí Hudíyo namuupi'-á kin natúní, "I wê'ge'í wa'yáy khóe-á óets'á' hedânho na'in dí't'íhsaa-ídi." ²⁰ Ná'indá ta'gen namuu. In Hudíyo ovâyts'á'á Christ-ví'piye' wídíwíwhâyupídan, hedí undá unbí whâyû únmúudi wovây'tíhsaa. Hewânbo úvíyêngihí'má've-íví'wedi únkhây'á' hânho úví'âyíngi'amí'in. ²¹ Yôesidi in Hudíyo

* 11:4 Baal-á wí háâwí wí sen waagibá ûncháq'í namuu, i-á in wê'ge'in t'owa dâyhíyê inbî yôesi dínmúnídi. † 11:16 I páadé'í pává-á in taypúu-á in Hudíyovi páadé'í kâ'á'á'í in t'owa Yôesidi ovâyde'mannin waagi'ínbá namuu, hedí i wê'ge'í pává-á wa'yáy khóe-á in shánki t'úgé'í kâ'á'á'í in Hudíyo waagi'ínbá-á namuu.

ovâyutchanu, tobá in tayví kodí?di wa'yáy khóe waagi?inbá dimuu wänbo?, hedího háa díví'an waagibá úví'odáho hanwaagibá un wá' wovâyutchanú-í.

²² Hedího iwedí nakeepo? Yóesi-á t'owavi?piye? hânho híwó?di namuu'in, hewänbo wáy wênbi'piyá kháa'i namuu. In to'wên iví'wedí dívihänge'annindá ovâyutchanunde?, hewänbo unbí'piyá híwó?di namuu, hedí ná'i híwó?di wovây'o'i bínséegikéndedá kin waagibá wa'dí ikanhúwí. Hewänbo bínséegihógipidá un wá' wí wa'yáy khóe waagibá wovâyts'áa-í. ²³ Hedí in Hudíyo ovâyts'áa'in díví'egó'andáhá? wíyá dívíwhäyudá, Yóesi Tádádí ovâywáy't'íhsáa-í, gá i-á únkoedidán han i'amídí. ²⁴ Hedánkun un t'owa Hudíyo ímuupi'in wên olive tay napsíoe?inbí wa'yáy khóe waagi?inbá ímuu, hedí iwedí wovâyts'áa?di wáy-á olive tay óekoe?in deedi wovây't'íhsáa, tobá páadé?di iwedí'in ímuupi wänbo?. Hedího shánki wínabáapu?wanpí in Hudíyo in tay eedibá ovâywáy't'íhsáa-í, gá indá in tayví kodí?di wa'yáy khóe waagi?inbá-á dimuudán.

Yóesi-á t'áhkí t'owavi?piye? nasehkanápo?

²⁵ Tí'úuwín páadé?in, naa oda? un Hudíyo ímuupi'in wên ta'gen ní'gedí íka'pówá-í'in, hedánho únhanginnándi wí'úvichaa'áamípí. Náwehaydí ná'in ta'gen wa'dí wínaka?powamuupi, hedí kinnán in namuu: Táhki in Israel-win t'owa há'to háädí wänbo t'áhkí yoegikannin dimúní, hewänbo báyéki in Hudíyo dimuupi'in t'owa Yóesivi?piye? dívíwhäyü iwēhayda'mán há'min dimúní. ²⁶ Hedí owáy ná'in wé'ge'in t'owa Yóesivi?piye? dí'áá ihaydánho t'áhkí in Israel-?in wá' ovây'aywoeni. Yóesi Tádáví tá'nin diwe úntá'muu háa i natú?in:

I aywondi-á Zion diwedí naká'áagít'óe,

hedí in Israel-?inbí yá'dáapíkan ovâyáa'amí.

²⁷ Hedí owáy inbí t'aywó?di dovây'owóyé ihaydáho

háa ingí? dovây'amídí dówéhpé?an waa napúwí.

²⁸ Yóesivi híwó?di tuu in Hudíyo dáyyoegi?andi náa-á Yóesivi hánmin dipóe. Hewänbo háa díví'annin namuu'indi un Hudíyo ímuupi'in wovâykháge?n Yóesi bíntáa-í. Hewänbo Yóesidi ná'in Hudíyo t'owa ovâyseegi gá iví hehääwin thehtáy pahpá'in ovâyde'mandán.

²⁹ Yóesidá in to'wên ovâyde'mannin wí'ovâyyoegi?opí, hedá i háäwí híwó?di ovâymägi?i wí'ovâykweedepí. ³⁰ Wáymúu un Hudíyo ímuupi'indá Yóesi Tádá wíwín'a'ginmáapí, hewänbo náa in Hudíyodi óe'a'gindopídiho unbí'piye? na'iyapo?. ³¹ Hanwaagibá in Hudíyodi náa Yóesi wí'óe'a'gindopi, hewänbo unbí'piye? na'iyapo?di inbí'piye? wá'na'iyapúwí. ³² Yóesi-á natú t'áhkí t'owadi wí'óe'a'gindopídi inbí t'aywó?di dínmuu'ídiho pan waagi?inbá dipaa, hedí kindídi t'áhkí t'owa handa? ovâymäadí t'áhkíwí'piye? na'iyapúwí.

Gínkhây'á? Yóesi Tádá áytegé-í'in

³³ Yóesi-á hânho hay?i namuu. Iví hangintandá há?i-á hânho báyéki únmuudi há'to áytaayamí, hedí há'to gínhanginnání háadí háa händídi i'o? háa ikanhonnin. ³⁴⁻³⁵ Iví tá'nin diwe úntá'muu waa:

To'wí wänbo wí'únhanginnáhpí háa Yóesi Tádá na'ánshamuú'in,

to'wí wänbo wí'únkoedípi óetumakhemäänídi.

To'wí wänbo wí'únkoedípi natúnídi, "Naadi háäwí Yóesi dómägi,

hedánho i-á únkhây'á? díwáywá'áa-í'in."

³⁶ Yóesi-áho háäwí t'áhkí ikhiyé. Háä t'áhkí wa'dí namán Yóesivi mange imáadí, hedá háä t'áhká iví-á únmuu. Hedího hánhay wänbo t'áhkí kw'áayébo? áymá've-í. Hamán.

12

Yóesivi?piye? pín ta'ge haydi ívímääni

¹ Tí'úuwín páadé?in, Yóesidi iví séegisehkaná wovâykeekw'ódi, hedího ná'in namuudi kaygi?di kinnán wáytumáa: T'owadi in animáa dáyt'ahánú'in Yóesi óemá?, hedí han waagibá unho unbí túu'ú úvímääni, hewänbo wówa'innán, hedá wá? yá'dáa'indá? imúni hedánho bínhíhchanmäänídi. Kindidán unbí pí'ná khó'yé Yóesi bína'ginmääni. ² Háa in t'owa Yóesi dáytaapi'in díví'o waagibá wí'úvikanhúuwípi, hewänbo binmää Yóesidi ánshaa ts'aabi wovâymäñnídi, hedí handídiho unbí wówátsi wovây'egó'amídí. Kindidánho únhanginpúwí háa Yóesi nada?in úví'amí'indá híwó'nindá? namuu'in, hedá óehíhchando?indá, hedá t'áhkí ta'gennindá.

³ Hedí Yóesidi naa dínk'ú? un wí'inbo ná'in wáytumakhe'amídí: Wí'í'áanípí he'ennin ímuu'in há'min ímuupídi, hewänbo ta'gendi unbí'gedí úví'ánshaa'amí, hedánho únhanginnánídi háa únkoedi úví'amídí i whäyü Yóesidi wovâymägi?ídi. ⁴⁻⁵ Na'inbí túu'ú-á háyüdübo gínpa'an, hewänbo ná'i háäwí-á handa? wí'it'óe?opí. Hanwaagi?inbá na'in gimuu. Tobáháa báyéki?di giyi wänbo wí'da? waagibá gimuu, gá Christ-ádi wí'da? gimuudán, hedá giwhí'kw'ó wéhpé túu'ú gimúnídi waagibá. ⁶ Yóesidi pí'dinbo magan dímägi, hewänbo t'áhkí há'bidá? wígínmuupi. Wí to'wí únkoedídi wí Yóesivi tukhe?bi waagibá ihée'amídí,

i-á ùnkhây'ä? kin i'amí'in häyú ivi whâyú ùnmuu ihay iwedi. 7 To'wí méesatewi khäge'di' namúni'in ùnkoedi'i-á ùnkhây'ä? híwó i'amí'in. To'wí Yöesiví tuu ovâyhá'amí'i namuu'i-á ùnkhây'ä? híwó? ovâyhá'amí'in. 8 To'wí natumakhehá'i-á ùnkhây'ä? ivi tumakhe imääni'in. To'wí ivi hääwi ùnk'w'ó'di iwiyendedi wé'ge'indádi, i-á pin ta'ge haydi ovâymaa'ni. To'wí öetsondisöge'i namuu'i-á ùnkhây'ä? hânho it'öe'amí'in. To'wí in sehkanäwó? dihwówayi'in ovâykhäge'do'i-á ùnkhây'ä? dihwchangidi kin i'amí'in.

9 Un ùnkhây'ä? ta'gendi bint'owaséegihúuwí'in, wänpidiqá'ba yoe. I hääwi t'aywó'di namuu'i-á binyoe'amí hedá hääwi yá'däa'i namuu eedá téegi t'aagá úvitsaasáa-i. 10 Wí'ná táye úviséegihúuwí t'í'uwin páade'in dinkhây'ä? waagi, hedá úvi'a'ginmá'Ve-i häädi wänbo t'ähki. 11 Wí'íbaa-ípi, hewänbo pin ta'ge haydi Na'inbí Sedó Yöesigí? úvit'öe'amí. 12 Yöesiví híwó'di hääwi wovâypägit'öe'i bintsikha'maadíbo? ihlhchaa-i. Bint'öephadende wänbo biyää'an. Häädi wänbo t'ähki úviyúusu'äämí. 13 Yöesiví t'owa hääwi dántáy'indádi i hääwi ùnk'w'ó'di binwiyé-i, hedá unbí k'aygipiya bínséegi'amí.

14 Yösi bindaa'amí idi híwó'da? ovây'äämídi in to'wën wovây't'öephadekando'in. Híwó? gin otú, híwó'pi-á yoe. 15 Wí to'wí nahihchaa'i-á díba ihlhchaa-i. Wí to'wí naseeyidá i-á díba úvisihtää-i. 16 T'ähkídi handa? úvimá'Ve-i. Wí'úviyengi'ánshama'Ve-ípi, hewänbo in wäphhade kw'áye'in dimuupi'indádi úviwöeni. Wí'í'äänipi háä t'ähki ihá'in.

17 Wí to'wídi yanáki wovây'odá yanákídíba wívnwá'aa-ípi. I hääwi t'owa t'ähki dínhanginná'di híwó'di namuu'indá bin'äämí. 18 Unnänho ùnk'öe úvikhää-ídi hedänho nakoedidáho t'ähki t'owa-ádi tsaaginpidíbo unbí wówátsi bínhúuwí. 19 Un wáyséegi'in, ná'in wáytú'amí. In t'owa un wovâywhá'o'in wívnwhá'amípi, hewänbo Yöesiví'we binyoe'an ná'i tuchänu, gá Yöesiví ta'nin diwe kinnän únta'muudän:

"Naa-än dínk'öe t'owa dovâyutuchänú-ídi,
naa-än dínk'öe dovâymaa'ni di hääwi dín'ää'í?,"
kin Na'inbí Sedó Yöesí natú.

20 Kin wá? nata'muu:

Uvi hánbi nahahsëndi nákoegi'mää,
hedí nap'oesá'aa dá nap'oemää.

Kin úvi'odá i-á hânho nawöeda'pöedi ivi wöeda'di öephahánunde waagibá nachanpúwi.

21 Wívnmaa'ni pi hääwi yá'däapí? namuu'ídi wovây't'aanídí, hewänbo híwó? úvi'odíbo yá'däapí? hääwi namuu'í? bint'aani.

13

Gínkhây'ä? in tsonnin äy'a'geeni'in

1 Na'in t'ähki gínkhây'ä? in to'wën dítsonmáa'inbí khómapho? ívikh'öeni'in, gá Yöesí natúdiho gintsonninkw'öndän, hedího Yöesidänho inbí tsonkhuu ovâymä?. 2 Hedänkun to'wídi in to'wën dáytsónkhuumáa'in ovây'a'gindopídí, hääwi Yöesí ik'ú'í wänbo wí'í'a'ginpi, hedí wí to'wí kin i'o'í-áho öetuchänú-i. 3 In to'wën híwó? dívi'o'índá in tsonnin wídykhuwöeda'ípi, hewänbo in yanáki dívi'o'índáho dikhuwöeda'í. Hedího i to'wí natsónnándí? wívnkhuwöeda'ípi'in ída'dáho?, híwó'da? úvikanhúuwí, hedí unbí'gedí híwó'da? ihé'e'amí. 4 I-á Yöesiví t'öe'í waagi'ba namuu, i-á unbí híwó'gí'da? i'o'. Hewänbo úviyá'däapí'odá, ikhuwöeda'í, ná'í tsondi-á wën ta'gen ùnk'öedi wovâyutuchänú-ídi, gá Yöesiví t'öe'í waagi'ba namuudiho tuchänu imáyä'dän in to'wën díviyá'däapí'o'íngí?. 5 Hedího un ùnkhây'ä? in tsonnin dimuu'in bin'a'ginnamí'in, hewänbo i tuchänu bínkhuwöeda'dída'ba yoe. Shánkídi bin'a'ginnamí gá unbí pí'ná khó'yé un únhanginnändän ná'índá in ta'ge'in namuu'in.

6 Hedího i tax chá? in tsonnindi wovâyphahsande'i-á úviwá'ände?, gá indá inbí t'öe dáy'odíbo Yöesigí? waagibá dívi't'öemáa'dän. 7 Hedího in t'ähki bínmaa'ni hääwi dín'ää'í?. Hääwi in tsonnindi wovâyphahsande'í t'ähki úviwá'aa-i, hedá in to'wën in tsonkhuu dáymaa'índá hânho-á bínpi'a'geeni.

T'owa äyséegihúuwí hedá híwó'da ívi'amí

8 ùnkhây'ä? unbí séegi wí'ná táye häädi wänbo t'ähki íphaamúni'in, hewänbo wíyá hääwi wänbo-á yoe. Wí to'wídi t'owa ováyséegihondáho?, kindídi t'ähki Yöesiví tsonttu ón'a'gindo?.

9 I tsonttu kinnän namuu:

Wíyá to'wívi sedó-ádi háa kwiyó-ádi wí'úviwhqhkwmá'Ve-ípi,
wívt'owat'ahánú-ípi,

wí'úvisä'määmípi,

thúudi wíyá to'wívi hääwi wí'ída'ípi,

hedá wíyá há'bi tsonttu wá'nakw'ó. Hewänbo t'ähki ná'í tsonttu wé'ge wën wéhpéeda? tsonttu waagi'ba namuu, kinnän:

Háa un wí'bo úvipiséegi waagibá, wé'ge'in t'owa wá? bínséegihúuwí.

10 Wí to'wí t'owa t'ähki iséegí'í-á há'to wíyá to'wí yanáki óe'amí. Hediho ta'gendi bint'owaséegídá, kindidi t'ähki i tsontuq bin'a'gindo'.

11 Ná'i wáytu'andi-á úv'í'âamí, gá únhanginnândân háädi naná'nin. Nää-á shánki tso'wa naná Jesus nawáypówá-ídi dín'aywoenídí páadé iví'piye' ívts'anwhäyü ihaydiví'wedi, hediho nää-á ihaydiho nanân iyósa'wó-ídi waagibá namuu. 12 Nää-á wa' nawáypówápídiibo gínkhúná waagibá ginpuwamán, hewänbo i khüu naphademán hedi nathay'ä' kin waag-ibá napo', hediho i t'aywó'di in t'owa nakhuúná' dihaydi diví'o'i' äyoe'amí, hedi sundado inbí kwák'u hán aadi di'aamuu'in waagi'inbá gimúni, nathayná' diwe íviyíyé-ídi. 13 Nää-á t'owa thaadi dínkhây'ä' waagibá, híwó' na'inbí wówátsi äyhúuwí. Wáy dínshánki'dipo'di divít'aywó'do' eeye wí'ívímá've-ípi, wígisuwátsit'óenípi, tsé waagi'inbá wígiyëenípi, wí'ívít'aymá've-ípi, hedá wí'ívithúumá've-ípi. 14 Hewänbo wí kwák'u hán aadi wovây'âyíngi'o waagibá, Na'inbí Sedó Jesus Christ-dân wí'bo wovây'âyíngi'amí, hedi i t'aywó'di kaygi'di ikanda' i'gedi wí'úv'í'ánshamá've-ípi.

14

Wí'ná táye wí'ívítuúsúumá've-ípi

1 Wí to'wí iví whäyü kay'in wí'únmuupi wänbo binséegíke', hewänbo háäwi híwó' naka'póya'pi i'gedida' i-ádi úvítuhánmáamídá yoe. 2 Gá kinnân: Ma'di wí to'wí iwihäyunde' háäwi koegi' namuu wänbo ik'ohedi wí't'aywó'dopi'in, hewänbo wíyá to'wí iví whäyü kaypi'in únmuu'i-á wí'ípívik'ohpi'. * 3 I to'wí koegi' t'ähki ik'o'i-á wí'únkhây'ähpi na'âani'in i to'wí ipívik'ohpi'ví hánho shánki híwó'di namuu'in, hedi i to'wí ipívik'ohpi' wá' wínatúnípi ipívik'o'i-á yä'däapi i'o'in, gá Yóesidi i wá' óeséegimáadân. 4 U-á wí'úk'óepi wíyá to'wíwí t'óe'i mántuúsúu'amídi. I t'óe'ívi tsonidida'mân únk'óe óetu'amídi háa híwó' háa híwó'pi' i'o'in. Hedi ta'gendi Na'inbí Sedóví t'óe'i híwó' i'amí, gá Na'inbí Sedó únkoedidân óekhäge'námídi.

5 Hedá wá' ma'di wí to'wí nachanpo' wí thaa shánki na'a'ginmuu wé'ge'i thaa'wíwedi, hewänbo wíyá to'wí-á nachanpo' t'ähki thaa há'bi thaada' naná'nin. Gínkhây'ä' wí'inbo ív'í'ánshamääni'in nän'in ní'gedi. 6 I to'wí wí thaa wíyá thaa'vi shánki i'a'gindo'i-á Na'inbí Sedó óe'a'ginnamídân i'o'. Hedi i to'wí t'ämägi' koegi' ik'o'i-á wá' Na'inbí Sedó óe'a'geenídí kin i'o', gá i koegi' óemägídi Yóesi óekú'daa'odân, hedi i to'wí wí háäwi ik'ohpi'-á Na'inbí Sedó óe'a'geenídí kin i'o', i wá' nakú'daapóedí kinbá i'o'. 7-8 Tobá giwówáyidi háa gichuu wänbo', wí' wänbo na'ingí'da'mân kin wí'ív'í'opi, gá giwówáyidi Na'inbí Sedógi'-ân giwówáyí', hedi gichuudá Na'inbí Sedógi'ba gichu'. Hediho tobá giwówáyidi háa gichuu wänbo Na'inbí Sedóví'indá' gimuu. 9 Christ nachuu hedá nawáypówápóe hedänho t'owa t'ähki'gi' i shánki p'ó'dédi' namúnídi, in ho dichuu'ingí'-á hedá in wa'di diwówáyí'ingí'-ádi. 10 Hediho wí' wänbo wí'únk'óepi unbí t'í'uwin páadé'in bintuúsúu'amí'in, hedi wí'únk'óepi íchanpúwí'in undá inbí shánki híwó'nin ímuu'in. Wáy wí thaa wänbo na'in t'ähki Yóesivi páadépiye' gikwinudéé-i, hedi ihaydi i-ánho natúni ta'gendi háawin gimuu'in. 11 Kinnân Yóesivi ta'nin diwe nata'muu:

"Ta'gendi naa owówáyí'" kin natú Na'inbí Sedó,

"hedi ta'gendibá t'ähki t'owa navi páadépiye' divídé'gendikwokhämáa,

hedá t'ähki'diibo-á ditugít'óe naa-ánkun ta'gendi Yóesi omuu'in."

12 Hedi ná'i hí' natú'da' na'in t'ähki gínkhây'ä' Yóesi äytu'amí'in háa ív'í'annin hedá háadi ív'í'annindá.

13 Hedänkun wíyá ívítuúsúu'âamí'wedi, ív'í'ánshamääni háäwi wänbo wí'ív'í'amípi'in na'inbí t'í'u páadé'i' óe't'aywó'kannamí'i'. 14 Na'inbí Sedó Jesus-ádi omuudiho naa dinta'gendihanginná háäbo wí'bo wí'gínkhâak'óepi'in, hewänbo wí to'wí wí háäwi igí' únkhâak'óe'in nachanpóedáho', hedän ta'gendi há'i háäwi-áho únkhâak'óe-á-kun. 15 Gá kinnân: Háäwi bínk'oe'i namuudi unbí t'í'u páadé'i' bínháachanmáadiho', háa úv'í'ó'indáho naakepuwagít'óe ta'gendi wínséegihonpi'in. I háäwi bínk'ó'idân wíyá to'wíwí wówátsi wíwínpedee'amípi, igí' Christ nachuudi. 16 Tobáháa híwó'gi' úv'í'o kin íchanpo' wänbo', háäwi úv'í'o'í yanáki namuu gin t'owa ditú'dáho', wíyá wí'úv'í'âamípi. 17 Yóesigi' na'inbí wówátsi äyhondáho háäwi koegi'-á swüagi'-á namuu i'gedida' wí'ív'í'ánshamääpi, hewänbo ná'i' i'gedän: I Yä'däa'i P'oe'wáahâqádi na'in dikhäge'máa in ta'ge'in p'óegé'ige gimú-ídi, hedá tsäaginpídiibo-á na'inbí wówátsi-á äyhon, hedá híchandá äymáa. 18 To'wí kí'bi namuu'i Christ-gí' it'óe'o'íqá Yóesi óéhíchanná' hedi t'owa-á wá' ditúni híwó' i'o'in.

19 Hedänkun nää-á ívísó'déé-i ív'í'amídi i háäwi dikhäge'do'i na'inbí wówátsi wé'ge sa'wó'gi äyhúuwídi, ná'i háäwídi'á dikhäge'nami wí'ná táye na'inbí whäyü ívikay'amídi.

20 Háäwi íwánpikoeda'diibo wíwínpedee'amípi háa Yóesi wí to'wígi' i'annin. Háäwi koegi' wänbo wínakhâak'óepi óek'oe-ídi, hewänbo híwó' winamuupí wí háäwi to'wí ik'óe-ídi, han

* 14:2 Ná'i pívi i'gedi ihí'máa'i-á t'owa inbí yóesi dáymägi.

i'odá wiyá to'wí-á in ta'ge'in p'óegédi óehânge'odi. ²¹ Shánkí híwó' namúni wíwínpívik'oe-ípi háa wíwínméenasuwá-ípi háa wiyá háäwí unbí tí'úu páadé'i' in ta'ge'in p'óegé iwedi óehânge'o'i wí'úví'amípi.

²² Tobáháa háa ná'i háäwí i'gedi wí to'wí nachaa wänbo', i-ádi Yóesi-áddá' dänkhây'ä' dänhanginnáni'in. Wí to'wí híwó' i'o gin ünchanpo'di, hedá tí'úugéddá híwó'pí i'annin wínachanpóepídi, i-á nahíhcaa. ²³ Hewänbo wí to'wí wí háäwí ik'óedáho', hewänbo wí'ünkoedihanginnáhpí híwó' namuu'in ik'óe-ídi, Yóesi-á natúni híwó'pí i'annin, gá ná'i to'wí-á ta'gendi wí'ünhanginnáhpídan háa híwó' i'annin háa yoe, hedí wí háäwí ív'i'odá hewänbo ta'gendi wí'gichanpo'pí híwó' namuu'in kin ív'i'amídi, há'indá t'aywó'nin namuu na'ingi'.

15

Wé'ge'in t'owa bínhíhchanmääni, undá'ba yoe

¹ Na'inbí whäyu kay'in gínmuudá gínkhây'ä' in to'wén inbí whäyu kay'in dínmuupí'in áykhäge'námí'in, wí to'wídi wiyá to'wíwí hé óntegende waagibá, hedí háa giwánpída' waagída' wí'í'v'i'ámípi. ² Gínkhây'ä' na'inbí tí'úuwin páadé'ínbí'gedi ív'i'ánshaa'ámí'in hedá ingí' híwó'dá ív'i'ámí hedânho inbí whäyu díнке'ennídi, ³ gá Christ wänbo-á wí'bo ív'i'gedída' wí'í'ánshaa'ánpídan. Yóesi Tádávi ta'nin diwe kinnán nata'muupí'an háa Christ-di óetu'annin Yóesi Tádá:

I yanáki hí' uví'gedi dívíhee'andi-á
naví'webá dínpówa.

⁴ Hedí ná'i háäwí Yóesi Tádávi ta'nin diwe hán'oe dáyta'nandi-á nata'muu hedânho na'in díhá'amídi áytsikha'amídi i háäwí híwó'di Yóesidi na'ingi' dínkhây'máa'i, gá i háäwí iwe nata'muu'idá na'in díkweewaasenwaatumáadán hedá díkhäge'do' ív'i'yää'amídi.

⁵⁻⁶ Yóesidânho díkweewaasenwaatumáa, hedí tobá háa gínpo' wänbo díkhäge'do' ív'i'yää'amídi, hedí idá wovâykhäge'námí wá' wí'dá' waagi unbí pí'ná khó'yé ímúnídi. Kíndího úv'i'ámí háa Christ í'an waagibá, hedânho t'áhkídíbo wé'ge Yóesi Tádá kw'áayébo' óemá've-ídi, i-á Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví Tádá únmuu.

In t'owa Hudíyo dimuupí'in wá' Yóesi Tádávi tujú dit'óe-i

⁷ Wí'ná táye biséeghó'gi. Christ-di un wovâyseeghógi waagibá, un wá' wí'ná táye úvíséeghúuwi, hedânho t'owa Yóesi Tádá dáytege-ídi. ⁸ Wí'ún'óde-ípi ná'in: Christ wí khäge'di waagi in Hudíyoví'we napówa, t'owa ovâykeekw'óenídi Yóesi Tádá-á ta'gendi i'o'in háa na'inbí heháawin thehtáy pahpá'in ovâytu'an waa íkhây'máa'in, ⁹ hedá wá' Christ wí khäge'di waagi napóe hedânho in Hudíyo dimuupí'inbí'piye' na'iyapo'di indá Yóesi Tádá kw'áayébo' áymá've-ídi. Kinnán Yóesiví ta'nin diwe únta'muu:

In Hudíyo dimuupí'indádi oyiđi naadi witege-í,
hedá iwebá dókha'wodi uví khäwá wínkhây'á'ni.

¹⁰ Wiyá wáyga kinnán nata'muu:

Un Hudíyo ímuupí'in Yóesiví t'owa-ádi bíhíhchanpuwawe.

¹¹ Hedá wiyá wáyga wá' nata'muu:

Un Hudíyo ímuupí'indi Na'inbí Sedó bintége,

un t'owa t'ámápiye' ówínge'indi báyéki bintége.

¹² Isaiáh wá' kinnán itá'nan:

Wí Jesse-ví áy iwedi'ni na'aypuyá'i-á

in Hudíyo dimuupí'ingi' óntsondisogekhây'máa,

hedí i-án namuu i' dáytsikha'máa'i' híwó' ingí' ovây'amídi.

¹³ Yóesi Tádáda na'in dhangin'ando' híwó'di dínkhây'máa'in, hedího' ív'i'piye' úvívihyáundeđi ídibá báyéki wovâyhíhchanmääni hedá wovâykhäge'námí ánshaa iwe wí'íkwó'nípídi, hedânho i Yá'dáa'i P'oweahhãđi kay wovây'määni háäwí Yóesi Tádávi na'in dínkhây'máa'i' háäđi wänbo t'áhkí itsikhakwó'nídi.

Paul-di ovâythayyo' háadí ná'i háäwí i'gedi idi ovâyta'do'

¹⁴ Naví tí'úuwin páadé'in, naa-á ta'gendi dáywhäyunde' undá hânho híwó'nin ímuu'in, undá Yóesiví khuu i'gedi báyéki únhanginná, undá únkoedi wí'ná táye úvítumakhe'amídi. ¹⁵⁻¹⁶ Hewänbo wáy wí háäwí i'gedi wó'yoegipídi wáyta'nan hedânho ún'ánpówa-ídi. Kin waagi wáyta'nan gá Yóesi Tádá naví'piye' híwó'di namuudi wén t'óe dímgídan dáy'amídi, hedího náa Christ Jesus-gí' dáy't'óemáa un t'owa Hudíyo ímuupí'in wáykhäge'námídi. Wí owha' háäwí Yóesi Tádávi'piye' ihúya' waagibá, naadá Yóesiví híwó'di tujú in Hudíyo dimuupí'in dovây't'óe'o' hedânho indá Yóesi Tádávi'piye' dovâyhúuwídi, hedí idá ovâyseeghónde gá i Yá'dáa'i P'oweahhãđi ovâykhäge'nandán ív'i'in dímunídi.

¹⁷ Hedího Christ Jesus-ádi wé'ge gamuudi naa dínkoedi naví t'óe Yóesigi' i'gedi híwó' dáyhee'amídi. ¹⁸⁻¹⁹ Hewänbo háäwí Christ-di díkhäge'nan dáy'amí i'gedída'mânho

wóeda'ginpídíbo dáyhée'amí. Haa otú waagidá haa dáy'an waagidá, hedá i t'ámági' pinnán t'óe i Yá'daa'i P'oewaqaháadi dikháge'nandi dó'amídí namuudá, in Hudiyo dimuupi'in t'owadi Yóesi óe'a'gindo'. Hedího Jerusalem búu'ú iwedi oe Illyricum nangepiye' t'ámápiye' omándi ná'i híwó'di tuu Christ-ví'gedi dováy't'óekanhon. ²⁰ Häädi wänbo t'ähki wáy Christ-ví'gedi wídit'oe'pí eeyeda' naa dáysó'dinde ná'i Yóesivi híwó'di tuu t'owa dováy't'óe'amídí. Wáy wíyá to'wí navi páadébo ipúpaaw íwebá naa wó'da'pí wí háäwi dópaa-i'in, ²¹ hewänbo haa Yóesi Tádávi ta'nin diwe únta'muu waa oda' napúwí'in, kinnán:

To'wên wa'di to'wídi wänbo Yóesivi'gedi ováy't'óe'anpi'indá dínthaypúwí,
in to'wên wa'di iví'gedi dit'oe'pí'indá dika'pówí.

Paul oe Rome-piye' napunda'

²² Hedího kin dáy'odi hânho dínwó'nândi wa'di wídkoedípi unbí'piye' omú-ídi. ²³⁻²⁴ Hewänbo náä-á navi t'óe t'ähki nängé donbowa, hedí báyéki paayo wáymuní'in oda'di náä-á ma'di unbí'piye' omú-í. Oe Spain-piye' ophademändibo' oda' wáymuní'in, hedá wí háyú yáadi undádi o'ádáachá'ní hedí ihaydi naa oda' undi dikháge'nami'in eepiye' omú-ídi. ²⁵ Hewänbo náä-á oe Jerusalem-piye' omán wí háäwi in Yóesivi t'owa iwe'in dováy'húwídi, ²⁶ ga in Macedonia-ádi Greece-ádiwin méesate'in t'owa wí chá' dáywé'ge'amídí díví'ánshaamágidán, in to'wên Yóesivi t'owa sehkanáwó' diwówáy'i'in oe Jerusalem dimuu'in ováymäänídi. ²⁷ In Macedonia-wíndá in Greece-índádi wí'bo dítu híwó' namuní kin díví'amídí, hewänbo ta'gendi háäwi in Jerusalem-ín dínpaamuu'i' ováywáywá'ánde waagibá díví'o', ga in Hudiyo dimuu'indi páadé in Hudiyo dimuupi'in ováyámúdán i híwó'di háäwi Yóesi Tádádi inbí háagi' ováymági'i', hedí náä-á in Hudiyo dimuupi'indá dínkhây'á' ováyámú-f'in i háäwi in Hudiyo dimuu'in dínáy'i híwó' ováykhoékúumäänídi. ²⁸ Ná'i t'óe dínbowa'ee ihaydi i chá' in Jerusalem-ínbí mange dováykándí, iwedi oe Spain-piye' omán, hedí ihaydá dáywóyí'ní wáymunídi. ²⁹ Naa dínhanginná owáy unbí'we opówa ihaydá báyéki híwó'di háäwi Christ-ví'wedí wáyyo'e'amí.

³⁰ Tí'úuwín páadé'in, unbí whäyü Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví'piye' únmuudi hedá in séegi i Yá'daa'i P'oewaqaháadi na'in dímagí'in namuudá, kaygi'di naadi wáyda'máa Yóesi Tádávi'piye' pín ta'ge haydi dínyúusu'amídí, naa wí'bo wáyúusu'o waagibá. ³¹ Úvíyúusu'amí hedänho in Judea nangewin t'owa Yóesi óe'a'gindopi'indi bahpíbo naa díphademääní, hedá Yóesi Tádávi t'owa oe Jerusalem-wíndá in kháge' dováyhonnin híhchandi dáyséegi'amí. ³² Hedího Yóesi Tádá natúdáho unbí'we híhchandibo opówá-í, hedá undádi o'án dihaydi dínkoedí-í dáykaykhanwówá'amídí. ³³ Yóesi Tádádi na'in dikháge'do' ánsahaaginpídíbo gikwo'nídi, íbá un t'ähki-ádi nachá'ní. Hamán.

16

Paul-di in méesate'in t'owa ováysengitumáa

¹ Naa oda' na'inbí tí'úu páadé'i Phoebe bintáa-i'in, I-á i Cenchrea búu'úwí méesate'i kháge'di namuu. ² I-á Na'inbí Sedóvi' únmuudi bínséegi'an, Yóesivi t'owa dínkhây'á' waagibá, hedá háäwi i úntáyda, há'i únkw'ó' diwedí bínyámú-í, ga ídá báyéki t'owa ováykháge'nandán, hedá naa wá' dikháge'nán.

³ Priscilla-ádi Aquila-ádi navi sengituu-á dovánsan, indá naa-ádi Christ Jesus-gí' ívít'óe'an. ⁴ Indá dakhâymuu inbí wówátsi dánmäänídi naa bahpíbo opúwídi. Hedího dovánkú'daa'o', hewänbo naadiqá'ba yoe, t'ähki in Hudiyo dimuupi'in méesate'indi wá' ovánkú'daa'o'. ⁵ Hedá in t'owa inbí tewhá ee díwíwé'ge'o'in Yóesi óe'a'ginmäänídi, in wá' bínsengitú'ámí.

Hedá ná'in wé'ge'in t'owa wá' dínsengitú'ámí: Epanetus, naadi dóséegi'i', i-á oe Asia nange i páadé'i Christ-ví'piye' iwähäyü'i namuu, ⁶ hedá Mary-á, hânho ungi' it'óe'o'i namuu, ⁷ hedá Andronicus-ádi Junius-ádi navi t'owa dínmuu'indá. Naa-ádi indádi wé'ge gipankw'ónwán, hedí Yóesivi t'óekhuwa'indi híwó' ovántaa. Indá navi páadébo Christ-ví'piye' dánwhäyü.

⁸ Hedá Ampliatus-á wá' dínsengitú'ámí, i-á dóséegi hedí i wá' Na'inbí Sedóvi'piye' iwähäyunde', ⁹ hedá Urbanus-á, i-á na'indádi Christ-gí' it'óe'an, hedá Stachys-á, i-á dóséegi, ¹⁰ hedá Apelles-á, nakeepo' i-á ta'gendi Christ-ví' únmuu'in, hedá Aristobulus-ví k'aygi'indá, ¹¹ hedá Herodion-dá, i-á navi t'owabá dínmuu, hedá in to'wên Narcissus-ví k'aygi' in diwedí Na'inbí Sedóvi'piye' díwíwhäyunde'indá.

¹² Hedá wá' dínsengitú'ámí Tryphena-ádi Tryphosa-ádi, indá Na'inbí Sedógi' hânho dánt'óe'o', hedá Persis-á, i-á dóséegi, hedá i wá' Na'inbí Sedógi' hânho it'óe'an. ¹³ Rufus-á wá' dínsengitú'ámí, i-á Yóesidi óede'mandi' namuu, hedá iví yiyá-á, navi yiyá waagibá dócháa. ¹⁴ Dínsengitú'ámí Asyncritus-á, Phlegon-dá, Hermes-á, Patrobus-á, Hermas-á hedá in tí'úuwín páadé'in indádi diyi'indá. ¹⁵ Hedá wá' dínsengitú'ámí Philologus-ádi Julia-ádi,

hedá Nereus-ádi hedá i kwee iví t'úu únmuu'i-ádi, hedá Olympas-á, hedá t'ähki in wé'ge'in Yöesivi t'owa indádi diyí'indá.

¹⁶ Wí'ná táye úvíséegsengitu'ãamí. T'ähki Christ-ví méesate eeyewin t'owa t'ãmäpiye' dikw'ó'nindi wovâysengitu'o'.

Paul-di ovâytumáa dívípi'âyíngi'amí'in

¹⁷ Tí'úuwin páadé'in kaygí'di wâytumakhemáa, in to'wên wovâywiye-í'in hedá in ta'ge'in p'öe iwedi wovâyhänge'amí'in dida'inbí'gedi úví'âyíngi'amí, indáho háäwí ihâhpöe'ívi'wedi wíyá piháawi wovâyhá'o'. Inbí'wedi úvíyáa'amí. ¹⁸ Kí'min t'owa-á Na'inbí Sedó Christ-gí' wídívít'öe'opi, hewänbo ingí'dá' háa dida' waagi dívíwänpi'o'. T'owaví'gedi dívíhí'máadi inbí hí' sa'wó' dint'oet'öe, hewänbo kindidi in to'wên ihay ka'powa dâymáapi'in ovâyhöeyó'o'. ¹⁹ T'ähki t'owa dínhanginná undi Yöesi bín'a'gindo'in, hedího naa ohíhcháa han úví'odi. Hewänbo naa oda' in hangintan bínmá've-í'in hedânho únhanginnánidi wé'í wí híwó'di namuu'in hedí iwediho t'aywó'kanhá'in ímúnípidí. ²⁰ Yöesi Tádádi na'in díkhäge'do' áns Haaginpídíbo gikwó'nídi, hedí idíbáho háy napöe ihaydi Penísendivi kay ónhánú-i hedânho undi bint'áanidi. Christ-ví séegisehkaná-á bínmá've-í.

²¹ Timothy naa-ádi Yöesigí' it'öe'o'ídi wovâysengitu'an, hedá Lucius-á Jason-dá hedá Sopater-á navi t'owa dínmuu'indi wá' wovâysengitu'an.

²² (Naa Tertius omuu'í' dótá'do háa Paul natú'in, hedá naadi wá' Na'inbí Sedóví' omuudi wâysengitumáa.)

²³ Gaius-di wá' wovâysengitu'an. Naa iví k'aygi o'än, iwebá t'ähki in Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in ná'í búu'úwin dimuu'in dívíwé'ge'o'. Hedá Erastus-á ná'í búu'úwi chá' í'áyí'do'ídi wá' wovâysengitu'an, hedá na'inbí t'úu páadé'í Quartus-di wá'.

²⁴ Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví séegisehkaná bínmá've-í t'ähkídi'bo'. Hamân.

In Ta'nin Paul-di In Philippi Búu'úwi Méesate'in T'owa Ovâyta'nannin

¹ Na'in Paul-ádi Timothy-ádi Christ Jesus-gí' änt'òemáa. Nā'in ta'nin wâyta'do' un méesate'in p'ó'dé'dé'indádí in khäge'nindádí hää Philippi búu'ú ithaa'in, hedá t'ähká in wé'ge'in Yöesi Tádávi t'owa Christ Jesus-ádi ímuu'in wá' wâyta'do'.

² Yöesi Tádá na'inbí Tádá gínmuu'i-ádi hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ádi séegísehkaná wovây mááni hedá wovâykhäge'nami ánsahaaginpidíbo' íkwò'nídí.

Paul-di in méesate'in t'owa oe Philippi búu'ú dikw'ò'nin ovâyúusu'o'

³ Häädi unbí'gedi dáy'ánshaa'an ginhay naadi navi Yöesi donkú'daa'o' un ímuudi, ⁴ hedí häädi wänbo un t'ähkígí' dáyyúusu'an ginhay-á híchandi kin dáy'o', ⁵ gá i páadé'i thaa úviwähýu iwedíbo náa pu'wahaydi na'in díkhäge'nandán i híwó'di tuu Jesus-ví'gedi t'owa äyt'òe'amídi. Páadé úvtsi'anwähýu ihaydi Yöesi Tádá unbí pí'ná khó'yé wí hääwí híwó'di í'an, ⁶ hedí naa ta'gendi dínhanginná Yöesi Tádábá namuu ná'i ikháymáa'i' náa iwedí páadépiye', hedí owáy i thaa Christ Jesus nawáypówá ihaydá ná'i híwó' wovây'o'i-á únbowadéé-í.

⁷ Hedí híwó' namuu kin ocháa-ídi unbí'piye', häädi wänbo t'ähki navi pí'ná khó'yé híchandi unbí'gedi dáy'ánshaa'máadi. Yöesi Tádá navi'piye' híwó' nachaadi wí t'òe dímagi dón'amídi, hedí undídá naa díkhäge'máa ná'i t'òe dáy'amídi. Nā'in khäge' undi díma' tobá opannán wänbo háa hä'in tsonninbí páadépiye' owin wänbo Yöesi Tádávi híwó'di tuu dón'áyinná'we-ídi hedá dovâythayamídi ta'gen namuu'in. ⁸ Yöesi Tádá únhanginná in ta'gen naa otú'nin, unbí'piye' báyéki' otachanpo'. Háa Christ Jesus ivi pí'ná khó'yé naséegímuu waagibá naa wá' hanbá unbí'piye' ocháa.

⁹ Hedího ná'in namuudi naadi wáyyúusu'o' kin únpuwídi: Shánki wänbo unbí séegi únsòe-í, hedí iwedá wíyá shánki híwó'di hangintandá ka'powa-á wovây mááni. ¹⁰ Kíndíángo únhanginná wé'i wí híwó'di namuu'in hedá wé'i wí híwó'pí' namuu'indá, hedánho i híwó'pí' namuu iwedí úviyáa'amí, hedího owáy i thaa Christ nawáypówá ihaydi yá'dáa'indá' ímúni hedá to'wídi wänbo-á há'to wovây'te'p'íde-í. ¹¹ Jesus Christ-dánho wovâykhäge'nami báyéki' híwó'di hääwí úvi'á'amídi, hedánho t'owađi Yöesi Tádá kw'áayébo' óemá'we-í, hedá ditúni hay'i namuu'in.

Paul napannán wänbo Yöesivi tuu t'owa ovây't'òe'o'

¹² Tí'úuwín páadé'in, naa oda' ná'in únhanginná'nin: Háa naa dínpoé waagidi shánki báyéki' t'owa i híwó'di tuu Jesus-ví'gedi dit'oe, ¹³ hedího t'ähki in áyi'nin sundádo ná'i tsondivi tewhá iwe'in dimuu'indá hedá in wé'ge'in t'owa náwe dithaa'indá dínhanginpóe naa Christ-gí' dáyywánpit'òemáadi'bo' opannánnin. ¹⁴ Hedá naa opannánnin dínhanginnándiho t'ähki waa in tí'úuwín páadé'in náa Rome dithaa'inbí wähýu Na'inbí Sedó Yöesivi'piye' shánki dínkaymán, hedá náa inbí khuwòeda' dínhandedi Yöesi Tádávi tuu in t'owa shánki ovây't'òe'o'.

¹⁵⁻¹⁷ Wáy wén inbí ánsaa híwó'di dínmuudiho Christ-ví'gedá t'owa ovây't'òe'o', hedí indá naa díséegídi kin dívi'o', dínhanginnándi Yöesi Tádádi naa dísóge'in i híwó'di tuu Jesus-ví'gedi dó'áyi'ngi'amídi. Hewänbo wáy-á wéndá naa díwánpithúumáadi hedá dituhánt'òedá in t'owa Christ-ví'gedi ovây't'òe'o', hedího pín ta'ge haydi wídívi'opi, indá ingí'da'mán dívi'o'. Dí'ánde naa wa' náa pan dee o'ándi shánki wänbo t'òe'phade iwe ditòeni'in.

¹⁸ Hewänbo háa indi dí'o wänbo wídí'áyi'ngimáhpí. Háa híwó' háa híwó'pí divi'ánshaa'máa wänbo', Christ-ví'gedi in t'owa ovây't'òe'odá híwó'di namuu, hedího shánki wänbo naa díhíchando'.

¹⁹ Hedí wa'di híchandibo' omúni. Un t'ähkídi'bo' naa dínyúusu'odi, hedá i Yá'dáa'i P'owéahháa Jesus Christ-di díma'ídi naa díkhäge'dodá, handídi dínhanginná t'ähki híwó' naa dínpuwagít'òe'in. ²⁰ Hânho wén háäwén oda', hedí dáywähýunde ná'in oda'in dínpuwagít'òe'in, hedí ná'innán in namuu: Há'to hääwídi díwòeda'máani'í dá'y'amí. Náa pu'wahay khuwòeda'gínpidíbo' oyi', hedí náa há'bibo omúni'in oda', hedánho háa navi wówátsi donhon waagidi t'owa ditúnídi Christ hay'i namuu'in, tobáháa owówáyí' háa díhay wänbo'. ²¹ Kinnán naagí' namuu: Christ-án navi wówátsi waagi'ba dínmuu, hedí ochuudáho shánki wänbo i-ádi ochá'ni. ²² Hewänbo wa'di náa oepáa k'aydíbo navi wówátsi díntá'ándáho', shánki wänbo híwó'di hääwí navi t'òe iwedí dínpee-í, hedího naa wídí'nginnáhpí wé'i wí dóde'mamí'in, háa owówáy'èeni'in háa ochúu-'in. ²³ Naa wéeege'in ánsaa-á donmáa. Náa oepáa k'aydi'in wówátsi dóyoe'amí'in oda' Christ-ádi ochá'nídi, gá han dínpoedáho shánki híwó' naagí' namúnídan. ²⁴ Hewänbo ungi'áho shánki natáy wa'di náadi dáywóyi'nídi. ²⁵ Naa dínhanginná ná'in wáytumáa'in ta'gen namuu'in, hedího wá'

dínhanginná nááđíbo dáywóyí'ní'in undáđi owówayēenídí, heđânho unbí whäyü únmuu'i shánki únkay-íđi heđá iweđá shánká ihíhçaa-í, ²⁶ heđá owáy unbí'we wiyá opówá ihaydá Christ-di shánki báyéki wovâyíhíhchanmääni naa omuudi.

²⁷ Hewänbo tobáháa napóe wänbo híwó'nin wówátsi bínhúuwí, i híwó'di tuu Christ-ví'gedi natú' waabá íthaa-íđi. Kin únkhây'ä' úví'amí'in heđânho tobá unbí'piye' opuwámää wänbo háa omääpi wänbo', naa dínhanginnáni kay'indi iwinnin, heđá unbí ánskaa-á unbí taachandá wa'di wēeđá' únmuu'indá, heđá i híwó'di tuu Jesus-ví'gedi t'owa dívíwhäyü-íđi un wé'ge úvisó'đinde'indá. ²⁸ To'wēn unbí'piye' híwó' díchappí'in háy wänbo wíwínkhuwōeda'ípi. Íkhuwōeda'pí'in wovâymundedi bínkeekw'ōeni indá dipedeemuu'in, hewänbo undá Yōesi Tádádāho wovây'aywoeni'in. ²⁹ Yōesi Tádádí wovây'má' Christ namuudi bint'ōephadē-íđi, iví'piye' úvíwhäyü-íđi'ábá yoe. ³⁰ Undicá naa ho dímu' háa wí Yōesi Tádáví sundado waagibá dáyhänbo'in, heđá ná-á únhanginpóe wa'di hanbo dáy'o'in. Heđá un wá' náa hanbá bínphadende'.

2

Háa Christ í'an waabá na'in wá' gínkhây'ä' úví'amí'in

¹ Christ-áđi gimuuđi gínkoedi wí'ná táye ívíkweewaasenwaatu'āamíđi. Íđi díseegíđi gínkoedi wí'ná táye ívíbo'aawówá'amíđi. I Yä'dāa'i P'oweaqhāđi díwōndedi gínkoedi wí'đá' gimuu waabá gíchā-íđi. Na'inbí pí'ná khó'yé gitaachanpo'di gínkoedi wí'ná táye ívísehkanhúuwíđi.

² Heđiho únkhây'ä' wēhpēeđá' í'ánshaa'umí'in heđá wí'ná táye-á úvisēegíhúuwí'in heđá t'āhki unbí hā-á unbí taachandá handá' únmuu'indá. Handiđiho shánki wänbo naa dínhíhchanmääni. ³ Wēn háawēn wänbo ungi'đá', háa úvípítege-íđi'á wí'úví'āamípi, hewänbo áagé úvípikw'ōeni heđá in wé'ge'in t'owa-á unbí shánki híwó'nin dímuu waagibá íchanpúwí. ⁴ Wáy-á wé'ge'in t'owavi wówátsi bín'āyíngimá've-í, unbí'đá'ábá yoe. ⁵ Háa Christ Jesus í'ánshaa'an waabá un wá' únkhây'ä' hanbá úví'ánshaa'amí'in. ⁶ Tobá háa Yōesi Tádá namuu waagi'ábá Christ wá' hāđi wänbo t'āhki hā'bibá namuu wänbo', wínachanpóepi únkhây'ä'in wa'di hā'bibo namúni'in, ⁷ heđiho napida'di iví hā'áwí t'āhki iyoe'an wí pant'ōe'i waagibá napáa-íđi. Wí t'owa waagibá na'aypyā heđá wí t'owa waagibá-á iví wówátsi iho'. ⁸ Heđáhá' Yōesi Tádá óe'a'ginnandi iví wówátsi imāgíđi wēn phé'wan deedi nachuu.

⁹ Heđi han í'andi Yōesi Tádádí shánki kw'áye óesóge, heđá natú i-á to'wēn t'āhkiwí shánki hay'i namuu'in, ¹⁰ heđiho t'āhkiđi'bo dívidé'gendikw'ōeni Jesus óe'a'ginnmääniđi, t'āhki oe makówá dikw'ó'nindá, náa oepáa k'aydi í'ge diyi'indá, heđá nan soge núuge dikw'ó'nindáđi, ¹¹ heđá t'āhkiđi'bo-á dítu'ni Jesus Christ i shánki p'ó'đéđi' namuu'in, heđi kindiđi nakeepúwí Yōesi Tádá hay'i namuu'in.

Gínkhây'ä' úvisó'đēe-í'in Yōesigí' githāa-íđi

¹² K'ema'in, undáđi oyi' ihayđi hāđi wänbo t'āhki navi hí' dín't'óyande', heđiho náa-á wá' tobá undáđi wó'yipi wänbo shánki dín't'óyaani. Yōesi Tádádí wovây'aywon, heđiho ihayđá' úvisó'đi'be-í hā'áwí únkhây'ä'i' úvíkanhúuwíđi, heđânho t'owa bínkeeyamíđi in wovây'aywonnin ímuu'in. ¹³ Yōesi Tádá-ān unbí pí'ná khó'yé ún'andí iwebá it'ōemáa, heđá ídāho wovâykhāge'máa heđânho ídā'íđi háa i natsónpóe waa úvíkanhúuwí'in, heđá wá' wovâykhāge'do' kin úví'āamíđi.

¹⁴ Tut'aygínpiđi'bo tuwhānpíđi'bo hā'áwí t'āhki bín'amí. ¹⁵ Handiđi t'owađi wíwovāy'tuusu'āamípi, heđi unbí pí'ná khó'yé-á yā'dāa'indá' ímúni, heđânho úvípíkeekw'ōeni Yōesi Tádáví áy ta'gendi ímuu'in, heđá yā'dāa'indá unbí wówátsi-á bínhúuwí tobá in híwó'pí'in t'owavi yāa íthaa wänbo', indá in ta'ge'in p'ōgege namuupí í'gedá' díman. Oe makówá in agóyóđi dínko'o' waagibá nakhây'ä' náa oepáa k'aydibo un wá' wí ko waagi'ínbá ímúni'in, ¹⁶ i tuu nawówátsipāyí'i' in t'owa ovāyhondi. Kin úví'andá, owáy i thaa Christ nawáypówá ihayđi naa dínkoedi-í híhchandi otúníđi híwó' dáy'annin, heđá wí ā'ā'i' íkhā'āde waagibá naa wá' ochanpúwí hāho dáykhā'ā'in, heđiho hā'áwí dáy'andi' wíđínpedeepi. ¹⁷ T'owađi animāa dāy't'ahānún'in Yōesi Tádá óemā' waagibá, undá iví'piye' úvíwhāyundedi unbí wówátsi-á iví'piye' úvímāgi heđá igí' úví't'ōemáa. Ma'đi navi ún'p'oe donch'āani heđânho unbí t'ōe Yōesigí' únbowadēe-íđi, hebo tobá han dínpóe wänbo naa ohíhchanpo', heđá un wá' kí'mín híhchan bínmá've-í'in oda'. ¹⁸ Naa ohíhçāā waagibá un wá' únkhây'ä' íhíhçāā-í'in, heđiho unbí híhchan oyāmu-í.

Timothy-ví'gedi Epaphroditus-ví'gedá Paul itq'nan

¹⁹ Na'inbí Sedó Jesus natúđáho hanwaapíđi'bo Timothy unbí'piye' dósaa'ni heđânho háa íkw'ó'nin dínhangínpuwíđi heđi kindiđi naa obo'aawówápúwí. ²⁰ Wiyá to'wí wänbo i waagi naa-áđi wína'ānpí. Ídā'mān na'āyíngíđi ta'gendi unbí'gedi í'ánshaa'o'. ²¹ T'āhki in wé'ge'in inbí wówátsi í'gedi'á diví'ánshaa'máa, Christ Jesus-ví t'ōe í'gedá yoe. ²² Unbo únpihanginná

Timothy-dá dínkeeyannin i-á ta'gendi báyéki nachä'po'in. Wí ay iví tádá ikháge'do waagibá, idá naa báyéki díkháge'nan i híwó'di tuu Jesus-ví'gedi ánt'óe'amídí. ²³ Hedího owáy háa naa dínpuwagit'óe'in dínhanginpóe ihaydi, wesebo unbi'piye' i dósaañí, ²⁴ hedí navi pí'ná khó'yé ochaa Na'inbí Sedó Yóesídi hanwaapídibo naa wá' unbi'piye'ba dípuhpágit'óe'in.

²⁵ Hewänbo naa ochanpo' nakhä'ä'in Epaphroditus unbi'piye' wesebo dówáysaanídi. Dínkháge'táy ihaydi undá navi'piye' i dínshan, hedí naagi' wí tí'úu waagi'ba namuu, naa-áda wé'gá ánt'óe'an, hedá wíye sundado wé'ge ánhánbo'di waagi'inbá gamuu. ²⁶ Náa hânho un napuwáda', hedá nat'oe un únhanginpóe'in i-á nahay'in, hedí há'índá óe'áyíngimági hedího unbi'piye' dówáysaaní. ²⁷ Ta'gendi hânho nahaywän, chuwa k'áygeho na'ánwän. Hewänbo Yóesi Tádá ún'iyapóedí óehékhámági. Hedí han i'andi navi'piye' wá' na'iyapóe, hedánho wíyá shánki wänbo wó'k'áykháapúwípídi. ²⁸ Hedího wíyá shánki wó'tsikhada'pí unbi'piye' dówáysaanídi, hedánho i bínmúnídi hedá íhíhchanpúwídi, hedí handídi naa-á ánskaa iwe wó'chá'nípi. ²⁹ I-á Na'inbí Sedó Jesus-ví' namuudi híwó' híhchandi bínséegíkéyi. I-ádi hedá to'wên i waagi'ba dímú'índádi bín'a'ginnamí, ³⁰ gá Christ-ví' t'óe ón'odi chuwa k'áygehay napówadán, hedá háäwí naagi' i'andi i-á nakhâymuu iví wówátsi imäänídi. Ná'i háäwí undá wí'únkoedípi dín'amídí navi'wedí kayí' diwe ikw'óndi.

3

Háa in ta'ge'in wówátsi ívihuúwí'in.

¹ Tí'úuwín páadé'in, náa ná'i wáytu'áamí: Na'inbí Sedó Jesus-ví'in ímuudiho' úvíhíhchanmá've-í. Tobá ná'i háäwí i'gedi wáyta'nán wänbo', kaykhan wídínpo'pí inho wáyta'nanninbá náa wíyá wáyta'námídi, hedí ná'i hí' wáyta'do'ídá wováy'aywoeni.

² Úv'áyíngi'áamí há'í in hóeyó'in háhkannin dímuu'inbíwedí, indá yá'dáapi'da' dív'í'ó', indá in Hudíyoví k'ewé' taadi ováytaa'n wänbo ná'in taa-á wên tsaá wên nachä'muupí'indá'mán inbí túu'ú dínmuu. ³ Na'innán in ta'gen k'ewé' taa waagi'inbá áymáa'in gimuu, gá Yóesiví P'oewaqaháadi na'in díkháge'dodán Yóesi Tádá áy'a'ginnmäänídi, hedá na'indá híhchandi gitú' Christ Jesus-ví'in gimuu'in, hedá wí'íviwháyunde'pí háäwí wí'bo iví'ó'idibo na'in dín'owóyé-í'in.

⁴ Ma'di wí to'wí nachanpo' híwó'di háäwí i'odibo' ón'owóyé-í'in, hewänbo kinho nachanpóedáho naa-á dínkoedí-í iví shánki ochanpúwí'in i háäwí naa dáta'andibo dín'owóyé-í'in. ⁵ Naa-á khaave thaa ihay'í omuudi in Hudíyoví k'ewé' taadi dítaa'an; navi tádá-á yíyá-á Israel-í'in dínmuu; wí Benjamin-bí áy iwedi'í-án omuu, hedánho wí kodí'di Hebrew omuu, hedí Pharisee t'owabá omuudi in waagibá Moses-ví khuu t'áhkí dónhon; ⁶ hedí pin ta'ge haydi navi wíháy khuu donhondi in Jesus-ví'piye' díviwháyunde'in t'owa t'óephade iwe dováykw'ódi. I tsontuq Moses ita'nandí' t'áhkí dó'a'gindoqi to'wí wänbo wí'únkoedípi dín't'e'p'íde-ídi.

⁷ Ná'i háäwí namuudi naa dáyyéngi'owän, hewänbo náa Christ dóséegídi ná'i háäwí nachä'muupí' waabá dínchanpo'. ⁸ Hedí ná'i háäwí'á'ba yoe, háäwí t'áhkán nachä'muupí' waagibá dínchanpo', gá náa-á Christ Jesus navi p'ó'dé'í' dínmuu'í dontaadán, hedí i-á shánki híwó'di namuu háäwí t'áhkí'v'wedí. Hedí náa Jesus dótaadi ná'i wé'ge'í háäwí dímpédee waagibá dóchaa, hedí ná'i háäwí-á phé'yávi whée óecha'git'óe'ida' waagi'ba namuu gin otúní hedánho Christ shánki híwó' dótaa-ídi. ⁹ Naa oda' Christ-ádi wí'da' gamúní'in hedánho Yóesi Tádádi díchaamá've-ídi t'aywó'di wídómáapi waagi. Hewänbo há'to kin díchaa-í i tsontuq Moses ita'nandí' dó'a'ginnamídi dáykháádedibó', hewänbo Christ-ví'piye' dáykwháyundédán, gá Yóesi Tádá natú'dán in to'wên Christ-ví'piye' díviwháyunde'innán ídi ováychaamáa t'aywó'di wídáymáapi waagi. ¹⁰ Naa oda' ta'gendi Christ dótaa-í'in. I-á nawáywówápóedí in kay imáa'in napáyí', hedí naa oda' ná'in kaybá dímmáni'in dómá've-ídi. Hedá i-á it'óephade waagibá naa wá' hanbá dont'óephade-í'indá oda', hedá háa i namuu waagibá nachuu ihaydi, naa wá' hanbá omúní'indá oda', ¹¹ hedánho tobáháa napóe wänbo' owáy naa ochuu ihaydi owáywówápúwi.

Páadépiyedá' ívikhäü-í

¹² Naa wó'tú'pí Christ ho dótaa'in háa dínkhây'ä' waa, hedí naa wó'tú'pí ho opóe'in háa dínkhây'ä' omúní waagi, hewänbo há'bi opúwídi ihayda' dáykhááde' i dín'táy'í donhónídi, gá hangí'-án Christ Jesus-dída ho naa díké'dán. ¹³ Tí'úuwín páadé'in, wí'ochanpo'pí t'áhkí há'í dín'táy'í ho donhógi'in, hewänbo ná'indá' dáyo'o': Háa ho dín'póe'indá dáy'anníndá i'gedi wídáy'ánshaa'opí, hewänbo shánki'di háa dáykháymáa i'gedán dáy'ánshaa'annón. ¹⁴ Wí ää'í' páadébo napówa-ídi ikhááde waabá naa wá' hanbá dáykhááde hedánho háäwí Yóesi Tádádi dímmáni'in ot'anpúwídi. Hedí kinnán ídi dínkhây'máa: Christ Jesus naagi' i'annin namuudi Yóesi Tádádi makówápiye' dítkánkhây'máa.

¹⁵ T'áhkí'dibo hangintan dáymáadi ta'gendi dikweesenpaa'indá dínkhây'ä' dív'í'ánshaamääni'in ná'i otú'í híwó'di namuu'in. Hedí wí to'wí háy píháa i'ánshaamáada,

Yöesi Tádádí ná'in wänbo ònthayk'úwí. ¹⁶ Hediho in nahaydi giháhpóe'inbá ívikanhondi, hanbá na'inbí wówátsi áyhúuwí. ¹⁷ Tí'úuwín páadé'in, háa naa naví wówátsi donhon waabá un wá' t'áhkí hanbá unbí wówátsi bínhúuwí. In to'wên yá'dáa'in wówátsi dáyhonnin háa wáykeeyan waagibá híwó' bínmúni, hedi háa díví'o waa un wá' hanbá úví'áamí. ¹⁸ Háyán wänbo wáytu'an hedi náa-á sée'indidá wíyá wáytumáa, báyéki t'owa háa unbí wówátsi dáyhon diwedi nakeepo' dáayoegimáa'in háa Christ-di na'ingí' dín'an waa phé'wan deedi nachuu ihaydi. ¹⁹ Indáho péyégepiyeho dimán. Yöesi dáy'a'ginmääníwí'wedi húukandá suwá-á í'gedi shánki díví'ánshaa'o'. Hääwí wòeda'wó'di díví'o' í'gedá dívíyèngihéé'o'. Indá i hääwí náa oepáa k'aydiwí í'gedida' díví'anshaamáa. ²⁰ Hewänbo na'indáho makówa í'gedá ív'ánshaa'o', gá iwá na'inbí úwáná waagibá ginnándán, hediho pín ta'ge haydi áytsíkha'máa na'inbí aywondi gínmuu'í' iwedi gínwáy'ää-ídí, i-á Na'inbí Sedó Jesus Christ namuu, ²¹ hedi i-áho in kay imáadi na'inbí túu'ú kaypi' gínmuu'í' gínchuwagít'óe wänbo dín'egókháyamáadáhá' ts'aabi dínpakháymáa, háa ív'í' únmuu waagibá nawówápóe waabo'. I-áho hääwí t'áhkí í'gedi natsonyidi únkoedi kin í'amídi.

4

¹ Hediho naví tí'úuwín páadé'in, Na'inbí Sedó Yöesiví'piye' kay'indi úvíwháyuhúuwí. Naadá un báyéki wáyseégídi wáymuní'in oda'. Undida' naa díhíchando', hedi hääwí dáy'andi ot'anpóe'í' waagi'inbá ímuu gín wáychaa.

² Euodia-ádi Syntyche-ádi kaygí'di dovántumáa dánwóení hedi wí' dānpáa-í, indáho Na'inbí Sedó Jesus-ví'in wí'gín damuudi. ³ Hedá u ta'gendi naa-ádi bit'óe'o'í' unmuudi, wída'máa ná'in kwíyá' ovánkháge'namídi wí' dapúwídi, indá dānt'óe'o'í' híwó'di tuu'ú Jesus-ví'gedi t'owa dānt'óe'ámídi. Hedá Clement-dádi wáy-á wé'ge'indádi hanbá dívít'óe'o', unbí kháwá-áho in ta'nin diwe dín'tá'muu, iwe natú' to'wên dimuu in wówátsi nahándepí'in dáy'máa'in.

⁴ Na'inbí Sedó Jesus-ví'in ímuudi häädi wänbo t'áhkí úvíhíchannámá've-í, hedá wíyá hanbá wáytu'áamí, úvíhíchannámá've-í.

⁵ T'áhkí t'owa-ádi híwó'da' ímúni, Na'inbí Sedó Jesus-áho hanwaapídiho na'ádi. ⁶ Báyéki ánskaa iwe wí'íkwo'nípi, hewänbo hääwí t'áhkí í'gedi úvíyúsu'áamí-á, hedá Yöesi Tádá-á hääwí úntáy'í bínndaa'amí, hedi kin úví'odi bínkú'daa'áamí wá'. ⁷ Yöesi Tádádi díkháge'do' ánsaaaginpídiho gikwo'nídi, tobá na'in t'owada' gímuudi wíginhanginnáhpí wänbo háa kin dín'o'in. Hedi kin wováy'odi t'áhkí unbí pí'ná khó'yé bínndaa'í-á unbí hangintandá wováy'áyinnámá've-í, Christ Jesus wé'ge' ímuudi.

⁸ Tí'úuwín páadé'in, ná'i-á naví t'á'gídi hí' unbí'piye dínmuu: Häädi wänbo t'áhkí ná'i hääwí í'gedi úv'ánshaa'áamí: hääwí ta'gen namuu'indá na'a'ginmuu'í-á, in ta'ge'in pí'ogé í'ge wováyhondi-á, i yá'dáa'í namuu'í-á, naséegimuu'í-á, t'owa t'áhkí ováyh'andi-á, i shánki híwó'di namuu'í-á, hedá í'gedi t'owa híwó' dívíhéé'o'í-á. ⁹ Naví hí' í't'oe hédá naví tsiyekan dínmú', hediho t'áhkí naví'wedi giháhpóe'í-ádi i háhkan naví'wedi bínhógi'ádi ihayda' úvikanhúuwí, hedi kin úví'oda' Yöesi Tádá undádi nayéeni, idá díkháge'do' ánsaaaginpídiho gikwo'nídi.

¹⁰ Tobá híwó' hay thaa naphade wänbo náa undi wíyá naa dí'ánshaa'áamí díkháge'namídi, hedi handidán Na'inbí Sedódi báyéki híhchan naa dímági. Naa dínhanginná ta'gendi naví'gedi ho úv'ánshaa'o'in, hebo náa pu'wahaydi wí'únkoedipi háa íchaa'in dínkeeyamídi.

¹¹ Naa dínháawítáy'in wó'tú'pí. Oháhpóe ohíchaa-ídi tobá háyú dínkw'ón wänbo'. ¹² Naa dínhanginná naví wówátsi donhúuwí'in wí sehkanáwó' nawówáy'í waagibá háa wí kodit'owa namuu'í waagibá. Naa oháhpóe hádi'odi ohíchannáwí'in, tobá híwó' dáyhuuyó háa oháhsên wänbo', tobá báyéki dínkw'ón háa hääwí dín'táy wänbo'. ¹³ Christ-di in kay dímdáidho ná'i hääwí t'áhkí dínkoedi dáy'amí'in.

¹⁴ Hewänbo tobá hääwí t'áhkí dín'táy'í dómáa waabá ochaa wänbo', undá naví'piye' híwó'nin ímuu díkháge'nandi wá' náwe dont'óephadededíbo'. ¹⁵ Un Philippians, unbó ná'i únhanginná: Oe Macedonia nange iwedi opáadépee ihaydi i híwó'di tuu'ú Jesus-ví'gedi t'owa dováy't'óe'ámídi, undida'mán hääwí naa díyámú, wáy-á méesate iwe'indidá yoe, undida'mán dínch'ásan. ¹⁶ Oe Thessalonica búu'ú wänbo'o'ándi dínkháge'táy ihaydi undi wáymuuvi shánki hääwí dínsan. ¹⁷ Wí'í'áanpí náa wáyda'máa'in wíyá hääwí dímdáidí, hewänbo oda' unnánho báyéki híwó'di bínhóní'in Yöesiví'wedi, wí to'wí ív'í t'óe iwedi báyéki wá'áa ihónde waagibá. ¹⁸ Náa-á hääwí dín'táy'í-á hedá shánki wänbo dín'táy'íwedi dómáa. Ná'i báyéki hääwí-á dómáa gá Epaphroditus-di hääwí undi dínsandí' dínkándán. T'owadi hääwí sa'wó' nasuu'í-ádi hedá animáa dáyhanú'indádi Yöesi Tádá ónhon óemáánidí, hedi i-á iséegíhógídi nahíchannó'. Hedi hanbá ná'i hääwí undi naa dínsandidá wá' Yöesi Tádá óhíchando'. ¹⁹ Hediho Christ Jesus-ví'in ímuudi naví Yöesidího hääwí un úntáy'í wováy'máani ív'í báyéki híwó'di hääwí únkw'ó' diwedi. ²⁰ Hánhay wänbo t'áhkí na'inbí Yöesi kw'áayébo' áymá've-í, i-á na'inbí Tádá gínmuu. Hamán.

Paul-di ovâysengitü'an

²¹⁻²² Yôesi Tádáví t'owa t'âhkí ovâysengitü'âamí, indá Christ Jesus-ví'in dimuudi. In tí'úuwín páádé'in naa-áqí diyi'indá heqá t'âhkí in wé'ge'in Yôesi Tádáví t'owa náä dikw'ó'nindá wovâysengitü'an, i tsondi Caesar-ví tewhá ee dikw'ó'nindi shánkí wänbo'.

²³ Ná'inbí Sedó Jesus Christ-ví séegísehkanä unbí pí'ná khó'yé bînmá've-í.

In Páadé²IN Ta²nin Paul-di In Thessalonica Búu²úwi Méesate²in T'owa ovâyta²nannin

¹ Na²in Paul-á Silas-á hedá Timothy-á gimuu²indi un méesate²in t'owa oe Thessalonica búu²ú íthaa²in wâyta²do², undá Yôesi na²inbí Tádávi²in hedá Na²inbí Sedó Jesus Christ-ví²indá ímuu. Yôesivi séegísehkaná dínmá²ve-í, hedí idi wovâykhâge²namí ánsahaaginpidíbo² íkwô²nídí.

Háa Yôesivi t'owa oe Thessalonica búu²ú dithaa²in díviwhâyunde waa hedá háa inbí wówátsi dâyhon waa

² Hâádi waa ívíyúusu²o² ihaydi Yôesi Tádá áykú²daa²o² un ímuudi, ³ hedí Yôesi na²inbí Tádávi²piye² ívihâdindedi ívíyúusu²amidí hâádi wânbo t'âhki íví²ánshaa²o² háa úví²o²in Jesus-ví²piye² úvíwhâyundedi, hedá háa báyéki úvit²oemáa²indá Jesus bínséegídi, hedá háa úvíyâá²o²indá Na²inbí Sedó Jesus Christ nawáy²âá-ídi úvítsikha²máadi.

⁴ Tí²úuwín páadé²in, un Yôesi Tádádi wovâyséegi²in, ginhanginná idi wovâyde²mannin iví²in ímúnídi. ⁵ Yôesi Tádávi híwô²di tûu na²indi wây mági²i tûuda² wínamuupi, hewânbo hâáwi kay²i namuu, hedí wây²í²o²é²di i Yâ²dâa²i P'oweahâa na²indádi nayí, hedí ginhanginná ná²i tûu-á ta²gen namuu²in. Undá únhanginná háawin wówátsi áyhonnin undádi giyi² ihaydi, hedí t'âhki íví²andi-á ungi²da² namuu. ⁶ Hedí ihaydi úvisó²dée na²in waagi²inbá hedá Na²inbí Sedó Jesus waagi²bá-á ímúnídi, hedí tobáháa báyéki t'ôephage únpówa wânbo², i Yâ²dâa²i P'oweahâadi híhchan wovây mági na²inbí tûu dínhógi ihaydi.

⁷ Hedího t'âhki in wé²ge²in Jesus-ví²piye² díviwhâyunde²in oe Macedonia nange hedá Greece nangá dikw'ó²nin undá bíнкеeyan háawin wówátsi in dínkhây²á² dâyhúwí²in. ⁸ I tûu Na²inbí Sedó Jesus-ví²gedi thay²eedi unbí²wedi napeedi oe Macedonia-piye² hedá Greece-piyá nawadedee, hewânbo iwepiyeda²bá yoe, wéngé t'âhki t'owa ho dit²oe háa Yôesivi²piye² úvíwhâyunde²in, hedího wínatáypi wíyá háawên unbí whâyü²i²gedi áytu²âamídi. ⁹ Hâ²in t'owabo unbí²gedi ditú² háa undi na²in díséegi²annin, hedá háa hâáwi bínkhiyédi unbí yôesi waa bínhâa²i bínyoe²annin Yôesivi²piye² úvíwhâyü-ídi, hedá háa náá-á i kodí²di Yôesi bína²ginmá²in, i-á i ta²geni nawówayi²i namuu, ¹⁰ hedá wá² dit²oe háa náá íví ay ímnuu²i bíntsíkhá²máa makówádi nawáy²âá-ídi, i-á Jesus namuu, i Yôesi Tádádi óewâywówapaa²i, hedí idibá díni²aywonkhây máa owáy ihay thaa Yôesi Tádádi t'owa ovây²tuchânu iwe, inbí t'aywô²di dínmuudi nat²aydi.

2

Háa Paul oe Thessalonica búu²ú Yôesigi² t'ôe²an waa

¹ Tí²úuwín páadé²in, únhanginná unbí²we giyi² ihaydi háa íví²an waa wínapedeepi. ² Undá únhanginná unbí²we gípówápídíbo báyéki dí²ôephagekannannin hedá báyéki híwô²pí² na²in díhéé²annindá oe Philippi búu²i. Hewânbo tobáháa báyéki t'owadi dí²ahkhâa²ami²in dida² wânbo na²inbí Yôesidi khuwóeda² dínyâa²an íví híwô²di tûu wâyü²âamídi. ³ Na²indi wâywhâyü²amidí ívisó²dinde² ihaydi, in ta²gen namuu iwedí wí²ívíhânge²anpi, hedá na²inbí ánskaa-á yâ²dâapi² wíginmuupi, hedí hâáwi wânbo unbí²wedi wí²âykaayanpi. ⁴ Yôesi Tádádi na²in dítayí², hedá dímu² ihay híwô²nin gimuu²in íví híwô²di tûu áyt²ôe²amidí. Hedího ívíhí²máadi wí²ívisó²dindepi t'owa áywânpíhíhchannamídi, hewânbo Yôesi Tádá-ân áyhíhchannamídan. I-áho hâáwi t'âhki na²inbí pí²ná khó²yé áymáa²i² imunde². ⁵ Un únhanginná sa²wô²gi unbí²gedi wí²ívíwânpíhée²anpi, hedá wá² wí²ívíhóeyó²anpi undi hâáwi dímmá²nídi. Yôesi Tádá únhanginná ná²indá in ta²gen namuu²in. ⁶ Hedá undádi giyi² ihaydi wí²ívisó²dindepi t'owa na²inbí²gedi híwô² dívíhée²amidí, un wânbo-á háa wây-á to²wên wânbo-á yoe, tobáháa Christ-ví²t'ôekhuwa²in gimuu²di gínk²ôe wânbo he²ennin dípaa-ídi.

⁷ Hewânbo na²in undádi giyi² ihaydi, wí yíyá íví áyyâá² itsâá²odi ovây²áyinmáa waagibá wâysehkaná²an. ⁸ Na²indi báyéki wâyda², hedí na²inbí séegi unbí²piye² gínmuudânkun gíkhâymuu Yôesi Tádávi híwô²di tûu wây máánídída²bá yoe, hewânbo na²inbí wówátsi wá². ⁹ Tí²úuwín páadé²in, ti wí²ún²ánshaapi²an, undádi gíkw'ó² dihaydi báyéki ívit²ôe²an. Yôesi Tádávi híwô²di tûu wâyü²phadende² ihaydíba² khüu-á thaa-á ívit²ôe²an wá² áychâ²t'aanídí, hedânho un wí²bo wí²úntâyínípi hâáwi gíntáy²i dímmá²nídi.

¹⁰ Un Christ-ví²piye² úvíwhâyunde²indádi na²in gíkw'ó² dihaydi, háa na²inbí wówátsi áyhon waagi yâ²dâa²indá ta²ge²indá gínmuu, hedá to²wí wânbo-á wí²únkoepípi wên háawên wânbo na²inbí²piye² dínt'e²p'íde-ídi. Un únhanginná hedá Yôesi Tádá wá² únhanginná ná²in in ta²gen namuu²in. ¹¹⁻¹² Hedá wá² un únhanginná wí²inbo wâyhée²annin, hedí na²indi wây²tumakhe²an wí tádá íví áyyâá² íhée²o waagibá, hedá wây²kweweasenwaatu²an, hedá

kaygi² didá wáyhée² an unbi wówátsi híwó² bínhúuwídi hedânho Yôesi Tádá nahíhchaa-ídi. Idânho wóvâytkánan iví² piye² í² ã-ídi makówápiye² ímu-ídi hedá iwá he² ennin ípúwídi.

¹³ Hedi wíyá háäwí namuudi wá² Yôesi Tádá háädi wänbo t'ähki áykú² daa² o². Ná² i tų wáytmáa² i² un ít'oe² di hedá bínséegí² andá Yôesiví² wedi ná² ä² in úvíwhäyü, t'owaví² wedida² bá yoe. Hedi ta² gendi Yôesiví tų-än ünmuu, hedi ná² i tųbá un ipiye² úvíwhäyunde² inbi pí² ná² kó² yé í² óemáa.

¹⁴ Tí² úuwin páadé² in, háa in Judea nangewin méesate² in t'owa Yôesi Tádá óe² a² gimná² in hedá Christ Jesus-ví² piyá dívíwhäyunde² in dínpóe waagibá un hanbá ún² póe. Unbi ówinge² in t'owadibo wóvây² t'óephadekannan in Hudíyodi inbi t'owa oe Judea ovây² t'óephadekannan waagibá. ¹⁵ In Hudíyodánkun hân² oe Yôesi Tádávi tukhe² min ovâyhânú, hedá indibá Na² inbi Sedó Jesus óehay, hedá ná² indá wá² dikhepiye. Indída Yôesi Tádá háy wänbo wí² óehíhchandopí, hedá to² wên t'ähki dáyyoegi² o². ¹⁶ Dívísó² dée dí² ahkháa-ídi in Hudíyo dimuupí² in t'owa hádidi ovây² aywoeni² in wí² äyt² óe² äamipídi, hedi handidi ná² in Hudíyovi t'aywó² di dínsömän, hediho Yôesi Tádá inbi² piye² nat² aydi náä inbi tuchänu ho dínpówa.

Paul hânho nada² in Thessalonica-win méesate² in t'owa ovây² mún² in

¹⁷⁻¹⁸ Tí² úuwin páadé² in, unbi² wedi wí háy tähki giwiye² dee, hewänbo tobá undádi wí² gikw'óhpi wänbo wa² di ná² inbi pí² ná² kó² yé unbi² gedi wáy² anshaamáa, hediho hânho wíyá wáy² mún² in gida², hedi unbi² piye² gimú-ídi ívísó² dín² de². Naa Paul háyänbo dáysó² dée wáy² mún² di, hewänbo i Penísendi² dí² ahkhánde². ¹⁹ Owáy Na² inbi Sedó Jesus nawáy² äädi ivi páadé² piye² giwin dihaydi, gitsikha unnän iwebá wáy² mún² di, hedá un ímuudá gihíhchangit² óe, hedá unbi² gedi íviyengihee² amí, wí háäwí git'anpóe² i² ímuu waagibá. ²⁰ Un ímuudánkun ná² in hânho híwó² gichanpo² hedá ívíníhchando².

3

¹⁻³ Na² in hânho gihangin² anda² háa un ún² po² in, hedi báyéki gitaachanpóedi wí² gitsikhakanda² pí² gínhanginpúwí² in, hedânho gí² an shánki híwó² namúni kinnän iví² amí² in: Naa oe Athens ó² an dihaydi iwebo dáyyóyí², hedi iwedi ná² inbi tí² úu páadé² i Timothy unbi² piye² äysan, í-á ná² indádi it'óe² o² t'owa ovây² t'óe² amídi Yôesi Tádávi híwó² di tų Christ-ví² gedi. Hediho unbi² piye² i wáysan wóvây² kweeaaenwaatu² äamídi hedá wóvâykhäge² namídi shánki kay² indi Christ-ví² piye² úvíwhäyü-ídi, hedânho i t'óephade ún² póe² i² namuudi wí² úvíyáa² amipídi unbi whäyü iwedi. Unbo ún² pihanginná Yôesi Tádávi ná² i t'óephade dín² púwí² in imá². ⁴ Wa² di undádi giyi² ihaydibo wa² napóepí² dibo ihaydá² wáy² tų² o² äyt² óephadegit² óe² in, hedi ún² hanginná hanho napóe² in.

Timothy-di Paul óetų² an in Thessalonica-win méesate² in t'owa híwó² dimännin

⁵ Hedánkun báyéki otaachanpóedi wídíntsíkhakóepí Timothy unbi² piye² dósaanídi. Naa hânho ohangin² anda² unbi whäyü í² gedi háa kay² in ún² muu² in háa yoe. Áyngi iwe ó² anwän gá ó² andän hádíwáy i Penísendi² wóvây² annin, hedi wóvây² andá háäwí t'ähki ungi² iví² andi pedee² in gín² púwí. ⁶ Hewänbo náä-á Timothy ná² inbi² we nawáypówa, hedi wí híwó² di tų úvíkanhon ní² gedi dínkán. Idi dítų² an unbi whäyü wa² di únkay² in hedá séegi-á bín² máa² in, hedá háädi wänbo t'ähki ná² inbi² gedi híwó² da² úví² anshaamáa² in, hedá ta² gendá ída² in wíyá díwáy² mún² in, ná² indi wáy² mún² in gida² waagibá. ⁷ Hedânho tí² úuwin páadé² in, wa² di híwó² bo úvíwhäyunde² in gínhanginpóe ihaydi báyéki gihíhchanpóe, tobáháa báyéki káy² i t'óephade iwe gikw'ón wänbo². ⁸ Náä gínhanginná unbi whäyü Na² inbi Sedó Jesus-ví² piye² kay² in ún² muu² in, hediho hânho sa² wó² ná² inbi wówátsi äyhon. ⁹ Ná² indi Yôesiví² piye² wáy² yúusu² o² di hânho gihíhchanpo², hediho un ímuudi tobáháa háyü Yôesi Tádá áykú² daa² o² wänbo², ihay kú² daa² wänbo wa² wí² ay'óhpi. ¹⁰ Khuu-á thaa-á pín ta² ge haydi Yôesi Tádávi² piye² íviyúusu² o² idi dípunnmännídi unbi² piye², hedânho wíyá wáyhá² amídi, hedi handidi wíyá háäwí úntáy² i² íhápúwí shánki híwó² úvíwhäyü-ídi.

¹¹ Yôesi ná² inbi² Tádá hedá Jesus ná² inbi² tsondi hay² í-á äyda² máa unbi² piye² díhúuwídi. ¹² Gida² po² Na² inbi Sedó Jesus-di wóvâykhäge² namídi hedânho shánki wänbo wí² ná² táye úvíséegíhúuwí, hedá wé² ge² in t'owa-á wá² hanbá bínséegíhúuwí. ¹³ Handídânho Na² inbi Sedó Jesus-di unbi pí² ná² kó² yé shánki wóvây² kymääni, hediho owáy i nawáypówa ihaydi t'ähki in wé² ge² in t'owa iví² in ún² muu² in wóege, undá yä² dää² inbo Yôesi Tádávi páadé² piye² úvíwín² í-í, hedá wên háawin wên wänbo wóvây² t'e² pí² íde-í² in wíwínmá² ve-í² pí² ná² kó² yé.

4

Gínkhây² ä² híwó² ná² inbi wówátsi äyhúuwí² in Yôesi äyhíhchannamídi

¹ Tí² úuwin páadé² in, náä ná² i wáy² tų² äamí: Háa unbi wówátsi bínhúuwí² in Yôesi Tádá bínhíhchannamídi wáyhá² anho², hewänbo Na² inbi Sedó Jesus-di dín² k'ú² wáy² daa² amídi hedá

wâyutmakhe'amídi shánki wänbo úvisó'déé-í' in kin úvi'âamídi. ² I tsonṭu wâyṭu'andi' un úhanginnänho', hedí ná'i tsonṭu-á Na'inbí Sedó Jesus-ví'wedän na'ää.

³ Kinnän Yöesi Tádá nada' úvíkanhúuwí'in: Yä'dáa'inda' unbí wówátsi bínhúuwí, hedího to'wí unbí sedó háa kwíyó wí'únmuupí'ádi wí'úvíwhóhkwomá've-ípi. ⁴⁻⁵ Yöesi Tádá nada' un úhanginnání'in háa unbí túu'ú bínsonmá've-í'in, hedänho yä'dáa' in imúni hedá t'owadá wovây'a'geeni, hedí unbí túu'údi háa íwänpichaa waagida' wí'úví'âamípi, hedänho in wé'ge'in t'owa Yöesi Tádá dáytaapi'in dívíkanhon waagi wí'úví'âamípi. ⁶ To'wí wänbo wí'únkhây'âhpi wíyá to'wí Jesus-ví'piye' iwähâyunde'i híwó'pi óemá've-í'in háa íví kwee háa sen óekwee-í'in. Thay'eedi hedá kay'indá ho wâyṭu'an, Na'inbí Sedó Yöesidi in to'wên han dívi'o'indá ovâyṭuchänukháymáa. ⁷ Yöesi Tádádi ná'in díṭukánnan ívi'in gimúnídi hedänho yä'dáa'inda' gípúwídi, tsé waagi'inbá giyëenidá yoe. ⁸ Hedího to'wên ná'i híwó'di háhkan dáyyoegimáadáho wí hí' t'owaví'da' wí'ovâyyoegi'opí, hewänbo Yöesi Tádávi hí'-án ónyoegi'o'. Yöesi Tádádanho ívi P'oweaahâa dimági, hedí ná'i P'oweaahâa-á yä'dáa'í namuu.

⁹ Wínatápi naadi wâyṭa'nami'in háa únkháy'â' in wé'ge'in Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in bínseégíhúuwí'in. Yöesi Tádádi ho wovâyhá'an kin úvíkanhúuwí'in. ¹⁰ Hedí ta'gendi undi t'âhki in Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in háa Macedonia nange dikw'ó'nin bínseégi, hewänbo kaygi'di wâyṭumáa wíyá shánki wänbo bínseégíhúuwí.

¹¹ Úvisó'dí'be-í unbí wówátsi hanginpi híwó' bínhúuwídi, hedá ún'áyíngiwó'náhpí í'ge wí'úvítomá've-ípi, hedá unbí wówátsi únmuu'ígi' úvít'óe'âamí bínpichâ't'aanídi, háa ná'índi wâyṭu'an waagibá. ¹² Kin úvíkanhondi t'owaví khäge' wí'úntáyinípi, hedá háa unbí wówátsi bínhon waagídi t'owa Yöesiví'piye' dívíwhâyunde'pi'in dimuu'indá wovây'a'gínhúuwí.

Háa napuwagít'óe'in Jesus nawáy'ää ihaydi

¹³ Tí'úuwín páadé'in, gida' un úhanginnání'in háa in to'wên inbí wówátsi dáybowa'in dínpuwagít'óe'in. Wáy wên t'owa-á í'gedi wídnhanginnáhpí, hedänkun to'wí nachuu ihaydi dik'âykháapo'. Naa wó'da'pi íchanpúwí'in háa in dichaa waagibá. ¹⁴ Ívíwhâyunde Jesus nachuu'in hedá nawáywópóe'indá, hedänkun kin wá' ívíwhâyunde': To'wên Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in inbí wówátsi dáybowa wänbo', Yöesi Tádádi ovâywáywówápa-í Jesus-ádi dikwó'nídi owáy nawáy'ää ihaydi.

¹⁵ Ná'in wâyṭukankháymáa'in Na'inbí Sedó Jesus-ví hí' únmuu: I nawáy'ää ihaydi in to'wên inbí wówátsi dáybowa'inbí páadébo na'in wa'di giwówáyí'in íví'piye' wíginánpí. ¹⁶ Kinnän napúwí: T'owa dí't'óe-í wên tsonṭu kaygi nakeetú'nin waagi'inbá, hedá í'p'ó'dédi' makówáwi t'óepa'aa'íví tūu waagibá-á, hedá Yöesi Tádávi tenphé waagibá-á. Ihaydáhá' Na'inbí Sedó Jesus-á makówáda nawhání. Ihaydíbá in to'wên dihánin Jesus-ví'piye' dívíwhâyú'indá diwáywópúwí, ¹⁷ hedáhá' na'in wa'di giwówáyí'indá wé'ge in dihánnindádi oe okhúwá nakw'ó' diwepiye' dípiyegít'óe, hedí iwe Na'inbí Sedó Jesus áyyáy-í, hedího í-ádi hánhay wänbo t'âhki gikwó'ní. ¹⁸ Hedího únkháy'â' ná'i hááwí í'gedi wí'ná táye úvíhí'má've-í'in hedänho wí'ík'âykháa-ípidí.

5

Gínkhây'â' gíkhâyímúní'in Jesus nawáy'ää-ídi

¹ Tí'úuwín páadé'in, háádi háa wé'í thaa Jesus nawáy'ää' í'gedi wâyṭa'nami'in wínatápi. ² Unbo ta'gendi únpihanginná Na'inbí Sedó Jesus nawáy'ää'in, hewänbo wínahanginnáhpí háádi í thaa nanání'in. Wí sánbi tsikhagipi khu'déedi ná'ää waagibá, Jesus wá' tsikhagipi napowagít'óe. ³ T'owa dí't'óe-í, 'Hääwí t'âhki áyíngipídíbo híwó' gínmán, hedího há'to hááwí wänbo híwó'pi' gínpúwí.' Hewänbo wa'di ha'wáa dívíhí'máadi'bo t'óepahé dínpúwí, hedí há'to iwedi bahpíbo dípé-í. Tsikhagipi ná'í dínpuwagít'óe, wí kwee nats'an'eyehaypo' waagibá.

⁴ Hewänbo tí'úuwín páadé'in, undá wên t'owa khuu ee dithaa'in waagi'in wí'imuu'pi, undá híwó' únkeet'óe, hedího Jesus nawáy'ää'í thaadi áyíngipídíbo wíwovâyhónípi, wí sánbidi wovâyhóní waagibá. ⁵ Undá t'owa hááwí t'âhki thaaqída' úví'o'in hedá nako-hthayná' ní'ge imánin waagi'inbá ímuu, in t'owa hááwí t'âhki khuu'pi nakohkeet'óepí ee dívi'o'in waagi'inbá wíginmu'pi. ⁶ Hedänho wígnkhây'âhpi t'owa yó'in dimuu'in waagi'inbá gimúní'in, hewänbo giyósa'wo waagi gikwó'ní, hedá na'inbí tsiyekanda híwó'dá áy'áyíngihúuwí. ⁷ Khu'déedán t'owa diyókhâyá' hedá dívísuwáyíyénde'. ⁸ Hewänbo na'in thaadi'in gimuu, hedího na'inbí tsiyekan gínkhây'â' áy'áyíngí'âamí'in. Yöesivípiye' ívíwhâyú-í hedá t'owa-á áyëseégíhúuwí, hedí kin íví'odá wên sunda'óo dikháywinnin waagi'inbá gimúní, inbí píkhúú iwe'í kwák'u aa dívípitógidí inbí túu'ú dáy'áyíngí'amídi. Hedá pín ta'gedi gitsikha-í Yöesidi dí'n'aywoenídí, hedí handídi in sunda'óo inbí kwák'u p'óhkhándá inbí p'ón dáy'áyíngí'o'in waagi'inbá gimúní. ⁹ Na'inbí Sedó Jesus ná'íngí' í'annin namuudi Yöesi Tádádi díde'man dí'n'aywoenídí, t'aydi díṭuchánú-ídi yoe. ¹⁰ Jesus ná'íngí' nachuu, hedí owáy nawáy'ää' ihaydi tobáháa na'inbí wówátsi áybowa wänbo háa wa'

giwówáyí wänbo? hánhay wänbo t'ähkí i-ádí gikwó?ní. ¹¹ Hedího wí'ná táye úvikay?âámí hedá úvikweewaaßenwaatu?âámí, háa náâ úvikanhon waagibá.

Báyéki háäwí i'gedi ovâytumakhe'an

¹² Tí'úuwín páadé'in, ná'in na'indi wâyda'máa: Bín'a'ginnamí in to'wên unbj'ge diyí'in Na'inbí Sedó Yóesidi ovâykw'ódi'in wovâypahúuwídi hedá wovâyhá'amídi. Indá kin dâý'amídi báyéki dívít'óemáa. ¹³ Hedího ná'i háäwí wovây'o'i namuudi báyéki bín'a'ginhúuwí hedá bínseegihúuwí. Hedí t'ähkídi tsaaginpídi wé'ge íthaa-í.

¹⁴ Tí'úuwín páadé'in, ná'in tumakhe wá' wây máani: In dit'óeda'pí'in bintu'âámí hâ'min wídimúnípi. In dikhuwóda'in dimuu'in ovâykhäge'namí wídkhuwóda'-ípídi. In kay'indi dívíwínúndepí'indá wá' ovâykhäge'namí. T'ähkí t'owa-ádí úvíbo'atâ'amí. ¹⁵ Wí to'wídi wíyá to'wí híwó'pí óe'andáho?, wíwínkanmäänípi i wí'di híwó'píba ónwáybuunídi, hewänbo undá únkhây'ä? háädi wänbo t'ähkí úvísó'dêe-í'in wí'ná táye híwó'da? úvikanhúuwídi, hedá wé'ge'in t'owa t'ähká wá' hanbá bínhúuwí. ¹⁶ Háädi wänbo t'ähkí íhíhçaa-í. ¹⁷ Háädi wänbo t'ähkí íkhâymuní úvíyúusu'amídi. ¹⁸ Íkú'daapúwí tobáháa háa napóe wänbo?. Kinnânkun Yóesi Tádá nada? úví'âámí'in, gá Christ Jesus-ví'in ímuudán.

¹⁹ I Yä'daa'i P'oewaaahâavi t'óe wíwín'ahkhâa-ípi. ²⁰ Yóesi Tádávi tukhe'min dimuu'inbí hí' háäwí dínçä'muupi waagibá wíwínçanhúuwípi. ²¹ Hewänbo háäwí t'ähkí híwó' bintayí'ní, hedá i híwó'di namuu'ida? bínkhonhúuwí. ²² T'ähkí yä'daapi? namuu iwedí úvíyâa'amí, tobáháa háäwí namúni wänbo?.

²³ Yóesi Tádádi dikhäge'do? anshaaginpídi gikwó'nídi, hedí idänho wovâykhäge'namí wá' yä'daa'inda? ímunídi, hedí idá unbí wówátsi thaa t'ähkí wovây'âyíngi'amí, unbí p'oewaaahâa-á unbí háa-á hedá unbí túu'ú-á, hedänho owây Na'inbí Sedó Jesus Christ nawáy'ää ihaydi háäwídi wänbo wíwovây't'e'p'íde-ípídi. ²⁴ Hedí Yóesi Tádádi ta'gendi wovây'âyíngikhây máa. Idá wovây'tukánnan ív'i in ímunídi, hedí háa natú' waa ta'gendi i'o?.

²⁵ Tí'úuwín páadé'in, dínyúusu'âámí.

²⁶ T'ähkí in wé'ge'in méesate'in t'úuwín páadé'in iwe dikw'ó'nin bínseégíngítu'âámí.

²⁷ Naadi wáytonmáa, ná'in ta'nin t'ähkí in wé'ge'in méesate'in t'úuwín páadé'in dit'óe-ídi bintu'âámí, gá Na'inbí Sedó Jesus kin nada'dán.

²⁸ Na'inbí Sedó Jesus Christ-di ív'i séégísehkaná wovây máani.

In Eedi'in Ta'nin Paul-di In Thessalonica Búu'úwi Méesate'in T'owa Ovâyta'nannin

¹ Na'in Paul-á Silas-á hedá Timothy-á gimuu'indi ná'in ta'nin wâyta'do' un méesate'in t'owa oe Thessalonica búu'ú íthaa'in, Yóesi na'inbí Tádávi'in hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví'indá ímuu. ² Yóesi Tádá-ádi hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ádi séegisehkaná wovâymaáni hedá wovâykháge'namí ánsaaginpídíbo' ikwo'nídi.

Paul-di ovâyúusu'o' t'óephade dínpóedí

³ Tí'úuwín páadé'in, un ímuudi gínkhây'á' hãädi wänbo t'ähki Yóesi Tádá áy'kú'daa'amí'in, hedá híwó'dá namuu han ív'í'amí'in, gá unbí whâyú Jesus-ví'piye' shánki kay'in únpuwamándân, hedá shánki wänbo-á wí'ná táye-á úviséegikanhondá. ⁴ Hedánkun wáhãä wänbo t'ähki Yóesi óe'a'ginmá' eeye híhchandi unbí'gedí ívíhée'o', gá úvíyãã'odân hedá úvíwhâyuhondá tobáháa unbí whâyú únmuudiho t'owadi wovâywhá'o hedá wovây't'óephadekando wänbo'.

⁵ Yóesi Tádávi'in ímuudíbo náäho un bint'óephadende', hedího i-ánho natúni un ihay híwó'nin ímuu'in makówápiye' ímu-ídi. Hedí handídi ídi ná'in díнкеyo híwó'dá' í'o'in, i híwó'di ún'á'i' wovâymaädi. ⁶ Gínhanginná Yóesi Tádá-á ta'ge í'o', hedího in to'wéndi wovây't'óephadekando'inbá ídá hanbá ovây't'óephadekankháymáa, ⁷ hewänbo un náä bint'óephadende'indá unbí t'óephade iwedi wovây'yaakankháymáa, hedá ná'indá wá' hanbá díkhâymaá. Ná'indáho napúwí owáy Na'inbí Sedó Jesus nawáypówá ihaydi. Owáy makówádi nawáy'adi nakeepuwagít'óe ív'í kay'in makówáwin t'óepa'aa'in wóegé hedá wí phaa kop'l'áade'i nakeet'óe'i waagi'ba wóegá. ⁸ Ihaydíbá in to'wén i híwó'di tuu namuu'i' ív'í'gedí wídây'a'ginhonpí'indádi hedá in Yóesi Tádá óetaa'i'in wídida'pí'indádi ídi ovây'tuchánu'khâymaá. ⁹ Hedí kinnán inbí tuchánu dínmúni: Hãnhay wänbo t'ähki dípedeeyéeni, gá Na'inbí Sedó Jesus-ví'wedi ovây'wiyekhâymaadân, hedá ív'í kay báyéki únmuu'indá há'to dáymúni. ¹⁰ Ná'i napuwagít'óe owáy i thaa Jesus nawáypówá ihaydi. Ihay thaa in to'wén ív'í'piye' dívímági'in he'ennin ovây'páa-í, hedí ná'in ív'í'piye' dív'íwhâyunde'indíbá óetegekhâymaá. Hedá undá wá' ná'inbí hí' wáyp'hade'andi' dínhwâyunde'indádi'á ikwo'ni.

¹¹ Hedí ná'i gínhanginnándího', hãädi wänbo t'ähki wâyúusu'o'. Na'inbí Yóesídi wovây'tukánnan ív'í'in ímúnídi, hedího áyda'máa ídi wovây'kháge'namídi híwó' unbí wówátsi bínhúuwídi hedáho i-á natúnídi ta'gendi ív'í'in ímuu waagi íthaa'in. Áyda'máa wá' in kay wovây'mááni'ídi hedáho haa ída' waagíba híwó'nin ímúni, hedá ív'í kaydi wá' wovây'kháge'namí bínbowá-ídi háäwí t'ähki úv'í'o'i Jesus-ví'piye' úv'íwhâyunde'indi. ¹² Hedí owáy ná'i ív'í'úusu'o'i napóe ihaydi unbí híwó'di wówátsi únmuudi t'owa dí'túni Na'inbí Sedó Jesus hay'i namuu'in, hedá undá he'enníndá ípúwí ív'í'in ímuudi. Ná'i-á napuwagít'óe gá Yóesi Tádá-ádi hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ádi inbí séegísehkaná wovây'mági'dân.

2

Háa napúwí'in Jesus nawáy'ääpídíbo'

¹ Tí'úuwín páadé'in, Na'inbí Sedó Jesus Christ nawáy'á', hedí i na'án diwe díwé'gekhâymaá, hedí náä í'gedí wáyhí'khâymaá. ² Ma'di wí to'wídi wovây'tu'áamí Jesus-ví thaa ho ún'pówá hedího nawáy'á'ga in. Hedá wá' ma'di wovây'tu'áamí ná'i háäwí í'gedí únhanginná'nin gá wí p'owea'ahãädi óetu'andân, haa wí hí' í'gedí nat'óedá, haa wén ta'nin dón'ta'nannin díwá kín nata'muudá. Hewänbo kín to'wídi wovây'tu'andáho naadi kay'indi wáy'tumáa wesebo wí'yashapúwípi haa báyéki áy'ingí-á wíwovây'mááni'pi. ³ Wíwínmááni'pi to'wídi wänbo wovây'ya'amídi in ta'gen namuu iwedi, tobáháa dív'íkháäde wänbo'. Wa' Jesus nawáy'ääpídíbo ná'i wáy'tukangít'óe'i napuwagít'óe: Báyéki t'owa Yóesi Tádávi'wedi dív'íyáakankháymáa hedá i to'wí yá'dáapíkan t'ähki íkhâymaá'i nakeesogegít'óe, i-á ha'bi namuu napedeegít'óe'i'. ⁴ Ná'i to'wí yá'dáapíkan t'ähki íkhâymaá'i-á háäwí wänbo t'ähki t'owa inbí yóesi dínmuu waa kín dáycha'í hedá dáy'a'ginmá'i-á iyoe'gíkhâymaádáhá' i-áho ná'i háäwí t'ähkíwí shánki kw'áye ípítegekhâymaá, hedá Yóesi Tádávi' méesate hay'i únmuu iwe wänbo wí'bo ípíso'gekhâymaá hedí natúni "Naa-áho Yóesi omuu."

⁵ Tí wí'ún'ánshaapí'an wa' undádi oyi' ihaydíbo ná'i háäwí t'ähki í'gedí naadi wáy'tu'annin? ⁶ Owáy ná'i yá'dáapíkan t'ähki íkhâymaá namuu'ívi thaa ún'póe ihaydáho i-á nats'ankeepúwí, hewänbo náä háäwídi óe'ahkhánde', hedí unbo únhanginná háäwí namuu'in. ⁷ Náäbo báyéki yá'dáapíkan kaadíbo dáykanmáa, hewänbo wí to'wí náä ná'i yá'dáapíkan í'ahkhánde' hedí kín wa' íkanhúuwí óeyáa'an píhay. ⁸ Hedí owáy óeyáa'an díhaydánho i to'wí yá'dáapíkan t'ähki íkhâymaá'i namuu'i nakeepúwí.

Hewänbo owáy Na'ínbí Sedó Jesus napówa ihaydi ná'i yá'dáapikandivi wówátsi óekwee-í óewänpishaydeedibo', Jesus-ví kohthay únmuu'idibo óehéyí. ⁹ Hewänbo óehaypidibo' i Penísendiði kay óemääni t'ámägi' pinnán t'óe í'amídi t'owa ovâyhóeyówhâyü'amídi, ¹⁰ hedí t'ámägi' yá'dáapi' namuu'í wóegé wá' nayéeni in dipedeegít'óe'in dimuu'in ovâyhóeyó'amídi. Indá dipedeegít'óe gá in ta'gen namuu'in ovây'aywoeni'in wíðáyséegíkhâyáapíðán. ¹¹ Hedího Yóesi Tádáði in ta'gen namuu'in diweði dívíyá'amídi ovâyääni, hedího hóeyóða' dívíwhâyukhâyáa. ¹² Hedí ná'in namuudi to'wên t'ähki in ta'gen namuupi'in dívíwhâyundeði híhchandi dívíyá'dáapitsiye'o'indáho Yóesi Tádáði ovâyüchänukhâyáa.

Nakhây'ä' inbí whâyü kay'in dínmüni'in

¹³ Tí'úuwín páadé'in, un Na'ínbí Sedó Yóesidi wováyséegí'in, un ímuudá häädi wänbo t'ähki Yóesi Tádá äykü'daa'o', gá hán'oe naná' dihaydibo idi wováyde'mandán wovây'aywoeniði. Hedí i Yá'dáa'i P'oweahâadi wovâykhäge'máadi Yóesi Tádávi'in ípúwídi hedá in ta'gen namuu'in bínwhâyundeði idi wovây'aywon. ¹⁴ Yóesivi híwó'di tuu ná'indi wáy't'óe'andi' í't'oe ihaydi idi wovâyükanán ivi'in ímúniði, hedánho Na'ínbí Sedó Jesus Christ hay'i namuu waagibá un wá' he'enniná ímúniði. ¹⁵ Hedího tí'úuwín páadé'in, to'wí wänbo wíwínmääniði wovây'egó'amídi háa úvíwhâyunde waagi, hedá in khuu ná'indi ná'ínbí hí'dá hedá ta'nindá wáyhá'annin wíwinyoe'amípi.

¹⁶⁻¹⁷ Yóesi ná'ínbí Tádá gínmuu'ídi dínkeeyan idi ná'in díséegí'in, hedí ivi séegísekaná únmuudibo ná'in díkhäge'nán häädi wänbo t'ähki kwee waa sen waa gi'á'be-ídi hedá ta'gendi gínhanginnániði hääwi natü'í dímäni'in áyhóni'in. Hedího Yóesi Tádá-á hedá Na'ínbí Sedó Jesus Christ-á áyda'máa shánki wovâykhäge'namídi un wá' kwee waa sen waa í'ääniði, hedá áyda'máa in kay wovâyääniði hedánho t'ähki híwó'di namuu'íða' úví'äämídi hedá híwó'di í'gedíða' úvíhe'e'amíða.

3

Paul-di ovâyda'máa ónyúusu'amídi

¹ Tí'úuwín páadé'in, náa ná'i wáyü'äämi: Na'in dínnyusu'amí, hedánho háa unbí'ge napóe waagibá Na'ínbí Sedó Jesus-ví tuu únmuu'í' wesebo t'ámäpiye' t'owa dínhanginpúwídi, hedá t'owaði Yóesi Tádá kw'áayébo' óemá've-ídi. ² Hewänbo to'wên t'ähki Jesus-ví'piye' wíðíwíwhâyundeði, hedího úvíyúusu'amí wá' Yóesi Tádáði há'in t'owa hánho yá'dáapi'in dimuu'in ovây'ahkháa-ídi hedánho ná'in wíðíwóy'ínpiði.

³ Na'ínbí Sedó Jesus háa ívi tuu imägi waagi í'o', hedí idán in kay wovâyápkhâyáa hedá i yá'dáapi' namuu'ívi'weði wovây'áyingikhâyáa. ⁴ Hedá wá' Na'ínbí Sedóði naa díkhäge'máa ná'i dáyhâyü-ídi: Undá t'ähki háa wáyôn waa úvíkanhon, hedá hanbo-á úvíkankhu'wakhâyáa.

⁵ Na'ínbí Sedó Jesus-di wovâypahúwí hedánho Yóesi Tádávi séegí únmuu'in unbí pí'ná khó'yé bínmä've-ídi, hedá wá' háa Christ í'an waagibá un wá' hääwi t'ähki í'gedí úvíyá'äämídi.

Dínkhây'ä' wí'ínbo híwó' dívit'óe'amídi

⁶ Tí'úuwín páadé'in, ná'in tsonttu Na'ínbí Sedó Jesus Christ-di dínk'ú' wáyääniði: Wí to'wí ná'ínbí tí'úu páadé'ibá namuu'í báa'in wówátsi ihondáho hedá ná'indi wáyhá'an waagi wínathaapíða, undá wí to'wí kí'bi namuu'ívi'weði úvíyá'a'amí. ⁷ Unbo únpihanginná háawin wówátsi áyhonnin undáði giyi' ihaydi, hedího háa ná'in ívi'o' waagibá un wá' únkhây'ä' hanbá úví'amí'in. ⁸ Undáði giyi' ihaydi ná'in wígbáakw'óhpí ná'ínbí wówátsi äy'amídi, hedá wá' wáyümü wänbo-á wá'áapíða wí'íwíhúyannpi, hewänbo khüü-á thaá-á shánki ívit'óe'an hedánho un wí'üntáynípiði unbí chá' bínhanú-ídi hääwi dímäniði. ⁹ Ha'wáa ívi'an hedánho únkeepúwídi háa un wá' únkhây'ä' waa unbí wówátsi bínhúuwí'in, hedí kin ívi'an tobá wáydaa'amí'in díhääwímääniði gínk'óe wänbo'. ¹⁰ Wa'ði undáði giyi' ihaydibo ná'in tsonttu wáymägi: To'wí nat'óeda'pi'-á wíwínhúuyéeniði.

¹¹ Kin wáyhí'máa gínhanginpóedí wáy wên un diweði úvíbáawaakwomáa'in. Báyéki dínwó'nán waagibá dívi'o', hewänbo dín'áyingiwó'náhpí í'gedá'mán díwíwánpitomáa. ¹² Na'ínbí Sedó Jesus Christ-di ná'in dínk'ú' kí'mín t'owa ná'in tsonttu äymääniði hedá kaygi'di áyü'äämídi: Hanginpi híwó' inbí wówátsi dáyhúuwí, hedá dívit'óe'amí inbí wówátsigí' dáychä't'aaniði.

¹³ Hewänbo tí'úuwín páadé'in, undá ihayda' híwó'da' úvíkanhúuwí, wí'úvíwóy'ínpi. ¹⁴ Wí to'wí ná'í hí' ná'in ta'nin diwe wáyta'nannin í'a'ginnanpídi, to'wí namuu'in bín'áyingi'amí, hedá í-áda wí'yéeniði hedánho nawóeda'púwídi. ¹⁵ Naa wó'tu'da'pi to'wí há'bi' namuu'í' unbí hánbi' únmuu waagibá bínchäämá've-í'in, hewänbo shánkiði unbí tí'úu bintumakhe'o' waagibá ná'í to'wí bintumakhe'amí hedánho í-á únhanginpúwídi híwó' wí'íkanhonpi'in.

I t'ä?gi hi? Paul-di ovâytâ?nandi?

¹⁶ Na'inbí Sedó Jesus-dân dikhâge?do? ánsaaginpííbo gikwo?nídí, heđi tobáháa napóe wänbo? idáho hääđi wänbo t'ähkí han wovâykhâymáa, heđá íbá undáđá namú-í.

¹⁷ Heđi náa naa Paul omuu?ídi naví mandibo wâysengituta?do?, kinbá t'ähkí tã?di dósan deeye dáy?o?. Kinhêe dótã?do heđânho únhanginnáníđí ta?gendi naví?weđi na?ã?i namuu?in.

¹⁸ Na'inbí Sedó Jesus Christ-di un t'ähkíđí ívı séegísehkaná wovâymääni.

In Páadé'in Ta'nin Paul-di Timothy Ônta'nannin

¹ Naa Paul omuu'i ná'in ta'nin dóta'do'. Naa Christ Jesus-vi t'òekhuwa'i omuu, Yòesi Tádá ná'inbí aywondi ginmuu'idi hedá Christ Jesus i pín ta'ge haydi áytsíkha'máa'idá dítu'andi kí'bi t'òe'i omúni'in. ² Naadi u Timothy ná'in winta'do'. U-á navi kodí'di ay waagi'ba unmuu, naa waagibá Christ-vi'piye' biwhâyundedi. Yòesi Tádá-ádi hedá Na'inbí Sedó Christ Jesus-ádi séegisehkaná wòemáani hedá uvi'piye' da'iyapúwi hedá wóekhàge'nami ánsaaginpídibo' unchà'nídi.

Paul-di ovâyutumakhe'an díví'áyíngi'ámídi in hôeyó'in háhkanninbí'wedí.

³ Naa oe Macedonia nangepiye' omääpidíbo wítumakhe'an, hedi náá-á inbá wítumakhekhâmáa: Oe Ephesus búu'úbo biwóyí'ni, gá iwe wên t'owa piháa dâyhá'odân, hedi údi ovâyóeni ha'wáa wídívi'âamípi'in. ⁴ Ovâyutu'âami wídívihi'má've-ípi ná'i háäwi pehtsiyedá' waagi'ba namuu i'gedi hedá inbí hehâäwin thehtáy pahpá'inbí khâwâ háäqíbo hânho báyéki dinta'muu i'gedá. * T'owa ná'i háäwi i'gedida' dívíhi'máadáho dívíwânpi'taymáa, hedího kin díví'odá inbí hí'dí há'to ovâykhàge'nami díví'amídi háa Yòesi Tádá natsonpóe waa, hewänbo ivi'piye' ívíwhâyundeda' ginhanginná háa natsonpóe'in íví'amídi. ⁵ Hedího oda' údi kin ovâyóeni'in hedânho in séegi dâymá've-í'in. Hedí híwó'dida' inbí ánsaa dínmuudáho', hedá háäwi híwó'di namuu'in dínhanginná'dida' díví'odá, hedá Yòesi Tádávi'piyá pín ta'ge haydi dívíwhâyundeda', handidânho ná'in séegi dâymá've-í. ⁶ Hewänbo wên t'owa-áho han wídívi'opí, hewänbo háäwi nachá'muupi i'gedida' dívíhée'odi Yòesivi ta'ge'in p'òegédi dívíhänge'an. ⁷ Dida' háhkannin dipimúni'in hedânho t'owa Yòesi Tádávi tsonţu in t'owa ovâyhá'amídi, hebo inbo wídika'póya'pi háa dítu'nin, hedi tobá dí'ánde' wänbo dínhanginná'nin háa dívíhi'máa i'gedi, ta'gendi wídínhanginnáhpí.

⁸ Ginhanginná Yòesi Tádávi tsonţu-á híwó'dida' únmuu'in, hewänbo ta'ge ovâyhá'amí'in nakhá'á'. ⁹ Ná'i-áho gínkhây'á' ginhanginnáni'in: Yòesi Tádá-á ivi tsonţu wí'mägipi in t'owa inbí wówátsi ta'ge dâyhonningi', hewänbo t'owa kinnán díví'o'ingí'-ân: Tsonţu dâya'ginhânunde', t'óyanpi'indá dimuu, Yòesi Tádá-á wí'òe'a'ginmáhpí, díví'aywó'do', Yòesi Tádá-á wídikw'óhpi, Yòesi Tádávi háäwi-á ünchá'muupi waagá dâyo', inbí yiyá-á tádá-á báyéki ovâywhá'o', dâyt'owahânunde', ¹⁰ tsé waagi'inbá diyi', sená'dá wáy-á sená'dáqíbo dívíwhóhkwomáa, t'owa-á ovâyhónde' ovâyku'ch'áaniidi, hôeyó'indá dimuu, ovâytyó'dodá dívíwânpihóeyó'o', hedá wiyá háäwi ha'wáagi namuu'ida'ba dívíkanhondibo in ta'gen háhkan namuu'in dâyyoegimáa. ¹¹ Yòesi Tádá i áytegende'idá naa dísóge t'owa dovây't'òe'amídi háa ivi hânho híwó'di tţu úntú' waa ná'in háhkan ni'gedi.

Paul-di Yòesi Tádá óekú'daa'an

¹² Na'inbí Sedó Christ Jesus dókú'daa'o' gá nachanpóedán naa híwó' dó'amí'in háa dítu'an waa, hedího naa dísóge ivi t'òe dôn'amídi, hedá dókú'daa'o wá' in kay dí'mägídi kin dâyanhúuwídi. ¹³ Hedí idá kin naagi' dín'an tobá a'gínháhpí waagi ivi'gedi dâyhí'máawán wänbo, hedá yanáká dó'an, hedá ivi t'owa-á dovâywhá'an. Hewänbo Yòesi Tádá navi'piye' nasehkanápóe wídínhanginnáhpídi ta'gendi háa dâyo'in. Ná'i háäwi dâyanmáa wá'di Christ-vi'piye' dâyhâyundepídibo'. ¹⁴ Hewänbo Na'inbí Sedóda' hânho báyéki séegisehkaná dí'mági. Náá-áho Christ Jesus-vi'piye' dâyhâyunde hedá dóséegi wá'.

¹⁵ Ná'i tţu naadi wâyţukankhâyamáa'i-áho whâyuwó'di namuu, hedího t'owa dínkhây'á' t'áhkí dâyséegi'amí'in: Christ Jesus-á náa oepáa k'aydipiye' na'ää na'in t'aywó'to'in gimuu'in dín'owóyé-ídi. Hedí náaho i shánki p'ándíki' omuu. ¹⁶ Hewänbo Yòesi Tádá navi'piye' na'iyapóe, hedânho in to'wên dívíwhâyukhâyamáadi in wówátsi nahánde'pi'in dâykéyi'indáho naa i shánki p'ándíki' omuu'i dí'múni háa dínpóe waa, hedího indá dínhanginpúwi Christ Jesus hânho nabo'atá'in. ¹⁷ Háäqí wänbo t'áhkí Yòesi Tádá áy'a'ginhúuwí, hedá kw'áayébo' áymá've-í. I-ân i tsondi shánki hay'i namuu, i-ân wínachu'pi, i-ân wínakee'ánpí, i-ân i wí'dá' Yòesi namuu. Hamán.

Háa Timothy únkhây'á' t'amí'in

¹⁸ Timothy, u navi ay waagi'ba unmuu'i?, ná'i wítumáa'i-á oda' áyíngídi náa'amí'in, i-á háa in Yòesi Tádávi tukhe'mindi ho wóetu'an waa bí'amí'inbá namuu, hedí inbí hí'diho wóekhàge'nami Yòesi Tádávi t'òe híwó' mân'amídi, wí híwó'di sundado híwó' ihánbo waagi'ba unmunídi. ¹⁹ Biwhâyu'bé-í ná'in ta'gen háhkan, hedá háäwi úhanginná'di

* 1:4 In Hudíyo inbí hán'oe'in thehtáy pahpá'inbí khâwâ dâytá'kw'ógi inbí'gedi wídín'óde-ípidi, hewänbo wá' inbí'gedi dâyo'ógédi'paadi dívíţukhando ná'i ógédi i'gedi háa ta'gen namuu'in háa yoe.

híwó?di namuu?indá bikanhúuwí. Wáy wên t'owa-áho ná?i híwó?di háäwí dáywoegi'an, hedího náä-á piháawi háhkan díwíháyunde'. ²⁰ Hymenaeus-ádi Alexander-ádi ho há'min damuu. Indáho Satan i Penísendívi mange naadi doványoe'an hedânho daháhpúwídí Yóesi Tádáví?gedí wídányanákíhí'má've-ípídí.

2

Háa in méesate'in t'owa dínkhây'á? díví'ámí'in dívíwé'ge'o' ihaydi

¹ Páadé kaygi?di wítumáa, u-ádi hedá uví méesate'in t'owa-ádi úvíyúusu?ámí t'owa t'áhkígi?, hedá ingí?-á Yóesi Tádá-á bínhéé?ámí, hedá i-á bínndaa?ámí háäwí dántáy?i' ováymäänídí, hedá bínkú?daa?ámí. ² Úvíyúusu?ámí i nangewi tsondi hay?igi? hedá t'áhkí in wé?ge'in tsonningí?-á, hedânho khuwóeda?gínpidíbo githáa-i hedá t'owadá t'ámägá wídí'ámípi, hedá háädi wánbo Yóesi Tádá-á hedá t'owa t'áhká áy'a'geení. ³ Híwó? namuu kin ívíyúusu?ámí, hedí kin íví'odi Yóesi Tádá na'inbí aywondi gínmuu?i' áyhíhchando'. ⁴ Yóesi Tádá-á nada? t'áhkí t'owa ováy'aywoeni'in hedá háa in ta?gen háhkan namuu'in diháhpúwí'indá. Hedí i-á t'áhkí t'owagi? namuu, ⁵ gá wí'đá? wí Yóesi na?ándân, hedí i-ádi hedá na'in t'owa-ádi na'inbí pinudí wí'đá? wí to?wí gínwin díwóenídí, i-á Christ Jesus-án namuu, hedí t'owabá napóe. ⁶ I-á ípimágidí íví wówátsídi iwá'áa hedânho t'áhkí t'owa wówátsi ováymäänídí. Hedí Yóesi Tádá idé?man i thaa háädi kin Jesus í'ámí'in, na'in dínkeek'úwídí nada'in t'áhkí t'owa ováy'aywoeni'in. ⁷ Hedí Yóesídi naaho dísoge igí? dáyhée?ámídi hedá íví t'óekhuwa'i-á omúnídí, t'owa dováy't'óe?ámídi ná?i háäwí í?gedí. In ta?gen wáytumáa, wídáyhóeyóamípi, naaho dísoge'i-án omuu ná'in Hudíyo dimuupi'in t'owa dováy'há?ámídi háa dívíwéháyü-i'in hedá háäwí ta?gen namuu'i-á.

⁸ Naa oda? t'áhkí i méesate eeye in sená? inbí man dáytege-ídí dívíyúusu?ámídi, hewánbo wídínkhây'áhpí ná?i mandibá dívít'aywó'náamí'in, hedá wé?ge'in t'owa-ádi wídít'áy-ípi, hedá wídívítukannáamípi.

⁹ Hedá in kwiyá? wá? oda? ha?minbá dimúní'in. Indá dínkhây'á? híwó?đá? díví'áwe?bé-í'in, dívíyèngí'amígi?đá?bá yoe, hewánbo dívípi'a?gindo waa dínchaa-ídí díví'awé-í. Wídíwíwánpíhókoedí'ámípi hedá wídívíwánpitóenípi báyéki óedo-á, sa'wó?di k'uu-á, aa hángo nachá'muu'i-á, dívíwánpichaa?ámídi. ¹⁰ Han díví'áamívi?wedí in kwiyá? dínkhây'á? sa'wó?nin dívípipáa-i'in háäwí híwó?di díví'o'ídi. Ná?i-ánho i háäwí híwó?di namuu in kwiyá?gi', in Yóesi Tádá dáy'a?gin gin ditú'nin. ¹¹ Kwiyá?dáho hánda?dibo-á a?gindi-á ee méesate dikwó'ni Yóesi dáy'atú diháhpúwídí. ¹² Naa wó?dá?pi kwiyá?di in sená? ováy'há?ámí'in háa ováy'tsonmá've-i'in, hewánbo hánda?dibo dikwó'ni. ¹³ Háadan kin otú? Gá i sen Adam páadé óekhíyédân, ihaydáhá? i kwee Eve-á óekhíyé, ¹⁴ hedá wá? i kwee Eve-á i Penísendídi íví hōeyó t'áhkí óedawháyü'an, i sen Adam-dá yoe, hedího i kweedi Yóesi Tádávi tūú ón'a?ginhánú. ¹⁵ Yóesi Tádádáho kwiyá? ováy'áyngí?ámí díví'ayyo? ihaydi íví'piye? dívíwéháyunde, hedá t'owa-á dáyseégídá, hedá yá?đáa'in wówátsi-á dáyhondá hedá dívípi'a?gindodá.

3

In méesate'in tsonnin háawin dínkhây'á? dimúní'in

¹ Ná?i tūú t'owa ditú?di-á ta?ge'ída? namuu: Wí sen méesatewi tsondi namúní'in nada?dáho?, ná?i t'óe í'ámí'in nada?i-á híwó?di-ánkun namuu. ² Hedího wí méesate'i tsondi-áho kí?bi namúní'in únkhây'á?: Híwó? íví wówátsi ihúuwí hedânho to?wí wánbo há?to únkoedí-i íví?gedí natúnídí híwó? wí'í'opí'in, wí'đá? kwiyó únchá?ni, háa í'o wánbo-á áyíngídá í'amí, híwó?nin nap'ónbaymúní, t'owa-áda híwó?di-á namúní, íví k'aygi ee-á in t'owa-á ováy'héegi?ámí, t'owagi?-á híwó?di háhkandi namúní, ³ wí suwáto?i-á tsaa?i-á wínamúnípi, hewánbo ún?p'oe kháapi? namúní, wí t'aytuwá?i wínamúnípi, hedí chá? ní?gedá wáhpahadá wí'í'ánshaamá've-ípi, ⁴ íví k'aygidá híwó?di tsondi-á namúní hedá íví áyýáá-á háa díví'o wánbo t'óyamíndá a?ginhá?indá dimúní. ⁵ I-á únkhây'á? kí?bi sen namúní'in íví tewhá ee, gá wí sen íví k'aygidá híwó?di tsondi namuupídá Yóesi Tádávi méesate'in t'owa wánbo-á há?to híwó? ováy'áyngí?ámí. ⁶ Hedí i-áho Jesus-ví'piye? its'anwháyü'i wínamúnípi, gá kí?bi namuudáho ma?dí iyèngi-i hedí kin í'andáho Yóesi Tádá íví?gedí natúní it'aywó?nan gin, háa Yóesi Tádá i Penísendívi?gedí natú waabá, iyèngimáadi it'aywó?nan. ⁷ Hedí nakháy'á? wá? in t'owa méesate'in dimuupi'indi ná?i méesatewi tsondi óe'a?geení'in, hedânho yá?đáapi íví?gedí wídívíhí'máve-ípi hedí Penísendídáho ónphayk'ú? iwá wínawhée-ípi.

In méesate'in kháge?nin háawin dínkhây'á? dimúní'in

⁸ In sená? méesate'in kháge?nin dimuu'in wá? ha?minbá dimúní, hedânho ováy'a?ginhúuwídí, inbí hí? wídáy'egó?ámípi, báyéki méena wídáysúwá?bé-ípi, chá? ha?taa'in wídímúnípi, ⁹ hewánbo pín ta?ge haydi in háhkan Yóesi Tádádi na'in dínthayyannin

díwíwhäyú-í. ¹⁰ Wa' méesate khäge'gi'in ovâykw'odipídíbo nakhây'ä' ovâytayi'ní'in, hedí híwó'nin dípedáho' ovâyde'mamí. ¹¹ Nakhây'ä' t'owadi ná'in méesate'in khäge'ninbí kwiyä' wá' ovây'a'geeni'in, hedá ná'in kwiyä'dá pi'wénb'gedi yanáki wídíwíhí'má've-ípi, hedá suwáto'indá wídímúnípi, hedá háädi wänbo t'ähki dívikanhúuwí háäwi dínkankhây'ä'í'. ¹² Wí sen méesate khäge'di namuu'i-á ünkhây'ä' wí'dá' ünkwéechá'nídí, hedá híwó'di tsondí-á namúníwí k'aygídi wí áyyä-á dí hedá in wé'ge'in ünkw'ó'nindá. ¹³ Méesate khäge'nindá híwó' inbí t'óe dáy'odá t'owadi kw'áye ovâykw'óeni, hedí dínkoedí-í khuwóeda'gínpídíbo díwíhée'amídí Christ Jesus-wí'piye' díwíwhäyunde' í'gedi.

I háäwi Jesus-wí'gedi íwíwhäyunde'í'

¹⁴ Tobá o'ánde wänbo hanwaapídíbo uví'piye' omú-í' in ná'i háäwi-áho náäbo wíntá'do', ¹⁵ hedího óháyéepóedáho' úhanginnáí hää t'owa dínkhây'ä' dívikanhúuwí'in in wé'ge'in Yóesi Tádávi k'aygi'indá díwíwé'ge'an díhaydi. Ná'in t'owa-áho i nawówáyí'í Yóesivi kodí'nin méesate'in dimuu, hedí in ta'ge'in háhkan dáykeeyo' hedá dáy'áynmáa. ¹⁶ Hedí t'ähkídíbo dínkhây'ä' ditúni'in i háäwi Yóesivi'gedi íwíwhäyunde'í-á ta'gendi he'endi namuu, ná'i háäwi wíginhanginnápi dídi na'in dínthayyan píhay. Hedí kinnán namuu: I-á wí t'owabáho napaadi náä oepáa k'aydi napówa. Hedá wí wówátsi ta'ge ihonnin i Yä'dáa'í P'owéaháqáá dínkeeyan. In makówáwin t'óepa'aa'indí dá óemú'. In Hudíyo dimuupí'in t'owa-á wí'gedá ovây't'óe'an. T'owa-á wí'piyá díwíwhäyú wa' náä oepáa k'aydi nayí' ihaydíbo'. Hedá oe kw'áye sa'wó' naná' deepiyá napee.

4

Wén hóeyó'in háhkannin dípowagít'óe

¹ I Yä'dáa'í P'owéaháqáa thay'eedí natú i t'ä'gi thaa napowa'ä' ihaydi wén t'owa inbí whäyú Yóesivi'piye dáyyoegikankhây'máa hedí kin díwí'andiho ovây't'óyankhây'máa in t'owa in díhóeyó'in p'owéaháqáa ovây'máa'in, hedá ná'in yä'dáapi'in p'owéaháqáa wí háhkanho dáyséegi'amí. ² Ná'í háhkandá wén hóeyó'in t'owa paa waagi'inbá díwíánmáa'in dimuu'indi wé'ge'in t'owa ovây'há'amí. Ná'in yä'dáapi'in háhkannindá wí to'wí íphahánúdí na'óepóedí háabo nataachanpo'pí' waagi'inbá díwí'indá wá' dímúní, indá yä'dáapi díwí'o wänbo wíditaachanpúwípi. ³ Gá kinnán: T'owa ovâykháakankhây'máa díwíkhó'yáa-ídí, hedá ovâytu'áamí wáy wí koegi'-á wídáyk'óe-ípi. Hewänbo Yóesi Tádá-áho ná'i háäwi ímagí hedánho in to'wén wí'piye' díwíwhäyunde'indáho in ta'gen dínhanginná'nindi ná'i háäwígí' óekú'daa'amí hedá dáyk'óe-í. ⁴ Háäwi t'ähki Yóesi Tádá díwí'í-áho híwó'di namuu, hedí áyyoegi'amíwí wedí áyhóni, igí' Yóesi Tádá áykú'daa'andi. ⁵ Hedí ná'í háäwí-á híwó'di namuu gá Yóesi Tádá han natú'dí, hedá áyhónde'í ihaydi íwíyúsu'ó'.

Wí Jesus-wí híwó'di t'óe'í hää ünkhây'ä' í'amí'in

⁶ Ná'í háäwi údi in méesate'in t'owa ovây'há'amí, hedí handídi Christ Jesus-gí' híwó' bit'óe'amí, hedí ná'í Yóesi Tádáví hí' íwíwhäyunde'í-á hedá ná'í híwó'di háhkan náa'a'ginnandi-á koegi' waagi'ba namúní wóekaymääní. ⁷ Hewänbo ná'í hí' pehtsiye waagi'ba namuu'í-á wí náa'áyyíngí'amípi, ná'í hí'dá t'owa-á Yóesi Tádáví wedá ovâywánpiyá'ó'. U-á shánkídí úkhây'ä' bikhä-í'in uví wówátsi mánhúuwídí Yóesi Tádá nada' waabá. ⁸ Na'inbí túu'ú áykay'amídí ívikhäádedáho', háyda' gínchá'púwí, hewänbo hää Yóesi Tádá natsonpóe waa na'inbí wówátsi áyhondáho háäwi t'ähkígí' gínchá'muu, hedí gínhanginná ta'gendi na'inbí wówátsi náä náä oepáa k'aydi hedá in wówátsi na'á'indá wá' híwó' gínpuwí'in. ⁹ Ná'í tuj wítumáa'í-áho ta'gen namuu, hedího t'ähki náaséegi'amí. ¹⁰ Hedánkun hánho íwí'óemáa hedá ívikhäáde', gínhanginnádi Yóesi nawówáyí'í-áho íkhây'máa'in hää natú waa. I-á i aywondi namuu t'ähki t'owagi', hedí in Christ-wí'piye' díwíwhäyunde'indáho' ovây'aywonde'. ¹¹ Nakhây'ä' údi t'owa ná'í háäwi í'gedi ovây'há'amí'in, hedá ovây'óeni kin dáy'amídi.

¹² Tobáháa ts'aabíbo' unmuu wänbo híwó' uví wówátsi mánhúuwí hedánho t'owadi wíwóe'a'gínhánú-ípidí, hedího uví wówátsi híwó'di úmuuúdiho in Christ-wí'piye' díwíwhäyunde'ín ovâykeeyamí háawin dínkhây'ä' díwí'indá. Hää díwíhée'amí waa ovâykeeyamí, hedá hää dívikanhúuwí waagá, hedá hää t'owa ovâyséegíhúuwí'indá, hää Yóesi Tádáví'piye' díwíwhäyú'bé-í'indá, hedá hää yä'dáa'indá' díwí'indá. ¹³ Hedí uví'we opówa píhay nakhây'ä' in t'owa i méesate ee díwé'gek'w'ó'nin Yóesi Tádáví ta'nin díwídi ovâytu'áamí'in, hedá ówáytumakhémá've-í'in, hedá ovây'há'amí'in. ¹⁴ In Yóesi Tádáví tukhe'mindi wóhéé'andi in méesate'in tsonnindá uví'di díwíwankw'ódídi Yóesi Tádáví háawén híwó'nin wóemági hedánho wí t'óe mán'amídi, hedího náä-á ná'in wóemági'indá úkhây'ä' híwó' mán'áyyíngí'amí'in. ¹⁵ Ná'í háäwi ípiye' bikhä-í, hedá bipimáani kin náa'amídi, hedánho t'owadi wóemúnídi hää thamuwaa u shánkí híwó' náakanhondi.

16 Nakhây'ä? bi'áyingi'amí'in háa uvi wówátsi mánhon waa hedá hääwi ovâyhá'o'i-á. Kin bi'äqami hedânho wí'bo bi'aywoenídí hedá in to'wên wônt'óyande'indá wá' ovây'aywoeni.

5

Háa Timothy-dí in méesate'in t'owa ovâyamá've-í waa

¹ In senä uvi shánki saydôe dimuu'in udi ovâyumakhemáadá t'aygidi wí'ovâyhée'amípi, hewänbo shánkidí ovâyhée'amí uvi tádá mánhée'o waagibá. Hedá in shánki ts'aamin senä'dá uvi tí'úuwín mánhée'o waabá ovâyhée'amí. ² Hedí kweeyöe ovâyhi'máadá uvi yíyá mánhée'o waabá ovâyhée'amí, hedí shánki ts'aamin kwiyä' unbi tí'úuwín mánhée'o waabá ovâyhée'amí, hedí ovâyhi'máadá yä'dáa'i' ánsaadá' mánmá've-í.

³ In kwiyä' inbí senä' dínhännin wíyá tóebo wídn'ánpídí ovây'áyingi'amí. ⁴ Hebo wí kwee ivi sen únhandí' ún'áykwo'ndi háa ún'sa'yáa'áykwo'ndi, ná'in áy-á dínkhây'ä? páadé inbí k'aygi dithaa'in ovây'áyingi'amí'in hedí handidího díhápúwí Yöesi Tádá öe'a'gínhúuwídi. Kindidího? inbí yíyá'indá sa'yáa'indá ovâywaywá'ánde waabá dív'í'amí, hedá wá' Yöesi Tádá-á öehíhchannamí. ⁵ Wí kwee ivi sen únhandí', tóebo wí'ún'ánpídí öe'áyingi'amídi, hedího wí'bo namuu, i-áho pín ta'ge haydi natsíkha Yöesi Tádádí öekháge'namídi hedí khuu-á thaa-á iyúusu'o Yöesi Tádá öekháge'nda'máadi. ⁶ Hewänbo i kwee ivi sen únhandí-á igí'da' ipihíhchanmáánidí ivi wówátsi ihondáho?, i-á ho nachuu waagi'bá namuu tobá wa'di nawówayi wänbo?. ⁷ Ná'i hääwi dív'í'amídi ovâyöeni hedânho to'wí wänbo há'to ünkoedí-ídi natúnidí híwó? wídíwí'opí'in. ⁸ T'áhkídíbo dínkhây'ä? inbí t'owa ovây'áyingi'amí'in, shánki wänbo inbí k'aygiwín. Wí to'wí kin i'opidá ivi whäyü Christ-ví'piye' in waagibá i'o, hedá wí to'wí hánhay wänbo iwhäyundepí'vi shánki p'ándíkí'-á namuu.

⁹ In kwiyä' inbí senä' dínhännin diwedí wáy wéndá' inbí kháwä ovâyta'kw'öeni hedânho kháge? dáyhónidí, indá kí'minnánho dimúni: Sígintä (60) paayo iwedi dipadedemuu'in, hedá wa'di inbí senä' dínwówayi' ihaydíbo' indádí híwó? dithá'de'in, ¹⁰ hedá inbí'gedá t'owa-á dínhanginná hääwi híwó'di dív'í'annin, kin waabá: Inbí áyyäá híwó'gí dáysówe; inbí k'aygi ee-á t'owa-á híwó'dá dáyséegi'an; tobá hääwi namúni wänbo-á Yöesi Tádávi t'owagi'-á ovây'an; in t'öephade iwe dikw'ó'nindá ovâykháge'nan; hedá häädi wänbo dívísó'dée t'ámági? híwó'di wé'ge'i hääwi dív'í'amídi.

¹¹⁻¹² Hewänbo in shánki ts'aamin kwiyä' inbí senä' dínchuu'indá wí'ovâykháwáta'kw'öenípi, indá wáy kay'i taachan inbí túu'ú dínmuu iwe dáymá've-í hedí wíyá díkhóhtsaada'púuwí, hedího háa Christ-gí' páadé dívítu'an waa wídíwí'opídí t'owa inbí'gedí dív'í'annin híwó? wídíwí'opí gin. ¹³ Háa ma'di wá' baa'in dipúwí, hedá öeipiya náápiya diwánpiyëeni. Hedá iwedá ma'di shánki p'ándíkí'indá dipúwí, t'owavi'gedí t'ámági díh'í'yëeni, hedá wídn'áyingiwó'náhpí i'gá dívítomá've-í hedá hääwi dínkhây'áhpí' dív'í'be-í. ¹⁴ Hedânho otú' shánki híwó? namúni'in in shánki ts'aamin kwiyä' inbí senä' dínchuu'indá dív'í'hó'yáa-ídi hedá dáy'áykwo'öeni, hedá inbí k'aygi dáy'áyingi'amí, hedânho in to'wên na'inbí'piye' háa díchaa'in háabo yanáki túu namuu'i wídáymá've-ípi na'inbí'gedí dív'í'ndí. ¹⁵ Wáy wên ná'in shánki ts'aamin kwiyä' inbí senä' dínchuu'indá Yöesi Tádávi p'öegedí dív'íyáa'an, hedího i Penísendi Satan-bí p'öegé i'gá dimän.

¹⁶ Hewänbo wí kwee Christ-ví'piye' iwhäyundedi hedá únmaatut'owakw'öndá wí'bo diy-oekandee'in, i-á únkhây'ä? ovây'áyingi'amí'in. Kindidí in wé'ge'in méesate'in t'owa báyéki t'öe wídn'púwípi ovâykháge'namídi, hedá shánki dínkoedí-í ovâykháge'namídi in wé'ge'in kwiyä' inbí senä' dínchuu'in wíyá tóebo wídn'ánpí'in ovây'áyingi'amídi.

Háa in méesate'in t'owadi inbí tsonnin ovâyamá've-í waa

¹⁷ In méesate'in tsonnin dimuu'indá híwó? inbí t'öe dív'í'annin páadé híwó? ovâywá'áa-i'in nakhây'ä?, hedí in hánho dív'í'öe'o'in Yöesivi hí' önt'öe'amídá ónhá'amídá shánká ovâywá'áa-í. ¹⁸ Yöesi Tádávi tá'nin diwe hanbá natú'. Kinnân nata'muu:

Wí wéyu itá'á'ts'ádinge'i-á wíwínsówhi'amípi hebo bínhúumáani.

Hedá wá' natú', nakhây'ä? wí to'wídí it'öe'o'i-áho öewa'áa-i'in.

¹⁹ Wí'dá? wí to'wídí wên háawên híwó'pí'in wí méesate'i tsondi ónchánundedi wínaat'óyaanipi. Hebo wên wíye háa pöeye t'owa híwó'pí i'annin dív'í'ndí'ímánho ovây't'óyaani. ²⁰ Hewänbo ta'gendi wí méesate'i tsondi? it'aywó'kanhondáho?, in méesate'in t'owa t'áhkívi páadépiyebo ivi t'aywó'di náatu'áqamí, hedânho in wé'ge'in méesate'in tsonnin díkhuwóeda'ídi dív'í'aywó'namídi.

²¹ Yöesi Tádávi páadépiyebo, hedá Christ Jesus-ví páadépiyá, hedá in makówáwin t'öepa'áa'in Yöesi Tádádí ovâyde'manninbí páadépiyá, kay'indi wítumáa, ná'i ho wítu'andi? náa'a'ginnamí, hedí wí'bo wí'untúnipi wí to'wíwí'gedí háa híwó? háa híwó'pí i'annin úta'gendihanginnáhpídíbo, hedí wí'untúnipi wí to'wí híwó'di namuu'in náawánpihídíbo? ²² Wíwíwó'onnámipi wí to'wíwí'dí bimank'úwídi méesate'i tsondigí? náasóge-ídi. Kin

bi'andi heyâa i-á t'aywó'to'i-ân namuudá, u-áho' iví t'aywó' iwebá bitóe'ó waagibá bi'o'. Bipi'áyingi'amí hedânho yá'dâa'íbo unmunídi.

²³ Hâyánnanho unhaypóe, hedího náá p'oeđá' wínaasúwá'bé-ípi, hewânbo wí hýáä méena'ây wá' nâawóeni hedânho wí'unsihaypúya'bé-ípidí.*

²⁴ Wáy wên t'owa-áho kee'eedího dívít'aywó'do', hedího ná'i háäwi díví'o'i-á nahang- inpo' wa'di ovâyutyó'diwékánpídibo'. Hewânbo wáy-á wên t'owawi t'aywó'di-á t'úugédânho nats'anhanginpo'. ²⁵ Hedí híwó'di háäwi t'owa díví'odá hanbá napo', wesebo nahanginpo', hewânbo tobá náá wesebo híwó' wínahanginnáhpí wânbo', wáy wí thaa-ânho nahanginpúwi.

6

Háa in pant'oe'in dínkhây'ä' díví'qmí'in

¹ In to'wên pant'oe'in dimuu'in Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'indá háädi wânbo t'ähki dínkhây'ä' inbí tsonnin dâya'ginhúuwí'in, hedânho t'owa yanáki wídvíhí'má've-ípidí Yóesi Tádávi'gedí hedá iví háhkan tuu únmuu i'gedá. ² Hedí inbí tsonnin Jesus-ví'piye' dívíwhâyundedáho', in pant'oe'in wídvíkhây'áhpí ovây'a'ginhánú-í'in t'úuwin páadé'in diwánpimuuđibo', hewânbo dínkhây'ä' ingí' shánki híwó' wânbo dívít'oe'ami'in, gá ná'in tsonnin in panbí t'oe iwedí híwó'di dâyhónde'indá Christ-ví'piye' dívíwhâyunde'in wá' dimuudán, hedá Yóesidá ovâyséegi.

I chá' wáhpade wí'âyséegi-ípi

³ Nakhây'ä' uđi in t'owa ovâyhá'amí'in hedá ovâyýóeni'n ná'i háäwi dívíkanhúuwídi. Ma'đi wáy wíyá to'wídá píháa ovâyhá'o', hedá i ta'gen tuu Na'inbí Sedó Jesus Christ natú'i-á wí'ovâyhá'opi, hedá wá' wí'ovâyhá'opi háa Yóesi nada' waagi dívíkanhúuwídi. ⁴ Kí'min t'owa-á dívíwánpíhuude', hedá háäwi wânbo-á wídvínta'gendihanginnáhpí. Inbí ánskaa-á híwó'di wídvínmuupídi t'ámägi' háäwi i'gedí ditsikayi' hedá tuu i'gedida'ba dituhányi'. Iwedího dithúpo' hedá t'ayda' dívímáa, hedá wí'ná táyeví'gedí yanáki dívíhí'máa, hedá di'ánde' in wé'ge'in t'owa-á yá'dâapi' ánskaađá' dínmuu'in. ⁵ Inbí ánskaa dínpeđeemuúdi hedá in ta'gen namuu'in dínýáapóedí dívíwánpit'aymáa. Indá di'ánskaa'pó Yóesiví kuuu ipiye' dívíwánpíwhâyundedíbo dikodit'owapáa-í.

⁶ Hewânbo in to'wên Yóesiví kuuu ipiye' dívíwhâyunde'indáho dihíhçaa' i háäwi dínkw'ó'didíbo', hedího kodit'owa waagi'inbá ho dimuu. ⁷ Gi'âypuýä ihaydi háäwi wânbo wí'âymaapi náá oepáa k'aydipiye', hedí gichuu ihaydi wânbo-á náá oepáa k'aydi iwedí háäbo wí'âykhuwakhâyamáapi. ⁸ Hedího koegi'-á awegi'-á gínkw'ó'dá gínkhây'ä' gichanpúwí'in híwó' hay gínkw'ó'nin. ⁹ Hewânbo in to'wên dikodit'owapáa-í'in diwánpídi'in dimuu'indá yá'dâapída' dívíkanhúuwí'in dicanpo', i háäwi dida'í dâyhónidi'. Inbí t'aywó'di dínmúni'ídi wên phay ovây'kú' waaabá dínpóe, hedí iwe diwíhe. Indá díví'ánskaa'anpídibo' i háäwi ovâywánpíwháhkangít'oe'í dida', hedí ná'i háäwídá áagepiye' ovâywháve-í hedá peđee iwe ovâyóteni. ¹⁰ T'owa-á dâychá'séegídi háäwi t'ähki híwó'pí'da' dívítisiye'o'. Wáy wéndáho' hânho dichá'da'điho' inbí whâyü Yóesiví'piye' dínmuu iwedí dívíhänge'an, hedího wí'bo báyéki dívípiwhá'an.

Paul-di Timothy óetumakhe'an híwó' i'qmídi

¹¹ Hewânbo Timothy, u-á Yóesi Tádávi' unmuu, hedího ná'i híwó'pí' háäwi namuu iwedí biyáatää-í. Shánkídi bikhää-í uvi wówátsi ta'ge mánhúuwídi hedá háa Yóesi nada' waaga úvkanhúuwí, hedá Yóesiví'piyá biwhâyuhúuwí, t'owa-á ovâyséegihúuwí, biyää'amí tobá úkháamán wânbo', hedá t'ayyaa'i-á wí'unmúnípi. ¹² Wí ää'i háa wí tsaä'i'í ikháäde' waaabá u wá' kay'indi bikhää-í híwó' uvi wówátsi mánhúuwídi. Yóesi Tádávi' wóetukánnan in wówátsi nahándépi'in mánkéyídi, hedí báyéki t'owavi páadépiye'bo untú Jesus-ví'piye' biwhâyunde'in, hedího in wówátsi nahándépi'in iweho bitsaakéeni. ¹³ Náá háäwi Yóesi Tádávi' páadépiye'bo wíyóeni, i-á háäwi t'ähki nawówámuu'í' nawówátsipáyi', hedá Christ Jesus-ví' páadépiye'bo-á, idá Pontius Pilate in ta'gen óetu'an Pilate-ví' páadépiye' nawin dihaydi. Kinnán úkhây'ä' bitsiye'amí'in: ¹⁴ I tsonntuu wóetu'andi' náa'a'ginnamí, hedânho uvi wówátsi híwó'ninda' úmúni hedá to'wídí wânbo-á háäwi i'gedá há'to wónçhánú-í. Kin bikanhúuwí Na'inbí Sedó Jesus Christ nawáy'ää píhaya. ¹⁵ Háädi'í thaa ide'man dihaydiho Yóesi Tádávi' Christ óeekesogekhâyímáa. Yóesi Tádádáho namuu i na'indi äy'a'ginmääni'í, ibá t'ähkívi shánki kay-á imáa, ibá-á shánki natsonyi' t'ähki wé'ge'in tsonnin dimuu'inbí'wedí, hedá ibá-á in kw'áye dimuu'inbí'wedá shánki kw'áye'i-á namuu. ¹⁶ Iđa'mán háhaya wânbo há'to nachúu-í, idá' wí'bo nakohthayná' diwá na'án, ná'i ko-á hânho nakaydi tóebo há'to

* 5:23 Inbí p'oe-á wáyéđi sqwági' híwó'di wídvínmuupi, hedího' iwe dâyméenawónde woegi' namúnídi.

ee nú' iwepiye' iháđi-í. To'wídí wänbo wáywúu wänbo wí'óemú'pí, heđá to'wídí wänbo-á hánhay wänbo-á há'to ũnkoedí-í óemúní'in. Yaho kw'áye áytegé-í heđá hăđđi wänbo-á na'inbí tsondi-á gínmúni. Hamân.

In kodit'owa dimuu'in háa dínkhây'ă' dîví'amî'in

¹⁷ In to'wên kodit'owa dimuu'in báyéki náa oepáa k'aydiwi hăăwí dínkw'ó'nin ovâytu'âamí wídívîyêngi'âamípí'in, heđá wídí'âanípí inbí chă'dá hăăwí t'ăhki i'gedá ovâykhăge'nâamí'in, gá inbí chă'dáho hăđđi nanân wänbo dínhâanídân. Hewänbo shánki dínkhây'ă' dîvíwhâyü-i'in Yôesi Tádádânho ovâykhăge'nami'in. Idânho ná'i báyéki hăăwí na'in t'owa dímă' dîhíhchannamíđi. ¹⁸ Ná'in kodit'owa dimuu'in ovâytu'âamí híwó'gí dîvíkanhúuwí'in. Indá báyéki hăăwí híwó'di dínkw'ó, heđiho dínkhây'ă' báyéki híwó'di-á dîví'âamí'in, heđá inbí hăăwí iwedá wídihăăkhăq-ípi, heđá wé'ge'in t'owa-áđá dîvíwiyé-í. ¹⁹ Kin dîvíkanhondáho inbí híwó'di tsiyekan dínmuu'i-á wên kay'in tepú waagi'ba namúni inbí wówátsigí, heđi hăăwí shánki nachă'muu'i dâyte'kw'óe'ó waagibá dîví'amí, gá handíđi in kodí'nin wówátsi namúni'in dâykéyíđân.

I t'ă'gi hí' Paul-di Timothy óntă'nandi'

²⁰⁻²¹ Timothy, hă'in hăhkan Yôesi Tádádí uvi mange wónyoe'annin náa'âyîngi'amí. In to'wên Yôesi óe'a'gínpi waa dîvíhée'o'in wí'ovây't'óyaanípí. Inbí hí' dínmuu'i wídínchă'muupi. Heđá in to'wên háa dîvíhée'o'in ihayđă' dâ'y'egó'o'in wänbo-á wí'ovây't'óyaanípí. Indá dî'ánde' hăăwí dínhanginná'nin, hewänbo ta'gendi wídínhanginnáhpí. Wáy wên hă'min t'owa-á in ta'gen whăyü namuu'in diwedí dîvíyâa'an.

Yôesi Tádádí iví séegísehkană-áho wovây'măáni.

In Eedi'in Ta'nin Paul-di Timothy Ônta'nannin

¹ Naa Paul-á Jesus Christ-ví t'òekhuwa'i-ân omuu, Yôesi Tádá natsonpóedí kí'bi' omúni'in, hedânho t'owa dovâyít'òe'âamídi Yôesi Tádá iví tuu imági'in to'wên Christ Jesus-ví'piye' díviwhâyunde'indáho in wówátsi nahánde'pí'in ovây'mááni. ² Ná'in ta'nin naadi u Timothy wínta'do', u-á naví ay waagibá wíchaa hedí wíséegi. Yôesi na'inbí Tádá-ádi hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ádi séegisehkaná wóemááni, hedá uvi'piye' nasehkanápúwí, hedá wóekhâge'nami ánsaaginpidíbo' uncha'nídi.

Timothy-ví'gedi Paul í'ánshaamáadi Yôesi Tádá óeku'daa'o'

³ Naa Yôesi Tádá dókú'daa'o', i-á namuu iví t'òe dônkanmáa'i', hedí dínhanginná pín ta'ge haydi kin dáy'o'in, naví thehtáy pahpá'in dívi'an waabá. I dókú'daa'o' u' unmuudi, khuu-á thaa-á ugi' dáyyúusu'odi. ⁴ Naa hânho oda' wíyá wímúni'in hedânho ohíhchanpúwídi, uvi'gedi báyéki ánsaa dínpóya'di háa bisíhtáá'in ánwíye ihaydi. ⁵ Hedí dáy'ánshaa'o' háa Jesus-ví'piye' ta'gendi biwhâyunde'in. Páadé uvi sa'yáa Lois hedáhá' uvi yíyá Eunice-á inbí pí'ná kó'yé-á dānwihâyü, hedá naa dínhanginná u-á wá' hanbá biwhâyunde'.

Paul-di Timothy óetu'an Yôesiví tuu t'owa híwó' ovâyít'òe'amídi

⁶ Hedánkun u wí'ánshaakannamí, naa uvi p'ó'dé dáymank'ú' ihaydi Yôesi Tádá wí háäwí wóeyôn mán'amídi. Náa wíyá bipimááni há'i t'òe híwó' mán'âamídi, páadé ihaydi bitsiye'o waagibá. ⁷ Yôesi Tádádi na'in khuwóeda' wídímági'pi na'inbí pí'ná kó'yé, hewānbo kay-áho díma', hedá dikhâge'do t'owa áyséegimá'we-ídi, hedá hangintandá díma' na'inbí wówátsi híwó' áyhúuwídi.

⁸ Hedího wí'unwóeda'ípi Nanbí Sedó Jesus-ví'gedi t'owa ovâyít'òe'amídi, hedá wídíwóeda'ípi tobá iví t'òe dón'odíbo dípansóge wānbo', hewānbo shánkídi naa t'òephadé iwe o'án waagibá un wá' unkhâyúmúni mánt'òephadé-ídi Yôesi Tádávi híwó'di tuu t'owa ovâyít'òe'amídi, hedí Yôesi Tádádáho kay wóemááni kin bí'amídi. ⁹ Idánkunho na'in dín'aywon hedá iví'indá' gimúnídi dítukánnan. Hedí kin i'an wên háawên iví'annin namuudida'bá yoe, hewānbo báyéki séegisehkaná imáadān. Hān'oebō wa' háäwí nakhí'yenpidíbo wí'bo i'ánshaamági kin i'amídi, Christ Jesus-di dínkhâyamá'in namuudi. ¹⁰ Hedí náaho Yôesi Tádádi ná'i séegisehkaná na'in dínkeeyan Christ Jesus-á napówa ihaydi dín'aywoenídi. Christ-dáho in chuwa namuu'in na'inbí'wedá dínyā'an, hedá handídi dínkeek'wódi hádídi Yôesi Tádávi híwó'di tuu áywhâyunde'ídi ná'in wówátsi nahánde'pí'in áykéyídi.

¹¹ Hedí Yôesi Tádádáho naa dísóge t'òekhuwa'i-á hedá háhkandi-á omúnídi, iví híwó'di tuu únmuu i'gedi t'owa dovâyít'òe'âamídi. ¹² Hedí ná'i t'òe dáy'o'i namuudi naa t'òephadé iwe náá o'án. Hewānbo tobáháa kin dínp'o' wānbo wó'wóeda'pí, dínhanginnāndi to'wívi'piye' naa dáyywhâyunde'in, hedá híwó'dá dínhanginná i-á únkoedi'in i háäwí iví mange dónyoe'andi' dín'áyingi'amídi i t'á'gi thaa napówa píhay. ¹³ Naadi wínthayyan háawin in ta'gen háhkan namuu'in, hedího u-á úkhây'á' ná'in háhkan diwebá bitsaákéeni'in. Hedí kin bí'odi in whâyq-á in séegi-á Christ Jesus napáyi'i náahúuwí. ¹⁴ Ná'i híwó'di háäwí Yôesi Tádádi uvi mange wónyoe'andi' mán'áyingihúuwí. I Yá'dáa'i P'oweaqaháa na'inbí pí'ná kó'yé gínthaa'idáho wóekhâge'nami kin bí'amídi.

Wáy wēndi Paul óeyoe'an hewānbo Onesiphorus-dá yoe

¹⁵ Úhanginná t'áhki in Asia nangewin t'owa'í naa díyoe'an, Phygelus-ádi Hermogenes-ádi indi wānbo díyoe'an. ¹⁶ Na'inbí Sedóvi'piye' dáyyúusu'o' in Onesiphorus-ví k'aygi'inbí'piye' nasehkanápúwídi, idá naa háyānnanho díbo'aawówa'an, hedá tobá náá pan tewhá ee owihí'án wānbo wídíwóeda'pí. ¹⁷ Nawóeda'ívi'wedí náá Rome-piye' na'áa, hedí napówa ihaydá ihe'yidíbo naa dítuwāmáa díshaa píhay. ¹⁸ Naa dáyyúusu'o' owáy i t'á'gi thaa napówa ihaydi Na'inbí Sedó iví'piye' nasehkanápúwí. Úbo híwó' úhanginná, oe Ephesus búu'ú iwe i-ádi naa-ádi gayi' ihaydi ídi báyéki dikhâge'nannin.

2

Timothy únkhây'á' híwó' Yôesigi' it'òe'amí'in

¹ Naví ay, Christ Jesus-di iví séegisehkaná únmuu'in dímagi, hedí ná'indibá wóekay'amí. ² I háäwí naadi báyéki t'owa dovâyhá'andi' unt'oe, hedí náá ná'i unt'oe'ibá wáy-á t'owa ovâyhāphadé-í, indá dínkhây'á' háädi wānbo t'áhki háa dínwó'nān waa dívikanhúuwí'indá dímuní'in, hedáhá' indá wá' dínkoedi-í wé'ge'in t'owa-á ovâyhá'amídi.

³ U-á wí sundado Jesus Christ-ví waagi'ba unmuu, hedího naa dont'òephadende waagibá u wá' úkhây'á' unkhâyúmúni'in igi' mánt'òephadé-ídi. ⁴ Wí sundado namuu'i-á wa'di háa

óeyôn waa i'odibo há'to iwedí iyáa'amí i'amídí háa in sundado dimuupí'in díví'o waagibá, gá iví p'ó'dédi' ihl'hannamí'in nada'dân. ⁵ Hedá to'wí i'ádámáa'i-á háa ûnkây'á' waa i'á'dáa'opidá há'to háäwí in dit'ampo'in ovâyma'i'í óemääni. ⁶ Hedá wí to'wí nava iwe báyéki it'óe'andi-á ûnkây'á' i páadé'i namúni'in i háäwí napaa iwedí ihónidi. ⁷ Hiwó' bi'ánshaa'amí ná'i wítumáa'i'gedí, hedânho Na'inbí Sedógi híwó'di ka'powa wóemääni háäwí t'áhki útáy'i' unka'pówa-ídi.

⁸ Jesus Christ-vj'gedí bi'ánshaa'amí. I-á nachuu wänbo nawáywówápóe, i-á David-ví áy iwedí'ibá namuu. Ná'i-án namuu i híwó'di tuu iví'gedí t'owa dováy't'óe'o'. ⁹ Ná'i tuubá namuudi t'óephade iwe o'án, hedí wí yanáikandi waagibá náä pan tewhá iwe owhi'án, hewänbo Yóesi Tádávi tuu-á ûnkaydi wí'únwhimuupi. ¹⁰ Tobá háa naa díngo' wänbo dáyyä'á'o' in Yóesi Tádávi ovâyde'mannin dimuu'in dovâykhäge'namidí hedânho in wá' Christ Jesus-di ovây'aywoenídí, hedího hánhan wänbo t'áhki sa'wó'da' naná' diwe ditháa-í. ¹¹ Ná'i hí' náä otúní'i-á ta'gendá' namuu: Christ-ádi gichuudá i-á'díba wáy na'án diwebá giwówákwo'ni. ¹² Ívit'óephadeyáá'andáho', i-ádi wé'ge gitsonyéeni. Hewänbo i wí'áyaapí gin gítudáho', i wá' natúni na' in wänbo-á widítaapi'in. ¹³ Tobáháa na'in háa gínkhây'á' waa wí'wí'ánpí wänbo', i-áho háädi wänbo t'áhki háa ûnkây'á' waa i'o', gá wí'únkoedipídán i'egó'amídí iví hí' natúni'in.

Timothy in ta'gen namuu'in ihúuwí'in ûnkây'á', hedí in ta'gen namuupí'indá iyoe'amí

¹⁴ U-á úkhây'á' in méesate'in t'owa ná'i háäwí wítu'an ní'gedí ovây'ánshaakannamí'in, hedá Yóesi Tádávi páadépiye' kay'indidá ovâytu'áamí tuu i'gedidá' widívituhánmá've-ípi. Han divítuhkannmáadáho' wídínchá'muupi, hedí in to'wén divít'óyande'inbí ánshaa-á ovâywänpipede'e'o'. ¹⁵ Háädi wänbo uví t'óe áyíngidi män'áamí hedânho Yóesi Tádá natúnídí híwó' bi'annin, hedá háa bí'o'in namuudi wí'unwóeda'ípi, hedá Yóesi Tádávi ta'gen tuu ûnmuu'i t'owa ta'ge ováy't'óe'áamí. ¹⁶ In t'owa Yóesi dáya'á'gínpi waa divihé'e'o'inbí'wedí hedá to'wén inbí hí' dínchá'muupí'inbí'wedí biyáa'amí. Ha'wáa'i hí'dí t'owa Yóesiví'wedí shánki ovâyáa'o'. ¹⁷ Wí phée nawówa'pí' nawadedí'dá i khowa óehá'dándo waagibá, ná'in t'owaví hí'áho t'ámäpiye' dínwagedí', hedí handídi t'owa ovâyhá'dándo'. Hymenaeus-ádi Philetus-ádi wén wiye sená' damuu in ha'wáa divihé'e'o'in diwedí. ¹⁸ Indáho in ta'gen namuu'in diwedí dányáa'an. Kinnán datú'í: Christ-ví'piye' íviwhâyú ihaydího giwáywówápóe waabá ho gínpóe, hedího owáy gichuu ihaydáho ná'inbí túu'ú wígiwáywówápúwípi. Inbí tuqúdiho báyéki t'owa inbí whâyú iwedí ovâyáakanhon. ¹⁹ Hewänbo Yóesi Tádávi tuu ûnmuu'i-áho wén kay'in tepú na'ingí' dínk'ú' waagi'inbá namuu, hedí iví tá'nin diwe kinnán únta'muu:

Na'inbí Sedó-áho ûnhanginná wé'in iví t'owa ûnmuu'in.

Hedá kindá wá' nata'muu:

To'wén t'áhki ditú'nin Na'inbí Sedóvi'in dimuu'indáho dívít'aywó'kanwóy'i'ni'wá dínkhây'á'.

²⁰ Wí kodit'owa namuu'iví tewhá ee wí sá'áwé' únsaa óedodi háa kwá' ts'á'ídi napa'andi', hedí ná'i sá'áwé'-áho i háäwí shánki híwó'di namuu'í' óesaa'ígí' namuu. Hewänbo wá' wiyá sá'áwé'-áho phedá nap'odá napa'andi' nasaa, hedí i-áho i wáhpade híwó' namuupí' háäwí óesaa-ígí' á namuu. ²¹ Háäwí yá'dáapi' namuu'iví'wedí iviyáa'andá, handídi i sá'áwé' háäwí híwó'di óesandi waagi'ba gimúni, hedá Na'inbí Sedóvi'indáho ta'gendá gipúwí, hedí idiho wí t'óe dímmääni ígí' iví'amídí, hangí' ívíkhây'ódi, hedí ná'i t'óe dímmá'i-á híwó' iví'amí.

²² Ná'i híwó'pí' taachan wáy wén e'nún dáymáa'iví'wedí óyáa'an. Shánkidí bikhäá-í uví wówátsi ta'ge mánhúuwídí, hedá Yóesiví'piye' biwhâyú'bé-ídi, hedá t'owa-á ovâyséegihúuwídí, hedá indáda tsaaginpidíbo-á untháa-ídi. Kin bí'andá in to'wén yá'dáa'in inbí pí'ná khó'yé dimuudi Yóesiví'piye' divíyúusukanmáa'in waagi'inbá unmnúni. ²³ T'owa ánsaapi'in dimuu'in hedá háäwí wänbo wídínhanginnáhpí'in dimuu'indá divítuhkandodi wí'ováy't'óyáanipi. Ha'wáa'í hí' dáypiyemáa'in dimuu'indá wí'ná táye divíwänpít'ayyaa'o'. ²⁴ Hebo to'wén Na'inbí Sedógi' dívít'óe'o'indá wídínkhây'áhpí t'aytuhkannin dimúni'in, hewänbo shánkidí t'áhki t'owa-ádi híwó'nin dimúni, hedá híwó'nin háhkannindá bo'atá'indá dimúni. ²⁵ Dínkhây'á' in to'wén Yóesiví hí' ónséegí'opi'in ováythayyami'in píháa diví'o'in, hewänbo kin ováythayyodi t'ayginpidíbo' ováyhé'e'áamí, hedá ma'dánho Yóesi Tádávi ovâykhäge'nami inbí t'aywó'di dáyyoe'amídí, hedânho in ta'gen namuu'in díhápúwídí, ²⁶ hedí kindidáho inbí hangintan dáyyákyéyí, hedá Penísendiví'wedáho dívíyáa'amí. Idá wén phay ováykh'ú' waagibá i'andi iwe diwhéé, hedího iví pan waagi'inbá dipóedí háa natú waa ho díví'o'.

3

Háa napúwí'in i t'á'gi thaa napowa'á' ihaydi

¹ Naa oda' ná'in wítukankháymáa'in úhanginnáni'in: I t'á'gi thaa napowa'á' ihaydi báyéki káy'in napuwagí't'óe. ² T'owa-áho wí'bo divípiséegikháymáa hedá inbí chá' ní'gedidá'

díví'ánshaakhâymaa. Indá dívíyëngikhâymaa, kw'áye-á dívípítegekhâymaa, t'owa-á t'ámägi-á ovâytykankhâymaa, inbí yiyá'indá tádá'indá wí'ovây'a'geenipi, kú'daa-á wídívímäänípi, Yôesivi háäwi-á wí'ón'a'geenipi. ³ Inbí k'aygi'in wänbo wí'ovây'seegi-ípi, háädi wänbo t'ähki dívíyá'be-í'in didá'í, pi'wën t'owavi'gedá yanáki-á dihí'yëeni, háa diwänpichaa waagá dívíkhâymaa, háa'wänbo dímuini, hedá í híwó'di háäwi namuu'i-á dáy't'áy-í, ⁴ inbí k'ema'indá inbí maatu t'owa'indá ná'ínbí hánmin dímmu'ínbí mangá ovâykáani, díví'ánshaa'ánpidíbo háäwi t'ähki dívíkhâymaa, dívípíphúu-í, Yôesi Tádá dáysëegímá've-ívi'wedi indá'bá dívípíhíhchannami'indá didá'í, ⁵ indáho Yôesivi'näpiye' dímuu waabá dívíkanhúuwi, hewänbo háawin iví kay ünmuu wänbo wídínhanginnáni. Há'waa'in t'owavi'wedi biyáatää-í.

⁶ Wáy wën há'waa'in inbí hōeyó wóegé tewhá eeye dits'úya', wáy kwiyä' ánschapí'in dímuu'in dithaa eeye, kwiyä' báyéki t'aywó'di dáymaa'in hedá t'ámägi' híwó'pí' taachandi ovâykaygímá'a, hedí ná'in kí'min kwiyä' in dihōeyó'indá dívisó'dínde' inbí háhkan ovâywhäyü'amídi inbí'näpiye' ovâyamá'dí. ⁷ Ná'in kwiyä'dídá in hōeyó'in háhkannin ovây't'óyandedi háädi wänbo t'ähki wiyá shánki dida' diháhpúwi'in, hewänbo há'to in ta'gen namuu'in diháhpúwi. ⁸ Há'min háhkannindá in ta'gen namuu'in dáyyoegi'o', hán'oe Jannes-ádi Jambres-ádi Moses-ví hí' dányoegi'an waabá. Ná'in háhkanninbí ánskaa yä'dáapi'dá' dímmuudi inbí whäyü Yôesivi'piyeho wídínchá'muupi. ⁹ Hewänbo háa dívíkanhon waa há'to híwó' dínpúwi. Iwebo nakeepúwi ánschapí'in dímuu'in, in wíye sená' Jannes-ádi Jambres-ádi dánpóe waagibá.

Timothy in ta'gen namuu'in úhanginnádi híwó' íkanhúuwi

¹⁰ Hewänbo údá áyngídi ho naa dímu' háa dáykanhon waa, hedího úhanginná háäwi in t'owa dovâyhá'o'í, hedá háa navi wówátsi donhon waagidá, hedá háäwi ipiye' dáykháäde'indá, hedá háa dáykhyunde'indá, hedá háa dáyo'atä'o'indá, hedá háa t'owa dovây'seegi'indá, hedá háa dáyyä'ä'o'indá. ¹¹ Hedá dímu' háa t'owadi navi whäyü dímmuudi díyanáki'annindá, hedá háa índi dí't'óephadekannannindá. I bú'u'ú Antioch-á Iconium-dá hedá Lystra-á eeye kin naa dínpóe. Hebo tobá díyanáki'an wänbo', Na'ínbí Sedódi ná'í háäwi t'ähki iwedi dí'n'aywon. ¹² Hedá to'wën t'ähki dida'ín inbí wówátsi dáyhúuwi'in Yôesi Tádá óehíhchannäänídi, in wá' Christ Jesus-ví'in dímuudi'bo ovâyyanáki'kankhâymaa. ¹³ Hedí ná'in yä'dáapi'in t'owa dímuu'indá hedá in t'owa dáyhōeyóhá'o'indáho shánki p'ándiki'inho dipuwagít'óe. Ná'indá wáy-á t'owa-á in ta'gen namuu'in diwedá ovâyyaakankhâymaa, hedá in wá' in ta'gen namuu iwedi'ba dívipiyáakankhâymaa.

¹⁴ Hewänbo ú-á úhanginná to'wídi wóehá'annin. hedího tēegi t'aagi háa unháhpóe'in diwe hedá háa biwhäyunde'in diwá bitsaakēeni. ¹⁵ Híyää'í unmuu ihaydi waabo ná'í ta'kan Yôesi Tádávi'wedi na'ää'í' úhanginná, hedí ná'í ta'kan namuu'ídiba wóehá'o' háa Christ Jesus-ví'piye' biwhäyunde' wón'aywoeni'in. ¹⁶ Háäwi t'ähki Yôesi Tádávi ta'nin diwe nata'muu'i-á í Yä'daa'í P'owəəahävi'wedi na'ää'dida' namuu, hedího báyéki nachä'muu díkhäge'namídi in ta'gen namuu'in giháhpúwídi, hedá háa híwó'pí' ívi'o'in dínthayamídá, hedá in ta'ge'in p'óe namúni'in díнкеeyamídá, hedá háa í'ge ívihuúwi'in díhá'amídá. ¹⁷ Hedího ná'in háhkan gihádiho na'íto dí't'óyandá'í, hewänbo háäwi t'ähki gíntáy'í' áymaa hedánho híwó' igi' ívit'óe'amídi, hedí hangí' wiyá háäbo wígínte'dé-ípi.

4

¹⁻² Yôesi Tádávi páadépiye' hedá Na'ínbí Sedó Jesus Christ-ví páadépiyá wítumáa kinnán bí'amídi: Yôesivi tų t'owa ovâytyuphadé-í hedá háädi nanán wänbo unkhâymuní kin bí'amídi. Híwó'pí in t'owa díví'odá ovâythayamí, hedí ovâyty'äämí há'waa wídívi'äämípi'in, hewänbo í híwó'di namuu'ida' dívíkanhúuwi. Háädi waa kin ovâyhá'odi indádi bíbo'atä'äämí. Ná'í kin wáytumáa gá Na'ínbí Sedó Jesus-di t'ähki t'owa ovâykeekw'óenídán háa híwó' háa híwó'pí díví'annin, in diwówáy'indá in ho díchuu'indádi, hedí kin íkhâymaa owáy nawáypowádi nap'ó'dédi'sogedee ihaydi. ³ Hedího náa úkhäy'ä' Yôesi Tádávi tų t'owa ovây't'óe'äämí'in, gá wáy wí thaa naná' diwáho in t'owa in ta'gen háhkan namuu'in há'to dí't'óyandá'í, hewänbo shánki'ba báyéki hōeyó'in háhkannin ovâytywákhâymaa, hedí díwíwänpíhíhchannamídi didá'í ná'in háhkannindi ovâyty'äämí'in háäwi dí't'óeda'ida'. ⁴ Hedá in ta'gen namuu'in wídít'óe-ípidi díví'oyephohtidikhâymaa, hewänbo í hí' ta'gen namuupi' pehtsiye waagi'ba namuu'í' dí't'óe-ídi díví'oyepohkhuukhâymaa. ⁵ Hewänbo ú-á úkhäy'ä' ta'geda' bí'ánshaa'amí'in, hedá mánt'óephadendedá biyää'ámí, hedá t'ámäpiye' unyëeni Yôesivi híwó'di tų in t'owa ovây't'óe'äämídi, hedá in t'óe Yôesidi wóeyónnin híwó'dá bíkanhúuwi.

⁶ Ná'í háäwi wítu'an gá náaho Yôesigí' navi ún'p'oe donts'anča'khâymaádan, navi wówátsi dáypákhâymaa, ihaydiho naná náa oepáa k'aydidi dáyyaa'amídi. ⁷ Wí tsaa'í

háa wí ää'í hânho isó'dinde waagibá naa wá' dáysó'dêe Yôesiví híwó'di t'ôe dôn'amídí, hedá háa díyôn waagá dônbowa, hedá i háäwí íwihäyunde'i-á dó'áyíngi'an. ⁸ Hedího in to'wên dív'äädedi páadé dipówá'in wí háäwí dit'ampo' waabá, naa wá' háäwí naagi' dinte'kw'ódi'i' donkekhamáa, gá naví wówátsi ta'ge donhondán. Na'inbí Sedó Jesus-á namuu i to'wí t'owa ta'ge ovâyutukankhâymáa'i háa híwó' háa híwó'pí dív'annin, hedí idáho ná'i dinte'kw'ódi'i' naa dímäni, hewänbo naaḍa'ba yoe, in wé'ge'in t'owa pín ta'ge haydi óetsikha'máa'in nawáy'ää-ídi, innân wá' hanbá ovâymääni.

Wên t'owavi'gedi Paul ita'nan

⁹ Bisó'dêe-i hanwaapídibo naví'piye' un'ää-ídi. ¹⁰ Demas-didáho díyoe'an, i-á ná'i oepáa k'aydiwi háäwí shánki iséegídiho', hedího oe Thessalonica búu'úpiye' namää. Crescens-á oe Galatia nangepiyá namää, hedá Titus-á oe Dalmatia nangepiyá. ¹¹ Nää-á Luke-da'mân naa-ádi na'an. Mark-á nâamá'i, i-á ûnkoedi naví t'ôe iwe díkhäge'nami'in. ¹² Tychicus-á oe Ephesus búu'úpiye' dósan. ¹³ Hedí un'ädi naví k'éwé'in aa oe Troas búu'ú Carpus-vi'we donyoe'annin dînmá'i, hedá naví ta'di-á wá' dînmá'i, hewänbo shánkidá i púye eedi nata'muu'i ta'di-á.

¹⁴ Alexander i kwäk'uḍi ihääwípa'idá naa báyéki díyanáki'an, hedího i híwó'pí' dí'andi namuḍi Na'inbí Sedódáho báyéki óetuchänukhâymáa. ¹⁵ U-áho há'i senbí'wedí ó'áyíngi'an, i-á na'inbí hí' t'aygídi iyoe'gi'andi.

¹⁶ Páadé naa díuyó'diwekándi naa wí'bo dá'yaywoenídí dáyhée'an dihaydi tóebo wí'iwínúpi' naa díkhäge'namidí. T'ähkídiho díyoe'an. Naa oda' Yôesidi ovây'owóyé-i'in tobá han dív'an wänbo'. ¹⁷ Hewänbo Na'inbí Sedó-á naa-ádi nayidi idân díkhäge'nán, hedá in kay-á dímägi t'ähki ivi tuu' t'owa dovây't'ôe'amídí, hedího t'ähki in Hudíyo dimuupí'in iwe diyí'in dit'oe. Hedí Yôesidi naa dîn'aywon, wí to'wí wí khänbí wää iwedí óewhahké' waabá naa dí'an. ¹⁸ Hedí Na'inbí Sedódáho t'ähki i híwó'pí' t'owaḍi díkhâymáa'in dida' iwedí díwhahkéyí, hedá idá oe makówa wáy i natsonnân diwepiye' bahpíbo díhúuwí. Hânhay wänbo t'ähki t'owa dínhây'ä' kw'áayébo' óemá've-i'in. Hamân.

Wí sengituu' namuu'i'

¹⁹ Priscilla-á Aquila-á ovänsengitu'ämá, hedá in Onesiphorus-vi k'aygiwindá wá'. ²⁰ Erastus-á oe Corinth búu'úbo iwóyí', hedí Trophimus-á nahaydi oe Miletus búu'ú iwá dóyoe'an. ²¹ Bisó'dêe-i wa'di nate'núpóepídibo' unpówa-ídi. Eubulus-dá wóesengitu'an, hedá Pudens-dá Linus-dá, Claudia-dá, hedá t'ähki in wé'ge'in tí'úuwín páadé'indá inbí sengituu' wónsan.

²² Na'inbí Sedó Jesus uví pi'ná khó'yé mänmá've-i, hedá ivi séegíshkaná-á wóemääni.

In Taʼnin Paul-di Titus Ôntaʼnannin

¹ Naa Paul omuuʼi náʼin taʼnin dótáʼdoʼ. Naa Yóesi Tádávi tʼóeʼi hedá Jesus Christ-vi tʼóekhuwaʼi-á omuu. Naa dísan in toʼwên Yóesi Tádávi ovâydeʼmanninbíʼpiyeʼ, hedânho dovâykhâgeʼnamídi shánki iviʼpiyeʼ dívíwhâyú-ídi, hedá in taʼgendaʼ dovâyháʼamída, hedânho háa Yóesi nadaʼ waagi inbí wówátsi dâyhúuwídi. ² In wówátsi nahândepiʼin ginʼáʼin âytsikhaʼmáa âykeyídi. Yóesi-á wíʼihôeyóʼopí, hedí hânʼoebo ivi tujú imági kíʼmin wówátsi dímmáánídi, ³ hedí híwóʼ nanáʼ dihaydi iʼgedi dihinginʼannan. Yóesi naʼinbí aywondidi naa díyôn hedá dísoge náʼi tujú tʼowa dovâytuuphadé-ídi. ⁴ Naadi ʼ Titus wíntaʼdoʼ, ʼ-á navi taʼgendi ay waagibá wicháa, naa dâyhâyundeʼíba ʼ u waʼ biwhâyundedi. Yóesi i Tádá-ádi hedá Christ Jesus naʼinbí aywondi-ádi séegisehkaná wóemááni hedá wóekhágeʼnamí ánsaaginpidíboʼ unchaʼnídi.

Háa Titus oe Crete pʼoyáadi iʼqamí waa

⁵ Naadi ʼ oe Crete pʼoyáadi iwe wíyoeʼan hedânho háäwi iwe waʼdi natáyʼi bíʼamídi, hedá méesateʼin tsonnin tʼáhkí búuʼú eeye ovâykwʼóenída. Kinnân hêe wítuʼan: ⁶ Wí méesateʼi tsondi-á ûnkháʼáʼ wí sen toʼwídi wânbo wí tʼaywóʼdi wíʼónsháa-ípiʼ namúníʼin. I-á ûnkháʼáʼ wíʼ kwee-áadídaʼ nakhótsaachaʼniʼin, hedá ivi áy-á whâyúʼindaʼ dímuní, hedá náʼin áyviʼgedi tʼowa wíditúnípi háa díwánpidaʼ waagi díviʼoʼin hedíháa tʼóyanpiʼin dímuuʼin. ⁷ Wí méesateʼi tsondidá Yóesivi tʼóe ʼónʼáyínmáa, hedânho otú waa ûnkháʼáʼ wí sen toʼwídi wânbo wí tʼaywóʼdi wânbo wíʼónsháa-ípiʼ namúníʼin. I-á wínaʼáanípi idáʼmân in taʼgen imáaʼin, hedá wesebo wínatʼayyaapúyaʼbe-ípi, hedá suwátoʼiʼ háa tsaatoʼiʼ háa nachaʼhaʼtʼaaʼiʼ namúníʼin wíʼûnkháʼáʼhpi. ⁸ Shánkídi ûnkháʼáʼ ivi kʼaygídi natʼowaséegitʼóeníʼin, i yáʼdáaʼi namuuʼi-á iséegi-í, hangintáʼdi-á namúní, ivi wówátsi-á taʼge ihúuwi, háäwi Yóesi natsónpóeʼi-á háädi waa iʼáqamí, hedá áyíngídi ivi wówátsi ihúuwiʼin ûnkháʼáʼ. ⁹ Yóesivi híʼ whâyúwóʼdi únmuu, hedího i méesateʼi tsondi-á háa nahâhpóe waa náʼi híʼ ipiyeʼ iw háyuhúuwi, hedânho in wéʼgeʼin tʼowa ovâykhágeʼnamídi náʼin taʼgen háhkan diyiyeʼ shánki dívíwhâyú-ídi, hedá in toʼwên náʼin háhkan dáyséegiʼanpiʼindá piháa díʼánshaamuu kin ovaythayyami.

¹⁰ Han i méesateʼi tsondi ikanhúuwi gá báyéki tʼowa-á tʼóyandaʼpiʼindáʼ dímuudân, hedí inbí híʼ-á wídincháʼmuupí, hedí inbí híʼdí wáy-á tʼowa-á piháa ovâyʼánshaakandoʼ. In Hudíyo dímuuʼin shánki wânbo haʼmin dímuu. ¹¹ Nakhâyáʼ náʼi kíʼbí híʼ áyʼahkháa-íʼin, gá háäwi dínkhâyáʼhpiʼ dâyháʼoʼdân hóeyódi dâywánpicháʼtʼaanídi, hedího báyéki tádáʼindá yíyáʼindá inbí áy wóege ovâypedeeʼoʼ. ¹² Wí Crete-wi sen wânbo, i-á inbí kuuu iʼgedi itumakheʼoʼiʼ namuuʼi natú, ʼ In Crete-wi háädi wânbo tʼáhkí dihóeyó, khân tʼayyaaʼin waagiʼinbá dímuu, báaʼin deʼdeʼin dímuu. ʼ ¹³ Náʼin inbíʼgedi natúʼindá taʼgen namuu. Hedího ʼ-á ûkhâyáʼ kaygíʼdi ovâytumakheʼamíʼin hedânho inbí whâyú Yóesiviʼpiyeʼ taʼge dínmúnídi, ¹⁴ hedá wídaytʼóyanípidí in Hudíyovi pehtsiye-ádi hedá i tsonntuʼ in tʼowa in taʼgen namuu iwedi díviyáaʼannin dáypipaaʼi-ádi. ¹⁵ In toʼwên yáʼdáaʼin dímuuʼingiʼ háäwi tʼáhkí híwóʼdi namuu, hewânbo in yáʼdáapiʼin dímuuʼin hedá wídívíwhâyundeʼingiʼ-á háäbo híwóʼdi wídinmuupí. Náʼinbí ánsaa wânbo yáʼdáapiʼ dínmuudi wídinhanginnáhpí wéʼi wí híwóʼdi namuu, wéʼi wí híwóʼpiʼ namuuʼindá. ¹⁶ Yóesi dáytaa gin dítuʼ, hewânbo háa dívikanhon waagídi nakeepoʼ taʼgendi wídaytaapiʼin. Daháa díviʼoʼ, wídiʼaʼginghápi, hedá háäwi híwóʼdi namuu wânbo díviʼamíʼin wídinkeodípi.

2

In taʼgen háhkan namuuʼin

¹ Hewânbo uvíʼwân úkʼóe tʼowa ovâyháʼamídi háa inbí wówátsi dâyhúuwiʼin, in taʼgen namuuʼin dívíwhâyumáʼ dihaydi. ² Saydôe ovâyháʼamí wídísuwátʼóenípidí, hedá híwóʼdá inbí wówátsi-á dâyhúuwidí hedânho tʼowađi ovâyʼaʼgeenídi. Ovâyháʼamí hangintaʼnin dímunídi, hedá in taʼgendi whâyú-ádi séegi-ádi dáymáʼve-ídi, hedá tobáháa napoʼ wânbo díviyááʼamídi. ³ Hedá kweeyóe-á wáʼ ovâyháʼamí háa inbí wówátsi dáyhon waagídi dâykeeyamídi Yóesi dáyʼaʼginhonnin. Wáy-á tʼowaviʼgedi yanákiwóʼ wídíviʼmáʼve-ípi, hedá suwátoʼiʼ wídimúnípi. Indá dínkhâyáʼ háäwi híwóʼdi namuuʼi dâyháʼamíʼin, ⁴ hedânho in shánki tsʼaamin kwíyáʼ ovâyýe-ídi inbí senáʼdádí inbí áy-ádi dáyséegihúuwidí, ⁵ hedá hangintaʼnindá dímuní, yáʼdáaʼin wówátsi-á dâyhúuwi, inbí kʼaygi-á híwóʼdá dáyʼáyingiʼamí, díséegitʼóení, hedá inbí senáʼdá dáyʼaʼginnamí. Han díviʼodi toʼwí wânbo háʼto únkoedí-í híwóʼpi ihééʼamídi Yóesivi tujú iʼgedi.

⁶ Hanwaagibá in senáʼ shánki tsʼaamin dímuuʼin kaygíʼdi ovâyháʼamí hangintaʼnin dímunídi. ⁷ Tʼáhkí ʼ u bíʼoʼi híwóʼdáʼ biʼáqamí, hedí handídi náʼin shánki tsʼaamin dímuuʼindi

wóemúndedi ʋdi ovâykeyamí háa indá dínkhâyʔáʔ dívíʔáamíʔin. Ovâyháʔodi in taʔgendaʔbá bihééʔamí, hedá ovâykeyamí pin taʔge haydi biwhâyundeʔin. ⁸ Uví híʔ taʔgeʔidaʔ úmúni hedânho tóebo wíʔúnkoedi-ípídi wóetuúsúʔamídi. Handídi toʔwí uvíʔnâpiyeʔ namuupiʔ nawóedaʔpúwí, hááwí wânbo híwóʔpíʔ wíʔishaadepidí naʔinbíʔgedi natúnídi.

⁹ In pantʔoeʔin dimuuʔin ovâytuʔáamí inbí tsonninbí tuu dâytʔóyaani, hedá i tʔôe dâyoʔoʔidi inbí tsonnin ovâyihhannamí, hedá wáʔ wídívítuwhánnâmpí, ¹⁰ hedá wídívísáʔmâampí. Shánkídi dâykeyamí sâhtoʔindá hôeyóʔindá wídímuupiʔin, hedânho háa inbí wówátsi dâyhon waagídi nakeepúwídi i hááwí Yóesi naʔinbí aywondívíʔgedi áyháʔandiʔ saʔwóʔdi namuuʔin.

¹¹ Yóesi Tádádi íví séegísehkaná naʔin díнкеean, hedí náʔi séegísehkaná-á únkoedi tʔáhki tʔowa ovâyʔaywoenídi. ¹² Hedí íví séegísehkaná iwedí giháhpóe náʔi aʔginháhpí hááwí Yóesivíʔpiyeʔ ívíʔoʔi áyoyeʔamídi, hedá i híwóʔpí hááwí in tʔowa Yóesi dâytaapiʔin kayʔindi dikandaʔi-á áyoyeʔamí, hedí náá oepáa kʔaydi naʔinbí wówátsi taʔgá hedá hangintaʔdidá áyhúuwí, háa Yóesi nadaʔ waa. ¹³ Hedí gitsíkha i hááwí híwóʔdi Yóesídi dípágitʔoeʔiʔ, hedí kinnán namúni: Jesus Christ nakeepúwí íví saʔwóʔdi kohthay wóegé, i-á i hayʔi Yóesi-á hedá i dínʔaywondi-á namuu. ¹⁴ I-á naʔingíʔ ipimági naʔinbí tʔaywóʔdi iwedí dímaʔpʔádi-ídi hedá náʔi tʔaywóʔdi dínyáaʔamídi, hedânho taʔgendi íví tʔowa gimúnídi, hedí pin taʔge haydi gidaʔídi híwóʔdaʔ ívikanhúuwídi.

¹⁵ Náʔi hááwí iʔgedi tʔowa ovâyhééʔamí. Kaygiʔdi ovâytuʔáamí háa dívíʔáamíʔin, hedá in toʔwên híwóʔpí dívikanhonnin ovâytaʔgepʔoégésaani. U-á úkʔoe kin bíʔamídi, hedânho toʔwí wânbo wíʔúnkoedípidí wóeʔaʔginhánú-ídi.

3

Háa Titus-di in Jesus-víʔpiyeʔ dívíwhâyundeʔin ovâyháʔamí waa

¹ Ihaydaʔ in tʔowa ovâyʔánshaakannâamí tʔáhki in nangeʔin tsonkhuu dâymáaʔinbí khómaphoʔ dívikʔoení. Dínkhâyʔáʔ díʔaʔgintʔoeníʔin, hedá díkhâyumúni hááwí tʔáhki híwóʔdi namuuʔiʔ dívíʔáamídi. ² Ovâytuʔáamí wáy-á toʔwênbíʔgedi yanáki wídívíhíʔmáʔve-ípi, hedá wídívítuʔhkanmáʔve-ípi. Shánkídi únʔpʔoe kháapiʔin dímuní hedá tʔáhki tʔowa-ádi aʔgindíbo dívihuúwí. ³ Gínkhâyʔáʔ kin waagi ívíʔáamíʔin, gá wáymuu naʔin wáʔ hangintaʔhpíʔin gimúʔdedân, hedá tʔoyanpíʔindá gimuuwân, in taʔgen namuu iwedí giháhpóewân, háa naʔinbí túuʔú iwe gicháa waagídaʔ ívíʔodi wíʔbo ívípíhchanmádi náʔi híwóʔpíʔ hááwídi naʔin dípanhógi waa gínpoé, naʔinbí wówátsi-á tʔáhki yáʔdáapídaʔ ívíʔowân, githúutʔowân, wáy-á tʔowadaʔ díʔaywân hedí naʔindi wáʔ indá áytʔaywân. ⁴ Hewânbo Yóesi naʔinbí aywondídi díнкеean i-á tʔowa-ádi híwóʔdi namuuʔin hedá inbíʔpiyeʔ séegi-á imáaʔindá, ⁵ hedího dínʔaywon, hewânbo naʔin híwóʔdi hááwí ívíʔannin namuudaʔ yoe, íví sehkaná únmuudán dínʔaywon. Díʔowídi di waagíba wówátsi tsʔaamin dímagí, hedá i Yáʔdáaʔi Pʔoewáahádaʔ tsʔaamin waagiʔinbá dípaá. ⁶ Jesus Christ naʔinbí aywondi naʔingíʔiʔannin namuudi, Yóesi Tádádi i Yáʔdáaʔi Pʔoewáaháa báyéki dímagí. ⁷ Hedího Yóesi Tádádi íví séegísehkaná únmuudi dícháamáa tʔaywóʔdi wíʔáamápi waagi, hedího in wówátsi nahándeppíʔin gitsíkhaʔin áykyéi. ⁸ Náʔi otúʔi-á taʔgen namuu, hedí odaʔ ʋdi in tʔowa ihaydaʔ iʔgedi ovâyhíʔmáʔve-íʔin, hedânho in Yóesivíʔpiyeʔ ho dívíwhâyundeʔin háádi wânbo tʔáhki híwóʔdaʔ dívíʔáamí.

Náʔi otúʔi-á híwóʔdidáʔ namuu, hedá in tʔowa tʔáhka ovâykhágeʔdoʔ. ⁹ Hewânbo in toʔwên hangintaʔhpí tsika dívítikaʔmáaʔin wíʔovâyʔóyaanípí, hedá toʔwên inbí thetýá pahpáʔinbí kháwá iʔgedi ihaydaʔ dívíhéeʔoʔindá, * hedá toʔwên Moses-ví tsonuu iʔgedi dívíwánpítuʔhkandoʔindá. Kíʔbi híʔdaʔ tóebo wíʔóekhágeʔdopí hedí wínacháʔmuupi. ¹⁰ Wí toʔwí píháa íwhâyundedi natʔowawiyetʔoeʔiʔ namuuʔiʔ undádi nayídaʔ náatuʔamí han wíʔiʔamípí, hedí natáydaʔ wíyá hanbá náatuʔamí, hedí itʔoyanpídaʔ náayoyeʔamí. ¹¹ Úhanginná wí toʔwí kíʔbi namuuʔi-á tʔaywóʔidaʔ namuuʔin hedá in taʔgeʔin pʔoe iʔgá wínamánpí. I-á wíʔbo únpihanginná híwóʔpí íkanhonnin.

I tʔáʔgi híʔ Paul-di Titus óntaʔnandíʔ

¹² Háa Artemis háa Tychicus uvíʔpiyeʔ dósankháymáa, hedí owáy wéʔi wí napówa ihaydaʔ, bisóʔdée-í oe Nicopolis búuʔú díyay-ídi. Naa dâyoʔánshaamági náá teʔnú iwebo dâywóyíʔnídí. ¹³ Zenas i sen i tsonuu itaaʔi namuuʔi-á hedá Apollos-á wápiyeʔ damán. Bisóʔdée-í ovánkhágeʔnamídi hedânho hááwí wânbo wídántáynpídi. ¹⁴ Naʔinbí tʔowa dínkhâyʔáʔ díháhpúwíʔin híwóʔdaʔ háádi wânbo tʔáhki dívikanhúuwídi, hedânho in toʔwên hááwí díntáyʔin ovâykhágeʔnamídi. Han dívíʔopídaʔ inbí wówátsi wídíncháʔpúwípi.

¹⁵ In náwe naa-ádi díkwóʔnindí inbí sengítuu wónsan. Udaʔ in toʔwên Christ-víʔpiyeʔ dívíwhâyundedi naʔin díséegiʔin ovâysengítuʔáamí. Yóesi Tádádi séegísehkaná tʔáhki díbo bínmáʔve-í.

* 3:9 Námúʔdí i thaykangíʔ híʔ Timothy 1:4 iwe nataʔmuuʔiʔ.

In Taʼnin Paul-di Philemon Ôntaʼnannin

¹ Naa Paul omuuʼi? opannän Christ Jesus-gi? dáyʼtʼôeʼodi. Naa-ádi hedá naʼinbí tíʼúu páádéʼi Timothy-ádi ɸ Philemon wíntaʼdoʼ, ɸ-á naʼinbí tíʼúu wíséegíʼi hedá naʼinbí tʼôe iwe díkhägeʼdoʼi-á unmuu.

² Hedá in méesateʼin tʼowa uvi kʼaygi díwíwéʼgeʼoʼin wáʼ ántaʼdoʼ, hedá naʼinbí tíʼúu Apphia-á, hedá Archippus-á, i-á wí sundaɸo naʼinbí hänge nawindi díkhägeʼnamídi waagiʼbá namuu.

³ Yôesi naʼinbí Tádádá hedá Naʼinbí Sedó Jesus Christ-dá inbí séegísehkaná wovâymaßäni hedá wovâykhägeʼnamí ánsaaginpiðiboʼ íkwôʼnídí.

Philemon-bí séegi únmuu iʼgedi ôntaʼdoʼ

⁴ Philemon, háädi wänbo wínyúusuʼan ginhay Yôesi igíʼ dáyʼtʼôemáaʼi dókúʼdaaʼoʼ, ⁵ dínhanginpóedí uvi whäyü Naʼinbí Sedó Jesus-víʼpiyeʼ úmuu iʼgedí, hedá wáʼ dínhanginpóe Yôesi Tádávi tʼowa tʼähki ɸdi ovâyséegíʼin. ⁶ ɸ-ádi naa-ádi handaʼ ánhwäyundeʼ, hedí naa dáyyúusuʼoʼ náʼin whäyü gänmuuʼindi wóekhägeʼnamídi shánki wänbo úhanginnánídi tʼähki i híwôʼdi háäwi ánmáaʼiʼ Christ wéʼge gamuudi. ⁷ Navi tíʼúu páádéʼiʼ, ɸdi Yôesi Tádávi tʼowa inbí píʼná kʼóʼyé ovâyhíhchannan, hedího uvi séegi mánmáaʼídi naa wáʼ díhíhchannan, hedá báyéki díkhägeʼnan sen waa oʼáñanídi.

Paul-di Philemon óedaaʼan Onesimus óséegikéyídi

⁸⁻⁹ Hedího wíʼná táye ánséegihondi háäwi bíʼamídi wídaʼkhâymaa. Tobá Christ-di dínkʼúʼ wänbo thayʼeedí wíyónenídi háa úkhâyʼáʼ bíʼamíʼin, wén tsontuɸ wímáäníviʼwedí naadi wíwänpidaʼkhâymaa. Wíʼúʼóde-ípi naa Paul sedó omuuʼin, hedá Jesus Christ-víʼ omuudihoʼ opannän. ¹⁰ Wí háäwi Onesimus-gíʼ mánʼamídi kaygiʼdi wídaʼmáa. I-á navi eʼnú waagiʼbá dínmuu, naa waʼ náa opannän dihayðiboʼ ivi táda waagiʼbá opóedí. ¹¹ Tobá i-á páádédí ugiʼ úchäʼpóepi wänboʼ, náa-áho wíʼgíndígiʼ ugiʼ-ádi naagiʼ-ádi gánchäʼpóe. * ¹² Náa-á i uviʼpiyeʼ dówáysankhâymaa, hedí báyéki dóseegídi navi pín wáʼ i-áðíba ihon waagibá ochanpoʼ. ¹³ Yôesi Tádávi híwôʼdi tɸu tʼowa dováyʼtʼôeʼoʼin namuudi náa waʼdi opannändí naa odaʼwän Onesimus náwe naa-ádi dówóyiʼníʼin, hedánho idi uviʼgedí naa díkhägeʼnamí. ¹⁴ Hewänbo naa wóʼdaʼpi uvi pápiðibo dówóyiʼníʼin. Naa wóʼdaʼpi wikaygiʼamíʼin háäwi híwôʼdi bíʼamídi, shánkídi odaʼ ɸ wíʼbo kin bíʼamíʼin.

¹⁵ Maʼdi Onesimus uviʼwedí wí háy tãhkídaʼ nawiyedee hedánho uviʼpiyeʼ nawáymu-ídi hedá ɸ-áðíba háädi wänbo tʼähki nachaʼnídí. ¹⁶ Páádédí pan namuu, hewänbo náa-á pan wínamuupi, náa-á wí panbí shánki hayʼi namuu, náa-á naʼinbí tíʼúu páádéʼi gänpóe ánséegíhúuwígiʼ. Hedího naadi hânho dóseegi, hewänbo ɸda shánka náaséegíhúuwi, tʼowa namuudi hedá náa-á Naʼinbí Sedó Jesus-víʼ namuuda.

¹⁷ Hedí ɸ-ádi naa-ádi wéʼge ántʼôeʼoʼ waagibá unchãdãhoʼ, Onesimus náseegiʼeʼ naa díseegikéyí waagibá. ¹⁸ Hedí uviʼpiyeʼ itʼaywóʼnandáhoʼ, háa uviʼpiyeʼ háäwi naphaa-muudáhoʼ, naa díphahsaani. ¹⁹ Nábaa naabo náʼi híʼ dótãʼkankhâymaa: “Naa Paul omuuʼídi wíwáʼáa-i.” Hewänbo náa wóʼdaʼpi wíʼánshaakannamíʼin, ɸ-á uvi wówátsi-án naa unphaa-muuʼin. ²⁰ Tíʼúu páádéʼiʼ, Naʼinbí Sedó Jesus-ádi wéʼge gamuu, hedího odaʼ ɸda náʼi híwôʼdi háäwi wídaaʼandíʼ naa dínʼamíʼin. Handídi Christ-víʼin gamuudi navi píʼná kʼóʼyé naa díhíhchannamí. ²¹ Náʼin taʼnin wíntaʼdoʼ dínhanginnándi i háäwi odaʼpóeʼi náaʼaʼgínkhâymaaʼin, hedí shánki wänbo háäwi wáʼ náakhâymaa.

Wí sengitüu namuuʼiʼ

²² Hedí náa waʼdi wíyá háäwi wídaaʼamí: Tí wí íve dínkhâyʼamí dáyywhonwóyiʼnídí? Undi dínýúusuʼodiho naa ochã hanwaapíðibo Yôesi Tádádi díwáypunmáäniʼin unbíwepiyeʼ.

²³ Epaphras-di ivi sengitüu wónsan, i-á wáʼ Christ Jesus-gíʼ itʼôemáadiðibo naa-áðíba napannän. ²⁴ Hedá Mark-á, Aristarchus-á, Demas-á, hedá Luke-á naa-ádi wéʼge dívítʼôemáaʼindi wáʼ wóesengitüuʼan.

²⁵ Naʼinbí Sedó Jesus Christ-ví séegísehkaná unbí píʼná kʼóʼyé mánmáʼve-i.

* 1:11 In khãwã Onesimus-á natuʼdaʼ “Toʼwí nachãʼmuuʼiʼ?” gin.

In Ta'nin James Ita'nannin

¹ Naa James omuu, Yōesi Tádávi t'òe?i hedá Jesus Christ i shánki natsonyi'ívi'á. Naadi un ta'q̄di wēege'in Israel t'owa t'āmāpiye iwadekw'ò'nin wāysengituta'do'.

T'òephade-ádi hedá whāyu-ádi i'gedi ita'do'

² Tí'úuwīn páadé'in, hānho bíhíhchanpuwave tobáháa bīnt'òephadende wānbo', ³ gá únhanginnāndān unbi whāyu wovāytayindedá shánki íyāākanhāhpwíw'in. ⁴ Hewānbo hāādi wānbo t'āhki úviyāā'āqāmí ta'gendi íkweesenpāa-ídí, hedānho wiyá hāāwí wānbo wí'unte'dee-ípí k'ímīn ímúnídi.

⁵ Hedi wéná wí wānbo un diwedi únhanginnāhpídí háa kin í'amí'in, í-á únhāy'ā' Yōesiví'piye' iyūusu'amí'in, hediho in hangintan oemāānī únhanginnānīdi. Na'inbī Sedó Yōesi khāagipí t'owa t'āhki báyéki hāāwí napāyi', hedi wí'ovāyt'e'yopí dida'pōedí. ⁶ Hewānbo bīndaa'andi, pīn ta'ge haydī úviwhāyū-í wovāymāān'ín. Wí'úvī'āyngimāānīpí háa wovāymāān'ín háa wovāymāānīp'ín. Wí to'wí pīn ta'ge haydī iwihāyunde'í-á wí p'oe oepiyá nāāpiyá wāq̄di oechānumāa'í waagi'ba namuu. ⁷⁻⁸ Wí to'wí k'í'bi namuu'ívi ánshaa wí'unta'gemuupí, hedi tobá hāāwí í'an wānbo híwó' wí'í'ahkéé-ípí. Hediho í-á wí'únhāy'ā'hpí na'āqān'ín hāāwí nada'pōe'í Na'inbī Sedó Yōesidí oemāān'ín.

To-an ta'gendi kodit'owa namuu'

⁹ Wí to'wí Jesus-ví'piye' iwihāyunde'í namuu'í sehkanāwó'gí wówátsi thaa ihondá únhāy'ā' nahíhchanpúw'ín, gá Yōesi Tádádi kw'áye óesógedān. ¹⁰ Hedá wí to'wí Jesus-ví'piye' iwihāyunde'í kodit'owa namuu'í-á wá' únhāy'ā' nahíhchanpúw'ín Yōesi Tádádi áagēpiye' óesógedí, gá in kodit'owa dimuu'índá hāā ahkónu i'gewi pōvī'āy nasaa'í waagibá dihāānīdān. ¹¹ I than napeedí natsāwāpōe ihaydī, í taa t'āhki óet'awende', hedá í pōvī-á t'āhka nathanāndedá wiyá sa'wó'dí winamuupí. Wí to'wí kodit'owa namuu'í-á wá' hanbá únpo'. Wā'di wiyá shánki chā' it'andedibó nahāqānī.

Híwó'di-á híwó'p'í-á, wāhāādan na'ā'?

¹² Wí to'wí óetayinde'í it'òephadeyāā'andi-á nahíhchanpúwí, gá híwó' ívī tayi' diwedi napee ihaydī wówátsi nahāndep'ín úntsāqwhíhkedée-í, wí āā'í páadé napówá'í hāāwí híwó'dí ikēnde waagibá. Yōesi Tāa ívī tūq̄ imāgi kin ovāykhāymāa'in in to'wēndi óeséegí'ingí'in.

¹³ Hewānbo wí to'wí óetayinde'í ihaydī wēn t'aywó'nin nakanda'dá wí'únhāy'ā'hpí Yōesi Tádá ónchānū-í'in. Hāāwí yā'dāapi' namuu'í há'to únkoedí-í Yōesi Tádá óekannamídi nat'aywó'kandá'-ídí, hedi Yōesi Tádádi wānbo-á to'wí wānbo wí'óet'aywó'dikanyómā'pí. ¹⁴ Hewānbo wí to'wí hāāwí hānho nada'dibó t'aywó'diwe itóe'ó ikéyídi. ¹⁵ Hedi ívī p'í'nā khó'yé nat'aywó'kanda'dí, iwedi t'aywó'diho napuyā, hedá shánki wānbo wiyá it'aywó'dodí pedee iwe napóyā'.

¹⁶ Hedānho naví t'í'úuwīn páadé'in wāyséegí'in, pihāa wí'úvī'ánshaamā've-ípí ná'í hāāwí i'gedi. Yōesidá wídítumāapí git'aywó'dikandá'-ídí. ¹⁷ Hāāwí t'āhki híwó'di namuu'í dímāgi'í-ádi, hedá hāāwí ta'gendi yā'dāa'íqā' namuu'í dīmāyā'dádí, makówádí ginpóyā'. Yōesi Tádá t'āhki í kohthay oe makówá nasaa'í ikhíyé, hedi ná'í kohthay-á háa nakeet'óe waagi na'egópo' hedá dāy'óhkhū'o', hewānbo Yōesi-á wína'egópo'pí. ¹⁸ I-ān napida'di wówátsi ts'āqāmīn dímāgi, ívī ta'gen tūq̄ únmuu'í ívīwhāyū ihaydī. Kin í'an hedānho t'āhki ts'āqābi hāāwí ípakhāymāa iwedi na'índá in páadé'in ts'āqāmīn gimuu'ín waagi'inbá gipúwídi.

Hāa Yōesidá na'in dítumāa waa wígiwānpídat'òe-ípí, hewānbo ívī'amí-á

¹⁹ Naví t'í'úuwīn páadé'in wāyséegí'in, ná'í hāāwí wāytū'andi' únhanginnānho'. Hedānho hāādi waa íkhāymūnī Yōesiví tūq̄ úvít'óyaanīdi. Wí'úvīwó'onnāmípi úvihée'amídi, hedi hāāwí h'í'índidíbo wí'í'āyāap'iyā'bé-ípí. ²⁰ Git'āyāapōedá Yōesiví tūq̄ wí'āy'a'gīndopí, hediho í hāāwí í natū' híwó'di namuu'ín wí'āy'opí. ²¹ Hediho t'āhki í híwó'p'í namuu'í' úvikanmāa'í bīnyoe'amí, hedá ná'í báyéki híwó'di namuupí' unbī p'í'nā khó'yé únk'w'ó'di-á bīnyāa'amí. Yēngipídíbo Yōesiví tūq̄ bīnkéyí. Ná'í tūq̄-á unbī p'í'nā khó'yé únsogedee wí ko'yi waabá, hedi nasóedí in kay imāa unbi hāq̄ wovāy'aywoenīdi.

²² Hewānbo ívī tūq̄ bīn'a'ginnamí, wí'íwānpit'òe-ípí. Yōesiví tūq̄ it'oeđi hewānbo í'āndedí wí'únhāy'ā'hpí háa natū waa úvī'amí'in, unbī ánshaa-á pihāa únmuu. ²³ Wí to'wí Yōesi Tádávi tūq̄ nat'oeđi hewānbo í'a'gīndopídi, í-á wí to'wí waagi'ba namuu ip'oetsíwhayedi ívī ts'ay háa únchāq̄ waa imunde'í, ²⁴ hewānbo tobá ípímú' wānbo', í p'oetsíwhaye namuu iwedi iyā'an dihaydī, wesebo' ún'ódénde' háa únchāq̄ waagi. ²⁵ Hewānbo wí to'wí Yōesi Tádávi tsontūq̄ híwó' ónt'óyāndedí, hedi wí'ún'óde'pí háa nat'oe'in, hewānbo háa Yōesidí

óetu'o waagi i'odi, t'ähki ivi tsiyekan diwe nahihchanpuwi. Nä'i tsonttu-á t'ähki hiwó'dida' namuu, hedi t'owa ováyma'p'á'dinde' inbí t'aywó'di iwedi.

26 Wí to'wí na'ándedi Yóesi óe'a'ginmá'in, hewänbo hähsó'yó'i namuudá, wí'bo ipihóeyó'o', hedi ivi tsiyekandá háagi' wänbo wí'ünchä'muupi. 27 Hewänbo wí to'wídi Yóesi na'inbí Tádá ta'gendi óe'a'ginmá'i-á kinnän ikhâymaa: In to'wên yiyápi'indá tádápi'indá dimuu'in hedá in kwiyá' inbí sená' dínchuu'in dimuu'indá idi ovápuwákhâymaa ovâykhäge'namídi inbí t'óephade iwedi ováyyáa'amídi, hedá wá'ipi'áyingi'amí hedänho ná'i yá'dáapikan in t'owa Yóesi Tádá dáytaapi'in dív'o'i namuu'idi wí'óepede'e'amípidi.

2

Wígínkhây'ähpi git'owayoe'git'óeni'in

1 Tí'úuwin páadé'in, Na'inbí Sedó Jesus Christ i shánki hay'ivi'piye' úvíwhâyunde'. Hedího wáy wên t'owa shánki hiwó' wívinmá've-ípi in wé'ge'inbí'wedi. 2 Ma'di kinbáho namúni: Wíye sená' unbí méesate ee dats'undi, i wí' namantomuu óedodi napa'annin, sa'wó'dá na'aamuu, hedi i wí'-á sehkanáwó'dá na'aamuu, 3 hedi ma'di i shánki sa'wó'di na'aamuu'i bín'a'gindi bintumáa, "Hä'i shánki hiwó'di púwédé eedi ósoge," hewänbo i sen hiwó' na'aamuupi'-á bintumáa, "Ówáy hängedibo ówínu, háa navi án nú'bo ósoge," 4 hedáho kin úví'odá nakeepo' íchanpo'in wí sen shánki hiwó'di namuu'in i wí'ví'wedi, hedänho unbí ánskaa hiwó'pi únmuudibo t'owavi'gedi úví'ánshama' háawin dimuu'in.

5 Bit'óyanbe navi tí'úuwin páadé'in wáyséegi'in, Yóesi Tádádí in t'owa ováyde'man in wé'ge'in t'owadi ováytumáa'in sehkanáwó' diwówayi'in dimuu'in, hewänbo shánki kodit'owa waagi'inbá dimuu pí'ná khó'yé inbí whâyü Jesus-ví'piye dínmuudi. Yóesi Tádá ivi tpu imági in to'wéndi óeséegi'in i-á'díba oe makówa dikwó'ni. 6 I sehkanáwó' nawówayi' namuu'i-á bínháawaagimáa. Hewänbo ti wí'únhanginnáhp'i'an in kodit'owa dimuu'indídanho wováy'táamáa, hedá wováytyó'ó'diwékáyá'. 7 Christ-ví' kháwá ún'a'ginmmu, hedi t'owadi in Christ-ví'in ímuu gin wovâykhâyá'de', hewänbo in kodit'owa dimuu'indídá ivi kháwá-á ón'a'ginhánunde'.

8 Nä'in tsonttu Yóesivi tá'nin diwe nak'óe'in in shánki'in namuu:

In úvipeséegi waabá, to'wên t'ähki bínseéglíhuúwi. Hedí ná'in tsonttu bín'a'gindodáho', hiwó' úvíkanhon. 9 Hewänbo wáy wên t'owada' in wé'ge'inbí shánki hiwó' bínmáadá, handidi úví'taywó'do', hedi Yóesi Tádá t'aywó'kannin wováyshaa, gá ivi tsonttu únmuu'in bín'a'ginhánundédän. 10 Wí to'wí wên wéhp'i'indá' Yóesivi tsonttu únmuu'in i'a'ginnanpidá, tobá i wé'ge'i tsonttu i'a'gindo wänbo', hanbá namuu t'ähki tsonttu i'a'ginhánú waabá. 11 Kinho namuu: Yóesi Tádá natú,

Wiyá to'wívi kwiyó-ádi háa sedó-ádi wí'úvíwhókwomá've-ípi.

Hedá Yóesi Tádábá natú,

Wívin't'owat'ahánu'bé-ípi.

Hedänho tobá wiyá to'wívi kwiyó-ádi háa sedó-ádi wí'úvíwhókwomáapi wänbo', wí to'wí bínhaydi Yóesivi tsonttu t'ähki bín'a'ginhánú waagibá úví'an. 12 Yóesi Tádádí ditúkankháymáa háa hiwó' áy'a'ginnin háa áy'a'ginpi'in ivi tsonttu, ná'i tsonttu-á únkoedi na'inbí t'aywó'di iwedi díma'p'á'di-ídi. Hedänho úví'áyingi'amí háa itú'indá úví'o'indá. 13 Náa-á t'owavi'piye' na'in gisehkanápóepídi, owáy i thaa Yóesi Tádádí t'owa háa hiwó' háa hiwó'pi dív'i'annin ováykeekw'ódi ihaydi, i-á wá' na'inbí'piye' wínasehkanápuwagít'óepi; hewänbo gisehkanápóedáho', há'to dituchánú-i.

Na'inbí whâyü-ádi hedá na'inbí tsiyekandá'dí

14 Navi tí'úuwin páadé'in, tobá wí to'wí natú' wänbo in whâyü Jesus-ví'piye' imáa'in, wáy-á t'owa idi hiwó' wí'ováy'ohpidáho', ti ná'i to'wívi hí' ünchä'muu? Tí Yóesi Tádádí ón'aywoeni wí to'wí kí'min whâyü únmuudibo? Yoe, há'to'. 15-16 Gá kinnän: Ma'di wí sen háa wí kwee Jesus-ví'piye' iwihâyunde'i koegi-á awegi'-á úntáy, hedi bínwánpitumáa, "Sengidi ópün, Na'inbí Sedó Yóesidänho wóekhäge'namí uvi awegi'-ádi koegi'-ádi mánhónídi." Kin úví'odi hebo undi wí'bo i háäwi úntáy'i wívinmáhpídi, unbí tpu háagi' wänbo wí'ünchä'muupi. 17 Hedího whâyüda' bínmáadi hewänbo wáy-á t'owagi' hiwó' wívin'ohpidí, unbí whâyü-á wí'ünchä'muupi.

18 Hewänbo ma'di wí to'wí natúni, "Wáy wên t'owa in whâyüda' dáymáa, hiwó'di tsiyekandá yoe, hedá wáy-á wéndá hiwó'di tsiyekandá' dáymáa, whâyü-á yoe." Hewänbo to'wí kin natúdáho naadi dótu'áamí, "Wí'úkoedipi dínkeeyami'in Jesus-ví'piye' biwhâyunde'in hiwó'gi háäwi bikanhonpidí, hewänbo naadá wínkeeyami' naa dáywhâyunde'in i hiwó'gi háäwi dáy'o'ídidibo'." 19 Untú' wí'da' Yóesi na'án gin biwhâyunde'. Híwó' namuu ha'wáa biwhâyundedi, hewänbo in yá'dáapi'in p'oweaháha wänbo wá' hanbá divíwhâyunde', hebo hiwó' dív'i'áamí'wedi diwánpithathapo' dikhuwóeda'di.

²⁰ U ánsaapí? unmuu?í, naadi wítu?anpí?an, tobáháa Christ-ví?piye? biwhâyunde wänbo?, híwó?gí háäwi bikanhonpidá uvi whâyü-á wí?úchá?muupí. Ti wíyá winthaykw'óeni?in unda?? ²¹ Ti wí?ú?ánshaapí?an, na?inbí hehääwi thehtáy pahpâa Abraham nakhâyumuuwän iví ay Isaac ipihéyídi in antâa k'Éwé, háa Yöesi Tádádí óeyôn waagi. Gá kin nakhâyumuudânho?, Yöesi Tádádí óechaq t'aywó?di wí?imáapí waagi. ²² Úhanginná háa únpóe?in. Yöesivi?piye? iwihâyü, hedá wá? háa Yöesi natsónpóe waa í'an. Hediho háa Yöesi natsónpóe waagi í'andibo? ikeeyan ta?gendi Yöesivi?piye? iwihâyunde?in, ²³ hediho iwedi nathaypóe háa Yöesivi?ta?nin diwe Abraham-bí?gedi nata?muu waa, kinnân: Abraham-í Yöesi Tádádí hí? ónhâyü,

hedi-ívi whâyü únmuu?di Yöesi Tádádí óechaq t'aywó?di wí?imáapí waagi, hedá Yöesivi?k'ema únmuu kin óetu?an. ²⁴ Hediho úhanginná Yöesi Tádádí wí to?wí óechaamáa t'aywó?di wí?imáapí waagi iví híwó?di tsiyekandi iwihâyükeeyodi, in whâyü imáa?in nawánpitúdidá?bá yoe.

²⁵ Hedi hanbá únpóe ná?i kwee Rahab wänbo?, i-á senä?bí?piye? iku?p'áy?é?i namuu. Hebo tobá ha?bi namuu wänbo?, in wiye Hudíyo senä? kaadi dapówá?in i búu?ú dánmúndí ovánkhäge?nan, hedi wáy-á pí?wén p'óegé í?gedi dawáymu-í kin ovántu?an hedânho in búu?úwin t'owadi wí?ovánhéyípidí. Hedáho kin ovánkhäge?nandibo Yöesi Tádádí Rahab óechaq t'aywó?di wí?imáapí waagi.

²⁶ Wí to?wí iví túu?údi í p'oeawaahâa únpeedá chu?i namuu. Hedi hanbá namuu wí to?wí iwihâyunde?i hewänbo híwó?gí háäwi wí?i?opídi. Iví whâyü-á chu?in waagi?inbá únmuu.

3

Na?inbí hân ní?gedi James ita?nan

¹ Tí?úuwin páadé?in, báyéki un diwedi wí?únkhây?áhpí ída?í?in háhkannin ikwodee-í?in Yöesivi?tuu in t'owa ováyhá?amídi, gá gínhanginnândân Yöesidi na?in háhkannin gimuu?in háa iví?o?in shánki áyíngídi dínmúni?in in wé?ge?in t'owa háa díví?o?inbí?wedi.

² T'áhkídibo háyan wänbo píháa iví?o?. Wí to?wí píháa natuhipí?-á t'áhkí yá?dáa?i namuu, i-á iví wówátsi t'áhkí itsónmáa. ³ In kwáâyéé áysówhi?opí?an, hedânho háa gida? waa díví?amídi. Handidi inbí túu?ú t'áhkí áybéede?. ⁴ Bí?ánshaa?an wá? wí p'oe iwe nayí?i kophênbay í?gedi. Tobáháa gáhâyü?i namuu wänbo?, hedá wí wáq kay?ídi óesayhúya? wänbo-á, i to?wí isan-hondi? wén phéphá?ay híyää?índa? t'í?úupiye? nachá?nin namuu?indidibo hanginpi íbéede? háa nada? waa. ⁵ Hedi hanbá namuu na?inbí hân. Tobáháa na?inbí túu?ú eedi in hân híyää?índa? namuu wänbo?, báyéki ívíyèngihéé?o?, háäwi t'áhkí gihá waabá.

Wí te?k'ayáa iwe nakoyé?di nakopí?áa waabá napúwí, tobá páadé íhaydi i phaa híyää?i namuu wänbo?. ⁶ Hedi hanbá na?inbí hân gímmu wí phaa waagibá. I phaa oe péyége nakw'ó?didá na?inbí hân dínphaa?o? waagibá ginpo?, hedi wí phaa waagibá na?inbí händibá na?inbí wówátsi t'áhkí dínpedee?o?. Báyéki híwó?pí? na?inbí hân diwedi ginpi?, hedi wíyá háäwídi wänbo na?inbí túu?ú iwe ginkw'ó?didi yá?dáapí?in wíwípa?pi in händi dí?o? waagi. ⁷ T'owa ho dáysahanú hedá náa wa? dáysahanúnde? t'ámägí?in an-imáa dimúni?in, tsídé háäwéndá, páâyü háäwéndá, hedá mánpóe iwe dívíkohsáymáa?in dimuu?indá. ⁸ Hewänbo to?wí wänbo wí?únkoedipi iví hân isahanú-ídi. Na?inbí händá ná?i yá?dáapí? tuu winahí?wóyí?di?pi, hedá whánpúví?i só?p'oe waagi?badá napi?den. ⁹ Na?inbí händi na?inbí Tádá Yöesivi?gedi híwó?gí ívíhée?o?, hewänbo na?inbí händibá t'owaví?gedá híwó?pí? namúni?i-á ívíhée?o?, tobá Yöesidi in t'owa i namuu waagibá ováykhiyé wänbo?. ¹⁰ Hedi kindidi ná?in sóphogedá wí?gíndí híwó?di-á híwó?pí?-á gíntuhipí? tobá wéhpí?indá? gisóphomu wänbo?. Naví t'í?úuwin páadé?in, kindá wigínkhây?áhpí iví?ámí?in. ¹¹ Ti wí p'ohpee iwedi wége?i p'oe napéé-í, suwági? híwó?di-ádi híwó?pí?-ádi? Yoe, há?to. ¹² Naví t'í?úuwin páadé?in, ti wén fig tay iwedi na-olive-páa-í, hediháa wén úwa áapháa iwedi na-fig-páa-í? Hedân yoe. Hedá wá? wí p'ohpee áhsää?i? iwedi híwó?di p'oe suwági? namuu?i há?to napéé-í.

In kodí?nin hangintan háawin namuu

¹³ Ti to?wí un diwedi báyéki únhanginná hedá íhangintanmáa? I-á únkhây?á? yá?dáa?in wówátsi ihúuwí?in, hedá híwó?dá íkanhúuwí, hedi iyéngi?anpídi ikeeyáamí ta?gendi íhang-intanmáa?in. ¹⁴ Hewänbo unbí pí?ná khó?yé wáy-á t'owa bínkaygi?amí?in ída?di, hediháa shánki kw'áye úvípitége?í?in ída?di in wé?ge?inbí?wedi, wí?úvíyèngihéé?amipí báyéki íhá waagi. Han úví?odáho? úvíwánpihóeyómáa. ¹⁵ Yöesidi ta?gennin hangintan dímagídá kí?min wígmúni?i, hewänbo in to?wén han dívíkanhonnindáho i háäwi náa oepáa k'aydi namuu í?gedidá? díví?ánshaa?o?, hedá háa inbí pí?ná khó?yé diwánpicháa waagidá? díví?o?, hedá háäwi i Penisendi na?á?i-á dáyhon. ¹⁶ Hedi to?wéndi in wé?ge?in t'owa ováykaygi?amí?in didá?di, háa shánki dívípitége?í?in didá?di in wé?ge?inbí?wedi, iwedi dínwánpit'aypa?, hedá háäwi t'áhkí híwó? namuupí? dívíkháymáa. ¹⁷ Hewänbo i to?wí oe kw'áye na?ándídi

híwó'nin hangintan dímgáidá, na'in pí'ná khó'yé híwó'dida? gínkw'ó, hedânho wí'íviyá'be-ípi, hedá ún'p'oe kháapi'in gimúni, hedá wé'ge'inbí ánskaa-á áy'a'ginnami, hedá in dáy't'óephadehonninbí'piyá gisehkanápúwi hedího báyéki híwó'di ingí' áy'áami, hedá t'áhkí t'owa handá? áymá've-i, hedá wí paa waagibá wí'íviyánúmá've-ípi. ¹⁸ Hedi wén to'wén dívít'aymáadi na'indi áywoy'dáho?, kindidi na'in wá? wí'ívit'aymá've-ípi, hedího iwedi báyéki híwó'di napi?, wí híwó'di ko'yi óeko iwedi báyéki nahá'payedi? waabá.

4

Háadan i háäwi ida'i? wí'ún'áhpí?

¹ Háadan wáy wén un t'owa úviyánde? hedá úvit'aymáa? Háäwídi unbi pí'ná khó'yé wováyhánbo waa ichaa, gá háädi wánbo t'áhkí únwánpihéegináni'inda? ida'dán. ² Ihaykanpí'inda? ímuu, hewánbo háäwi ida'i wí'únkw'óhpi, hedánkun idakháymuu bint'owat'ahánú-ídi inbí háäwi dínmuu'i bínhónídi. Thúuto'in ímuudi wé'ge'in t'owawí háäwi ida?, hewánbo wí'ínhónedídi indádi úviyánde hedá úvit'e'yo?. Hewánbo háäwi wí'únkw'óhpi gá Yóesi wíndaa'opídán. ³ Hedi bíndaa'odá wíwováyamáhi, híwó'di ánskaa únmuudibo wí'índaa'opídi, wí'bo wováywánpihlhchannamídi ná'i háäwi bínhóní'in ida'di. ⁴ Ti wí'únhanginnáhpí'an wí to'wí in t'owa Yóesi dáytaapí'inbí tsiyekan óehí'andá Yóesivi hánbí' waagi'ba napaa. Undá ha'wáa úvíkanmáa, hedi handídi ná'i háäwi Yóesivi shánki bínséegídiho?, wén kwiyá? waagi'inbá ípaa inbí sená? dáyyoe'andi wáy-á pí'wén sená'dádi dívíthayé-ídi. ⁵ Wí'í'áanípí piháa natú'nin ná'i hí? Yóesivi tá'nin diwe natá'muu'í?, "I p'oweahhá Yóesidi díntógi? nathúupo'di hángo nahá'wída?." ⁶ Hewánbo Yóesi-á báyéki na'inbí'piye? nakháge'pá't'óe. Hedánkun ívi tá'nin diwe úntú?: To'wén diyéngit'óe'in dímuu'in Yóesi Táadádi ováyyoegi'o?.

Hewánbo to'wén diyéngit'óepí'in dímuu'inda Yóesi Táadádi ívi séegísehkaná ováyamá?.

⁷ Hedáho Yóesi Táaví'piye bípimáa hedánho i-á unbi tsondi únmuúndí, hedá bíkay'an Penísendi bínyoetu'amídi, hedánho i-á unbi'wedi nasháni. ⁸ Yóesivi nú'piye bíhadi, hedá i-á unbi nú'piyá shánká íhádi-i. Un t'aywó'kannin ímuu'in, bínyá'dáapítsiyekanwóyí?. Un to'wén unbi ánskaa wí'únta'gemuupí'in, bínyá'an há'i t'aywó'di unbi pí'ná khó'yé bínmáa'í?. ⁹ Unbí t'aywó'di únmuudi bítaachanpuwawe, hedá bík'áykháapuwawe, hedá bísíhtáä. Íséeyéni'in únkháy'á? íp'áayéni'wedi. Íhíhchaa-ívi'wedi, bínkeeyamí ík'áykháapóe'in. ¹⁰ Yóesivi páadépiye? áagé'in bípuwawe, hedi ídáho shánki kw'áayá wováytegé-i.

Wáy-á t'owavi'gedi híwó'pí wí'úvíhé'e'amípi

¹¹ Tí'úuwin páadé'in, wí'ná táye wí'úvítuúsúumá've-ípi. Wí to'wídi in Jesus-ví'piye? dívíwiháyunde'in ováytuúsúu'odi háa inbí'gedi natú? híwó'pí'in dímuu'in, hanbá Yóesivi tsonthu únmuu'in ón'o?, gá Yóesidá dítumáadán na'inbí t'í'úuwin páadé'in han wí'á'y'amípi'in. Hedího wí to'wí na'ándedi wí'únkháy'áhpí'in í'áami'in háa Yóesivi tsonthu úntú? waa, i-á í'a'ginnámívi'wedi iwánpikeeyo? nachanpo'in ná'i tsonthu-á híwó'di winamuupí'in. ¹² Yóesidá'mán tsonthupá'í namuu, hedi ída'ba únkoedi natúnídi háa áy'a'gindo? háa yoe. Ídámán únkoedi na'inbí wówátsi dí'n'aywoenídi háa díkwee-ídi. Hedánho ti unbi'we únk'óe wí to'wí bint'aywó'dichánú-ídi? Yoe, há'to?.

Wí'úvípipihúu-ípi

¹³ Bí'tóyan un kin úvíhé'e'o'in, "Náa thaa háa ma'di tha'di wí búu'ú gida? iwepiye? gimán, hedi i búu'ú iwebo wí paayo gikwo'ni, áyhá'áwikumá-ídi áyku'ch'áanídá, báyéki wiyá chá? áyt'aanídí." ¹⁴ Wí'únhanginnáhpí háa unbi wówátsi tha'di únmuúni'in. Unbí wówátsi-á wí okhí háy táhki nakeepo'í hedi wesebo nahánde'í waagibá únmuu. ¹⁵ Shánki híwó? namuu kinnán ítúnídi: "Yóesi natú'dáho gíwówayéeni, hedi kindá kindá ívíkháymáa." ¹⁶ Hewánbo náä íyéngídi úvíwánpihuude? háa úvíkháymáa í'gedi. Hedi kin úvíhí'máadi, t'áhkí yá'dáapi'da? namuu.

¹⁷ To'wí únhanginnáandi únkháy'á'in híwó? í'amí'in hewánbo í'apídá, i-á it'aywó'do?.

5

In dikodit'owamuu'inbí t'aywó'di

¹ Náä bí'tóyan un kodit'owa ímuu'in, unbi tsí'p'oe únmuúni'í bínch'a? hedá bísítuwíunú, gá báyéki t'óephade ún'áadán. ² I báyéki háäwi únkw'ó'di únpedeepuwamán, hedá unbi aa háäwi únmuúni'í-á kha'nindídi wováykha'hon. ³ Unbí óedo-á kwá? ts'á'í-á t'áhkí únphénpeemán bínwánpíte'kw'ó'dídi, hedi iwediho nakeepuwagít'óe íkhá'ín, hedi han úví'andibo bint'óephadekháymáa, unbi túu'ú únmuu'í phaadi wováyphakhánukháymáa waagibá. Unbí háäwi báyéki únmuu'í binte'kw'ó'di hewánbo i t'á'gi thaa-áho napowa'á?. ⁴ Bí'tóyan, in táhtsaa'in unbi nava í'ge dívít'óe'anninbí ká'áá wíwínwá'áapi, hedi i chá? wí'ováy mágípi-á Yóesi ímúnde hedi únhanginná in t'óe'in bín'áywannin. Hewánbo Yóesi oe

makówá t'áhkí itsonmáa'í nat'oe in dívít'óe'annin diphahsanyídi dívítuwínunde'. ⁵ Nää oepáa k'aydí unbí wówátsi thaa sa'wó'gí bínphadende', heđi t'áhkí úntáy'í heđá ída'í-á bínkumände' únwánpihéegínánídí. Wên wáasí tûu'in waagi'inbá ímuu, hewänbo kí'min wáasí ovâyhánunde waagibá i thaa napówá Yóesi Tádádí wovâyutçhänú-ídí. ⁶ Undi há'in híwó' nin t'owa bínpankw'óe'ó heđá bint'ahánunde', heđi indá wíđínkoedípi wovây'ahkháa-ídí.

Bo'atá'í'gedi James ita'nan

⁷ Heđáho tí'úuwín páadé'in, bo'atáđí bítsíkhakw'o' i shánkí natsonyí'í namuu'í nawáy'ää pí'wehayđi. Un únhanginná háa wí to'wí iko'yiko'í namuu'í bo'atáđí itsíkha'o' in iví híwó'đi háäpaye iví nava iwe únkhâymuu pí'wehay. I-á únkhây'ä' itsíkha'amí'in i páadé'í kwandá i tí'úugé'í kwandáđi napówá pí'wehay. ⁸ Un wá' hanbá bo'atáđí úvítsíkhá'äämí. Unbí pí'ná khó'yé bíkay'an, gá i shánkí natsonyí'í namuu'í hanwaapíđá'dibo na'áđán.

⁹ Tí'úuwín páadé'in, bint'óephadendedá wí'ná táye wí'úvíchänu'äämípi. Wí'ná táye úvíchänu'andá Yóesi natúni híwó'pí úví'annin. Christ-än namuu i to'wí t'owa ovâykeekw'óen'i'í háa híwó' háa híwó'pí dívít'annin, heđi i-á hanwaapíđibo na'ää-í.

¹⁰ Tí'úuwín páadé'in, háđídi úvíví'äämí'in únhanginnánídí, bí'ánshaa'an in hán'oe'in Yóesiví tukhe'minbí'gedi, indá Na'nbí Sedó Yóesigí' dívíhéé'an, heđi t'óephade iwe ovâykw'óđi wänbo dívíví'ää'an. ¹¹ In diyää'indá híhchannin dimuu gin áytu'o'. Ít'oe háa hán'oe Job iyää'annin it'óephadende wänbo', heđá háa Na'nbí Sedó Yóesíđi äägéwän híwó'đi igí' ón'anníndá. Kindíđiho gínhanginná Na'nbí Sedó Yóesi hânho naséegísehkanát'óe'in.

Ta'gedá' ívíhéé'amí

¹² Tí'úuwín páadé'in, háa nää wâytukankhâymaa'indá báyéki nachä'muu. Unbí tųú úvímáđi wí'ítúnípi, "Ta'gendi ná'í oepáa k'ayđi háa makówá nanán waagibá, ta'genbá naví hí' dínmuu." Ná'í tųú háa wíyá tųú kí'bi wí'ítúnípi. * Hewänbo "hää" gin ítúđáho?, hää in namúni, heđá "yoe" gin ítúđá, yoe indáho namúni, heđánho Yóesíđi wíwovâytu'äämípiđi híwó'pí úvíhéé'annin.

Yúusu í'gedi James ita'nan

¹³ Wéná wên un bint'óephadenedi únkhây'ä' úvívíyúusu'amí'in; heđi íhíhchandiđá bínkha'wámí Yóesi bíntegé-ídí. ¹⁴ Wí to'wí nahaydá in méesatewín tsonnin ovâyutçkánnamí, heđi indá Na'nbí Sedó Jesus-ví kháwá' ónkhây'ä'dedi ná'í nahay'iví nú' diwíndi ónyúusu'amí, heđá wí olive ka'p'oeđá óe'âyú-í. ¹⁵ Úvívíyúusu'odí Yóesiví'piye úvívíwähýyundedá, i nahay'í nawówa-í unbí yúusu únmuuđi. Kindíđi Yóesíđi i nahay'í hehkháa óemääni, heđi it'aywó'nandáho?, iví t'aywó'di-á ón'owóyé-í. ¹⁶ Heđánho wí'ná táye úvít'aywó'dihäätsi'amí, heđá wí'ná táyegí'-á úvívíyúusu'äämí, heđiđi handíđi wovâyhehkháa'amí. Wí to'wí iví wówátsi ta'ge ihondíví yúusu-á únkayđi báyéki únkankoeđi. ¹⁷ Yóesiví tukhe'bi únmuu'í, Elijah gin nakháwá'í t'owada'ba namuu, i-á na'in waagi'ba namuu. Hewänbo kaygí'di iyúusu'andi nada'póe wí'íkwa'namípiđi, heđi poeyedá pí'ge paayo ee nange kwan wänbo wíđiyemupi. ¹⁸ Heđi wíyá iyúusu'an dihaydá, Yóesíđi báyéki kwan ovâyeyemu, heđi wíyá dínhääwípayeđee inbí nan diwe.

¹⁹⁻²⁰ Naví tí'úuwín páadé'in, ná'in ní'gedi úvíví'ánshaa'amí: Wí to'wí in ta'ge'in p'óegé namuu'in diwedi ihänge'andi, heđi wíyá to'wíđi óebundá, i to'wíđi ná'í it'aywó'nandi' óebundi óekhäge'nán iví háä únmuu'í péyégepiye wí'únmu-ípiđi, heđá Yóesíđá iví báyéki t'aywó'di únmuu'í' ónyáa'amí.

* 5:12 In Huđíyo wíđida'pí Yóesiví kháwá' dítún'i'in, hewänbo Yóesi-á háä t'áhkí íkhiyé'í namuu, heđiđi makówa-á ná'í oepáa k'aydá'í'gedi dívíhí'máđi ta'gendi Yóesiví'gedi dívíhí'máa'in nathayk'óe.

In Páadé'in Ta'nin Peter Ita'nannin

¹ Naa Peter omuu, Jesus Christ-ví t'òekhuwa'í, hedí nā'in ta'nin wáyta'do' un t'owa Jōesi Tádádí wováyde'mannin, un íthaa'in ná'í wé'ge'í nange eejé: Pontus-á, Galatia-á, Cappadocia-á, Asia-á, hedá Bythinia-á. Unbí ówíngedí t'owadí wováykhēpiye, hedí nāá ná'í nan deejé iwadekw'ó. ² Jōesi Tádá hán'oebo ho únghanginnāndi undá iví'in ípúuwí'in wováyde'man, hedí iví Yá'dāa'í P'oweaahāadá wováykhāge'do yá'dāa'in ípúuwídi. Wováyde'man hedānho Jesus Christ bín'a'ginnamídí hedá iví ún'p'oe ich'áa'í'dá wováy'owēedi-ídi. Jōesi Tádádá iví sigisehkaná báyékiho wováymāni hedá wováykhāge'nami ánsahaaginpídi'bo' ikwonídi.

Gínhanginná háäwí hānho híwó'di namuu'í dípākhāymaa'in

³ Gínkhāy'ā' báyékiho Jōesi Tádá áy'kú'daa'amí'in, í-á Nanbí Sedó Jesus Christ-ví Tádá únmuu. Hānho ná'ínbí'piye nasehkanāpōdí Jesus Christ ówáywówápaadi ná'in wá' wówátsi ts'aamin dímagi. Hedího ná-á ná'in wówátsi áy'áadi ná'in giwó'onpoe'odi gitsíkha háa Jōesi Tádádí dín'amí waa. ⁴ Wí tádá iví áy wí háäwí ováyjoe'an waagibá, oe makówa Jōesi Tádádí háäwí ná'ingí' dindenkw'ódi' dípākhāymaa, hedí ná'í-á hānhay wānbo wínakayjee-ípi, háa wínapedee-ípi, háa wínahānāpi. ⁵ Jōesiví'piye' úvíváyunde'ho iví kay únmuu'í'di wováy'áyíngikhāymaa owáy í' t'á'ge'í thaa napówa píhay. Hedí í' thaa-á hádídi í'di wováy'aywonkhāymaa'in nakeepúuwí. ⁶ Hedího náá úvívíhchanná'vé-í tobáháa t'ámāge háäwí ún'poe'ó wānbo wováy'tayí'nídí, hedí iwediho wí háa táhki bín't'òephadēde wānbo'.

⁷ T'owa ví óedo phaadi dāy'tayinde', dínhanginpúuwídi háa háäwí híwó'pí' í-ádi nawóemuu háa joe. Hedí hanbá ná'í háäwí khāa'í-á ún'poe'ó unbí wáy'w' wováy'tayí'nídí, hedānho nakeepúuwídi háa ta'gendi úvíváyunde'in háa joe. Hewānbo unbí wáy'w-á ná'í óedoví shánkí wānbo únchā'muu. Wáy wí thaa-áho óedo-á nahāni. Hewānbo owáy Jesus Christ wíyá ípíkeeyan díhayáadi unbí wáy'w únmuu'í' únta'yindi í'di wováy'tu'amí híwó' úvív'annin, hedá he'ennindá wováy'pa'í, hedího kw'áye wováykw'óeni. ⁸ Undi Jesus bín'sígí tobá wáymúu wānbo bín'mú'pí wānbo'. Hedí tobá náá bín'múndepí wānbo' iví'piye úvíváyunde', hedá iwedi hānho-á íhíhchan. Unbí híhchanda báyéki únmuu hedá hānho sa'wó'di-á únmuu'í' ihay hí'á wí'únkw'óh'pí bínthayyamídí háawi únmuu'in. ⁹ Hedí unbí wáy'w únmuu'í'ho únhanginná wováy'aywoeni'in.

¹⁰ Hān'oe in Jōesi Tádá ví tukhe'min áyíngídi dívívá'ó shánkí dínhanginnānāndí háa Jōesi Tádádí t'owa ováy'aywonde í'gedí, hedí í' háäwí híwó'di Jōesi Tádádí wováy'pāgi'ó í'gedá dívívé'oe'. ¹¹ Christ-ví P'oweaahāa inbí pí'ná khó'jé dāy'māa'í'diho ováy'tu'an Christ-ví'gedí háa únpuwagi'ó'in wa'di ún'pōepídi'bo'. Ováy'tu'an Christ í't'òephadekhāymaa'in, hewānbo tí'úgedí báyéki hay'í napuwagi'ó, hedího hānho dívívó'dinde dínhanginpúuwídi háädi hedá hádídi ná'í háäwí napuwagi'ó'in. ¹² Hewānbo Jōesi Tádádí ováy'thayyan ná'í háäwí í'gedí dāy'ta'nandi-á ingí' wídínmuupí'in, hewānbo ungi'-án. Ná'í háäwí-á hānho he'endi namuudi in makówáwin t'òepa'aa'in wānbo hānho dida' í'gedí shánkí dínhanginpúuwí'in. Hedí náá ná'í thaa eejé í' Yá'dāa'í P'oweaahāa makówádí dín'sandi'di wáy-á to'wēn wá' ováykhāge'nann Jōesi Tádá ví híwó'di tun wováy't'òe'amídí, hedí indá hanbá wováy'tumáa háa Jōesiví hān'oe'in tukhe'min dítu' waagibá.

Jōesidi dítumáa gínkhāy'ā' yá'dāa'in wówátsi áyhúuwí'in

¹³ Hedího in únkhāy'ā' íkhāy'múuni'in ta'ge' úvív'ánshaa'amídí, unbí tsiyekandá bín'áyíngi'amí, hedá pín ta'gedí ítsíkhakwoní í híwó'di háäwí bín'hoeni'í' owáy Jesus Christ wíyá nawáy'āādi nakeepóe ihaydi. ¹⁴ Undá Jōesi Tádá ví áy ímuu, hedího háa natsónpoe waagi úvikanhúuwí. Wa' Jōesi Tádá bín'taapídi'bo háa íwānpichāa waa úvín'an, hebo náá-á ha'wāa unbí wówátsi wívínhúuwípi. ¹⁵ Jōesi Tádá yá'dāa'ida' namuu, hedí í'di wováy'tuhkannan iví'in ímúunídi, hedího náá-á háädi wānbo t'āhki yá'dāa'ida' úvikanhúuwí. ¹⁶ Iví ta'nin díwe iví hí' únmuu'í' ginnān únta'muu:

Naa yá'dāa'ida' omuudi un wá' únkhāy'ā' yá'dāa'inda' ímúuní'in.

¹⁷ Jōesi Tádá ví'piye úvív'úsus'odi bintu'ó "Nanbí Tádá" gin, hedí í-ān namuu í' únghanginná'di' háa ná'in t'owa wí'ínbo iví'ó'in, hedího handa' dímāadi wí'ínbo ta'gendi dítu'ó' háa híwó háa híwóh'pí iví'annin. Hedānho wa'di náá oepáa k'aydi íkw'óndibo únkhāy'ā' unbí wówátsi bín'húuwí'in í' bín'a'ginnmāadi. ¹⁸ Unbí hehāwín thehtáy pahpá'indá inbí wówátsi dāyhonnin wídínchā'muupi, hedí iwedi'áho in íwáhpoe unbí wówátsi hanbá bín'húuwí'in. Hewānbo híwó únghanginná háäwídi nawá'āmuu'in unbí t'aywó'di iwedi íma'p'ān'ndí hedānho gin waagi wíyá unbí wówátsi wívínhúuwípi. Í' háäwí nawá'āmuu'í-á kwāk'u ts'ā'í háa óedo wínamuupi. Hā'bi háäwí-áho hanwaapídi'bo nahānde'. ¹⁹ Hewānbo Christ-á iví ún'p'oe únchā'muu'í' ich'áa'í'di iwá'āa. Í-á wí k'úwá'ay ts'ā'ida' nataamuupi'

waagi⁷bá namuu. * ²⁰ Wa⁷di Jôesi Tádá ná⁷i nan oepáa ikhíjépidíbo Christ óede⁷man nachuu-ídí, hewânbo náá i⁷ t'á'ge⁷i thaa napowa⁷ä⁷ ihaydího náá oepáa k'aydi napówa gin ungi⁷ i'amídi. ²¹ Hedi Christ i'annin namuudânho Jôesi Tádávi⁷piye úviwâyunde⁷. I⁷dá Christ nachuu wânbo óewâywópáa hedá hay⁷i namúunídi óesóge. Hediho náá-á Jôesi Tádávi⁷piye úviwâyunde hedá ítsikha háa i⁷di ungi⁷ wovâykhâymaa⁷in.

²² In ta⁷gen háhkan namuu⁷in ho bin⁷a⁷ginnandi unbi t'aywó⁷di únmuu⁷i⁷ wovâyjáa⁷an, hediho náá-á únko⁷di ta⁷gendi unbi tí⁷úuwin páaqé⁷in binsígi-ídí. Hediho úvíkhää-i pín ta⁷gedi binsíghúuwídi. ²³ Wiyá i⁷âypu⁷yä waagibá ípóe, hediho náá-á i⁷ to⁷wí hânhay wânbo nachuu-í⁷pí⁷ví äy ípóe, wí to⁷wí nachuu⁷uví⁷indá joe. Ginho únpo⁷e Jôesi Tádávi⁷ tun bínwâyundedi⁷bo⁷. Ná⁷i tundá wówa⁷i-á hedá na⁷egópoe⁷opi⁷-á namuu, Jôesi Tádávi⁷ ta⁷nin diwe nata⁷muu waagi. Ginnân natú⁷:

²⁴ I⁷ ahkónuwi táa nakhangí⁷o waagibá, t'áhki t'owa-áho diháani, hedá t'owavi sa⁷wó⁷di háäwi-á wá⁷ dínkhangí⁷o, i⁷ póvi táa jáa nasô⁷i⁷ naháani waagi⁷bá, gá i⁷ táa-á nat⁷a⁷dân, i⁷ póvi-á nawánpithanáde⁷.

²⁵ Hewânbo Nanbí Sedó Jôesivi tundá há⁷to hânhay wânbo únháani. Hedi ivi hí⁷-á wovây⁷t'óe⁷andi-ânho namuu.

2

¹ Hedânkun, t'áhki yá⁷dáapíkan bínjoe⁷amí. Wí⁷úvíhójo⁷amípi, paa dívíjánúmaa⁷in waaginbá wí⁷ímúunípi, wí⁷íthúut'óenípi, hedá pí⁷wénbí⁷gedá wí⁷úvíjánákihí⁷má⁷ve-ípi. ² Wí hínchä⁷i ay nats'an⁷aypu⁷yä i⁷ nawáap'oda⁷ waagibá, un wá⁷ únkhây⁷ä⁷ hânho ídä⁷i⁷in Jôesivi tun íhápúuwí⁷in. Ivi tundá yá⁷dáa⁷ída⁷ únmuu, hedá ná⁷i tundá unbi pí⁷ná⁷khó⁷jé únkw'óndi wovâykhóekhúumä⁷, hediho bínhógidá unbi wâyü-á únkaypúuwí, hedá wovây⁷aywoeni. ³ Háäwi nak⁷áagi⁷i bínäädi híwó⁷di namuu⁷in únhanginpóe waagibá, únhanginpóe wá⁷ háa Nanbí Sedó Jesus unbí⁷piye hânho híwó⁷di namuu⁷in.

Háawin Jôesi Tádávi t'owa dimuu i⁷gedi ithayyan

⁴ Jesus-á wí wówa⁷i k'uu waagi⁷bá namuu, hedi tobá t'owadi óejoegi⁷an wânbo Jôesi Tádádi óede⁷man, hedá Jôesi Tádági⁷-á báyéki nachä⁷muu. ⁵ Un wá⁷ wówátsi wovâymgidiho wówa⁷i k'uu waaginbá ípóe. Hediho Jesus-ví⁷piye úvíhäädi-i, hedânho un diwedi Jôesi Tádá wí méesate waagibá ik'úuwídi i⁷ Yá⁷dáa⁷i P'oeqaaháa iwe ithaayé-ídí. Hedi iwe un Jôesi Tádávi⁷piye úvipimági⁷indá owhá⁷ waaginbá ímuu, hedi in Hudíyo owhá⁷ háäwi Jôesi Tádá óemä⁷ waagibá, undá háäwi unbi pí⁷ná⁷khó⁷jé bínmaa⁷i-á bínmä⁷, hedi Jesus Christ-di wovâykhäge⁷dodi ná⁷i bínmä⁷i⁷dá Jôesi Tádá óehíhchando⁷. ⁶ Jôesi Tádávi ta⁷nin diwe ná⁷i tun únta⁷muu háa i⁷ Christ-ví⁷gedi natú waa:

Bít'óeyan, naadi wí to⁷wí dóde⁷man,

i-á oe Zion diwe dósogekähymáa. *

I-á wí k'uu tehpaa bé⁷dí shánki natáy⁷i waagi⁷bá namuu.

To⁷wén ivi⁷piye dívíwâyunde⁷indá há⁷to dichanpúuwí híwóhpi⁷piye dívíwâyunde⁷in.

⁷ Hediho un ivi⁷piye úviwâyunde⁷ing⁷ i-á báyéki nachä⁷muu, hewânbo in to⁷wén dívíwâyundepí⁷ing⁷-á ná⁷i in ivi⁷gedi nata⁷muu:

I-á wí k'uu waagi⁷bá namuu,

hedí in t'owa-á tewhátehpaa⁷in waaginbá-á dimuu.

Hedi tobá ná⁷i k'uu dáyjoegi⁷an wânbo

i-á i⁷ k'uu ee tehpaa bé⁷dí shánki natáy⁷i waagibá napóe.

⁸ Hedá ná⁷in wá⁷ Jesus-ví⁷gedi nata⁷muu:

I-á wí k'uu waagi⁷bá namuu,

t'owa iwe dip'íde⁷dedi dikanunde⁷.

Ha⁷wáa dínpo⁷o Jôesi Tádávi⁷ tun únmuu⁷in wí⁷dây⁷a⁷gindopídi, hediho i-áho natú nakhây⁷ä⁷ gin dínpuuwí⁷in.

⁹ Hewânbo unnânkun in t'owa Jôesi Tádádi wovâyde⁷mannin ímuu. Undá owhá⁷ i⁷ tsondi hay⁷ídi wovâykw'ódi⁷in waaginbá ímuu. Undá in to⁷wén Jôesi Tádádi in wé⁷gen t'owavi⁷wedi wovâywi⁷e⁷in ímuu. Undá in t'owa Jôesi Tádávi⁷indá⁷ ímuu, hedânho i⁷ shánki he⁷endi háäwi i⁷an ní⁷gedi wé⁷gen t'owa bínhangin⁷annamídi. Jôesi Tádádânkun wovây⁷tuhkánan ivi⁷in ímúunídi, hedi khun diwedi wovâywhahógidi ivi sa⁷wó⁷di kohthay iwe wovâykw'ódi. ¹⁰ Wáymúu Jôesi Tádávi t'owa wí⁷muupiwán, hebo náá-áho ivi⁷in ímuu. Wáymúu-á Jôesivi sehkaná wí⁷intaapíwán, hewanbo náá-áho únhanginná ivi sehkaná wovây⁷magí⁷in.

Unbí wówátsi Jôesig⁷dá⁷ bínhúuwí

* **1:19** Wén k'úwá⁷äy gi⁷min in Hudíyo t'owa dáyhánunde Jôesi Tádá óemäänídi hedânho inbí t'aywó⁷di dínmuu⁷i⁷ ovây⁷owóejé-ídí. * **2:6** Zion-dá Jerusalem bú⁷ân namuu.

¹¹ Un naadi wáysí'í'indá, náá oepáa k'aydi unbí k'aygi ta'gendi wí'únmuupi, náwe háy tákíidá'mán ípíyéthaa. Hedânho kay'índi wáytumáa, ná'í yá'dáapíkan in wé'gen t'owa inbí tú' iwe dichaađi hânho dikanda'í-áho wí'úví'áamípi. Gi'bi hááwí-á unbí háa-áđi ihânbo'.
¹² Undá ná'in t'owa Jôesivi'piye divíwáyunde'pí'inbí jáa lji', hedího yá'dáa'í wówátsida' bínhúuwí'in únkhây'á'. Gindídiho tobáháa híwóhpi úví'o'ín ditú' wánbo', in híwó'nin úvíkanhonin dáymúuní, hedího owáy Jôesi dínpówa íhaydáho indi kw'áayébo óemá've-í.

¹³ T'áhki in nange'in tsonnin dimuu'inbí khómapho' íkwon'ín únkhây'á', hedí gindídi Nanbí Sedó Jesus bínhíhchannamí. Háa í' nangewi kw'áye'í tsondi namuu'í' natsonpoe'o waa úvíkanhúuwí, ¹⁴ hedá in wé'gen tsonnin wá' bint'óeyaaní, gá indáho ná'í kw'áyewi tsondidi ováykw'ódidán in t'owa yá'dáapíkan diví'o'ín ováyтуhcháánú-íđi hedá in t'owa yá'dáa diví'o'ínbí'gedá híwó divíhée'amíđá. ¹⁵ Jôesi nada' híwó úví'áamí'in hedânho t'owa ánsaapí'in dimuu'in hedá háa divíhí'máa'in dínhanginnáhpí'in dimuu'in háabo híwóhpi' wíđáymá've-ípi unbí'gedí ditú'úníđi. ¹⁶ Undá pan wí'imuu'pí, hedího pan dimuupí'in waagi in unbí wówátsi bínhúuwí. Hewánbo ima'p'á'nin íwánpimuuđibo wí'í'áamípi únkođi'in áyíngipíđibo yá'dáapíkan úví'áamíđi. Náá-á Jôesivi t'óe'in ímuu, hedího í'gí'đá' unbí wówátsi bínhúuwí. ¹⁷ T'áhki t'owa bín'a'gínhúuwí. In méesate'in tí'úuwín páadé'indá bínsíghúuwí. Jôesi-á bín'a'gínmááni. Hedá i nangewi kw'áye'í tsondi namuu'í wá' bín'a'geeni.

In pant'óe'in Christ-ví t'óephade iwedi diháhpúuwí

¹⁸ Un pant'óe'in ímuu'in, unbí tsonninbí khómapho' úvípikw'óeni tobáháa wóváytsonmáa wánbo'. In t'áhki bín'a'geeni, in híwó'nin dimuu'in hedá in ún'p'oe kháapí'in dimuu'indá'ba joe, hewánbo in t'ayjaa'in dimuu'in wá'. ¹⁹ Tobá wên háawên híwóhpi'ín wí'úví'anpí wánbo wóváy't'óephadekannandáho', Jôesivi'gedí úví'ánsaamáđi ná'í wákhkan wóváy'andi' úvíyáá'andá, Jôesi-á undáđi nahíhchanpúuwí. ²⁰ Yá'dáapíkan úví'óđi wóváywháđidi úvíyáá'andáho', í'gedí wí'úvíjèngihée'amípi. Hewánbo tobá híwó úví'o'ín wánbo wóváy't'óephadekandodáho', hedá úvíyáá'andá, Jôesi Tádá undáđi nahíhchanpúuwí.

²¹ Jôesi Tádáđi wóváyтуhkánnan íví'in ímúuníđi hedânho bint'óephade wánbo úvíyáá'amí'in íhápúuwí, gá Christ wá' ungi' it'óephadeđán. Gindídi wóváyjéye háa únkhây'á' úví'áamí'in, hedí ívi ahtaa í'gebá ímú-í. ²² Christ wáymúu wánbo wí'it'aywó'nanpí, hójo wánbo íví sóphogedi wí'únpeepí. ²³ Jánáki óehée'andi óetunsúu'an dihaydá, in to'wên gin óe'annin wí'ováyтunúu'anpí. Óet'óephadekannan dihaydá wínatúhpi t'óephadeđibá ováy'wáywá'áa-í'in, hewánbo Jôesi Tádáví mangle wí'bo ijoe'an, gá Jôesi Tádáđa má'nho ta'ge natú'dán háa híwó háa híwóhpi wí to'wí í'o'ín. ²⁴ Christ-dá phé'win deedi óet'óhtágek'ú'đi íví tú'đi nanbí t'aywó'di dínho'. Nachuu íhaydá na'in wá' gichuu waagibá gipóe, nanbí t'aywó'di iwedi díweje-íđi, hedího náá-á nanbí wówátsi ta'ge áyhúuwí'in gínkhây'á'. Christ-ví wákhandi undá íwówa waagibá ípóe. ²⁵ Wên k'ú'wá dipedeje'ín waaginbá ímuuwán, hebo náá-á unbí áyí'diví'piyebá íwáypówa, í'đá unbí háa wóváy'áyi'do'.

3

Háa in dikhóhtsaqkw'ó'nin dínkhây'á' dithaan'ín

¹⁻² Un kwiyá' íkhóhtsaqkw'ó'nindá wá' wáytú'amí, únkhây'á' unbí sená'bí khómapho'đi íkwon'ín. Mađi wáy wên sená'dá Jôesi Tádáví tun wí'ónwáyunde'pí, hewánbo Jôesi bín'a'gínkođi yá'dáa'in ímuuđá, unbí wówátsi wóváy'múuní, hedí gindídi tobá undá háabo Jôesivi'gedí ítuhpí wánbo in wá' mađi íví'nápiye divíjäänú-í. ³ Wí'úvíkháa-ípi shánki sa'wó'nin ímúuníđi unbí phó' hânho bínkodi'odibo', háa býéki hááyi óeđodi napa'andi úvítóe'odibo', háa nachá'mú'í' aadi úví'awendedibo'. ⁴ Gin úví'áamívi'wedí unbí pí'ná khó'jé nakeet'óepí iwe yá'dáa'in ímúuní. Gindíđán shánki sa'wó'nin waaginbá ímúuní. Unbí wówátsi jéngínpiđibo hedá hangínpi híwó bínhondi, gindíđá hááđi waa sa'wó'nin ímúuní. Jôesi Tádá-á natú, gin úví'odá, ná'í-á shánki ígí' únchá'muu. ⁵ Gindíđankun in hán'oe'in kwiyá' Jôesivi'piye divíwáyunde'ín sa'wó'nin waaginbá dimuu, unbí sená'bí khómapho' dikw'óndi. ⁶ Sarah wá' ha'wáa íkanhon. Íví sedó Abraham ónt'óeyande', hedí óetu'o' ívi tsondi gin. Hedí náá undá yá'dáađá' úvíkanhondáho hedá khunwóeda'gínpiđibo jashaginpiđibo' íthaadá, undá Sarah-ví a'yún ímuu waagibá napúuwí.

⁷ Un sená' íkhóhtsaqkw'ó'nin wá' únkhây'á' híwó'di hangintandi unbí kwiyá'dáđi íthaan'ín. Indá un waagi wíđikaypi, hedá wá' in wówátsi nahándepí'in Jôesi imá'in indáđi wé'ge bínkhonkháymáa, hedího únkhây'á' bín'a'geeni'in. Híwó bínmá've-í hedânho híwó únkoedi-íđi wé'ge indáđi úvíjúusu'amíđi.

Híwó íví'áamí tobáháa dí't'óephadekando wánbo'

⁸ Hedá náá-á t'áhkiđibo-á wáytuhkankháymáa, únkhây'á' wéhpée ánsaa'indá' ímúuní'in, wí'ná táyeví'piye itaachanpúuwí, tí'úuwín páadé'ín ímuu'in waagibá úví'má've-í, wí'ná

táye úvisehkanähúuwí, hedá wí'íjengit'óenípí. ⁹ Wí to'wídí jänákí wovây'andi háa wovâyuntúu'andi, híwóhpi'díabí wíwínwáywá'áa-ípi, hewänbo Jöesi bindaa'amí híwó ón'amídí. Hannänkun Jöesidi wovâytu'an úví'áa'amídí, ivi'in ímúunídí wovâytu'khánnan dihaydí, hedänho un wá' híwó í'dí wovây'áamídí. ¹⁰ Ivi ta'nin diwe ginnän únta'muu: Wí to'wí iví wówátsi híhchandi ihúuwí'in nada'í'

hedá híwó'di thaa nada'dá,
wí'únkhây'áhpí yá'dáapi tun ihée'amí'in
hedá wínahó'ot'óenípí.

¹¹ I' yá'dáapi' namuu iwedi ijáa'amí'in únkhây'á' hedá í' yá'dáa'í namuu'ida' í'áamí.

¹² gá Nanbí Sedó Jöesidi in to'wên in ta'ge'in p'óe í'ge dimännin ovây'áyí'dodän,
hedá inbí júusu-á háädi wänbo t'áhká ovây't'óeyande',
hewänbo in yá'dáapi díví'o'indá t'aygi ovây'munde'.

¹³ Ta'gendi úvíkhäädédi híwó'dida' úví'amídí, ti to'wídí wovâywa'amí? Hedän joe. ¹⁴ Hewänbo tobá híwó'dí namuu'ida' bín'o wänbo t'owadi wovây't'óephadekandodáho', undáho híhchan bínshaa-í. Hedího há'min t'owa wíwínkhunwóeda'ípi hedá wáhpahde wí'úví'áyngimááni. ¹⁵ Hewänbo unbí pí'ná k'ó'jébo Christ bín'a'ginmááni, hedänho í-á unbí tsondí únmuunídí. Hedí to'wídí wovâytsika'yandi háadan gin úvíwâyunde'in, únkhây'á' íkhây'múuní'in bínthayyámídí. Hewänbo t'ayginpídibo-á a'gindibo-á bínhée'amí. ¹⁶ Háädi wänbo t'áhkí únkhây'á' unbí pí'ná k'ó'jé únhanginnáani'in yá'dáada' úvíkanhonin, hedänho wí to'wí jänákí unbí'gedí ihée'an wänbo nawóeda'púuwí iví hí' únmuudi, gá Christ-ví'piye úvíwâyunde yá'dáa'in wówátsi bínhondän. ¹⁷ Tobá híwó úvíkanhon wänbo t'óephade únpuuwí'in Jöesi natúdáho', ná'indá shánkí híwó'nin namuu bín't'óepahadé-ívi'wedí yá'dáapi úví'o'in namuudi.

¹⁸ Wí'ún'óede-ípi Christ wá' óet'óephadekannannin. Í-á híwó'dida' namuu, hewänbo in híwóhpi'in t'owa dimuu'ingí' nachuu. Wáy'múuda' nachuu nanbí t'aywó'dí ginmuudi hedänho Jöesi Tádávi'piye díkaani. Hewänbo tobá iví tú' ónhay wänbo iví p'oweaqahá-á wówá'í únmuu. ¹⁹ Ivi p'oweaqahá-á in wé'gen hán'oe dihánninbí p'oweaqahá'vi'piyebá namáa, indá dipankw'ón waaginbá dimuu, hedí Jöesi Tádávi hí' ovâyhangin'ánnan. ²⁰ Há'in t'owa-á Noah-ví wówátsi thaa ihaydiwinbá dimuu. Wa'di Noah í' kophé hay'í' ipa' ihaydi, Jöesi Tádá in t'owa-ádí býékí iyáá'odi ovâytsikha'máa iví'piye dívíwâyü-ídi, hewänbo wídívít'óeyandepl. Hedänkun wên cháädida' t'owa í' kophé iwe dívíkuu. I' kophé óep'oe'ké' ihaydi kháve ihayda' dívíwówáwhahógi. ²¹ Hedí há'í' p'oe-á í' p'oe wovây'óp'oe'andi' waagi'ba namuu. Náa-á wovây'aywonde ná'í' p'óp'oe'kandi unbí tú' kháapi wovây'owídíndedida'ba joe, hewänbo Jöesi Táa binda'máadan wovâykhäge'namídí únhanginnáani'ídi unbí t'aywó'dí únmuu'í wovâyjáa'annin, hedí Jesus Christ nawáywówáp'edího wovây'aywonde'. ²² Í-á nawáywówáp'oe ihaydá makówápiye napee, hedí náa-á Jöesi Tádávi ko'díngédí na'án. Iwediho t'áhkí in makówáwin t'óepa'aa'indá hedá in to'wên tsonkhuu dáymáa'indá t'áhká ovâytsionmáa.

4

Gínkhây'á' Jöesigí'da' nanbí wówátsi áyhúuwí'in

¹ Hedího Christ iví tú' iwe it'óephadedí, háa na'ánshaamuu waa un wá' únkhây'á' í'ánshaamúuní'in hedänho shánkí ikay-ídi, hedá íkhây'múuní bín't'óepahadé-ídi. Wí to'wí Christ-ví'piye iwâyunde'í' iví tú' iwe it'óephadedá wíyá wínada'pí it'aywó'namí'in. ² Hedího náa iwedi wa'í náa oepáa k'aydi unbí wówátsi bínhon dihaydí, í' t'aywó'dí in wé'gen t'owa inbí tú'dí dikanda'í wí'únkhây'áhpí úví'áamí'in, hewänbo háa Jöesi Tádá nada' waagán úvíkanhúuwí. ³ Híwóhay thaa unbí wówátsi phade iwá háa in wé'gen t'owa Jöesi dáytaapi'in díví'o' waagibá úví'owán. Wên tsé waagibá íjiwán, hedáhá' háa unbí tú'dí íchanpóe waagida' úví'owán. Íháapoe'owán, hedá wé'gen t'owa-áda' úvíwé'ge'owán bínwánpisuqwa-ídi hedá wíyá há'wáagi'í' t'aywó'dí úví'áamídí. Háäwi bínkhjé'í' unbí jöesi únmuu waa bínchaa'í-á unbí a'gin bínmáwán, ná'í-á Jöesi Tádá nakháapóe. ⁴ Hedí náa-á in t'owa Jöesi Tádá dáytaapi'indáqíba wíyá wí'úví't'aywó'dopídí, indá wídínhanginnáhpí háa díví'ánshaa'amí'in, hedänkunho jänákí t'ámáge unbí'gedí dívíhée'o'. ⁵ Hewänbo wáy wí thaa-áho Jöesi Tádávi páadépiye diwin dihaydí í'dí ovâytsika'yáamí háadí gin díví'o'in. Háy napóe ihaydi í-áho t'áhkí t'owa ovâykeekw'óení háa híwó háa híwóhpi díví'o'in, in diwówáji'indá in ho dichuu'indáqí. ⁶ Jöesi Tádávi híwó'dí tundá in ho dichuu'in wänbo ovây't'óe'an, hedího tobá ovâytu'chánudi inbí tú' dínchumuu wänbo', t'áhkí t'owa dínpoe'o' waagibá, inbí p'oweaqahá-áho dínwówáy'èné, Jöesi Tádá nawówáji' waagibá.

Gínkhây'á' háäwi Jöesi Tádávi díma'í' áy'áyngí'amí'in

⁷ Hanwaapíidibo ná'i nan oepáa nakhangí'o. Hedánkun t'ähki háa úvikanhonnin úv'í'ayingi'amí, hedá íkhâymuuni híwó úv'í'usú'áamí. ⁸ Ná'indá shánki nachá'muu: Pin ta'gedi wí'ná táye úv'ísíghúuwí, gá t'owa bín'sígdá báyéki inbí t'aywó'di bín'owó'jédeqân. ⁹ Híhchandi unbí k'aygi wí'ná táye úv'ísíghóení. ¹⁰ Jöesi Tádá'di t'ähkiidibo wí'ínbo magan wovây'mägi, hediho ná'i magandi wí'ná táye úv'íkhâge'húuwí. Gindidiho ná'i wovây'mägi'í'di híwó úv'ikanhúuwí, tobá hâäwi namúuni wânbo'. ¹¹ Gá ginnân: Wí to'wí híwó nahí'há'di, Jöesi Tádá'vi tunnân t'owa ovây't'öe'amí. Wí to'wí nat'owakhâge'há'i-á únkhây'ä' ovâykhâge'nami'in gá Jöesi Tádá'dân kay óemädân gin i'amí. Gin úv'ikanhúuwí t'ähki t'owa dínhanginnáanídí Jesus Christ namuudánkun gin úv'í'o'in, hediho Jöesi Tádá-á kw'áayébo dáymá've-í. I-á ta'gendi hay'i namuu, hedá báyéki kay-á imáa, hedi ivi tsonkhuu-á hánhay wânbo há'to úngháni. Hamân.

In to'wên Christ-vi'in únmuu'in dâyt'öephadekhâymaa

¹² Un naadi wâysí'gin, tobáháa báyéki bint'öephadededi phaa i'ge imân waagibá íchaa wânbo', wí'ítsikapúuwípi, "Háadan naa gin dínpo'e'o?" Wí'ítúunípi, "Naa o'ân ná'i dínpo'e'o'í-á há'to dínpuuwi'in." Ná'i-á wovây'tay'i'nidânho únpo'e'o. ¹³ Undá wí'ínbo hí'íngin bint'öephadede Christ i't'öephade waagibá, hediho bíhíhchanpuwawe gin únpo'e'odi. Hedânho wáy wí thaa háyú hay'i i-á namuu'in nakeepóe ihaydiho shánki wânbo íhíhchanpúuwí. ¹⁴ Christ-vi'in ímuudibo t'owa jánáki unbí'gedi dívíhí'máa wânbo bíhíhchanpuwawe, gá Jöesivi P'oweahâä i' shánki hay'i namuu'i-á undá'ibá hâä'di wânbo t'ähki najidân. ¹⁵ T'owat'akhanu'in, háa sánmin, háa yá'dáapikannin wí'ímúunípi, hedá wáy-á t'owavi áyngi wí'únwó'náhpí eeje wí'úvitomá've-ípi, hedânho wíwovây'tuhchânut'öephadekannamípidí. ¹⁶ Hewânbo Christ-vi'piye úv'íwâyundediho wovây't'öephadekandoda, wí'íwöeda'-ípi. Shánkidí Jöesi Tádá bínkú'daa'amí gá in wé'gen t'owadi Christ-vi t'owa ímuu gin wovây'tu'andân.

¹⁷ Ihaydiho naná Jöesi Tádá'di t'owa háawin dimuu'in ovâykeekw'öenídí, hedi ivi t'owa únmuu'in páadé gin ovâykhâymaa, indá ivi k'aygiwín waaginbá dimuu. Hedi in ivi'in únmuu'in t'owa wânbo gin ovâykhâymaa'dá, in to'wên ivi híwó'di tun ónwâyundepi'in dimuu'in shánki báyéki kháa'in dínpuuwi. ¹⁸ Jöesi Tádá'vi ta'nin diwe úntú':

To'wên inbí wówátsi ta'ge dâyhon wânbo kháa'in dínpuuwi,

hediho to'wên Jöesi Tádá dâyt'á'ginmáhpí'in hedá t'aywóhkannin dimuu'indá shánki p'ándiki wânbo dáypaadé-í.

¹⁹ Hedánkun tobá Jöesi Tádá natú wânbo bint'öepaadé-í gin, hâä'di wânbo t'ähki híwó úv'ikanhúuwí, hedá ivi mangá pín ta'gedá úvímääni. I-á i' wovâykhjé'í' namuu, hedi háa ivi tun imági waa hâä'di wânbo t'ähki i'o'.

5

Peter-di ovây'tumakhe'o'in méesate'in tsonnindá'di in e'núndá'di

¹ Náa-á un méesate'in tsonnindá wâyhée'amí. Naa wá' méesate'i tsondi'ba omuu. Naadá Christ nachuu ihaydi dómú' it'öephadededi, hedi naa wá' i' sa'wó'di hâäwi Christ-di dipákhâymaa'í donkhonkhâymaa. Hedânho pín ta'gedi ná'i wáy'tukankhâymaa: ² Jöesi Tádá'vi t'owa unbí mänge bín'máa'indá k'úwá waaginbá dimuu, hedá undá inbí áy'ínin waaginbá-á ímuu. Hedânho bín'áyingihúuwí únwánpikhây'á'didá'ba joe, hewânbo ída'dân. Wí'íchâ'hat'aa-ípi, hewânbo híhchandi bínkhâge'nami. ³ In to'wên unbí mänge wovây'mägi'in bín'áyingi'amí'di wíwíntsonchânnumá've-ípi, hewânbo un wovây'múndedi háa íthaa waagidi bínjâyye-í híwó inbí wówátsi dâyhúuwí. ⁴ Christ-á i' k'úwá áy'í'di p'ó'dé'dí' waagi'ba namuu. Hedi híwó igí' úv'í't'öemáadá, owáy nawáypówá ihaydi i' únt'anmuu'í' bín'hóení, há'i-á hánhay wânbo sa'wó'di namúuni hedá há'to naháni. ⁵ Hedi un wé'gen méesate'in shánki ts'aamin ímuu'indá, háa in méesate'in tsonnindi wovây'tu'an waa bint'öeyaaní. T'ähkiidibo háa wí'ná táye úv'í'o'in jéngiginpidibo bín'amí, gá Jöesi Tádá'vi ta'nin diwá ginnân úntú'dân:

In dijéngit'öe'indá Jöesi Tádá'di ovây'joegi'o',

hewânbo in dijéngit'öepi'in dimuu'indá ivi sígísehkaná-á ovây'má'.

⁶ Hedánkun Jöesi Tádá'vi páadépiye áagé úv'í'pikw'öení, gá ivi tsonkhuu-á báyéki hay'in únmuudân, hedi híwó' dihaydi ún'nândiho i'dibo kw'áye wovâykw'öení. ⁷ Báyéki áyngi bín'máadá wí hé un bín'íhon waagi'ba namuu. Hewânbo ná'i áyngi-á Jöesi Tádá'vi mänge bín'joe'amí, hedânho i'di wovây'já'amí'di, gá i'dá wovây'áyingi'amí'in nada'dân.

⁸ Hâä'di waa áyngidi íyëni, yó'in waagin wí'ímúunípi, gá i' Penísendi-á unbí hánbi únmuudân hedi hâä'di wânbo t'ähki ítséemáa wovây'wá'amí. Wí khân naháhséndi wí to'wí óek'o'í'di natúwây'i' waagi'ba namuu. ⁹ Wíwínmäänípi i'di wovây't'aanídí, hewânbo pín ta'gedi Jöesi Tádá'vi piye úv'íwây'ú'be-í. Wí'ún'öede-ípi náa oepáa k'aydi t'ähká wáy-á t'í'uuwín páadé'in únkw'ó'nin un waagibá t'öephade dáypaadé'in dimuu. ¹⁰ Wí

hây tãhkíḍá?mân bînt'ôephadekhâymaa, ihayḍáhá? Jôesi Tádádíbo hãäwí úntáy?i t'ãhkí wovâymaańi, i'ḍi wovâyteḡḡikwînukhãḡe?namí, wovâykay?amí, heḍá wên tepú waagi?bá unbí wówátsigi? wovâymaańi. Jôesi Tádá-áho t'ãhkí iví sigísehkaná na?in díma?i namuu, heḍi idá wovâytuḡhkanńan iví?in ímuunídí he?ennin wovâyypaa-íḍi, i-á hãnhay wãnbo t'ãhkí báyéki hay?i namuu waagibá. Christ-áḍi wí?ḍá? ímuuḍiho ná?in únpoe?o. ¹¹ Jôesi Tádá-á báyéki tsonkhuu imáa, heḍi iví kay-á hãnhay wãnbo wí?únhãndepí. Hamân.

Peter-di ovâysengitu?an

¹² Silas-dá naa díkhãḡe?nan ná?in ta?nin?ay wâyta?namídí. Naa dînhanginná i-á nanbí tí?úu páadé?i gínmuu?in hãäḍi waa háa únhây?ã? waa ikanhondi?. Naaḍi wâyta?do wâykweewaasenwaatu?amídí, heḍá hâyú naa dînhanginná?nin Jôesi Tádáví ta?gennin sigísehkaná i?ḡedi wâytu?ãamídá, heḍiho teḡḡi t'aagi iwe úvítsaasa?í.

¹³ In Babylon bú? iwe?in méesate?in t'owadí inbí sengitun wovâysan, indá un waagibá Jôesi Tádáḍi ovâyde?man. Mark-di wá? wovâyseḡḡitu?an, i-á naví ay dînmuu waagibá dóçaa.

¹⁴ Wí?ná táye úvisígíseḡḡitu?ãamí. Un Christ-ví?in ímuu?indá ánshaaginpíḍibo? íkwoní.

In Páadé⁷in Ta⁷nin John Itá⁷nannin

John itá⁷do⁷ i to⁷wi In Tụụ kin nakháwá⁷iví⁷gedi

¹ I to⁷wi hán⁷oe ts'anpáadébo nayi⁷iví⁷gedi naadi wáyta⁷do⁷, i-á in Tụụ kin nakháwá, hedá in wówátsi napáyi⁷i-án namuu. Háa i natú⁷in git⁷oe, hedá na⁷inbí⁷piyá nakeepóedi na⁷inbí tséedíbo-á áypimú⁷, hedá na⁷inbí mandidá áytáge. ² Ná⁷i nawówátsipáyi⁷i⁷ nakeepóe ihaydi áymú⁷, hedá háa iví⁷gedi na⁷in giháhpóe⁷i-á wé⁷ge⁷in t'owa áyt⁷oe⁷o. Ná⁷i in wówátsi nahándepl⁷in napáyi⁷iví⁷gedi wáytumáa, i-á Yóesi Tádá-ádi na⁷án, hedá na⁷inbí⁷piyá ipikeeyan. ³ Háa áymú⁷in hedá háa iví⁷wedi git⁷oe⁷indá un wá⁷ wáytumáa, hedáho un wá⁷ úhhanginpúwídi, hedá undádi na⁷indádi na⁷inbí wówátsi wé⁷ge áyhúuwídi. Hedi ta⁷gendi Yóesi Tádá-ádi hedá ivi ay Jesus Christ-ádi na⁷inbí wówátsi áyhon. ⁴ Hediho ná⁷i háäwi⁷ i⁷gedi unbí⁷piye⁷ wáyta⁷do⁷ hedáho un wá⁷ t'áhkí híchhan bínmá⁷ve-ídi.

Yóesi Tádá-ádi gimuu⁷dá há⁷to ívit⁷aywó⁷kanhúuwí

⁵ Ná⁷i hí⁷ náa wáytukankhâymaa⁷i-á Yóesi Tádávi ay Jesus Christ-ví⁷wedi git⁷oe⁷i namuu. Yóesi Tádá-á wí kohtay waagi⁷bá namuu, hedá wáyge wánbo wí⁷únkhúunáhpí. ⁶ Yóesi Tádá-ádi na⁷inbí wówátsi áyhondi gitú⁷dáho⁷, hewánbo wa⁷ t'aywó⁷di i⁷gebo gimándáho⁷, ívíwánpihóeyó⁷o, hedi khúu eedi waagibá giyidi in ta⁷gen namuu⁷indá wí⁷áyhonpí. ⁷ Hewánbo nakohthayná⁷ ni⁷ge Yóesi Tádá na⁷án diwe giyidáho⁷, undádi na⁷indádi na⁷inbí wówátsi wé⁷ge ginmuu, hedá ivi ay Jesus-ví⁷ ún⁷p⁷oe ich⁷áa⁷ídá dí⁷owídi⁷ na⁷inbí t'aywó⁷di t'áhkí dinya⁷áa⁷o⁷.

⁸ Na⁷in wén t'aywó⁷nin wánbo wí⁷áymáapi gin gitú⁷dáho wí⁷bo ívípihóeyó⁷o, hedá na⁷inbí pí⁷ná khó⁷yé-á in ta⁷gendá wí⁷áymáapi. ⁹ Hewánbo Yóesi Tádávi⁷piye⁷ ívit⁷aywó⁷diháätsi⁷andáho⁷, idá na⁷inbí t'aywó⁷di ginmuu⁷i dín⁷owóyé-i, hedi i yá⁷dáapíkan ívi⁷andi⁷ dinya⁷áa⁷ami, gá ivi tų imági waa i⁷odán, hedá i-á híwó⁷dá⁷bá i⁷o⁷. ¹⁰ Yóesi Tádá ho natú⁷ na⁷in t'owa t'áhkí ívit⁷aywó⁷do⁷, hediho wáymúu wánbo wí⁷ívit⁷aywó⁷nanpí gin gitú⁷dáho⁷, kindidá Yóesi Tádá ihóeyó⁷an waagibá gitú⁷, hedá ivi hí⁷ na⁷inbí pí⁷ná khó⁷yé wí⁷áymáapi.

2

¹ Navi áyyää, ná⁷i háäwi⁷ i⁷gedi wáyta⁷do hedáho wí⁷úvit⁷aywó⁷námipídi. Hewánbo wí to⁷wi it'aywó⁷nandáho⁷, wí to⁷wi ún⁷án Yóesi Tádávi páadépiye⁷ igi⁷ i⁷aywondaa⁷amidí, i-á Jesus Christ i t'áhkí híwó⁷di namuu. ² Hedi i-án ivi wówátsi imági na⁷inbí t'aywó⁷di dín⁷owóyé-ídi, hewánbo na⁷inbí⁷dá⁷bá yoe, t'áhkí t'owavi t'aywó⁷di dínmuudán.

Yóesi Tádá áytaadá ivi tsontųú áy⁷a⁷ginnami

³ Hándidan gínhanginnáni ta⁷gendi Yóesi Tádá áytaa⁷in? Gá ivi tsontųú únmuu⁷i áy⁷a⁷gindodán. ⁴ Wí to⁷wi Yóesi Tádá óetaa gin natú⁷di hewánbo ivi tsontųú wí⁷ón⁷a⁷gindopídá, i-áho wí hóeyó⁷i namuu, hedá in ta⁷gen namuu⁷in ivi pí⁷ná khó⁷yé wí⁷imáapi. ⁵ Hewánbo to⁷wídi Yóesi Tádávi tų únmuu⁷i⁷ ón⁷a⁷gindodá ta⁷gendi pín ta⁷ge haydi óeséegi, hedi kindidán gínhanginná i-ádi gimuu⁷in. ⁶ Hewánbo to⁷wén ditú⁷nin Yóesi Tádá-ádi dimuu⁷in, indá dínkhây⁷á⁷ inbí wówátsi dáyhúuwí⁷in Christ ivi wówátsi iho⁷ waagibá.

⁷ Un wáyséegi⁷in, ná⁷in tsontųú natú⁷nin íviséegi⁷húuwí i⁷gedi wáyta⁷do⁷in ts'áamin wínamuupí, indá in páadédi⁷bo bínmaa⁷in namuu, i hí⁷ ho í⁷oe⁷ibá namuu. ⁸ Hewánbo ná⁷in tsontųú náa wíyá wáyta⁷do⁷di ts'áamin waagi⁷inbá namuu, gá áy⁷a⁷gindodáho i khúu nakhanmán waagibá ginpó⁷dán, hedá i kodí⁷di ko namuu⁷i-áho nakeepo⁷. Ta⁷gendi Christ ná⁷in tsontųú-á i⁷a⁷ginnan, hedá un wá⁷ bín⁷a⁷gindo⁷.

⁹ Wí to⁷wi nakohthayná⁷ ni⁷ge ivi wówátsi ihon gin natú⁷di, hewánbo ivi tí⁷úu páadé⁷i it'aydá, i-á wa⁷di khúu i⁷gebo nayi⁷. ¹⁰ To⁷wén ná⁷in tí⁷úuwin páadé⁷i in dáyseegi⁷in, indáho nakoná⁷ ni⁷ge diyí⁷, hediho inbí pí⁷ná khó⁷yé háäbo in ta⁷ge⁷in p'íwe iwedi ováyhänge⁷ami⁷i⁷ wí⁷dáymáapi. ¹¹ Hewánbo wí to⁷wi ivi tí⁷úu páadé⁷i⁷ it'aydá khúu iwebo na⁷án. I-á khúu i⁷ge nayidi wí⁷úhhanginnáhpí wépiye⁷ namánnin, gá wí tsí⁷t'aa⁷i waagibá únkhúunándán.

Háa in wé⁷ge⁷in t'owa Yóesi dáytaapi⁷in inbí wówátsi dáyhon waa in t'owa i dáyseegi⁷in wí⁷dínkhây⁷áhpí ováyhí⁷ami⁷in

¹² Navi áyyää, naadi wáyta⁷do gá Christ i⁷annin namuudi unbí t'aywó⁷di únmuu⁷i wováy⁷owóyé⁷dán. ¹³ Un tádá⁷indá, naadi wáyta⁷do⁷ gá i to hán⁷oe ts'anpáadébo nayi⁷i⁷ bintaadán. Un e⁷núnda, wáyta⁷do⁷ gá i Penísendi ho bint'andán.

¹⁴ Un áyyäá ímuu'in, wáyta'nan gá Yôesi Tádá bîntaadân. Un tádá'indá, naadi wáyta'nan gá i to hân'oe ts'anpáadebo nayi'i' bîntaadân. Un e'núnda, wáyta'nan gá undá ikaydân, hedá unbí pí'ná khó'yé-á Yôesi Tádávi hí'-á kay'indidá bînmáa, hedá handidá i Penísendi-á ho bînt'an.

¹⁵ Wíwovâyhi'amípi unbí wówátsi bînhúuwídi háa in t'owa Yôesi Tádá dáytaapi'in inbí wówátsi dâyhon waagibá, hedá i yá'dâapi' háäwi indá ovâyhi'andi-á wíwovâyhi'amípi. Wí to'wí ná'i híwó'pí' namuu'i' óehi'andáho Yôesi Tádá pin ta'ge haydi wí'óeséegípi. ¹⁶ Kinnân in Yôesi Tádá dáytaapi'in dívi'o': Háa inbí túu'ú iwe diwânpichâa waagi kaygi'di dívi'amí'in dida', hedá háäwi t'âhki dâymû'i-á wá' kaygi'di-á dida', hedá inbí háäwi shánki híwó'di dínmuu waagi dichâadi dívi'yéngi'o'. In Yôesi Tádá dáytaapi'innânho ha'wâa dívi'o', hewânbo kí'bi tsiyekandá Yôesivi'wedi wína'âhpi. ¹⁷ Háa ná'in Yôesi Tádá dáytaapi'in dívi'o' waa dínkhangít'óe, hedá t'âhki ná'i híwó'pí' háäwi kaygi'di dida'-i-á wá' nakhangít'óe. Hewânbo to'wên háa Yôesi Tádá natsonpo' waa dívi'o'indá hânhay wânbo t'âhki diwówayéeni.

Christ-ví hânbi ho na'ä'

¹⁸ Navi áyyäá, náäho i t'â'gi thaa tso'wa na'ä'. Wovâytu'anho Christ-ví hânbi na'ä', hedí náäbo báyéki kí'min dikeepo'. Kin napo'di gínhanginná náäho i t'â'gi thaa tso'wa naná'nin. ¹⁹ Ná'in t'owa dá ta'gendi na'inbí'näpiye'in wídimuupídi na'in díyoe'an. Na'inbí'näpiye'in dimuudáho, na'indádibo díviwóyi'níwân. Hewânbo indá na'in díyoe'an dihaydi nakeepóe wí' wânbo in diwedi na'inbí'näpiye' wínamuupi'in.

²⁰ Hewânbo undá in waagi'in wí'ímuupi. I to'wí shánki híwó'di namuu'ídi i Yá'dâa'i P'oewaahâa wovâymägi, hedího in t'âhki in ta'gen namuu'in únhanginná. ²¹ Naadi ná'in ta'nin wáyta'do gá in ta'gen namuu'in únhanginnándân, únhanginnâhpidá yoe, hedá wá' únhanginná wí to'wí in ta'gen natú'di-á wí'hóeyó'opi'in. ²² To-an wí hóeyó'i namuu? Gá wí to'wí natú'di-ân Jesus-á wínamuupi'in i to'wí Yôesi Tádádi óesóge'i' t'owa ovây'aywoenidí. Wí to'wí há'wâagi'i namuu'idá wí'gindibo Yôesi i Tádá-ádi hedá ivi ay-ádi ovây'oegi'o', hedího Christ-ví hânbi' namuu. ²³ Wí to'wí natú'di Jesus-á Yôesi Tádávi ay wí'únmuupi'in, i-á Yôesi Tádá wânbo ivi pí'ná khó'yé wí'imáapi. Hewânbo wí to'wí natú'di Jesus-á Yôesi Tádávi ay únmuu'indá Yôesi Tádá wá' ivi pí'ná khó'yé imáa.

²⁴ Hewânbo undá háäwi páadé úvits'anwhâyü ihaydibo' it'oe'i' únkhây'ä' unbí pí'ná khó'yé bînmá've-i'in. Han úvi'odáho Yôesi Tádá-ádi hedá ivi ay-ádi wé'ge ímúni. ²⁵ Hedí Yôesi Tádávi ay-á ivi tuu imági in wówátsi nahándepi'in na'in dipágit'óe'in.

²⁶ Wáy wên t'owa dida' in ta'gen namuu iwedi wovâyäa'amí'in, hedânkun ná'in ta'nin wáyta'do'. ²⁷ Hewânbo Yôesi Tádádi i Yá'dâa'i P'oewaahâa wovâymägi, hedá unbí pí'ná khó'yébo bînmáa, hedího wí'úntáypi wiyá to'wídi Yôesivi'gedi wovâyhá'amídi, gá i Yá'dâa'i P'oewaahâadá háäwi t'âhki wovâyhá'odân, hedí i háäwi wovâyhá'o'i-á ta'gen namuu, wên hóeyó wânbo wínamuupi. Hedího únkhây'ä' Christ-ádi wé'ge ímúni'in, háa i Yá'dâa'i P'oewaahâadi wovâyhá'an waabá.

²⁸ Navi áyyäá, háa otú waa Christ-ádi wé'ge únkhây'ä' ímúni'in, hedânho owáy i wiyá nakeepóe ihaydi wí'íkuhóeda'ípídi, hedá wóeda'di ivi'wedi wí'úvikaakwomá've-ípi. ²⁹ Únhanginná Christ-ân híwó'da' i'o'in, hedího únhanginná wá' t'âhki to'wên inbí wówátsi ta'ge dâyhonnindá Yôesi Tádávi'wedi di'âypuyá'in.

In Jesus-ví'piye' díviwhâyunde'indá Yôesi Tádávi áy dímuu

3

¹ Bí'ánshaa'an Yôesi Tádádi na'in báyéki díseegi'in, hedí báyéki díseegidânkun ivi áy kin dítu'o'. Hedí ta'gendi ivi áy-ânkun gimuu. Hedího in to'wên Yôesi Tádá dáytaapi'in dímuu'indá wídnhanginnâhpi háawin gimuu'in, háawi i namuu wânbo wídnhanginnâhpidí. ² Un wáyséegi'in, tobá náä Yôesi Tádávi áy gimuu wânbo', wa'di wínahanginnâhpi háawin gipuwagit'óe'in. Hewânbo ná'indá gínhanginná: Christ nawáy'äá ihaydá i waagi'inbá gipúwi, gá ta'gendi háawi i namuu waagi áymúnidân. ³ To'wên t'âhki ná'in napúwi'in pin ta'ge haydi dáysíkha'máa'indá yá'dâapikan t'âhki iwedi díviyáa'o', háa Christ iwedi iyáa'an waagibá.

To'wên Yôesi Tádávi áy únmuu'in wídvít'aywó'kanhonpi

⁴ To'wên t'âhki dívi'aywó'kanhonnindá Yôesi Tádávi tsonttu dáyyoegi'o', hedí ivi tsonttu ónyoegi'andáho t'aywó'ninhu namuu. ⁵ Únhanginná Christ ho náä oepáa k'aydipiye' na'ä'á'in t'owa t'âhkívi t'aywó'di ovâyäa'amídi, hedí i-á wên t'aywó'nin wânbo wí'imáapi. ⁶ To'wí wânbo Christ-ádi nayi'i-á wí'it'aywó'kanhonpi, hewânbo wí to'wí it'aywó'kanhondi-á háawi Christ namuu'in ta'gendi wínaka'póya'pidá ta'gendi wí'óetaapi.

⁷ Navi áyyäá, to'wên háädi waa in ta'ge'in p'óe i'ge dímánndá'mân inbí wówátsi ta'ge dínmuu, Christ-ví wówátsi únmuu waagibá. Hedího wí'úvímäänípi to'wídi wânbo in ta'gen namuu iwedi wovâyäa'amídi. ⁸ Penísendi páadé iwedíbo' it'aywó'kanhon,

hedihō to'wēn hääđi waa dívít'aywó'kanhonindá Penisendiví'in dimuu. Hedí Penisendiví tsiyekan ònhánú-ídi-ànkun Yōesi Tádáví ay nää oepáa k'aydipiye' na'ää. ⁹ Wí to'wí ta'gendi Yōesi Tádáví'wedí na'aypuyä'i-á wí't'aywó'kanhonpí, gá Yōesi Tádáví'wedí wówátsi ts'aamin ikè'dàn, hedihō Yōesi Tádáví'wedí na'aypuyädi wí'únkoedipí hääđi waa it'aywó'dikanhúuwídi. ¹⁰ To'wēn inbí wówátsi ta'ge dāyhonpídí háa inbí t'úuwīn páadé'in dāyséegipí Yōesi Tádáví'in wídimuupi. Hedí kindidāho nahanginná wé'in t'owa Penisendiví ay únmuu'in hedá wé'in Yōesi Tádáví ay únmuu'indá.

Yōesi Tádáví ay únmuu'in dívíséegimáa

¹¹ Nā'innān namuu in hí' it'oe'in páadé iwedibō': Gínkhây'ä' wí'nā táye ívíséegihúuwí'in. ¹² Wígínkhây'āhpí Cain waagi'inbá gimúni'in. I-á i Penisendiví' únmuu, hedānkun iví t'úu ihay. Hedí háadan Cain-di óehay? Gá iví t'úu-á iyä'dāakanhondān, hewānbo i-á híwó'pída' i'ō'.

¹³ Hedihō t'úuwīn páadé'in, in Yōesi Tádá dāytaapí'indi wovāyt'aydáho', wí'ítsika'yēenípí, "Háadan hēe dít'ay?" ¹⁴ Na'inbí t'úuwīn páadé'in áyséegidího gínhanginná chu'in waagi'inbá gimú'de wānbo nā-á in wówátsi ts'aamin áymáa'in. Wí to'wí iséegimáapí-á wa' chu'i waagi'nbá namuu. ¹⁵ To'wēn inbí t'úuwīn páadé'in dínmuu'in dāyt'ayhonindá t'owa t'akhanu'in waagi'inbá dimuu, hedí un únhanginná wí to'wí nat'owat'akhanut'oe'i-á in wówátsi nahāndepí'in wí'imáapí'in. ¹⁶ Christ iví wówátsi na'in gimuudí imāgi, hedānkunho gínhanginná háawin in kodí'nin séegi namuu'in. Hedihō na'in wá' gínkhây'ä' gíkhāymúni'in na'inbí t'úuwīn páadé'ingí-á na'inbí wówátsi áymāānídí.

¹⁷ Wí to'wí híwó' hay hääwí iví wówátsi i'amígi' únkw'ondá, hedí iví t'úu páadé'i hääwí únáydi imúndedí, hewānbo wa'di iví pí'nā khó'yé wínasekhanātaachanp'pídí óekhāge'namidí, t' ná'i to'wí ta'gendi Yōesi Tádáví séegi iví pí'nā khó'yé imāa? Hedān yoe. ¹⁸ Náví áyyäā, séegi i'gedí wí'íwānpídahí'má've-ípi, hewānbo híwó'di hääwí iví'odibō' áykeeyamí in ta'gennin séegi áymáa'in.

¹⁹⁻²⁰ Hedí in séegi áymāādāho gínhanginná in ta'gen namuu'in wá' áymáa'in, hedá hääđi wānbo Yōesi Tádáví'piye' ívibēe ihaydá áyíngipídíbo na'inbí pí'nā khó'yé gíchāā-í. Ma'di wáyýdí gíchāā idi dítuħchānukhāymāa waagi, hewānbo Yōesidá na'inbí shānkí hay'i namuudí na'inbí ánshāa únhanginná, hedihō i-á únhanginná nā'in séegi áymáa'in, i-á hääwí t'āhki únhanginná.

²¹ K'ema'in, Yōesidí wídítuħchānukhāymāapí'in na'inbí pí'nā khó'yé gíchāādāho', iví'piye' ívibēedí há'to gíkuhwōdēa'í, ²² hedí hääwí namúni wānbo áydaa'andi-á áyhónde', gá iví tsonṭu ay'a'gindodān hedá háa iví'ō'indídá áyhíhchānodá. ²³ Hedí nā'innān iví tsonṭu únmuu: Gínkhây'ä' wí ay Jesus Christ-ví'piye' ívīwhāyú-í'in, hedá idá díyon waagibá wí'nā táye-á ívíséegihúuwí. ²⁴ To'wēn Yōesi Tádáví tsonṭu òn'a'gínhoninná i-ádí wé'ge dimuu, hedá i-á indáđibá namuu, hedí nā'in gínhanginná gá iví Yä'dāa'i P'owēaħhā dímāgídan.

In to'wēn dítú'nin i Yä'dāa'i P'owēaħhā dāymāa'indá bintayí'ni

4

¹ Un wáyséegi'in, t'āhki to'wēn dítú'nin Yōesigí' dívihēe'ō'in wí'úvīwhāyú-ípi. Páadé bintayí'ni únhanginpúwídí tigú ta'gendi Yōesiví P'owēaħhā dāymāa'in, gá báyekí dihōyó'in wáyýe t'āhki dikw'ondān, indá Yōesi Tádáví tukhe'min dimuu gin dítú'. ² Wāytukankhāymāa hádídí únhanginnāni'in háa Yōesiví P'owēaħhā dāymāa'in háa yoe: To'wēn t'āhki t'owaví páadépiye' dítú'nin Jesus Christ i nat'owapaa'ívi'piye' dívīwhāyunde'indáho Yōesiví P'owēaħhā dāymāa. ³ Hewānbo to'wēn t'āhki Jesus-ví'gedí han wídívihí'máapí'indá Yōesiví P'owēaħhā wídāymāapí. In to'wēn kí'min dimuu'in Christ-ví hānmin waagi'inbá dimuu. Ho wovāytu'un nā'in kí'min dikā'āgít'oe'in, hedí nāa wéngé t'āhki diyihō'.

⁴ Náví áyyäā, undá Yōesi Tádáví'in imuu, hedí to'wēn hōeyóđí dítú'nin Yōesi Tádáví tukhe'min dimuu'indá bint'anho', gá i Yä'dāa'i P'owēaħhā unbí pí'nā khó'yé bínmāādān hedí i-á shānkí nakay i Penisendiví'wedí, ná'i Penisendi-á in Yōesi Tádá dāytaapí'inbí pí'nā khó'yé dāymāa. ⁵ Nā'in hōeyó'in dimuu'indá Yōesi Tádá dāytaapí'indá' dimuu, hedānho in wé'ge'in Yōesi Tádá dāytaapí'in dimuu'in waagibá dívihēe'ō', hedá in t'owa dāyt'óyande'indá Yōesi Tádá dāytaapí'in wá' dimuu. ⁶ Hewānbo na'indá Yōesi Tádáví'in gimuu, hedihō in to'wēn i dāytaa'indi na'in dín't'óyande', hewānbo in to'wēn iví'in dimuupí'indá wídín't'óyandepí. Handídān gínhanginná wé'in in ta'gen dívihēe'ō'in dimuu'in hedá wé'in in hōeyóđá' dívihēe'ō'in dimuu'indá.

Yōesi Tádá iví ay únmuu'in iséegi, hedānho indá wá' dínkhây'ä' wí'nā táye dívíséegihúuwí'in

⁷ Un wáyséegi'in, wí'nā táye ívíséegihúuwí, gá in séegi Yōesi Tádáví'wedí na'ādān, hedí to'wēn t'āhki in séegi dāymāa'indá Yōesi Tádáví'wedí di'āppuyā, hedá Yōesi Tádá-á dāytaa. ⁸ Yōesi Tádá-á naséegit'oe'í namuu, hedihō to'wēn dāyséegihonpí'indá Yōesi Tádá wídāytaapí. ⁹ Kinnān Yōesi Tádádí dínkeeyan díséegi'in: I-á iví wí' aydā' ún'āndí' isan nāa oepáa

k'aydi piye? hedânho in kodî'nin wówátsi dí máänídí. ¹⁰ Kindidân gínhanginná háawin in séegi namuu'in: Tobá na'indi Yóesi Tádá wí'áyséegipi wânbo, idá na'in diséegidí ivi ay náá oepáa k'aydi piye? isan ivi wówátsi imáänídí na'inbí t'aywó'di gínmuu'i dín'owóyé-ídi.

¹¹ Un wáyséegi'in, há'wáagidi Yóesi Tádádí na'in diséegidânho na'in wá' gínkhây'á? wí'ná táye ívíséegihúuwí'in. ¹² To'wídi wânbo hánhay wânbo Yóesi Tádá wí'óemû'pi, hewânbo wí'ná táye ívíséegidá i-á na'indádí namuu, hedá ivi séegi idi dí máä'i-á na'inbí pí'ná k'ó'yé gínsóemá'.

¹³ Kindidân gínhanginná Yóesi Tádá-ádi wé'ge gimuu'in hedá i-á na'indádá: Idi ivi Yä'dáa'i P'oweahâa dí mági. ¹⁴ Hedá wá' áymû' ivi ay isannin t'áhkí t'owavi aywondi dínmúnídi, hedího i'gedi t'owa t'áhkí áyt'óe'o'. ¹⁵ T'áhkí to'wên in t'owavi páadépiye' ditú'nin Jesus-á Yóesi Tádávi ay namuu'in, Yóesi Tádá indádí namuu hedá indá i-ádá. ¹⁶ Hedího giháhpóe hedá ívíwhâyunde Yóesi Tádádí diséegi'in. I-ân naséegit'óe, hedí to'wên in séegi dáyhonnindá Yóesi Tádá-ádi dímuu hedá i-á indádá. ¹⁷ Hedí owáy ihay thaa t'owa háa híwó' háa híwó' pí diví'annin ováykek'ódi ihaydi, in séegi na'inbí pí'ná k'ó'yé ho gínsóede wí'gíkhúwóeda'ípi, gá wa' náá oepáa k'aydi giyidibo Christ waagi'ba gipóedân. ¹⁸ Yóesi Tádá áyséegidáho wí'áykhuwóeda'ípi, hedí ta'gendi pin ta'ge haydi i áyséegidí na'inbí khuwóeda' gínyáapo'. Hewânbo áykhuwóeda'dáho ta'gendi pín ta'ge haydi wí'áyséegipi, hedího tuchânu i'gedi ivi'ánshaa'o'.

¹⁹ Yóesi Tádádí páadébo na'in diséegi, hedánkun in séegi áymáa. ²⁰ Wí to'wí natúdi, "Naadi Yóesi Tádá dóséegi," hewânbo ivi tí'úu páadé'i' it'aydáho, wí hōeyó'i namuu. Ivi tí'úu páadé'i' imúnde'i' iséegipídi, há'to Yóesi Tádá óemúndepi' wânbo-á óeséegi-í. ²¹ Hedí ná'in in tsontuu Christ-di dí mági'in namuu: To'wên Yóesi Tádá dáyséegi'indá dínkhá'á? inbí tí'úuwin páadé'in wá' dáyséegihúuwí'in.

5

¹ Jesus-á i to'wí namuu Yóesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenidí. To'wên ná'in dívíwhâyunde'indá Yóesi Tádávi'wedí ho wíyá dí'áypuyä, hedí to'wên i Tádá dáyséegi'indá, ivi áy wá' dáyséegi. ² Yóesi Tádá áyséegidá hedá ivi tsontuu áy'a'gindodá, handidânho gínhanginná ivi áy wá' áyséegi'in. ³ Hedího ivi tsontuu áy'a'ginhondi áykeeyo ta'gendi i áyséegi'in. Ivi tsontuu-á wáhpshade wí'únkháapi áy'a'ginnamídi, ⁴ gá to'wên t'áhkí Yóesi Tádávi'wedí wíyá dí'áypuyä'indá dínkoeqidân i yä'dáapi' náá oepáa k'aydiwi namuu'i dáyt'aanidí. Hedí na'inbí whâyü gínmuu'idânho git'anpo'.

Yóesi Tádádí ivi ay Jesus-vi'gedi ditu'an

⁵ To'wí ívwhâyunde'indá Jesus-á Yóesi Tádávi ay namuu'in, idá'mânho i náá oepáa k'aydiwi yä'dáapi' namuu'i' óet'ande'.

⁶⁻⁸ Jesus Christ-ân náá oepáa k'aydi piye? na'ää'i? namuu, hedí p'oe'di óep'ó'p'oe'an hedá ivi ún'p'oe-á ich'áa. Na'ää ivi ún'p'oe ich'áanidí, p'oe'di óep'ó'p'oe'amídida'ba yoe. I Yä'dáa'i P'oweahâadân ditú'o ná'in ta'gen namuu'in, i-á ta'ge natúkanyidi. Hedího ná'in poeyedi wéhpée tuúda' dáymáa. I Yä'dáa'i P'oweahâa-á i p'oe-á hedá i ún'p'oe-á. Hedí indídi Jesus Christ-vi'gedi na'in díhangin'ando'. ⁹ Háa t'owadi ditú'o waa ívwhâyunde', hewânbo háa Yóesi Tádádí ditú'o waa shánki gínkhây'á? ívwhâyü-i'in, ivi hí'-á shánki únchä'muudi, hedí idânho ivi ay Jesus-vi'gedi ditú'o'. ¹⁰ To'wên Yóesi Tádávi ayví'piye' dívíwhâyunde'indá inbí pí'ná k'ó'yé dínhanginná háa Yóesi Tádá natú waa ta'gen namuu'in. Hewânbo to'wên Yóesi Tádávi hí' wí'ónwhâyunde'indá wí hōeyó'i waagiba óepa', háa idi ivi ayví'gedi ditú'annin wídívíwhâyunde'pidí. ¹¹ Hedí kinnân Yóesi Tádádí na'in dítumáa: In wówátsi nahánde'innânho dí mági, hedí ivi ay áytaadiho kí'min wówátsi áymáa. ¹² To'wên Yóesi Tádávi ay Jesus inbí pí'ná k'ó'yé dív'ánnindáho kí'min wówátsi dáymáa. Hewânbo to'wên Yóesi Tádávi ay inbí pí'ná k'ó'yé wídín'ánpí'indáho kí'min wówátsi-á wídáy máapi.

Yóesi Tádádí wówátsi nahánde'ín dí mági

¹³ Naadi un Yóesi Tádávi ayví'piye' úvíwhâyunde'in ná'i t'áhkí wáyta'do' hedânho ta'gendi únhanginnánidí in wówátsi nahánde'ín ho bín máa'in. ¹⁴ Hedí háädi Yóesi Tádávi'piye' ívibéedi ívívúusu'amídi, háa nada' waagi'i háäwi gida'po'di, ta'gendi gínhanginná Yóesi Tádádí dínt'óyande'in. ¹⁵ Hedí háäwi gida'po'di dínt'óyande'in gínhanginnándi, gínhanginnân wá' háäwi áydaa'andi' ho dí má'i'n.

¹⁶ Wí to'wí ivi méesatewi tí'úu páadé'i' it'aywó'dodi imú'di, hewânbo in t'aywó'nin i'o'indá há'min wínamuupídi in wówátsi nahánde'ín diwedí óeyáa'amídi, ná'i to'wí kí'min t'aywó'nin i'andigi' Yóesivi'piye' ónyúusu'amí, hedího in wówátsi óemáani. Hewânbo wên t'aywó'nin nayi', indá in wówátsi nahánde'ín diwedí wovâyáa'amí'in namuu, hedí naa wó'tú'pi wí to'wí há'min t'aywó'nin i'andi binyúusu'amí'in. ¹⁷ T'áhkí yä'dáapi tsyiekan ív'i-á t'aywó'dida' namuu, hewânbo wên t'aywó'nin nayi' há'min wínamuupídi in t'owa in wówátsi nahánde'ín diwedí ovâyáa'amí'in.

¹⁸ Gínhanginná to'wên Yôesi Tádáví'weđi di'áppuyä'indá hääđi wänbo wíđívít'aywó'kanhonpí'in, gá Yôesi Tádáví ay Jesus-di ovây'áyinmáadân, heđiho i Penísendi wí'únkoedipi ovâyhónídí. ¹⁹ Gínhanginná na'indá Yôesi Tádáví'in gimuu'in, hewänbo to'wên t'ähkí in Yôesi Tádá dáytaapí'in dimuu'indá i Penísendi ovâytsomáa. ²⁰ Heđá wá' gínhanginná Yôesi Tádáví ay nää oepáa k'ayđipiye' na'ää'in, heđi idi ka'powa dímägi heđânho i ta'gendi Yôesi namuu'i äytáa-íđí. Heđiho ná'i ta'gendi Yôesi namuu'i-áđí wé'ge ívihon, iví ay Jesus Christ-áđá wé'ge gimuuđi. I-ân i ta'gendi Yôesi namuu, heđi ibá in wówátsi nahándepe'in napäyi'i namuu.

²¹ Naví áyyää, i hääwí in t'owa inbí yôesi dínmuu waa dâychaamáa'iví'weđá bí'áyíngi'an.

In Eedi'in Ta'nin John Ita'nannin

John-di in to'wên ovâytâ'nannin ovâysengitû'an

¹ Naa wí méesatewí p'ó'dé'dí' omuu'ídi wâytâ'do' un, wí kwee Yôesi Tádádí wóde' mandí' hedá uví ây-á. * Ta'gendi naadi un t'âhki wâyséegi, hewânbo naadi'á bá yoe, t'âhki in to'wên in ta'gen namuu'in dâytâa'indí' wá' wovâyséegi. ² Na'indi wâyséegi in ta'gen namuu'in na'inbí pí'ná khó'yé âymáadi, hedá hânhay wânbo t'âhká âymá've-í.

³ Yôesi Tádádá hedá Jesus Christ, i Tádávi ay únmuu'ídá ta'gendi díséegídi na'inbí'piye' ginsehkanápúwí, hedá séegísehkaná na'in dí mááni, hedá díkhâge'namí ánsaaginpí'díbo gíkwô'nídi.

In ta'gen âyséegi, hewânbo naadi'á bá yoe, t'âhki in to'wên inamuu'in bînhúuwí hedá wí'ná táye-á úviséegihúuwí

⁴ Naa hânho ohíhchanpóe dínhanginpóedi wáy wên unbí ây in ta'gen namuu'in dâyhonnin, Yôesi Tádá natsonpóe waagibá. ⁵ Hedí náá kó'ôe, naadi wên tsontuú namuu'í'gedi wíntá'do', indá páadé iwedíbo' âymáa'in. Ná'in tsontuú-á ts'aamin wínamuupí, hedí kinnân namuu: Wí'ná táye íviséegihúuwí. ⁶ Na'inbí wówátsi Yôesi Tádávi tsontuú ûntû' waagibá âyhondáho', kindídi âykeeyo' in séegi âymáa'in. Hedí ná'in tsontuú páadé iwedíbo' í'to': Iví séegi wóge' unbí wówátsi bînhúuwí.

⁷ Náa-á t'âmâpiye' báyéki diyí', indá in t'owa in ta'gen namuu'in diwedi ovâyyâa'o', indá wídíwíwhâyundepí Jesus nat'owapaa'in hedá íbá i Yôesi Tádádí óesóge'í t'owa ovâ'yaywoenídí namuu'in. To'wên kí'min dimuu'in in t'owa in ta'gen namuu'in diwedi dâyyâa'o'indá hedá Christ-ví hânminá dimuu. ⁸ Hediho bípi'âyíngi'an hedânho háâwí úví'andi wí'únpedé-ípídi, hedá t'âhká Yôesídi wovâymáani'ídi wovâykhây'o'í bînhóní.

⁹ To'wên háa Christ-di díhá'annin namuu'in diwedi dívíhânge'annin hedá wídâyhonpí'in, indá Yôesi Tádá inbí pí'ná khó'yé wídây máapí. Hewânbo to'wên háa Christ-di díhá'an waa dâyhonnindá, Yôesi Tádá-ádi hedá ívî ay-ádi wí'gíndíbo inbí pí'ná khó'yé dín'ân. ¹⁰ Wí to'wí unbí'we napówádi wovâyhá'amídi hewânbo Christ-ví háhkan únmuu'in imáapídi, wíwíntusudemáanípí wovâyhá'amídi, hedí namán díhaydá wíwíntu'âamípí, "Yôesídi wóepahúuwí." ¹¹ To'wên kin óetu'annindá óekhâge'máa ívî yá'dáapíkan í'âmídi.

It'â'gi hí' John-di ovâytâ'nandi'

¹² Wa'di báyéki wíyá háâwí wâytû'âamí'í' dómáa, hewânbo wó'da'pí ná'in ta'nin diwe dótá'namí'in. Naa ochanpo' unbí'piye' opuwâmú-í'in, hedí ívímú' íhaydí wé'ge ívîhé'e'amí, hedí handídi shánki gíhíhchanpúwí.

¹³ I kwee uví tí'úu úmuu'í Yôesi Tádádí óede' mandí' áydi wóesengitû'an. †

* 1:1 Wáy wên t'owa dí'ánde ná'í kwee-á ta'gendi wí kwee wínamuupí, hewânbo wí méesate-ân namuu, hedá ívî ây-á in méesate'in t'owa-á dimuu. † 1:13 Ívî tí'úu-á má'dí wíyá méesate-ân namuu, hedá in áyáâ-á in méesate'in t'owa-á dimuu.

In Powage⁷in Ta⁷nin John Itá⁷nannin

John-di i to⁷wí òntá⁷nandi⁷ ósengitu⁷an

¹ Navi híwó⁷di k'ema Gaius, ta⁷gendi wíséegí⁷i⁷ unmuu. Naa wí méesatewi tsondi omuu⁷ídi ná⁷in ta⁷nin winta⁷do⁷.

² U wíséegí⁷i⁷, dáyyúusu⁷o háäwí t'ähki híwó⁷ úpúwídi, hedá uvi túu⁷údá híwó⁷dá unchaa-ídá uvi pí⁷ná khó⁷yé híwó⁷ unchaa⁷ waagibá. ³ Wên méesate⁷in tí⁷úuwin páadé⁷in naa dínpówádi dín⁷t'òekán in ta⁷gen namuu⁷in nâamâa⁷in hedá nâahonnindá, hedí ná⁷ídi hânho díhíhchannan. ⁴ In to⁷wên navi áy waagi⁷inbá dimuu⁷in in ta⁷gen namuu⁷in dáyhondi naa dínhanginpo⁷di, hânho ohíhchanpo⁷, hedí wíyá háäwídi wânbo shánki wídíhíhchandopí.

Gaius híwó⁷i⁷an

⁵ U wíséegí⁷i⁷, háädi wânbo t'ähki háa úkhây⁷ä⁷ waa bikanhon in méesate⁷in tí⁷úuwin páadé⁷in híwó⁷ ovây⁷áyíngi⁷odi, tobáhâa ovâytaapi⁷in dimuu wânbo⁷. ⁶ Ná⁷in tí⁷úuwin páadé⁷indi in méesate iwe⁷in t'owa náwe dikw'ó⁷nin uvi séegi úmuu í⁷gedi ho ovây⁷t'òe⁷an. Híwó⁷ bikanhon inbí p'òegé dimän dipiye⁷ ovâykhäge⁷dodi, hedí kin bikanhondi Yòesi Tádá nâahíhchando⁷. ⁷ Indá dimän t'owa Christ-ví⁷gedi ovâyhangin⁷annamídi, hedá háäbo-á in dívíwhâyundepí⁷inbí⁷wedi wídâyhóndepí. ⁸ Hedího ná⁷indá gínkhây⁷ä⁷ ná⁷in tí⁷úuwin páadé⁷in áykhäge⁷namí⁷in, hedí handídi wé⁷ge ívít'òe⁷amí in ta⁷gen namuu í⁷gedi t'owa áyhangin⁷annamídi.

Diotrephes híwó⁷pí i⁷an, hewânbo Demetrius-á híwó⁷di-á i⁷o⁷

⁹ Naadi wên háawên uvi méesate⁷in t'owa dovâyta⁷nan, hewânbo navi hí⁷ dínmuu⁷in Diotrephes-di wídínséegi⁷anpí. I-á inbí p'ó⁷dédí⁷ namúni⁷in óhé⁷an. ¹⁰ Hedího owáy naa opówá ihaydi t'ähki háa i⁷an ní⁷gedi wây⁷ánshaakannamí. I-á ná⁷inbí⁷gedi yanáki ihée⁷o⁷, hewânbo iví hí⁷ únmuu⁷i wí⁷únchâ⁷muupí. Hewânbo kin i⁷o⁷in wa⁷di ihay wí⁷únmuupí, shánki wânbo p'ándiki⁷ ikanhon, in méesate⁷in tí⁷úuwin páadé⁷in Yòesi Tádávi tų wóegé dipóya⁷nin wí⁷ovâyséegihóndepí, hedá in wé⁷ge⁷in méesate⁷in ná⁷in dipóya⁷nin ovâyséegí⁷amí⁷in dida⁷in wânbo-á idi ovâykhâa⁷o⁷, hedá idá oe méesate iwedá ovâykhèhpiyende⁷.

¹¹ U wíséegí⁷i⁷, in to⁷wên híwó⁷ dívítsiyekanhonnin waagi⁷bá unmuní, in híwó⁷pí⁷ dívítsiyekanhonnin waagá yoe. To⁷wên híwó⁷ dívítsiyekanhonnindá Yòesi Tádávi⁷in dimuu, hewânbo in to⁷wên híwó⁷pí⁷ dívítsiyekanhonnindá wídínhanginnáhpí háawi i namuu⁷in.

¹² T'ähki⁷di Demetrius-ví⁷gedi híwó⁷da⁷ dívíhée⁷o⁷, hedí nakeepo⁷ in ta⁷gen namuu⁷in imáa⁷in. Ná⁷in wá⁷ hanbá híwó⁷ iví⁷gedi ívíhée⁷o⁷, hedí u úhanginná ná⁷i gitú⁷di-á in ta⁷genbá namuu⁷in.

I t'á⁷gi hí⁷ John-di òntá⁷nandi⁷

¹³ Wa⁷di báyéki wíyá háäwí wítu⁷áamí⁷i⁷ dómáa, hewânbo wó⁷da⁷pí ná⁷in ta⁷nin diwe dóta⁷namí⁷in. ¹⁴ Hewânbo naa ochanpo⁷ hanwaapí⁷di wímúni⁷in hedí ihaydá wé⁷ge ánhée⁷amí.

¹⁵ Ánshaaginpí⁷di⁷ ikwo⁷ní. Uvi k'ema⁷in náwe diyí⁷indi wóesengitu⁷an. Údá navi k'ema⁷in owe diyí⁷indá wí⁷ngin ovâysengitu⁷áamí.